

مەم و نەزەر

منتدی اقرأ الثقافیی
www.iqra.ahlamontada.com
ئەحمەدی پەنجانی

ئامادەکردن و پەرەوێز نووسینی: هەژار

یۆدابه‌زاندنی جۆرمها کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەڕەي دانلود کتایبهای مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربی ، فارسی)

ته حمه دی خانی

مهم و زین

ناماده کردن و په راویزنووسینی:

هه ژار

ناوی کتیب: مهم و زین
نووسینی: نه‌حمه‌دی خانی
ناماده‌کردن و په‌راویزنووسینی: هم‌ژار
بلاوکراوه‌ی ناراس- ژماره: ۷۷۴
ده‌ره‌یتانی هونه‌ریی ناوه‌وه: ناراس نه‌کرهم
چایی دووهم، هه‌ولیر ۲۰۰۸
له به‌ری‌توه‌به‌رایه‌تیی گشتیی کتیب‌خانه گشتییه‌کان له هه‌ولیر ژماره ۱۷۴۳ ی سالی ۲۰۰۸ ی
دراوه‌تیی

مەم و زینى خانى چىيە؟

ئەو كىژە كوردە پاكانە، ئەو لەو هەندە لاوچاكانەى خۆتەندەوارن و دەزانن كوردى وەخوینن و حەز لە بارى وێژە و بێژەى ھەرە جەسن و ھەرە بايەخدار و ھێژا و ھەرە چێژە و بەرامە دەكەن و دلبەزۆكى چىرۆكى ئەقینداريشن... ئەگەر مەم و زین بىینن، ئەو مەم و زینەى سى سەدە بەر لە ئىستە خانى شانى كوردى داوہ و بە بەند بۆ كوردى داناوہ، مەن لىم پوونە زۆر بە ھەلپە و بە پەلەپەل روو پەلەن ھەلەدەنەوہ و بەلەز و بەز كالەشومىكى دەپەن و خوا خوايانە ھەرچى زووہ چارەنووسى دوو دلدارى چارەپەش دەبنانان بەكەن، ئەسما ھەرگا لەسەر تەرمى جوان و نەرمى ئەو دوو نەمامە ناكامە چەمەر و گەرمە شەپيان گەرت و لە قەشارەتيان پوونەوہ... بەچاوى ئەسەرين تەزاو، بەدوو ھەناسەى سەردەوہ، بێژن بەخوا فەريە خۆش و دلتەزىن بوو، رەحمەت بووى خانى بەكەن و بە ئەسەلەى بىخەنەوہ سەر دەلاقەى جى كەتيان، ئىتر چىتر لەسەر پەيدا ناچنەوہ، بەوردى لى ورد ناپنەوہ و شىوہكە وەرد نادەنەوہ، تا ئەو ھەموو كاكەلە خۆشانەش وەدۆزن بە پوونەتە ناوئاخن و چىرۆك گەرتوونى ناوہخۆ و بەھتورى و بە كاوہخۆ دەگەش لە گەش پەرامەين، زانيارانە بەشەى كەن و بە دانستە شى كەنەوہ و بەند بە بەند و گەو پەگەوى تەك كەنەوہ و لىك دەنەوہ... مالم ھەقە ھەقىشيانە لە خۆتەندەوہى بە پەلەبن و بە پەلەپەلى كى بەس بەكەن و قوولتەر نەپۆن، بۆچى؟ چونكە:

ئەم سەربەھوردى ئەقینە كە زۆر خۆشتر و شىرىنتر لە تۆلاگەزۆ و ھەنگوینە، ھەركى يەكەمجار بىدینى و لە وزەيدابى وەخوینى، وەھا نوقمى گۆمەشىنەى ئەوین دەبى كە ھۆش و گۆشى نامىنى و تا بەلەز قوتارى نەكات نەگوى لە ھىچ شتى دەگرى و نەبۆى دەكرى كەس بدوینى، كوا دەپەپەزى واز لەو سەركوڕوشتەى بىنى و لەو گەنجىنە پى لە گەش جۆرە گەوھەرە وەكوئى و بۆژىتەوہ، تا بزائى شىخى خانى لەم چىرۆكەى بەروالەت ئەقیننامەدا چەى كردووە؟ پايەى زانست و ھونەرى تا كوئى

چووه، خانی چهند هونه رهنه مند بووه! هر مه گین خوا بیزانی.... کورد گوته نی ئەم کاره هر به دەم خوۆشه... دەنا کیتی هینده زانا ههس له هه موو شیرین باریانه و له هه موو ورده کاریانه ی له ناو خه زینه خزاوون سه ری ده رچی و به تاقی ته نی بتانی ئەو چهند هه زار تان و پۆیه ئاوریشمینه و تاله زترین و زیوینه و ئەو گش گشته که نه خشینه ی خاسه رهنه و هه مه رهنه، ئەو کره جوان و رهنه گینه واخودان ریز و به سه نکه بناسیت و نه تاسیت و له تاریف و په سندان و ناساندنیان سه ره نهجه و ده می گوته کا و قه له می نسکوۆیه نه با و زوانی رهوان و پارای نه که وۆته توره تور و لال و پالی و خوۆ ته واو لی حالی ببی و بشتوانی حالی مان بکا! هه پهاته که سی وا هه بی که به ته نیا ئەو نه رکه وه نه ستۆ بگری و گری نه کا.

به لی مه م و زین بۆ ئەفین و ئەفینداری چوویته سه ر تروچی داری هه ره به رز و هه ره ته رزی وۆزه و ئەده بی جیهانی. ئەگه ر نیزامی گه نهجوه ی به چکه کوردی فارسی نووسی چه رخی شه شه مینی کوچی به پینجینه مه نشوره که ی به ناوبانگه، ئەگه ر ناوی فرهادی کوردی که له پوری زهرد و ماهی بیستوندی شیرینکار، که له سوپی شیرین مردووه. تا هه تا نه مر کردووه! ئەگه ر له یل و مهجرومه که ی ناوی دوو به چکه عاره بی به عاره بی و بی مرادی ده ناخی ناخی را کردوون و له سایه ی ئەو ئیستا و ئیستاش وه له وهش پاش هر زیندون و قهت نامرن و قهت نه مردوون، ئەگه ر رۆمی و ژۆلیتی ئیتالیایی که له رای دلداریدا مردوون، به ده ست و په نهجی شکسپیر وه که مۆمیا بیکراوی به دانسته و به ناو، داو هه لگیراون. نه رزاون، نه پوواون، نه شسواون و له رۆژگاری ژیا نی سه ره مینیا ندا چون بوگن، ئیستا به قه در و به ریزتر، جوانتر و به هیز و پیزتر له سه ر دنیا خوۆده نوین و هه رگیز نوشوستی نا هین.

شکست نه بی ئەگه ر خانی کورد نه بووا، یان به کوردی مه م و زینی نه نووسیبا، توۆره وانی لاوه کی وه کی زمانه زیندووه کان بیان زانیبا و بیان ناسیبا، ده بوو ئەو سی ئەفین نامه ی ناومان بردن و پرای زۆر دلدارینا مه ی به ره مه ی وۆزه وانا ن و چیرۆکنووسانی بل ژوان ئیستا له شاباشی بدرین.

به لام رووی زه مانه ره ش بی، ئیمه ی کوردی ده سکورتی نه گبهت و کلۆل، له ئەگه ر ئەگه ر به و لاوه چیمان هه یه! ئاری ئەگه ر ئەوهنده و ئەوهنده کهند و کوۆسپ و له ند و له مپه ر و به رگره زۆره که خراونه ته سه ر رتگی ئازادیمان، نه بوونا یه! ئەگه ر

کورديش وهكو گهلانی نازادی خوابیداو دهوله تیکی خوی ببایه و گه شهی به زمان و کولتور و دیرۆک و چیرۆک بدایه و ئەم زمانه زۆر شیرین و بەسته زمانه ی له وهه موو بهند و زیندانه ی به شووره ی له پۆلا و ئاسن دهریچوایه! ئەگەر داگیرکهرهکانی کوردستانی نیشتمانمان که نهوێژدان شک دهبن و نه به زهیی. وهک دۆل پا سواری شانمان بوون! به دل به ردی و به نامه ردی خیروبیری ولاته که مان دهخۆن و ده مانه که نه دهسته چيله ی ناگری شه ی دوزمنیان و به گز به کترماندا ده کهن و ههر بێژین له له به گولله دامان ده بێژن و په تی دارمان دهمل ده کهن و به ره وه نه مانمان کل ده کهن، له ئارادا نه بوونایه. که زۆر کاری ئەو زۆرداره بی بارانه، دژی هه موو ئاکاری چاک به رانبهر به گه لی کوردی، هه موو دهره تان لیگیراو، گه یشتووه ته ئەو راده یه زمانی زمان ئاسایی که به شیکه خودی دایی له به شی زۆربه ی کوردستان قه ده غه یه، که ئەگەر ههر پتی باخوین، زوانمان ده برن.

هیندیکی تر هیند به دهستنده دهنده نی: جووچکه که ویکیش تیر ناکا. خو ئەگەر به پارانه وه بێژین ئە ی برای موسولمان! تو هیچ نه بی لیتمان گه ری با به زمانی خو بنووسین، ده بی سه روین ههر په سنی به ژن و بالای خوار و خێچ و ملی چرچ و دهم و فلجی بۆگه نیو و کۆلکه ی پر له ئە سپی و کێچی ئە وان بدهین، ههر گیز باسی ژین و ژانی خو مان نه که یین. ئەگەر کوردیش ته می به ده بختی ره ویا و به ختی سلی بۆ که ی با و بووکی نازادی و سه ره به ستی له هه مبه یزی خویدا دی با! ئیستا کار له جیه تر بوو. ئەگەر ئەو هه موو ئەگهره و هه زاران ئەگهری تریش نه بوونایه به ته گهره له پێش به ری ژینه وه و گه شه کردنمان. ئە ده بنووس و چیرۆکناسانی جیهانی شارستانی له ناو ئەو گش چیرۆکانه ی له ناو دیرۆکاندا زیندوون، داستانی مه م و زینیان که شیخی خانی نوساویه به موجیزاتیک ده زانی، که وینه ی له دنیا نه بووه و ناشبێته وه. مه م و زین ههر ئەوه نییه که چیرۆکی دلاری بی و ببریته وه. رانگه ی چه ندین زانستنامه ی زۆر هێژایه، که ده بوايه به هیچ ئاوا له وه مه ودايه بهر ته نگه دا نه گونجایه. که چی تیشیدا گونجاوه، که ئەمه ش یه ک له موجیزاتی خانیه، جیا له باسی دلاری زین و مه مان، که له په سندی و پندیدا، چه پکه گولی ههره هێژای سه ر سه به ته ی ئە ده بیاتی جیهانه و ناوی گیرۆده و گراوی تا هه تایه له نه مان دوور خستووه ته وه. چه ند چینه مه ی تری تیدا که گش وهک ئە فیننامه که ی دل پزین و جوان و

خۆشه‌ويست و خۆشن، پاکیان له‌مه‌ی خۆئینشیرینی و ره‌زاسووی و به‌نرخ‌ی و بایی
گرانی وه‌کو کۆریه‌ی هه‌ره‌ جوانی خروخۆلی نه‌رمونۆلی پر به‌کۆشن.

چیرۆکخووسی

ئیمه‌مانان ئه‌وه‌نده‌ی بۆمان لواوه، به‌ پێی توانا زۆر چیرۆکمان له‌ زۆر باره‌ و
بابه‌تاندا خۆئیندووته‌وه. له‌ هه‌ر کامدا، چه‌ند قاره‌مانتکی باش و مه‌رد و رهند و به
ئاکارمان، زۆر خۆشوێستوون. زۆریش رکمان له‌ بێ فه‌رانی شه‌رانی و به‌ گه‌ران و
گیره‌شیوتن، کار تێکۆپتکده‌ر بووته‌وه. ئیتر تا ماوه‌یه‌کی زۆر که‌فوکۆلی توورپه‌ی
نه‌نیشتووته‌وه. به‌ ئافه‌رین یادی چاکانمان کردوو و ناوی خراپه‌کانیشمان به
نه‌فرینه‌وه‌ بردوو. به‌لام خانی ئه‌و سه‌رتاپا چاک و پاکه‌ی که‌ به‌ مه‌ودای هه‌زاران
سال رێگه‌پێوانی برووسکه، له‌ پک و کینه‌ به‌دووره‌، چاکه‌کانی ناو چیرۆکی زین و
مه‌می، وه‌کو ئالای کوردستانی نیشتمانی که‌ به‌ ئاواتی خواستوو له‌سه‌ر چیا
سه‌رکه‌شه‌کانی زێده‌که‌ی خۆی نیشانی دنیا بدا، له‌ به‌رزان شه‌کاندووته‌وه‌ و
کردویه‌تیبه‌ نمونه‌ بۆ ئاکارچاکان. له‌باره‌ی ناله‌بارانیش کارێک ده‌کا. که‌ هه‌تا سه‌ر
هه‌ر به‌ خراپیان نه‌زانین و ده‌یان به‌خشی و هانه‌ی خۆینه‌رانیش ده‌دا بیا‌نبه‌خشن.

خوندکارێک که‌ به‌ دووزمانی شو‌فارێک بێ لێکدانه‌وه‌ هه‌لده‌چێ، به‌ سوێندان ره‌ش
ده‌بێته‌وه‌ که‌ خوشکی هه‌ناسه‌ سارد و بێ ده‌سه‌لات و تاوانی، داوێنپاکی خاوتن له
گه‌ردی گوناهان، به‌هیچ مه‌ردێ به‌شوونه‌دا و به‌ مه‌رده‌تکی وای ده‌با، له‌ خۆشییان
بێ به‌شی ده‌کا و نو‌قمی خۆینی گه‌شی ده‌کا! ئه‌و گوز و گوممه‌ت هه‌لچوونه‌ و به‌ گژ
سوێندخواردندا چوونه‌، ده‌بێته‌ ئامیانی مه‌رگی دوو دل‌داری هه‌لبژارد و بێ وێنه‌ له
چاکی و پاکی. ئه‌و خونکاره‌ دیاره‌ پیاوێکی خراپ و ناله‌باره‌ و پیاو ناچاره‌ خۆشی
نه‌وێ.

ده‌رکه‌وانی بیچ و بیژووی، نه‌یاری پیاوه‌تی و ئابرووی، ده‌ست و زمان پیس و
نه‌گریس، که‌ ئێره‌یی به‌گژ به‌خته‌وه‌رێ ده‌با و هه‌ر حه‌ز له‌ به‌دغه‌ری ده‌کا، ده‌بێته
سه‌ره‌ سو‌د‌ره‌یه‌ک نا‌ه‌ی‌لێ دوو یاری گیانی به‌یه‌ک بگهن، هه‌ردووکیان به‌داخ و سو‌وه
ده‌خاته ناخی گلکۆوه. به‌کێ ده‌کرێ له‌ سو‌وج و هه‌له‌ی بیووری!

میر و به کر، حه‌یزه‌بوونی تهرح مه‌یموون، فالگره‌وه‌ی درۆفرۆش. له‌ برانه‌وه‌ی چیرۆکتیدا گشتی کۆتره‌ به‌حه‌شتیله‌ن، هیچ کامیانت ناخۆش ناوی. که‌ ئهم‌ کاره‌ هه‌ر له‌ پاکی وه‌ک خانی ده‌وه‌شیت‌وه‌ و که‌سی تر نا.

نامۆزگاری رامیارانه

په‌نگه‌ زۆر که‌س وا بیر به‌رن شیخی خانیش وه‌ک مه‌لا ئاساییه‌کانی کوردستان هه‌ر له‌ زانستی عاره‌بی سه‌رکه‌وتوو و له‌ مزگه‌وتیکی کوردستان فێرکار و ده‌رسبێژ بووه‌. ئیتر سه‌ری له‌ کاروباری رامیاری و گرێ و گۆلی دنیاداری هه‌ر ده‌رنه‌چوو! ده‌سا با میر و سه‌رداری کورده‌واری له‌سه‌رخۆ و به‌ ورده‌کاری به‌ مه‌م و زیندا بچنه‌وه‌ و له‌ که‌رخی په‌ریزی خانی ئه‌وه‌نده‌ گۆل بچنه‌وه‌ که‌ ته‌سه‌ل و تێریان بکا و فێریان بکا ده‌بی چیکه‌ن تا به‌خته‌وه‌ر و له‌سه‌ر بن.

بێ گومانم، سی‌سه‌ت ساڵ پێش، به‌هیچ ئاوا بیر و برۆی (ماکاول) ی رۆژاوا‌یی که‌ له‌ جیهانی ئه‌م‌پۆدا رینۆینی دنیاداران. ئه‌و زه‌مانه‌ به‌زمانه‌کانی ئه‌م‌ ناوه‌ که‌ خانی سه‌ری لێ ده‌رچوون، هیچ که‌س وه‌ری نه‌گێراوه‌ و به‌رگۆتی خانی نه‌که‌وتوو.

که‌چی خانی به‌کر عه‌وانیکی دینی و (له‌پای مه‌به‌ست گشت ناره‌وایه‌ک په‌وايه‌ی) ماکاولی، به‌ زمانی ئه‌و ده‌درکینی. ئه‌وه‌نده‌شی به‌ خۆینتالی نیشان ده‌دا، که‌ هه‌ر که‌سی راست و دروست مه‌م و زین ده‌خۆینتته‌وه‌، دانی خێری به‌و به‌شه‌ی فێرده‌ا نانی. هه‌زار تفران له‌ به‌کر مه‌رکه‌وه‌ی ده‌کا و نفره‌ له‌و که‌سانه‌ش ده‌کا که‌ دوا‌ی ئه‌م برۆایه‌ که‌وتوون.

خانی فێری میران ده‌کا چۆن که‌سانیک هه‌لبژێرن به‌ وه‌زیر و بریکار و کوێخا و گزیر و کلێلدار، که‌ نه‌بئه‌ مایه‌ی تیکدانی داووده‌زگای مه‌زنایه‌تی و نه‌بئه‌ میتم‌ له‌ ژایانی کۆمه‌لایه‌تی و نه‌بئه‌ خۆره‌ له‌ ئاپۆره‌ی ژێر ده‌ستی میردا، له‌ ره‌شایی و له‌ باژێریان و وه‌زیران و بۆ دارا و نه‌دار دلسۆز بن. ئیژی میری ژیر میریکه‌ چل جار کاو‌رایه‌ک ده‌ئه‌زمووی تا کاریکی پێ ده‌سپێری. خۆ ئه‌گه‌ر هه‌ر به‌ هه‌وا‌ی خۆی، به‌ گه‌للایی و به‌ره‌لدا‌یی، به‌بۆنه‌ی خزمایه‌تییه‌وه‌، به‌ناوی دۆستایه‌تییه‌وه‌، کاری هه‌لسو‌ورانی ولات بکاته‌ خه‌لات و به‌رات، گوێ نه‌داته‌ خودان کرن و دلخۆشبوونی

هه‌زار و بێ ده‌سه‌لاتان. له‌وانه‌یه‌ ده‌سته نه‌ نه‌زمووراوه‌که له‌بنه‌وه‌ دوژمنی پۆست بێ و هیچ دوور نییه‌ خزمه‌ تا‌قی نه‌کراوه‌که هه‌ل په‌رست و نزم و په‌ست و بێ ئاکار و چاوچنۆک و دڵ بزۆک بێ، هه‌ر ده‌سه‌لاتیکیان هه‌بێ و ده‌سیان بپروا بپروا و په‌یمان پاشگوێ خه‌ن و ده‌م بنێنه‌ بینه‌قاقای زۆر لێکراوانی بێتاوان، ته‌نیا هه‌ر خۆیان له‌ بیر بێ و ده‌سیان له‌هه‌ر چشتی گیر بێ، بیرفێتن و ببه‌نه‌ ناو کولێنی خۆ و خاوه‌ن به‌شان ده‌م له‌ پووش که‌ن. میری به‌داووده‌زگاوه‌ تووشی تووشی و نه‌گبه‌تی که‌ن، بناغه‌ی شکۆ و مه‌زنه‌ی تیکوپیک ده‌ن. له‌ پاش چوانیش په‌شیمانی به‌هره‌ نادا.

میر ئه‌شی گه‌لێک وریا بێ، خۆی خاوه‌ن ته‌گبیر و را بێ، کانی هۆش و بیروه‌ری پتر له‌ گوێچکه‌ی لاسه‌ری له‌سه‌ر هه‌ست و له‌ کاردا بێ. نابێ هێنده‌ ساویلکه‌ بێ شالوژان و زمانلووسانی گزیگار هێنده‌ی لێ نزیک که‌ونه‌وه‌، ده‌ستی ده‌میان بگاته‌ په‌ناگوێی دلی و به‌ پێ هه‌لدان و فوو تێدان بيماسێتن، به‌هه‌یت و هووت و شات و شووت به‌له‌سه‌ی که‌ن، به‌مشته‌ی درۆ و ده‌له‌سه‌ بیتاسێتن و بتوانن له‌ خشته‌ی بیه‌ن. سه‌ردار ده‌بێ به‌ده‌ستی خۆی زۆر ئازا بێ، هه‌رکه‌س له‌وانه‌ی چه‌کداری په‌یره‌وی وین، به‌بێ گومان لایان وابێ هه‌رچه‌ند ئازایی بنوێتن، هه‌ر چه‌ند دوژمن بترسێتن هیچ کامیکیان به‌ قامکه‌ تووته‌ی نه‌و نابن. جا وه‌ک ده‌شی له‌ جه‌نگه‌ی مه‌یدانداریدا و له‌ رووبه‌رووی نه‌یاریدا، دانه‌چله‌کێ و دلی وه‌ک چپای بۆتان بێ و قه‌ت نه‌له‌رزێ و رانه‌تله‌کێ، گه‌ره‌که‌ له‌ناو دیوانیش، له‌ کۆری هاوده‌مانیشدا دێوی شه‌رم و له‌ روودامان سواری نه‌بێ. بێ ئاوه‌ز و به‌دڵ ناحه‌ز بواری نه‌بێ کاری تی بکا و له‌ پێگه‌ی راست لاری بکا و بێره‌تێنێ.

میر ده‌بێ له‌گه‌ل نه‌ترسی له‌ مه‌یدان و به‌زاکونی له‌ دیواندا، دلاواش بێ، دلاوایی ئه‌ستونده‌کی هه‌ره‌ خۆگر و پته‌وه‌ بۆ کۆنی فه‌رمانه‌روایی، هه‌رگیز هیچ خونکارێکی ده‌س رژد و چروک و چکوس، هه‌تا سه‌ر سه‌ر نه‌که‌وتوه‌. به‌خشنده‌یه‌ش ده‌بێ له‌ جێگه‌ی خۆیدا بێ. نابێ له‌ حاند لۆتی و پۆتی و زمانلووس و بیتنامووس و بێ هونه‌ر و کلکه‌سوته‌که‌ری پیس و ئاکار گلاودا ده‌سبلاو بێ و پیاوی هێژا و پاک و چاک و به‌جه‌وه‌ر کار له‌ ده‌س هاتوو، وه‌لانی و هیچ لایان لێ نه‌کاته‌وه‌ و ئاوڕیان وێ نه‌داته‌وه‌ و دلی گه‌رمیان سارد کاته‌وه‌.

به بیروباوه‌ری خانی داهات و دراو له دنیا ته‌نیا هر بۆ دوو شت باشن، خودانکردنی هه‌زاران له ریتی خوادا و به‌ختکردن بۆ یارانی گیانی گیانی، ئه‌و که‌سه‌ی کۆی ده‌کاته‌وه و ده‌قوژبنانی داخنی و ئیتر سه‌ری ناداته‌وه، له پاش مه‌رگی که‌له‌پوورگر پو‌ری ده‌که‌ن. وه‌ک تازی‌ه‌که، که‌رویشک بۆ خێوی ده‌گرێ و بۆ خۆی وا له نێزان ده‌مرێ.

میر ده‌بی‌ی خاوه‌ن به‌لێن بی، هر به‌لێنکی که ده‌یدا وه‌ک که‌لێنی پۆلا وابی، سه‌ری بچی نابێ له‌ گه‌ت و په‌یمانی پاشگه‌ز وه‌بی. پایه‌به‌رزی به‌لێنشکێن خۆی ده‌شکێنی، ئیحتوباری له‌ کن ژێرده‌ستان نامێنی، خه‌لک بێزبان له‌ ته‌رح و بیجم و دیداری و قێزبان له‌ شێوه و ئاکاری ده‌بیته‌وه.

میر ده‌بی‌ی پشوو‌دریژ بی، به‌ لێکدانی ئه‌ستێ و به‌ردێک گه‌رم دانیه و هه‌لنه‌چی. له‌ کاروباری گرینگدا په‌له‌ نه‌کا و به‌ که‌چکیک ئاوه‌که‌وێته پێمه‌له‌وه. بریاردان به‌هه‌له‌په و په‌له‌ خومچونی زۆر خوندکارانی به‌ستوون.

سه‌رداری گه‌ل ده‌بی‌ی رک و توو‌ره‌ییی خۆی زوو ده‌رنه‌برێ، کێشه و گێره و ده‌رده‌سه‌ری به‌ ئاشکرا بۆ خۆی نه‌کرێ، بۆ به‌گژداچوونی دوژمن به‌ده‌ردی کورده گۆته‌نی سه‌د جار بگرێ جارێک ببری. تا نه‌زانی له‌به‌ر به‌ره‌کانیبه‌که‌یدا سه‌ر ده‌که‌وێ، با له‌ گاشه‌ی وا نه‌نه‌وێ که ناتوانی توو‌ری بدا. با ده‌گه‌ل دوژمنی مله‌و‌ر، که‌ لێی روونه‌ پێی ناوه‌ستێ، وچانێک بدا راوه‌ستێ، زۆر به‌ نه‌رم و نیانی بجوولێته‌وه، تا هه‌لێکی باش ده‌ره‌خسێ و کێس و ده‌رفه‌ت وه‌ده‌س دێنی، ئه‌وسا حه‌یفا خۆ هه‌لێنی. کۆله‌ی بکو‌تی و کول و کۆی خۆی به‌زۆ‌روێژ و ده‌س درێژکه‌ران به‌پێژی.

سه‌روه‌ر نابێ ده‌ره‌ق له‌خۆی گچکه‌تران و کونی و کینه له‌ زگ بی، نابێ گرژ و مه‌رو‌مۆچ بی. نابێ هێنده تفتوتال بی تفی وه‌که‌ن. ناشبێ هێنده به‌ شیرینی و توو‌کنه‌رمی به‌ هه‌رک‌ه‌س و ناکه‌سیکی ناس و نه‌ناس نیشان بدا، که‌ بتوانن قووتی بدن و رۆی هێلن.

سه‌روه‌ر ده‌بی‌ی وه‌ک به‌رینگه‌ری دلسۆز بی. له‌ ده‌ستیکی‌دا نه‌شته‌ر بی، کوانه‌ پیسه، کیسه‌ی زنجکاو و زووخاوان به‌ره‌له‌وه‌ی به‌ته‌نیته‌وه و ئازای ئازاش بگرێته‌وه، بدری و

بېړۍ و فرېډا. دهستی دېشی تږی له تۆزی دهرمان و ههتوانی سر برینان بۍ، تا شوتینی زام زوو ساریژ و خوش بیتوه.

سهرور نهگه به نارزوو بۍ لهسر بۍ و بهوور له دهر د و کهسر بۍ، گهره که هونه ریه رور بۍ. دهن خوی و کومه ل و کومه لگاگه شی زیانبار دهن و گهوه ریان لۍ خه سار ده بۍ. نابۍ وهک میره که ی من بن. که بق خوری و هیچوپچان داری بهره و بق به جهوه ر و هونه ری وهکی منیش بۍ سیبهره. نهگه هر به سیله ی چاوۍ له نیمه شی بنوړپا، دنیا له گهوه ر پر ده بوو.

خانی دهیان په ندی رندی جگه له مانه ی هینامان له توی دلداری نامه دا شاردوه توه. به ده سلات به ده ستانی کوردستان به دیاری ددها و دیاری ددها، که له زانستی رامیاریش به قهده به بهستی دلداری هوژان و شاره زبا بووه.

وهفا و نه مهگ

نوی نیژن ناوی وهفا وهک سیمورخ دهنکی هیه و رهنکی نییه و هر ناوی بۍ ناوه رۍ که. نابۍ سرکو نه یان بکری، چونکه لیت روون بۍ نهوانه نه یاندیوه و له بهریان تی نه په ریوه. به لام خانی که سهرتاپای لهش و گیانی و رهگ به په گی نه مهگ بق کوردستان بووه و له نزیک وهفای ناسیوه. ده لۍ مه لۍ نه بووه و نابۍ، جگه له خوی نمونۍ کی هره به رزی وهفا و نه مه گمان شان ددها.

لاوۍ که به ناوی تازدین، نهو لوه چتو پیاوۍ که! وهزیره زاوای نه میره به خزمایه تیش دهگاتۍ، له بوۍ تریدا و دوزمن به ساغ نه بوۍ تریدا، په کهم پیاوۍ خاوهن ناوه. بق زیږ و زهنه ری دنیا ش چه ندی بیژۍ سه د چه ندانه و له بوۍ تان و هه مو نالی کوردستاندا سهرتوۍ پی دهوله مندانه. دۍستی لاوۍ کی ساکاره به ناوی مه. باوکی پیاگی دهفته رداره له دیوان و خوی پیشمه رگیکی به کاره و له ریزی چه کاراندا به. بۍ له عه گیدی و میترخاسی چی وای نییه که به دابی نهو زهمانه ی تیا ژیاوه خوی لای خه لک پیوه پانۍ. به نه جیمزاده ی ناژمیرن، زیږ و زیوی زوری نییه که کهس چاوله ده سی بیت و لۍ بترسیت. یان لالایی له بهر بکا.

مه می هه ژار دلداریکی پر جغاره و جهرگ و هه ناو برینداره، گراوییه که ی خوشکی

میره و له ناهومیدیدا گیره. له سال و مانگ بهرېکوت ژوانتیکې بڼه لده که وئې و ته می خه مانی دهره وئې. به لام له ویش به کاو ناگا، له نا کاو میر و یارانی به سهر دا دین، چوڼ دهرچن؟ به ره و کوئ هه لئین؟ هه موو لایان لئ ته ناوه و هیچ دهره تانیک نه ماوه. نه عاسمان هه لیان ده کیشی، نه زهمین هه لیان ده لووشی، له و ناوه دا قه تیس ماون. چاوه چاون که ی نابروویان دهریژن و کهنگی لاشه یان دهنیژن.

وهفا و نه مه کی برادر که وتووه ته بهر نه زمونونه وه. تاژدین له رای چاره سهری برادره ی، به ره و ماله خوی پل ده بی، مالی گهره به هه موو نه سپا باتوه ناگر ددها و هاوار بڼ زیاره ده کا، فریای که ون. میر و مه زن و گرهره ی دده یوانی، به نی و نوکه ری پاشخانی ورد و درشت و گشت له گشت به غار ده به زنه هه واری، جیژوانی لاوان چول ده که ن. دوو دلاری دل په شتوی دووره هتفی که هر وه کی دوو بالداري هره جوانی به خوڼه زانی به سته زمان، ددهاوی راوکه ر ناآلون له شه ققه ی بال دده من و یزگار دهن. مالیک له رای وهفا سوزیا و بوو به پارووه خوشه ی ناگر. که نیستاش له کورده واری نمونوه ی مالی زور قه وغا و به ده ولته، ده لئین مالی فلانه پیار، وهک مالی قهره تاژدینه. وهفاش بووه ته ناوال دوانه ی تا هه تایه بڼ تاژدین و هرگیز به موو لتي لانادا و ناوی تاژدین ده گول وهفا دا هر ماوه و هر دهمیڼی.

رهنگه زور کهس که که وتوونه نه م زهمانه، بیژن وا گریمان نه وسا وهفا بووی و هیستان له بهین نه چووی، نه ی نیستا چی و کوانی وهفا؟ نه مازه له م چهرخی بیسته هر پاره و خو په رستییه. نه مهگ بوویته نه فسانه یه که هر به تیتوش دانه یه کی دهس ناکه وئې. نه دیمان و نه ده یینین، به لئ نه مانیش هه قیانه به لام نه من منی هه ژار، مه لا مسته فا بارزانیم که ناسیوه و وهفای نهوم بڼ دؤست و یارانی دیوه، نه گهر تاژدین بهر له بارزانی نه ژیا با، ده مگوت نه و دهرسی نه مهگ و وهفاداری له لای بارزانی خویندوه و هتندیک وهک بارزانی چووه.

شیخی خانی و مروغایه تی

به دريژایی و به پانایی میژووی که ونارا و زور دیرینه، له و دهمه وه نه و جان هره که ناوی بنیاده مه، به زوان و هزر و وریایی که لیک زوره و به ناکاری باش و په سهند و

خوایی، یه کجار که مه. هاتووته سهر ئهم زهمینه و بهخۆی دهلی "گیاندارى به ودم و پیرۆز"، ریک و جوان و له بار و قۆز و ههره دلسۆزی خاوهندۆز، له پهستا و بێ پسانهوه ههر خهریکی پتک ههڵپهژان و تیک چرژان و یهکتر کوشتن و خۆین رشتن و سهبرپین و زگدرینه. ههمیشهش چینی رێبهران له فیللباز و جادووگه ران که دوولینگه یان خستووته سهر بۆق ملی دل ساویلکه و بێ خه بهران و بووگنه پیغه مبهری که ران، چاوگه پتکه ری ههرا بوون، به باوه شان و هامپزان دهسته واری چیلکه و چال و پر و پووشکه و ئیزنگی وشکیان هیناوه، له کوانووی برۆبیانودا گری شهریان خۆش کردووه. فلانه هۆز، فیساره گه له سهر ئایینی ئیمه نین، دینیان پووج و بێ فهساله، جا که وایه کوشتنیان بۆمه په وایه و سه ره بهر سهر و سامان و مال و حالیان ورده و یه خسیر و مندالیان بۆ ئیمه که له سهر هه قین و له حاند گومرپیان دلپه قین، وهک گه زۆ و مازوو حه لاله. دوژمنانمان که بهر نهفرینی خوا که وتوون، پاش مردن و چالکردنیان کلتی دۆژهی خویان بۆ نیتل دراوه، تا هه تابه دهبرژین و دهسووتین و هه لده قهرچین، دلبریان و چاوبه گریان ههر له ویدا ده میتنه وه، به هه شتیش خانی خۆمانه و که سیش پاره ی دا کردنمان لی ناستینی.

خۆ نه مازه له رۆژ و رۆژگاران که خانی تیانا ژیاوه، هه ره مه و هه ره ت و جهنگه ی زه برۆزهنگی تورکانی عوسمانی بووه، گه رپان له هه موو گه لانی بیتکهس و بیدهس هالاره و شه ی و شوپیان ناوه ته وه و دنیا یان به زۆر خواردووه. به تۆز کالیش له نامه ردی و له دل به ردی هه رگیز خۆیان نه بواردووه. مه لا و کالیش، شیخی ریش پانی نه زانی سهر به رمالیش، دهستیان بۆ له لامل داوین، سه د ئۆبالیان بۆ کیشاون که ئیوه جهنگ بۆ خوا ده کهن، داوای مافی رهوا ده کهن.

نه که ههر ئه وان له و زهمانه، بگره ئیستاش ئه و کاسه و ئاشه ههر هه یه و ئاوره که نه کوژاوه ته وه. ریشه ی کیشه ی به ناوی دین، له پرووی زهمین وشک نه بووه و ئه و په تابه ههر تا سه ریک نه دیو بووه و له پر هه لی داوه ته وه.

به لام خواناسی له زه بر، خانی که سه رتا پای گیانی به زه یی و دلۆفانییه، قهت دلی به رایى نادا، له ری لا دا و خوای بهرز وهک سوڵتانی تۆری تورک، یان پاشا و کویتخای ئیرانی، وا نزم کا که ههر وازی له توونی ئاگر نیتلدا و لاشه ی مرۆ

سووتاندن بئی، له پارانه وده دا ده لئی: خوای مه زن تۆ ده توانی گونا هبار و کافر و خۆت نه ناسانیش بخه یه بهر به زه ی خۆت و، سزایان لئی دورو خه یه وه. ده سا هه موو لا ببه خسه با هه ر شه ی تان له به زه ییت ناهومئد بئی و که سی تر نا.

خوا ناسین

ئهو که سانه ی به ئاره زوون بگه نه دیداری خوا و به دیتنی خه نی ببن. با ببنه په پره یی خانی و له عیرفانی ناوئاخنی مه م و زینی ورد بنه وه، له یه که به یه که رسته کانی خورده بنه وه، هۆش و گۆشیان له سه ر هه ست بئی، تئی بکۆشن به روکۆشی گیان و دلان له بهر و بهرامه ی گولان که خانی په روهرده ی کردوون، ته ژری بکه ن تا پئی بگه ن و تئی بگه ن. خانی ده بئی له سه ر دهسته ی مشایخانی بژارده ی، وهک بایه زیدی به ستمی، شیخ شه هابه دینی جامی، مه لای جزیری بۆتانی، شای نه خشه بند، عه بدولقادی که یلانی بیته هه ژمار.

دلدارانی له م باره وه تازه کار و تازه کورن، ده بئی ئه وهنده بزانه هه روا بئی سه ر به پئی بوون و به ره و بینایی چاوان چوون و کامه روا بوون، کارئی سووک و هاسان نییه، به پدیتنی پر و پان نییه، هیه چ ریشیک پله کان نییه، بۆ سه رکه و تن به ره و خۆشی بئی برانه وه و تا هه تای، ریبواری ئه زموون نه دیتوو، ری نه دیون نه شاره زان به له شر. خاوان بئی پیلان بئی تۆشه و زاد و بژیون، ئه م سه فه ره ش زۆر خه ته ره، پر له بهرگر و له مه پره. ده شتن ئه گه ر هه وت و هه شتن، دینه بهریان، چۆمن پر شه پۆل و گۆمن وهکی زهریان کیون پر له جند و دیتون ده چنه سهریان. له و چهند سارا پر له تۆزو غومارانه، خپ جی درنده و مارانه که له وه پگای ناله بار و به دکارانه، چۆن ده رده چن! هه ر له تینووته ی و له گه رمان پیشیان هه لئی. له و گش چه م و رووبارانیه ی خوړتین و دووره بوارانیه ی په یبیر و چه وپیوارانه ی ناو بوهل و بهر بناران، په رینه وه، ته نانه ت مه له وانانی پاله وانیش ده خاته هه ناسه برکئی و کۆلی هه ر له جی ده خنکی.

له م هه مکه هه وراز و لیژه، کووپ و رژد و شاخ و داخ و زهردوماه و که پک و ره وه ز و هه له ت و پیچ و گه وه و خپ و دهره دپ و چپه به ئیشانه و ئه و ته پکه سپنه کیشانه تا ده بووردن زۆری ده وئی. له و شوینانه رازه وانی زۆر به جهرگیش تووشی دل ته پئی ده بن و

دهبى ھېدى و به چنگه كړكې سهرگهون. ههرچې له جيتپيدا نه نښ و بهه له ههنگاو وهگوازن، رت دهب و لهو بندهنه هزار بهه زاره بهرزه و ههله موته وه دترازن، سهرهونخوون هه لديران و هه پروون به هه پروون بوون په كه.

دهيسا چاوان نهو بېچاره بې چاوانه كه ههر دهسته كوتې دهكن، بهبې چاوساغي شارهزا، دهيانكړې راسته وخو بې له رې لادان بگه نه بستوى مرادان!

دهبې رتيونكي نه م رتبه بې رتبه رې زور شارهزا، ههر سهره بخو مل لي نه نې و له شويڼي خوې هه له نه قه نې. دهشې بو پهندي په سهندي پيري چازان گوې رادير بې، ههر ناموزگار بيه كي دهيك، بيكا ته نوشته ي سهر دلي و فير بې له گه ل دهر د و ئيش و ژان سازاندا خو رابيتي.

شېخي خاني نهو پيره دهستگيرهيه، نهو ماموستا هره به بير و ژيرهيه، كه توانيو به له عيرفاندا بېته خدرې زيندهيهك، له هاناي نهو كه سانه بيت كه به نيازې گه يشته سهر پېبازې خواخوازين، به دلسوزي و دلوقاني له سهر دوندي كزي بلندي خوش ديمهني بندهني خوا دپنه وه، كه خوې لهوې به وپه رې ئارخه يانويه وه، دامه زراوه و ساوه ته وه، ئاورې وه خه لكې سهر زمين داوه ته وه، به زه بيه به ماك پاكاني گيروده ي خاكدا دپته وه، به شپنه يي داده به زپته پيده شتي و گه شتي دهكا له ساواي سيويي بې په سيو ده بېته باوكي خه مخور و له ژير سايه ي پيروزي پيروزه و اشې په ناي دها. به شيري پاك ده ميژيني، زواني به چا كه راديني، فيري داوه داره ي دهكا، دهستي دهگرې هه تا له راست روښتن و له راسته قينه گه يشتن، زورباش فير و خيرا دهبې. له په كه م پله ي فير كه دا دهرسي ئه فيني پې دها و سهره شقي عيشق و دلداري بو داده دا. دهرسيكي وا كه وا ناكا منالي هيشتا شلک و كال رهوك و قوشقي و سل بكا. دهبې جارې گيان و دل بدا به ياري سهره زميني، تا خويني سهردي گهرم بې و رهقايي دلي نهرم بې و خوې ساز و ناماده بكا بو قبولي ئه فينداري راسته قاني به رامبر به داهينهري جوان و جواني. نهو حانه زور به ئارامي و به سانايي له دلداري سهر دنياي پوچ و هه وايي راي دهگويزي و بې نه وه ي به خوې بزاني دهره سيڼي به و بهه شته ي هه رگيز كه مي ناهيتي. بهه شتي شاد و شوکور بوون به ديداري خوي بې چوون.

ئەحمەدى خانى ھاويپىرى جىزىرىيە كە فەرموويە: ئەو خوايەي لەسەر چىرۆ و پەلكى كەسكى دارى زەيتوون، لە شىوى پىرۆز و تەسكى بەر بنارى چىاي تۆرى وەك نورى بەرەنگى ئاور خۆ نىشانى مووسا بدا و بىدوینى. ھەر ئەو لەسەر چىنى سوورى و لە رووپەرى پەلكى گولسى سەر روومەتى كولمە سوورىك خۆى شانى دلتهان دەدا و بەرەو خۆيان رادەكىشى. لەلای خانیش وەك نىشانى ئەو سەر ھىلانە لەگ لەگەي بەخەيالى خۆى مەلایە و بىروای وایە روانین لە کردەي جوانى خوا ناپەرەوايە، گايەكى مېزەر بەسەر، مۆز بە لمبۆزىو دەوا، پەت پساوہ و بەبى ئامانج لە سارايە ھەلوادايە. بل ژ خانى لە دەست كى تى، دوو ئەقىندارى ساكارى ديارى دنيا، بکاتە پىر و مريدى راست و بەرھەق. دەستيان بنیتە ناو دەستى خواى داھینەرى ھەستى خۆشەويستى و زەماوہنديان بەریتە باغاتى بەھەشت، لە ھەشت نھۆم پەردويان دەستنيشان بکا و، بيانگەيىنى بە ژيانى پر خۆش و ھات و ھەيەتى لەبن نەھاتوو؟

خانى و ھونەرە جوانەکان

پازدە شازدە سال لەمەوبەر، ھىشتا مالم لە بەغدا بوو، رۆژى پياوئى بە سەر و سىمام ميوان بوو، نەمدەناسى، ناوھەكى خۆشى پى گۆتم ئىستا لە بىرم چووھتەوہ، گوتى من لە ئەمريكا بووم، لە زانكۆى ھونەرانى جوان، خويندكار و بۆ فېرېبوونى وینەكىشان ھەولم دەدا، لە ئەزموونى دوامین پلەي خويندندا يەكەم دەرچووم، دەزانی بۆ؟ لەسايەي مەم و زینەوہ. چەند تابلۆيەكى وام كيشا كە خانى ناوھەرۆكەكەي دارىشتبوون. بۆ نمونە:

جەژنى سەرى سال و كاپنەقال لە سەدەي ھەفدەھەمىندا لە كوردستان، دابەزینی زین و ئەستى بۆ سەر بەداو گىراوھەكان، پىرېژن و فالگرەوہ، خوازبىنى و زىافەت و بەزم لە مالى مېر، بووك گويژانەوہ لە بۆتان، ژوانى زین و مەم لە باغى، زین و گازندە لە كن مۆم، گلى و گازن لە پەپوولە، پەيچىنى مەم دەگەل دجلە، بناشتى مەم دەگەل دلى، ديمەنى شين بۆ مەم و زین.

ھاوکاران و ئەزموونگەرەن لەو ھەموو جوانى و مانايە، بەراستى سەريان سوپامبوو، براى ھەزار ھەيف خۆت وینەكىش نەبووى تا بزانی ئەحمەدى خانى

چەند ھەزار گەوھەری وای لەناو مەم و زینە کەیدا گونجاندوو، کە ھەریەکەى بۆ
ھونەرمەندى وێنەکتیش ھەموو گەنجى دنیا دەژى.

من ھەموو رۆژ جارێكى لى ورد دەبمەو، ھەر جارێ پیا دەچمەو شتى تازە و
بەنازترم دێنە بەرچاو، ھاتووم لە پاداشتى وەیدا بەزاراوەى موکوریانیت وەرگێراو و
ھێندەى بەھرە بەمن داو، سەرت دەم و سوپاست کەم.

گوتم کاکە من تى ناگەم تۆ دەلێتى چى؟ بەو خواپەى من و تۆى دروست کردوو، تا
تۆ ئەم قسانەت نەکرد، منى ھەزار وەکو کەپ لە دەورى شایى ھەر ھەستیشم بەو
شتانە نەکردوو. تۆ سوپاسى خانى بکە و بە نەزانى من پى بکەنە. دۆستێكى زۆر
نزیکیشم کە ناو بردنى لێرەدا دەترسێم بۆ ئەو بڤە بى، زۆر مۆتالای لە مێژووى
موزیکدا ھەبە، دەبگوت: ھەر دەرفەتم ھەبى ئەو سازانە و ئامرازانە و ھەوايانەى کە
لە مەم و زیندا ھاتوون، سەربەخۆ لە دەفترێکدا دەیاننووسم و بە پتێ توانا
شەرحیان دەکەم. تا ھەموو دنیا بزانی کورد ھەر لە دێرزەمانەو چەند عاشقە
مۆسیقا بوو، بەتایبەتى ئەحمەدى خانى ھونەرمەند، چەندى لى شارەزا بوو، بە
ھومێدم ئەو ئاواتەش پێک ھاتبى.

خانى و شیعەر

ئەگەر داود پێغەمبەرى جوولەکەکان، ئاسنى سارد لەناو لەپ و مەشتى گەرمى نەرم
بوو و زرتى لى دروست کردوو! شکت نەبى کەوا خانى وەزن و قافیەى لە بەرد و
ئاسن رەقتى لەبەر دەستا وەک مۆم نەرم و نیاں بوو. ھەر مەبەستى ئەو بە دایدا
ھاتوو و ویستوو بەیکاتە ھەلبەست، ھەر دەمودەست بى گریوگۆل، بى ورتەورت و
بۆلەبۆل پەریوەتە سەر زمانى. ھەرگیز دەمى قەلەمەکەى نەجواندوو و، ھیچ
وەرەقەى نەداندوو و لاسەرى ھەلنەکردوو وەک ئێمەمانان دیومانە. ئەو رەوانى و
پاراوھە و مانای زۆر لە وشەى کەمدا، کە لە مەم و زیندا ھەبە، سەرسۆرپین و
موجیزە. تۆزەرەو لەمەپ وێژەى زمانپاراو و رەوانان لێکدەرەو رەوتى شیعەرى
ھەستیار و ھۆنە و ھەلبەستەى گۆرانى، خۆوێژن و خۆشخوانان، ئەگەر کۆرپێكى
بگرن و دانەدانەى شیعەرى خانى بە لێزانى و بە دانستە بخەنە ناو تای تەرازووى

هه‌لسه‌نگانی وشه‌ی هاو‌نرخ‌ی گه‌وه‌ران، له‌گه‌ل شیعر‌ی شاعیرانی فارسی و عاره‌بی و هیت‌ریش، له‌هه‌نده‌ران، له‌به‌ر یه‌کتری راگرن و پتکیان بگرن، هه‌ره باشان هه‌لبژێرن، خۆ له‌هه‌ق گوتن نه‌بوێرن، ناچار ده‌بن به‌سه‌لمێن و ئیمان بێن که سه‌یدا نه‌حمه‌دی خانی که‌له‌پوورگری خوایه‌تی شیعر و هۆنه‌ری ئه‌لیاسی نیزامی بووه و له‌ویش به‌ره‌و‌زوو‌رت‌ر چوو.

به‌لام دیسان هه‌زار جاری داخ و که‌سه‌ر، وشه‌ی نه‌گه‌ر رایه‌ل و پۆی لی شتواندووم، زمانی خانی کوردیه‌ی و به‌فرمایشته‌که‌ی نالی خۆک‌ردیه‌ی، هیچ لاوه‌کی و ناوه‌کییه‌کیش له‌ جیهانی ژیا‌ری و نا‌زیا‌ریشدا کوردی و کوردی ژێرچه‌پۆکه‌ی نه‌یا‌رانی به‌ پووله‌ سووتاوی ناوی. ناخ هه‌ر تاوی له‌ ئازادیدا بژبایین، نه‌وسا ده‌یانزانی خانی چه‌ند پایه‌به‌رز و بلند و زمانه‌ شیرینه‌که‌شی چه‌ند پر له‌ مایه و په‌سنده. به‌داخه‌وه جاری له‌ بریا به‌ولاوه‌ هیچن نییه و هه‌ر خۆزیا و بریای به‌ته‌نیاش که‌س به‌ ئاوات ناگه‌یه‌نی.

نه‌حمه‌دی خانی و ئازادی

خوشک و برای کورد زمانم، له‌ پێشه‌کیی وه‌رگێراوه‌ سو‌رانییه‌که‌، خوالێخۆش بوو، نووسه‌ری هه‌ره‌ هێژای کورد له‌م چه‌رخه‌دا، سه‌یدا هه‌سه‌نی قزڵجی له‌مباروه‌ دادی داوه، چی وای بۆ من نه‌هێشتوو به‌که‌مه‌ دیا‌ری ده‌ست و لێرده‌دا پێشه‌که‌شتان به‌که‌م. خۆیشم به‌ پیتی ناوه‌زی لاواز و ک‌زم شتی‌که‌م به‌ ک‌رچوکا‌لی له‌ ژێر ناوی به‌رکولێکدا خسته‌ پالی. ئیتر نایه‌وی لێرده‌دا راویژم کاویژ که‌مه‌وه.

ته‌نیا چه‌ند ورده و پرده‌یه‌ک، که‌ ئه‌و حانده‌ وه‌ک پتویسته‌ نه‌مزانیه‌وه، یان با بیژین نه‌متوانیه‌وه بیانخه‌مه‌ روو، ده‌مه‌وی یادیکیان به‌که‌م:

۱- خانی له‌ خویی هه‌ستی په‌ستی نامۆ و بێگانه‌په‌رستی یانی خۆمانه‌ گوته‌نی جاشبوون و جاشه‌تیک‌ردن، ئه‌مه‌نده‌ بی‌زی هه‌ستاوه‌ ته‌نانه‌ت، لاگیر‌ی له‌ شه‌یتان ده‌کا، روو له‌ خوا ده‌کا و ده‌لی: گونا‌هه‌که‌ی هه‌ر ئه‌وه‌ بوو بێگانه‌په‌رستی نه‌کرد و له‌ تۆپه‌رستن به‌ولاوه‌ی به‌لاوه‌ نا؟ له‌ باتی خه‌لات‌کردنی، تۆ به‌لات به‌سه‌ر هێناوه، له‌ کارت سه‌رم ده‌رناچی.

۲- سالی ۹۵۶ له هه پهرتی درویناندا، که هاوین بوو، له به غداوه به رهو سوریه رام کرد و په نام به ماله حاجو برد. نهو خانه دانه گه ورهیه، به ورد و درشتیانه وه، نهو ونده یان قدر گرتم له وزه ی زمان و قه لهم به دهره. به لام تا سییه مین وهرزی په نابهریم هیچ گا وا ری نه که وتبوو به ناوی گه شت و گه رانیک دهگه لیان بجمه سهیرانیک. رڼی بیست و دووی بانه مپری ۹۵۸، که نهو رڼه پیتشنووسی وهرگپرانه که ی مهم و زینم ته واو کرد و لی بوومه وه. به غار به رهو مال چوومه وه، مزگینیم به ماله وه دا. نانی نیوه رڼه دمخوارد. لاونیک به ناوی محیدین که نهو ی حاجو ناغا بوو، لیم په یدا بوو، کوتی: هه زار تکایه له گه لمان وهره، نهو دچینه عین دیوهری، زور شوینیک د لگوشایه، زورم به لاهو سهیر بوو، چونه نهو مجار بو یه که مجار نهو روونه داوه روو ددهات؟ له گه لیان چووم، شه ومان لهو گونده کرده رڼ، سوژی کوتیان: با بشچینه شاری جزیری بۆتانی. ناخر ریمان ددهن؟ په ننگه! چوون و جه ندرمه ری نه دا. وه ناو که وین، له به ستینه که ی ماینه وه، شارمان وهک هیلکه لی دیار بوو، به دووربینیش دهمان روانی. پیره میتردیکی جزیری هاته لامان، له پاش سه لام و که لامان کوتی:

له میژووی نهو شارها، نه مازه لهو شوینه واره که خانی ناوی هه لداون زور شارها زام. ملی نا له گپرانه وه ی به دهست و دهم. فلانه جی جی ژوانی مهم و زینانه. فیساره شوین به ندینخانه ی مهم بووه. هوو هه ش که نیستا عه سکه ری تورکی تیدان هر هه مان بورجی به لکه، بنکه ی فه رمان په وایی میرانی کوردی بۆتان بووه.

هوو مزگه وته ش گورخانه ی مهم و زینانه، که گوریکه و دوو تهرمی تیدا نیژراوه و زیاره تگایه. لهو ماوه دا که گویم دابووه مامه پیره، هات به دلما، گیانی خانی په ننگه له وهرگپرانه که م رازی بووی. بویه بانگیشتنی کردووم شاری جزیر و بۆتان، لانکی دلداریی مهم و زین له نزیکه وه ببینم. له پر و نه کاو ته میکی خه می له گیان خوش دهوری گرتم، دل م کولی، دام دایه قولپی گریان، چ گریانیک! وهک ره زنه ی تاوی بارانی، رام کرده ناو گورستانیک، نزیکه ی چاره ک سه حاتیک به کول گریام، فرمیسم رانه ده وهستان، دهگوت سهرم به هه نیسکانه وه هه لکه نا، تا کول و کوم دانه مرکا، هاوړتکانم که سیان نه هات به لامه وه، نهو کاته که ژیر بوومه وه و

حەسامەو، ھاتن دلداریان دامەو، لە پێچی مالاواییدا سوپاسم لە گیانی خانی و دوام بۆ مەم و زینان کرد.

۲- لە سەرەتاکانی مانگی خەرمانانی سالی ۹۸۶ کە خەریک بووم مەم و زینی لەبەر چەند نوسخەی لێک جیا بنووسمەو و بیخەمە سەر شێوێ ئیستای کوردی نووسین، شەو لە خەوما بە پێشمەرگە یەک دەگوت نازانم چۆنی چاپ بکەم! لە خەوما کاکە بارزانی مستەفا تێی راخوڕیم فەرمووی "هه‌زار دەبچۆ تایی بکە، تاپ"، پەنگە ئیستا برا کوردە ئیسلامە کەمۆنیستەکان! بلێن تف لە بیروبڕوای کۆنەپەرستانەت هه‌زار. قەیدێ ناکا، گەردنیشیان خۆش و ئازا بێ. بەلام من لام وایە نابێ راستەکە ی ئەم رووداوانە لە ترسی لۆمە و لەقەمان نەگێرمەو.

من و مەم و زینی خانی

لەپاش ئەوێ وەرگێرانی مەم و زین بە موکریانی چاپ و بلۆ کرایەو، برا و خوشکانی وێژەوان، کە سۆرانیشان دەزانی، خۆتێدیانەو و تا پادەیهک لەگەڵ بەرھەمەکە ی خانی بوونە ئاشنا کارەکە میان لا پەسەند بوو، شانازیم بەبەختم دەکرد کە توانیبووم بەپیتی توانای هه‌زارانەم، ئەو دەستە خۆتێدەوارانەم بە مەم و زین ناساندووە.

بەلام هێندێ کەس لەوانە ی کرمانجییە کە یان نەدیوو، یان دیبویان بەلام پاشی تێ نەگەیبوو، لە باتی پەسندی خانی، ئافەرینیان لە من دەکرد. تەنانەت هەندێ دڵسادی و اشم دەدین، لە رووی منا دەیانگوت: تۆ خانیت زیندوو کردووە، خوا تۆبە! گرۆت لەخانی بردهو! ئای لەو کوفرە ی بەدەم ئەمانە دا دەهات! بڕوا بکەن لەو جۆرە گفته تفتانە و لەو فەرمايشته مفتانە، لە شەرمانە و لە عەیبەتان دەتوامەو. خواپە، ئەو پەلە ی بوختانە، چۆنم لێخە دەبێتەو؟! کێ هەیه بۆم بسپێتەو!

ویژدانی پر لە پەژارەم، لەگوێی دڵە هه‌زارە کەمدا سرتاندی: نینۆکی پەنجە ی خۆت بێنە و ئالۆشی پشتت بشکێنە. دەنا کەس لە فریات نایە.

بڕیارم دا مەم و زینی شێخی خانی لەگەڵ موکریانییە کە دا لێک پێلۆزکەم، تا ویژدانم بسیتەو و خۆتێدەوارانیش بزانن هه‌زار لە دەریای مەزن لاوێچیکێ لە سەرەو هەلێنجاو و بۆ نموونە شانی داو. زەریا هەرەو کەو خۆی ماو، ئەو دەریایە

مهلهوانی زۆر بینه‌کێشی به‌بین و پشوودریژی پێ ده‌وێ. تا بگاته ته‌ختی بنی و گه‌وه‌ره وه‌شارتووه‌کانی که له راده و ژماره نایه‌ن، وه‌ده‌س که‌وێ. خۆ تا کوردیش نازاد نه‌وێ، مه‌له‌وان و توژمه‌روه‌ی وا زانا، کوا هه‌لده‌که‌وێ. خۆی له قه‌ره‌ی خانی بدا!

چم کرد

چوار مه‌م و زینم په‌یدا کرد به چوار چاپان، به‌رانبه‌ر به‌یه‌کم کردن، زۆر ورد لیتیان ورد بوومه‌وه، له ئاکامدا:

۱- چاپی هه‌ولێری مام گیوم هه‌ر زوو قه‌ت کرد. ئه‌و مامۆستا خوا به‌خشیه‌ش وه‌ک زۆر کوردی ئه‌م زهمانه لای وابوو: هه‌ر وشه‌یه‌ک و رسته‌یه‌ک خۆی نه‌یزانی دیاره به‌غه‌له‌ت نووسراوه. ئیتر رامان و دامانیک، وچانیک بیر لیکردنه‌وه ده‌کوله‌که‌ی ته‌ریشدا ناوێکی نییه. ئه‌وا ئه‌و قه‌ت.

۲- مه‌م و زینی چاپی مۆسکۆ، که خاتوون سێدا رۆدینکۆ سالی ۹۶۲ به‌راسپێری ئاکادیمیای زانستی یه‌که‌تیی سۆفیه‌ت (نه‌شرخانا ئه‌ده‌بیاتا رۆژه‌لاتی) به‌شێوه‌خه‌تی عاره‌بی، له‌گه‌ڵ وه‌رگێراوی روسی و پێشخه‌به‌ریک چاپ و بڵاوی کرده‌وه. به‌داخه‌وه من پێشه‌کییه‌که‌م نه‌دیوه. به‌لام له په‌راوێزاندان، ده‌رده‌که‌وێ که له‌به‌ر چه‌ند دانه نووسراوه‌ته‌وه، دوو به‌یت له‌وێدا هه‌بوون که له‌وی هه‌مه‌زدا نه‌بوون.

۳- چاپی هه‌مه‌زه، له پێشه‌که‌یدا نووسراوه: "مایسی سالی ۳۲۵ به‌رانبه‌ر به‌ ۱۹۱۹ زاینی، له‌دواییه‌که‌شی نووسراوه: ئه‌و کیتابا که مه‌ ژێ ئیستینساخ کری ۱۱۶۵ دا، عه‌زیز کورێ شێر مام زێدی نفیسیبوو، خودی ره‌حما خوه لێ بکه".

به‌و حیسێبه ئه‌و دانه‌یه‌ی ته‌مه‌نی شێست سال بچووکت له‌یه‌که‌مین مه‌م و زینی به‌ده‌سخته‌ی خانی بووه، دوو به‌یتم له‌وێشدا دیتن که له‌دانه‌که‌ی مۆسکۆ نه‌نووسراون. سه‌یدا هه‌مه‌زه له‌ سالی ۱۹۱۸ و ۱۹۱۹ سه‌ره‌به‌رشته‌یاری چاپخانه‌ی نه‌جمی ئیستیقبال له‌ شاری ئه‌سته‌مبول بووه، سالی ۹۵۶ له‌ قامیشلی دوا کوچی کرد.

۴- مه‌م و زینی به‌ لاتینی که مامۆستا هه‌مه‌ده‌مین بۆز ئه‌رسه‌لان سالی ۹۶۸ له‌ تورکیا به‌ وه‌رگه‌راوی تورکییه‌وه له‌ چاپی دا. فه‌رموشیه‌تی سالی ۹۵۸ له‌ شاری

شام به پیتی عارهبی له چاپ دراوه، که مخابن نه دیتوومه نه بیستوومه!
 ناشکرایه: له بهر دانه نووسه روه و له چاپدهرانی کتیبان بنیاده من و بنیادم به
 هه له دهچیی، به پیتی توانا هه له کانم راست کردنه وه، په له کانم هه لگرتنه وه،
 دهرباره ی پیتی لاتینی بۆ ئهم کاره، من چهند تیبینییه کم هه یه.

أ- پیتیهکانی (ث، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، غ) له ئەزمانی عاره بیدا زۆر مشه نه. ئەگەر
 (ث، ص) به (س) (ذ، ض) به (ز)، (ط) به (ت) (ض) به (د یا ن ز) بنووسرین، له
 زۆر شوێن مانا تیک دهچیی، بۆ نمونه ئەگەر (ضه لال) که مانای گومرایی دها،
 ده لال یان زه لال بنووسین، مانا گۆرا، ده لال نازه، زه لال ناوی روون و خۆشه.

له دووهزار و پینجسه د و په نجاو حه و به پیتانه دا که له مەم و زینه که دان، شهش
 ههزار و پازده وشه ی به عارهبی تی خزاوه، نوسه د و بیست و ههشت وێژه ی له وازه ی
 فارسی تیدایه، بیست و یهک وشه ی تورکیشی لی میوانه.

زۆر له وشه عاره بییه کان له سۆنگه ی لاتینییه که وه له شوێن خویان ترازاون، هه
 فارسی و تورکی و کوردییهکانی وهک خۆی ماون، ته نیا (خ، و، غ) نه بیتن که لیک
 هه لئاواردراون، به بریای هه ژارانه ی من تا به ئاویه کی روشن چاره سه ری ئهم پیته
 تازیانه نه که یین، که پینووسی لاتیندا نین، نووسینه وه ی که له پووری هه ره هتای
 که ونارامان وهکو: دیوانی جزیری، مەم و زینی شیخی خانی و زۆری تریش به لاتینی
 ناره وایه، ئه و خه زینه ی گه وه رانه زایه ده بن. یان نیشانه بۆ ئه و پیتانه دابنرین، یان
 وهک هه بوون، بنووسرین و به لاتینی رافه بکړین.

ب- سهیدا ئه مین بۆر ئه رسه لان، وهک له زوانی عاره بیدا زۆر مه لا و زۆر شاره زایه،
 له تورکیشدا گزوفتی بولبول دها؟ که متر ناشنایه تی زۆری ده گه ل زوانی
 فارسیدا هه یه. له چهند شوێنیک ئه ویش زۆر که م، له فارسییه کان گرتی بۆ ره ها
 نه کراوه. هه قیچییه سی. هیچ کاری به فارسی نه بووه، وهک مه مانان به مله وری و
 زۆره ملی به سه ریدا نه سه پاوه.

پ- سهیدا ده لی "نازانین که ی مەم و زین دهستی پی کراوه، ئیژن په نچ سالی بۆ
 خانی خایاندوه" خانی له پتیه کییه کانیدا فره موگیه سی: (کیشایه جه فا ژ ب
 بویی عامی) یانی سالتیک. وا ئهم مه ته له ش زاندره.

شیخی خانی خۆی ژینامه‌ی خۆی به کورتی بۆ درکاندووین. له هه‌زار و شیتست و یه‌ک هاتووته دنیا، له ته‌مه‌نی چارده سالی بووته نووسهر، سالی هه‌زار و سه‌ت و یینج له مه‌م و زینتی بووته‌وه.

ت- له‌باره‌ی سالی وه‌فاتیه‌وه، ئه‌وی راسته هه‌ر ئه‌و رسته جوان و هیژا و دروسته‌یه که عه‌لئه‌ددین سه‌جادی له مه‌لایه‌کی بیستووه فهرموویه‌تی: له پشت کتیبێکدا دیومه عیباره‌تی (طار خانی الی ربه) به ئه‌بجهر سالی وه‌فاتی خانییه، که راست ده‌بیته هه‌زار و سه‌ت و نۆزده.

دله هه‌زاره‌که‌م ده‌لی: رهنه‌گ له‌و چارده ساله‌دا هیچ نه‌بی چوار لیزگی دیکه‌ی زۆر نادری هۆندبیته‌وه. تا له به‌رانبه‌ر پینجینه‌ی نیزامیدا. خۆپانین و بۆریان بده‌ن. به هومبێدم ئه‌و خه‌ونه‌ی دلم وه‌دی بیت، به‌ره‌مه‌ی دیش له خانییه‌وه له گۆشه‌ی فهرامۆشییه‌وه بینه‌ ده‌ری و چاوی دلان پتر گه‌ش و روون که‌نه‌وه. به‌ته‌مای خوا.

ج- ئه‌وه‌ی سه‌یدایی هیژا بۆ نهرسه‌لان له چه‌ند جێیه‌کا نووسیویه: زه‌بانی ناو مه‌ته‌نه‌که‌مان کرده زمان، له‌وه ده‌کا قورعان نووسهره‌ویک بێژی فووم و ئووم هه‌ردووکیان سیرن من له‌بات فووم له‌قورعاندا ئووم نووسی. چونکه له‌سه‌ر زار سووکتره.

ک- ده‌توانی شه‌رحی کا و له بن وشه‌یه‌کی وه‌ک زه‌بان بلتین زه‌بان له‌فارسیدا زمانی کوردی خۆمانه. نابێ فهرمایشتی خانی به‌هیچ جۆر ده‌سکاری بکری، چۆن بووکه هه‌روا به‌مینی، چونکه مه‌م و زینی خانی پرتوویکی پیرۆزی کورده. ده‌بی هه‌روا ده‌ستنه‌خورده رابگیری.

به پتی توانا وشه و رسته عاره‌بی و فارسیه‌کان و زاراوه‌ی خواپه‌رستانه‌م وشه له به‌رانبه‌ر وشه، به‌بی هیچ زۆر لیکدانه‌وه و درێژدان، به‌کوردی مانا کرده‌وه و له‌گه‌ڵ وه‌رگیراوه‌که‌مدا به‌و کوردانه‌ی ئه‌فینداری ئازادین پێشکه‌ش ده‌که‌م. من خۆم له‌سه‌ر ئه‌و باوه‌رهم هه‌موو کوردیکی رۆشنبیر له‌سه‌ریه‌تی بۆ موفه‌رک دانه‌یه‌کی له‌لا هه‌بی، له به‌رگی مه‌خمه‌ری بگری، بیکاته نوشته‌ی سه‌ر دلی، ماچی کا و هانای پی به‌ری، دوعایه‌کی به‌خیریش بکا بۆ هه‌زار.

په سنی خودی

سه نامه یی نامه نا مه: نه لاله
 بی نامی وی ناته مامه وه لاله
 نهی مه طلعی حوسنی عیشق بازی
 مه حبووی حقیقی و مه جازی
 نامی تهیه له وحی نامه یا عیشق
 نیسمی تهیه نه قشنی خه مه یا عیشق
 بی نه قشنی ته نه قشنی خامه خامه
 بی نامی ته نامه نه ته مامه
 نامی تهیه شاه بهیتی مه قصوود
 فیه رستی موکاته باتی مه حموود
 مه مضمونی موره سله لاتن لاره یب
 مه شهودی موکاشه فاتنی (بالغیب)
 مه حبووی قولووی (من له القلب)
 قه لبان تو دکی ب بال خوځه جله ب
 مه عشوق تویی ب فخر و نازی
 عاشق تویی لیک بی نیازی
 موطله ق تو، موفید و موسته فادی
 بی شبهه مورید و هم مورادی
 نووری تو د حوسنی رووی دلدار
 ناری تو د قه لبی عاشقی زار
 شه معی نه ژ قسمی نوور و ناری
 شه مسی ژ عیان تو په رده داری
 گه نجی تو د نیث طه لسمی عالمه
 گه نزی تو عیان ژ نیسمی نادمه
 نه ف عالم و ناده می یو مه شهوود
 نه ف مومکین و ماسوای مه وجود

فهرموده ی پیغه مبه ره: هر چی
 به ناری خوا دست پی نه کری بی
 پیته: مه طلع: جیگه ی روزه لاتن
 حوسن: جوانی، باشی: حقیقی:
 راسته قانی: مه جازی: به دل: له وح:
 ته ته له: خامه: قه لم: خام: کال و
 کرچ: شاه بهیت: چاکترین تاک
 بهیت له قه صیده دا: موکاته بات:
 نوو سراوان: مه حموود: په سندر او:
 مه مضمون: ناوهر ژک: موره سله لات:
 نامه بی په کدو نارین: لاره یب:
 بیگومان: مه شهوود: دیاری:
 موکاشه فات بالغیب: دیاری کردنی
 نادیاران: قولووب: دلان: من له
 القلب: کسمی دلی هیه: جله ب:
 راکیش: موطله ق: نازاد: موفید:
 به هرمدار: موسته فاد: به هره گه یین
 مورید: داواکار: موراد: داواکراو
 نار: ناگر: عیان: ناشکرا، چاوان
 عالم: جگه له خوا هه موشت
 گهنز: خه زینه... هه دیشی قودسیه
 "خه زینه یک بووم نادیا ری، چی کریم
 نافراندن تا بیتمه ناسکرن": نیسم:
 ناو... نایه ته: خوا هه مو ناوکی
 فیری نادمه کرد: مومکین: هر چی،
 له وانه یه بی و نه بوونی شی چی
 باوهره، به رانیه ره به واجب که هر
 ده بی بی

همميان ب تهيه مه داره و دهبر
 فه يياضي رياضي خهلق، وه لئه مر
 ئه مري ته بله فظي كون دو عاله م
 مه وجود كرن غرهض چ؟ ئادهم؟
 ئادهم بخسوه يهك ژ ههردووانه
 يهك حهرف ژ ئه مري كون فه كانه
 ئهف حهرف حهقيقه تن موحه ققهق
 هم ئه مره بقودر هتا ته هم خهلق
 ئه شباح موره سسه من ژ ناسووت
 ئه رواج موه سسه من ب لاهووت
 ئهف روح و جهسه د ب جهبر و ئيكراه
 ته زويج بوين بئهمري ئه لاله
 ناسووت ئه گهر چي پهنگ سه فاله
 لاهوت ژ پورته وا جه ماله
 حهرفا كو مه گوتي نه قشي هووره
 لي مه قصه د و مه عنى يا وي كووره
 ظاهر ته ئه گهر نومايه صوغرا
 باطن ئه وه نه قشي خامه كوبرا
 مه وجوده د وي شه هادهت و غهيب
 مه شهووده دوي سه يادهت و غهيب
 ئينسان ب خوه هم ظه لاهه هم نوور
 ئادهم ژ ته هم قه ريبه هم دوور
 هيندى وه كو جينسي عاله مينه
 ئه و تابيعى نه وعى ئاده مينه

* مه دار: كار پتكهاتن * دهبر:
 ته دبير كردن، كار پتكهستن * فه يياض:
 رهژنه بهخش * رياض: باخچان * خهلق:
 چيكرن * ئه مر: كار * كون (كُن): بيه ...
 خوا فه رمويه: بيه و هه موشت بووه
 ئايه ته، ئه گهر خوا ويستى شتيك ساز دا
 ده لي: بيه و دهبي * غرهض: مه بهست *
 كون فه كانه (كُن فكان): بيه و بوو *
 ئه شباح: ئه وي دينه بهرچاو، شهخص *
 موره سسه من: رهسم و خهت ليدراو *
 ناسووت: سرشتي مروفاني، ئينساني *
 موه سسه من: نيشانه كراو * لاهووت: سه ر
 به كاري خودايي * جهسه د: لهش * جهبر:
 زوري * ئيكراه: نابهلتي * ته زويج: ليك
 جووت كردن * سه فال: سوآلهت، ماكي ديزه
 و گوزه ي گلين * پورته و: تيريژ، تيشك *
 جه مال: جواني، سپه هيتي * هوور: ورد *
 مه قصه د: مه بهس * كوور: قوول * ظاهر:
 روآلهت * نومما: نوآندن، خو شاندان،
 دياريدان * صوغرا: هه ره بچووك * كوبرا:
 هه ره گه وره، بق جيگيريون و
 پوونكر دنه وي بابه تتيك كه مته ره كه ي شان
 ده دن و زور ته ره كه ي پي ئاشكرا ده كن، بق
 نمونه ده لين: مروف جان هه وره، هه ر
 جان هه وريكيش جيسمه و لاشي هيه *
 شه هادهت: ديارده * غهيب: نه ديار *
 مه شهوود: دياركراو، به چاو * سه يادهت:
 گه وره يي * غهيب: شووره يي، زه ده،
 كه مايه تي * ظه لام: تاريكي * نوور:
 رووناكي * قه ريب: نزيك * جينس: نه وع،
 ته وور، جؤر

ئەف رەنگە فەلەك ھەمى موعەظەم
 ئەف چەندە مەلەك ھەمى موکەرەم
 ئەف کارگەھا عەظیم و دەووار
 ئەف بارگەھا بەدیع و سەییار
 ئەف چەندە زەمین د گەل عەناصیر
 ئەف رەنگە عەرەض د گەل جەواھیر
 ئەف چەندەھە نىعمەت و نەفایس
 ئەف رەنگەھە مەئکەل و مەلابیس
 ئەف چەندەھە، موددەعا و مەطلوب
 ئەف رەنگەھە موشتەھا و مەحبوب
 حەيوان و مەعادین و نەباتات
 مەطلوبى مەقاصید و مورادات
 بیلجوملە ژ بۆ مەرل کارن
 فیلجوملە ژ بۆ مە بەر دبارن
 حەققا کوئە خوەش نیظام و رەونەق
 تەرتیب کەرن ژ بۆ مە ئەلحەق
 ئەم غافیل و عاقل و گونەھکار
 مایینە د قەیدى نەفسى ئەممار
 نین مە د قەلبى فکر و ذکرەک
 ناکن بزەبائى حەمد و شوکرەک
 "خانى" کونەھن بقلەبى زاگیر
 بارى بدە وى زەبائى شاگیر

* فەلەك: عاسمان * موعەظەم: مەزن،
 گەرە، گەپ * مەلەك: فریشتە * ھەمى:
 گەش * موکەرەم: بەرپز و قەدر * کارگە:
 جیگەى کار، کارخانە * عەظیم: گەرە *
 دەووار: بە چەرخ و سور * بارگە: بارەگا،
 داوودەزگا * بەدیع: چێکراو، زۆر جوان *
 سەییار: گەرۆک * عەناصیر: کۆى
 عونصور، ماکی ھەرە سادە و تاکی ھەر
 شتى کە زانایانى پیتشو بەخاک و باو ناگر
 و ئاویان دەژمارد و دەیانکردنە ماکی ژيان *
 عەرەض: شتى کە خۆى بۆخۆى نەاتوو و
 بە شتى ترەو پالى داو و پەیدا بوو *
 جەواھیر: کۆى جەوھەر، ھەرچی ماک و
 رەگەزە و سەرەخۆیە، دژى عەرەض *
 نەفایس: کۆى نەفیس: بەنرخ، بوھادار، ھێژا
 * مەئکەل: مەئکولات، خواردەمەنى "رەنگە
 ئەو نیو بەیتە: ئەف رەنگە مەئکەل و
 مەلابیس" بوو، خواردەمەنیان و شیاوانى
 دەبەرکردن * موددەعا: داواکراو *
 مەطلوب: خواستەمەنى * موشتەھا: شتى
 کە دل دیتزە * مەحبوب: خۆشتەفى *
 حەيوان: زیندى * مەعادین: کۆى مەعدەن،
 کان * نەباتات: کۆى نەبات، رووگ *
 بیلجوملە: بەگشتى، پوختەى وتار *
 بەردبار: باربەر، راستەگەى بوردبارە: یانى
 پشوو لەسەر خۆ و خۆراگر * حەققا: ب
 راستى * نظام: تەگوزى * رەونەق: جوانى،
 رۆڤو پێكى * ئەلحەق: دراستیدا، دوروست
 وەھ * غافیل: بێئاگا * عاقل: بێکارە *
 قەید: تۆق و زنجیر * نەفس: نەوس *
 ئەممار: زۆر فەرماندەر، لە قورئاندا
 فەرموویە: نەفس زۆر فەرمانى خراپکارى
 دەدا * فکر: بیر * ذیکر: بیرەوھرى * حەمد:
 پەسن * شوکر: سوپاس * نەھن: نین *
 بارى: خودى، دەيسا

گازی و لاشایی

ئەى شوکرى تە جەوھەرا زەبانى
 ۋەى ذىکرى تە صەيقە لا جەنانى
 ئەى واحىدى بى شەرىكى يەکتا
 ۋەى واجىدى بى نەظىر و ھەمتا
 ئەى باقىيى بى زەوالى دايم
 ۋەى ھادىيى بى فەنائى قايم
 ئەى فالقى نەرض و عاسمانان
 ۋەى خالقى جوملە ئىنس و جانان
 مولک و مەلەک و فەلەک ب چارەک
 بىلجوملە تە چى کرن، تەبارەک
 (۱) "سبحانک کل ما خلقت"
 "احسنت فکيفما فلقت"
 ھەرچى کو تە چىکر ئەى نکوکار
 ھەر يەک د ھەدى خوەدا سزاوار
 ئەف نە ھەدەفى د پر مرارى
 روژى د سفید، شەفا د طارى
 ھەفتى د ميثالى دورى غەلتان
 ھەر شەش جىھەت و چەھار ئەرکان
 ھەرسى ۋەلەدەد پر مەوالید
 غەبرا و سەما دگەل مەقالید

* صەيقەل: مشتومال * جەنان: دل *
 واحىد: يەک * يەکتا: تاقانە * واجىد:
 خودان، ناوى خودتە * نەظىر: ۋەک *
 ھەمتا: ھەقەر * باقى: مای * زەوال:
 لىناچوون * دايم: ھەرھە * ھادى: رەبەر *
 فەنا: تونەبوون * قايم: ھەروەستای * فالق:
 قەلشەين * خالق: چىکر * جوملە: ھەمى *
 ئىنس: مرقوف * جان: ئەجىننە * روح: گيان
 * مولک: دارايى، زەمین * مەلەک: فرشتە *
 فەلەک: ئاسمان * تەبارەک: پىروژى بۆتق
 خوايە * نکو: چاک، باش، قەنج * ھەد:
 ئەندازە، سنوور * سزاوار: شايان، شياو *
 ھەدەف: قالکى مروارىيان * نە ھەدەف:
 نۆ ئاسمان * مرارى: مروارى، مەبەست
 ستىرن * سفید: سپى * طارى: رەش،
 تاريک * دورى: مروارى درشت * غەلتان:
 گلور * شەش جىھەت: شەش ئالى: ژوور و
 ژۆر و راست و چەپ و پشت و روو * چەھار
 ئەرکان: خاک، با، ئاگر و ئاو * ۋەلەد:
 روژە * مەوالید: بىچوان، روژان، مەبەست لە
 مەوالید جانە ۋەرە و روو، کرەک: جەماد
 * غەبرا: ئاخ، سەرزەمین * سەما: ئاسمان
 * مەقالید: کوئى مىقلەد: کلل، لىرەدا
 مەبەست خەزىنە ژۆرەکانى ناوھندى عەرز و
 ئاسمان

(۱) "پاکى و چاکى لە توژايە، لە ھەرچیدا سازت داو، ژۆر کارت جوانە ھەرچۆنى لەتت کردووە."
 خوا فەرموو: خوا شەوى شەق کرد و بەرەبەيانى لى دەرخست ديسان فەرموو: "ئەدى
 نەتدیوھ کە عەرد و عاسمانان پتکەوھ نووسابوون، لەبەرە کەمان ھەلوھشاندن."

نهوځ و قه له لم و نهو ايت و عه رش
 حه يوان و نه بات و مه عدن و فه رش
 ظاهر كرن نهف قه در صه نايح
 پهيدا كرن نهف قه در به دايع
 هه ريك ژ عه دم كرن ته پهيدا
 نه ببداع كرن ته بئ هه يوولا
 فيلجومه چ نهوول و چ ئاخر
 نهلقيصصه چ موئنم و چ كافر
 هه ريك ژ ته را وه بوونه مه ظهه
 نهو پهنگه دوان تو بويي موضمه
 بئ حوسنئ ته نينه وان وجوودهك
 بئ نوورئ ته نينه وان نموودهك
 حيكمهت نهوه: باطني يو ظاهر
 قودرهت نهوه غايبي يو حاضير
 نين ته ته جرززي يو، ته مه ككون
 نهما وه دوان دكي ته ومططون
 گويا هه مي جيسمه كن تو جاني
 گويا هه مي شه ره كن تو خاني
 حوسنا ته يه زينه تا حه بيبان
 رهشكا ته يه غيره تا ره قيبان
 مه يلا ته يه عاشقان دكيشت
 دهر دئ ته يه دل ژبه ر دئيشت
 شيرين ته كره شه كرل په رويژ
 فه رهاد ژ رهشك نهشكي خون ريز
 له يلا ته كره به لال قه يسي
 رامين ب ته رام بول وه يسي

* لهوځ و قه له لم: نهو روپه ل و قه له ميه
 كه خوا هه مو مه به ستي ئا فراندني پئ
 نوو سيوه * نهو ايت: چه قيوه نه كه په كان
 كه چند نه ستي ر ميه كي به ناوبانگن *
 عه رش: ته ختي باره گاي خوا * فه رش:
 رايه خ، مه به ست زه مينه * صه نايح:
 كوي صنعت: پيشه * به دايع: كوي
 به دايع: داهاتوي ژور جوان * عه دم:
 نه بوو * نه ببداع: داهيتان * هه يوولي:
 ماكي سه ره تايي * موئنم: خاوه
 باوه * كافر: بئ باوه، ناسوياس *
 مه ظهه: جيگه ئاشكرابوون، دياركه
 * موضمه (مضمهر): تندا قه شري *
 نمود: شكل و بيچم * حيكمهت:
 زانايي ژور * باطن: نهيني. قودرهت:
 توانايي * غايب: نه ديار * حاضر:
 له بهرچاو، ديار * ته جرززي: پاژبوون *
 ته مه ككون: جيگيربوون، نيشته جيتبوون
 * ته ومططون: جيگيربوون له جيگيه كي
 دياريدا * شهه: باژير، شار * خاني:
 مال، خانوو * رهشك: ئيره مي،
 چاوچنوكي * غيرهت: ئا بروپاريزي *
 ره قيب: چاوډير * مهيل: ئاره زوو *
 عاشق: نه فين دار * شيرين: گراو بيه كهي
 فه رهاد كه ژني خوسره و په رويژ بوو *
 نهشك: هيستر، رڼدك، فرميسك،
 نه سر * خون: خوڼ * ريز: پڅ *
 له يلا: له يلئ، گراو بيه كهي قه يسي
 عامري كه به مه جنوون ناسراوه *
 وهيس و رامين: ناوي كوپ و كيژيكن له
 چيروكي ژور كه وندا هاتوون.

یوسف ته چا نومما زله‌یخا؟
وامیق ته کوسا گیهانده عه‌ذرا؟
شیخی وه‌کو پتنجه هه‌ج بژاری
دین کر ته‌ژ بۆ که‌چا کوفاری
نیلوفه‌ری ناز په‌روه‌ری کر
ئه‌و ژي ته‌ل میهر موشته‌ری کر
بالایی بلند ته‌دایه سه‌روان
پابه‌ندی به‌لا ته‌دا ته‌زه‌روان
صۆرگول ته‌کرن ژخار په‌یدا
بولبول ته‌کرن هه‌زاری شه‌یدا
خوه‌ش ره‌نگی ته‌دا گیایی صۆرگول
خوه‌ش ده‌نگی ته‌دا نه‌وایی بولبول
روناهی ته‌دا سه‌ری شه‌مالان
په‌روانه کرن بشه‌وقی تالان
مه‌حبوب ته‌چی کرن د دلکش
مه‌جذوب ته‌پی کرن موشه‌ووه‌ش
ئه‌ف عیشق و مه‌حبه‌به‌تا د دلدا
ئه‌ف زلف و سه‌لاسلید د ملدا
نایا نه‌ته‌چی کرن موقابیل؟
هه‌ر یه‌ک ته‌به‌ه‌ف کرن موعادیل؟

* یوسف: پتغه‌مبه‌رتکی جووله‌کان و جوان
بوو * زله‌یخا: ناوی ژنیکی کاربه‌ده‌ستیکی
میسر که یوسفی کرپیوو ته‌ماحیشی تی
کردبوو، ئه‌م باسه له قورعاندا هه‌یه * وامق
و عه‌ذرا: یا عه‌ذرا، ئه‌فیننامه‌یه‌کی زه‌مانی
به‌ر له ئیسلامه، عه‌ذرا ناوی کیژه‌که‌یه، له
سه‌ده‌ی یازده‌یه‌می کۆچیدا کراوه‌ته شیعی
فارسی * شیخی صنعان: داستانیکی
شیعه‌ره له کتبی مه‌نطیق‌ولطه‌یری شیخی
عه‌ططاردا، که شیخ عاشقی که‌چا کافرێک
بووه، بۆ خاتری ئه‌و قورعانی سووتاندووه،
شه‌رابی خواردووه‌ته‌وه، بوویه به‌رازه‌وان *
نیلوفه‌ری: لولویه‌ری: گۆلێکه له ئاودا ده‌روی،
رۆژ په‌رسته، هه‌ر تاو هه‌لات سه‌ر له ئاو
ده‌ردینتی و تاو ئاوابوو سه‌رده‌باته‌وه بن ئاو
* میهر: خۆر، خۆشه‌یستی * موشته‌ری:
کرپار، ناوی نه‌ستیره‌یه‌کی که‌پۆکه له
عاسمان، چیرۆکیکی ئه‌فینداری هه‌یه
به‌ناوی میهر و موشته‌ری، که کیژه‌که ناوی
میهر، میترێ بووه * بالا: به‌ژن * سه‌رو:
داری سه‌ول * پابه‌ند: به‌نده‌وار * ته‌زه‌رو:
دیکی لێر و جه‌نگه‌لی * خار: ستري، چقل،
دپک، دپوو * هه‌زار: ده‌جار سه‌هه *
هه‌زار: جۆرێ بولبولی په‌نگینه * شه‌یدا:
دینی ئه‌فینتی * نه‌وا: هه‌وای گۆرانی *
رووناهی: رۆشناکی، رووناکی * شه‌مال:
مۆمی نایسان * په‌روانه: په‌پوله، فریڤۆک
* شه‌وق: ئاره‌زوو، تیشک * دلکش:
دلگیش، دلبر * مه‌جذوب: حال لێ هاتوو،
راکیشراو * موشه‌ووه‌ش: ته‌ف له‌هه‌ف، سه‌ر
لێشی‌واو * زلف: که‌زی * سه‌لاسیل: کۆی
سیلسیله: زنجیر * مل: گه‌ردن، شان *
موقابیل: به‌رانبه‌ر، هه‌قبه‌ر * موعادیل:
رتکی په‌کتر، وه‌که‌هه‌و

ئايپنه تهچى كرن موكه پرهر
 حوسنا خوه دوان تهكر موصه ووهر
 ئايپنه لپيشى تووتيان: گرت
 دافهك ته لپيشى كوڤييان گرت
 ئايپنه ژوان وهيه كو ئافه
 ئه وهكهسه ژوان وهيه كو طافه
 نه قششى ته دبينن ئه و د ئافى
 ناكن هه زهرى ژ ئاف و دافى
 لهب تهشنه طه لهب دكن زه لالى
 وى دانه و دامى، زلف و خالى
 مه قصوود كو بو ژپيشقه حاضر
 دى قهصد بكن جه ميعى ناظر
 تووتى نه ب خوه شهكر دريژن
 هه رچى دبهيئن ئه وى دبىژن
 وى مه قصه دى موخته صهر دبين
 پابه ند دبن گه لهك دممين
 مه قصوود و مورادى دل توشاى
 نه مما تو تضل من تشاءى
 هه رچى ته دفتى ببى ضه لالى
 پابه ند دكى ب زلف و خالى
 هه رچى كو تو بينى سه رهيدايت
 فتى را بگرى بكى عينايت
 حاضر وى دى مه قامى مه علووم
 گه ر خاديمه وى دگيرى مه خدووم

* ئايپنه: نهينك، نهينوك، عهينك، قودى *
 موكه پرهر: دووباره * موصه ووهر: شكل
 كشايى * تووتى: طوطى، مهليكه دمتوانى
 لاسايى خه لك بكا ته وه و بپه يفتى * داف:
 داوى راو * كوڤى: هه يوانه كيوى *
 هه زهر: پاريز، خوڤاراستن * لهب: ليف *
 تهشنه: تى، توونى، تينوو * زه لال: پاك و
 خوش * دام: داو * دانه: دان، دهنك *
 ژپيشقه: له پيشه وه، هه ر له پيشدا *
 جه ميع: گش * ناظر: ته ماشاكر،
 چاونرپى هه ل * دبهيئن: ده بيسن *
 مه قصه د: مه بهست، جيگه ي بۆ چوونى *
 موخته صهر: به بوختى، به كورتى *
 پابه ند: تيگيراو، قاچ بهستراو، بهنده وار
 * تضل من تشاء: گومرا دكى كه سى ته
 بخوازي گومراكى، نايه تيكي قورعانه له
 زمان موسا پتغه مبه ره وه دبى: خودى بۆ
 ته دخوازي ئه م بدى هيلاكى چما كه م
 عه قليت مه كارن كرنه... تمام فیتنا تهيه،
 ته به فیتنا خوه لاپرى دكى كه سى ته
 بخوازي، ريشانده دهيه كه سى ته بڤى،
 تهى مه زن و دوستى مه، ژ مه بهوره و
 رحمى به بكه، ته چيترين بهور دۆخى *
 ضه لال: گومرايى، ئافارتيى، لاپرى بوون *
 هيدايت: شاره زايى، ريكرزاني *
 عينايت: چاڤدريكرن، قهنجى د گل كرن
 * حاضر: دهس لهجى * مه قام: جيگه *
 مه علووم: دياريكراو * خاديم: خزمه تكار،
 بهنى * مه خدووم: كهسى خزمه تا وى دكن

بڻي سجدده ته ئهئى جهناپى مهعبود
 ئادهم كره قىبلهگاه و مهسجود
 عيسا تهكوسان گههاند، ئهوجان؟
 ئايا ب چته حهباندى ئهوجان؟
 دهرسا كو بخهف ته گوتته ئيدريس
 ئهلبهتته د چومهقامى تهقدیس
 ئيبليسى فهقيرى بڻي جينايهت
 هيندى ته ههبوو دگهل عينايت
 ههر روتى دكر ههزار طاعهت
 لهوړا كوته دا وى ئيستيطاعات
 وى سجدده نهكر لغهبرى مهعبود
 گيړا ته ژ بهردهرى خوه مەردود
 يهك سجدده نهكر لپيشى ئهغيار
 قههرا ته كره موخهاللهدوننار
 ئهلقيصصه ژ حيكمهتا ته ئاگاه
 فەردهك مه نهدى تهباركهلالله
 عيرفان طهلهبى د صاحب ئيدراك
 دهرحەققى ته گوتى "ماعرفناك"
 خانى بنهزانىيا خوه دهرحەق
 گومراه ببت نه دووره ئهلهق
 ئيللا كومهگر موعين خودا بت
 يا راهبرى وى موصطهفا بت
 يارهت تو بحەقى موصطهفا كى
 خانى ب خوهره تو ناشناكى

* سجدده: سر لهردي دانان بڻ
 كړنووش * جهتاب: وشى ريز ليتان *
 مهعبود: نهوى ديتته پرستن *
 قىبلهگاه: روگه * مهسجود: نهوى
 سجدده بڻ دېن * كوسان: كوسا،
 چلون، چاوا * نهوج: بلند يان پر بلند *
 حهباندى: خوځوښتن * جان: رح *
 خهف: خفى، نهينى * ئيدريس:
 پتغهمبهريكه * نهلبهته: بتيگومان *
 تهقدیس: مبارهكى و پيروزى * ئيبليس:
 شيطان * فهقير: ههژار * جينايهت:
 خهتا و گوناخ * هندى: تا نهو دهمهئى *
 طاعهت: پرستن، گوتى دان به فرمان *
 ئيستيطاعات: توانايى * دهر: دهرگا *
 مەردود: دهرکراو، بهردايى * نهغيار:
 كوتى غهير: بيانى، نامق * قههر:
 تورپهئى * موخهالله: بڻ ههميشه *
 موخهاللهدوننار: ههميشه له ئاگردايى *
 نهلقيصصه: پوختهئى وتار * ئاگاه:
 هايدار * فەرد: تاك * تهباركهلالله:
 تاك و بڻ كهمايهسييه خودى *
 عيرفان: خواناسين * عيرفان طهلهب:
 داواكارى ناسينى خوا * صاحب
 ئيدراك: داراي تيگهيشتن * دهرحەق:
 دهرباره * "ماعرفناك": نه مان ناسيت،
 فرمودهئى پتغهمبهره: "ئهى خواى
 ئيمه وهك پتويست بوو بتناسين
 نه مانناسيوى" * دهرحەق: له بارهئى
 خواوه * نهلهق: بهراستى * ئيللا:
 مهگين * موعين: ناريكار * موصطهفا:
 بزارده، "ناوى پتغهمبهري خومانه"

په نښې پخپه بهر

نښيا به سب دهلل و بورهان
 نابن چو مه گر وجوب و نيمكان
 واجب يه كه: ذاتي كي بريايه
 مومكين پړه: جه معي ماسيوايه
 وي واجب مومكينات به رقع
 مومكين وي ژ بو خوه كرنه مه طلعه
 ياني ئه وي ژي ببت موبه رهن
 حوسنا وي بده ركفت ژ مه كمن
 گنجينه يي سري وي ببت فاش
 ثابت ببتن ژ نه قشي نه ققاش
 لي صه نعتي وي ه كيمي زانا
 نه قشي ئه وي قادري ته وانا
 نه دبو كو نه بت ئه وي رسوومه ك
 لايق ئه وي دي ه بت رقومه ك
 هر چي وه كو بو نه بي ره قم بو
 له و ئه وولي ماخه له ق قه لم بوو
 نهف ئه وول و روح و عه قلي ئه وول
 هر سيني ب ئه وولي موئه وول
 نه ماما كه وان ژ هف تو ته فريق
 نهف پهنه ئه وان بگيره ته و فبق
 بي شه يه كي واحدن ب چاره ك
 ته عدد و ته عدد و ئعتباره ك
 نه وول به رقي ژ حوسني سهرمه
 نووره ك بويه معني يا موحه ممه
 نه و نور بئهرى عاله مولغيب
 بو مه نشه ئي فه يضي عاله ما غيب

* نښيا: تشان * ب به سب: ل كزرا
 * دهلل: به لگه، بورهان، نيشاني
 ناشكرا * وجوب: هره پيوستي *
 نيمكان: بووني كه ده كړي نښي *
 واجب: خاوهني وجوب كه هر ده يي
 ه يي * ذات: بووني بڼه پهي * كبريا:
 مزنه يي * مومكين: باسي كراوه *
 جمع: كؤم، گش * ماسيوا: هر چي
 جگه له خوايه، نه واجب كه يه كتايه و
 مومكيناتي كړدووه ته پرده يه ك، له
 مومكينه وه سهرى ه لداوه، له كړدووه
 كركار ناسراوه * به رقع: روپه ند *
 مه كمن: چي كه مين، چيگه و مشارتن
 * گنجينه: خزينه * سري: راز، نه پني
 * فاش: بلاو، ناشكرا * ثابت: سملو *
 نه قش: نه خش * نه ققاش: ره سام،
 و تنه كيش * دانا: زانا * قادر: به ييز *
 رسووم: كوي رسم: شكل، بچم *
 لايق: شياو * رقوم: كوي ره قم: ژماره
 * ماخه له ق: ئه وي دروستي كړد *
 موئه وول: مانا كراو، رافه كړي *
 ته فريق: ليك جيا كړدنه وه * ته و فبق:
 به رانبري پي كړدن * بي: بلي، بيژه *
 واحد: يه ك * ته عدد: ژماره *
 ته عدد و: بوونه ه ژمار * ئعتباره ك:
 جزريك بؤچوون * به رقي: بروسكهي
 دا، تروسكا * سهرمه: هميشه يي

نهرواح ژ مهعنيا پهپه مېهر
 چي بون مه ته لا نه بات و شه ککه
 بو نه صلي ته صلي جومله نه فسان
 نه فسا سوعه دا و نه فسي نه حسان
 هه ميان ژوي گرتنه ته فه پړوع
 هه ميان ب وي ديته ته مه تنوع
 هيژا نه زه مين نه نه ف سه ما بوو
 نهو سه زوهرې جومله نه نبيا بوو
 خه لقا فه له کان ژ بو وي رابوو
 سه جدا مه له کان ژ بو وي را بوو
 نهو رهحمتي جومله عالمين بوو
 نادم د ميانې ماء و طين بوو
 پتغه مېهرې جه معي جوز و کول بوو
 نادم ب خوه هيژ نائف و گل بوو
 نهو په نجه رهيا جه مالي باري
 شه مسا فه له کا دليد د طاري
 گاڼا که ته صوره تي جيهاني
 پتغه مېهرې ناخرو لزه ماني
 وي بهر زه مخي مومکينات و واجب
 وي پادشه هي دشکلي حاجب
 مه نسوخ کرن وي دين و ميلله
 مه علول کرن: عليل و عيلله
 فکري کو جيهان جه معي کوفره
 کيشا ژ نبوه تا خوه سفره
 خه لقي کو هه بوون لرووي عهردان
 ته کليف کرن هه مي بهردان
 خاقان بخوه هيند وي که مين بوو
 فه غفور ژ خواني کاسه چين بوو

* عالمه مولغه يې: زاناي نه پتيان *
 * مهنشه: ژيدو * فايض: ريژنه *
 * عالم: جيهان * مه ته لا: وهکو، وهکي،
 به جوري * نه صل: بنچه، بنچينه *
 نه صيل: راست و بنه پرتي * سوعه دا:
 کوي سه عيد: به ختوهر * نه حس:
 شووم، بي فه: ته فه پړوع: لک دهر کردن
 * ته مه تنوع: له زهت و خوشي دين *
 * رهحمت: خوشي خوايي * ميان: ناوهند
 * ماء: نائف * طين: حري، هري، قوري
 * هديسي پتغه مېهره: س.خ: من
 پتغه مېهر بووم و هيشتا نادم له نيوان
 نائف و قوردا بوو: * جوز: پاژ * کول:
 کش * گل: حري * شه مس: خور *
 طاري: تاريک * بهر زه مخ: بهر زايي
 نيوان دوونافان، له وانه هه بهر زه مخي
 کوردي بي و چوويته ناو عهرييه وه *
 حاجيب: په رده دار په رده دار وهک
 وهريزي دهر باري نيسي و ابوو *
 مه نسوخ: له بهين براو * دين: رهوش
 * ميلله: په پرهواني دينيک *
 مه علول: نهو تشته به هي تشتي
 تره وه پهيدا بوو * عليل: نه خوش *
 عيلله: سه مه د، سه به ب، نه خوشي *
 فکري: ته ماشاي کرد، رواني * نبوه ت:
 پتغه مېهره يتي * سفره: خوان

قهیصر بقوصوریا خوه قاصر
 حاضر گه ریا بعهینئی باصر
 شاهئی عه ره بی عه له م کوراکر
 کیسرایئی عه جه م عه جه ب دو طا کر
 روم و حه بهش و فرهنگ و تاتار
 هه رچی کونه کر بدینئی ئیقرار
 ناچار گه له ک ب شیر فهنا بوون
 حه تاکو ههک ب دین ته با بوون
 بوتخانه ب ئاگری دشوشتن
 ئاته شکه ده جومله گی فه کوشتن
 گاڤا ئه وی دین کر ئاشکارا
 داوودی و سه بطی و نه صارا
 ته وراتی ئه وان ژ بیر کر نه کشر
 ئینجیل و زه بوور چون ژ نه زبه
 عیسای ده ما د خوهندی ئینجیل
 به حثا وی دکر بوه حی و ته نزیل

* خاقان: پادشای هه ره گه وره ی
 تورکستان * هیندو: خه لکی هیند،
 له سه ر دینی هیندو، به به دفه ر ناویان
 هه بووه که ریگر بوون * فه غفور:
 پادشای چینئی * کاسه چین: قاپ هه لگر
 له بهر خه لک، کاسه لپس، کاسه ی چین
 لیسه دا مانای جوانه * قه یصر:
 پادشای رۆمئی * قصور: کوتایی،
 که مایه سی * عهین: چاو * باصر: بینا
 * عه له م: ئالا * راکردن: بهر زکردنه وه *
 کیسرا: پادشای ئیران * عه جه ب:
 سهیر * دوو طا: دوو لا * ئیقرار:
 مکوری: دان پیانان * فهنا: فانی:
 له ناویراو، نه ماو * ههک: هیندیک *
 ته با: ئاشت، دۆست * فه کوشتن:
 کوژاندنه وه، فه مراندن * داوودی و
 سه بطی: دوو طایفه بوون له جووله کان
 * نه صارا: نه صاری: خاچ په رستان *
 ته ورات: کتیبی پیروزی جوله که و خاچ
 په رستان * ژ بیرکرن: له بیرچوونه وه *
 نه کشر: زۆرینه * ئینجیل: قسه کان و
 ژیا نی مه سیح * زه بوور: شیعه
 دینییهکانی داود پیغه مبه ره * نه زبه:
 له بهر * وه حی: خسته نه دله وه له لای
 خوا وه * ته نزیل: هاتنه خوار له بالا وه *

گڻ: "مژده ددم، رهسولئ نهحمده
 دئ پاشئ م بئ بناقئ نهحمده"
 خوش خيلقه ته هم رهسوله هم مير
 پر حيكمه ته هم كيتابه هم شير
 ناخونده سبهق موده ريسئ عام
 بئ مال و مهال صاحب نهنعام
 بئ خهيل و حهشم ب خوه جيهانگير
 بئ طبل و عهلم جيهان صهداگير
 هرچي ته ددي مهگر هر نهو بوو
 لهشكره ژ جنودي لهم تهره بوو
 بئ خهيمه و بارهگاھ و نهيوان
 عهوران قهدها لسهر وي سهيوان
 هندي كوژ پيشقه با خهبر بوو
 نهو چند ژ پشتقه با بهصهر بوو
 سيهدان نهديكت ژ وي لعهردان
 فيكرا د بهيست صهده خهبردان
 گوينده ديوون دگهل جهمادات
 پوينده ديوون دگهل نهباتات
 يهك نهوعئ نهما ژ جينسئ حهيوان
 نهينان ب نبوهتا وي ئيمان
 ئيلا كو ههك ژ ئيبنئ ئادهم
 بون دهر خوري ئاتهشي جههتهنهم
 نهلقيصه د نهرض و ئاسمانان
 حاصل د جهميعي ئينس و جانان

* رسول: فهريكري * نهمجده: مهزنتر ژ
 هركهس * م: من "نايهتي قورعانه،
 عيسا كوري ميريهم كوتي: نهى
 رولهكانئ ئيسرائيل من فرستادهي
 خوام بق لاي ئتوه و باوهي بهم تهوراته
 دهكهم كه لهبر دهستمدايه، مژدهتان
 دهممئ پتغمبريك له پاش من دئ
 بهناوي نهحمده: * نهزمان: زمان *
 سهيف: شير، شور * دهف: زار *
 خيلقه: دروست بووي، چئ بووي *
 كيتاب: مهيست قورعانه * سبهق: له
 پيشوودا * موده ريس: فيركار، هينكار
 * عام: كش * مهال: شويني شت لي
 پهيدا بووني * نهنعام: بهخشش *
 خهيل: ئهسب، خيلي سواران *
 حهشم: دهست و پتوهند و مهرومالات
 * صهدا گيري: دهنگانوه * جنود:
 سهربازان، پيشمهركان * لهم تهره: لم
 تروا: وه نهديت . له قورعاندايه به
 پتغمبر دهلي: مه ژ بق ئاليكارييا
 پتغمبرئ خوه، جنوودن شانندن كو وه
 نهو نديتن: * عهر: هور * سهيوان:
 چهتر * باباصهر بوو: د ديت *
 سيهدان: ستيهر، ستيه * عهر: هرد *
 جهمادات: كزي جهما: كرهك * پوينده:
 بهزا، غاردر * نهباتات: كزي نهبات:
 رووهك * ئين: كور * ئيبنئ ئادهم:
 بنيادم * دهرخور: شياو * ئاتمش:
 ناگر * جههتهنم: دؤژ

نایتن ب شهراڤه تا وی تشتهک
 نین ژ مهرا ژ بل وی پشتتهک
 نهف بی مهده دد ئوممه تا خوه
 مومتاز کرن بهیممه تا خوه
 و مرعا وی وه پهنگی دین قهوی کر
 شهرا وی سیرا طی موسته وی کر
 عالم همی شبهی ئه نبیانه
 عابید همی پیکفه ئه ولیانه
 فره دک ژ صهحابه یئد کوببار
 پانصد ژ دلاوه ری د کوففار
 نه و جومله د گهل یه کی سهراسهر
 نه دبوون ب مهابه تی به رابه ر
 خه لقی هیه شبه هیه ک د دینی
 به حسی ب جه دهل بکته ژ دینی
 قورئان و خبه ر چ موعجیزاتن
 ثایات و ســـــوهر چ به ییناتن
 بویه کر و عومه ر چ خوهرش قهرین
 عوتمان و عه لی عه جه ب گوزین
 نه ی پادشـــــه ی بوله ند پایه
 خورشیدی فه لک نشینه سایه
 نه عتی ته بعیلمی من موحاله
 مه دداح ژ بوته ذولجه لاله
 نه ز دی چ بیژم نه ی شه هه نشاه
 وه صصافی ته یه که لامی نه للاه

* شرافت: گهرمی و ماقوولی * بل:
 جگه * پشت: پشت و پهنا * مهده:
 هاریکاری * ئوممه: بهیره وی دینی *
 مومتاز: جیاوازکراو * هیمممه:
 کوششی نازایانه * و مرع: پارێزگاری و
 له خواترسان * قهوی: بههیز * شهرع:
 ریگه، دهستوور * صیرا ط: ریگه *
 موسته وی: تهخت و راست * عالم:
 زانا... حه دیسه ده لی: زانایانی
 بهیره وانی من وهک پیغه مبه رانی بهی
 ئیسرائیلن. * عابد: خوابه رست *
 وه لی: دۆستی خوا * صهحابه: کۆی
 صاحبب: هه قال * کوببار: کۆی که بیر:
 مه زن * دلاوه ر: پاله وان * کوففار:
 کافران * مهابه ت: به مه ترسی، به
 سامی * دینی: شیتی * خبه ر:
 فهرمووده ی پیغه مبه ر * موعجیزات:
 کۆی موعجیزه: نه و شته که له دهست
 خه لکی ره مه کی نایه * ثایات: نیشانه *
 سوهر، سوهره تان، سوهره ت: به ندیک له
 بهنده کانی قورعان * به یینات: کۆی
 به یین، ئاشکرا که ر، به یانکه ر * قهرین:
 هه قالئ نیک * گوزین: هه لبژیران *
 خورشید: رۆژ، خۆر * خۆری که
 نیشته و ته عاسمان وهک سایه ی تۆبی
 وایه * نه عت: په سنی هه ره چاک و
 پیروژ * مه حال: له ده سه لات به ده ر *
 مه دداح: په سنده ر * ذولجه لال: خاوه ن
 شکو، خوا * وه صصاف: په سنده ر *
 که لام: په یف * نه للاه: خودی

شاهﺎ ژ تەرا خوەش ئیسە یاسین
 طاها ژ تەرا طەلیسمە طاسین
 ھەر ئەف بەسە ئەی حەبیبی موختار
 باری ژ تەرا ب ژێ تە سوند خواری
 صد جاری ب ژێ تە ئەی کەرەمکار
 گەردی مە ھەبن گونەھ دوو صد بار
 صد مەرتەبە گەرچی ئەم خرابین
 ئەمما ژ تە نا ئومید نابین
 ھەتتا بگەیتە خانییی ژار
 ناپاک و پەلید و واجب و نناز
 ئەو ژێ بخرابی و صەییانی
 دەعوای د کەتن بئوممەتینی
 وی بەد عەمەلی وەکی کیلابان
 باری بکە پەیرەوی صەحابان

* شاهﺎ: ئەی شا * ئیسە: ناو *
 یاسین: سوورەتیکە لە قورعان *
 طاها: ناوی پێغەمبەرە * تەلیسم:
 ئەو شکل و خەتانی کاری ژۆر
 سەیر و سەمەریان پێ دەردەکەوێ
 * طاسین: طسن: سوورەتی قورعانه
 * موختار: بژاردە * ژێ: زیان *
 سوند: سویند * کەرەمکار:
 بەخشەندە * مەرتەبە: دەرجە، پلە *
 نا ئومید: بێ هیفی * ژار: ھزار و
 بیچارە * پەلید: پیس * واجب و نناز:
 شیاوی ناگەر * صەییانی: سەگایەتی،
 وەک سەگ * ئوممەت: پەیرەوی
 پێغەمبەرێک * ئوممەتینی:
 ئوممەتایەتی * عەمەل: کردە *
 کیلاب: کۆی کەلب: سەگ

خواستنامه هدهد ر ژ پیغمبر

نهی واسطه یی وجودی که ونهین
 شایسته یی قوری قابه قه وسهین
 شاهه نشه هی ته ختگه ه مه دینه
 موعجیز ژ ته ئو قه دهر مه دینه
 سهیرا فه له کان ل نک ته گافه ک
 فه خرا مه له کان ژ ته سلافه ک
 شه ققول قه مه را ته یک ئیشاره ت
 زاغول به صه را ته یک عیباره ت
 نه ی پادشه هی سه ریری "له ولاک"
 رابه، هه ره ئاسممانی چالاک
 حاضر ژ ته را بوراق و ره فیه ف
 شاطر به ته را فریشته ره ف ره ف
 دا ره فع بین ژ بهر ته په رده
 بی پیره دگه ل خودی خه به رده
 بی ژئی: توقه دیر و ذولجه لالی
 بی ژئی: توقه دیم و لایه زالی
 نه فانی و ژار و مشته خاکین
 هادی نه توبی خوه نه هیلاکین
 نه وهل ته ژ بق چ دامه ته عظیم
 دانی ل سه ری مه تاجی ته کریم

* واسطه: بۆنه، هۆ * که ونهین: دنیا و
 قیامت * شایسته: شیوا * قورب:
 نزیک * قابه قه وسهین "قاب قوسین":
 قاب: مال * قه وس: که وان... خوا
 فرمویه "راسپارده ی ئیمه به قه
 نیومالی که وان نزیک بووه" * قه دهر:
 نه ندازه * ل نک ته: له کن تق، ل جه م ته *
 گاف: هه نگاو * فه خر: شانازی *
 سلافه ک: سه لامیک * شه ق: له ت *
 قه مر: هیف * ئیشاره ت: هیمه،
 ئاشیره ت * زاغول به صه ر: هه تله بوونی
 چاو: ... له قورعاندا خوا دهر باره ی
 میعراجی پیغمبر فرمویه: "چاوی
 هه تله نه بووه له دیتنی باره گای خوا و
 سه ریشی نه کردووه". * سه ریر: ته ختی
 که وره پیاوان * له ولاک: نه گه ر تق نه بای
 ... هه دیسی قودسییه که خوا به
 پیغمبری فرمویه: "نه گه ر تق نه بای نه م
 عاسمانانه و دنیا به م ساز نه ده دا" * رابه:
 هه سته * هه ره: بچق * بوراق: ئو
 فریشته ی پیغمبر، بق چوونه میعراج
 سواری بووه * ره فیه ف: په رده، رایه خ،
 بالکردنه وه، پۆل پۆل * ره فع: لایردن،
 هه لدانه وه، بی په رده، له روو، به ئاشکرا و
 پرووه روو * خه به ر ده: قسه بکه * قه دیر:
 توانا * ذولجه لال: خاوه ن شکو * قه دیم:
 له میژینه، هه ر له به ری وه هه بوو *
 لایه زال: هه رگیز لاچوونی بق نه بی،
 هه ردووک ناوی خوان * نه م: ئیمه *
 فانی: بابه تی له ناوچوون * مشه ت: مست
 * هادی: ریشانه ر * ته عظیم: مه زناهی
 * ته کریم: قه درگرتن

ته شریفی خیلانته تی ته دامه
 گاشا ته ئەمانه تی خوه دامه
 مه علوومی ته بو کو ئەم نه زانین
 قه درێ وێ ئەمانه تی نزانین
 هه رچی ته ژ بو مه کر ئیراده
 یهک زهره مه لی نه کر زیاده
 حاشا ژ که مال و ره ئفه تا ته
 دووره ژ جه لال و ره حمه تا ته
 کوفر و گونه ها بکی به هانه
 لایق نه ب تن، ئەفه شه هانه
 یهک روونه ل نک ته کوفر و ئیمان
 یهک سوونه ل نک ته خولد و نیران
 قه هرا خوه بکی ئەگر تو ظاهر
 جه ننه ل مه دی ببیته ناگر
 وهر فه یض بکهت سه حاجی ره حمه
 دۆزه خ ل مه دی ببیته جه ننه
 گر کافر و گر گونا هکارن
 بیلجومه ژ ته ئومیدوارن
 کهس نینه ژ کافر و عوصاتان
 مه ظاهر نه بتن ژ بو صیفاتان

* ته شریف: خه لات * خیلانته:
 جینشین * ئەمانه: شتیك دانان
 لای یهکی ناگای لی بی... له قورعانی
 پیرۆزا له جییهک فرموویه: "من به
 فریشتانم گوت جینشین له سه ر زهوی
 دادمنیم که ئادهم و پۆلهکانی نهون..."
 له جییهکی ترا فرموویه: "ئیمه
 ئەمانه تی خۆمان به عاسمانان و
 زهمین و چیا یان پێشنیان کرد. له
 خۆیان رانه دیت و قبوولیان نه کرد.
 که چی بنیادهم قبوولی کرد و چوه
 ژێر بار، به لām نه ویش زۆریکار و زۆر
 نهزان ده رچوو." * زهره: تۆسکال،
 زهره: میروولهی زهردی هه ره بچوکه...
 ئیستا به که مترین شت مانا ده کری *
 حاشا: به دووره * ره ئفه: دلنرمی و
 دلخواهی * ره حمه: به زهیی *
 شه هانه: ئەی پادشا نا، پادشایانه *
 خولد: به هه شتی هه میشهیی * نیران:
 ناگر * قه هر: تووڕهیی * فه یض:
 سه رپێژ * سه حاج: هه ور * دۆزه خ:
 دۆژ * عوصات: عاصیان * عاصی:
 یاگی و گونا هه بار * مه ظاهر: جتی
 نیشاندان * صیفات، صیفاتان:
 ناکاری خوایی

کافر بوین ئەم ب ئیسمی قەھھار
 غەففارە کو ئەم کرین گونەھکار
 کوفرئ تو مەگەر نەشی ببەخشی
 گەر دئ گونەھان لە بنەخشی
 دئ شاد بێن لە مە شەیاپین
 مە سروور بێن گەلەک مە لایەن
 قەط غیرەتە ئەی پەناهی عالەم
 قەط لایقە ئەی شەبانئ نادەم
 ئەف گورگی لە عینئ بەد سەرئەنجام
 ژئ کەر بکرن مە شەبەئ ئەغنام
 ئەلقیصصە بکی کو دئوئ سەرکەش
 تەنھا و تەنئ بچیتە ئاتەش
 فیلجوملە مە جوملە خاص و عامان
 عاصی و شەقی و ناتەمامان
 تیکرا ب شفاعەتا خوە خاص کە
 فیکرا مە ژ ئاگری خەلاص کە

* قەھھار: خاوەنی قەھر و تووڕەیی
 * غەففار: بەخشەری گوناھان *
 نەشی: ناتوانی * شەیاپین:
 شەیتانان * مە لایەن: مەلعوونان *
 شەبان: شقان * نادەم: لێرەدا
 مەبەست بنیادەمە * بەد سەرئەنجام:
 ئاخەرشەپ * کەر: لەت، کەرکە *
 شەبە: وەک * ئەغنام: کۆی غەنەم:
 مەر و ئازەل: واتا لێکمان داوەی
 وەک چۆن گورگ داوە دماخە ناو پەز
 * دئو: شەیتان * سەرکەش: یاغی *
 ئاتەش: ئاگر * خاص: تایبەتی *
 عام: رەمەکی * شەقی: بەدبەخت: *
 شەفاعەت: تکا و پەرجا

ګول و دهر دې مه ګوردا

ساقی تو ژ بڼ خودې که رهم که
 بهک جورعې مې د جامې جهم که
 دا جام بهی جیهان نوما بت
 هرچی مه نیرادهیه خو یا بت
 دا که شف ببت ل بهر مه نه حوال
 کانې دبتن مویه سسر نیقبال
 نیدبارا مه وا که ها که مالې
 نایا بویه قـا بـلې زه والې
 یا هر وهه دې له نیستیوا بت
 هه تنه وهکو دهوړې نینتی هابت
 قهط مومکینه نه ف ژ چهرخې له ولې
 طالع ببتن ژ بڼ مه که وکېب
 بهختې مه ژ بڼ مه را ببت یار
 جارهک ببتن ژ خواب هوشیار
 رابت ژ مه ژی جیهان په ناههک
 پهیدا ببتن مه پادشاههک
 شیرې هونه را مه بیتنه دانین
 قه درې قه له ما مه بیتنه زانین
 دهر دې مه ببینتن عیلاجې
 عیلمې مه ببینتن رهواجې
 ګر دې هه بویا مه سهر فرازهک
 صاحب ګره مه که، سوخن نه وازهک
 نه قدې مه دبوو ب سککه مه شکووک
 نه دما وهه بې رهواج و مه شکووک

* ساقی: مه ګیرې * که رهم: بهخشش *
 جورعه: قوم، فې * جام: پیاله، شوشه،
 ناوینه * جهم: جهمشید، که ناوی کوته
 شایه کی نیران بووه، له چیرې کاندې
 هاتووه که جامی کی بووه هه موو دنیا و
 رووداوی دنیا ی تیدا دیار بووه و پتیا
 ګوتووه جامی جیهان نوما، واته
 دنیانوتن * خویا: ناشکرا * که شف:
 دیار * نه حوال: حالات * مویه سسر:
 پیکهاتوو * نیقبال: بهخت روو تیکردن
 * نیدبار: پشت تیکردنی بهخت *
 که مال: تهواوی * قابیل: شیاو * زه وال:
 لاچوون * نیستیوا: راستای... مه بهست
 کلابونه له ختی ناوه راست که تیدا
 چه قیوه * دهوړ: چهرخ * نینتیها:
 دواپین * چهرخ: سووران، ناسمان *
 له ولې: بورغی، مه بهست فله کی
 که رڼک و به سووړه * که وکېب: نه ستیره
 * خواب: خه * جیهان په ناه: په نا و
 پشتی دنیا یې * شیر: شووړ، شم شیر
 * عیلاج: چاره * رهواج: ره مین *
 سهر فیراز: سهر بلند * سوخن: په یف،
 وته * نه واز: لاوینه وه * نه قد: پاره،
 دراو... مه بهست لیره دا قسه ی زور
 هیزایه * مه شکووک: سکه لیدراو،
 نه خشاو به موری پادشا * مه شکووک:
 چیکه ی ګومان، عیبار

هرچه ندى كو خاليس و ته ميزن
 نه قدهين ب سكه يى عه زيزن
 گهر دى هه بويوا مه پادشاهك
 لايق بدييا خودى كولا هك
 ته عين بويوا ژ بوى ته ختهك
 ظاهر قه دبوو ژ بوى مه به ختهك
 حاصل بويوا ژ بوى تاجهك
 نه لبه تته دبوو مه ژى رهواجهك
 غه مخوارى دكر ل مه يه تيمان
 تينانه دهري ژ دهست له تيمان
 غالب نه دبوو ل سهر مه نهف روم
 نه دبوونه خرابه يى د دهست بوم
 مه حكومى عليه و صه عاليك
 مه غلوب و موپيعى تورك و تاجيك
 نه ماما ژ نه زهل خودى وسا كر
 نهف روم و عه جهم لسهر مه راكر
 ته بعييه تى وان نه گهر چى عاره
 نهو عاره ل خه لقى نامداره
 نامووسه ل حاكم و نه ميران
 تاوان چييه شاعير و فه قيران
 هر چى بره شيرى دهستى هيممهت
 ضه بيط كر ژ خوه را بميرى دهولت
 له ورا كو جيهان وهكى عهرووسه
 وى حوكم د دهستى شيرى رووسه
 لى عهقد و صيداق و مهر و كابين
 لوطف و كه رهم و عطا و به خشين
 پرسى ژ دهنى من نهف ب حيكمهت
 مه هراته چ؟ گوته من كو هيممهت
 حاصل كو دنى ب شير و نوحسان
 ته سخير دبت ژ بويى نينسان

* خاليس: بى غهوش * ته ميزن: پاك *
 نه قدهين: دوو نه غد: وانا: زيتي و زيو *
 عه زيزن: به پيز و حورمهت * ته عين:
 ديارى، ديارده * نه لبه تته: بيتگومان *
 يه تيم: بى باب، سيطوي * له تيم:
 نانه جيبى نامرد و رژد * غالب: زال *
 خرابه: ويرانه، كاول * بوم: كونده بوو
 * عليه: نهوانى خويان دهدهنه پال
 عهلى... مه به ستي صه فويه كانه
 * صه عاليك: كڅى صه علووك: روت و
 ره جالى دز * مه غلوب: تيشكاو *
 موپيع: به رفهرمان * نه زهل: رژى
 هره به ري * ته بعييهت: دواكه وتن،
 په پرهوى * عار: ننگ * خهلق: كه سان
 * نامدار: خاوهن ناو * نامووسه: زور
 عهيه * ضه بيط: له دهست گرتن *
 عهرووس: بووك، وهوى * رووس: روت
 * شيرى رووس: شيرى له كالان
 دهركشاو * لى: به لام * عهقد: گرتيدان،
 بى ماره برانه ي ده لىن * صيداق: پاره ي
 ماره بران * مهر: ماره يى * كابين:
 پاره ي ماره يى * لوطف: نهرمى *
 كه رهم: به خشين * عطا: دان * دهنى:
 دنيا * نوحسان: چاكه كردن *
 ته سخير: به ردهست كردن

ئەز مامە د حىكمەتا خودىدا
 كورمانچ د دولەتا دنىدا
 ئايا ب چ وەجھى مانە مەحرۇم
 بىلجۇملە ژ بۆ چ بوونە مەحرۇم
 وان گرتى ب شىر شەھرى شۆھرەت
 تەسخىر كرن بىلادى ھىممەت
 ھەر مىرەكى وان بىبەزلى حاتم
 ھەر مىرەكى وان بىرەزمى روستەم
 بىفكر ژ ەھرب ەتا ە گورجان
 كورمانجىيە بويە، شوبھى بورجان
 ئەف روم و ەجەم ب وان ەصارن
 كورمانچ ەمى ل چار ەنارن
 ھەر دوو طەرەفان قەبىلى كورمانچ
 بۆ تىرى قەزا كرىنە ئامانچ
 گۆيا كول سەر ەدان كلىدن
 ھەر طايفە سەددەكن سەدىدن
 ئەف قولزومى روم و بەحرى تاجىك
 ھندى كو بكن خروج و تەحرىك
 كورمانچ دىن ب خون مولەطەخ
 وان ژىك ە دكن مىثالى بەرزەخ
 جوامىرى و ھىممەت و سەخاوت
 مىرتىنى و غىرەت و جەلادەت
 ئەو خەتمە ژ بۆ قەبىلى ئەكراد
 وان دانە ب شىر و ھىممەتى داد
 ھندى ژ شەجاعەتى غەيوورن
 ئەو چەند ژ مىننەتى نەفوورن

* مامە: دامام * ب چ وەجھى:
 لەبەر چى * مەحرۇم: بىبەش *
 مەحرۇم: بەرفەرمان * شەھر:
 شار، باژىر * شۆھرەت: ناويانگ *
 بىلاد: شاران، ولاتان * مىر:
 دەسلەتدار * بەزىل: بەخشىن * مىر:
 پياۋى ئازا * رەزم: شەر، جەنگ *
 بىفكر: بىروانە * گورج: ولاتى
 گورجستان * بورج: قەلاو و
 قونگرەھى پەناو پەستوى شەركەران
 * ەصار: دەوردراو، شۆھرە *
 قەبىل: بەرەباب * سەدىد: زۆر موكم
 و قايم * قولزوم: دەرياي سۈور.
 مەبەست دەريايە * روم: ترك *
 تاجىك: فارس * خروج: دەرکەوتن
 * تەحرىك: بزاو * مولەطەخ:
 لەوتى، شەلال.

ئەف غىرەت و ئەف علووی ھىممەت
 بو مانعی ھەملی بارى میننەت
 لەو پیکشە ھەمیشە بى تفاقن
 دايم ب تەمەرود و شىققاقن
 گەر دى ھەبووا مە ئىتیحادەک
 فیکرا بکرا مە ئىنقىادەک
 روم و عەرەب و عەجەم تەمامى
 ھەمیان ژ مەرا دکر غولامى
 تەکمیل دکر مە دین و دەولەت
 تەحصيل دکر مە عیلم و ھیکمەت
 تەمیز دبوون ژ ھەف مەقالات
 مومتاز دبوون خودان کەمالات

* غىرەت: نازایەتى و نەترسان *
 علو: بلندى * مانع: بەرھەڵست *
 ھەمل: ھەلگرتن * میننەت: منە، چاو
 بەرەژىرى * لەو: بۆیە * تفاق:
 ھاویرى * تەمەرود: سەرکیشى،
 نەچوونە بەر فەرمان * شىققاق:
 دووبەرەکی * ئىتیحاد: یەکبوون *
 ئىنقىاد: بەرفەرمانى و دواکەوتن
 * تەکمیل: تەواو * تەحصيل:
 وەدەست ھىتەن، پەیدابوون *
 تەمیز: جودا * مەقالات: کۆی
 مەقال: وتار، پەیف * مومتاز:
 جیاکراوەی ھەرمباش * خودان:
 خاوەن * کەمالات: کۆی کەمال:
 تەواوی

چما ب کوردی نفیسیه؟

خانی ژ که مالی بئی که مالی مهیدانی که مالی دیت خالی یه عنی نه ژ قابیلی و خه بیری به لکی ب ته عصصوب و عه شیري حاصل ژ عیناد نه گهر ژ بیداد نهف بیدعه ته کر خیلافی موعتاد صافی شه مراند فه خوار دوردی مانه ندی دهری لیسانی کوردی ئینایه نیظام و ئینتظامی کیشایه جه فا ژ بۆ ویی عامی دا خهلق نه بیژتن کو نه کراد بئی مه عریفه تن بئی نه صل و بونیاد نه نوعی میلله ل خودان کتیین کورمانج ته نی دبی حسیین هم نه هلی نه ظهر نه بئین کو کورمانج عیشقی نه کرن ژ بۆ خوه ئامانج تیکدا نه د طالبین نه مهطلووب فیکرا نه موحیبین نه و نه مهحبووب بئی به هره نه نه و ژ عیشقبازی فارینج ژ حه قیقی و مهجازی کورمانج نه پر د بئی که مالن نه ماما د یه تیم و بئی مهجالن فیلجومه نه جاهیل و نه زانن به لکی د سهفیل و بئی خودانن

* قابیلی: شیاری * خه بیری: شاره زایی * ته عصصوب: لاگری کردنی توند و توخ * عیناد: سه رسهختی و لاساری * بیداد: نارهوا * بیدعه: تازه داهاتوو * خیلاف: پیچه وانه * موعتاد: دابی ناوخه لک * صافی: پاک و بیخهوش * شه مراند: دوری هاویش، رشتی * دوردی: خلتهی شهراب * مانه ند: وهکو * دهری: فارسی * لیسان: زمان * نیظام: هۆنده وه * ئینتظام: ریکویتی کردن * جه فا: عزیه ت و نازار * عامی: سالتیک * مه عریفه: زانست و تیگه یشتن * نه صل: ره گهن * بنیاد: هیم، بنیچه * میلله: میلله تان، گهلان * حسیب: حیساب، ژمار * نه هلی نه ظهر: مه بهست که سانی وردبین و توژه ره وه * طالب: خواستوخ * مهطلووب: خوازراو * موحیب: نه فیندار * مهحبووب: خوشته وی، گراوی * به هره: پار، بهش * عیشقبازی: نه فینداری * فارینج: والا، بهتال، ئاسوده * حه قیقی: راستین * مهجازی: به دهلی * پر: زۆر، زهحف * مهجال: دهره فته * فیلجومه: به تیکرای * سهفیل: چاره رهش، کهم بهخت * بئی خودان: بئی صاحب

گەر دئی هه بوویا مه ژى خودانهك
 عالی كه ره مهك له طیفه دانهك
 عیلم و هونه ر و كه مال و ئیذعان
 شیعو غه زهل و كیتاب و دیوان
 ئەف جینس ببا ل باوی مه عموول
 ئەف نه قد ببا ل نك وی مه قبول
 من دئی عه له ما كه لامی مه وزوون
 عالی بکرا ل بامی گه ردوون
 بینافه رح مه لی جیزی
 پی حه ی بکرا عه لی حه ریری
 كه یفهك وه بدا فه قیه ی طه یران
 حه تتا بئ به د بمایى حه یران
 چ بكم كو قه وی كه ساده بازا ر
 نین ژ قوماشی را خه ریدار
 خاصما دق عه صریدا كوهه میان
 مه عشووق و حه بیبه بۆمه هه میان
 یه عنی ژ طه مه ع دراف و دینار
 هه ریهك ژ مه را وه بوونه دلدار
 گه عیلمی ته مام بدی ب پۆلهك
 بفروشی تو حیکمه تی ب صۆلهك
 كه س ناكه ته مه یته ری خوه جامی
 راناگرتن كه سهك نیظامی
 وه قتی كو مه دی زه مانه ئەف رهنگ
 فیلجومه ل سه ر دراقی بوو جهنگ
 حه ظ كر مه بیینه كیمیا گه
 گاڤا كو مه دی نه بوو مویه سه سه ر
 نیصفیه مه پتله کی عه مه ل كر
 ته صفیه یی جه وه ری ده غه ل كر

* عالی: بلند * له طیفه: قسه ی خوش و
 ته ر و ناسك * دان: زان * له طیفه دان:
 پسپۆری قسه ی چاك * ئیذعان: حق
 بیستن، گوژادیتری * جینس: نهوع،
 تهو ر * ل باوی: ل نك وی * مه عموول:
 به كار هاتوو * مه قبول: وه گیراو
 * عه له م: ئالا، به یره ق * كه لام: په یف،
 گوته، بیژه * مه وزوون: به رانبه ر له
 كیشدا * كه لامی مه وزوون: شیعو و
 هه لبه ست * بام: بان، سه ریان *
 گه ردوون: عاسمان * رح: گیان * حه ی:
 زیندوو * كه یف: دلخۆشی * ئەبه د:
 تاهه تایه * حه یران: واق و پماو، عاشق
 * قه وی: كه یلك، یه كجاری * كه ساد: بی
 رمین * قوماش: كالا * خه ریدرا: كریار
 * خاصما: به تاییه تی * عه صر: زه مانه
 * هه میان: کیسه ی دراو، هه موویان *
 طه مه ع: چاوچنۆکی * پۆل: قوشه *
 صۆل: كهوشی ته ق ته قیله * مه یته ر:
 خزمه تکاری ئه سپان * جامی: شاعیری
 فارسی زمان له چه رخی نوڤا *
 نیظامی: شاعیری به چكه كوردی
 فارسی زمان له چه رخی شه شه میندا *
 حه زكر مه: ئاره زوومان كرد * كیمیا:
 زانستی مس به زیتر كردن * نیصفیه:
 له رووی ئینصافه وه، یا نیو به نیو *
 پتیل: جوړ، ته رز * ته صفیه: پالاوتن،
 خاوێنكرنه وه * جه وه ر: ماك، ره گه ز،
 كه وه ر * ده غه ل: نادروست

قهلبی مه نه کر قهبولی حيله
 قهط بق غه رهضی نه بوو وهسیله
 دین چوو و نه کهت ب دهست مه دینار
 پاشی ژ نه چاری بوینه صهف فار
 صیفری خوئی خهف مه ناشکرا کر
 قرطاسیه بوو مه لی دوعا کر
 دهعوت گه رپیا ب صدق نیجابهت
 بو واسطه یی قهضای حاجت
 نهف پؤل نه گهرچی بی به هانه
 یه کرونه و صاف و بی به هانه
 بی حيله و خورده و ته مامن
 مه قبولی موعامه لا عوامن
 کورمانجیه صرف بی گومانه
 زیر نینه ببین سپیتمانه
 صفری مه یی سوره ناشکاره
 زیف نینه ببین کو کهم عیاره
 نه قدی مه مه بیژه کهم به هایه
 بی سکه یی شاهه شه هره وایه
 گهردی ببویا بضر بی مه نقووش
 نه دما وهه بی رهواج و مه غشووش
 مه حبویه ب کهس نه نام زاده
 لهو بهخت سیاه و ناموراده
 قیرطاسیه یا مه بی پهناهان
 بی ضهر بی قهبولی پادشاهان
 مه علووله ل با که له که علیمان
 مه قبوله ل با که له که حکیمان
 لی حاکمی وهقتی مه عریفه تناک
 مه سمووع نه کر بسه معی نیدراک

* قهلب: دل * حيله: گزی * غه رهض:
 مه بهست * وهسیله: بونه * دینار:
 سکه ی زری * صهف فار: مسگر *
 صفر: مس * خهف: نادیار * قرطاس:
 کاغز * قرطاسیه: دهفته ر و نه سپایی
 نووسین * دهعوت: دوعا، نزا * صدق:
 راستی * نیجابهت: قبول * قهضای
 حاجت: پتکها تنی نیاز * به ها: نرخ،
 بایی * به هانه: حيله و ته که *
 خورده: ورده، به پاره ی کهم عیار ده لین
 خورده ی هیه * موعامه له: سهردا،
 مامله * عوام: رهشایی خه لک *
 صرف: خالیص، بی غهوش *
 سپیتمان: وشه ی کی ناو تستاییه واتا:
 په له په له و ناصاف * شه هره وای: ورده
 پؤلی له مس داریژاو له ناو هر
 شاریکدا که له ده ره وه ی شار که
 نه ده چوو * ضهر ب: لیدان، لیدانی سکه
 * مه نقووش: نه خشتندراو * بی رهواج،
 بی بره و * مه غشووش: به غهوش *
 مه حبویه: کیژی خوخته وی * نامزاد:
 سووکه له ی نازده، دهسگری * سیاه:
 رهش * مه علووله: نه خو شه مه علووله:
 سه به ب و هو ی زاندر او * عه لیم: زانا
 * مه قبول: قبول کراو * حه کیمان:
 زانایانی هوژان * لی: به لام * حاکم:
 دهسه لاتدار * مه عریفه تناک: به زانست
 و شاره زایی * مه سمووع: بیسراو *
 سمع: گوئی * نیدراک: تیگه یشت

میری کو بناقی میرزایه
 مهظا نهظهرا وی کیمیايه
 قهلبی د زهغهل دکهت بلووری
 پولی د دغهل دکهت فلووری
 صه دبار هه بن فلووسی نه حمه
 دهر حال دکهت ب یهک نهظهر زهر
 نه علایی دکهت ب قههری نه دنا
 نه دنایی دکهت ب لوتفی نه علا
 پاشان دگرت وهکی نه سیران
 نازا دکهتن وهکی فقهیران
 ههر روژی هه زار بی نه وایان
 ههر لهظه ب لوطف صه د گه دایان
 زهنگین دکهتن بدهستی هیمهت
 حیکمهت نه وه ناکهتن چو میننهت
 گهردی وی نهظهر بدا مه جارهک
 نیکسیری ته وه ججوها موبارهک
 نهف قهول ههمی د کر نه نه شعار
 نهف پوول ههمی دبوونه دینار
 نهما نهظهرا وی زیده عامه
 لهو خاصي نهظهر ژ دل نه دا مه
 نه وره حمه تی خاصه بوقه وامي
 یاره ب تویدی وی ههر دهوامی

* مهضا: ته نیا و ته نیا * نهظهر:
 تماشا * قهلب: دل، پوولی قهلب *
 زهغهل: چروک * بلوور: جوړی
 شوشه یه * پوول: قوشه * دهغل:
 به غهوش و به دل * فلوری: سکپه کی
 زتری پوول هه لهنه لئ ده درا *
 فلووس: ورده پوول * نه حمه: سوور
 * نه علا: بهرتر * نه دنا: نزمتر *
 لوطف: نهرمی، چاکه * پاشان:
 پاشایان * نه سیر: دیل، یه خسیر *
 نازا: نازاد، بهرله دا * بی نهوا: بی
 پهسیو * لهظه: دهم، تاو * زهنگین:
 دهوله مند * چو: هیچ * نیکسیر:
 دهرمانی مس بهرترکردن
 * ته وه ججوها: روو تیکردن *
 موبارهک: پیروژ * قهول: قسه *
 دهوام: مانه وه

مہی ژ مہیگر خوهستن

ساقی بکه جامی ناسمانی
 راحا وه کو روحی جاویدانی
 دا نهم بکرین دهماغی جان ته
 یهک له حظه ب راحی روح پروه
 ساقی تو بریژه جامی مینا
 ئافا کو دکهت ضه میری بینا
 شاداب بگریه قهلبی مه جزوون
 مهدهوش بگریه عقلی مه جنوون
 ساقی بکه کاسه یا موجه وه
 وی شیرهی مه عصرا موطه ههر
 یاقووتی موزاب و له علی سهیال
 وی دوری خوشاب و خه مری طه للال
 دور دانهیی خوه بریژه نافی
 یه عنی عهره قبا وهکی گولاقی
 دهم دهم بده دهستی مهی په رستان
 خه لقی کو ههک ژ دل د دهستان
 دا جامی دلان بیت مورده صعه
 به زمما طه ره بی بیت موصه ننه
 قی مه جلیسی مه خوران مودامی
 مه ستانه بکه ژ نوو مودامی
 مومکن کو ژ فیهضی بی نهایت
 یهک قه طره ببت ل من عینایه
 نه شنا قه دهحا مه یا مورده وهق
 ره شحا عینه با ره زی ب ره ونه ق
 نهو رهنگ بکه د نه فسی ته نسیر
 حاصل بیتن د قهلبی ته شویر

* راح: شهراب * روح: گیان *
 جاویدانی: همیشهی * دهماغ: مهی،
 میثک * جان: گیان * مینا: شووشه *
 ضه میر: دل * بینا: دیتوخ * شاداب:
 تیراو * مه جنوون: دین، شیت * کاسه:
 تاس * موجه وهر: گه وه ره بند *
 شیره: شيله * مه عصر: گوشینگه *
 موطه ههر: پاک و خاوینکراو *
 یاقووت: گه وه ریکی سووره * موزاب:
 تاواوه * لهعل: گه وه ریکه * سهیال:
 رهوان، تراو * دوری خوشاب: مرواری
 درشتی رهنگ جوان * خهر: شهراب *
 طه للال: به ناوگ، به خوناف * دانه:
 دهنک * خوه: ئاره قهی لهش *
 مورده صعه: گه واهیر به بند، نه خشاو *
 به زم: کیف و شاهنگ * موصه ننه:
 دروستکراو * مودام: شهراب * مودام:
 همیشه * مومکن: رهنگ، به لکو *
 فیهضی بی نهایت: ریژنه ی بی پرا نه وه
 * قه طره: دلۆپ * عینایه: به خشش،
 چاوه دیری * نه شنه: کیف، نیشه *
 قه دهح: پیاله * مورده وهق: پالتوراو *
 ره شحا: ده لاو * عینه ب: تری، ههنگور
 * ره ونه ق: گهشی و تورتی * ته نسیر:
 کار تیکردن * ته شویر: شیواوی

په غنى بگه ښته جانى شه وځه ک
 حه تـا بگه ښته قه لبى زه وځه ک
 ته سـيرى نه فـه س بـت ژ بـق مـن
 ته شـريحي قه فـه س بـت ژ بـق مـن
 ته صـفـيـه يـى دـل بـت مـه حـاـصـل
 هـه فـدـه نـگ بـېـم دگـه ل عـه نـا دـل
 مـورغـى دلى مـورده بـيـته پـه رـواـز
 بى پـه رده بـت تـه رـا نه پـه رـدا ز
 دهم شـبـه هـتـى بـلـبـلـان بـنا لـت
 گـه هـ شـبـه يـى عـه نـا دـلـان بـکا لـت
 نا هـان کـو قـه رـى بـکـه ت سـه حـه رگـا هـ
 هـه مـوا رـه دگـه ل نه سـيـمى هـه مـرا هـ
 صـه د غـونـچـه يـى دـل ژ بـه ر ب کـه ر بـن
 سـوسـه ن ب زه بـان و باخـه بـه ر بـن
 بـشـکـو ژ بـپـشـکـفـن ژ خـا رـا رـان
 خـو نـريـز بـن دهمـى هـه زـا رـان
 صـو رگـول بـگـريـن ب ټـه شـکـى شـه بـنـه م
 بـلـبـل بـکـه نـن ل رـه غـمى هـه مـدـه م
 سـا قـى بـده مـن شـه رـا بـى گـولگـو وـن
 بى دهنـگى دـه ف و صـه دايـى قـا نو وـن
 دا شـه حـنه و مـو حـتـه سـيـب نه بـيـن
 شـا هـى بـچـفـن چـو و غـم نه مـيـن
 تـه شـو يـش بـچـن ژ قـه لبـى مـه حـز و وـن
 ديسـا بـېـم ټـه ز ژ نو و ديگـه ر گـو وـن
 مـه خـمـو و بـېـم بـکـرمـه لـا فـان
 سـه ر خـوش بـېـم و بـکـم گـه زـا فـان
 بى کـه يـف نه شـيـم چـو ټـه ز بـيـژ م
 ديوـانـه بـېـم دـو رـان بـريـژ م
 بـه دحـال بـېـم سـرـان ب دهرـم
 بى قـال ژ باطـنى خـه بـه ر دـم

* شه وځ: نار ه زو و، تاسه، تيشک *
 زه وځ: چيژ، که يفسازی * ته شريح:
 کوشادی * قه فـه س: رکه، مه به ست
 سينگه، خوا به پيغه مبهري فرمـو وـه:
 "ته دى سينگى تو مان گوشاد
 نه کردووه؟" * ته صفيه: هه لوه ژاردن له
 شتى خراپ، صافبوون * عه نادل: کړى
 عه نده لیب... جړيک بولبولی بچووک *
 مورغ: مهل * موره: مردو * په رواز:
 فـر * ته رانه: گـو رـانى، سـتـران *
 ته رانه په راز: سترانبـيـژ * بکالت:
 به کول بگری * هه مواره: هه ميشه *
 نه سيم: شنه با * هه مـرا: هـا فـري * ب
 که رين: له تلـت بـن * سوسـه ن: سـو يـسـنه
 * زه بان: زمان * بشکوژ: خو نچه *
 خار: دپک * خونريز: خو نريژ * دم:
 ده ف، خون * هه زار: ده جار صـه د، بـلـبـل
 * نه شک: رو نـدک * شـه بـنـم: نا ونگ * ل
 ره غمى: پيچه وانهى ناوا ت * گولگون:
 به رهنـگى گـول * قـا نو وـن: نا مـرا زـيکـى
 مؤسـيـقـايـه * شـه حـنه: دا رو غـه *
 مو حـتـه سـيـب: سـه رـک پـو ليـس * شـا هـى:
 شادی * ته شویش: شـيـوا وى *
 مه حـز و وـن: خـه مـبا ر * ديگـه ر گـو وـن:
 گـو رـيا و * مـه خـمـو و: نيشه دارى شه راب
 * لاف: خو ه لکـيـشـان * گـه زـا ف:
 حـه لـلـق مـه لـلـق * سـرـان: نـه يـنـيـان *
 قال: قسه * باطن: هـنـاف

ته شېبې هې نه يې بکه م تهره ننوم
 تووتی صفه ت نه بکه م ته که للوم
 دا که شف بېن ژ من که رامات
 مه شهوود بېن ل من مه قامات
 شوعبه ژ مه قامی دل ب ناواژ
 گول که شت بکه ن که وشت و شه هنان
 بی دهنک ژ غه وری دل ب ناههنگ
 صه د رهنک صه دا بدم وهکی چهنگ
 مانه ندی رو بای بی که مانچه
 دهنک بی ژ ده فا مه بی طه پانچه
 زوهره ببهیت نه وایی عوششاق
 ره ققاص ببت ل نه وچی نه طاق
 سازي دلی کول ب زیر و بهم بت
 سازنده یی عیشقی زین و مه بت
 شهر حا غه می دل بکم فه سانه
 زیني و مه می بکم به هانه
 نه غم می وه ژ پرده یی دهرینم
 زیني و مه می ژنو فقه ژینم
 مه علول بوین حبیب و عاشق
 ئیرو ه وهکی طه بی بی حانق
 دهر مان بکم نه و نه وان دهوا کم
 وان بی مه دده دان ژ نوو فقه راکم
 دهر دی دلی مه می جگر ریش
 زینا ژ دهر وونی دل چه فا کیش
 وئی پرده گییا عه فیف و مه ستور
 وئی بی گونه یی ژ توهمه تی دور

* تهره ننوم: ویره ویر * ته که للوم:
 ناخافتن * که شف: کفش * که رامات:
 کاری سهیری شېخانه * مه شهوود:
 خویا * مه قامات: جیگایانی بهرزی
 خواناسان * مه قامات: کوی مه قام:
 ستران * شوعبه: گول که شت،
 که وشت، شه هنان: هریک له و چوارانه
 ناوی هه وایه کی گورانیه * غور:
 قوولای، کوپ * ناههنگ: هه وای ستران
 * صه دا: دهنک * چهنگ: نامراز تکی
 موسیقایه * مانه ند: وهک * رو بای:
 نامراز تکی موسیقایه * که مانچه:
 نامراز تکی موسیقایه * طه پانچه: لیدان
 به له یی دست * زوهره: نه ستیره هره
 جوانه که * نهوا: ههوا، دهنک و ناواژ *
 عوششاق: ناوی ناههنگیکه عاشقان *
 ره ققاص: سهماکر * نهوج: هره بهرن
 * نه طاق: نوکه وانه ... مه بهست نو
 عاسمانه * شهرخ: باس * فه سانه:
 چیرۆک * نه غمه: ناوازی خویش *
 پرده: ههوا، ناههنگ * پرده: تاله
 داوهکانی تار و که مانچه و سهنتور *
 مه علول: نه خویش * حبیب:
 خویشه و یست، گراوی * عاشق: نه فیندار
 * طه بیب: بژیشک * حانیق: کارامه *
 دهوا: دهرمان، چاره * مه دمد: ناریکاری
 * ریش: بریندار، زامار * چه فا: بازار
 * پرده کی: بۆ کچی به شهرم و حیا
 دهگوتری * عه فیف: داوینپاک *
 مه ستور: داپوشراو * توهمه: بوختان

مه شهوور بكم ب طهرز و ئوسلووب
 مومتاز بېن موحيب و مهحبووب
 ئه رهنكه بكم ژ نوو سهرهفراز
 دابینه ته ماشه يی نهظه رباز
 دلبر ل مه مې بكن گرینى
 عاشق بكه نن بدهردى زینى
 همدرد بكن ب وان صهفایى
 بى دهر د بكه فنه حله لوه لایى
 خهلقى كوژ سینه و ژ دل ساف
 پاکیزه سرشت و ئه هلى ئینصاف
 بیلجومله بكن ژ بوم ته حسین
 بیژن كوژ ب قهنجى هاته ته دوين
 خهلقى ژ تحبهم ديگر گون
 هرچى ژ ئه زهل بوى یوحیببوون
 دابین و بكن حیکایه تى گووش
 هندهك بکرن خوه پى فهرامووش
 هندهك بکرن ب جان سهماعى
 هن پى بکرن ژ دل ویداعى
 لى هیقى دكم ژ موسته عیدان
 حهرفان نهگرن ل موسته فیدان
 ئه ف نامه نهگه ر خرابه گه ر قهنج
 کیشایه دگهل وى من دووصه رهنج
 نهوباره یه طیفله نهوړه سیده
 هرچه ندی نه هن قهوى گوزیده
 لى من ژ رهزان نهگه ر ته مه تتوع
 مانه ندی دزان بکه س ته تببوع
 نهوړوستى حه ديقه يى فوئاده
 مه عصومه عه فیه خانه زاده
 نهوباره نهگه ر شیرین نهگه ر تال
 مه طبووعه ژ رهنكى نهوعى نهطفال

* طهرز: جۆر * ئوسلووب: ری و شوین
 * موحیب و مهحبووب: نهئیندار و
 گراوى * صهفا: کهیف * حه لوه لا: لا
 حول ولا قوه الا بالله: گۆران و هیز
 تهنیا به خواجه * سروشت: خولقان،
 رسکان * ته حسین: ئافاریم * یحبهم:
 یحبیببووم: ئیشارمه به نایه تیکى
 قورعان که خوا فهرموویه: نهى
 باوهرداران کى لهنگوله ناینیش
 پاشگهز بیتوه، پاشان خوا کومه لى
 وهما دینى که خوشى دهوین و نهوانیش
 خویان خوش دهوین... * یوحیببووم:
 خوشى دهوین * یوحیببون: خوشیان
 گه ره که * کوش: کوی، کوه *
 فهراموش: ژبیرکری * سهماع: بهیستن
 * ویداع: خاترخوازی * موسته عید:
 ئاماده ی زانین * حهرف: لادان ...
 مه بهست سه هوه * موسته فیدان:
 بههرمخوازان * قهنج: باش، چاک *
 رهنج: ئازار * نهوباره: نوبه ره * طیفل:
 زاروک * نهوړه سیده: تازه بیتگه یشتوو
 * گوزیده: بژارده * ته مه تتوع:
 چيژکردن * ته تببوع: دواکوتن: شوین
 هه لگرتن * نهوړوست: تازه پروا *
 حه ديقه: باخچه * فوئاد: دل *
 مه عصوم: بى گوناح * خانه زاد:
 خومالى * مه طبووع: بهردل * نهوع:
 جۆر * نهطفال: زاروکن

من هیتفی هیه ژ نه هلی حالان
 ته قبیح نه کن نه فان طفلان
 نهف میوه نه گهر نه ئابداره
 کورمانجیه نه و قهدهر ل کاره
 نهف طیفله نه گهر نه نازنهینه
 نویاره ب من قهوی شیرینه
 نهف میوه نه گهر نه پر له نیده
 نهف طفله ب من قهوی عهزیزه
 مه حبوبه لیباس و گوشواره
 ملکێ د من نه موسسته عاره
 نه لفاظ و مه عانی و عیبارات
 ئینشا و مه بانی یو ئیشارات
 مه وضووع و مه قاصید و حیکایهت
 مه رموز و مه ناقیب و دیرایهت
 ئوسلوب و صفات و مه عنی یو له فظ
 نه صلا نه کرن مه یهک ژوان قهرض
 بیلج و مه نه تایجی د فکرن
 دوشیزه و نه وعه رووس و بیکرن
 یاره ب مه ده دستێ خهلقی ناساز
 قی شاهیدی دل روبا یی طه نناز
 ئومید نه وه ژ نه هلی عیرفان
 نهو دئ نه گرن ل من چوو ههرفان
 ته شنیم نه کن وه کی غه یووران
 ئیصلاح بکن ل من قوصووران
 نه صاحبی که مالی په رده پۆشن
 نه ربایی غه رهض د پر خرۆشن
 مه ئموول نهو ژ نه هلی رازان
 نه وه دئ نه گرن ب من تنازان
 نه پیله وهرم نه گه وه ویمه
 خود رهسته مه نه نه پهروه ریمه

* نه هلی حال: رووناک دل * ته قبیح:
 ناحهز شانندان * طفلان: زارۆکن *
 قهدهر: نه اندازه، راده * له نید: تامخۆش
 * قهوی: ژۆر عهزیز: خۆشه و یست،
 به قههه * گوشواره: گوهار، گواره *
 موسسته عار: خوازراوه * نه لفاظ:
 وشه گهل * عیبارات: رسته گهل *
 ئینشا: دانان * مه بانی: بنه په ته کان *
 ئیشارات: هتماکان * موضوع: دانراو
 * مه قاصید: مه بهسته کان * مه رموز:
 ئیشاره کراو * مه ناقیب: په سته کان *
 دیرایهت: تیتگه یشتن * نه صلا: هه رکیز
 * نه تایج: کۆی نه تیجه: به رههم *
 دوشیزه: کیژی عهزه بی شوونه کردوو *
 نه وعه رووس: تازه بووک * بیکر: کچی
 مێرنه دیتوو * ناساز: نارێک * شاهید:
 یاری جوان * دلروبا: دل په قین *
 طه نناز: به لار و له نجه * ئومید: هیتفی
 * عیرفان: زانست و شاره زایی *
 هه رف: عه یب، ئیراد * ته شنیم:
 ناوژپاندن * غه یوور: به غه رهت،
 به ناموس * ئیصلاح: چاکردن *
 قوصوور: کۆتایی * مه ئموول: هیتفی *
 راز: نه پنی، سیر * تناز: گه مه، ته شهه
 * پیله وهر: چه رچی * خودروسته:
 خۆپسکاو * پهروه ری: به خه یو کراو،
 راهێندراو

کورمانجم و کوهی و که ناری
 فان چند خه به رتد کورده واری
 نیمضا بکرن ب حوسنی نه لطف
 نیمضا بکن نه ب سه معی نیمصاف
 نه صاحبی غه رهض کو گو به دیرن
 عه ییاب که ره م ل من فه شیرن
 ئافا روی شاعیری نه پیرن
 گر مومکنه ئیکه قهنج ببیرن
 سه هوو غه له طان نه کهن ته عه ججوب
 ته نویل بکن ژ بق ته عه صصوب

* کوهی: کیواتی * که ناری: خه لکی
 لاوه کی * نیمضا: قوّل له سه رکیشان *
 حوسنی نه لطف: چاکه ی نیلتیفات و
 به زه یی * نیمضا: گویدیری * سه مع:
 گوئی، گو به * نیمصاف: دور له زو لم *
 نه صاحب: خاوه نان * غه رهض: کینه و
 گومان * ئافا پروو: ئابروو * سه هوو:
 هه له، غه له ت، ناراست * ته عه ججوب:
 سه یرمان * ته نویل: مانای باش بق
 دیتنه وه * ته عه صصوب: لاگیری کردنی
 هاوکارانه

میری بڑھتان و خوشگیت وی

نہ ققاشی صہحیفہئی حیکایہت
 نہ ققادی سہبیکہئی ریوایہت
 کیشاب فی طہرحی رہسم و ٹایین
 لی دا ب فی طہرزی ضہرب و تہزین
 گو پادشہہک زہمانی سابیق
 رابود حوکومہتا خوہ فایق
 نہجناسی میلہل موطیع و مونقاد
 نہسلا وی عہرہب نہمیری نہکراہ
 تہختی وی جزیر و بہختی مہسعوود
 طالع قہوی و مہقامی مہحموود
 روم و عہرہب و عہجہم د فہرمان
 مہشہور ب نافئی "میری بڑتہن"
 ٹابائی عیظام و جہر و والید
 مہنسوب و موسہلسہلید خالید
 جہبباری فہلہک ژ وی حہزہرکار
 مہسلول ژ سہللی سہیفی جہببار
 زیبہندہئی مولک و زہینی دین بوو
 نافئی وی "نہمیر زہینہدین" بوو
 میری ژ ویرا ب زین مووہصہف
 زینہت ژ ویرا ب دین مووہرہف

* نہ ققاش: نہ خشگر * صہحیفہ:
 روپہل * نہ ققاد: ہہ آسہنگین *
 سہبیکہ: دارژاو * ریوایہت: فہگہریانی
 چپرؤک * طہرح: جؤر * رہسم: شکل *
 ٹایین: ریٹوشوین * چہرب: لیدانی سکہ
 * تہزین: رازاندنہوہ * سابیق: بہری *
 فایق: زال، بہدہسہلات * نہجناس: کؤی
 جنس: جؤر * میلہل: گہلان * موطیع:
 بہرفہرمان * مونقاد: پہیرہو * نہسل:
 رہگہز * مہسعود: پیرؤز، مبارہک *
 طالع: بہخت، تالہ * مہقام: پایہ و
 جیگہ * مہحمود: پہسند * ٹاباء: کؤی
 نہب: باب * عظام: گہوران * جہدد:
 کال، باپیر * والید: باف * مہنسوب:
 سہر بہ * موسہلسہل: زنجیرہمی *
 جہبباری فہلہک: فہلہکی جہببار:
 زہمانہی بہ دہسہلات و زؤردار *
 حہزہرکار: خؤپارتیز * مہسلول: تیخی
 لہ کالان دہرکشاو * سہلل: دہرکیشان
 * سہیف: شیر، شور * جہببار: ناوی
 خودایہ * زیبہندہ: شیاو * زہین:
 جوانی * زین: جوانی * موہصہف:
 پہسندرای * زینہت: خہمل *
 موہرہف: ناسپندراو

ناٿارڻي شهجاءهتا وي شاهي
 داگرتي ڙ ماهي تاب ماهي
 ماهيهتي وي مهاري دنيا
 شاهيهتي وي شيعاري عوقبا
 موحتاجي سهخواهتا وي حاتم
 مهغلووي شهجاءهتا وي رستم
 حاتم ڙ كه مائي هيممهتا وهي
 تواري سهخواهتا خوه كر طهي
 عقل و هونر و سهخا و ديوان
 ضابط و نهساق و نظام و مهيدان
 داري و دهولت و ديانت
 سرداري و صولت و صيانت
 بي عوسر ڙ بق وي را مويهسهر
 بي خوسر ڙ بق وي را موقهدهم
 نهواعي نهفايس و جهواهير
 نهواني نهواير و نهزاهير
 مهشحوون ڙ ههريهڪي خهزينهڪ
 مهكنون ڙ ههريهڪي دهفينهڪ
 مهجموعهبي مومڪينات و مهقصود
 واجب كربون ل نڪ وي مهوجود
 حاصل بوي مودهعا و مهطلوپ
 اصل بوي موشتهها و مهحبوب
 صحنه حاهرهي ڙ نازنهينان
 جهننه تڙي بوو ڙ حوري عهينان

* ناٿار: شوٽنوار * شهجاءهت:
 مٽرخاسي * ماه: هيٺ * ماهي:
 ماسي * ماهيهت: چٽنايهتي * مهاري:
 جي سوڀخواردن * شيعار: دروشم *
 عوقبا: ناخرمت، قيامت * موحتاج:
 ناٿاج * مهغلوپ: بهزيو * تواري:
 نووسراوي دريڙ كه قديم ههيو *
 طهي: پٽچانهوه * ديوان: ديومخان *
 ضابط: راگرتن * نهساق: تهڪوڙي *
 نظام: ريگوييڪي * مهيدان: شهريڪه *
 داري: عادل، بهداد * صولت:
 هيهت، شالو * صيانت: ناگاداري و
 پاراستن * عوسر: زحمت * خوسر:
 زيان * موقهدهم: ديارڪراو *
 نهفايس: ڪڙي نهفيس: بهنرخ، بههادر
 * نهواير: ڪڙي نادره: ڪم وٺهه *
 نهزاهير: شتاني زور رنگ جوان و
 بهريڪه * مهشحوون: پريڪراو *
 مهكنون: قهشري * دهفينه: دمخه *
 مهجموعه: ڪڙمهال * مومڪن: هرچي
 غيري خوايه * مهقصود: نياز *
 واجب: خوا * واجب: پٽويست و لازم *
 مهوجود: پهيداووک * حاصل: پهيدا *
 مودهعا: داواڪراو * مهطلوپ: نياز *
 اصل: گهشتو * موشتهها: جي
 نارهزو * صحن: زور و ڌرڪ و بان
 * حهره: نهندهروني * جهننه:
 بههشت * تڙي: پري * حوري عهين:
 ڪچي سبي پٽستي چاوپهشي چاو
 ڪوره، به ڪيڙهڪاني بههشت دهلتن
 حوري عهين.

حووری وی د جهننه تی گه له ک بوون
 غیلمان وی د حه ضره تی مه له ک بوون
 لی زاده پی دوو دمانی ده ولت
 نوو باره پی بوستان عی فف هت
 شه هزاده دوو بون ل نک وی شاه ی
 خورشید دوو بون ل نک وی ماه ی
 یه عنی کو ژ وی نه ژادی عالی
 هه مشیره دوو بون د لاثوبالی
 یه ک سه روئی ریاضی راستی بوو
 قی نافی ب راستی "ستی" بوو
 یا دی ژ دل و هنافی میر بوو
 وی نافی ژ نیصفی نافی میر بوو
 راوی وهه گوته من موعه مما
 نهو حوری بنافی "زین" موسه مما
 یه ک زیده شیرین زیاده مه حبووب
 یه ک روحی قولووب و حوری مه قلووب
 یه ک نه سمه ر و یا دووی زهری بوو
 یه ک حووری یو یا دووی پهری بوو
 نهو حوور و پهری د پی به دل بوون
 له ورا کول نووری له م یه زه ل بوون
 حوسنا روخی وان چوو که س نه دیبوو
 زیرا ژ جه مالی سه رمه دی بوو
 له ب له عل و سه من عوذار و گولروخ
 ره ونه ق شکه نی بوتانی خوللوخ
 زولفه یین میثالی طایي سونبول
 خه دده یین ژ رهنگی رووی صوړگول
 نهو صوړگول و سونبولی د نازاد
 بشکفتی ژ قه ددی سهرو و شمشاد

* غیلمان: مثالانی بی تووک و تازه لاو *
 حه ضره ت: له نزیك و بهر ده ست *
 مه له ک: فرشته * دوو دمان: خانه دان *
 بوستان: باغ * خورشید: رۆژ، خۆر *
 نه ژاد: رهسهن * هه مشیره: خوشک *
 لاثوبالی: گوئی به کار و زه حمت نه در،
 نازاد * ریاض: باخچان * نیصف:
 نیف * راوی: چیرې کبیژ * موعه مما:
 مه ته لۆکه * موسه مما: ناو د پیرکراو *
 روحی قلووب: گیانی دلان * حوور:
 حووری * مه قلووب: به راوه ژوو ... که
 ده بیته روح * نه سمه ر: گه نمړه نگ،
 سه وزه پنگ * زهری: کیژی پوړ زهری
 سپی پیست * پی به دل: پی هاوتا *
 نوور: رووناکي * له م یه زه ل: هه ره یه،
 ناوی خواجه * روخ: دیم * سه رمه دی:
 نه به دی... وانا له نووری خوا بوون *
 له ب: لیو * عوذار: لاجانگ * ره ونه ق
 شکه ن: رمین بهر * بووت: خوای
 ده ستکرد، بووت: به کیژانی دل بهر ده لاین
 * خوللوخ: گه له تورکیک بوون له نزیك
 تبت ده ژیان کچه کانیان ژور به جوانی
 به ناو بوون، میسکی ناسکی
 خوللوخیش به پوځوخی مه نشوور بوو
 * بوتانی خوللوخ: کچه جوانه کانی نهو
 تورکانه * زولفه یین: هه ردو لاکه زی *
 طا: لق * خه دده یین: هه ردو سه رکولمه

صۆزگول ل خوهدا ل سهر رههستی
سونبول ب خوه پتکفه دا ههرستی
حوسنا خهطی روخ ژ خهططی یاقووت
چاها ذهقهئی ژ سیحرئی هارووت
گویا کربوژ مشک بیزی
رهمالی فهلهک نوقاط ریزی
خال و نوقهط و بهیاض و حومره
بهیت و حهجر و طهواف و عومره
ئهبروژ کهمانی قهوسی نه فلاک
موژگان ب گومان ژ سههمی سه ماک
سه رمایهیی وه حشه تا جنوونان
مه رموز د ده شسته تا عیوونان
مه بهووت دبوون د طورفه تول عهین
که ششافی رموزی حیکمه تول عهین
جه بهت دنوما ژ طهرفی ئیکلیل
گویا ل ئوفوق جه ناحی جیبریل

* خوه: ئارهقه * رههستی: روابو *
داههرستی: بهسه ریگدا هاتبوو وهک
هیشووهری * خهطی روخ: گهنده مووی
دهموجاو * خهططی یاقووت: چۆره خهتیکه
زۆر جوان * چاه: چال * ذهقن: چهنکه *
سیحر: جادوو * هارووت: ناوی یه کتیکه له
دوو فریشتانهی هاتنه سهر زهمین و
خه لکیان فیره جادوو دهکرد، خوا له چالایی
بابلدا هه لی واسیون * گویا: تومهن * مشک
بیزی: میسک دابیزتن * ره ممال: فالگروه *
نوقاط: نوختان * ریزی: رژان * نوقهط:
نوختان * بهیاض: سپی * حومره: سووری
* بهیت: مال، مه بهست مالا خودپیه *
حه جهر: کهقر، مه بهست بهردی ره شه له
که عبه * طهواف دهوران، حاجی دهوری
که عبه ده دن * عومره: یه کتیکه له ئهرکی
حاجی * ئهبرو: برۆ * قهوس: کهوان *
نه فلاک: عاسمانان، بورجیکی عاسمان *
قهوس: کهوانی ناوه * موژگان: بۆۆل، مۆۆل
* سه هم: بهش * سه هم: تیر * سه ماک:
دوو ئهستیره بهو ناوه ههن، یه کت سه ماک
بی چهک و یه کت سه ماک ئیژه دار *
وه حشهت: ترس * جنوون: شیتی *
ده هشهت: واق و زمان * عیوون: چافان *
مه بهووت: سه رسام و داماو * طورفه تول
عهین: ترووکاندنیکي چاو، چاو ترووکانتیک
* که ششاف: دۆژه رهوه، که ششاف ناوی
تهفسیریکی زۆر مه شهووره که زه مه خشهری
له سه قورعان نووسیویه * رموز: ئیشاران
* حیکمه تول عهین: کاره عه جایبه کانی چاو،
ناوی کتیبیکی زۆر به ناویانگه... نه چمه دین
کاتبی قه زوینی له باره ی زانستی سرشتی و
خواناسییه وه نووسیویه * جه بهت: ئه نی،
هه نیه، توۆل * طهرف: طهرف، لا، نالی *
ئیکلیل: تانج * ئوفوق: ئاسق * جه ناح: بال،
چهنگ * جیبریل: فریشته ی بهرووی لای
خوا، که په یامی خوا بۆ پیغه مهران دهبا.

وهسٹای ل ئیستیوایه دایم
 خورشید د خدمهتا وی قایم
 هرچی بدیا روخ و بهناگـووش
 فیالحال ب دهر ددا ژی و هووش
 گهردهن ته دگود دهستی ساقی
 قاروورهیه پر شهرابی باقی
 یان شبههتی شیشهیا نهباتی
 یان مهنهعی کانیا حیاتی
 سهپهنبه و ناخوونی موحهنا
 رهنجندهیی خاطری موههنا
 خهلقی کو ددیتن نهو کهمهـرگاه
 حاضر دکرن ژ غهوری دل ناھ
 ظاهر دکرن کو زهند و بازن
 ئیدی نهـدمان گلی یو گازن
 هرچهند کو هردو شبهی جان بوون
 نهو هردو ب حوسنی تهوئمان بوون
 هرچهند سستی وهنازمنین بوو
 لی زین ل میثالی حوری عین بوو
 هرچهند سستی ستاره وهش بوو
 لی زین ب روخان ههییقه گهش بوو
 هرچهند سستی وهکی قهـمهـر بوو
 زین میهر صیفهت زیادهـتهـر بوو
 نهف هردو وهکی دوو شهـبـچـراغان
 گاڤا دمهـشینه باغ و راغان
 تالان دکرن جهـماد و حـیوان
 تالان دکرن نهبات و ئینسان

* وهسٹای: وئستابوو * ئیستیوا:
 راست * ئیستیوا: ربازی خوړ له
 نټوه راستی ناسماندا * خورشید: روژ
 * قایم: راوتستاو * بهناگوش: لاجانگ
 * ژي: ژيان * قارووره: شووشه دهر
 یان، دهری شووشه * شهرابی باقی:
 نهو مهیهی سرخوشیه کهی نابریتهوه
 * شیشه: شووشه * نهبات: جوړه
 شه کرکه له قامیشی شه کر بهرهم دی
 * مهنهع: سرچاوه * کانیا حیاتی:
 سرچاوهی ناوی ژيان که دهلټن خدر
 خواردویه تهوه و نامری * ناخوون:
 نینوک * موحهنا: له خهـنهـدراو
 * رهنجنده: نازاردر * خاطر: دل *
 موههنا: ناسووده و خوښ *
 کهمهـرگاه: نټوقهـد * غور: قوولایی،
 تهـه * زمند: نټوان مهچک و نانیشک *
 بازن: خشلی زمند * تهوئمان: ناوال،
 دووانه، جمک * وهش: وهک * قهـمهـر:
 مانگی عاسمان، هیف * شهـبـچـراغ:
 چرای شهو، دهلټن کهوهـری شهـچـراغ
 به شهو دنیا رووناک دهکا * گاڤا:
 ومختی * دمهـشینه: دهچوونه * راغ:
 میړگ و چیمهـن و بنار * جهـماد: کرهک
 * حـیوان: زیندهـوهر * نهبات: رووهک

کوفی ژ جه واهیران موکه لاله
 کوتهر ژی ژ نه ترکان موسه لسهل
 سهر به ندی قه صهب ددان جه بیني
 عاشق دمرن ژ ده ست نه فیني
 نهف زینه ت و خه مل و قشت و حه نبل
 نه ز پیش و پهس و یه مین و قه نبل
 گاغا دمه شین پهری دگه ل وان
 واله دکرن وهلی د خه لوان
 گهر شتخن و گهر مه لا و میرن
 دهر ویش و غه نی وه گهر فه قیرن
 کهس نینه نه طالبی جه مالی
 کهس نینه نه راغیبی وصالی
 هن راغیبی حوسنی لایه زالن
 هن طالبی قـالبی به طالن
 لاکین هه می یان یه که یه قین دوست
 فهرقا کوهیه ژ مه غزه تا پوست

* کوفی: تاس کلاو * موکه لاله: پر له
 نقیم * کوتهر: گهر دنبه ند * نه ترک:
 په رنگی زتیر * موسه لسهل: به زنجیره
 * سهر به ند: پیچه سر * قه صهب:
 جۆری پارچه ی ناسک، دهره ی هه وری
 * جه بین: توپل، نه نی * زینه ت: زه نبر
 * خه مل: خشل * قشت: په چوکهی
 سهره نیه * حه نبل: هیزار که راست
 و چه له شانوه تا داوین تیک دمه پن
 * نه ز: له * پهس: دواوه * یه مین: لای
 راست * قه نبل: لای چه * واله:
 دینی نه فیني * وهلی: پیاوی خوا *
 خه لوه: جیگهی چله کیشان * دهر ویش:
 نه دار * غه نی: دارا * راغیب: به
 نارمزو * وصال: پیک که یشتن *
 حوسنی لایه زال: جوانی نه مر و
 هه رمای، جوانی خوا * قالب: قاپۆر *
 به طال: قالا، خالی * مه غز: مه ژي *
 پۆست: پتست.

رندى و نه‌ئين

هندي كود قه‌يصه‌رى د دنيا
 قټك دانه خودئى مه‌تاع و كالا
 مه‌جمووعى خه‌زائينئيد قه‌يصه‌ر
 هه‌تتا قه‌كه ده‌خمه‌يا سكه‌نده‌ر
 دورپټد ده‌فايينئيد خاقان
 له‌علا كود خاته‌ما سوله‌يمان
 هه‌رچه‌نده زياده‌تر به‌هابن
 بيلجومه‌ل بجوزئى حوسنى نابن
 حوسنا لروخى سستى يو زينى
 بو به‌حره‌كى ئاته‌شى ئه‌فسينى
 پټلا كود دگرته پټل و مه‌وجان
 رڅڙا د كه‌ته هه‌ضيض و ئه‌وجان
 صه‌د جان و دل و جه‌گه‌ر دصوټن
 خه‌لقى ب مه‌هل ژوان دگوټن
 شه‌مس و قه‌مه‌ران قيرانه پټكفه
 له‌و موشته‌رى ئه‌ف جيهانه پټكفه
 صه‌يياى جه‌مالى وان غه‌زالان
 صه‌يياى صه‌دايى وان ده‌لالان
 ده‌لال صيفه‌ت كه‌له‌ك صيفه‌ت شټر
 ژه‌فغان و ژ ناليان نه‌بوون تټر
 رڅڙان و شه‌فان كه‌له‌ك دنالين
 هه‌تتا كود دگه‌ل مه‌له‌ك دكالين
 حوسنا نه‌بتن چو هه‌دد و غايه‌ت
 نابت ژ خوه عاشقان نيه‌ايه‌ت

* قه‌يصه‌رى: راسته‌ بازاري
 * سه‌رداپوشراو: مه‌تاع: كوتال *
 خه‌زاین: خه‌زټان * قه‌يصه‌ر: نازناوى
 پادشاي رڅم و عروسىاتى بوو *
 ده‌خمه‌: بوودې * سكه‌نده‌ر:
 جيهانگريكى يونانى بوو * ده‌فاین:
 كوى ده‌فينه: زټر و گه‌واهيراتى له‌ ژټر
 گل قه‌شارتى * خاقان: پادشاي
 توركستان و چين * خاته‌م:
 هه‌نگوليسك * سوله‌يمان: پټغه‌مبه‌ريكى
 جوله‌كان بوو * جوژه: پاڅ * ئاته‌ش:
 ئاگر * پټل: دهم، وه‌قت، شه‌پول *
 مه‌وج: پټل، شه‌پول * هه‌ضيض:
 هه‌ره‌ژټروو * ئه‌وج: هه‌ره‌ژووروو *
 قيران: ليك نزيكى و به‌رانبه‌رى *
 موشته‌رى: كسپيار، ناوى
 نه‌ستټره‌يه‌كيشه * صه‌ييا: راوكه‌ر *
 غه‌زال: مامز * صه‌ييا: ده‌نگ بلاوكه‌ر
 * ده‌لال: نازنه‌ين * ده‌لال: خاويلكه‌ى
 به‌ناز و نيمناز * فغان: گازى * هه‌د:
 سنوور، كه‌وشه‌ن * غايه‌ت: نه‌ندازه *
 نيه‌ايه‌ت: برانه‌وه

لئی عاشق و بولہوہس جودانہ
هن فایده‌خواز و هن فیدانہ
جانان طہ‌لہ‌بن ہنہک ژ بۆ جان
هن جان طہ‌لہ‌بن ژ بۆیی جانان
هن وهصل حہ‌بن ژ رہنگی تاج‌دین
هن دہرد گوزین وهکی مہم و زین

* بولہوہس: هه‌وہس باز، ناراست لہ
دلداریدا * جانان: یار * وهصل: پتک
گہ‌بین * حہ‌بین: خوش‌وہست * دہرد
گوزین: نازار هه‌لبژیر

تاجدین و مهم

دا بینه سه ری حیکایه تا پیش
 خه لقی کو ژ دهر دئی عیشقی دلریش
 هه رچهند کو بی حد و قیاس بوون
 عامی یو خه وادم و خه واص بوون
 لاکین ژ خه وادم پد مومتاز
 صد لای سیه قه و سه رنه فزان
 هه ریه ک د مه قامی حوسنی رۆژه ک
 هه ریه ک ب که لامی سینه صۆژه ک
 هه ریه ک ب که مال به دری ماهه ک
 هه ریه ک ب جه مال صه دری شاهه ک
 نه وژی هه می عاشقن د طالب
 نه وژی هه می طالبن د راغب
 لاکین نه ب دیتن و شه هاده ت
 به لکی ب به یستن و ریوایه ت
 بیلجومه د خدمه تا نه میر بوون
 فیلجومه ژ سیری هه ف خه بیر بوون
 سه ر هه لقه یی وان پهری میثالان
 سه ر تاجی نه وان مه له ک خیهالان
 تاجدین د گوتنی جه وانه ک
 گۆده رزی زه مانه په هله وانه ک
 نه سل و نه سه ب و سه سه ب عیان بوو
 سه ر ده فته ر و سه روه ری کوران بوو
 بابی وی دگوتنی سکه نده ر
 لاکین عه ره بان دگوتنه غه نه فته ر

* حد و قیاس: نه ندازه و پتوانه *
 عامی: ره مه کی * خه وادم: خزمه تکاران
 * خه واص: تایبه تی که ل * مومتاز:
 هه ره باش * سه می: راست * قه: به ژن
 و بالا * سه رنه فزان: سه ریلند * به در:
 مانگی چاره، هیفا ته ژی * صه در:
 سه رونشین * شه هاده ت: ناگاداری *
 خه بیر: ناگادار، هایدار * پهری میثال:
 وهک پهری * مه له ک خیهال: ناکار
 فریشه * نه سل: تۆرمه * نه سه ب:
 ره گز * سه سه ب: شانازی به ناکار *
 غه نه فته ر: شتر

له وړا کوب شیرى شېه شير بوو
 رڼا شه پي ئه وهزار مټر بوو
 تاجدين دوو برا هه بوون دقه لاش
 مانه ندي دوو شاه بازي جه ماش
 دايم دلي دژمنان دصوټن
 يهک عارف ويهک چته دگوتن
 نه مای ژ جومله خاص و عامان
 زه و چنده برا و باب و مامان

* قه لاش: له خويایي بق نازايی *
 جه ماش: شوخ و لاوچاک * زه: له نهو

لاوهک کـړیو برا ژبـو خـوه
 نـی نه ز غـه له طـم چـرا ژ بـو خـوه
 روژا کـو نه وی برا نه دیتـا
 ته شـبـیه یـ شـه قـا چـرا نه دیتـا
 دنیـا ل وی تـیـک دـبـو یـه طـاری
 روژ بوو کـو لوی دـکـر ته واری
 نه بـاز یـ فـه رـح شـه ریکـی غـم بوو
 سـه رگـه شـته یـی غـم ب نـافـی "مـهـم" بوو
 مـهـم زی ل وی عـاشـقـه کـ ته مـام بوو
 نه شـبـیه یـ برا و باب و مـام بوو
 هـر چـه نـد بـرایـی ناخـیه تـ بوون
 ته د گـو کـو دنی و ناخـیره ت بوون
 تـا جـدین و له دـی و هـزیر ی دیوان
 مـهـم زی خـه له فـی دـه بـیر ی دیوان
 نه و هـر دـو جـه و ان و هـلـیـک عـاشـق
 نه و هـر دـو برا و هـ پـتـکـفـه صـادق
 یـه ک قـه یـسی زه مـانه نـیـک له یـلا
 یـه ک و ا مـیـقـی عـه صـر و نـیـک عـه زـا
 نه و یـاری ژ دـل نه سـه ر سـه ری بوون
 رـه شـبـه تـی "مـیـهـر و مـوشـتـه ری" بوون
 یـاری یـو، بـرائی و مـوئاخـات
 نـابـت ب ریا یی و مـه قـا لـات
 یـاری نه یـسـانـیـه جـه فـایـه
 مـه قـصـوود ژیا ری یی و هـفـایـه
 ناخـر تـو نه گـر نه کی و هـفـایـی
 نه و هـل مـه ده بهر خـوه وی جـه فـایـی

* غـه له طـ: هـله * ته واری: تـا ر بـوون،
 نادیا ر بـوون * نه بـاز: شـه ریک، هـا و بـه ش
 * فـه رـح: کـه یـفـخـو شـی * سـه رگـه شـته:
 سـه رگـه ر دـان * و هـلـه د: کـوړ * خـه له فـ:
 کـوړ، روژه * دـه بـیر: مـیر زای نو سـه ر *
 رـه هـ: راسـت، ته و او * مـیـهـر و مـوشـتـه ری:
 دوو د لـداری کـه و نـن له چـیـر و کـانـدا *
 مـوئاخـات: بـرایـه تی * ریا یی: رو و یـینی *
 مـه قـا لـات: پـه یـفـگـه ل * و هـفـا: نه مـه ک

سەر سالی

خه للاقى جیهان ژ فهیضى فیطرهت
 ههیناتى فهلهک ب وهجهى قودرهت
 بى قالب و بى موحیط و میقیاس
 بى ئالەت و بى مشیر و میقراص
 ئەف چ نده موعهظهم و مودهوهر
 ئەف رهنکه موصهننهع و موکهپره
 ئینانه ب مـعرهضا وجوودی
 کیشانه ب مـظهرا شوهوودی
 حیکمهت ئەوه ئەف هه می ل کارن
 هنده ک دپهیا و هن سـوارن
 هندهک د بهطی یو هن سـهریـعن
 هندهک د موعین و هن مـهـنیـعن
 هن مودبیرن ئەو ههک مودهبهر
 هن موقبیلن ئەو ههک موقهدهر
 هن کاتین ئەو ههک د ئوستاد
 هن موطربین ئەو ههک د جهلاد
 هن رۆژپهـرست و هن شهـبهـفـروز
 هن غوصصه رهقین و هن غهـم ئەندوز
 هندهک د میئالی زین زهرینه
 هن شـبهـئ مهـمى د موشتهـرینه
 بیلجومه موصهـیقهـل و مونیرن
 هن پادشـهـهـن ههک وهزیرن
 هندهک ژ تهـحهـپـرووکا طهـبیـعی
 ئەو تینه بنوقطهیا رهـبیـعی
 تهجـدید دکن ژ بۆمه سالی
 کافا وهکو تینه ئیعتیدالی

* خه للاق: چیکەر * فیطرهت: داهینان،
 چیکرن * ههینات: بجم و چۆنیهتی * ب
 وهجهی: بهمۆی * قودرهت: توانایی *
 موحیط: ئامرازى دەورمزانین *
 میقیاس: ئامرازى پێوان * ئالەت:
 ئامراز * مشیر: ههپه * میقراص:
 قرتین * موعهظهم: گهـوره *
 مودهوهر: گرۆهر * موصهننهع:
 چیکراو * موکهپهر: دووپاتهکراو *
 مـعرهـض: جى رانان * وجوود:
 ههـبون * مـظهـر: جى دیاردان *
 شوهوود: دیتن * بهطی: سست *
 سهـریـع: ب لهز * موعین: یاریدهـر *
 مهـنیـعن: دورره دەسن * دهـبـیر: نووسەر
 * مودهـبـهـر: لهـبهـرچاوگیراو، سازدراو *
 موقبیل: بهـرهـپـروو * موقهـدهـر: ئەندازه
 بۆدانراو * کاتب: نووسەر * موطرب:
 بهـزمـگـیـر * جهلاد: میرغهـزهـب * شهـب
 ئەفـروز: شهـو رۆشنکهـر * غوصصه:
 کهـسهـر * غهـم ئەندوز: خهـم پهـیداکهـر *
 موصهـیقهـل: مشتوماڵدراو * مونیر:
 رووناکیدهـر * تهـحهـپـرووک: بزاو *
 طهـبیـعی: سرشتی * رهـبیـع: بهـهـار *
 تهجـدید: نوکردنهـفه * ئیعتیدال:
 بهـراـنبهـری

دانایي موعه ممری کوهن سال
 نه فرنگه هه گۆژ بۆمه نه حوال
 کو عاده تي پيشيئي زهمانان
 نهف بوول هه مي جيه و مه كانان
 وه قتي وه کو شه سه واري خاوه
 ته حويل دکر د ماهي نازه
 يه عني کو دهاته برجي سه رسال
 قه ط كه س نه دما د مه سكه ن و مال
 بيلجومله دچوونه ده ر ژ مالان
 حه تتا دگه هيشته پير و كالان
 رۆژا كو دبوويه عيدي نه ورۆژ
 ته عظيم ژ بۆ ده ما دلئه فرۆژ
 صه حرا و چه مه ن دكر نه مه سكه ن
 بهيدا و ده مه ن دكر نه گولشه ن
 خاصما عه زه ب و كه چي د باكي ر
 نه لقيصصه جه واهيري د نادير
 تيكدا د موزه ييه ن و موله ببه س
 فيكرال ته فه روجي موره خخه ص
 لاكين نه ب توه مه ت و ب مونه ت
 بهلكي ب طه ريقي شرع و سونه ت
 له ورا كو نه وان غه ره ص ژ كه شتي
 مه قصوود ژ چونييا ب ده شتي
 نه وبو كو چ طالب و چ مه طلووب
 يه عني دوو طه ره ف موحيب و مه حبووب
 نهف هه ردو جه له ب كوه هف بينن
 كوفوي د خوه نه وژ بۆ خوه بينن

* موعه ممر: ته مه ندار * كوهن: كهون
 * شه هسوار: شاسوار * خاوه: خۆزهلەت * برج: مزلگه ي خۆر
 * مه سكه ن: خاني * كال: باپير *
 دلئه فروز: دلخۆشكه ر * بهيدا: چۆل،
 صه حرا * ده مه ن: بنار * گولشه ن:
 گولزار * عه زه ب: لاوي تازه
 پيگه يشتووي بي ژن * باكر: شوونه كرده و
 * موزه ييه ن: رازاوه،
 خه ملى * موله ببه س: به جلك و به رگ *
 ته فه رروج: سيران * موره خخه ص:
 ده ستور پيدراو * توه مه ت: بوختان *
 مونه ت: زۆري * شرع: ريگه ي ناين *
 سونه ت: په يره وي له ناكار و دابي
 خه لك * طالب: خوازه ر * مه طلووب:
 خوازراو * جه له ب: كۆمه ل * هه ف:
 يه كتر * كوفو: هاوشان، هاوكوف

سیر و گشت ل دهشتی

دهورا فهلهکی ژ بهختی فهیروز
 دیسان کو نوما ژ نوڤه نهوړوز
 مهنی ل وئ عادهتی موبارهک
 شهیری یو سویاهی یان ب جارهک
 باژیر و کلات و خانی بهردان
 تشبیه ب نهژدیان و جهردان
 صف صف د مشین کوهو دهستان
 رHF رHF د خوشینه سیر و گشتان
 نه صنافی نومم صیغار و کوببار
 قهطعا فه نه ما د شهیری دهیار
 هندهک ب په یایی چوونه باغان
 هندهک ب سواری چوونه راغان
 هندهک ب ته بایی و ب کـه ثرت
 هندهک ب هفالی و ب وه حدهت
 رابوونه فه خانم و خهواتین
 وان ژی، تژی گول کرن به ساتین
 حوران کره مه سکه تی خوه جهننهت
 بی په رده و، بی مه لال و میننهت

* دهور: سووې، چرخ * فهیروز: پیروز
 * مهنی: بهگویره، لهر شوینه واری
 * شهیری: باژیری * سویاهی:
 چهکار، لشکری * کلات: قهلا، دز *
 نهژدی: تالانگر، جهرده، گوران *
 صف: ریز * مشین: دهچون * کوه:
 کتو * رHF رHF: پؤل پؤل * گشت:
 گران * صنف: نوع * صیغار:
 چوکان * کوببار: مزنان * قهطعا:
 بههیچ جور * دهیار: مرځ * پهیا: پیاده
 * راغ: میړگ و بناری سهوز * ته بایی:
 هواله تی و تیکرایی * که ثرت: زیده،
 فرهی * وه حدهت: ته نیایی * خهواتین:
 خاتوونان * به ساتین: باغان * مه لال:
 وه رزی * میننهت: منه

دوشيزه و دوخته و روالان
 پاکیزه عوذار و زلف و خالان
 نه تراب و که و اعیبي د عه زرا
 موردان و موراهيقي د زيبا
 نه صاحبی قوماشی لوطفی روخسار
 نه ربایي مه تاعی حوسنی دیدار
 وان لیک د کرن مه تاعی یهک عرض
 ته خمین د کرن ب گول و له عرض
 سه و دا گهری عیشق بوون د بازار
 هم بايعی حوسن و هم خریدار
 سه رسالی و باکیر و روالان
 سه رسالی و جوان و پیر و کالان
 سه رسال ل ره سم و راهی مه عهود
 گیرال جیه و مه قامی مه محمود

* دوخته: دوت، که چ، قیز * روال:
 تازه لاو * پاکیزه: پاکژ، خاوین * عوذار:
 لاجانگ * نه تراب: هاو ته مه نان *
 که و اعیب: مه مک قیتان * عه زرا: کچی
 شوونه کردو * موردان: کورانی بی
 موو، ده مپرووت * موراهیق: لاوی ناو
 تیکه راو، که تازه شهیتانی پی ده که نی
 * زیبا: خوشیک، جوان * نه صاحب:
 خاومنان * لوطف: نه رمی * روخسار:
 دیم * نه رباب: خودانان * مه تاع: کالا *
 عرض: رانان * ته خمین: به راورد *
 طول: دریژی * عرض: پانایی * بايع:
 فروتوخ * خریدار: کپیار * سه رسالی:
 مه به ست کهم ته من و ساوا * باکیر و
 روال: کچی شوونه دارو تازه لاوان *
 مه عهود: وهک به ری، عاده تی * مه قامی
 مه محمود: جیکه ی په سندرایی
 په سندرکراو

جنگید که چکان ل لاوان

قیندیلئی مونیرئی دهیرئی نه زرهق
 میشکاتی همهل کو کر موره ووهق
 سه رسال کو بوو ژ نووئه مه عمور
 میر دایه کوپئی د تازه دهستور
 دهستور کو بوو ژ بق وشاقان
 رابوون ههمی شبهه تی عوشاقان
 تیک چونه ب مه عرهضا مه زادی
 دلدادهی مه قصه د و مورادی
 نیلا کو ته نی مه مو و تاجدین
 وان دانه خوه دوخته رانه ته زین
 یه عنی د دهما کو بوویه ته حویل
 نه و هردوو برا د جامه ته بدیل
 نیسته برهق و سوندسن د بهردا
 چند میعجر و مه قرمه بهردا
 کاکول کربوونه طوپه هر سوو
 بهرچه م کربوونه زلف و گیسو
 وان له و کربوو لیباس ته صریف
 دا قهط نه بتن ل وان چو ته کلیم
 پوشیده لیباسی دلبه رانی
 سهیران دکرن ب سهر گرانی

* قیندیل: چرا * مونیر: رووناکیدهر *
 دهیر: نه نوای ره بنان * نه زرهق: شین،
 که وه * میشکات: ده لاقه، تاقه *
 همهل: کاوپ * موره ووهق: زقر جوان و
 صاف * مه عمور: ناوه دان * دهستور:
 مه ره خهستی * وشاق: کوپئی ده مرووت
 * مه عرهض: نمایشگا، رانانگه *
 مه زاد: هه راج * نیلا: مه گین * ته زین:
 رازانه وه * ته حویل: گوران * جامه:
 جلک * ته بدیل: گورین * نیسته برهق:
 پارچه یه کی نهستوری ناویشمیه *
 سوندوس: پارچه یه کی ناویشمینه *
 میعجر: سه ریچی ژنانه، شده و
 هوری * مه قرمه: له چک و دهسمالی
 سهر * طوپه: موری به قیچهل فاجی
 حکومه تی * ته صریف: گورینه وه *
 ته کلیم: زحمهت * پوشیده: پوشیاو *
 سهر گرانی: به ناز و فیزه وه

دوو کورنۍ نه نښاس

وان هه ردوو کورنۍ د جامه ته بدیل
 وهقتی د کرن د شه هرنۍ ته حویل
 ناگاه عه جایبېه ک نومما وان
 یهک جوز ژ عه قلی قهط نه ما وان
 دیتن د مه حله و زوکاکان
 هر کوچه و غورغه و شباکان
 صه تازه جوان ژ رهنګی سه روان
 دیبا و هریر و خه ز دهر وان
 پانصه د ژ که چ و کور و روان
 نهو چهنده ژ قیسمنۍ پیر و کالان
 نه نواعی موده ککر و موته ننه
 هندهک د بوره هنه هن موله بیهس
 هندهک د نه عالی و نه کابیر
 هندهک د نه دانی و نه صاغیر
 پتخواس هنهک هنهک د سه رکول
 کاشوژ بیان و سه و هکی هوّل
 سه مهسته هنهک هنهک د سه رخوش
 دهم بهسته هنهک هنهک د دهمکش
 گوینده هنهک هنهک د خاموش
 پوینده هنهک هنهک د مدهوش
 هن جامه دورپیده هن د سه رخهش
 هن عهقل ره میده هن موشه ووهش
 هندان د کرن فغان و فیه ریاد
 هن بوی ژ قهیدۍ عه قلی نازاد
 هه ریهک د مه قامه کی دیگه رگوون
 هه ریهک به جه فایه کی جه گه رخوون

* ناگاه: ژن شکاف * عه جایب: سه مړه
 * نومما: دیاری دا * مه حله: تاخ،
 که رېک * زوکاک: کوچه، کولان *
 غورغه: ژور، و متاغ * شباک: په نجه ره
 * دیبا: هریر * خه ز: پارچه ی
 ناوړه شمین * موده ککر: نیر *
 موته ننه: مۍ * بوره هنه: روت، طازی
 * موله بیهس: به جلک، پوشته * نه عالی:
 بلیندان * نه کابیر: مه زنان * نه دانی:
 نزمان * نه صاغیر: بچووکان *
 سه رکول: سه رقوت * کاشو: گوچانی
 کوبازی * هوّل: گو * دهمکش: بیدهنگ
 و کړ * دهمکش: هه ناسه هه لکیش *
 گوینده: بیژر * خاموش: کړ * پوینده:
 غاردر * مدهوش: دل بوراوه *
 دورپیده: دریو * موشه ووهش: په شتو
 * قهید: بهند و زنجیر

ٺو هردو دهمهڪ ڦه مان تهه پيور
 بون غه رهي ٿي لوججھي تهه ڪڪور
 تاجدين سهڪني و پرسيار ڪر
 پرسا خواه ب ٺيڪه ٺيختيار ڪر
 گو ٺهي خضري رهه ٿي هيدايهت
 بيڙ: ٺه ڇ به لايه بي ٺيهايهت
 وي گو ٿي: دوو شههله وندڙ شهداد
 ٺيرو لڦي خه لڦي بوونه جهلاد
 هرچي ڪو دبين ٺو دوو سهرخوهش
 فيلحال دڪن وهها موشه وههش
 وان گو: ته نهدي ڪو ٺو ڇ رهنګن
 وي گو: دوو ڪوپن زياده شهنگن
 وان گو: ڪو ب شير و شهشپه ٺو
 يانه ب خه دهنګ و خه نجهن ٺو؟
 وي گو: ڪو ب غه مزه و ب ٺاور
 خه لڦي د ڪوڙن وهڪي ب ڪي ٻي
 وان پرس دڪرن ڪو ڪر ببين
 دا بڻ خواه ب مهري دهست هه لين
 هردو دوي ڪاري بوون ڪو ناگاه
 ديتن ڪوڙ مهحضڻ قودره توللاه
 ٺو هردو و پسر وهڪي دوو پهڪه
 تابنده بشڪلي شاهي ٺهخته
 يهڪ هه ٺهت و شڪل و يهڪ ليباسن
 ٺهه ما دوي شههري رهنګ نه ناسن
 سيرهت مهله ڪن صووهر پهرينه
 نه بايعن ٺو نه موشتهرينه

* تهه پيور: سرگرداني * غه رقه:
 نوقوم * لوججھ: ٺيرينه ٺاوي زور *
 تهه ڪڪور: رامن * سهڪني: وڻستا *
 ٺيختيار: پيره پياو * رهه: ڀڳا *
 هيدايهت: شارمڙايي * شههله وندڻ:
 شاي لاوچاڪان * شهداد: زالم *
 جهلاد: ميرغزه ب * شهشپه: گورڙ،
 گوڙيالي سهره بزمار * خه دهنګ: تير *
 ڪي ٻي: ڪهي بر: سهره تيري دم پان *
 دهست هه لين: دهست بڪه نه وه،
 دهسته وهڪري بڪن * مهحضڻ
 قودره توللاه: هه ربه قودرمتي خوا *
 پسر: ڪوپ * پهڪه: ڪوٽه لي جوان *
 تابنده: تيشڪدر * ٺهخته: ٺهسته
 هه ٺهت: بيچم * سيرهت: رهوش *
 صووهر: رهنګ و روو * ٺهوياش:
 هاوسر: مهيهست هاوڦه و بالايه

ٲان هردوو بران كوئو دوو ئه وياش
 ديتن دل و جان وهدان ب شاباش
 ئه و پهنگ گه پيان جنوون و واله
 ئيدى قه نه بوون ژ عه قلى ئاگه
 نه فه هم و خيره نه عه قل و نه هوش
 گير بوون لسه زه مينى مه دهوش
 فيلجومه ژ دل ژجاني سير بوون
 فيلحال ژ دوورقه هه رده گير بوون
 وان هردوو فرشته يى د كووبار
 ديتن دوو مه له كه زياده دلدار

* شاباش: پيشكesh * فه هم: فام،
 تىگه يشتن * خيره د: عه قل، ئاوهر *
 گير: چه ساو * سير: تير *
 هه رده گير: زه مين گير

مه زاده نه لاکين ئافتابن
 دل داده نه لي جگر که باين
 ته شبيه بصهيدى نيمه بيسميل
 بى شبيهه گه هانه حالى موشکيل
 ناچار به زينه سهر شکاران
 فکرينه روخى دوان نيگاران
 زانين کونه صهيدى سهرسهرينه
 سه رخه لى سوياهى دل بهرينه
 وه سلطان و نه ظهر کرن به ديققه
 وان هاته ب قه لى رحم و ريققه
 ته لقيصصه ژ حوسنى وان غزالان
 رحممه که ته قه لى وان روالان
 سيرا دلى کر به هف ته عه لوق
 نورا روخى وان به هف ته عه ششوق
 مه کشوفه طه ريقى ئاشناى
 روحان قه نه کر ژ هف جوداى
 يه کرهنگى صرفى عالمى غهيب
 ظاهر دکر ئيتتحدادى لارميب
 حويبى وه کرن به هف گرفتار
 حوسنى وه کرن به هف طه له بکار
 ته دگؤ کوچ قالب و چ مه قلوب
 هر چار چ طالب و چ مه قلوب
 بى شبيهه يه کن چ جان چ نه رواج
 نه و مونتت حيدن چ تن چ نه شباح
 حويبا د دلان وه کر حه لاوه
 بوغضا د دلان وه کر عه داوه
 نسبت به مه حاديشن عه ديمن
 لاکين ژ حه قيققه تا قه ديمن

* ميه: گهره، مه زن * ميه زاده:
 گهره زاده، رۆلەى نهجيم و گهره پياوان *
 ئافتاب: خۆر * دل داده: نهفيندار * جگر:
 جهرگ * که باب: برژاو، بريانى * صهيد:
 نيچير * نيمه بيسميل: نيوه بيسمى
 نه لاه... بالنده که سهرى ده برن و پيش
 گيان ده رجوون په له قازوه باله ته په دهکا...
 ده لىن مه لى نيوه بيسميه * شکار:
 نيچير * نيگار: جوانى دلرفتن * فکرين:
 روانيان * سه رخه لى: سه رۆک، پيشهنگ
 * سوياه: له شکر * ديققه: وردى *
 ريققه: نه رمى و نازكى * ته عه لوق:
 علاقه دار، هه لواسراو * ته عه ششوق:
 نهفيندارى * مه کشوف: خويا * طه ريق:
 پنگه * قه: به هيچ جۆر * صرف: خا لىص
 و بى خهوش * عالمى غهيب: دنياى
 ناديارى * لارميب: بيگومان * گرفتار:
 کيرۆده * ته دگؤ: تۆ دهنگوت * چ قالب و
 چ مه قلوب: کوانى به دن و خاوهن دلى
 کوانى جل گؤراوى دل دؤراو، و اتا...
 نه دهکرا جياوازي له نتيواندا پهيدا کهى،
 هه رجوار هم نهفيندار بوون و هم
 گراوى * جان: گيان * نه رواج: روحان،
 زانايان لايان وايووه نهفس و روح دوون
 که به فارسى جان و رهوان ده لىن * تن:
 به دن * شه به: ديمن، تارمايى له ش *
 حوب: خۆشه ويستى * حه لاوه:
 شيرانى، شيرنايهتى * بوغض: رق، رک
 * عه داوه: دوژمنى * حاديش: تازه ساز
 * عه ديم: نه هيچ * قه ديم: له ميژينه

له وړا كو جونودې جان موجه ننه د
چې بوونه د عېلمې حهق موخه لله د
هن موئته ليفن ههك موخاليف
هن موخته ليفن ههك موئاليف
وان موئته ليفانه پېكځه ئولفهت
ئاخر وهكړن نه ما چو كولفهت
يه عني كوئوان كورې دخونخوار
گاځا وهه ديتن ئو بريندار
ئو هه ردو ب صه دلان حه باندين
رونيشتن و هه ردو وهرگه راندين
گاځهك سهيرين ل بهژن و بالان
پيلهك سهيرين ل زولف و خالان
گوژتن عهجه ب ئهف كه چې د كينه
يان هه ردو مه لائكيځد خودينه
ئف ميوه ل كي جهې كه هانه
ئف كول ل چ كولشه نئ نومانه
سهروئ د چ جوېباره كينه
طهيرئ د چ مه رغوزاره كينه
ماوهر د ژ هيسترېد گولگون
ريهن لروخيځد وان د پرخون
عيشقې كړبون وهسا نه هشيوار
قهطعا نه د بون ژ خوه خه بهردار
ئاخر كو كړن بخامه يا عهشق
حوسنا خه طي وان ل له وحې دل مه شق
وان قې كو بزانن ئو چ ئهصلن
له وړا كوونزانن ئو چ نهسلن

* جنود: له شكرچي، سهريزان *
موجه ننه: ناماده ي كار * موخه لله د:
تاهه تايي * موئته ليف: هوكړ *
موخاليف: دژ * موخته ليف:
نه وهكه ههف * موئاليف: سازگار *
كولفهت: زحمهت، گرانيي * حه باندين:
خوشويستن * پيلهك: تاوېك، دهميك *
كولشن: باغچه ي گولان * جويبار:
رووبار، قهراغ جو * طهير: مهل، بالنده
* مه رغوزار: ميړگ و چيمه * ماوهر د:
گولو * هيستر: روژنك، فرميسك *
كولگون: بهرنگي كول * ريهن: روژتيان
* هشيوار: وشيار * خه بهردار: هايدار *
خامه: قهله م * له وح: ته ته له * مه شق:
نوسين بق فيربون * نهصل: رهگهز *
نسل: توږمه

نهنگوشته ری د وان جوانان
 کیشان ژ نه صابعید خودانان
 خاتم ژ نه نامیلید خوه کیشان
 داینه جیهان ژ بوی نیشان
 یاقووت ب موهریان گوهرین
 نه لاس ب شووشه یید بلورین
 سرسال و خوهشی ژ دهست ب دهر دان
 عهیشی خوه به دهل کرن ب دهر دان
 ناگاه نه جانین خویا بوون
 ناکام کمرن ویداع و رابوون
 مان هردو برا وهکی دوو صهیدان
 پابه ستی سه لاسیلان و قهیدان
 رابوون کو شهقهک سیاه و طاری
 شه مس و قه مه ران کری تهواری
 ره شبه تی مرغی نیمه بیسمیل
 بی قووت و بی تهوان و بی دل
 سرسام و دهوار و صرع و مهروور
 سهودا و فوناد و خبل و مهخموور
 صه جاری د که تنه ناستانان
 هتتا کو که هانه ناشیانان
 هرچه ندی که هیشتنه مهقامان
 نه ماما کول وان دوو تلخ کامان
 روژ و شهف و وهقت و صوبح و ئفقار
 یه کسان د نومان ل وان ب یهک جار

* نهنگوشته ری: ههنگولیسک،
 نهنگوسيله، کلکه وانه * نه صابع: کوی
 نه صبع: تلی، قامک، تبل، کلک *
 خودان: خاوهن * خاتم: نهنگوستيله *
 نه نامیل: کوی نه نمول: سهرپه نجه،
 سهرتبل * موهری: مورو، * نه جانین:
 ناموین، لاهه کیان * خویا: دیار *
 ناکام: بی مراد * ویداع: خواحافیزی،
 خاترخوازی، مالوایی * سه لاسیلان:
 زنجیران * قهیدان: پتوهندان * تهوان:
 هیز * دهوار: گیزی * صرع: فنی *
 مهروور: نوبه تیدار * سهودا:
 نه خوشی حال تیکچوون * فوناد: دل ...
 مه بست نه خوشی دل * خه بل:
 که لایی، نیمچه شیت * مهخموور:
 سرگیژ وهک گیزی خومار * ناستان:
 بهریلایی، بهرده رگا * ناشیان: هیلین،
 هیلانه * مهقام: جیگه * تلخ: تال،
 طه حل * کام: دهف، زار

ژانا بریځن نه ښیځي

نهو دوخته چهشم ههردوو شاهين
 نهوسوخته پهرمه مو و تاجدين
 خوهش چوونه شكارى كه بك و قازان
 ناگاه بسهر قه شېهې بازان
 نوورهك فتلې ل وان ژ ناگهه
 ئيدى قه نه ما نهوان چو ناگهه
 هندي كو د حهفته يا حهمل بوون
 نهو زېده د وهحشى يو خه بهل بوون
 نهو ههفته لوان كو بوويه ساليږ
 خوكه ردهي عيشقى بوون موئاليف
 رابوونه قه روژهكى ب يه كف
 فكرينه ب رنځ و رووي يه كف
 عيشقى كر بون وسا مويه ددهل
 وان نيك و دوو ناسنه كر ژ نهووهل
 نهووهل دكرن ژ ههف ته غه پړوب
 پاشى كو كرن ب ههف ته قه پړوب
 ديتن خوه ب پاچه بهند و زهنگل
 پهرواز و فرين محال و مشكيل
 ئوسكوږه كه ظوله تي ب سهردا
 جلفويه كه ئولفه تي ب بهردا
 بى طوعمه و بى شهرباب و بى چاف
 بى مه قصه د و بى موردا و بى گاف
 مه ستانه ژ رهنځي چهشمى دلدار
 مه خمور و سياه مه ست و بيمار

* دوخته: دووراو، درواو * چهشم:
 چاف * شاهين: مه ليكي راو كهره *
 سوخته: سووتاو، صوهمتى * په: بال،
 تووكى بال، چنگ * ناگه: ژنشكاف *
 ناگه: هايدار * حهمل: كاوپ... برجى
 سهر سال كه خور له سهره به هارا
 دهيكاته مزل * وهحشى: دووره خلك *
 خه بهل: نيمچه شپت * ساليږ: رابردو
 * موئاليف: هوگر * مويه ددهل:
 گورپدراو * ته غه پړوب: نه ناسياوى *
 ته قه پړوب: نزيكى * فتلې: ورسوړپا،
 به دهوردا كرا * وسا: به جوړيك *
 زهنگل: زهنگوله * پهرواز: فرين *
 ئوسكوږ: ته پله ي تهنگ و چكوله كه
 به سهرى بازى تازه گيراودا دهكرى تا
 چاوى نه بينى * ظوله: تاريخى *
 جلفو: پارچه يه كى سووره به سهر بازى
 رامنه بوويدا ددهن تا رام و كهوى دهى
 * ئولفه: هوگرى * طوعمه: چيشكه،
 خوراك * سياه مه ست: زور سهرخوش

مانه‌ندی ده‌هانی یاری دلته‌نگ
 نالین ژ ره‌ها دلی وه‌کی چه‌نگ
 کوئن عه‌ج‌ب ئه‌م کو بوونه بیمار
 یا بوونه دکی شه‌ری بریندار
 یانه وه‌هه ئه‌م چرا نکارین
 مه‌جرووح و ضه‌ع‌یف و دلف‌گارین
 نه‌ف ره‌نگه ئه‌وان دکر ته‌فه‌ح‌حو‌ص
 ماهیه‌تی حالی خوه ته‌جه‌سسوس
 تاج‌دین فکری د ده‌ست برایی
 تیست گوه‌ره‌ک وه‌کی چرایی
 یاقووته‌که میثلی دانه‌یی نار
 مه‌شعل صیفه‌ته ژ بۆ شه‌فا طار
 مانه‌ندی شه‌مالی ئه‌و تئیس‌سی
 هه‌ک‌کاک بناقی "زین" نفیسی
 ده‌ستی خوه دریژ کری کو بینت
 دا قه‌نج نه‌ظر بکه‌ت ببینت
 مه‌م ژی فکری د ده‌ستی تاج‌دین
 نه‌لماسه‌که بی به‌ها و ته‌خمین
 لی ئیسمی "ستی" کری کیتابه‌ت
 ئوستاده‌کی صاحبی مه‌هاره‌ت
 سه‌راف نه‌گه‌ر ببیته بوقراط
 ته‌خمین بکه‌تن ب وه‌زن و قیراط
 بازار بکه‌ت ژ بۆ فله‌لاطوون
 مه‌جموعی خه‌زانه‌یی د قاروون
 ئومنا شه‌مه‌نید وان نگینان
 نابت ب وقوفی دوور بینان

* بیمار: نه‌خۆش * چرا: بۆچی،
 له‌به‌رچی * نکارین: ناتوانین، توانامان
 نییه * مه‌جرووح: بریندار، زامار *
 ضه‌ع‌یف: لاواز * فگار: شه‌که‌تی
 بریندار * ته‌فه‌ح‌حو‌ص: پشکنین *
 ماهیه‌ت: چۆنیه‌تی * ته‌جه‌سسوس:
 دۆزین * فکری: دیتی * تیست:
 دایست، گ‌رداره * میثل: وه‌ک * دانه:
 ده‌نک، ده‌ندک * نار: هه‌نار * مه‌شعل:
 شاپلیته، مه‌شه‌لان * شه‌مال: مۆم *
 تئیس‌سی: دایسا * هه‌ک‌کاک: مۆزه‌ل‌که‌ن
 * لی: له‌وی * کیتابه‌ت: نووسین *
 مه‌هاره‌ت: کارامه‌یی، له‌زه‌بری *
 سه‌راف: زێڕ و زیف‌فرۆش * بوقراط:
 فه‌له‌سوفی به‌ناویانگی یۆنانی * وه‌زن:
 کیشان * قیراط: کیشیک له‌ سی و
 شش به‌شی مثقال به‌شیکه *
 بازار کردن: سه‌ودا‌کردن، کرین *
 فله‌لاطون: نه‌فلاطون ... پیتۆلی
 به‌ناویانگی یۆنانی * خه‌زانه: گه‌نجینه
 * قاروون: له‌ چیرۆکاندا ده‌وله‌مه‌ندی
 هه‌ره له‌زه‌به‌ره * ئومن: هه‌شت یه‌ک *
 شه‌من: نرخ * نگین: نقیم * وقوف:
 ئاگاداری * ته‌عه‌ج‌جوب: سه‌یرمان *
 ته‌حه‌ییور: سه‌رسو‌رمان

ماين د تهغه ججوب و تهغه پيور
 دامان و گه لهك كرن تهغه ككور
 زانين كو صه واحيبي نكينان
 هرچي كرى كرى ستي يوزينان
 رځا وهكو بوويه عيد و تهحويل
 نهو ځي گه پيانه جامه تهبديل
 چاوا خه ملينه نهك كه چاني
 نهو ځي گه پيانه جل كوراني
 نهو بوون كو مه گډ د رځي نهو رځ
 ميښلي مه و ميهري عالم نهو فروز
 نهو هر دوونه نيد دهست قه مشتن
 نهو هر دوونه نئ د خه د كوشتن
 نهو بوونه د شهري بووي جهلاد
 نهو بوونه كو خه څ دهست ب فرياد
 نهو بوونه ل فان جگر كه واندن
 نهو بوونه كو فان ب دل حه باندن
 وان هر دوو بران ب عه قل و ته خمين
 بي شائيبه قاتلي خو زانين
 تاجدين ل نك هه بوو شعورهك
 عيشقي د وي هيشتبوو قصورهك
 گورابه برا څ ناف نغينان
 بهس شاه بكه څ بهر برينان
 هم شيرن و نهو خوه دوو غه زالن
 پر عه بيه كو هم څ بهر بنالن
 هم پوخته يي عيشق بوو ته مامي
 گوتئ كو برا مه گر تو خامي
 داظن نه بري موجه سسه هم نه ز
 سهرتاب پيان موجه سسه هم نه ز

* تهغه ككور: بيركړنه وه * عيد: جهن
 * جامه تهبديل: جل گورپاو * مهگي:
 نيمه گوتمان * مهگي: تڼه ز * مه:
 هيڅ * ميهري: خوږ * عالم نهو فروز:
 دنيا روښنگر * قه مشتن: هه لمالين *
 خه: خه لك * فرياد: هاوار *
 كه واندن: داغكړدن * حه باندن:
 خوشويستن، نه فاندن * شائيبه: گومان
 و دووډلي * قاتل: بكوږ * شعور:
 هست * قصور: كوتايي * پي: زږد *
 خام: كال * ظن: گومان *
 موجه سسه: خاوهن لهش *
 موجه سسه: دابه شكر او

ئەف جيسم ل من بوويه موخه ططهط
 ئەو خهط هه می بوينه مونه ققهط
 تهئشير وه رهنکه عيشق و وه مقان
 بييط طول د طول و عه رض و عومق
 يهک نوقطه نه هن ژ دهر دئ خالی
 هـيـژا تو دبئ چرا دنالی
 دل بوويه مه حه لئ عيشقئ حالا
 قئ حالی دقئ مه حه لئ قالا
 نينه عه جهب ئه رببم حلولى
 من مایه ژ صورته ئی هیولى
 شاهه نشه ئی عيشقئ بئ غه رض هات
 جه وه ر قه شری دهما عه رض هات
 ئەف حال و مه حه ل و جيسم و جه وه ر
 عيشقئ ژ خوه را کرن موسه خخه ر
 جان و جگه ر دل و هنافان
 دهست و سه ر و پئ و پشت و چاقان
 وه للاهئ يه کی نه مایه راحت
 بيللاهئ يه کی نه مایه طاقت
 بزاداندنه وان ژ من عه لایق
 بيلجومه د بئین کو: "نه حنو عاشق"
 ناپرسی ل حالئ من تو ظالم
 هـيـژا تو دبئ ئی ئەز نه نام
 ئەف رهنکه هه وئ کو کر تهظه للوم
 تاجدين قه نه ما ژ بۆ تهكه للوم
 ئەف مانه د گه ل ئەفان برينان
 به حثا مه ل سه ر ستي یوزينان

* جيسم: قالب، لهش * موخه ططهط:
 خه تدر او * مونه ققهط: نوخته
 نوخته کراو * تهئشير: کارتئ کردن *
 وه مق: ئەفین * بييط طول (بالطول):
 به قوومت و به توندی * طول: درێژایی *
 عه رض: پانایی * عومق: قوولایی *
 حالا: ئیستا * مه حه ل: جێگه * قالا:
 خالی، به تال، چۆل * شاهه نشه:
 شاهه نشاه: پادشای پادشایان * بئ
 غه رض: بئ رک و کینه * جه وه ر:
 رهچه لهک و بنیچه * قه شری:
 شاردرایه وه * دهما: وهختیک *
 عه رض: پهیدا بووی تازه *
 موسه خخه ر: بهردهست * راحت:
 ئاسوده * طاقت: توانایی * بزاداندن:
 پساندن * عه لایق: کۆی عه لاقه: په یومند
 * بيلجومه: به گشتی * نه حنو عاشق:
 "نحن عاشق": ئیمه ئەفیندارین * هـيـژا:
 هـيـژتا، هيمان * تهظه للوم: گلی،
 شکایهت * تهكه للوم: قسه کردن،
 ناخافتن، په یفین

نیچیر بوونا نیچیرانا

ئەو ژى قەگەرین ب وى لیباسى
 حاضر شەلییان کو کەس نەناسى
 ھەرچەند کەرن لیباسى تەبەدیل
 ئەمما نەدبوون ژ حالى تەحویل
 عیشقى کر بوون وسان موبەدەل
 ئىدى نە دچوونە حالى ئەووەل
 قەط کەس نەدگۆستى یو زینە
 خەلقى وە دزانى ئەجنەبینە
 داینەکە وان ھەبوو زەمانى
 تەشبیبھى بەلایى ئاسمانى
 زالا فەلەکى ل بەر زەبوون بوو
 وئى ناف ژپیری "حەیزەبوون" بوو
 ئەو ھاتى ژ غەفلەتى ب سەردا
 فکرى کـو جلى د وان د بەردا
 روونیشتنە بى مەذاق و مەشرەب
 وندا کەرنە زەقەن د غەبغەب
 یەعنى د تەحەببىور و مەلالن
 مەھپارە د حالەتى وە بالن
 جلوا بوویى جەوجەمى د تازە
 رەنگى سەمەنى ب جایی غازە
 کافور مەئەل عودارى قانى
 صۆزگول گەریانە زەعفەرانی
 زانى کو پەرى دبى لیباسن
 مەجلووبى مەحەببەتى ئوناسن
 گۆ ئەى ھەوەسا دل و ھناقان
 ھەریەک ژ وە روھنیا دووچاقان

* حاضر: دەسبەجى * شەلییان: رووت
 بوونەوہ * وسان: وسا، بەو جۆرە *
 ئەجنەبى: بیانى، نامۆ * داین: دایەن،
 تاین، لەلەى کچان کە ژن بى * زال:
 پیرۆژن * زەبوون: عاجز و بى دەسلەت
 * حەیزەبوون: پیرۆژن * مەذاق: چێژە
 * مەشرەب: جى خواردنەوہ... مەبەست
 ئەوہ بى خواردن و خواردنەوہ و بى
 کەیف و دەماغ بوون * زەقەن: چەناکە
 * غەبغەب: بەرچێلە، بەرخەبەبە *
 مەلال: وەپەزى، جاپزى، * مەھپارە:
 پاژى ھىف * وەبال: بى حالى و
 نارەحەتى * جلوا: سیس، ژاکاو، پەژمە
 رىو * جەوجەم: گۆگەم: گۆلێکى زەردى
 زۆر شەق و جوانە * سەمەن: کا *
 غازە: سووراوى خۆ جوانکردنى ژنان *
 کافور: بەرھەمى دارێکە ... دەرمانە و
 زۆر سەپى رەنگە * عودار: لاجانگ *
 قانى: سوور بەرەنگى خۆین *
 زەعفەرەن: بەرى گیایەکە زۆر زەردە،
 وەک کاخلى دەچى * مەجلووب:
 راکیشراو، براو * ئوناس: خەلک *
 ھەوەس: ئارەزوو

حافظ ژوهړا مه گهر خودې بت
جانې مه ژ بڼ وړا فدې بت
هون هنده موقه ييه دن د قه يدې
نيرق ب تنې کو چوونه صه يدې
وه زوو شه مراند ژ بڼ چ سه رسال
هون راستې بېتن کو بوويه نه حوال
بيژن کو موقه ددېمه چ په نگه
نهف حيره ته يا خه يالې رهنه
هون بوچې حه زين نهې مه طايا
نين چو نه تېجه بې قه ضايا
هون بيژنه من کو بو قه ضيه
که نگې ل مه خه ف دبت خه فييه
نه ز دې نوه رهمله کی برېژم
نيسمې و ضه ميرې نه ز بېژم
يا شووشه و مهنده لا خوه دانم
ماهييه تي حالي دې بز انم
وان گوتنه دايه يي نيه هاني
نهم صبحي کو چوونه دهر ژ خاني
هرچي ل مه بوو دوچار و پهيدا
حاضر گه پيا جنوون و شهيدا
ناخر کوژ هددې چويه دهر جهور
جهورې ل مه عاقيبته نوما دهور
نهم زې گه پيان مه لول و مه غبون
هاتينه ف نه خه فيف و مه جنوون
داين بته نه نني يو ته وه لا
چو بالي ف نه دايه وان ته سه لا
گو هون ب جه مالي شه هريارن
ههريه ک ژوه شاه و خوندکارن

* حافظ: پاريزگار، پاريزهر * فدې:
فېدا، گورې، قوربان * هون: نيوه،
نهنگ * نيرق: نه مرق * وه: نيوه، وا *
شه مراند: فریتان دا، وارتان هيتا *
موقه ددېمه: پيشه کی * بهنگ: حه شيش:
کپايه که دهی کيشن و پتي گيژ دهن *
حه زين: خه مگين * مه طايا: کزې
مه طيه... نهوی بڼ سوار بون دهرست
دهدا * نه تېجه: بهرهم * قه ضايا: کزې
قه ضيه: مه سه له، رووداو * خه ف: ون،
نه په نې * خه فييه: نه يني، نه په نې *
رهمل: فالي به قوم * ضه مير: دل، ليره دا
مه به ست نه يني ناو دل * مهنده ل:
جه غز و کاسه ي سه ر داپوشراو که
فالگران به کاری دېتن بڼ جندوکه
دواندن * شووشه: ورده بابه تي
به رده ستي فالچي، هه چي ورده *
دوچار: تووش * پهيدا: ديارې *
حاضر: هه رله جې * جنوون: شيت *
شهيدا: دين، په شيو * جهور: ناحه قې و
زولم * عاقيبته: له پاشان * مه لول:
وه رهن * مه غبون: له سه ودا تيشکاو *
خه فيف: سفک * ته نه نني: له سه رخوي،
کاوه خويي * ته وه لا: دوستانه و
خوشه ويستانه * ته سه لا: دلدا نه وه

کی بت کو نہ بت مو طیع و مو حتا ج
 کی بت کو نہ بت وہ بی طه لب با ج
 هر چی و محه بان دی نهی پهریزاد
 حوسنا وه دکهت ژ بق وه مونقاد
 خاصما دقئ شه هری بت وه دلدار
 نهز دئ وی بکم نوها خه ریدار
 بیژن کییه دا بجم ببینم
 حاضر بکرم ژ بق وه بینم
 وان گوژنه حه یزه بوونی ساحیر
 دهر دئ ل مه نهی طه بی بی ماهیر
 بی شبهه دهوا ژ دهست ته تیتن
 ته قریر نه گهر ژ دهست مه بیتن
 ته قریر و نهدا کرن مه حاله
 ته دبیر و دهوا کرن به طاله
 هندی هه نه کیژ و کوپ د بوهتان
 بهلکی د جه میعی بهژن و بوهتان
 کهس نینه ب لوطف و حوسنی مه شهوور
 نیللا کو د دهفته را مه مه سطوور
 یه عنی هه می روو ب روو مه دینه
 هندی دقئ شه هری ئاده مینه
 ئیرۆه دوو که چ غه رب و شیب
 سه رتا ب قه ده م ده بیق و دیبا
 زیبه نه ده ژ شکلی شاهی خواهر
 تابه نه ده ژ رهنگی ماهی نه نوهر
 ناگه ل مه بوون دوو چار و ظاهر
 گهر بوونه ژ دوورقه هه ردو نادیر
 نه م چوونه ب سه ر بنیتن کو کینه
 فکرین نه وه کی مه ئاده مینه

* جمال: جوانی، رندی * شه هریار:
 شاه، پادشاه * خوندکار: پادشاه *
 مو طیع: به رفهرمان * مو حتا ج: ئاتا ج،
 چاو له دهس * طه لب: داوا * با ج:
 سه رانه * مونقاد: به ردهست و زه لیل *
 نوها: هر ئیستا * حاضر بکرم: ئاماده
 بکم * ساحیر: جادوو گهر * طه بیب:
 بژیشک * ماهیر: کارامه * ته قریر:
 نهدا کرن ... باسی رووداو کرن * ته دبیر:
 ده براندن، پی چاران * جه میع: هه موو *
 بهژن: کۆی بهژ... دهست و دوورده ئاو *
 بوهتان: کۆی بوهل: گه لی و شیو و دۆل
 له هه رستی نوسخه دا قافیعی دووه م
 بوهتان نووسراوه، من که دهزانم بوهل
 گه لییه، نه زمانیه وه بوهت گه لی بی به لام
 نه گهر بوهت له زاراوه یه کی کووریدا
 به گه لی و دۆل بلین وهک بوهل هه ر
 بوهته که رتک و له بارت ر ده بی . ه *
 ئیرۆه: ئه مرۆکه * غه رب: نهاس *
 شیب: په شیو، شیاو * سه رتا ب قه ده م:
 سه رتا ب * ده بیق: جوژئ پارچه ی
 ئاوویش مینی زۆر ناسک بوو، که له
 شارکی میصر به ناوی ده بیق دهته ندرا و
 ناویانگی به ده بیق یان ده بیقی ده رچووه *
 دیبا: پارچه یه کی جوانی له ئاوویشمه *
 زیبه نه ده: جوان و رازا وه * شاهی خواهر:
 رۆژ، خۆر * تابه نه ده: به تیریز، تیشکده ر *
 ماه: هیف * نه نوهر: هه ره رووناک *
 دوو چار: تووش * ظاهر: دیار * گهر:
 حه په ساو * نادیر: که م و قنه * بنیتن:
 تماشا که یین * فکرین: دیتان

ته حقيق مه لهك وهيا پهرى بوون
 له ورا كول ئاف و گل بهرى بوون
 گاڤا كو مه ديتن ئه و پهريزاد
 ئه م ئى گه پريان ژ عه قلى ئازاد
 ئه و ههردوو وهكى دوو جامى جه مشيد
 ئه م ههردوو ميثالئ ماھ و خورشيد
 گاڤا وهكو پتكفه بوون موقابيل
 ميصباح و زوجاج بوون موعاديل
 قارووره ژ نه جمئ مونه كيس بوو
 نووره ك مه ب قهلبئ موقتەبیس بوو
 قينديل و فتيله گهر ژ وان بوو
 ئاگر ژ روخئ مه ههردوان بوو
 زميتئ مه و ئاگرئ مه ديسا
 بهربوومه و دل مه پئ ئهيسا
 صوهتين خوه بخوه نزان چ حاله
 هشاريبه خهونه يا خه ياله

* بهرى: بيبهش، دوور * موقابيل:
 بهرانبهه * ميصباح: چرا * زوجاج:
 شووشه * موعاديل: هه مبهه، رووبه روو
 * قارووره: شووشه * نهجم: ئهستيره
 * مونه كيس: كهوانه كهر، دانه وه *
 نوور: رووناكى * موقتەبیس: قه بهس
 گير، قه بهس: چروسك ... ليره دا هتيا
 بهو ئايه تانهئ قورعانه كه له زمانى
 موساوه دهلئ: "موسا به خيزانى خقئ
 گوت من ههستم به ئاگر تك كر دووه
 دهجم شايه تا ... چروسكيكتان بق بئتم
 يان ريشاندهر تك له سهه ئاگر پهيدا
 كه م * قينديل: چرا * فتيله: پليتە *
 زميت: رۆن، رۆن زميتوون * ديسا:
 ديسان، گهرايه وه، كهوانهئ كرد *
 بهربوومه: تيمان هه لگرا * ئهيسا:
 ئاييسا * نزان: سووكه لهئ نزانين،
 نازانين

هه‌پیرینا دایین

دایین هه‌پیری ژ ماجه‌رایه
 گۆ ئه‌ی رح و قالب‌بێد دایه
 هون چوونه ته‌فه‌پروجا روالان
 فارینگ ژ ته‌عه‌ششوقا غه‌زالان
 شکلی کو وه دیتی بێ مه‌ئاله
 مه‌یلا وه بقسمی ژن به‌طاله
 مه‌یلا به‌شه‌ری به‌شه‌ر دفتین
 ئه‌مما وه که‌چان پسه‌ر دفتین
 که‌چ قه‌ط ل که‌چان دبن خه‌ریدار
 بێ نه‌قدی کوران مه‌حاله بازار
 کوپ ئاینه‌یی جه‌مالی ذاتن
 که‌چ مه‌ظه‌ری پورته‌وا صیفاتن
 بۆ ذاتی صیفته‌ غه‌ره‌ض میئاله
 جه‌وه‌هر نه‌بتن عه‌ره‌ض محاله
 قایم دبتن عه‌ره‌ض ب جه‌وه‌هر
 بێ شه‌مس قه‌مه‌ر دبت مونه‌وه‌هر
 مه‌یلا ژ روخی کوران به‌ری بت
 صه‌د جار کو حوری و به‌ری بت
 ئه‌و مه‌یل کو دێ بکه‌ت وه مه‌فتوون
 ئه‌و له‌یلی کو دێ بکه‌ت وه مه‌جنوون
 مه‌جنوون کو نه‌بت عه‌دیلی له‌یلی
 له‌یلی کو دکه‌ت به‌ییلی مه‌یلی
 گول قه‌ط ل گولان دبیته‌ عاشق؟
 عه‌ذرا خوه بخوه دبیته‌ وامق؟
 خوسره‌و نه‌بوویا سه‌واری شه‌بدیز
 شیرین لسه‌که‌ر د بوویه په‌رویز؟

هه‌پیری: واقعی ورمما * ماجه‌را: رووداو *
 قالب: به‌ده‌ن، له‌ش * ته‌فه‌پروج: سه‌یران
 * فارینگ: والا، خالی * ته‌عه‌ششوق:
 ئه‌فاندن * غه‌زال: مامز، ئاسک *
 مه‌ئال: به‌هره‌دانه‌وه * بێ مه‌ئال:
 بێه‌ووده * مه‌یل: ئاره‌زوو، ئاوێ
 وه‌سه‌ردان * به‌طال: بێ ناوه‌پۆک *
 به‌شه‌ر: مرۆف * پسه‌ر: کوپ * بازار:
 سه‌ودا و مامه‌له * ئاینه: نه‌ینیک،
 نه‌ینوک * جه‌مال: جوانی * ذات: که‌س،
 نیاز خوايه * مه‌ظه‌ر: نوێنه‌ر *
 پورته‌و، تیشک * صیفات: ئاکار
 * غه‌ره‌ض: مه‌به‌ست * میئال: نمونه *
 عه‌ره‌ض: به‌سه‌ردا هاتوو، په‌یدابووگ *
 محال: نه‌شیوا * قایم: وێستاو *
 شه‌مس: خۆر * قه‌مه‌ر: هه‌یف، هیف *
 مونه‌وه‌هر: رۆشنکراو * مه‌فتوون: دینی
 ئه‌فین * مه‌جنوون: دین، شیت * عه‌دیل:
 به‌رانیه‌ر * کو دکه‌ت: کواده‌کا * عه‌ذرا و
 وامق: باسما‌ن کردن * وامق: عاشق *
 خوسره‌و: پادشا، پادشایه‌کی ئێران *
 شه‌بدیز: ناوی ئه‌سپێکی خوسره‌و بوو
 * شیرین: گراویه‌که‌ی فه‌ره‌اد و ژنی
 شاخوسره‌و * شه‌که‌ر: ناوی ژنیکی
 تری خوسره‌و، یان ژنیکی دلبه‌ری ئه‌و
 بوو، خه‌لکی ئیسه‌فه‌هان * په‌رویز:
 نازناوی خوسره‌و شایه‌که‌بوو

فەرھاد جووا سرشکی پر خوون
 نینا؟ نەددی سەواری گولگوون
 ژەو چەندەھە عالەما ریحالان
 بەگـزادە و سـادە و روالان
 دل قەط وە نەبت ب کەسـفە مایل
 کـیـژن د نەدانی و نەراذیل
 بـی نام و نیشان و غەیرە مەعروف
 قەلبی وە ب وان کو بووی مەشغوف
 ئەف ئەمر ب من قەوی مەحاله
 ئەف خەونە وە دیتی یا خەیاڵە؟
 زینی کو بەیستن ئەو مەعانی
 ئەف نەغمە ژ پەردەیی دەرانی
 ئەف رەنگەھە گۆتە دایەیا پیر
 غالب تە نەمایە عەقل و تەدبیر
 تە دگۆ وەکی مەندەلا خوە دانم
 حالئ کو خەفی بتن دزانم
 شکلی کو مەدی نە بـی مەئالە
 تەحقیقە نەخەونە نەخەیاڵە
 وان گەر مەلەک و ئەگەر بەشەر بوون
 گەر قیسمی نیساء و گەر پسر بوون
 ئەنگوشتەریی د وان ئەفانە
 نینانە مە ئەو ژ بو نیشانە
 رەملی تو ئەگەر ب راست دزانی
 خاتەم ئەفە دئ بزانی خودانی
 وی شەھلەیی حیلەکار و جادوو
 گۆ بینە ژ بۆمە خاتەما زوو
 دا ئیشەفە رەملەکی بپیژم
 حەتتا صبە صاحبان ببپیژم

* فەرھاد: ئەفینداری بەناویانگ *
 سریشک: هێستر، رۆندک، فرمیسک *
 نینا: نەھینا * گولگوون: ناوی ئەسپێک
 بوو کە شیرین بە سواری ئەو چوو تە
 دیداری فەرھاد * عالەم: مەخلوقات،
 حەشامات * ریحالان: پیاوان * کیژن:
 کچانی * ئەدانی: نزمان * ئەراذیل: بـی
 نرخ و پەستان * غەیرە مەعروف:
 نەناسراو * مەشغوف: پر لە ئەفین *
 ئەمر: کار، کارەسات * قەوی: زۆر *
 مەعانی: واتایان * نەغمە: ئاواز *
 پەردە: هەوای ستران * غالب: زۆتر
 وئ دەچئ
 * مەئال: بـنەرەت * تەحقیق: راست و
 دروست * قیسم: بەش * نیساء: ژنان
 * دئ بزانی: دەبزانی * خودانی: خێو،
 خاوەن * شەھلە: پیریژن * خاتەمان:
 ئەنگوستیلان * ئی شەفە: ئەمشەو *
 صبە: بەیانی *

حاضر ستيبي نڱين دهراني
 دا دهستي عهجووڙهيا زهماني
 زينى وهه گوته حهيزهيوونى
 من دل يوويه وهرطه پيک ژ خوونى
 گاځا وهکو وهرطه ديتنه جوشي
 وهقتى کو دکهت بکهت خروشى
 تهسکين دکهت نهو نڱين دلى ژار
 دم دم کو ددم د چشمى خونبار
 زينهار نه گهر دبهى نڱينى
 زوو بينه فقه بؤ م دلحه زينى
 له ورا يوويه صهبرى م ژ هيمان
 نهو بو من خاتهما سولهيمان

نڱين: نقيم، مهبست ههنگوليسکه *
 عهجووڙه: پيرتڙن * وهرطه: چق و
 زهلکاو، شونتیک که پياو لى دهرنه چى و
 بهيلاک بچى * ديتنه جوشي:
 ههلهدهقولى * خرڅش: هاوار و گازی،
 گرمه و ناله * تهسکين: هټور، نارام،
 هټدى * دم دم: جار جار * زينهار:
 تکات لى دهکهم، نهز د بهختى تهده،
 دهغيله * دلحه زين: دل خه مځين * له ورا:
 چونکه * صهبرى م: سهيوورى من *
 هيمان: تونپايه تى و سه رليشيواوى له
 ړتگى نه ټيندا * خاتهما سولهيمان:
 کلکوانه ي حه زړه تى سولهيمان
 پيغه مبه، که هرچى بيويستايه پټى
 دمکرد

رهميل و مهندهل

وئ ده‌لله‌يئ بئ فەصال و موختال
 صبحئ خوه گيهانده پيشئ رهممال
 زترهك دوو برن د دهست خوه بق پير
 نهف رهنكه‌هه كر ضه‌ميرئ ته‌قيرير
 گو من دوو كورك هه‌ين د مه‌عصووم
 بئ باب و يه‌تيم و ژار و مه‌حرووم
 روژا و هكو بوويه عيد و سه‌رسال
 نهو ژي ب طه‌ريقئ طه‌بعئ نه‌طفال
 رابوونه‌فه هه‌ردوو چوونه كه‌شتئ
 غولان غه‌له‌طاندبوون ل دهشتئ
 نيرۆه ده‌ما كو بوونه په‌يدا
 دين ته‌له‌سن جنوون و شه‌يدا
 هاتينه‌فه بئ ليه‌باس و طازي
 كه‌ه كه‌ه دكرن فيغان و گازی
 بئ هوش دكه‌فن كه‌له‌ك دميين
 گافا و هكو رادبن د دين
 نهف خاته‌مه نه نه‌وان ددهستن
 گويا تو دبتي ب فان د دهستن
 نه‌ي واقفئ رهمز و كاشفئ راز
 بي‌چارمه نه‌ز تو چاره په‌رداز
 ئي‌حسان بكه قه‌نج ژئ خه‌برده
 كانئ سه‌بيئ د من چ ده‌رده
 مه‌جنونيه صه‌رعه يا هه‌وايه؟
 چاوا مه‌رمضه چ بق ده‌وايه؟

* ده‌له: هاتۆچوكر ده‌نيواندا، ده‌لال *
 بئ فەصال: ناوۆلا و خواروختيچ *
 موختال: گزيكار * صبحئ: به‌ياني *
 رهممال: فالگرموه * ضه‌مير: وشارتو
 * ته‌قيرير: به‌يان * كورك: كوړيژكه *
 مه‌عصووم: بئ گوناح * يه‌تيم: ستوي *
 ژار: بي‌چاره * مه‌حرووم: بي‌به‌ش *
 طه‌ريق: رئ و شوين، داب * نه‌طفال:
 زارۆكن * غول: پيره‌ه‌في، پيره‌ه‌فۆك،
 مي‌ترده‌زه، ملۆزم * غه‌له‌طاندبوون:
 هه‌له‌فريواندبوون * ته‌له‌س: ته‌واو
 مه‌ست، شه‌شدانگ، سه‌رخوش *
 جنوون و شه‌يدا: شيت و په‌شيو *
 طازي: رووت و قووت * كه‌ه‌كه‌ه:
 جارجار * فيغان: هاوار * دين: شيت
 * واقيف: هايدار * كاشيفئ راز:
 خوياكه‌ري نه‌يتني * چاره‌په‌رداز:
 چاره‌سان، كارسان * ئي‌حسان: قه‌نجي،
 چاكه * قه‌نج: باش * سه‌بي: زارۆك *
 مه‌جنووني: ديني * صه‌رغ: قئ * هه‌وا:
 نه‌فين، بای نه‌خوشي * مه‌رمض:
 نه‌خوشي، نه‌ساخي * ده‌وا: ده‌رمان

نهي مورشيده و پيشه‌وايي موقبيل
 حه‌لالاي عوقود و حه‌للي موشكيل
 سيرهك هه‌يه وي دقان نځينان
 په‌دايه ل نك وه دووربينان
 نه‌صحابي نځين ببيژه كينه
 جينينه په‌رينه ئاده‌مينه؟

* مورشيده: ري نيشانده، پيشه‌وا،
 سه‌ركرده، پيشرو * موقبيل: به‌خته‌وهر
 * حه‌لال: شه‌كر * عوقود: كزي عه‌قد:
 گري * حه‌ل: شيكرده‌وه * موشكيل:
 ئالوز * سير: نه‌يني * جينني:
 جندوكه، نه‌جنده، له‌خومان چاكتر *
 په‌ري: جواني ناديار جگه له‌ مرؤف *
 ئاده‌مي: مرؤف، بنياده‌م

بزیښکا دهره وین

نډو واریښی عیلمی دانیالی
 کافا فکری د شکلی فالی
 فیلحال د رحمی نوممه هاتان
 بی وهضعی ته وهلولودا به ناتان
 له حیان و نه قییی پیکفه دیتن
 تاجدین و سستی پیکفه دیتن
 شکلی ته رمهی دگهل غمی دیت
 بی پرده وی زین دگهل ممی دیت
 نهف رهنګه هه ګوټه قاصیدا پیر
 مه قصوود ب مه کر و کذب و ته زویر
 ما قهط دبتن ژ بۆ ته حاصیل؟
 بی راستره وی محاله مه نزل
 ته دګو ګو کوړی د من د دین
 نابیژیه من سستی یو زین
 روژا وهکو چوونه ګهشت و سهیران
 وان دینه ل ری دوو دیده حهیران
 یه عنی دوو کوړی د سر و قامهت
 رابوویه ل وان کوړان قیامهت
 فیلحال نه شان دوو نافتابان
 دل چویه هه بال دوو ماهی تابان
 نهو بوونه ژ عیشقی شان د بیهوش
 نهف بوونه ژ حوسنی وان د مهدهوش
 نهف شیفته یی به لای عیشقن
 نهو ته شنه یی که ربه لای عیشقن

* واریښ: میراتګر، که له پور بهر *
 عیلم: زانست * دانیال: ناوی
 پیغه مبه ریکی جووله کانه * فکری:
 نواری * شکل: بیچم * فیلحال:
 هره له جی * رحم: رحمه، منالدان *
 نوممه هاتان: دایکان * وضع: دانان *
 ته وهلولود: زان * به نات: کچان *
 له حیان: ناویکی تابه تی فالګرانه
 که سی خه تی وهک نهلف (ا) به قییتی له
 رهمله که دا دیار بکن بهو شکله: (ا)، ا،
 (ا) * نه قا: نه قی: ته پۆلکه رهملی
 رووتن: نهویش نه کر له رهمل لیکداند
 فالګروه قی تایی وهک ته پۆلکه یی
 چکوله یی دهرهمله کهیدا بوو: دملی: زور
 چاکی هیناوه، به لام نه کر وینه
 نهلفه کان له درتزهو به راکشای بوون
 و قولکه یی چکوله که ته سر رهمله که
 نیشانه یی خراپ هینانه * تهره ح:
 که سر و کول * غم: خه م و دهره *
 قاصید: راسپارده * مه قصوود:
 مه بهست * مه کر: فیل * کذب: درو،
 دهره * ته زویر: هه لېسته و نا راست *
 ما: مه کر، بق * راست په وی: راست
 ریغه چوون * مه نزل: قوڼاغ * دیده
 حهیران: چاو جوان * قامهت: به ژن و
 بال * قیامهت: ناخرهت، نهو دنیا *
 ماهی تابان: هه یی ته تیریتژ، روهمی
 دهر * بال: جه م، کن، نک، با * شیفته:
 شتیواو * به لا: نه هاتی، به لا * ته شنه:
 تی، تینو، توونی

ئەف خاتەمە ئى د وان كورائىن
 ئان زى دو نكىن د دەستى وانن
 چاوان خەملىنە ئەف كورائى
 ئەو زى گەپپانە جل كەچانى
 پىرى وەهە گۆتە شىخى رەممال
 مەن شېبە نەما دكەشغى ئەحوال
 لىكىن تو بىپىژ ئەو چ ئەصلن
 قەنج كەشف بىكە كو ئەو چ نەسلن
 بەگزادەنە ئەو عولا مەقامن
 جوندى نەسەبن وەيا عەوامن؟
 شىخ گۆ: كو دىنى عىشقىبازى
 بەيەك ھەيە ئەو دىن تەراضى
 بى شەرطى كەفائەتتى رەوايە
 شەرطى مۆتەعاقىدان رەضايە
 خاسما كو كورپد ئان بژارى
 دوپ دانەيە ئىك و ئىك مەرارى
 بەگزادەيە يەك ژ نەسلى مىران
 يەكژى بنەسەب كورپ دەبىران
 وى ساحىرەيى ژ بۆ نىشانە
 دىسان خەبەرەك كەرە بەھانە
 گۆ عاشق و موبتەلا و دىنان
 مەفتوونى ژ بۆ ستى يوزىنان
 ئەو نابنە قابىلى حىسابان
 ناگونجە دەفتەر و كىتابان
 شىخم تو دزانى ئەف جىزىرە
 تىكدا كۆبەرا و كوردە مىرە

* كەربەلا: شارىك و شوئىنكە لە
 عىراقى ئىستە، كە ئىمام حوسەين
 دروودى خواى لى بى لەوئى خەزاي
 كوردو، ئاوى قورائى لى قەدەغەكراو و
 خۆى و خىزان و يارائى بەتینوومتى
 ماونەو و ھەر لەوئى شەھىد كراون *
 پىرى: پىرەژن * شېبە: گومان و
 دوودلى * كەشف: كفش * لاكىن: بەلام
 * عولا مەقام: پاھ بەرز، جى بلند *
 جوندى: ئازا، جوان و لاچاك *
 لەشكرى و دىوانى: لىرەدا مەبەست
 دىوانىيەكەيە * عەوام: رەشايى،
 بۆرەپياك * دىن: ئايىن و رەوشت *
 بەيە: سەودا، فروش * تەراضى:
 ھەردو لارازى * شەرط: مەرج *
 كەفائەت: بەرائەرى، ھاوشانى * رەوا:
 دروست * مۆتەعاقىدان: كىيار و
 فروشەران * رەضا: رازى بوونە، قنەيات
 ھىتەنە * دوردانە: مروارى درشت و
 تاقانە * مروارى: مروارى * خەبەر:
 پەيغ، قەسە * موبتەلا: تووشەتوون *
 مەفتوون: شىت و شىتوون * نابنە قابىلى
 حىسابان: ھەر لەژمار نايەن * شىخم:
 ئەى شىخى مەن * تىكدا: وىكرا *
 كۆبەرا: گرە گرە، مەزەن * كوردە مىر:
 مىرە كورد يان كورد مىر، كۆبە مىران

ئىحسان بىكە پەردەيى ھلىنە
 ئەو ھەردو مەلەك بېيژە كىنە
 عەھدا مە وەبت تەننى بېيىنم
 چىل زىرى بچم ژ بۆتە بىنم
 شىخ گۆ تو ھەرە بېيىن وەشاقان
 تەفتىش بىكە جىھ و زەققان
 ھەرچى كو دېژن ئەو عەلىلە
 ئەو عىللە ژ بۆتەرا دەلىلە
 بنمى خوە بصورەتتى طەبىبان
 بى پەردە دبىنى وان حەبىبان
 گاڤا كو تە دىتن ئەو مەلەكوار
 كەشفە ژ قوماشى ژى خەرىدار
 خاصما كو دەستى وان نىگىن
 مەنقوش ل وان سىتى يو زىنن
 رابووفە عەجووزە شېھى لوقمان
 سەر تا ب قەدەم دەوا و دەرمان
 قاروورە و حوققە نەشتەر و كىس
 ھەلگرتن ئەوا خەبىثى تەلبىس
 دانى بەغەلا خوە چەند كىتبەك
 دنما ب حەكىمەيى عەجىبەك
 حاضر خوە گەھاندە پىشەكاران
 فىلحال بووې نەدىمى ياران
 وان گۆ: تو ژ كوڤە تىي چ پىرى؟
 غالب تو ژ عىلمەكى خەبىرى؟
 گۆ: ھەرچى كو ظاهىرى حەكىم
 زىدە ب دوو عىللەتان عەلىم
 زایل دىك ئەز قەوى دوو ژانان
 دەرەيى بەدەنان و دەرەيى جانان

* ھلىنە: لادە * مەلەك: فرىشتە *
 عەھد: پەيمان * وەشاق: تازەلاو،
 نۆجوان * تەفتىش: پىشكنىن * زەقق:
 كوچە و كۆلان * عەلىل: نەساخ،
 نەخۆش * عىللە: سەبەب، ھۆ، سەمەد
 * دەلىل: شارەزاىىكەر * بنمى: خۆت
 نىشان دە * صورەت: شىكل، بىچم،
 تەرح * طەبىب: بژىشك * حەبىب:
 خۆشتەوى * مەلەكوار: وەك فرىشتە *
 مەنقوش: نەخشاو * لوقمان: ناوى
 بژىشك و ھۆزانىكى زۆر كەونارايە كە
 لە قورعانىشدا ناوى ھاتووە * قاروورە:
 شووشەى دەرمانان * حوققە: قوتولكە
 * نەشتەر: تىخەلەى برىن دىن *
 كىس: توورەكە * خەبىث: پىس *
 تەلبىس: خۆگۆراوى حىلەباز * بەغەل:
 پاڭل، باوھش و بن كەوش، بن ھەنگل *
 دەرمانا: دەى نواند * حەكىم: بژىشك *
 عەجىب: سەير و سەمەرە * حاضر:
 لەجى * نەدىم: ھاوئىشەن * غالب:
 زۆرتر، باقىل * خەبىر: ھايدار * عەلىم:
 عالم، زانا * زایل دىك: لادەبەم * قەوى:
 زۆرتر * بەدەن: لەش

وان گوتو ژ بۆ مه پرا خه بهرده
 دهردي کول جاني بت چ دهرده؟
 وي گوتي: کو هون مه گهر نه بين
 وي دهردي عه لامه تن نه بين
 نه دهرده کي زنده بي مه جاله
 صحيحه ژ وي دهرديرا مه جاله
 دووربت ژوه نه گه لي روالان
 نه بهر قه د صوره تي شه پالان
 گاڤا فه ددهت وه کي پرووسکه
 بي شوعله و پيت و بي پرووسکه
 بي جورحه و قورحه و برينه
 نافتي لوي دهردي هر نه فينه
 نه ماما وه د صوژتن هنافان
 خونا دلي تي ژ هردوو چاڤان
 وان گوتنه وي کو "خه يرمه قدهم"
 حاله نه خو هشن ژمه دوو هه مدهم
 ئي حسان بکه هردوويان دهواکه
 دهرمان که ب نه وعه کي تو راکه
 هر چي تو دبژي نه م وسا کين
 هر چي تو دخوازي نه م نه داکين
 پيري خوه گيهانده نک مهريضان
 وه قتي فکري دوان عه زيزان
 وي گوتنه ب هه مدهم و دهليان
 تهنه مه بهيلن و عه ليان
 دا نه بکرم في دهردي ته شخيص
 پاشي بکم نه دوايي ته شخيص
 هه فيري هه مي چوونه دهر ژ با وان
 پير ما ب تهنه دگهل دوو لاوان

* عه لامه تن: نيشانان * مه جال:
 دهرفته، بوار * صحيحه: له شساختي
 * بهرقي: پرووسکه * شه پال: رند،
 بهدو، جوان و شوخ و شنگ * فه ددت:
 ده داتهوه، که وانه دهکا * شوعله: گر،
 پيت، بلتسه * پرووسک: بزوت *
 جورح: برين * قورحه: کواني چلکن *
 برين: زام * هنافان: هه ناوان، جهرگ و
 دل و سپه لاکان * "خه يرمه قدهم":
 به خيرهاتي، پي و قه دمهت به خير *
 حاله: نيستيکه * هه مدهم: هه قال *
 وسا: ناوها * نه دا: جيبه جي، دان *
 دهليل: شارمزا يکهر * ته شخيص:
 ديارده * ته لخيص: بوخته کردنه وه *
 ژباوان: لهکن وان.

نهيندار گفتن

بیماری ب دهر دئی عیشقی به دحال
 ناگه فکرین کو چوونه هافال
 رونیشتی ژ پتشی وانقه زالهک
 قامت چقیایی رهنگ هیلالهک
 ناهیسته که لامه کی دپتژت
 دگریتن و هیستران دپتژت
 گوتن چ که سی توئی دلارام
 بوچی دگری وهاب ناکام
 وی گو ب سه ری سستی یوزینی
 مه حضه ن ژ وهر ا دکم گرینی
 مه خصوص ژ نک سستی یوزینان
 هاتم ل وه خوهش بکم برینان
 نه گوشته ری د وه نه فانه
 نینانه مه ئو ژ بو نیشانه
 هون هه لگرن و بدن نگینان
 به دنام مه کن سستی یوزینان
 نه ز قاصید و هوون ژ بو مه مقصود
 هوون من مه کن ئهی مورا د مه ردود
 نه ف موژده ئه وان ده ما کرن گوش
 یه کجاری ژ شاهیان نه ما هوش
 هشیار کو بوون ده مه ک نه وه سلطان
 فیالحال به زینه پی و دهستان
 ته کرار ل دهست و پی و داوان
 صه د بوسه ددان ئه وان دوو لاوان

* بیمار: نه خوش * به دحال: خراپ حال،
 حال شپ * ناگه: له پ * زال: پیره ژن
 * قامت: به ژن * چقی: کومه و بوو *
 هیلال: هیفک، مانگی یه کشه وه *
 ناهیسته: به سپایی، هیدیکا * که لام:
 په یف * دلارام: هتورادلی * ناکام: بی
 مراد * مه حضه ن: ته نیا و ته نیا *
 مه خصوص: نه خوازا * خوهش: چاک
 * به دنام: ناوژراو * مه ردود: دهر کراو
 * ده ما: ومختی * کرن گوش: بهیستن
 * شاهی: شادی و که یف * ته کرار:
 چندپاته * داو: دامین، داوین * بوسه:
 ماچ

داین چهیری ژ ئیشتیاقی
 بهردا گرییی ژ ئیفتراقی
 گو غم مه خون نهی مراد و مه قصوود
 مزگین ژ وهرا ب حه ققی مه عبوود
 تهو فقیق ره فقیق بت ژ باری
 نهز دئی وه بکم بسیحر کاری
 هون جومله ل عه ردهکی جه ما بن
 هه رچار ب مه قصه دا خوه شابن
 نام و نه سه با خوه هون عه یان کن
 سیرا دلی بق مهرا به یان کن
 دا نهز فه گه رم ب فان نگیان
 ته سخیر بکم سستی یو زینان
 ته عجیل بکم ژ بق نه وایی
 زو بیتمه فه نهز دگه ل جه وایی
 تاج دینی نگیان ژ دهست ده رانی
 دا دهستی عه جوزمیا زه مانی
 مه م تئ فکری کو بی نگیانی
 کهنگی دکه تن مورا و ژینی؟
 گو دایه تو من بدیره مه عذوور
 کئی جانی ددست ژ دهست خوه دهستوور
 نهف خاتمه ئیسمه گه ر طه لیسمه
 من جان نه وه قالبی مه جیسمه
 نهی دایه تو قاصیدی حه بیبی
 بی شو بهه ل دهر دئی من طه بیبی
 صه دهقه ی سه ری ذیلجه مالی زینی
 مه ستینه ژ دهستی من نگیانی

* ئیشتیاق: ئارهزوو * ئیفتراق:
 جیایی و دوری * مه عبوود: خودی *
 تهو فقیق: بهمه بهست گه یشتن، توفیق *
 ره فقیق: هه قال * باری: خودی *
 بسیحر کاری: جادووگری * هون:
 نهنگو، هنگ * جومله: هه موو * عه رده:
 هه رده * جهما: کۆم * شابن: شادین *
 عه یان: دیاری، ئاشکه ر * ته سخیر:
 به ردهست * ته عجیل: په له، لهز *
 نه واپ: خیر * جه واپ: به رسف، وهرام
 * مودان: مدارا، گوزهران * بدیره: بکه
 * مه عذوور: به خشر او، مه عاف *
 دهستوور: مه رمخه سی * قالب: به دهن،
 جیسم، لهش * صه دهقه: صه دهقه، خیر
 * ذیلجه مال: ذولجمال: خاوهر جوانی

گافا تو دچیفه ئه‌ی وه‌فادار
 ئه‌ف ره‌نگه ژمن بـیـژـه دلدار
 نه‌و شاهه نه‌گهرچی نه‌ز گه‌دابه
 نه‌لطفی شه‌ه‌نشـه‌هانه عامه
 نه‌ز به‌نده نه‌لایقی ویصلـالم
 خورسـنده بصـوره‌تی خـه‌یـالم
 راضیمه ژ نه‌و قه‌دهر جه‌مالی
 من بینته خـه‌لوه‌تا خـه‌یـالی
 هـه‌رگـاه ژ نا‌هی دل بـطـرسـت
 گه‌هگاه ژ حالـی من بـپـرسـت

* گه‌دا: پارسه‌ک * نه‌لطف: نیلتیفات،
 روحم و دل‌و‌فانی * شه‌ه‌نشـه‌هانه:
 پادشایانه * عامه: هم‌موانییه * به‌نده:
 به‌نی، کۆله، خولام * لایق: شیاو *
 ویصال: پیک‌گه‌ین * خورسـه‌ند:
 که‌یف‌خۆش و رازی * صورته: وینه *
 خـه‌لوه‌ت: جیگه‌ی ته‌نیایی * هـه‌رگـاه:
 هـه‌رگـاه، هـه‌رده‌م * نا‌ه: هـه‌ناسـی
 سارد * طرس: ترس * گه‌هگاه:
 جار‌جار

چاوا وه بزارن نهو دوو ممتان
 زيبه ندهي و هصلن نهو سه رنه فزان
 وه لاهي قه سه م دكم ب باري
 نهو هه ردو دو پي د وه ب زاري
 نابن د چو بهي و به حر و كانان
 نينن وه مه لك د ناسمانان
 نهو هه ردو و ب و وه را س سزانه
 ميرزانه نه گهر وه گهر گه دانه
 نهو ده لاله ب دل وه بوويه ده لال
 دل داده ژ پيشقه مان ده مهك لال
 زين و ستريان نه مان ژ ب و هوش
 كافا كو نه وان كر نهو خه بهر گوش
 نه لقي صصه ژ كونهي ماجه رايي
 هشياري كو دايه يي دايي
 ناگر ته دگو گيهانده نه فتي
 پيت ژي دچو ناسمانن هه فتي
 عيشق ناگره تن چيائي طوره
 دل نهو شه جهره ب نار و نوره
 ميشكات هه ففص قه بهس چرايه
 جان زه يته، فتيه وي خه فايه
 دل شووشيه نهو چرا د نا فف
 سيري جوزنه دكولليدا به لافه
 بيلكول ژ سهري هه تناب نه قدام
 صق هتن بوي ناگري دلارام
 گو تن ژمه را تو دلنه وازي
 نه ي دايه ژ ب و مه چاره سازي

* مومتاز: هه ره باش * زيبه نده: شياو *
 سه رنه فزان: سه ريلند * چو: هيچ *
 بهي: به ژ: وشكاني * به حر: ده ريا،
 زه ريا * كان: كانگه * سزا: شياو *
 ده لال: شاره زاهر * دل داده: عاشق،
 دل به خشيو * لال: بي زمان، لاله پته *
 كونهي: نووك و به دوپاستي رووداو *
 ماجه را: رووداو * پيت: بليسه *
 ناسمانن هه فتي: هه و ته مين عاسمان *
 تن: لهش * شه جهر: دار * نار: ناگر *
 نور: رووناكي * ميشكات: ده لافه، تاقه
 * قه ففص: ركه * قه بهس: چرووسك *
 زه يته: ژن * فتيه: پليته * خه فا:
 ناديار * جوز: پاژ * كول: كشت *
 بيلكول بالكل: به تيكرايي * نه قدام:
 كي قه ده م، پا، پي * دلنه وان: دل
 لاوينه وه * چاره ساز: كاريك هينر

دیهقان توی ئەم وەکی نیهالین
 ئەزمان تویی ئەم ب خوه د لالین
 گەر لحظهیهکی نهکی تو گوفتار
 گەر ساعهتهکی نهیی تو غه مخوار
 ئەم دئی وەکو خار و خەس هەبا بن
 ئەم دئی وەکو بەرگی بەر هەوابن
 ئەی واقیفی واقیعاتی دیرین
 ئەم غەیری ته مه حره مان نه دیرین
 تاجدین دگەل مەمی ته گۆتی
 پهروانه نه په ل وان مه صۆتی
 ئەو زی نوه پر د ئینتظارن
 بەلکی ژ مه زیده تر نه چارن
 رابه هه ره زوو ببیژه تاجدین
 گەردی ته ستی بقی مەمی زین
 مزگین ژ وەرا مه هوون قەبوولن
 ئەم ژی ژ وه زیده تر مه لوولن
 عیشقا وه جەل و ژمه ره فایه
 مانیع ل مه په ردیا حەیایه
 ئەو په رده ژبو وەرا عەدیمه
 بی په ردهیی بو وەرا قەدیمه
 خوازگین و وهسایط و وهسیله
 هەرچی کوژ با وه بێن جەمیله
 ئەفرهنگه ببیژه وان حەبیبان
 مه جموعی مه والی یو خەطیبان
 هندهک ژ وەرا بن ره جـاچی
 هندهک ژ مه را بن دوعاچی
 بەلکی کربت خودی موقه دەر
 وهصلا مه و وه ببت مویه سسەر

* دیهقان: وەرژێر، باغهوان * نیهال:
 نه مام * ئەزمان: زمان * غه مخوار:
 مشورخۆر * خار و خەس: درک و دال
 * هەبا: تۆزی زۆر ورد و نەرم * بەرگ:
 گەلا، مەبەست خەزەلە * بەرهوا: بەربا
 * واقیف: هايدار * واقیعات: رووداوان
 * دیرین: لە مێژینه * مەحرەم: هاوڕاز
 * نه دیرین: نیمانە * پهروانه: په پووله،
 منمنۆک * نوه: نهق، ئیستا *
 ئینتظار: چاقری، چاوه‌پوان *
 نه چارن: ناعیلاج و بیچارەن * مه‌لوول:
 خەمبار و جارز * جەل و: هەفسار *
 ره‌فایه: رفاندووه * حەیا: شەرم *
 عەدیمه: نییه * قەدیم: مێژینه *
 خوازگین: خوازبێنیکەر * وهسایط: بۆنه
 و هۆیان * وهسیله: ئەسباب * جەمیل:
 په‌سند * مه‌والی: دۆستان * خەطیب:
 خوتبەخوێن، قسەبێژ، وتاریبێژ *
 ره‌جاچی: تەکا‌کار * دوعاچی: نزاگۆ *
 کربت خودی موقه‌دەر: خوا له‌ به‌ر‌توه
 بریاری دابی * مویه‌سسەر: پتیکهاتوو،
 به‌هاسانی پتیکهاتن

خوازگینی

خوښ وهڅته ژ بڼه لیلی موشناق
 خاصما کوژ بو قه بیلې عوششاق
 دمرمانه کی صیحه ت و شیفایې
 مزگین و به شاره تا وه فایې
 ناگه به گه یته وان ژ دوردان
 نازاد بکته ئه وان ژ دوردان
 نه و دایه ژ رنګ نه رسته طاليس
 سر تا ب قه دهم لیباسې ته لبیس
 دیسان که ته صوره تې طه بیبان
 حاضر خوه گه یانده نک حه بیبان
 نه و موزده وه کی مه گوتی گوتن
 نه و صوتی وه کی نه صوتی صوتن
 نه مېا ب وی ناگری وه گش بوون
 ته دگوقه نه خوښ نه بوون دخوښ بوون
 گویا کو ئه وان ژ ده ست فه لاطوون
 خوارن ب یه قین دوا و مه عجوون
 رابوونه فه چوونه نک هه فالان
 چنده ک ژ مه حاریم و روالان
 ناگهی کرن ژ ماجة رایې
 رابوون ب ته عه صصوب و ته بایې
 گاغا کو ئه وان بهیست مزگین
 هایدان بته بایې خهلق و خواگین

* علیل: نه خوښ * موشناق: بهیثی
 * خاصما: نه خوازه، به تاییه تی *
 قه بیل: کومه ل، بهره * عوششاق:
 نه فینداران * صیحه ت: ساغی،
 شیفای، مه فا * به شاره ت: مژده * ناگه:
 ژن شکاف * نازاد: نازا، رزگار *
 نه رسته طاليس: نه رسته طق، عاره سو:
 پیتولی به ناویانگی یونانی * ته لبیس:
 نه راست و فیلای * حاضر: ده ستبه جی
 * قه: هرگز * خوښ: ساغ، دلشاد *
 مه عجوون: دمرمانی ټیک هه لشیل دراو،
 ماحووم * ماحاریم: کوی مه حره م:
 هاوران * ماحه را: سرگوروشته *
 ته عه صصوب: لاکیریکردنی توند و توخ
 * ته بایې: ناشتی و هاوتایی * هایدان:
 خه بهریان دا * ب ته بایې: به ټیکرایې *
 عوله ما: زانایان * عادل: که سې که بڼ
 شایه تی ده شې * نومه را: نه میران *
 جاهیل: نه خوښی * جاهیل: جحیل، لاو

هندهک عولهما و هن د عادل
هندهک ئومهرا و هن د جاهل
رابوونه قه جومله چوونه نک مير
ئهف رهنگه کرن قهضيه تهقرير
کهى واليى مولک و مال و ميللهت
وهى حامىيى داد و دين و دهولت
تو سايه يى لوطفى کردگارى
ئيرۆل مه شاه و خوندکاري
شاهى نهظرا ته کيميايه
ماهى ئهظرا ته پي ضيايه
هرچى ته قهخۆندى ئهف عهزيره
هرچى ته نهخۆندى بى تهميزه
هرچى ته کره چراغ و گهش کر
گه حال خهرايه ژى ته خووش کر
تاجدين ئهگه چى ميرزايه
نيسبته ب ته بندهيه گه دايه
هاتن کو بکن ژ دل دوعايى
فيلجومله دکن ژ ته رهجايى
تاجدين ستييى ژ ته دخوازت
ئهو قول ب چه راغييى د نازت
ئهويه بندهيه وي بگيـ پر ئازاد
زيبه بندهيه وي بديره داماد
مير گۆ کو هه چى وهديتى لايق
ئهلبهتته ژ بۆ مهرايه فايق
هرچى کو وهکيله بىت و روونت
مهولا کيبه؟ خطوبه يى بخوونت

* قهضيه: مهسهله * تهقرير: باس،
بهيان * کهى: کهوى * والى: خاوهن *
حامى: پارتيزهر * داد: عدالتهت *
سايه: ستيهر * لوطف: چاکه و دلۆفاني
* کردگار: خودى * نهظر: تهماش *
کيميا: مس بهزيرکهر * ئهتر: شوين
کردهوه * ضيا: روشنى * قهخۆندن:
بهسهر کردنهوه * عهزير: بهريز و قهر
* تهميز: فهرق و جودايى * بنده:
بهنى، کۆله * گه دا: پارسهک * هاتن:
هاتووين * رمجا: تکا * چه راغى:
خزمایهتى له ژنهوه * نازت: شانازى
دهکا * قول: کۆله، کۆيله، بهنى * وهکيل:
بريکار * مهولا: مهلا * خطوبه: وتار بۆ
مارهپرانه * عهقد: گریدان، مارهکردن *
ئيجاب: بهجى

عه قدا ستييٽي مه كر ل تاجدين
 ئيجابه ئهفه قهبوله ئامين
 فيلحال "چهكو" بهزي يوپيٽي مير
 تهقبيل كر وقهبولي تهقيرير
 مهجمووعى مهلا و شيخ و ميران
 ئاغا و ئهكابير و فقهيران
 قتيكرا ب دهقي خوه وان ئهنا كر
 تيكداب دلي خوه وان دووعا كر
 مير گوق بقوتن دهف و رهبابان
 بينن همي شهرهت و شهرابان
 دا بهزمهكه شاديمانه دانين
 ئيرووه كو صويحه ئهه نزانين
 دي شهبهتي قتي دهمي دخوش بين
 يا دي بمرين وهيا نهخوش بين؟
 حويلايه لهيالي ئهي مهوالى
 كانى چ دهزين عهلهتتهوالى؟
 ئهف شيوهن و شاهي تهوئهمانن
 ئهف چهرخ و فلهك دتي ئهمانن
 گه نوور نومانه گاه مهظلم
 گه سورنومانه گاه ماتهه
 گاڤا كو دبنى وهقتي عوشهرت
 دافهوت نهكي زهماني فورصهت
 لهورا كو زهمان ميثالي شيره
 نابيژيتن ئهف مهلايه ميره
 ئيرووه ژ بق رهضايي تاجدين
 من زي ژ خوه عهه بكن ب خوازگين

* قهبول: قبول * بهزي: غاري دا *
 تهقبيل: ماچ * مهجمووع: جقات *
 ئهكابير: گره گره * فقهير: ههزار *
 ئهنا: پسندان * دوعا: نزا * بقوتن:
 بکوتن * بهزم: هنگ * شاديمانه:
 بهخوشي * صويح: بهياني * حويلا:
 زکپر * لهيالي: شهوان * مهوالى:
 دوستان * عهلهتتهوالى: على التوالي:
 بهشوين يهکتردا، له دووهف * شيوهن:
 شين * شاهي: داوت، شايي * تهوئهم:
 جمک، دووانه * چهرخ: خول، زهمان *
 بي ئهمان: بي دهرهتان * گهه: چار *
 نورنوما: رووناکيدهر * مهظلم: جتي
 تاريکي * سور: بهزم و شاههنگ *
 ماتهه: نازيهتباري * عوشهرت: خوش
 رابواردن * فورصهت: دهرهت * فهوت
 نهكي: لهدهست نهدهي * ميثال: وهکو *
 رهضا: رازيبوون * عهه: حيساب *
 غولام: خزمهتکار، خولام * فهنا يوو:
 لهناو چوو

ئەف چەندە زەمانە ئەو غولامە
 دايم د غولامیی تەمامە
 ئەو ھندە د خزمەتا مەدا بوو
 عومری وی د بەر مەدا فەنا بوو
 شەرطە د شەریعەتا وەفای
 ئەم زی ژویرا بخون جەفای
 ئیروھە د خزمەتا وی رابین
 بیذذات د خزمەتا ویدا بین
 میری وەھە کئی بتن کوچانی
 شاباش نەدتی ب شادمانی
 گەر من ھەبتن ھەزار و یەک سەر
 وان جوملە ب روژەکی ب دەفتەر
 گەر ئەز نەکرم فیدا ب جارەک
 میرینی ل من نەبت موبارەک
 تاجدین کو د خزمەتا ئەمیر بوو
 چەشناوی ددەست و چاشنی گیر بوو
 ئەلقیصصە ب شەوکەتا خوہ ئەو میر
 رابو ب خوہ بوویە چاشنی گیر
 کیشا وی ب مەجلیسا خوہ خوانەک
 گۆیا کرە فەرش ئاسمانەک
 قورصی مەھ و میهری ئاسمانی
 ئانین تەد گۆ جایی نانی
 ئەف لەنگەرییەد زیف و زێرین
 شەھەت فەلەکید ژۆر و ژێرین
 ھەر صەحنی مەزن میثالی بورجەک
 سەرپۆشی ل سەر ژپەنگی دورجەک

* شەریعەت: ریتوشوین * جەفا:
 زەحمەت * بیذذات "بالذات": ھەر خودی
 خۆ * فیدا: گۆزی، قوربان * میرینی:
 میرایەتی، سەرداری * موبارەک: پیرۆز
 * چەشن، چاشنی: لای شا و خان و
 گەورە پیاوان کە سێک کە ژۆر نۆکەرێکی
 باوەر پێکراوە لەو خواردنەیی دیتە دیوان
 لە ھەریەکە کە سێک دەچێژی ئەو کە
 دەرمانی خراپی تێ کرابی، بەو کابرایە
 دەلێن چاشنیگیر و بەو کەوچکەیی
 پێیەتی دەلێن چەشنی... چاشنی
 چەشن: چاشنی: چێژە * شەوکەت:
 شکۆ * مەجلیس: کۆڕ * خوان: سفرە
 * فەرش: رایەخ * قورص: کولێرە *
 مەھ: ھیف * میهر: خۆر * بەجایی: لە
 باتی، لە بری * لەنگەری: قاپی قوول و
 گوشاد * صەحن: صەحنەند، قاپی شیو
 تێکردنی * بورج: قۆنگرەیی قەلا *
 دورج: صندوق * تەبسی: نامانی
 زەلامی لالیو ھەلگەراوہ * کاسە: زەرک
 * کاسە ئید فەغفوور: زەرکەن چینی *
 ئەختەر: ئەستێرە * ضیاء: رووناکی

هر تهېسي يو كاسه ټډه غغوړ
 يهك نهخته ری پر ضیائی پر نوړ
 جېدی وحه لید ناسماني
 بریان وكه بابی میهماني
 هر كاسه و تهېسيهك يهك نهېار
 سرشار شه بهی نه فسی نه ممر
 نه نوعی طه عام چه رب و شیرین
 نه لوانی غه ذا و نوقلی رهنګین
 فان مه شره به و نه یاغی چینی
 دهوران دكــــرن ب نازنه نینی
 سه پياره صيفه ت ب گه شت و سه یران
 هرچی كو ددی دمایه سه یران
 نارنج و تورنج و نار و لیــــمــــو
 نه ویاوهی شاخساری مینو
 فانید و نه بات و قهند و شهككه ر
 ماوهرد و زه باد و میسك و عه نبر
 هندان دكرن مه عیدده غاذه
 هندان دكــــرن دیماغ تازه
 مه چمه ر گه ریپان ب عود و عه نبر
 بون جومله مه شامی جان موعه طهر
 رامیشگر و خواهش نه وا و خواهش دهنګ
 شایسته و خواهش قوماش و خواهش رهنګ
 هه فدهنګ ههك ب صهوتی سازان
 هه ف سهنګ ههك ب فه خر و نازان
 مه غنا و كه مانچه عود و طه نېوړ
 چه نګ و دھف و صورنای و سه نتوړ

* جېدی: کارژيله * حه مل: بهر * بریان:
 كه باب، بریانی * نهېار: عه نبار * سرشار:
 تزه، پر * نه فسی نه ممر: نهوسی فرماندهر
 به خرابی * خوا له قورعاندا فه رمویه:
 نهوس زور فرمانی خرابه دده، مه ګین خوا
 روحمی پتی کرېتی * طه عام: خواردن *
 چه رب: چه ور، دھون * غه ذا: بړیو، خواردن
 * نوقل: شه کروکه و میوژ و ګویز و چله *
 نوقل: مه زه ی مهی * مه شره به: شره به *
 نه یاغ: کاسکی شه راب پتی فه خواردن *
 دهوران: سووردان * سه پياره: گه ریده،
 نه ستره ی گه پوک * نار: هه نار * نه ویاوه:
 نه به ره * شاخسار: سه رلق * مینو:
 به هه شت * فانید: هه لوی له شهكر و روژ و
 بادام و هویر * فانیز: شهكری سپی *
 نه بات: قندی قامیشی شهكر * قهند:
 شهكری ټولاكراو * ماوهرد: ګولاو * زه باد:
 بون خوشتیكه له جوری پشیلې کیوی
 ده ګرن * میسك: بون خوشتیكه له ناوکی
 جوری مامز ده ست دهكوی * عه نبر: بون
 خوشتیكه له ورکی جوره ماسیهكدا په یدا
 ده بی * مه عیدده: عور، ناشك، ورك * غاذه:
 خواردن دان * دیماغ: مه زی، میشك *
 مه چمه ر: مه نقه لی، ناګردان * عود: داریکی
 بون خوشه كه ده سووتیتر * مه شام: بونګه
 * موعه طهر: بون خوش * رامیشگر:
 به زمگیر * خوه شنه وا: ده نګ خوش *
 شایسته: له بار و شیاو * خواهش قوماش:
 جل جوان، له بار * صهوت: ده نګ * هه ف
 سهنګ: هاوګیش * فه خر: خوه لکیشان *
 مه غنا: ګورانی، ستران * كه مانچه و عود و
 طه نېوړ و چه نګ و دھف و صورنا و
 سه نتوړ: هه ریهك له وحه وتانه ناوی
 نامرانیکی موسیقا و به زم سازدانن *
 عوششاق، نه وا، عیراقی، نه وچ: هر چوار
 ناوی هه وا و شاهنګی جیاجیان * زه وچ:
 جوړت

عوششاق و نهوا عيراقى يو نهوج
 قىكرا دكرن ب راستى زهوج
 ناوازيى شوعبه و مهقامات
 بى پهرده ب موعجيز و كهرامات
 ظاهير كو دبوون ژ نايتى گهردان
 غارهنگري عهقل و دين و ئيمان
 ساقى شهوشين ب نابى نهنگوور
 موطريب ههرشين ب صهيتى سهنتوور
 قهووال و موغهننى و غهزلهخوان
 مهخموور و سياه مهست و سهكران
 نهلقيصه ل رهغمى سهبعى شهداد
 دانين وى رهسمى عورس بنياد
 خهططاطى فهلهك ژ دهست قهلهم كهت
 جهللاد دكر كو وى قهلهم كهت
 ... ناهيد عهردي دا ددا چهنگ
 مه چو قهشرى د بورجى خهچهنگ
 كهيوان د دهلويدا نيهان بوو
 بهرجيس د حوتى بى نيشان بوو
 دونيا ههمى بوويه عهيش و عوشرهت
 زالا فهلهكى ژ كهرب و هسرهت
 چو ژ دهست نهدهات و مايه عاجز
 ناچار عهجووزه بوويه كادز

* شوعبه و مهقامات: دوجوره هوا و
 شاهنگن * بى پهرده: به ناشكرا *
 موعجيز: موعجيزات * كهرامات: كارى
 سهيرى شيخان * ناي: بلوور، بلوور *
 گهردان: گهرپده * غارهنگر: تالانگر *
 شهوشين: تيك چوون، شيوان * ناي
 نهنگور: ناوى ترى: شهراب * موطريب:
 موقىقاژهن * ههرشين: لهبر يهك
 بلاو بوون، داپلوخان * صهيت: دهنگ *
 قهووال، موغهننى، غهزله خوان:
 ههرسيك بهواتا سترانبىژن *
 مهخموور: مهست * سياه مهست: زور
 سهرخوش * سهكران: مهست * ل
 رهغمى: له رقى، به ئينكه بهرى *
 سهبعى شهداد: حوتى زور خاوهن
 توند و تيزى، مه بهست حوت عاسمانه
 * رهسم: دام و دهستوور * عورس:
 زهماوند * بنياد: خيم، هيم، بناغه *
 خهططاط: خهت ليدمر، نفيسار * قهلهم:
 قهلهم * قهلهم: په راندن * ناهيد:
 ههسارهى زوهره * خهچه رنگ:
 كيفزال، قرژانگ * كهيوان: ههسارهى
 زوجهل * دهلق: دولچه: برجيك له
 عاسمانه بهو ناويه * بهرجيس:
 نهستيرهى موشتهرى * حوت:
 ماسيهيكى زه بهلاحه، بورجيك له
 عاسمانه بهو ناويه * عهيش و
 عوشرهت: خوشى و خوشگوزهرانى *
 كهرب: نارمهتى * هسرهت: نيره يى و
 داخ * عهجوژه: پيرىژن * كادز: دزى
 كا: "كاكيشانى عاسمان به كرمانجى
 كادزى پى دهلن" * عاجز: داماو

شەيخوخەيتى چەرخى رەنگ سەماوى
 رەھوار سىمىع كىر رەھماوى
 عالم ھەمى بوويە عوشىرەت ئاباد
 شەھرى بەدەوى عەبىد و ئازاد
 موستەغرىقى نىعمەت و طەرەب بوون
 موستەجمەئى شاھى و لوعەب بوون
 رابووفە كو خوان ژبەر خەواصان
 ساقى گەپپىيان جام و كاسان
 مير خۇندەنە پىش مەمۇ و تاجدىن
 گو چەرخە ل من مەمۇ تو شوشىبىن
 ئەو ھەردو كىرن تەمامى مەلبووس
 رابوون ب ئەدەب ئەتەك كىرن بووس
 رۆنىشتىن و پىككەفە وان ئەخوارن
 ئەف رۆژى ب يەككەفە رابوارن

* شەيخوخە: پىرى * چەرخ: عاسمان
 * رەنگ سەماوى: كەۋەپەنگ، عابى
 رەنگ * رەھوار: خۇشپۇق * سىمىع كىر:
 بىستى * رەھماوى: ھەۋايەكى مۇسقى
 لەمىژىنەيە * عوشىرەت ئاباد: خۇشياۋا،
 شادىاۋا * شەھرى: باژىرى * بەدەوى:
 چۆل پەرىست * عەبىد: كۆلە * ئازاد:
 ئازا، بەرانبەرى كۆيلە * موستەغرىق:
 نىقۇم بووگ * نىعمەت: بەھرە و خۇشى
 و رۆژى * موستەجمەع: جىقاتگە *
 شاھى: خۇشى * لوعەب: كۆي لەعب ...
 گەمە و گالتە، خەۋاس: تايەتتەكان *
 چەرخە: كىشك و پاسدارى *
 شوشىبىن: برازاڧا * مەلبووس: جىل
 لەبەركراۋ * ئەتەك: داۋىنى كەۋا

شاهي و گوڻهند

وه قتي وهكو نه وعه روسي خورشيد
 نه هقوبه ميثالي جامي جه مشيد
 فيلجومه کرن روخ موجه لالا
 گویا کوکرن ب زهر موطنه لالا
 مه ششاطه و دایه و پرستار
 عیشقی کری جومه گهرمه بازار
 چون زهین بکن سستی یو زینان
 نازنده کن دوو نازهنینان
 نه وهل فکرین د زولف و خالان
 دیتن کو دلان دین بتالان
 گافا فکرین د قهوسنی نه برو
 بون شبهه تی وهسمه ژئ سیه هرو
 فکرینه روختید وان د تازه
 شهرمهنده دبوون ب جای غازه
 قادر نه دبوون ژ سورمه یی رهش
 ناهوی خوتهن بکن موشووهش
 سر تا ب قهدهم ژ رهنگی شانه
 صده سعی کرن ژ بق بهانه
 محضا ژ دوو ناهوان پهک ناهوو
 وان سه نه کرن هتا سرهک موو
 نیلا سهری موویه کی میان بوو
 نه و ژ ب مهئل نه تن نه جان بوو
 قهطعا ژ مخافته تا شکهستن
 قهط لی که مهرهک نه هاته بهستن

* نه وعه روس: تازه بووک * نه هقوبه: نو
 گوڼه، مبهست نو عاسمانه * روخ:
 دیم * موجه لالا: مشتومال * موطنه لالا:
 رووکیش، تی هه لسواو * مه ششاطه:
 شانه کهر، شه کهر * دایه: تایه *
 پرستار: ژنی خزمه تکار * زهین بکن:
 پرازتنه وه * نازنده: بهناز * قهوس:
 که وان * وهسمه: دهرمانی برق
 رهنگردنه * سیه هرو: روورهش *
 تازه: جوان * شهرمهنده: خه جالته،
 فهیدکار، فهیدکار * بهجایی: له باتی *
 غازه: سوورای کولمه سوورکردن *
 سورمه: کل * خوتهن: تورکوستانی
 چین * موشه ووهش: پریشان، لیک بلاو
 * ژ رهنگی: له کویره یی، هرهک *
 سعی: ته قالا، هول * ناهو: مامز *
 ناهو: عیب و کهمایه سی * سه:
 سه: هست * هتا: نه نانهت *
 سرهک موو: سهری موویهک * نیلا:
 مه گین * میان: ناوچه، که مبر *
 مخافته: ترس * شکهستن: شکان،
 شکیان * قهط: بهیچ جوړ * که مهر:
 بشتین

کهس دل نه ددا چولای ببینت
 بهلکی ککوژ نازکی شکینت
 ما دهست ددا؟ کو دهست و په نجه
 حه ننا بکه تن ب رهنکی رهنجه
 نه قشای کو خودی کری موخه ییه
 کی قادره وی بکه ت موغه ییه
 ناخر گه پریان ژ رهنکی مه نیوس
 نهو مان و حه نا و رهنک و پابوس
 زینت ژ قه دتد وان حه بیبان
 به خشینه زه مین طیللا و شیبان
 فخر خونده کرن ب فخرقی نهفسر
 تابه نده کرن ب تاجی گه وهه
 سهر له وچه یی صه فحه یی موصه ننه
 زینده ب زیوه ری موره صصه
 پیرایه ژ رهونه قا جه مالی
 بو هاله ل خه رمه نا هیلالی
 نه لاس و زومه رهد و مراری
 خال و خط و طور هیی د طاری
 مانه ندی کیتابی شاعیرانه
 مه وضوع ب وهضعی خانه خانه
 نهف رهونه قی عارضی یو ذاتی
 بو نوسخه یی سیحر و موعجیزاتی
 نه بیات ب جه معی بوونه دیوان
 نایات ب صونعی بوونه قورئان
 نهو صه نهعتی نوستادی موطله ق
 هه رچی کو ددی دگق هوه لحه ق

* حه ننا: خه نه * رهنجه: نازار *
 موخه ییه: هه لیزارده * قادر: توانا *
 موغه ییه: گوی دراو * مه نیوس: بی هیفی،
 ناهومید * پابوس: ماچی پی، پی راموس
 * قه: به ژن * طیللا: شهرابی رهشی زور
 توند * شیبان: شتیواوی له بهر مهستی *
 فخر خونده: پیروز * فخرق: سهر، توقه سهر
 * نهفسر: تانج * تابه نده: تیشکده *
 سهر له وچه: سهر روی لاپه ری، رووکاری
 لاپه ری * موصه ننه: دروستکراو *
 زیوه ر: زه نهر، خشل * موره صصه:
 گه وهه ریبه ند * پیرایه: رازانه وه * رهونه ق:
 جوانی * هاله: خه رمانه ی مانگ، سه یوانا
 دژا هه یفی * هیلال: هیفک، مانگیله،
 مانگی یهک شوه * نه لاس: بهر دیکي زور
 به قیصه ته * زومه رهد: گه وهه ریکه *
 مراری: مرواری * خال: نیشان * خط:
 مروی نهرم و جوانی دیم * طوریه:
 مه بهست که زی و بسکه * طاری: رهش و
 تاریک رهنک * مانه ند: وهک * کیتاب:
 کتیب، په رتووک * شاعیر: بوژ، هه ستیار
 * مه وضوع: داندراو * وهضع: بار و
 چو نیه تی * خانه خانه: چاوه چاوه *
 رهونه ق: صافی و تورتی و شقی *
 عارض: لاجانگ * عارضی: هاتگ * ذاتی:
 خوی * نوسخه: له بهر نووسراوه *
 سیحر: جادو * موعجیزات: کرده ی بی
 وینه ی پیغه مهران * نه بیات: کوی بهیت:
 تاک هه لبهست، مالک * جمع: کوم *
 دیوان: دهفته ری شیعران * نایات: کوی
 نایهت: نیشانه، پاژکی کهم له قورعان *
 صونع: چیکری * صه نهعت: چیکرن *
 نوستادی موطله ق: خودی * هوه لحه ق: هو
 الحق: نهو راسته

ته زین کو بوو ته مام ل بووکان
 ناین که ته چارسو و سووکان
 نه نوعی ته جه ممول و مه لایس
 نه لوانی جه واهییر و نه فایس
 صد جاریه و و دوو صد بهنی چوون
 زه ربه فت لیباس و زه ربه نی چوون
 ناقه ب قه طار و دوپ ب قه نطار
 یا قسووت ب بار و زهر ب خه روار
 خاریج ژ ته عه دودا حیسابان
 خاریق ژ ته قه ییودا کیتابان
 نه دهاته ته عه ققول نهف جیهازه
 نه دبوون موته حمیل نهو جه مازه
 فی دهبه به پی وه کورنه شایق
 بو زله زله راکورن خه لایق
 شه هری ژ موزه ککه و موئه نه نه
 فیلجومه موزه به نه و موله به نه
 ته شبیه ب به حری پر ته مه ووج
 جونبوش دکرن غه رهض ته فه ووج
 ناگه گه پیا ب جودی مه فتووج
 ده رگاهی که ره م ل که شتییا نووج
 به عنی کو عه ماری یا ستی تی
 قه صرا په ریان ب راستی تی
 هر ته خته ژ عودی سنده رووسی
 ته خته که خه ته به ندی ثابه نووسی
 عه رشه که ژ جه واهییران موره صصع
 بهلقیس جه لیس و لی موره ببه ع

* ته زین: رازانه وه * ناین: چراغانی و
 جوان کردنی شار * چارسو: راسته بازار
 * سووک: بازار * ته جه ممول: جوانبوون *
 مه لایس: جلکان * نه لوان: رهنگان *
 نه فایس: تشتین هیزا * جاریه: کاره کهر،
 که نیز * بهنی: کوله، خولام * زه ربه فت:
 به زتر چنراو * زه ربه نی: رایه ل زتر * ناقه:
 دهقا می، وشتی میچه * قه طار: جهله،
 ریزک * دوپ: مراری گر * قه نطار: پتیوانی
 پری پیستی گا * خه روار: کیشانه ی
 به رانبر به سیصد کیل * خاریج: به در
 * ته عه دود: بزارتن، حساب، ژماره *
 خارق: پیچه وانه * ته قه ییود: به ستن،
 مه به ست خستنه ناو نووسینه * ته عه ققول:
 بهر ناوهز * جیهاز: جیان، گیزی بووکان *
 موته حمیل: تاقه تی هه لگرتنی * جه مازه:
 وشتی به هیکل و خوشرق * دهبه به:
 زرم و کوت، به شان و شکو * شایق: به
 ناروزو، به کفیف * زله زله: بوله رزه *
 خه لایق: هه شامات * ته مه ووج: پیلدان *
 جونبوش: بزووتن * غه رهض: مه به ست *
 ته فه ووج: سهیران * جود: دلاوی *
 جودی: چپای جودی که له بۆتانه *
 مه فتوح: فه کری * ده رگاه: ده ری، ده رکه *
 که ره م: به خشین * که شتی: گه می * نوح:
 پیغه مبریک بوو زور ژیا * عه ماری: که ژاوه
 * قه صر: کو شک * ته خته: ده پ * عود:
 دار * سنده روس: نهو داره به کاره بی لی
 ده گرن * خه ته: په روازه، په راویژ *
 نابنوس: داریکی رهش و زور به نرخه *
 عه رش: تهخت * موره صصع:
 جه واهییر به ند * بهلقیس: ژنی عه زه تی
 سله مان * جه لیس: دانیشوو * موره ببه ع:
 چوارگوشه، چوار متر ده کی

- دست به سستی ل پيشفه پيشه کاران
 زرينکه مهر و گوهر گوهاران
 صده ناصه فتي به رخی يا وهکی با
 حه ممالي دکر ب عهرشي دل شا
 هل گرته سه سه ري خوه نه مه هد
 - دست ده ست دره فاند ژ هف ب صده جه هد
 نهو ته ختي رهوان وهکی گهي بوو
 به حرا کو ب سه رکته ناده می بوو
 به حره ک ژ ههوا کو بيته جو شي
 ناچار ژ دل دکته خرو شي
 خه لقي جيهي جومله عاشقانه
 پهروانه و شه مع دهر ميانه
 صوفي يومه لاه قير و پاشا
 فيکرا ل ته فه روج و ته ماشا
 خه لقي کو ژ ده ست غه مان ب فه ريد
 فهرده ک قه نه مانه بووي دلشاد
 ههر به رده رهي شه ماطه يه ک لي
 ههر مه جمعه يه ک ته ماشه يه ک لي
 ته دگؤ کو عه روس عه يني جان
 له بوونه ب دل ل په ي رهوانه
 سازان مري حه ي کرن وهکی صوور
 کووس و دهف و که رهنا و ناقوور
 شاباش و صدها و گازه گازان
 گوهدار غه ني کرن ژ سازان
 فيکرا کو صدها ژوان ب ده رکته
 قه صرا فه له کي صدها ب سه رکته

* ناصه فتي به رخی: وه زيري عه زه تي
 سله مان * حه ممالي: باره لگري *
 دلشا: دلخوش * مه هد: دهر گوش،
 بيشکه * جه هد: کوشش * ته ختي
 رهوان: ته ختي ماقولان که به چوار
 ده ست راده گويزرا * ههوا: نه فني *
 شه مع: مؤم * ميانه: ناو مند * فهر د:
 تاک * شه ماطه: کومه لي جياجيا و
 تتيکه ل * مه جمعه: کؤر، کؤمگا *
 ته ماشه: سهيران * ل په ي: له دوي *
 رهوانه: به رتوه چوون * رهوان: رح،
 گيان * مري: مردو * حه ي: زيندو *
 صور: که له شاخه که ي ئيسرافيل که
 تتي ده توپني و مردو زيندو دهنه وه،
 باسي له قورعاند هه يه * کوس: ده هو ل
 * دهف: عه ره بانه * که رهنا: قه ره نه ي *
 ناقوور: شه يپوور * غه ني: بي نياز *
 صدها: دنگ و ناواز

ئەف عەيش و نیشاطى شادمانى
 نادیدە ب دیدەیان زەممانى
 فولکا فەلەکا مەلەک دناڤى
 مەوجان کورەفا دوەقت و گافى
 ئەف طەنپەنە و شیعار و نایین
 چون لەحظەیکى گیهانە تاجدین
 تاجدین ب خوە بویە پادشاهەک
 مەم زى ل طەنشتى شېهئى ماهەک
 رونیشتى ل شەهنشینى عالى
 جەمەک ژ ئەکابیران حەوالى
 رابون ل تەفەرپوچى فەهوسطان
 وان جوملە طەبەق د هەردوو دەستان
 مانەندى طیباقى ئاسمانى
 یاقووت و زمورەدى دکانى
 ریهتن طەبەقى دورى نیشتارى
 ژوردا ل عەمارى یا نیگار
 ئەمما طەبەقى د وان هەمى پور
 زۆر و وەریق و جەواھیر و دور
 یەغمما کەرى گەنجى بوونە ماشا
 خیزان هەمى بوونە میر و پاشا
 صەد جارى ل هێڤى یا حەریصان
 خاریچ ژ جفاندنا خەسیسان
 فاضل ژ کەرامەتا کەریمان
 زاید ژ خودانى یا لە ئیمان
 خیزان و گەدا، وەبوونە مونعیم
 موفلیس بویە ژن پەرست و موغلیم

* عەيش و نیشاط: خۆشى و گەشى
 * نادیدە: نەدیتراو * دیدە: چاف
 * زەمان: زەمانە، دنیا * فولک: گەمى
 * فەلەک: عاسمان * مەلەک: فریشتە
 * مەوج: پێل * رەفا: رفاندن * طەنپەنە:
 شکۆ و جەلال * شیعار: درۆشم و بانگ
 کردن * نایین: دام و دەستور * لەحظە:
 یەک دەم، چاوئوروکانیک * شەهنشین:
 شانشین، جێى ماقولان لە دیوەخانى
 عالى: بلند * جەمە: کۆمەل * ئەکابیر:
 گرەگرە * حوالى: دەورە * جوملە:
 هەمى * طەبەق: سینی و یالتەبەق
 طیباق: توێ لەسەر توێ * نیشار:
 زۆر وەشانی بووک * عەمارى: کەژاوە
 وەریق (وهرق): پاره، پوول، پاره‌ی زیو
 * یەغمما: تالان * گەنج: خەزە * ماشا:
 چۆنیان بووستایە * خیزان: هەژار،
 نەدار * حەریص: دلێزۆک، چاوچنۆک
 خاریچ: بەدەر * جفاندن: کۆکردنەوه
 خەسیس: چکۆس، چکود، رژد، چرووک
 * کەرامەت: رۆژ و حورمەت، بەخشین
 کەریم: دلایا، بەخشەندە * لەنیم:
 ناکەس بەچە و بێ ئاکار * مونعیم:
 خاوەن مال و رۆژى * موفلیس: بێ
 پاره، نەدار * ژن پەرست: تۆلەز
 موغلیم: منال دۆست

خیزان و گه دا غه‌نی یو زه‌نگین
شادان و حه‌زین و شا و غه‌مگین
نیدی نه‌دبون ژ هه‌ف موشه‌خه‌ص
ته دگۆ هه‌می میره‌کن موره‌خه‌ص
تیکدا د مونسب و مووافیق
فیکرا د موصافیح و موعانیق
حاصل کوژ مه‌قصه‌دا سه‌رامه‌ست
بون ئه‌و دهر و بان و ئه‌و سه‌را مه‌ست
هن مه‌ست و هه‌که دکر ده‌به‌نگی
خواننده و به‌ذله‌گۆ و چه‌نگی
هه‌ر به‌نگی یو سه‌رخۆشی د بو‌تان
تیک هاتنه‌ چه‌رخ و باز و لو‌تان
بیریته سه‌ما و ساز و گو‌فهند
شیرین و شه‌که‌رله‌ب و شه‌که‌رخه‌ند
عه‌ذرا و روال و بیکر و موردان
حور و مه‌له‌ک و په‌ری یو ویلدان
گول پیره‌هه‌ن و سه‌مه‌ن قه‌بایان
شه‌که‌که‌ر ده‌هه‌نان و قه‌ندخایان
زه‌ررین که‌مه‌ران و که‌ج کولاهان
طه‌لعه‌ت قه‌مه‌ران و خه‌ط سیاهان
سیمین به‌ده‌ن و سه‌مه‌ن عو‌ذاران
سی‌فین ذه‌قه‌ن و مه‌مک هه‌ناران
ئه‌ف مووی میان و مارگیسو
ئه‌ف چارده‌سه‌اله چار ئه‌برو
موردان و موراهیق و موجه‌په‌د
لاوی وه کو خه‌ط وه‌کی زومه‌په‌د

* غه‌نی: بێ نیاز * زه‌نگین: ده‌وله‌مه‌ند
* شادان: به‌که‌یف * حه‌زین: دل‌ب کول
* شا: شاد، دل‌خۆش * موشه‌خه‌ص:
دیاری * موره‌خه‌ص: ده‌ستور پێدراو
* مونسب: شیاو * مووافیق: وه‌که
هو * موصافیح: ده‌ست له‌ناو ده‌ست *
موعانیق: ده‌ست و گه‌ردن *
سه‌رامه‌ست: سه‌رانی سه‌رخۆش *
ده‌به‌نگ: کێل و حۆل * خواننده: ستران
بێژ * به‌ذله‌گۆ: قسه‌خۆش * چه‌نگی:
چه‌نگ ژهن * به‌نگی: حه‌شیشه‌کێش *
چه‌رخ: سووردان * لو‌ت: باز، هه‌له‌به‌زین
* بیریته: جو‌ری داوه‌ته، داوه‌تا
فه‌قییانیشی پێ ده‌لێن * سه‌ما:
هه‌له‌به‌پکێ * گو‌فهند: زه‌ماوه‌ند *
شه‌که‌رله‌ب: شه‌که‌رلیتو * شه‌که‌رخه‌ند:
که‌ن وه‌که شه‌کر * عه‌ذرا: که‌ج * روال:
کۆپی تازه‌لاو * بیکر: کی‌زی
شوونه‌کردو * مۆرد: کۆپی دمرووت *
ویلدان: کۆپه‌ بێ مووه‌کانی به‌هه‌شت *
پیره‌هه‌ن: کراس * سه‌مه‌ن: یاسه‌مه‌نه *
قه‌با: که‌وا * ده‌هه‌ن: ده‌ف، زار *
قه‌ندخا: قه‌ندکوژ * زه‌رینکه‌مه‌ر:
که‌مه‌ره‌زێر * سه‌مه‌ن عو‌زار: لاجانگ
زێوین * سی‌فین: وه‌که سی‌و * ذه‌قه‌ن:
چه‌ناکه * میان: ناوقه‌د * کیسو: که‌زی
* چار ئه‌برو: تازه‌لاوی که تازه‌خه‌تی
سمیلی داوه * مۆرد: کۆپی بێ موو *
موراهیق: گه‌نجی ناوتی گه‌راو *
موجه‌په‌د: بێ ژن

خوښدهنگ هڼهک هڼهک د خوښ رنگ
 هڼ جهرگه بهزی یو هڼ دیگر لهنگ
 بیلجومه ل رهغمی وی عهجوژی
 یهغنی ل خیلافی پشت کوزی
 کیژی د سفک کوړی دلاوین
 مانهندی بهنات و میثلی پهروین
 هڼ دایره بهند و هڼ د دهووار
 هڼ سیلسیله بهند و هڼ د سهیار
 نهجوم صیفه نهجومهڼ فروزان
 هفت شرف د ته مام و هفت روزان
 بهزما ستيی و جهمعی تاجدین
 گپران ب فی رنگی زیب و تهزین

* جهرگه: ناوه پاست * بهز: غاردان *
 لهنگ: شهل، شله * رهغم: ټینکه بهری *
 عهجوژ: پیره ژن، مهبست دنیایه *
 خیلاف: پیچه وانه، دژ * پشت کوژ:
 پشت کژم، پشت چه فی * مانه ند: وهک
 * بهنات: کچان ... به ناتول نه عش:
 حوت نه ستیره پیکه وه * پهروین: کڅ،
 نه ستیره کڅ * دایره: جهغز * دهووار:
 سووړدهر * سیلسیله: زنجیر *
 سهیار: گهړوک * نهجوم: کڅی نه جم:
 نه ستیره * نهجومهڼ: کڅ و جفات *
 فروزان: روڼیدهر * روز: روژی حوته
 * زیب: جوان و رازاوه * تهزین:
 جوانکردن

قالا شەمال

- مائى عەروسى پاكى گەردوون
- مادی کوکر ب میهرى گولگون
ضاریتى ب روھنى کو راکر
غەم شېھەتتى ظولەتتى فەناکر
ووقتتى سەھەرى ژ رۆژى ھەفتى
ناکر تەدگۆ گەھىشتە نەفتى
گەرمى يەتتى نارى قوربى مەقصود
راکر ژ وجودى عاشقان دوود
جەمعیەتتى خاصى ئاتەش و باد
ئەلبەتتە دگەت مەرۋفى بەرباد
نەف عیشق و ھەوا کوبوونە دلداس^(۱)
جان و دلى دى بدن ب شاباش
صەبرى شەھواندى ئیفتراقى
تیک صۆھتى قیران و ئیحتراقى
دەریائی مەھبەت ئەشتەلوم کر
نارام و شەکیب و صەبر گوم کر
مەحبوب و موحیب ژ فەرطى تەشویر
ھاتن کو بېن ب شەوقى تەقدیر
مەششاطە و میھرەبان و داین
شوشبېن و مەھارمى د تاجدین
موسستەوجیبى وەقت دین مولاقت
بەر موحیب و موقتەضایى عادات
مەجموعى موبەخخیرات و موعطیر
مەمزوجى موفەریحات و موسکیر

(۱) لە چەند نوسخەدا (ولداش) نووسراوە.

* دامان: داو، داوین * گەردوون: عاسمان
* داماد: زاڤا * میهر: رۆژ، خۆر *
گولگون: گولپەنگ * فەنا: لەبەین چوون،
چوون، نەمان * سەھەر: بەیان * نار: ناگر
* قورب: نزیکى * مەقصود: مراد:
مەبەست * دوود: دووگەل، کادو *
جەمعیەت: کۆمەڵە * خاص: تایبەتى *
ئاتەش: ناگر * باد: با * ئەلبەتتە: بێگومان
* بەرباد: ھەللاڤاد، نەماو * دلداس:
ھاوڤل، "ولداش: ھاوړى" * شاباش:
بەخشش * صەبر: ھێور * شەھواندى:
سەھواندى * ئیفتراق: جودایى * قیران:
نزیکى و بەرانبەرى * ئیحتراق: سووتان
* ئەشتەلوم: ھەلچوون و توورەبوون *
شەکیب: صەبر، ھێور * گوم: وندا، ون *
فەرط: زێدە لە پادە * تەشویر: دلتیگەرانی
* شەوق: ئارەزوو * شەوق: گری و رووناکی
* تەقدیر: بیریاردان، مرن * مەششاطە:
شانەکەر، مەبەست بووک رازتەوہیە *
میھرەبان: ئەو کەبیانووہ سەرسپییە کە
بەسەر کارویاری مائەگەرەران رادەگا *
شوشبېن: برازاڤا * مەھارم: ھاوړازان *
موسستەوجیب: بەگۆرەى * مولاقت: تووشى
یەک ھاتن * موحیب: سەبەب * موقتەضا:
داوخوازی * عادات: دام و دەستوور *
موبەخخیرات: بخوران، سووتەمەنى
بۆنخۆش * موعطیر: خۆشبوون *
مەمزوج: تیکەل کراو * موفەریحات:
دلخۆشکەرەن * موسکیر: مەستی ھین

جام و قهدهح و ئهياغ و مهخمه
 ئهف ميسك و زهباد و عود و عهنبه
 ماوهرد و گولاب و عهطري شاهي
 ئهلقيصصه ژ ماه تاب ماهي
 ئهسبائي نيشاط و عهيش و عوشرهت
 ئالاتي صهفا و و ذهوق و صوحبهت
 ئهو چند كرن ئهوان موههيا
 مهحضا مري پي دبوون موههيا
 ئاراسته بو عهرووسخانه
 ديوار و دهر و عرووشي خانه
 رابوونهفه خاصهكي يو خاديم
 هندكه د ئهقاريب و مهحاريم
 شهमेك بيتهماميها موطهلا
 شهمسك بيجهماليها موجهلا
 ههلگرتنه سهر سهرئ خوه رهققاص
 ئينانه مهيانئ مهجليسا خاص
 شهمعئ ب زهباني حالي بي قال
 ئهف رهنگهه كر بهيانئ ئهحوال
 كهئ عاشقئ بي قهرار و بي تاب
 گهر شبهئ مني خودان تهب و تاب
 رابه هره حهجليه عهروسي
 پابهنده ببه ب پايبوسئ^(۱)
 شهمعاته وهكي ته ئينتيطاره
 شهوقا ته ل جان و جيسمئ ناره
 صوھتن ته بهسه ميثالئ شهمعان
 بهس شبههتي من بباره دهمعان

(۱) له ههندئ نوسخه دا پاينده نووسراوه.

* جام: زهرک * قهدهح: پياله * ئهياغ:
 نيم کاسهئ پي قهخوارنئ * مهخمه:
 شهرايدان * عهطري شاهي: گولوي
 پادشايانه، ناوي گولتيکيشه * نيشاط:
 كهيف * عهيش و عوشرهت: خووشي و
 رابواردن * ئالات: ئامرازان * صوحبهت:
 ههوالهتي * ئاراسته: رازاوه، خهملئ *
 عهرووسخانه: پهردوو * عرووش: کهپر و
 ميج و بهرزايئ * خاصهكي:
 خزمهتکاراني تايبهتي * خاديم:
 خزمهتکار * ئهقاريب: خزمان * موههيا:
 ناماده * مهحضا: بي گومان * مري:
 مردوو * موههيا: دووبارهيئ، له
 مردن گهراوه * بيتهماميها: بتمامها:
 بههموويه، سهرتاپا * موطهلا:
 زترکفت کراو * بيجهماليها: بجمالها:
 بهجواني خويه * موجهلا: روشن و
 پاک و صاف * رهققاص: سهماکر *
 مهيان: نيوهراست * مهجليس: کۆر *
 خاص: تايبهتي * زهبان: زمان * زهباني
 حال: قسهئ بي دهنگ * قال: قسه، پهيف
 * بي قهرار: بي ئوقره * بي تاب: بي
 تاقهت و بي صهبر * تهب و تاب:
 ههلقوکان و ههلبزوقان، تاوتوت *
 حهجليه: پهرده، پهردوو، ژووري تازهبووک
 و زاوا * پابهند: گيرۆده و مژۆل پاينده:
 بهردهوام * پای بوس: زيارهت، ديدنهئ،
 بهديتن سهرفران بوون * ئينتيطار:
 چاوهنواي * شهوق: ئارهزوو، تاسه * نار:
 ناگر * بباره: ببارينه * دهمع: رۆندک

گەر عاشقى را به شبهي فەپراش
 جاني خوه بده نيشار و شاباش
 نهي ساعي يي مەقصەدا طەوافي
 وەي سالكي مەنەجا مەطافي
 نەز قىبلە و كەعبەيا تە مەقصوود
 بيزيكي تە بويە ئەمرى مەعبوود
 بەيت و حەجەر و مەقام و حوجرە
 سەعى و طەلەب و طەواف و عومرە
 باري ژ تەرا كەرن موقەددەر
 ها بونە ژبو تەرا مويەسسەر
 ناقي تە رەوان بە پيشي سەلوئ
 شيري تو هەمان كەرەم كە خەلوئ
 تاجدين ژ صورەتي شەمالى
 مەعنايي محەببەتا شەپالى
 زاني ب تەئەموول و ب ئيسدراك
 رابو ژ جيهي خوه چوست و چالاک
 ياري غەم و شاهي يان مەمى ژار
 قيرا بويە صاحب و سيلەحدار
 دەستى وي دەست و دل ددل بوو
 بو حاجيبي دەرگە شير ل مل بوو
 تاجدين ب وي طەرزى چو سەرايي
 مەم مال دەرى دگەل دوعايي
 لەورا كو مەخوف بوو ئەو مولاقيات
 مەلزومە ل عاشقان موعادات
 گەر قيسمي موحيب و گەر حەبين
 ئەلبەتتە ب دوژمن و رەقيبن
 ەن ديو و ەنەك ژوان پەرينە
 ەندەك دموفاق نادەمينە

* فەراش: فەراشە، پەپولە: منمنۆك *
 نيشار: بەخشين * شاباش: بەخشيني
 پاداش * ساعي: رۆنگ * مەقصەد:
 جيگەي مراد * خەواف: لەدەرە گەران
 * سالک: رۆمۆ * مەنەج: پێگا *
 مەطاف: جيگەي دەدەرەمگەران * قىبلە:
 رووگە * كەعبە: كابە، مالا خودي *
 ئەمر: فەرمان * مەعبوود: پەرستياو،
 خودي * بەيت: مال * حەجەر: بەرد *
 مەقام: جيگە * حوجرە: ئۆدە * سەعى:
 رۆمەچوون * طەلەب: داخووان * عومرە:
 زيارەتتە، ئەمانەي لەم بەيتەدان
 هەموو دەربارەي زيارەتي حاجييانە *
 باري: خودي * موقەددەر: بپارەراو *
 مويەسسەر: هاسان و پێكەاتو *
 سەلو: داري سەروو * كەرەم كە:
 فەرموو بچق * هەمان: ەەر ئىستە *
 خەلوئ: خەلوەتي ژووري تەنبايي *
 شەمال: مۆم، شەمى * محەببەت:
 ئەفانەن * شەپال: شەنگ و شۆخ *
 تەئەموول: بىرکردنەو، رامان *
 ئيسدراك: تێگەيشتن * چوست و چالاک:
 لەزگين و مەزبوت * سيلەح: سيلاح،
 چەك * صاحب: ەهفالى * حاجيب:
 پەردەدار * مل: شان * سەرا: ژووري
 مال * مەخوف: بەترس * مولاقيات:
 تووشى يەك ەاتن * مەلزوم: لە
 ناچاري، پتويست * موعادات: دوژمنى
 * ديو: شەيتان * پەرى: فرىشتە *
 موناقيق: دووړو

بویک و زافا

زافا ب ئهدهب کو چوو ژ دهردان
 شه معا کول پشت حجاب و پهردان
 رابو کو ژ پیشقه چو خهرامان
 کیشال زهمین بناز دامان
 زولفی دخوه کرنه پای ئهندان
 دهستی دخوه کرنه فهرق پهردان
 دیمما کو ب نووری بهیتول ئهقصا
 قهندیلی فهلهک ب وی ده ئیسا
 مهخموری غه بوقی دهردی هيجران
 موشتاقی صهبوحی وهصلی جانان
 ژهوهلفه ل عادهتی موباحی
 دهستی خوه دریز کره صوراحی
 نوشی ژ صوراحیا شهکه رلهب
 نوشین قهدهحه که ژ مهی لهباله ب
 مهخموری کو دفع کر مهیا ناب
 بیهن کر گول و سونبولی دسیراب
 گه نه رگس و لاله گاه صوژگول
 ریحان و بنه فشه گاه سونبول
 تیک تیکفه ددان و تیک دبهستن
 هن بوسه ددان و هن دگهستن
 ئه و چهنده ب پهکفه را دموسان
 نهویهت نه ددانه ههفل بوسان
 نهلماس و گوهر جومانی دندان
 تهبدیل بوین ب لهعل و مهرجان

* خهرامان: بهلار و لهنجه * دامان:
 داوین * پای ئهندان: رایهختی که
 بهسهریدا برۆن * فهرق: تۆقهسه *
 فهرق پهردان: سه ریکخهر * بهیتول
 ئهقصا بیت الاقصی: مالی هره
 دور، مهبست قودسه، رووگی
 جولهکهکان * قهندیل: چرا * مهخمور:
 خومار، بی واز له سه ر ئیشی
 خواردنهوی شهوی * غه بوق: مهی
 خواردنهوی شهو * موشتاق: بهتاسه *
 صهبوح: شهربانی که بهیانی فهخۆن *
 عادهت: ریتوشۆن * موباحی: مباحی:
 حهلالی، رهوایی * صوراحی: قومقۆکه،
 دهفری گهردن باریکی شهرباب * نوشی:
 فهخوار * نوشین: خۆش چێژه و رهوان
 * قهدهح: پیاله * لهباله: پراوی، تژه
 * دفع: دهر کرن * ناب: خالیص، بی
 خلته * سیراب: تیراو * لاله: رهبنۆک،
 میلاقه * بوسه: ماچ * جومان: مراری،
 مرواری * دندان: دران، ددان * لهعل و
 مهرجان: دوو گهوهری سوورن

-هريايي محه بيه تي وهگر جوش
 -هست گهردهن و له ب له ب هم ناغوش
 مهدهوش بوين ب وي مودامي
 بيهش وهكهن ژ سه ر قيامي
 قادر نه دبوون بكن قوعودي
 گير بوونه ب يه كفه بؤ سجودي
 ته كرار ژ سه جدهئي كو رابوون
 نهو چهنده ب يه كفه هردوو شابوون
 شهكهر ژ له بي ديهك رهفانندن
 سؤرگول ژ روخيدي يهك جفانندن
 تهركيب كرن ژ بؤ خوه گول قهند
 تهزويج كويو ب يه كفه دلبنهند
 سي رؤژ و شهفان ب دل پهياپهي
 وان تهشنه له بان قهخوارن نهو مه
 موسته سقي يي شهريه تا مهيا ناب
 ناخر كو نه بوون ب شوربي سيراب
 كهيفيه تي نه شنه يا شهرايي
 كيشانه كه مالي ئيضطرابي
 صافي ذهقهن و بهدن شهفافي
 كر مهيل و محه بيه تا زهفافي
 سه رمهست ب دهست تيك ههرستن
 بو كه لته و كه لچ و داهه رستن
 دهم ليك پچيان و دهم جودابوون
 گه تيك ههزيان و گه ده بابوون
 دهم نهو ددو بون و گاه يهك بوون
 گه جوت و بيه كفه گاه تهك بوون

* له ب: ليو * ناغوش: هه مپيز * مودام:
 شه راب * مودام: هه ميشه * قيام:
 و تستان به پتوه * قادر: توانا * قوعود:
 رونيشتن * سجود: سوژده بردن *
 تهركيب: ليكدان، پهيوهند * گول قهند:
 ماجوم له پهلكي گوله باخ و شهكر *
 تهزويج: ليك جووتكردن * پهياپهي: بي
 پسانه وه * تهشنه: تي، تينو، تووني *
 موسته سقي: داواكاري قهخوارني *
 شهريه: شرووب، يا قهخوارني *
 شورب: قهخوارن * سيراب: تيراو *
 كهيفيه: چونه تي * نه شنه: كهيف *
 كه مال: تهواي * ئيضطراب: پشتوي *
 شهفاف: سپي وهك شووشه و ناو *
 مهيل: نارهزوو * زهفاف: پتيكگهيني
 بووك و زاوا * تيك ههرستن: ليك
 چه سپان * كه لته: كلتور * كه لچ:
 كلچوك * داهه رستن: به ناو يه كدا
 چوون * پچيان: پتچان * ليك پچيان:
 ليك هالان * ههزيان: لار بوونه وه *
 ده بابوون: له رزين * دهيا: له رز

تیرا کو ژ عاجی بهر ههدهف بوو
 ئامانج ب صهفهتا صهدهف بوو
 ئامانج کو بو مهحعللی پهیکان
 دور دانه بهدهل کرن ب مهرجان
 نهبل هاته قه نهصل ما دویدا
 نهسلا خوه ژ جان و دل ب وی دا
 پهیوهسته ب روژ نهگهر ب شهف بوو
 وان بهر ژ محهبيهتی ب ههف بوو
 ههمواره دو سهر خوهشید سهرکesh
 قالا دکرن ل بهکدی تهرکesh
 گهر روژ و نهگهر شهفی د رهش بوون
 نهو ههر دو مهلهک ومپیکفه خوهش بوون
 گویا ته د گو دوو کیمیاگهر
 مهشغوول بوین ب عهقدی جهوههر
 نهو روح و جهسه ب بهکفه مونهضم
 نهفسهین ب بهکفه بوونه مودغم
 ئینزاللی لهگهن نزولی ئیبریق
 تهصعید کرن ب قهرع و نهنبیق
 مهمزووج شهبيهی شیر و شهگهر
 مهخلووط وهکی حیات و کهوثر
 قهطعا چو نهبوو نهخور نهخوابهک
 وان بیهر نهدهات نان و ئابهک
 نهو حهفته تهمام بوویه گهردهک
 ئاگاه نهبوون ژ حاللی فرهدهک
 غالب گهرییا ل دهردی صیحهت
 غم چون قهشرین ژ کهربی وهصلت

* عاج: ددانی فیل * ههدهف: کتیک،
 ئامانج، نیشانه * صهفهت: پاک و
 صافی * صهدهف: قالکی مراری *
 نهبل: لاسکه تیر * نهصل: سهرهتیر *
 نهصل: دهرکهوتوو له شتی * نهسل:
 توّم، نۆرهمه * پهیوهسته: بهدایم * بهر:
 سنگ، روو * ههمواره: ههمیشه *
 سهرکesh: تووپه و یاخی * تهرکesh:
 تیردان * عهقد: گریج * جهسه: لهش *
 مونظم: پتوه نووساو، چهسپاو *
 نهفسهین: دوونهفس * مودغم: تیکه
 کراو * ئینزال: رۆژن، رۆژنهخوار *
 نزول: هاتنهخوار * ئیبریق: ئافتاو،
 لولیتنه * تهصعید: بالابردن * قهرع:
 لیدان وهک کوتانی دهرکه * قهرع و
 نهنبیق: دوو ئامرازی حهکیمانه که
 خوین و شتی تری تیدا دهمزون *
 مهمزووج: تیکه * مهخلووط: لیکدراو
 * حیات: ژیان، ئاوی حیات * کهوثر:
 ئاوێکه له بههشت * خور: خواردن *
 خواب: خهو * ئاب: ئاف * گهردهک:
 پهردوو، له نۆدمیهکدا بوونی زاوا و
 بووک * فره: تاک * غالب: زال *
 دهر: ناخۆشی * صیحهت: ساخی *
 کهرب: نازمهتی * وهصلت: پتک
 گهشتن

- که هسه ره ری ژ روژئی حه شتی
 ریضوان مه شییا ژنیف به حه شتی
 هم هیژ و سال بهر ده ری بوو
 - ایم نه وی سهر ل سهر به ری بوو
 هیژا نه وی مه سکه ن ئاستان بوو
 روژان و شه فان وه پاسبان بوو
 تاجدین کوژ گهر ده کی ب ده رکته
 روژه که ته دگق مه می ب سهر که ت
 فیلحال وه رنگ شادمان بوو
 هم نه فسه ری نه وجی ئاسمان بوو
 یاره که ته هبت مه گهر وه بیتن
 گهر دی وه نه بت مه گهر نه بیتن
 یاری ب ته را بتن موافق
 صه خزمی دخاین و موافیق
 قوربان بکه قهط مه بی مخابن
 چ دکی ب که سان کو بی و فابن
 قوربان بکه قهط مه بی ژه کینه
 بی کینه برا نه گهر ب کینه
 یاری ته ژ بو ته را برایه
 هم چافه ژ بو ته هم چرایه

به هشت، "رضوان" له قورئانی شدا
 هاتوو ... له ره ژان وهر گیراوه * بهر:
 سنگ * ئاستان: بهر ده رگا * مه سکه ن:
 نشیمن * پاسبان: پاسدار، کیشگر
 * موافیق: هاویر * موافیق: دوو روو
 * مه بی: مه بیژه * مخابن: حه یف *
 قوربان: گوری * کین: رک * بی کینه؟
 بیرسه کین؟ وانا: مه یاننا سه با براش
 بن

به کر هوان

گافا ژ عهدم خودی کر نیجاد
 نهف کهون و مهکان ژ نوغه بنیاد
 مهجموعی موکه ووهناتی عالهم
 هتتا فه خولاصه نوعی ئادهم
 نهشیا ب هسب صیفات و نهفعال
 ئینانه وجودی موختهلیف حال
 مهوجود کرن ب هف موعهییهن
 نهضداد کرن ب ضید موبهییهن
 نهف نهرض و سهما بهطیی و دایر
 نهف مولک و مهلهک موقیم و سایر
 نهف نوور و ظهلام و کوفر و ئیمان
 نهف خولد و سهقر بههشت و نیران
 نهف بارید و حار و رهطب و یابس
 نهف میر و گه دا غهنی یو بانیس
 نهف ناخ و هوا و ئاگر و ئاف
 نهف لهیل و نههار و سی و سیطاف
 نهف هیجر و ویصال و شاهی و غهم
 نهف مهوت و حیات و سور و ماتهم
 هن نوور میثال و هن وهکی نار
 هندهک دحه لیم و هن ددژوار
 فان صادیق و راست و خیرخواهن
 فان قه مصی و خوار و رووسیاهن
 فان نه هلی جهه نهم و عذابان
 فان لایقی جهه ننت و شهوابان

* عهدم: نه بوون * نیجاد: پهیدا *
 * کهون: دنیا * مهکان: جیگه *
 * موکه ووهناتی: دروست بووان * ب
 * هسب: به گویره ی * صیفات: ناکاران
 * نهفعال: کرداران * وجود: هه بوون *
 * موختهلیف: جیا * موعهییهن: دیاری *
 * نهضداد: کزی ضد، دژ * موبهییهن:
 * ناشکرا * بهطی: سست * دایر:
 * خولدر، گه پریده * موقیم: نیشته جی *
 * سایر: گه پوک * خولد: بههشت *
 * سهقر: دژ، جهه نهم * نیران: ئاگر
 * بارید: سار * حار: گهرم * رهطب:
 * تهی، شل * یابس: زوا، وشک * بانیس:
 * نه دار و بیچاره * ناخ: گل، خاک *
 * لهیل: شنهف * نههار: رۆژ * سی:
 * سیتر * سیطاف: سیتره ی هاوتای تاو
 * هیجر: دوری * ویصال: پتک کهین
 * مهوت: مردن * سور: بهزم و جهزن *
 * ماتهم: پرسه * حه لیم: له سه رخق *
 * دژوار: تونده ته بیات * صادیق: دروست
 * قه مصی، قه مسی: دهغل، ناراست *
 * رووسیاه: روورهش * عذاب: دهرد *
 * شهواب: پاداشتی باش

بابینی کو پیکفہ جو مله ضیددن
 حکمت چیه بچی پیکفہ نیددن؟
 نه ورا کونهبت نه گهر ته خالوف
 تمیز مه حاله هم ته عاروف
 نه لقیصه ب ئیقتیضائی خیلقت
 میری ب که مال و عیز و رهفت
 راگرتی ژ بۆ خوه ده رگه وانه ک
 فهتانی زه مانه صهی پسانه ک
 ایم ل ده ری وی قاپوچی بوو
 قه للاح و قه لاش و قه هوچی بوو
 نه ما ب نه سب نه مه ردی بوهتان
 به لکی موته وه لیدی ژ بوهتان
 نه صلی وی دبین ژ مه رگه فه ی بوو
 مه حضا وی به شهر ب شور و شهر بوو
 نافی وی مونا فقی به کر بوو
 به لکی ژ "ب لوقییا" به تر بوو
 مه نناع و موذه بذه بن و ئیبلیس
 خه دداع و خه به ربه زین و ته لبیس
 شاگردی شه نامه تا وی شیطان
 شه رمنده و ژ گوئنا وی بوهتان
 به د چهره ژ رهنگی دیوی کابووس
 به د فیعل و ستیزه کار و سالووس
 تاجدین دگوته میر عیانی
 میرم بکه ده رفی ده رگه فانی
 نه ف لایقی ده رگه هی ته نینه
 نه ف که لبی نه یندری ب کینه

* نیدد: بهرام بهر، هاوتا * ته خالوف:
 دژایه تی * ته میز: فهرق و جیاوازی *
 ته عاروف: هه فددو ناسین * ئیقتیضا:
 گۆره * خیلقت: سرشت * عیز:
 حورمهت و ریژ * رهفت: دلوفانی *
 فهتتان: شهره لانیستین * صهی پسان
 "یان صهی پسانک": تووکه سه ک *
 قاپوچی: ده رگه وان * قه للاح: درۆن *
 قه للاح: شه یانی کهر * قه لاش:
 گزیکار * قه هوچی: شهره بخۆر *
 قه هوچی: ده م بۆگه ن * مه رد: پیاو *
 موته وه لید: به دنیا هاتو * بوهتان:
 بوختان * واتا: زۆل و بیژو بوو *
 مه حضا: ته وار، شه شدانگ * شور:
 کهر و ههرا، شهر و خراپه * مونا فقی:
 دوو و "به لوقییا": له چیری و کانداناوی
 جووکی زۆر شه یان و شوفار و به ده ی
 بووه * به تر: خراتر * مه نناع:
 به ره لهستی چاکه * موذه بذه ب:
 وازوای * ئیبلیس: شه یان * خه دداع:
 خاپینۆک * شه رمنده: فه دیکار *
 بوهتان: بوختان، درۆی هه لبه سته *
 به د چهره: دیم کریت * دیو: شه یان *
 کابووس: موته که، موته * به د فیعل:
 به دکار * ستیزه کار: شهره خواز *
 سالووس: شالوژ، ریا باز * عیانی:
 ناشکرا * که لب: سه ک * نه یندر: یانی
 گر * ب کینه: دل پیسه

هرچند صهو و دهرگه فان برانه
 نه کثر صه ب ميهر و باوهفانه
 نهف رهنګه ه مير دگوته تاجدين
 فيعلی د به کرمه گهر نزانين؟
 نه م قيسمی نه مير قيسمی ناشين
 پر فتهل و گهرين و پيش و پاشين
 ناچاره ژ بڼ مه ناشفانه ک
 لابودده ژ بڼ مه دهرگه فانه ک
 هندي ب حکومه تی دکين دهور
 گه ه عدله ژ بڼ مه کار و گه ه جهور
 هرچندې به کمر وهله زينايه
 ناشی مه ژ وی ب فتهل و بایه
 نهف زومره کو ظالم و عهوانن
 سوباشی و شه حنه دهرگه فانن
 ناشی د مه ظالمان دگي پرن
 دمخلی د مه ظالمان د هتي پرن
 ناشی مه نه گهر چی وه قفی عامه
 گه وری تزی گارسی حرامه
 وی گارسی حاریشه ک دچينت
 نهف حاریشه بڼ مه دی هه لينت
 نهف عاده ته نينه خاصي ميران
 نابیني ل بهر دهری فقهيران
 وان ژي هه می پاسه بان ژ صانن
 نهو ژي هه می قيسمی دهرگه فانن
 سولطانی سه ريری بی نیازی
 نابیني ژ بويی کار سازي

* که مين: بڼ سه * نه کثر: ژورتر *
 ميهر: خوښه ويستی * باوهفا: به
 نه مگ * فيعل: کرده * فتهل: زفرين،
 سوران * لا بودد: ناچار و لازم * جهور:
 زولم * وهله زينا، بيژوو، بيژ، بيچ *
 با: باو، سور * عهوان: گزير *
 سوباش: ميراو * شه حنه: داروغه *
 مه ظالم: ناهه قيان * وه قفی عام:
 ترخان بڼ گش * گه وری: گهروو،
 گهرووله * حرام: ناپهوا * حاريت:
 زهوی کيل * سولطان: دمه لاتدار *
 سه رير: تهخت

مندی نهوی را کړن سه لاطین
 ده چنه نهوی چی کړن شه یاطین
 حاصل د صهیي خوه میر نه بووری
 نه علیل ددانه بهر ضه رووری
 میرن هه نه نهو صهیي د تازی
 نادن ب عه داله یی د تازی
 نهو کینه وهر و خه بیث و مو دبیر
 به غنی به کړی ب دل موزه ویر
 خه وفا وی هه بو ب خه ف ژ تاج دین
 ایم دلی ویدا هه بوو کین
 وفتی کو ب ده ولت و سه عاده ت
 نهف ده عوه ته بو ب رسم و عاده ت
 خه ف ژاده می یان وهکی عه زازیل
 مه حضا غه ره ضاوی کذب و ته سویل
 نهها وهه گوته میر دخه فدا
 میرم تهستی قهوی ته له ف دا
 نهو جه وهری تاج و تاجی جه وهر
 نهو نه فسه ری زیب و زیبی نه فسه ر
 نهو رهنکه سزایه تهخت و نهو رهنک
 فه رزانه ب عه قل و فه ر و فه رهنک
 کیسرا ب کهسه ر ژ بوی دینی
 فه غفور ب غور بو نه فینی
 قه یصر ژ کوری خوه رابخوه ستا
 خاقان ژ پیشفه ده ست بیه ستا
 هیژا نه دبوو نهوی تو نه رزان
 نه فرهنکه هه سه سه ری بدی وان

* سه لاطین: کزی سلطان * شه یاطین:
 شه یاتانان * ته علیل: به هانه دوزینه وه *
 ضه رووری: ناچاری * عه داله: نه سپی
 حدود و رسمه ن * کینه وهر: رکونی *
 خه بیث: پیس * مو دبیر: بهخت
 وهر که راو * موزه ویر: دروهه لیه ست *
 خه وف: ترس * خه ف: نهی نی * کین:
 بوغز و رک * ده ولت و سه عاده ت:
 بهخت و پیروزی * ده عوه ت: زه ما وند *
 عه زازیل: شه یتان * کذب: درق *
 ته سویل: دل کرمی کردن * قهوی: زود
 * ته له ف: به تلان * نه فسه ر: تانج *
 زیب: خشل * نهو رهنک: تهختی
 پادشایان * فه رزانه: فره زان، به ناو هه *
 فه ر: شکو * فه رهنک: ماریفه ت *
 کیسرا: شای نیران * دین: دین *
 فه غفور: پادشای چین * غور:
 کوورانی، چالایی

میر گۆقه ددم ئهیا بهد ئهخته
 تاجدین و مه مئی ب تهختی قه یصهر؟
 رۆژا وهکو بویه جهنگ و پهرخاش
 تاجدین و مه مئی دووصه قزلباش
 بیلجـومله بزهر و زهند و بن په
 ئینان ژ مهرا ب شیر و شه شپه
 خاقان کییه نهز چ کم ب فه غفور؟
 نادم نهز نهوان ب روبعی مه عمور
 مه لعونی کودی نهبو چو ته ئثیر
 نهو مه سئهله وهرگه پانده ته زویر
 گۆقه نهجه حقیقه تا هومامان
 هم سهنگی صه داقه تا غولامان
 رۆژا قه دخون شه رابی بهلوی
 گاڤا کو دخون که بابئی سهلوی
 چاوانه د شاهی و صه فایئ
 نهو رهنگه د طهنگی و جه فایئ
 عاریض نهبتن ل وان ته به ددول
 ظاهیر نهبتن ژوان تهحه وول
 مه حضا نهکن نهو قوصوری خزمهت
 قه طعا نهکن نهو فوتوری هیممهت
 نهو ذهوق و جهفا بین موقابیل
 نهو صیدق و وهفا بین موعادیل
 لی ضایعه هیممهتا که ریمان
 دهرحه ققی نه لایق و له ئیمان
 ناکهس نه سزایی گهنج و ماله
 نه ورهس نه مونسایی جه لاله

* قه ددهم: قهط ددهم؟ * ئهیا: هه
 بهد ئهخته: خراب ئهستیره، بئ بهت
 * پهرخاش: شهر و پهف چوون
 قزلباش: چهكدارى زهمانى سهفهوی *
 زهر: زری، كراسى ئاسن * زهند:
 قۆلبه‌ندى شه‌ركه‌ران * بن په: تیغی
 جهوه‌ردار * شه‌شپه: گورز * روبع:
 چاره‌ك * مه‌عمور: ئاوا * روبعی
 مه‌عمور: به‌هموو سه‌ره‌مینی ئاوه‌دان
 ده‌گوترا ... روبعی مه‌سكونیشیان پئ
 ده‌گوت * مه‌لعون: نه‌فره‌كراو * تاثیر:
 كاری * ته‌زویر: فیتلبازی * هومام:
 میری گه‌وره و نه‌جیب * صه‌داقه‌ت:
 راستی * به‌لوا: ئازایی له شه‌پدا *
 به‌لوا: به‌لا * سه‌لوا: خاترجه‌می *
 سه‌لوا: شتیلاقه ... نهو مه‌له‌ی خوا له
 ئاسمانه‌وه بق جووله‌كه بیتگۆشته‌كانی
 ده‌شتی سیناییی ده‌باراند * عاریض:
 رووداو * ته‌به‌ددول: گۆزان * ته‌حه‌وول:
 وهرگه‌پان * فوتور: سستی * ذهوق:
 خوۆشی * جه‌فا: ئازار * موقابیل:
 به‌رانبه‌ر * صیدق: راستی * موعادیل:
 وه‌كه‌هه‌ف * ضایع: خه‌سار * كه‌ریم:
 به‌خشنده * نه‌لایق: نه‌شیاو * له‌ئیم:
 ناكه‌س و ناكه‌س به‌چه * سزا: شیاو *
 نه‌وره‌س: تازه‌كیسه * جه‌لال: شكۆ

نه نظوري نه وره سان شهرابه
 نه خموري نه سرخو ه شان خه رابه
 پر عقل دقت و پر تهحه ممول
 مهره س ب مه ي نه كهت تهحه وول
 ميرم ته نه دي كورې سكه ندهر
 بيته نه ظه ر ه ده دي چو دهر
 رڼا كو ستي ته دايه تاجدين
 وي ژالي خوه داييه مه ي زين
 مير گو چ عه جه ب ب من نه كر پرس؟
 يا نه قه نه مايه وي ژ من طرس؟
 گو ما تو نراني نهو كسانه؟
 ميرزايه جوانه په هله وانه
 نه يدان دايه وي جهله و ره فايه
 مهرچي وه كو نهو بكهت ره وايه
 طرسا من نهوه ب كيبر و كيني
 طوغيان بكهتن ژ پاشي زيني
 دعوا نه سه بي بكهت ب خاليد
 قه صدا سه سه بي بكهت زه وايد
 مير گو مه ژ دل هه بو ب داخووان
 زيني ب مه ي بكم سه ره نه فراز
 صوندي دخوم نه ز ب روحي واليد
 هه تنه بگه هيته جه ده دي خاليد
 مه حضا بذكورې نه سلي نادم
 زيني بژني تي نه ز قه نادم
 مهرچي ژ سه ري خوه بويه بيزار
 ها زين و بلا ببت خه ريدار

* تهحه ممول: هه سه له * هه ده:
 نه اندازه، سنور * عه جه ب: سه ير *
 كسانه: چلونه * جهلهو: هه فسار *
 رهوا: دروست * كيبر: فيز * طوغيان:
 سه ركيشي * زه وايد: زيده تران،
 زياديان * سه ره نه فراز: سه ربلند *
 واليد: باب * جهه: باپير، كال * ذكور:
 نثريه

مهردی ژ سهر و رجا خوه تیره
 بی خهوف بخوازتن کو می‌تیره
 حوککام ب باطن و ب ظاهر
 بی شبهه موشابهن ب ناگر
 ظاهر دسپاهی و ب نوورن
 باطن ژ موداره‌یی د دوورن
 ره‌حمی کو دکن ژ ره‌نگی رځون
 قه‌هری کو دکن جیهان دصوژن
 زینه‌ار ب وان نه‌کی تو باوهر
 گه‌رباب و پسی وه‌گر به‌راده‌ر
 خاصما کو موقه‌ره‌بید به‌دخواه
 نیتزکی بن نه‌عووز و بیللاه

* حوککام: میران، حاکمان * باطن و
 ظاهر: ناووه و دمه‌وه * موشابیهن:
 هاووتنه‌ن * سپاحی یا سپاهی:
 جوان، خوشیک * موداره: سازان *
 قه‌هر: تورپی * جیهان: دنی *
 زینه‌ار: ده‌خیله * به‌راده‌ر: برا *
 موقه‌ره‌ب: نیتزیک * نه‌عووز بیللاه:
 خودمپارتیزین به‌خوا، په‌نا به‌خوا

زین و مهم و مهم

تجدیدین و سستی کو بیون ب ههف شاد
 و مصلی کرن نهو ژ هیجری نازاد
 مهم مایی د کونجی و هدهدهتی فهد
 نهیار و نه هه منیشین و هه مدهد
 هه مدهم کونه بن ژ بق دهمانرا
 هه مدهد نه بن ژ بق غهمانرا
 غهمگین ب چی دی بکن تهحه ممول
 شاهین ب چی دی بکن تهوه سسول
 شاه یو غهمان دقتیت نه نیاز
 مردان و دهمان دقتیت دهمسان
 تونسسیه تی عاشقان سکونه
 سه رمایه تی و هحشه تی جنونه
 ناسووده دبن ب یه کدوو هم قال
 خاصما کو هه بن ب یه کفه هم حال
 زین و سستی یو مهم و تاجدین
 فیکرا دکرن مودار و ته سکین
 بنی کو دکرن دهر دی نه فغان
 دهنگی سستی بی دبوویه دهرمان
 گافا و هکو مهم ب دل دنالی
 تاجدین دبوویه هه کیم ل نالی
 نهف هه ردوو ژ هه ردووان جودا بیون
 چون هه ردوو ب مه قصه دا خوه شابوون
 مان زین و مهمی دبی سه رنه نجام
 بی مه قصه د و بی مراد و بی کام

* کونج: گۆشه، سوچ * و هدهدهت:
 ته نیایی * فهد: تاک * شاهین:
 دلشادان * تهوه سسول: لیک نزیک
 بیون * نه نیاز: هاو بهش * دهمباز:
 هاواراز * تونسسیه تی: هزگری،
 سه بیوری * سکون: هیوری *
 سه رمایه: سه رمه یان، دهممایه *
 و هحشه تی: دوری له خه لک و ناوایی *
 جنوون: شیتی، دینی * قال: قسه،
 په یف * هم حال: هاو حال و چۆنایه تی
 * مودار: مدارا، دهر بردن * ته سکین:
 هیوری * ل نالی: له لای * مه قصه د:
 مراد، مه بهست * شابوون: شاد بیون *
 سه رنه نجام: بهرهم، داوی، دواپی *
 کام: مراد

چل روڙي نه خور نه خواب زيني
 سهر رانه دبوو ژ سهر گريني
 خونا دلي بوو غهڙا و خوارن
 هيستر ب خوه شهر بهت و شه خوارن
 همواره ب روڙ نه گهر ب شهف بوو
 وي حالتی ژ فيرقه تي ههر نهف بوو
 روڙان دگري بشهف دکر ٺاه
 نهو رنگ گه رپيا ضه عيف نهو ماه
 بهدرا روويي وي بوويه هيلالهک
 طه لعته دنوما وهکي خه يالهک
 همزاد وهفال و هم نشينان
 هم پراز و نه مين و نازهنينان
 ههر لهظه د گوتني ب ريقهت
 کهي سهروي رياضي باغي رفعت
 سهر سهبزي يو تازه بهرگ و باري
 نهف چهنده چ هيستران دباري؟
 هم مشيره نه گهر ژ ته جودا بوو
 خواهش چو و ب همسهري خوه شابوو
 وي گرتيه بو خوه صهر و ته مکين
 نهو شايه ل وي تو لي ره غه مگين
 مين بهعد غه مان ژ قه لبتي راکه
 ته شبیه ب زولفي بهرغه با که
 چين چين بکه طورهني د شه بهرنگ
 گول گول فه که عارضی دگول بهرنگ
 زولفان فه که تا بين موسه لسهل
 نيکليل ل جه بهه تي موکه لاله

* خور: خوارن * خواب: خو * غهڙا:
 بڙيو * فيرقهت: جودايي * ضه عيف:
 لاواز * بهر: مانگي پر * هيلال: هيڤک
 * طه لعته: ديم، روخسار * همزاد:
 هاوته من، هاو خواردن * نه مين: جي
 باوهي * نازهنين: بهناز * ريقهت:
 نهرمي * رياض: باخچان * رفعت:
 بلندي * سه رسهين: تورت و شق، ته
 و تازه * بهرگ: گهلا، بهلگ * بار: ميوه،
 بهر * هيستر: روڙندک * دباري:
 دمباريني * هم مشيره: خويشک *
 همسه: ميتر بو ژن، ژن بو ميتر *
 ته مکين: دامه زران * مين بهعد: من
 بعد: له مودوا * بهرغه: روو بهر و با،
 واتا بلاو * شه بهرنگ: شه فرنگ، رهش
 وهک شهوي رهش * فه که: بکه رهوه،
 ديسان وهلي بکه * عارض: روو، ديم *
 گول بهرنگ: بهرنگي گول * فه که: بکه وه،
 بلاوکه، بامده * موسه لسهل: زنجيري
 * نيکليل: تانچ * جه بهت: نهني، هه نيه
 * موکه لاله: تانچ بهسهر

سكان توژ خه مرييان جوډاكه
 زولفان شه كه پټكفه به رهه واکه
 - صوژگول و سونبول ناشنابن
 رميحان و بنه فشه طا ب طابن
 بسان بوهرينه سهر هيلالان
 سهوډا که د به که که يي بيلالان
 بسان بکه خه مرييان قهدهح نوش
 جه عدان فه که که عبه بت سیه هپوش
 نا خهلق ژ غه رب و شهرقی تا شام
 جه ججاج صيفهت ببهستن ئيحرام
 پهيوهند بکه پټکفه بسک و خالی
 شيرازه که مه صحفه فاجه مالی
 سهر له وچه يی ديم ببت موده هههه
 ناياتی خودی بين موره تتهه
 نا فيرقه يی کافر و موسولمان
 تصديقی بکن به نصصی قورئان
 فان غه مزه و ناوړی دخونخوار
 وان خه نجهر و که يبه پړی د دژوار
 زينهار مه دی جه واز و روخصهت
 وان نينه ب کهس چو ريفق و رحمت

* خه مری: دهرژکه ی سوری سهرپوش
 * شه: شانه * به رهه واکه: و بهر با ده
 ناشنا: دوست و ناسیاو * بنه فشه:
 وهنه وشه * طا ب طا: لق بهلق * بوهرينه:
 داوهرينه، بهينه * هيلال: هپک *
 سهوډا: عاشق * سهوډا: رهش، کړين *
 به که که: شاری مه که * بيلال: کویله ی که
 حبه شیی رهش بووه له مه که، بووینه
 بانگدهر لای پیغه مبر * خه مری:
 شهرا بخور * خه مری: سهرپوشی ژنانه *
 قهدهح: پیاله * جهعد: کهزی لول و
 بادراو * که عبه: کابه، مالا خودی *
 سیه هپوش: رهشپوش * غه رب: خوړنشین
 * شهرق: خوړه لات * شام: ولاتی
 سوریای نیستا * شام: شو * جه ججاج
 حجاج: زیاره تکه رانی کابه * ئيحرام:
 چونه ناو مه که وه که حاجی فوته ی بی
 ته قهال له بهر ده کهن و نا په وایان له خو
 دور ده خه نه وه * په یوهند: له ههف جوت
 کرن * شیرازه: به ناوړیشم دروونی بنی
 کتیب * مه صحفه: قورئان * سهر له وچه:
 سهری لایه * دیم: روو * موده هههه
 "مذهب": زیت کفت * نایات: نیشانان *
 خودی: خوا * موره تتهه: ته کوز * فيرقه:
 کومهل * ته صديق: پروا * نه صص
 نص: دهق * غه مزه: چاودا گرتن، چاف
 شکاندن * ناوړ: لاکردنه وه * خونخوار:
 خونتمز * که يبه: تیری سهریان و تیژ *
 زينهار: ده خيله * جه واز: ده ستوور *
 روخصهت: ئيجازه * ريفق: نه رمی *
 رحمت: دلؤفانی

مه‌ئذوون بکه طوره‌یی د‌طه‌پار
 دا حوکم بکن ل‌شاه و خوندکار
 په‌ردئ توژ بهر گولان هه‌لینه
 بئ صه‌بریئ بولبولان ببینه
 خه‌ندان بکه خونچه‌یا ده‌هانی
 نالان که هه‌زار داستانی
 سه‌رخوه‌ش که ل‌گه‌رده‌نئ گوهاران
 سه‌رسام که جنوون و دین و هاران
 مه‌یخۆر که مه‌لان ب‌غه‌نج و نازان
 شیخان تو بشینه بهر به‌رازان
 ده‌ستوور بده بسک و زولف و خالان
 ناگاه بگیره ئه‌هلی حالان
 دا مورشیدئ بئ طه‌ریقئ هایم
 سه‌رگه‌شته نه‌بن وه‌کی به‌هایم
 ئینکار بکه‌ت ضه‌لالئ موطله‌ق
 ئیق‌رار بکه‌ت ب‌صوره‌تئ حق
 فارینغ ژ ته‌جه‌للیا جه‌لالئ
 قانیع ب‌ته‌صه‌وورا جه‌مالئ
 فانی بکه‌تن ئه‌وی و جوودئ
 باقی ببتن ب‌قئ شووودئ
 ئه‌ف چه‌نده ئه‌وان دگۆتن ئه‌ویه‌ند
 زین پئ نه‌دبوو صه‌بوور و خورسه‌ند
 به‌لکی ب‌نه‌صیحه‌ت و ب‌په‌ندان
 یه‌کجار دکه‌ته به‌لا و به‌ندان
 عیشق ناگره نه‌فحه‌یه نه‌صیحه‌ت
 سیر په‌رده‌یه له‌ومه‌یه فه‌ضیحه‌ت

* مه‌ئذوون: ده‌ست‌ورداری * طوره:
 په‌رچوکه‌ی سه‌ر هه‌نیه، بسکی کۆکراوه *
 طه‌پار: ریتگر و دز، دزی ئاوه‌ز * دا: تا *
 حوکم بکن: فه‌رمان ره‌وابن * خوندکار:
 پادشای زل * هه‌لینه: لاده * خه‌ندان: ده‌ف
 ب‌که‌ن * خونچه: پشکۆژ * ده‌هان: ده‌ف *
 نالان: بنالین * هه‌زار داستان: هه‌زار
 ده‌ستان: بولبول * گوهار: گوواره *
 سه‌رسام: چه‌په‌ساو * جنوون: دین، شیت
 * هاری: نه‌خۆشییه‌کی گرانه * هار:
 نه‌خۆشی هاری * مه‌لان: مه‌لایان * غه‌نج:
 ناز، ده‌لال * بشینه: بنیره * ئه‌هلی حال:
 خواناسی له‌زه‌بر * مورشید: رتبه‌بر *
 طه‌ریق: رتک * هایم: به‌ره‌مه‌لدای
 سه‌رلێشتیوار * سه‌رگه‌شته: سه‌رگه‌ردان *
 به‌هایم: چه‌یوانات * ئینکار: حاشا لیک‌کردن
 * ضه‌لال: ئافارئی، گومرایی * موطله‌ق:
 یه‌کجاری، ته‌واو سه‌نگ * ئیق‌رار: دان
 پێدانان * صوره‌ت: شکل، دیم * حه‌ق:
 راست * حه‌ق: خودئ * فارینغ: والا،
 ئاسووده * ته‌جه‌للی: خۆشان‌دن * جه‌لال:
 شکۆ و گه‌وره‌یی * قانیع: به‌سکر، رازی *
 ته‌صه‌وور: ئینانه به‌ر هزر * جه‌مال:
 خۆشیکی * فانی: ته‌رت و تونا * وجود:
 هه‌بوون * باقی: هه‌رمای * شووود:
 شایه‌تان * شووود: دیتن * صه‌بوور: ب
 قه‌ری، پشوو له‌سه‌رخۆ * خورسه‌ند: رازی
 و شاد * نه‌صیحه‌ت: شتیر، ئامۆژگاری *
 په‌ند: ئامۆژگاری * به‌ند: زیندان، گیرۆدیی
 * نه‌فحه: سه‌ره‌تای هه‌لکردنی با * سیر:
 نه‌پێنی، راز * له‌ومه: سه‌رکۆنه *
 فه‌ضیحه‌ت: ریسوایی، به‌دناوی، عه‌یب
 ده‌رکه‌وتن

ھندي ڪو ئه وان ڊڪر مه لاهت
 وي زنده د بوو ژوان نه دامهت
 نه شڪان نه ددانه چاڻي فرصت
 ناهان نه ددا دهانن موهلت
 دا ئه و ب ڪه لامه ڪي خه بهر دت
 يا ئه و ب مه قامه ڪي نه ظه ر دت
 ناصيح فڪرين ڪو وه عظ و ته قرير
 ناڪن بچو رهنكي نه فع و ته نثير
 مابين د ته عه ججوبن ڪو ئه و ماه
 نه ف چهنده ژ بو چرا ڊڪهت ئاه؟
 وان هه وه قياسي ڊڪر ڪو زيني
 هه بڙ ستيبي ڊڪهت گريني
 ديتن ڪو خه بهر هه مي هه و بوون
 ناچار ڪرن سڪوت و رابوون

* مه لاهت: سه رکونه * زنده: زهحف *
 نه دامهت: پڙماني * نه شڪ: روڻڊڪ *
 فرصت: دهرفت، هه * دهان: دهف
 * موهلت: مڙلت، قان * ڪه لام:
 ناخافتن * خه بهر دت: قسه بڪات *
 مه قام: چيگه * نه ظه ر: ته ماشا *
 ناصيح: په ندبيڙ * فڪرين: ديتيان *
 وه عظ: نامڙگاري * ته قرير: قسه به
 خه رچدان * نه فع: به هره * ته نثير: ڪار
 تيڪردن * ته عه ججوب: سهيرمان *
 چرا: بڙجي * قی یاس "قياس": ته خمين
 * خه بهر: قسه * هه و: با * سڪوت:
 بيدهنگي

زین ژ هه میڤا دبیره

زین ماب ته نئی دگهل غه مان جۆت
 غه م لی جقییان ژ بۆ غه مان گۆت
 که ی هه مه نه فه سی د بینه وایان
 فه ریاد په سی د پر جه فایان
 هه مه دردی دلی د ده ردمه ندان
 هه مه په رده بی سیری موسته مه ندان
 هه مه رازی دلی د دلبرینان
 هه مه خوابه بی خاطر بی هه زینان
 هه مه کاسه بی خوانی بی طه عامان
 هه مه شه ره بی راحی ته لځ کامان
 عاشق بووه واصلی جه مالی
 سالیك بووه نایلی جه لالی
 وێرانه بی دل وه مایه خالی
 قه ط غه یری وه که س نه هن هه والی
 چاوان دکرن ژ بۆ خوه مه عموور
 موطله ق ژ وهره مه دایه ده ستوور
 ده ولت ب وهیه دداری دنیــــــــا
 ره فعت ژ وهیه سه رای عوقبا
 غه م له وه مه دقین کو باوه فانه
 نابین نه فه طه حلی یو جه فانه
 رۆژا ره شییانه یاری جانی
 یاری خوه شییانه شادمانی
 که ونه ین چعا جیل و چ ئاجیل
 غه مخواری نه بت کوتینه حاصل
 حاصل ب وه خوه ش دبت ل من دل
 بی گه نجی غه مان ژ دل چ حاصل

* هه مه نه فه س: هاو هه تاسه * بینه و:
 بیچاره * فه ریاد په س: هانا * جه فا:
 ئازار * ده ردمه ند: خودان ده رد و ژان *
 موسته مه ند: ژار و فه قیر * هه مه خوابه:
 هاو خه و * خاطر: دل * هه زین: دل ب
 کول * طه عام: خواردن * مه شه رب:
 جی فه خواری * راح: شه رب * ته لځ
 کام: ده ف طه حل * واصل: که هایي *
 سالیك: رتوونگ * نایل: که یشوو *
 جه لال: شکۆ * هه والی: ده رو به ر *
 مه عموور: ئاوه دان * موطله ق: ته واو,
 په کجاری * ره فعت: بلندی * سه را:
 خانی * عوقبا: روژا داوی, قیامت *
 طه حلی: تالی * که ونه ین: دنیا و
 قیامت * عاجیل: په له * ئاجیل: مؤلّت
 دراو * حاصل: په یدا * حاصل:
 بوخته ی وتار * گه نج: خه زینه

ب خوځه ها خوځه را

که هگاه ستي دکر موخاطه ب
 نه فرهنگه هه نه مه لهک موعاته ب
 که ی روح و رهوان و قهلبی زینتی
 نوورا به صهری دیار و دینتی
 هه مشادی یو هه مجه فا و هه مدهم
 هه لهحم و عیظام جیلد و هه مدهم
 هه شیره و هه جهناح و هه مسهر
 هه به یضه هه ناشییان و هه مپهر
 وهی طبع ب طبعی من موطابیق
 ئیلا کو ب بهخت ناموافیق
 صه شوکور ته بهخت بوویه یاوهر
 چاوا ته دقئی وه دا ته داوهر
 صه شوکور ته بهخت بوو موساعید
 طالع که پیا ژ بو ته صاعید
 بهختی من نه گهرچی زیده رهش هات
 نهف قیسمه ته بومه زیده خواهش هات
 ته قسیم غه مان ژ بو مرا بوو
 ته قدیری نه زهل یه قین وسابوو
 شاهی ژ ته را و غه م ژ بو من
 تاجدین ژ ته را و م م ژ بو من
 غه م چون کو ب صوره تی مه مینه
 لهو غه م ژ مرا ل سهر غه مینه

* موخاطه ب: نالی گفتوگو * موعاته ب:
 سه رکونه کری * به صهر: چاو * دیار:
 وه لات * دین: دین * لهحم: گوشت *
 عیظام: هستیان، نیتسان * جلد:
 پیست * دهم: خون، خوین، نه فاس *
 هه مشیره: خویشتک * جهناح: بال،
 چنگ * به یضه: هیک، هیلکه، خا *
 ناشییان: هیلین * په: بال، تووکی مهل
 * طبع: مهجاز، سرشت * موطابیق:
 وه که ههف * ئیلا: مهگین * موافیق:
 هاوتا * یاوهر: هاریکار، نالیکار *
 داوهر: خودی * موساعید: یاریده ر *
 طالع: بهخت * صاعید: بالا، بلند * م:
 من * مرا: بو من * ته قدیر: برپاری
 خوایی * نه زهل: رڼا بهری * یه قین:
 بیگومان * صورت: شکل

ل فندق ب گارنه

دهم شه معنی دکر ژ بۆ خووه ده مساز
 که ی هه مسهر و هه منشین و هه مپاز
 ههر چه ندی ب صوۆتنی وهکی من
 ئەمما نه ب گـوۆتنی وهکی من
 گهر شهبههتێ من ته ژێ بگۆتا
 دێ من قهوی دل ب خووه نه صوۆتا
 دهردێ من و ته ژیهک ب فرهقه
 ئەو فرهقه ژ غه ربێ تا ب شه رقه
 مه شریق تووی ناگرێ ته ظاهر
 مه غریب ئەز و باطنی من ناگر
 دایم دصوۆت مه رشتهیی جان
 ته ناصوۆتن ب غه ربێ ئەزمان
 پێهتێ مه ل سهر د دل په رهنکه
 جانی مه دگهل په رهنکی جهنگه
 شه وقهک ته ل سهر سهری دیاره
 سه ودایهکی سه سه سهری دیاره
 ئەو شه ووق ژ بۆ ته را زهبانه
 ئەف پێهت ژ بۆ مه را زیانه
 پێهتا ژ دلی مه دایێ سهر سهر
 حوکمی دکه تن ل بائی سه سه سه
 ههر چه ندی ب شهف دمینی بیدار
 صوبحان دنقی هه تا ف ئیقار
 ئیقار و سه سه ب رۆژ ئەگهر شهف
 ئەز ههر دسوۆم و سال ل سه سه شهف

* ده مساز: هه قال، هه و قسه * قهوی:
 زۆر * فرهق: جیا * مه شریق: رۆژهه لات
 * ظاهر: دیاری * مه غریب: رۆژئاوا
 * باطن: هه ناو * رشته: گاه، هه ودا
 * ئەزمان: زمان * پێهت: بلیتسه
 * په رهنک: پۆل، پۆلو، سکل * شه وقهک:
 رۆژناکییهک، گرێک * سه ودا: ئەفین
 * سه سه سه ی: هیچ و پوچ، نه راست
 * زه مان: زمان * زه بانه: گور، پیت
 * زیان: خه سار * بائی سه سه سه
 * سه سه سه: بای گه لێک به هیز، ره شه با
 بیدار: شیار، بێخه و

گلی ل منمنوکی

گه هگاه ژ دهست دلی بریندار
 ناچار د بو ژ جانی بیزار
 پهروا نه د کرب ناگری غم
 پهروانه د کرب بو خوه همدوم
 که طائیری ناشیانی فیرقهت
 وهی بلبلانی بوستانی حیرقهت
 نهی حوججه تی عاشقی د صایب
 وهی مویطیلی مودده عایی کاذیب
 مردانه د به خشی جانی نه رزان
 حه یفا کو ب مر گرانی له رزان
 ناوه سطلی ده مک ل بهر ه وایی
 ناپوخته طه له ب دکی فه نایی
 نه و له ز ته را گه له ک قوصوره
 نه و له رزه ژ بو ته را فـوتوره
 بی صهبری یو بی سکون و بی تاب
 له ورا خوه دکی ب زووی پورتاب
 ناپوخته یی عه یبه کی ته مامه
 مه طبووخ دبیزنی کو خامه
 پوخته د صوژن مه گه چو جاران
 فانی قه دین ب نورو ناران؟
 باقی د گه پرن وهکی سه مه ندهر
 وان جسمی دبیته جانی نه نوهر
 وی جیسمی مونه ووهرا وهکی روح
 به یضا قه مه را موقابیلایت یوح

* په روا: گوه دان * په روانه: په پوهله،
 منمنوک * طایر: په رنده * ناشیانی:
 هیلین * بوستان: باغ * حیرقهت:
 شه واط، سووتان * حوججهت: به لگه *
 صائب: کاردرست * مویطیل:
 پووچکه ر * مودده عا: داوا و گوتن *
 کاذیب: دهره وین * مردانه: وهک میتران
 * نه رزان: هاسان، کهم نرخ * ب مر:
 به مردن، له کاتی مردندا * گرانی:
 قورسی، به نرخ * له رزان: به له رزین،
 واتا گیان هه رزان دده ی، له ده می
 مردندا گرانجانی و ده له رزی * هه و:
 نه ټین * ناپوخته: نه گیهای، کال *
 فه نا: ژناف چون، نه مان * له ز: په له *
 قوصور: کوتایی * فوتور: سستی،
 نه کاملی * صهر: نؤقره * سکون:
 هتور * تاب: تاقهت و توان * پورتاب:
 نافیتنی * مه طبووخ: گیهای، پوخته *
 خام: کال * باقی: هه رمایی *
 سه مه ندهر: جانده ورتکه له بهر ی
 خه مه گروو له ناگردا ناسووتی *
 نه نوهر: رووناکتر * مونه ووهر:
 رووناککری * به یضا: سپی، چه رمگ *
 موقابیل: بهرام بهر، هه مبه ر * یوح:
 رۆژ، خۆر

یهک زهږه ژ ئاسمان و عهردان
 نه دما کو نه کهت دگهل خه بهردان
 ژهف ئاده میی د صاحب ئه غراض
 مه حضا دکر ئیحتیراز و ئیغراض
 فکرا خوه دکر ژ ئینس و جانان
 سیرا خوه د گوته بی زه بانان
 سهر تا ب قه دهم غه ریقی غه م بوو
 نه قشی دل و جان خه یالی مه م بوو

* زهږه: تۆسقال * صاحب ئه غراض:
 دل ب کین * مه حضا: تمام، ته نیا *
 ئیحتیراز: پاریز * ئیغراض: دوری و
 نامۆی * سهر تا ب قه دهم: غه ریق: نوqm

مەم و ژانا ئەفینى

مەم ژى ژ خەيالى روويى دلداز
 يەنى كـو ژ ئارەزوويى ديدار
 بو دىنەكى دلپەزىر و سەودا
 مەجنوونەكى بى ئەظىر و شەيدا
 غالب گەرييا ل عەقلى دەهشەت
 مونس گەرييا ل قەلبى وەحشەت
 نەقابلى حەملى داغ و دەردان
 نەمايلى سەيرى باغ و دەردان
 حاصل كو نەبوو وىصالى زىنى
 راحت چو نەبوو ژ بەر برىنى
 لەورا كو دو تەشنە لەب دى گاف
 بى تاب بىن ژ بو فـرەك ئاف
 ناگەھ برژت ژ ئاسمانى
 سەرچەشمەيى ئابى زىندەگانى
 يەك تەشنە مورادى دل ەلەينت
 يەك سوختە ەەر وسا بمينت
 يەك كەسب بكت حەياتى سەرمەد
 ئى دى دچىتە مەماتى مومتەد
 تاجدين كو ئەو وىصال دەست دا
 ئەو رەنگ ل مەمى مەلال دەست دا
 ئەصلا ژ غەمان نەبويه هيسا
 مەحضا ب كەسان نەبوو مواسا
 قەطعا وى نەبوو ل جىھ قەرارەك
 ئەصلا وى نەبوو ب كەس مدارەك

* ديدار: دىتن * دىن: شىت * دلپەزىر:
 خوڤىن شىرىن * سەودا: دىن، عاشق *
 مەجنوون: دىن، شىت * بى ئەظىر: بى
 هاوتا، بى وىنە * شەيدا: دىنى ئەفینى
 * غالب: زال * دەهشەت: سەرسورمان
 * مونس: ئاودەنگى * وەحشەت: دوورى
 لە خەلك و ئاوايى * حەمل: ەلگرتن *
 قابىل: بەتوان * مايلى: ئارەزووكەر *
 وەرد: گول * وىصال: گەيشتن بەيار *
 راحت: ئاسوودە * تەشنە لەب: لىوتى
 * تاب: توان * فر: قوم * سەرچەشمە:
 سەرچاوە، كانى * ئابى زىندەگانى:
 ئافا حەياتى * سوختە: شەوى *
 كەسب بكت: پەيدا بكات * حەيات: ژى
 * سەرمەد: ەمىشەيى، ەرهە *
 مەمات: مرن * مومتەد: دوورودىژ،
 دىژايى * مەلال: جارىزى * مەحضا:
 بەهيج جۆر * مواسا: دلدارى،
 سەبوورى

ئەو ۋەقەتتى ۋەكۈدچۈيە پېتىش مىر
 تە دگۈكۈدوساغە پىي د زنجىر
 ھەر لەھظە ژ دەرد و ئاھ و واھى
 ئاگر دگىيھانندە بارگاھى
 گاڭا كۈدچۈيە پېتىشى تاجدىن
 ئەو ژار دگىل دلى ب نالىن
 نەدشى بگەتن مدار و صوحبەت
 نەدبو بگرت قەرار و ئولفەت
 ناچار ژ ھەيشەتتى دچو دوور
 ھەمدەرد دبو دگەل شەطى كۈور

* دوساغ: بەندى، ئىسىر، زىندانى *
 بارگاھ: مالا مىر * نەدشى: نەي دەكرا
 * صوحبەت: ھەۋالەتى، ئاخافتن *
 قەرار: ئۆقرە * ئولفەت: ئۆگرى *
 ھەيشەت: ئاۋەدانى و ئاۋەشامات *
 شەط: جەم، چۆم، چىم * كۈور: قوۋل

په یښنا مېم دگډل چه

که یې شېبه تې نه شکې من رهوانه
 بې صبر و سکونې عاشقانه
 بې صبر و قهرار و بې سکونې
 یان شېبه تې من تو ژې جنوونې
 قهط نینه ژ بقره را قهرار که
 غالب د دلی ته دانه یار که
 هر له حظه ته ژې چتې ته بیرې
 سرگه شته دې ل رهخ جزیرې
 نه ف شه هرهیه گهر ژبوته مه محبوب
 حاصل گه رپیایه بوته مه مطلوب
 دایم د دلی ته دانه مه نزیل
 ده ستې ته ل گهر دنې مه مایل
 هیژا ژ خودې تو فکرې ناکی
 هر روژې هزار شکرې ناکی
 نه ف چه نده دکی هوار و گازی
 نیدی چ موراده کی دخوازی
 بیهوده چرا دکی تو فیه ریاد
 ناوړه دچې دیارې به غداد؟
 گهر نه ز بگریم وه گهر بنالم
 وهر نه ز بمرم وه گهر بکالم
 ههرچی وه کو نه ز بکم رهوایه
 مه عقول ژ بقره مه را فیه نایه
 جاره ک ل دلی مژې گوزره که
 سرچه شمه یې چه شمی من نه ظاهر که

* که یې: که نه یې * رهوانه: ناو له کاتې
 روښتندا، جاری * توژې: توژش *
 غالب: زود وی دچې * رهخ: که نار،
 قهراخ * مه محبوب: گراوی * مه مایل:
 راست و چه له ملدا * شکر: سوپاس
 * دیار: ولات * رهوا: دروست *
 ماقوولی: قهر و ریز، شتی بهر عه قل *
 سرچه شمه: سرچاوه * چه شم: چاف
 * نه ظاهر: نه ماشا

دهر دئی دلی من کـو بی دهوایه
 چه شمی ته پئی من چ ماجه رایه
 دیوانه مـه من پهری ب دهر دا
 نه ز دیجله مه زهنه پهری مه بهر دا
 "وه سطانی" یو "نیرگزی یو" "سه قلان"
 "دهروازه" و "عوهری" یو "مهیدان"
 شان سهیرگه ها تو لی دکی گهشت
 نه ز مامه ژ بق مرا دهر و دهشت

* ماجه را: رووداو * دیوانه: دین *
 دیجله: چۆمی بهناویانگ * زهنه پهری:
 گهمیهی مه زن * وه سطانی، نیرگزی یا
 نه رگزان، سه قلان، دهروازه، عومهری
 یا ئۆمه ران، مهیدان: ههریه ک له و
 شهشانه ناوی چینگه یه کن له سه رینگه ی
 چه می دیجله له نزیک جزیری بۆتان *
 سهیرگه ه: سهیرانگا * گهشت: گهریان

لاڻايي مهم ل بهر بايي

ڪه بهحث ڊڪر ڊگهل صهبايي
 شهر جا غهمي دل ڊگولته بايي
 ڪهي جيسمي لهطيفي شهبهتي روح
 دهر گاهي به دهن ل بهر ته مهفتح
 نه هئي ڊڪم ڪو بي ته وه ققوف
 رهنجيده قهدهم به بي ته ڪه للوف
 جارهڪ هره سوده تو سسه عادهت
 گاههڪ هره سيدر تو ننيهايت
 نه وول تو بيوسه ناستاني
 پاشي هره پيشي دلستاني
 نه مما ب ته واضوع و به ته عظيم
 صهده مه رته به ئي احترام و ته ڪريم
 ناهيسته ڙ بڙ بڪه دوعايي
 وابسته هي وي بڪه نه نايي
 شايسته بڪه تو ئي احترام
 دهست بهسته قهوهست بڪه سه لامئي
 پاشي هره ڪه ته پيشه ڇاپڪ
 ثيقلهت نه ڪري ڙ طهبعي نازڪ
 نه ف نامه ڪو خونئي دل ميداده
 نه ف صهفحه ڪو مهردومهڪ سه واده
 پهردئي مهلقين ل بهر جهمالئي
 تنها بده دهستي عهرضي حالي
 زينهار دها نه ڪي نيقلابي
 گاڏا ڪو دخوينتن ڪيتابي

* بهحث: پاس * صهبا: بايڪ ڪه له
 باڪوري رڙهه لاته وه ڊي، زريان *
 شهر: راوه * جيسم: لهش * لهطيف:
 نهرم و روون * شهبهتي روح: وهڪ گيان
 * مهفتح: قهڪري * ته وه ققوف:
 ويستان * رهنجيده: نازار ڊيتو *
 قهدهم: پئي * ته ڪه للوف: گراني و
 زهممت * سوده تو سسه عادهت * سده
 السعادة: سده، يا سووده: نشيمن،
 جي نشين * سه عادهت: پير رڙي و
 مبارهڪي * سيدر تو ننيهايت * سدره
 النهايه: سيدر: داري ڪنار * نهايت:
 نه وهر، ناخر ... له قورعانداهي: داريڪ
 له ڪن تهختي خوايه ڪه له وهر
 ناسمانانه به ناوي * سدره المنتهي ... دار
 ڪنارهڪي نه وهر * ناهيسته: هتيديڪا،
 له سه رخص * وابسته: شياو * پهنا:
 پهسن * شايسته: شياو * ئي احترام:
 ريز لينان * دهست بهسته: دهست
 له سه دهست، دهست له سه سنگ *
 ڇاپڪ: ب لهن * ثيقلهت: گراني *
 ميداد: مه ركهڪ * مهردومهڪ: بيبيلهي
 ڇاو، گلينه، رهشڪينه * سه واد: رهش *
 صهفحه: لاهي * مهلقين: مه بزوينه *
 عهرضي حال: عهرض و حال * نامهي
 گلي و شڪيات * زينهار: دهغيله، نه
 بهختي ته دامه * دها: بهله رزه لهرن *
 نيقلاب: رو بهنده، پووشي * ڪيتاب:
 نامه

بیتژئی ژ مه‌دا کو پادشاهم
 "به‌ندهن ئانا سۆیله: قیبله‌گاهم"
 لهو مه‌طله‌عی نووری ذول جه‌لالی
 لهو مه‌نبه‌عی که‌وثره‌را زه‌لالی
 لهو مه‌نظر و مه‌ظهره‌را ئیلاهی
 ئهم بوونه‌ گه‌دا تو پادشاهی
 دا بۆمه‌ ب حه‌ققی موتته‌صیف بی
 ده‌رحه‌ققی مه‌ عدل و مونته‌صیف بی
 ده‌ردیده ژ دیدهی‌ی ته‌وه‌للا
 گه‌ه‌گاه بکی ل دل ته‌جه‌للا
 ئەف ده‌ئبی قه‌دیمه‌ پادشاهان
 وان عامه‌ نه‌ظهر ل پر گونا‌هان
 وه‌للا گونه‌هی خوه‌ ئەز نزانم
 ئهمما مه‌ ده‌که‌ هه‌بوو دزانم
 ئەف دل په‌رییان ژمن ره‌فایه
 ئەف پتله‌که‌ نه‌و ژمن جو‌دایه
 وه‌قتی کو دگه‌ل من نه‌و ته‌بابوو
 صاحب هه‌وه‌س و خودان هه‌وا بوو
 به‌لکی کربت خه‌طا و عصیان
 ئینسان خولقین ب نه‌قص و نسیان
 صه‌د جاری کو زیده‌ پر گونا‌هه
 لی س‌ایه‌یی زولفی ته‌ په‌ناهه
 گه‌ر قه‌هر بکی ل وی جه‌زایه
 وه‌ر عه‌فو بکی عه‌جب عه‌طایه
 ئەف ره‌نگه‌ ببیژه‌ ئهی صه‌با تیز
 وانگاه زهمین ببووس و به‌رخیز

* مه‌دا: ومخت، دهم، ماوه، مه‌ودا *
 پادشاهم: ئهی شای من * به‌ن: من *
 به‌ندهن: له‌منه‌وه * ئانا، ئانه: به‌وی *
 سۆیله: بیژه * قیبله‌گاهم: ئهی روگی
 من "ئهم به‌یته‌ که‌ نیوه‌ی به‌ تورکییه: له
 نوسخه‌ی هه‌مزه و نوسخه‌ی
 ئه‌سته‌مبولی به‌ لاتینیدا هاتوه‌ له
 نوسخه‌ی لینینگراددا "خالا ئه‌نی یا
 ته‌قیبله‌گاهم" نووسراوه. له‌ په‌راوژی
 نه‌ویشدا له‌ته‌ به‌یته‌ تورکییه‌که‌ نووسراوه
 * له‌و: چونکه‌ * مه‌ط‌لع: جیگه‌ی
 ده‌رکه‌وتن و سه‌رکه‌وتن * ذولجه‌لال:
 خودی، خاوه‌ن شکو * مه‌نبه‌ع: کانی *
 که‌وثر: ناویکی به‌هه‌شتی * زه‌لال: روون
 و صاف * مه‌نظر: دیمه‌ن * مه‌ظهر:
 جی نواندن * ئیلا‌ه: خودی *
 موتته‌صیف: په‌سندرای * عدل: عادل *
 مونته‌صیف: به‌ ئینصاف * ده‌ر: له‌ *
 دیده‌: چاو * ته‌وه‌للا: دۆستایه‌تی *
 ته‌جه‌للا: ده‌رکه‌وتن، خۆشاندان * ده‌ئب:
 ری و شوێن * قه‌دیم: که‌ون * عام: گش،
 هه‌موانی * پتله‌که‌: ماوه‌یه‌که‌ * ته‌با:
 ناشت * هه‌وه‌س: ئاره‌زوو * هه‌وا: ئەفین
 * هه‌وا: فیز و ده‌عیه‌ * خه‌طا: هه‌له‌ *
 عوصیان: سه‌رپیچی، بی‌فه‌رمانی *
 خولقین: چیت‌بوون * نه‌قص: کیمایی *
 نیسیان: ژیرکین * وه‌ر: نه‌گه‌ریش *
 عه‌جب: سه‌یر * عه‌طا: به‌خشین * تیز:
 تیز، زوو * زهمین ببووس: عه‌ردی ماچ
 بکه‌ * به‌رخیز: رابه‌

ئه‌ی بادی صه‌با ب حه‌ققى مه‌عبود
 گاڤا وه‌کو تى ژېشى مه‌قصود
 زينه‌ار هه‌ک ژ خاکی ده‌رگا
 بینه ژ مړا دگه‌ل خوه‌ هه‌مراه
 توژا کوژ ره‌نگى توتيايه
 بینه ب خوه‌را کوکیميايه

* مه‌قصود: لیره مه‌به‌ست ياره * خاک:
 ناخ * هه‌مراه: هاڤرى، ب خوه‌را *
 توتيا: خاکی به‌ردېکه چارى پى
 ده‌پژن

گلی و گازن ژ دلی کول

که ه جهنگ دکر دگهل دلی ژار
 که ی خاینی شهرمه ساری غه ددار
 کان قهول و قهرار و عهه و په یوهند
 په یمان و قهسه م یه مین و سه وگه ند
 ته دگو کو دگهل ته صادیقم نه ز
 ته دگو ب ته را موافیقم نه ز
 ته دگو کو دگهل ته یه کدلم نه ز
 ته دگو کو خودان ته هممولم نه ز
 حه یفا کو زیاده بی وه فای
 حه یفا کو نه قابیلی جه فای
 قه لبی ده غه لی ب دل نه یاری
 پرچیل و چه پ و خراب و خواری
 نه ی توتییی په روه رش شیرینی
 وه ی طیفلی طوفه لی نازه نینی
 یاری خوه شییان بووی مه گهر توو
 قه لبی ره شییان بووی مه گهر توو
 دلها یی که سان دهر وونی ته نها
 ئینصافه ته نی به یلی ته نها
 نه ف بلبلی جان د مه حبه سا ته ن
 مایه ب ته نی میثالی بیژهن
 ئینصافه بکی تو جانی به درود
 دهر وازه یی ته ن بگی پی مه سدود
 سیرا د ته دا ژ فه یضی جانه
 نوورا د زه مین ژ ناسمانه

* جهنگ: په ف چون، شهي *
 شهرمه سار: فه دیکار * غه ددار:
 سوزشکین * قهول: به لین * قهرار:
 بریار * عهه: په یمان، شهرت *
 قهسه م: سوند، سویند * یه مین: قهسه م
 * سه وگه ند: صویند * صادیق: دروست
 و راست * موافیق: وه که هوه *
 ته هممول: خوراگری له بهر به لا *
 حه یفا: مه خابن * قابیل: قه بولکهر *
 ده غل: نه راست * نه یار: دژمن * چیل:
 گزی کار، حيله باز * چه پ: نه راست *
 په روه رش: خودان کرن * طیفل: زاروک
 * طوفه یل: میوانی ده عوه ت نه کراو، زک
 له وه رین * ره شی: ناخویشی * دلها:
 دلان * که سان: خه لک * ته نها: له شان
 * ئینصاف: عه داله ت و پیاوه تی *
 مه حبه س: زیندان، به ندیخانه * ته ن:
 به دن، له ش * بیژهن: پاله وانیکي
 چیروکی شانامه ی فرده وسییه که له ناو
 زیندانی دوژمناندا قه تیس ماوه *
 به درود: خاترخوازی * مه سدود:
 گرتی * فه یض: به هره ی زور

نهی دل مه چه بی چراغی جانی
ظلماته ته که — قوری ری نرانی
مه قصورده نه گهر ژ بۆته جانان
جانان ته دجانی دانه په نهان
له ورا تو نمونه دارێ ذاتی
نایینه یی صورته یی صیفاتی
زینهار مه چه ل دو ته سهرا
دا جان نه که تن ژ ته ته بهرا
چونا ته دبیته خاريجییه ت
ته رکا ته دبیته رافضییه ت
خاریج مه به تا ببی تو داخل
ته رکێ مه که تا ببی تو واصل
ره فضی مه که تو ب دل به سوننی
"مابالوکه وهیحه که نهنته میننی؟"
ثابتیت به کو دا نه ناخه لهف بی
دا واقیفی سړی "من عره رف بی؟"
هه رچه نده تو چویه به رده ری دۆست
لێ دۆست ل نک من له وێ پۆست
قه ددا ته حه بانندی بۆ ته داره
زولفا ته چفاندی نه و قه ناره

* چراغ: چرا * ظلمات: تاریکی * کۆر:
کوێر، نه بین * جانان: یار، دۆست *
په نهان: فەشەری * ذات: هه بوو، مه به ست
خودبیه * نمونه دار: نیشانه دار * نایینه:
نهینک * صورته: شکل * صیفات:
ناکاران * ته وه لا: دۆستایه تی، همستی
خۆشه و یستی * ته سه را: خۆشادکردن،
که یف کردن * ته به را: ده ست لێ به ردان،
یه خه لێ دادپین "به پروای من وێ ده چی
دووه م قافیەش ته وه لا بوو بیت که به مانا
بشت تیکردنه. به لام له هه رسی نوسخه دا
ته به رایه"، یان: هه وه ل ته سه رایه وه ک
نووسی سومه - * * خاريج: دهر *
خاریجییه ت: له سه ر شوپی خاريجی
"کۆمه لیک دژی نیمام عه لی بوون، ناویان
نرابوو خاريجی" * ته رک: جێ هێشتن،
نه بانی * رافضی: نه ویست * رافضییه ت:
شیعایه تی که دان به نه بو به کر و عومه ر و
عوسماندا ناهێن، به خه لیفه ی راستیان
نازانن * سوننی: ره وش و ناکاری من،
پێچه وانه ی شیه * مابالوکه: فکرا ته
چییه؟ * وه یحه ک: هه واره لته * نهنته: تۆ
* میننی: له منی "مابالک و یحک انت منی"
نهم له ته به یته به عه ره بییه * ثابت:
چه قیو، خۆراکر * ناخه لهف: کوپ که له
شێوه ی بابی لا بد و ناکاری چاک نه بی *
واقیف: هایدار * سیر: راز * من عه رف
"من عرف: کێ ناسی؟ فه رمووده ی
پێغه مبه ره "کێ خۆ بناسی خودی ناس دکا"
* قه دد: به ژن و بالا * دار: سێداره *
چفاندی: خوار و لار کردووه ته وه * قه ناره:
دار و په تی پێخنکاندنی

جه نڙبا بتوره ښايي جان ل باله
 سيرا تو فيدايي ټو خوه ماله
 باوهر ته نه يي ب زولف و خالان
 مالى مده هيندوان ب تالان
 پابه ند مهبه ب تاري گيسو
 سر گه شته مهبه ب قهوسى نه برو
 هر چند خه ليلي نهى به لاکهش
 گولزار ل ته دبسته ناتهش
 ته شبهي ته صد هزار بولبول
 صد جاري بکن فهغان و غولغول
 پهروانه صيفه ل پيشي وهردان
 هر دم دصوژن ب داخ وهردان
 نهى دل ته خوه دايه به ره وايي
 قه صدا ته ټوه بكي صه فايي
 ټوما ژ طه بيبي عيشقي صادق
 من زانييه بو ته را موافيق
 په ريتزه ژ قيسمي موشته هاتان
 ته قوايه ژ فان موله ذده ذاتان
 هر چي کو موخاليقي هوايه
 عيني وي ژ بو ته را شيفايه
 من پرسويه بيگومان ژ لوقمان
 خاصيه تي شه به تان و لوقمان
 هر چي کوشيرينه عيني دايه
 هر چي وه کو طه حله ټو دهوايه
 ټو چنده ټو وي دکهل دلي گوت
 ناچار دلي دلي ب وي صووت

* جه نږبه: راکيشان * ره ښايي:
 رفاندويه * فيدا: گوري * هيندو:
 هيندي، له شيعري شاعيراندا به
 تالانچي وريگر دهگوترا * تار: طا، تال
 * گيسو: زولف، کهزي * سرگه شته:
 سرگره دان * قهوس: کهوان * خه ليل:
 دوست * خه ليل: نازناوي برايم
 پتغه مبر * به لاکهش: نازارکيش *
 ناتهش: ناگر * غولغول: زهنازهنا، دهنکه
 دهنک، هراوهر يا * وهرد: گول *
 هرا: ټئين * هرا: با * هرا: ناروزو
 * قه صد: نیاز، مهبست * صفا:
 خوش رابواردن * طه بيبي: بژيشک *
 صادق: راستبيژ * موافيق: باش و
 مناسب * موشته ها: هر چي دل حزن
 لي دهکه * ته قوا: پارتيز * موله ذده:
 تشديد خوش و تامدار * موخاليق: دژ
 * هرا: ناروزو * عيني وي: هر ټو
 * شيفا: مفا، چيپوون * لوقمان:
 بژيشکي هوژان و بليمهت * لوقمان:
 ياروان * عين: سرچاوه * دا: دهره،
 نساخي * طه حل: تال * دهوا: دهرمان

دووکهل ژ حه راره تا سسوهيدا
 رابو تژي بوو مه حهلتي سسودا
 رابو قه ژ دل دوخان ويه حموم
 رهش کرل سهری ديماغی خه يشوم
 نه ينيکی خه يالتي بوو موکهددر
 نايينه يتي عه قلی بوو موغه ببه
 عه ورهک ته دگۆ ژ نه رضی رابوو
 نه قران ل ناسمان جه مابوو
 وي عه وری ژني فکا هنافان
 خونباري دکر ب هه ردوو چاقان
 سه يلا جگه ري وسا ل گوي هات
 گویا کوب سهر نه ره قه گوي هات
 نه لقيصصه ژ عيلله تا دلدا
 سه يلهک وه دچو مهمي ب ملدا
 شه ططول عه ره ب و فورات و جه يحوون
 هه رسي ته دگۆ ب يه کفه رابوون
 هه رچه ندي ژ هي سترتي مه ي ژار
 شين بوون ل ره خي شه طي سپيندار
 صه حرا هه مي بوويه صه حني بوستان
 ساحيل بوويه گولشه ن و گولستان
 وي بي دلي هه ل وي مه کان گرت
 وي بلبلې بۆ خوه ناشييان گرت
 نهو بلبل نه گه رچی پر هه وهس بوو
 زيندانتي به دن ل وي قه فص بوو
 شيکرا وه رييان ل وي پهر و بال
 تیکدا وه شييان ژوي خه ط و خال

* دووکهل: کادوو، دو * حه راره ت:
 گه رمی * سسودا: ناومندي دل *
 مه حهل: جي، مزل، جي دابه زين *
 سسودا: نه يني * دووخان: کادو *
 يه حموم: ره شه دووکهل * ديماغ: مه زي
 * خه يشوم: نهويه ي بيتل، ره کی لای
 سهروي کپۆ * نه ينيک: ناوتنه *
 موکهددر: لیل، بي رنگ * موغه ببه:
 تۆزايی * عه وری: هه وری * نه قران:
 هه وری، به ره ژووړ * جه ما: کوم *
 سه يل: له می، لی * ل گۆي: به ته ورم *
 نه رهن: چۆم يکی به ناوبانگه * گوي:
 بيت، بلتسه * عيلله ت: نه خووشي،
 سه مه د * شه ططول عه ره ب: زتي
 به ناوبانگ * فورات و جه يحوون: هه ر
 يه ک ناوي چۆمن * ره خ: قه راغ، که نار
 * شه ط: چۆم، قه راغ چۆم، به ستي ن *
 صه حرا: دهشت * صه حن: هه ريم،
 ناقار * بوستان: باغ * ساحيل: به ست،
 به ستي ن، به ستره * گولشه ن: جي گول
 * گولستان: جيگه ي گولان * مه کان:
 جي * ناشييان: هيلين * هه وهس:
 ناره زوو * قه فص: رکه * وهشي: دوور
 هاويزرا

قه‌دا ویی شېه‌تې صنه‌وبه‌ر
 خه‌م بو، چفیا میثالی عه‌ره‌ر
 رووی د وی گهرچی هر دته‌پوون
 مانه‌ندی خوزامی لیک زه‌ربوون
 عارض قه‌ومی ل نه‌ینکی ژه‌نگ
 ره‌ونه‌ق چو نه‌مال نه‌قشی نه‌رژه‌نگ
 عیشقی وه‌نه‌خو‌ه‌ش کر نه‌و به‌لاک‌ه‌ش
 حوبی وه‌ ته‌له‌س کر نه‌و مو‌شه‌وه‌ش
 دیمای وی نه‌ما چو ناب و ره‌نگه‌ک
 نوطقا وی نه‌ما جه‌واب و ده‌نگه‌ک
 ژه‌وه‌لفه‌ ل ره‌خ شه‌طی نه‌خو‌ه‌ش که‌ت
 چل روژی ته‌مامی شېه‌ی له‌ش که‌ت
 عه‌قل و خیره‌د و شعوری ئینسان
 حیسس و هره‌که‌ت قوایی حیوان
 قه‌طعا قه‌ نه‌ما ژ فان چو نا‌ثار
 یه‌ک جو‌زه‌ ل نک مه‌می بریندار

* قه‌د: به‌ژن * صنه‌وبه‌ر: داریکه *
 عه‌ره‌ر: داریکه * خوزام: گولیکی
 تورت و پر خونا‌فه و سو‌وره * لیک:
 به‌لام * عارض: رو‌وداو، تازه‌پیدا *
 قه‌ومی: قیوامی گرد، خوی سه‌پاند *
 ره‌ونه‌ق: جوانی و شوق * نه‌قش:
 نه‌خش * نه‌رژه‌نگ: کتیبی وینه‌دانی
 مانایی به‌ناویانگ * به‌لاک‌ه‌ش: له‌ش
 به‌بار، به‌ده‌رد و به‌لا * حوب: نه‌قین *
 ته‌له‌س: مه‌ستی بی‌هوش *
 مو‌شه‌وه‌ش: شپ‌ویاو * دیم: روو *
 ناب: ته‌ر و تازه‌یی * نوطق: په‌یف *
 جه‌واب: به‌رسیف * له‌ش: لاشه‌ی
 مردووان * خیره‌د: ناو‌ه‌ن، عه‌قل *
 شعور: هست * حیس: هست *
 هره‌که‌ت: بزاو * قوا: کوی قووه‌ت،
 هیز * حیوان: گیاندار * نا‌ثار:
 شوینه‌وار * جو‌زه‌: پاژ

دهما بوهاري و گانا شکاری

صه ییادی شکاری حوسنی نه خبر
 کر بؤ مه کو سرگوزه شته ئیظهار
 گؤ رۆژ هکی خواهش ب فحصل و ئیپام
 ده ورا فهله کا فهنا سره انجام
 فه راشی قهضا ب صونعی قودرهت
 غه برا کربوو میثالی جهننهت
 مه ششاطه صیفهت جیهانی دیرین
 ته زین کربوو عهروسی ناین
 هه ریهک ژنه وال و کۆه و دهشتان
 ره شبه تی گو شه یی د بههشتان
 هه رهوضه ریاضی خولدی نه کبهه
 هه چه شمه ژ عهینی نابی که وثر
 هه کۆه ژ رهنگی طوری موسا
 ژهنواری ته جه لیلی ته ئیسیا
 هه نه هر ژ رهنگی نه ژده ها بوون
 هه سه بزه ب موعجیزان عه صا بوون
 هه رداری ژ فهیضی نهوبه هاری
 تیک شوعله ددا ژ نووری باری
 هه رگول ژ میثالی ئاته شی طور
 یه ک مه شعه له بی قوصوور و پر نور
 هه مورغی سهحر ب خوه که لیمه ک
 هه طوطی و قومریه ک نه دیمه ک

* صه ییاد: نچیروان * شکار: راو *
 حوسن: جوانی * نه خبر: دهنگ و
 باسان * سرگوزه شته: سه رهوورد *
 ئیظهار: دیاری * فصل: کۆ * ئیپام:
 رۆژان * دهو: خول، سوو * فهنا:
 سه ره انجام: بی دواپی * فه راش: جی
 رایخ * قهضا: حوکمی خودا *
 صونع: کرده * قودرهت: توانایی *
 غه برا: زهمن، ههرد * دیرین: له
 میژینه، کهون * ته زین: خه ملاندن *
 نه وال: نوهال * ره: راست * گوشه:
 سوچ * رهوضه: باخچه * ریاض:
 باخچان * خولد: بههشت * نه کبهه:
 مه نتر * عهین: کانی، وهک * ناب: ناف
 * طور: چپایه که له سینا * موسا:
 ناوی پیغه مبهری مه زنی جوهران *
 ژهنوار: له نهوار، له روشناییانی *
 ته جه للی: خوشاندان * ته یسیا: دایسیا
 * نه هر: چه، شقه جوگه * نه ژده ها:
 حه زیا * سه بزه: شینکه * موعجیز:
 کاری بی وینه ی پیغه مبهران * عه صا:
 داردهست * فهیض: ودم و بهرکهت *
 نهوبه هار: تازه به هار * شوعله: گر،
 پیت * باری: خودی * مه شعه له:
 مه شخل * مورغ: مهل، بالدار *
 سهحر: سپیده * که لیم: بیتزر *
 که لیم: نازناوی موسا پیغه مبهره *
 نه دیم: هاوهم و هاوئشین

هر نهخل نيدا كونهنده هرگاه
 تهشبيهي شهجهر دگو "نه نه لاله"
 خهرگوش و غزال و گوز و ناهو
 نهف قاز و قولنگ و كهبك و تيهو
 كهركهر دچرين ل كوه و دهستان
 رهف رهف دفرين دنيف بهه شتان
 نهلقيصصه ب ثيقتيضا زهماني
 بو فرصه تي عهيش و كامراني
 فه صلا بگهرن ل كهشت و سهيران
 نيچير بكن ژ وهش و طهيران
 ميرئي كو فهلهك موطيغي فرمان
 گو صبحه نه بويه قهومي بوهتان
 رابهستي سيلاح و گورز و شمشير
 بيلجومله دكل مه بته نيچير
 حاضر نه بتن كه سهك د صهيدئي
 نهو دي بمرت دبند و قههيدئي
 خهلقى كو حهتا ب صويحي كاذيب
 حاضر كربوون بيساط و راتيب
 فهجري كو نومايه وان عهلامهت
 رابو د وي شهريدا قيامهت
 ميران فهكرن عوقاب و بازي
 شيران دبرن پلنگ و تازي
 ده پنده و ئادهم و بهه ايم
 فهردهك قه نهما د شهري قايم
 دام و دمد و ئايممي بو حهيوان
 طيفل و صهبي ناشفان و ره زفان

* نهخل: دارخورما، داري بلند * نيدا
 كونده: بانگ كهر، چاركتيش * هرگاه:
 * هه موو دهم * شهجهر: دار * نه نه لاله
 "انا الله": نهن خوديمه باسي موسا و
 چيبي طور و ناگري دار كه كوتويه
 من خوام، له قورعانديه * خهرگوش:
 كيروشك * غزال: ناسك * گوز:
 كهركيوي * ناهو: مامز * قولنگ:
 قورينگ * كهبك: كهو * تيهو: زپهكه و
 * كهركهر: كومهل كومهل، ميگل ميگل
 * رهف رهف: پؤل پؤل * ثيقتيضا:
 بهگزي * فرصه: ههل و دمرفهت *
 عهيش: ژياني خوش * كامراني:
 رابواردن به نارمزو * موطيغي
 فرمان: بهر فرمان، بهرحوكم * قوم:
 خهلك * سيلاح: چهكي شه * صهيد:
 راو * بهند: گرتووخانه * قهيد: كوت و
 زنجير * كاذيب: دهرهوين * بيساط:
 رايهخ * راتب: جيره، توشه، زاد *
 فجهر: سبيده * عهلامهت: نيشانه *
 عوقاب: ههلق * بازي: باز * تازي:
 تازي، تانجي * بهايم: ئاژهل * قايم:
 وئستاو * دام: جانهومري كهدي * دمد:
 جانهومري درنده * صهبي: زاروك *
 قهيله: كومهلان * ريجال: پياوان

ئەلقىصصه قەبىلەيا رىجالان
 فىلجوملە كەسەك نەماد مالان
 بو حەشرگە ھەك ل صەيدگاھان
 شەفقەت نەكەرن ل بى گوناھان
 ئەو چەندە ل وەحشىيان دكوشتن
 گویا كو وحووش قەط نەھىشتن
 دەرپندە دەوئەندە و پەرەندە
 ھەن كوشتى دگرتى ھەن فگەندە
 چاپوك حەرەكات و نەوجەوانان
 وان فارس و گورد و پەھلەوانان
 دەرپندە دیراندېوون ب شىران
 پەرەندە براندېوون ب تىران
 مەحبوبو مەيئال شەھلەوئەندان
 مەركەب عەرەبان خودان كەمەندان
 چەوگان دەست دگەل گۆپالان
 ئافىتەنە گەردەنى غەزالان
 ئەوشپەرە سوار ب پەر و چەنگى
 خونی كرىوون بەلەك بەلەنگى
 ئەو چەندە غەزال ئەوان كەرن صەيد
 ئەو چەندە پلنگ ئەوان كەرن قەيد
 ئى دى نەدشین دگەل خوھىن
 بەلكى نەدشین ژ جىھەلین
 كوشتى ژ خوھرا برن فەقىران
 گرتى ب خوھرا برن ئەمىران

* حەشرگە: جى كۆپوونەو *
 صەيدگاھ: راوگە * شەفقەت: روجم،
 بەزمى * دەوئەندە: بازدەر * پەرەندە:
 بالدار * فگەندە: تخیل * فارس:
 سوار، ئازا * گورد: پالەوان * لەوئەندە:
 لاوچاك * شەھلەوئەندە: سەردارى
 لاوچاكان، شۆرە لاو * مەركەب: مالى
 سواری، مەبەست ئەسپە * مەركەب
 عەرەبان: ئەسپى رەسەنى عەرەب *
 پەر: تىرى پەردار * چەنگى: رمبى
 چەند قلیقانه، چەند حاجە * لەك: ھەد
 ھەزار * بەلەنگ: بەلەنج، ئەندازە *
 كوشتى: كۆزراو * فەقىر: ھەزار

باغ و به‌خا میر

باغ‌هک وه هه‌بوو ئه‌میر زَندین
 باغی ئیرهمی دچووب مَزگین
 هه‌ر ده‌وحه ژوی یو هه‌ر طیوردهک
 یه‌ک قه‌صر ژ جه‌ننه‌تی و حووره‌ک
 بق شوشتنی ده‌ست و پی و چاقان
 که‌وئر کربوو سه‌بیل رضوان
 هه‌مسهر ب مه‌قامی سیدره سه‌روه‌ک
 مانه‌ندی فریشته هه‌ر ته‌زه‌روه‌ک
 ته‌ش‌بیهی مه‌می دلی صنه‌ویه‌ر
 صه‌د پاره ژ عیشقی قه‌ددی عه‌رعه‌ر
 نارنج و تورونج ش‌ب‌یهی زینی
 زه‌ربویی ل عیلله‌تا ئه‌ف‌ینی
 سیف و روطه‌ب و ئه‌ناری بوستان
 لیف و ذه‌قن و ئه‌ناری بوستان
 شمشاد و چنار هه‌م قه‌ده‌م بوون
 خوه‌ش سایه‌ده‌ر و عه‌لا هیمه‌م بوون
 زه‌رین قه‌ده‌می دم‌ه‌ست له‌بریز
 ره‌یحان و بنه‌فشه جومه‌له نه‌وخیز
 مه‌جموعه‌یی خوضره‌وات و ئه‌زه‌ار
 شیرازه‌یی سه‌له‌سه‌بیل و ئه‌نه‌ار
 صه‌حناره‌زی موجه‌له‌ن کیتابه‌ک
 هه‌ر قه‌طعه و فه‌صل فه‌صل و باب‌ه‌ک
 گۆیا ب ئه‌ده‌ب ئه‌دیبی ته‌نجیم
 سه‌ر صه‌فحه‌یی باغی ش‌بهی ته‌قویم

* ئیرهم: به‌ه‌شت * ده‌وحه: داری زَور
 زل و ئه‌ستور * طیور: کۆی طه‌یر،
 مه‌ل * قه‌صر: کۆشک * چه‌عو: چاف *
 سه‌بیل: ناوی خیری * سه‌بیل: ریگه *
 ریضوان: باغه‌وانی به‌ه‌شت *
 هه‌مسهر: سه‌ریان که‌یشتبووه یه‌ک *
 مه‌قامی سیدره: جیگه‌ی دارکناره‌که‌ی
 عه‌رشی خوا * مانه‌ند: وه‌کی *
 ته‌زه‌روو: که‌له‌شیری لیره‌واری که‌ به
 فارسی پتی ده‌لین: قرقاول * روطه‌ب:
 خورمائی ته‌پ * بوستان: مه‌مک *
 شمشاد: شمشال، داریکه * سایه:
 سی‌به‌ر * عه‌لا: بلند * هیمه‌م:
 هیمه‌تان، نیازان * زه‌رین: زترین *
 قه‌ده‌ح: خونه‌ج، بشکۆژ * قه‌ده‌ح:
 پیاله‌ی مه‌ی فه‌خواردنی به‌والایی *
 له‌بریز: تزه و پر * نه‌وخیز: تازه سه‌ر
 ده‌ره‌اتوو * خوضره‌وات: سه‌وزایی *
 ئه‌زه‌ار: گولان، چیچه‌کان * شیرازه:
 ئاوریشمی درونی بن کتیبان *
 سه‌له‌سه‌بیل: کانیه‌کی به‌ه‌شته *
 ئه‌نه‌ار: چه‌مان * موجه‌له‌ن "مجملاً":
 به‌پوخته‌یی، به‌تیکراییی * قه‌طعه:
 پارچه * فه‌صل: نیوان * فه‌صل:
 به‌شیک له‌کتیب * باب: به‌شی گه‌وره له
 کتیب * ئه‌ده‌ب: ریکویکی * ئه‌دیب:
 زانا * ته‌نجیم: ئه‌ستیره‌ناسین،
 نجوم‌گری * سه‌ر صه‌فحه: سه‌ر
 روویه‌ر * ته‌قویم: سالنامه، سالپتو

جەدوھل کربووب حەللی سیماب
 شەنگەرف سیفەت گولێ دسیراب
 ئەطراف ژ سونبۆل و رەیا حین
 ئەلوان ژ خوطوطی سەبز و مشکین
 ھەریەک دکسرن بەیانێ ئەحکام
 بەختی سیه و سفید ئیعلام

* جەدوھل: جۆگە * جەدوھل: خەتی
 تیک پەریوی خانە خانە * حەلل: تاواوھ
 * سیماب: جیوھ * شەنگەرف: خاکە
 بەردیکی سوور پەنگە لە رەسامیدا
 بەکار دێت * سیراب: تێراو * ئەطراف:
 کۆی طەرەف: ئالی، لا * رەیا حین:
 گیایانی بۆن خۆش * ئەلوان: رەنگان *
 خوطوط: خەتان * سەبز: کەسک،
 سەوز * مشکین: رەش، بۆن وەک میسک
 * بەیان: مەعلووم، دیاردە * ئەحکام:
 حوکمان * سیه: رەش * سفید: سپی
 * ئیعلام: خەبەردان، نیشانەدان

ګول ب ګولړا داځپوه

نهو ټاهوږي صهیدګاهي وهحشته
 نهو بانوي بارهګاهي ټولفته
 سرګهله غه زالي دهشت و دهر دان
 سر ګه شته نيھالي باغ و وهر دان
 پابه سته يي قهيدئ عيشقئ خونخوار
 صهيدا کومهمي کري گرفتار
 دي شهرو مهحله جومله خالي
 خالي بوويه کووچه و حهوالي
 تهنها و تهينه باغا و بوستان
 بي ئينس و پهرينه صحن و ئيوان
 زاني کوزهمانه بي ئهمانه
 ګورابه دلؤ عجب زهمانه
 فرصت خواهه دا بچينه سهيران
 جا سهير بکين ل وهش و طهيران
 کاني قه ههين ژوان مه همفرد
 لهورا کوئف ئادمينه بي دهر د
 طهيرهک که مه بهيستييه د باغان
 بهختي وي رهشه ژ رهنګي زاغان
 لي ژار و ضعهيف و بي مهجاله
 ناشوفته يي رووي وهردي ناله
 روژان دکه تن فغان و زاري
 خونا خوه د خوهت شهقي دطاري
 دايم دکه تن فغان و غولغول
 هه فدمنګي منه ب نافي بولبول

* ټاهو: ټاسک * صهیدګاه: راوګه *
 وهحشته: دوری له خه لک * بانو:
 خانم، خاتون * بارهګا: داوودمژګا *
 ټولفته: هژګري * سرګهله: رهمکيش،
 سرګهله * سرګه شته: سرګهردان *
 نيھال: نه مام * وهر د: ګول * پابه سته:
 پاق به سترای * قهيد: کؤت و زنجير *
 مهحله: تاخ، ګهړهک * خالي: والا *
 حهوالي: دهوروبهر * ته هي: خالي *
 ئينس: مروؤف * صحن: حوش *
 ئيوان: هيوان * ئهمان: دهر فته *
 دلؤ: ئه ي دل * فرصت: هل * جا:
 ئه وسا * زاغ: قهله پشه، قژک *
 مهجال: دهر فته * ناشوفته: شتياو،
 پمشتيو * وهر د: ګوله باغ * نال: سووري
 ناچوخ * غولغول: هر ههرا

هم دهردهكى قه نجه نه هلى حاله
 دهرمانه كى دهر دى من له باله
 ئه دى دل وهره دا بچين ني ههاني
 هيزا كو ههيه مه زينده گاني
 بهلكى ب نه صيحه ت و ب په ندى
 نازا مه بكه ت ژ قه يد و به ندى
 نه ف رهن گه هه گوت و بى ته وه ققوف
 زين هاته قه باغى بى ته كه للوف
 ئاگاه نه بوون زوى چو ده ييار
 نه دايه نه خاديم و په رستار
 مه قصودى نه وى نه عوشره تهك بوو
 وى مه حضى مورادى عوزله تهك بوو
 له و هاته قه باغى نه و په ريزاد
 دا تير بكه ت ژ ده ست غه مان داد
 هر لاله ل سينه بوونه داغكه
 هر غونچه ب صو هتنى چراغكه
 هردار ل جيسمى بوونه بارهك
 گولنار ل قه لبى بوونه نارهك
 ته نها كو خوه دى به ركه ددهس بوو
 نه و سهنگ زه بانه يى جهرهس بوو
 دهم دهم وه ددا ل ده فقى مهرمه
 بى شبهه دلى به ران دبوو كهر
 گاڤا كو نه ظهركر ل ئافان
 خونابه دچو ژ هردوو چاڤان
 صه حنا ره زى بى هه وايى بولبول
 شاداب دكر ب ئابى كول كول

* بال: نكه، جهم * ني هاني: نه ينى،
 ناديار * زينده گاني: زى، زيان * نازا:
 نازاد، رزگار * ته وه ققوف: ويستان *
 ته كه للوف: بى زمحمه ت دان * ده ييار:
 دانيشتوى ئاوايى * عوشره ت: خوش
 رابواردن * عوزله ت: دورى،
 گو شه گيرى * لاله: ره به نوک، ميلقه *
 سينه: سنگ * داغ: جى پيداچزاني
 ئاسنى سووره وه بووگ * گولنار: گولى
 هه نار * نار: ئاگر * به ركه: به رديک *
 سهنگ: بهر، بهرد * زه بانه: زمانه *
 جهرهس: زهنگوله * دهف: دهفه: پانايى
 سنگ * مهرمه: كه فريكى سپى و
 صافه * كهر: له ت * خونابه: خوتناو *
 صه حن: ئاقار

قه‌دا کو ب راستی صنه‌ویه
 دیماب ضیایی میهری نه‌نوه
 نه‌ره‌نگه ددا ل ناخ و عه‌ردی
 نه‌و چهند ده‌سو دتوز و گه‌ردی
 ناخی دکر ناخ و به‌ر دنالین
 داران دکر ناھ و پهل دکالین
 هه‌رده‌م کو دکر زده‌رد یا‌هو
 میرناتی فه‌له‌ک دکر سیه‌هرو
 په‌ژمرده کرن ب رهنگی صوړگول
 نه‌فسورده کرن ب ده‌نگی بولبول
 بولبول نه‌دشی بی‌تته هه‌فده‌نگ
 صوړگول نه‌دبوو بی‌تته هه‌فده‌نگ
 هندی کو دباغی دا نه‌ظهر کر
 به‌حشا خوه دگهل گولی د زهر کر
 که‌ی شبهه‌تی عاشقان دیگه‌ر گون
 وه‌ی شبهه‌تی من زویر^(۱) و زهرگون
 به‌رگی د وه‌ صه‌دنه نه‌و هه‌زارن
 هون بوچی زهرن ضه‌عیف و ژارن
 یان شبهه‌تی من دب‌ی مه‌من هوون
 له‌ورا وه‌کی من دپ‌ر غه‌من هوون
 بلبل ب گولی د صوړه مه‌شغول
 هون مایینه شبه‌ی من د مه‌عزول
 له‌ورا د عه‌لیل و دهر‌دناکن
 له‌ورا د حه‌زین و سینه‌ چاکن

* شاداب: تیراو * ناب: ناف * ضیا:
 رووناکي * میهری نه‌نوه: خوری پر له
 روشنی * ده‌سو: ده‌ی سوو، رتی
 ده‌خست * گه‌رد: تیز * ناخ: خاک *
 پهل: پهلک، به‌نگ، لکی باریک * یا‌هو:
 نه‌ی خوا * میرنات: ناوینه * سیه‌هرو:
 روپ‌هش * په‌ژمرده: په‌ژم‌ری، سیس،
 ژاکاو * نه‌فسورده: کزو‌خه‌مگین *
 دیگه‌ر گون: رهنګ کوپ‌او * زویر: مات و
 کز * زهرگون: به‌رهنګی زهر * به‌رگ:
 گه‌ل، پهلک * نه‌و: یان * زهر: زهره
 هون: نه‌نگ، هنگ * مه‌عزول:
 وه‌که‌ناردراو * عه‌لیل: نه‌خوش *
 دهر‌دناک: به‌ ژان * حه‌زین: خه‌مگین *
 سینه‌ چاک: سنگ له‌ت و داپ‌او *
 ده‌لیل: شاره‌زاییکه‌ر

(۱) له‌باتی زویر: زیر نووسراوه ، زیر به‌گیایه‌ک ده‌لټن لاسکی باریک و زهرده، وایر ده‌بم زویر

بووی نه‌زیر.

هون قهنج ژ بۆ مـرا دهـلـیلن
هون بۆ مه دحالی دا عهـدیـلن
خوشکهک مه ههـبوو ژ رهنگی صۆزگول
هل گرتیه وئ ژ بۆ خوه بولبول
ها هیشتییه بۆ مه عهـندهـلیـبهک
مهـحرووم و سهـفیل و بئ نهـصیبهک
ئهـز ژئ ژ دهـلیل و بئ نهـصیبهی
زهـر بوومه ژ هـیجـرئ عهـندهـلیـبئ
دیمـا مهـ صۆره ئهـرغهـوانی
زهـر بوویه وهکی وه زهـعـفهـرانی
چارهک بدیا من ئهـو ب دلخواه
ئیدی نهـدکـر من ئاه بیللاه

* عهـدیـل: بهـرانـبـهـر * ها: ئهـوا *
عهـندهـلیـب: جۆرئ بولبولی رهنگاورهنگ
* مهـحرووم: بئ بهش * سهـفیل: کهچ
بهخت * نهـصیـب: بهش * دهـلیل:
زهـبوون * هـجـر: دووری * ئهـرغهـوان:
گولتیکی سووری ئاله * زهـعـفهـران: بهری
گیایهکه زۆر زهرده.

ژوان

هرچی ببتن ژ خیر نه گهر شه
 بئی داعیه نابتن مویه سسه
 گهر وه صله وه گهر قوماشی دیدار
 بئی داعیه نابتن چو بازار
 نهو داعیه جومله رهمز و حالن
 بهلکی ژ جهنابی ذول جه لالان
 قهلبی ته دبیرتن کورابه
 نهف ساعته عینتی فتهحی بابه
 نهو کوهی و یقار و بهحرئ موزوون
 عیشقی کربوو خه فیف و مهجنوون
 یه عنی کو مه می مریضی بهدحال
 ضه عفی کربوو زیاده پامال
 روژا کو ژ شه ری خه ل ب دهرکته
 سهودایی خه یالی زین ب سهرکته
 بیماری ب دهردی عیشقی سهکران
 بئی نهضجی مهرهض گه هیشه بوحران
 بو قهلقه لیه ک د قهلبی غه مگین
 نه صلا نه دبوو د خانی تهسکین
 ناچار ژ خانی نهو ب دهرکته
 نهو داعیه خضر بوو ب بهرکته
 نهو خضر چ بوو ته شه ووقا دل
 نهو شه ووق چ بوو ته شه شوقا دل
 قهلبی وی دگه ل وی بوویه باغی
 کیشان و که شان گیهانده باغی

* خیر: چاکه * شه: خرابه * داعیه:
 هق، سه مه د * مویه سسه: پیکهاتوو *
 و وصل: گه یین به دوست * قوماش: کالو
 * دیدار: دیتن * چو: هیچ * بازار:
 سهودا، مامله * بازار: بره، رهواج *
 رهمز: هتیا * ژ جهنابی ذول جه لال: ذو
 الجلال - له لایه ن خواهن شکو:
 مه بهست خوابه * ساعته: دهم، گاف *
 عین: ته و او * فتهح: فته کرن * باب:
 دهری * کوه: چیا * یقار: سهنگینی *
 بهحر: دهریا * موزوون: بئی که مایه سی
 و لهنگ و لوری * بهحرئ موزوون:
 بهر موی قهسیده ی شیعریش ده لیتن که
 زوژ ریک بیت * خه فیف: وشک هه لاتوو
 * مریض: نهخوش * بهدحال: حال
 خراب * ضه عف: لاوازی، کزی *
 پامال: بهر پی دراو، بهلشتی * سهودا:
 خه یالات، نارموزو، نهفین، تاسه *
 بیماری: نهخوشی، نهساخی * نهضج:
 بوخته بوون، گیهان * مهرهض: دهرد *
 بوحران: قهیران، هه رته و جهنگی
 گرانایی دهرد * قهلقه له: نیگه رانی،
 دله ته پی * تهسکین: نارامی، هتوری *
 خضر: خدر: ناوی پیاوکی خوابه
 ده لیتن له هاواری لیقه و ماوان دی و
 هرگیزیش نامری * ته شه ووق:
 نارموزو، تاسه * ته شه شوق: نهفاندن
 * باغی: سهرکیش، نهشقی * کیشان و
 که شان: بهر اکیش راکیش

زینا کو شهقی د رهش د طاری
 هه ردهم ب فغان و ناه و زاری
 دايم ژ خودی دکر ته مه ننا
 مهم رابت و بېته نک ب تنها
 ناگه فکری کو مهم ژ دهرهات
 بيماری مه سیح دی ب سهرهات
 زینی ژ نه فین و شادمانی
 فیحال نه ما چو زینده گانی
 بی هس که ته سهر چه من وهکی گول
 صه پاره جگر ژ عیشقی بولبول
 مهم هات و ته فره و جا گولان کر
 سهرهک ل ریحان و سونبولان کر
 گوئی گول نه گهر تو ناز نه نینی
 کهنگی تو ژ رهنکی رووی زینی!
 نهی سونبول نه گهر ههیی تو خوهش بوو
 رهیحان ژته بوینه سیه هروو
 هون نه ژ میثالی زولفی یارن
 هون هه ردو فضول و هه رزه کارن
 نهی بولبول نه گهر تو نه هلی حالی
 په روانه یی شه معی وهردی نالی
 زینا مه ژ صوړگولا ته که شتر
 بهختی مه ژ طالعی ته ره شتر
 بولبول نه زم نهی نیکوسه رهنجام
 بیهوده چرا دکی خوه به دنام؟
 گول بهک نه ته نن کو صه هه زاران
 گولشهن ددن د نهوبه هاران

* ته مه ننا: ثاوات خواستن * مه سیح:
 عیسا پیغمبر که مریی زیندی دکرد *
 فیحال: لهجی * پاره: لهت، کهر *
 ته فره و جا: سهران * سهر: دیتن *
 خوهشبوو: بون خوش * سیه هروو:
 روړهش * میثال: نمونه * زولف:
 کهزی، بسک * فضول: خوتی
 هه لقوتین * هه رزه کار: کارسووک *
 هه رزه: بی نرخ * نال: سووری ناچخ *
 کهش: تورت و شق * طالع: بهخت *
 نیکوسه رهنجام: داوی باش، ناخر خیر
 * بیهوده: بی فایده * به دنام: ناوړه او

مه عشووقه كو ميثلتي وان گه لهك بن
 هه رچه ندى كو حوورى يو مه لهك بن
 ئه و نابنه موجيبي چو دهردان
 له ورا كو هه يين ل جومله عهردان
 يهك بيت و نه بت ميثال و هه متا
 مهستور ژ رهنگي زين و عه نقا
 عاشق ب چى دى بكهت مداره
 بى صهبر و مرن نهوى چ چاره؟
 ئهف رهنكه د گۆ ژ حالتي غافيل
 ناگه فيكرى كو پيش موقابيل
 زينا كو دووصه د پهرى پهرهستار
 حوورا كو مه مو ژ بو گرفتار
 وى سه بزه صيفهت ل سه ر زه مينى
 بى هش كرى دارويى نه فينى
 زينا كو شه بيهى دورى مه كنوون
 فيلحال كودى مه مى جه گه رخوون
 بى هش كه ته بهر پييان و بى كاف
 سهروى كو گه هيشته بهر پييان ئاف
 غونچه ژ خهوا سه حه ر فه پشكفت
 وى بوى ب بولبولي خوه را جفت
 گو ئهف خه وه يانه خود خه ياله؟
 ئهف خه ونه سه حيه يا به طاله؟
 حاصل كو ژ پاشى سه د خه يالان
 خاصيه تي بويى زولف و خالان
 زيني كو گه هانده بهر مه شامى
 سه يدي مري زينده كرى ب دامى

* مه عشووقه: دلبر، گراوى * حوورى:
 كيژى به ههشت * مه لهك: فرشته *
 موجيبي: سه به بى، سه مه دى * هه يين:
 هه نه، هه ن * مهستور: پوشارو *
 عه نقا: سيمورغ: بالدارى كى خه يالييه له
 چيرۆكاندا ناوى هه يه و نه بينراوه *
 مداره: مدارا: گوزهران * مرن: مردن *
 غافيل: بى ناگا، هاى لى نا * ناگه ه:
 ژنشكاف * فكرى: ديتى * موقابيل:
 بهرانبهر * پهرهستار: كاره كهر *
 سه بزه صيفهت: وهك شينكه گيا * بى
 هش: بى هوش * دارو: دهرمان * دورى
 مه كنوون: مروارى درشتى له ناو
 سه دهف، فه شرى * جه گه ر خون:
 جه رگ خوين * بى كاف: له پر و نه كاو *
 سه حه ر: سپيده * بشكفت: پشكوت *
 جفت: جووت * سه حيه: راست *
 به طال: ناراست و پوچ * خاصيه ت:
 به هره ي تايبه تى * بو: بوون

رابو کول پيشفه دهستى زینى
 فیکرى کو دو دهست ددهستى زینى
 مان هردوو گهلهک ل پيشى يهک لال
 نه نوطق و خهبر نه قيل و نه قال
 نه ووهل دکرن ب دهست نيشارهت
 پاشى کوفه بوول وان عيبارهت
 نه و چهنده کهلام پیکفه گوتن
 نه و چهنده ژ پيشى يهکفه سوتن
 نه و چهنده شهکهر ب يهکفه ریتن
 نه و چهنده لهبى د يهک فلهمیتن
 نه و چهنده قهدهح ب يهکفه خوارن
 نه و چهنده قهضا ژ نو بزارن
 چشم و لهب و سینه گهردهن و دوش
 روخسار و ذهقن بهر و بهناگوش
 يهک ئیکى ب دل ژ يهک دخوهستن
 هن بوسه ددان و هن دگهستن
 نه و تهشنه لهبید ژ وهصلی يهک تیهن
 گهردهن دکرن ل ئیک و دوو بیتن
 زینا کو ب روخ میثالى شهمعان
 پر شهوق و ضیا و نور و لهمعان
 پهروانه صيفهت مهمى ب ظاهر
 جيسمى خوه و جان ددانه ئاگر
 گه گهش دبوو ئاگرى نه ئینى
 پهروا نه دمما ژ بویى زینى
 هردوو دوى حالىدا عیانی
 بى پردهسهره و بى نوانى

* نوطق: ناخافتن * خهبر: پهيف *
 قيل: گوتراو * قال: گوتى، قيل و قال:
 خهبردان * نيشارهت: هيمما *
 عيبارهت: قسهى واتادار * کهلام: وتار
 * ریتن: رزاندن * میتن: مژتيان *
 قهدهح: پياله * قهضا: فكه پاندى
 نوژی چوو * چشم: چاف * لهب: ليو
 * سینه: سنگ * گهردهن: نهستق *
 دوش: شان، مل * روخسار: روو *
 ذهقن: چهنه * بهر: بهرۆک، پيشه
 سنگ * بهناگوش: لامل، لاجانگ *
 بوسه: ماچ * تهشنه: تینوو، تیهن *
 تى: توونى * ئیک و دوو: يهکتر * بیتن:
 بۆن * شهوق: تيشک * ضیا: رۆهنى *
 نوور: روشناکى، تيريز * لهمعان:
 ترووسکه * ب ظاهر: هر ناشکرا *
 جيسم: لهش * پهروا: باک و فهيد *
 عیانی: بهرچاو * پردهسهره: کوچک و
 سهرسهره * نوان: نهوا، پهسيو، پهنا

وان ديتى د باغيدا سهرايهك
 نايينه يي جهم جيهان نوومايهك
 رابوون و مهشینه شهه نشینان
 رو نیشتن و هردوو نازهنینان
 هیجران دکرن ژ سهر حیکایهت
 وجدان دکرن ژ نوو ریوایهت
 دهم نهبر صیفهت حهزین و گریان
 گه غونچه مهتل لهطیف و خندان
 هردهم دکرن قهضا و سوننهت
 قهرضا وهکو بوسه نه چ میننهت!
 هرچهند کو رفع بوون تهکه للوف
 لاکین نهفشاندبوون تهصه روف
 نهو گهرچی هه بوون ژ ههف بهیغی
 نهما نه دچوون قهوی نشیغی
 حویبا ددان ژ حهددی دهر بوو
 سهر حهددی ظهرافهتان کهمه ر بوو
 عیشقا کو ژ سهر حهددی کهماله
 ئافا کو ژ مهنه عی زهلاله
 نهلبهتته خوهدی بکهت حیراسهت
 ناکهت چو قه بولی یا نهجاسهت
 جوانی یو بهار و باغ و مهحبوب
 ئایا ددنی چ مایه مهطلوب
 خاصما ههبتن نهفینن غالب
 لهب تهشنه یی عیشق هردوو جانب
 ئیدی چ بیژم؟ نهز نزانم
 "بیلمه ز کی نه سویله یه زه بانم"

* سهر: خانی، خانوو * مهشین: چوون
 * شهه نشین: شوینی روو نیشتنی
 پیوای کهوره له نۆده و باله خانه دا *
 هیجران: دوری * حیکایهت: گپرا نه وه
 * وهجد: نارهمزوی دیتن، تاسه *
 ریوایهت: باس * نهبر: هه ور * حهزین:
 خه مگین * مهتل: وهکی * لهطیف: نهرم
 و خوش * خندان: دهف ب کهن *
 قهضا: گپرا نه وه ی نیژی چووی *
 سوننهت: نمیژی نه واجب * فهرض:
 واجب و پیویست * رفع ببوو:
 هه لگرا بوو * تهکه للوف: خاطر کرتن و
 شهرم لیک کردن * نهفشاند بوون:
 دوریان هاویشتبوو * تهصه روف: کار
 به هوای دلی خویان * نشیغی:
 بهرهمژیر * سهر حهددی: سنوور، کهوشه ن
 * ظهرافهت: گمه و گهپ * کهمه ر:
 ناوقه د * کهمال: تمامی * مهنه عی:
 کانی، سهرچاوه * زهلال: پاک و روون *
 نهلبهتته: بی گومان * حیراسهت:
 پاسداری * نهجاسهت: پیسه تی *
 جانب: نالی * بیلمه ز: نازانی * کی:
 کو * نه سویله یه: چی بلای * زه بانم:
 زمانم

مير و مزين سهره دا دچن

ساقی مه بگر کوئز ب دهستم
 مه خمورم و مهی نه خواره مهستم
 گاڤا کوڤه خار مهی و زینتی
 ناخفتی ل من جهی برینتی
 نم عاشق نه گهر چی مهی پرستن
 نه ماما نه مهی نه لهستی مهستن
 نه و مهی نه وه کی مهی ته ناله
 نه و مهی نه جه مالی ذول جه لاله
 نه و حوبی حبه بی بی پاک ذاته
 قینوانی حه دیکه یی صیفاته
 ساقی بده من نه بو خودتیرا
 جامه ک نه مهی ته دوه دگیتیرا
 هر جورعه یه کی نه ژئی بکم طام
 یه ک نه شنه به سه هتا سهره نجام
 نه و که یفه که مه حضه بی که م و که یف
 نه سراره که بی خه یال و بی طه یف
 دا دفع بکم خموماری دوشین
 هشیار بم نه خوابی نوشین
 دا شبهی مهی نه بت کو غافیل
 بیت میری نه جهل ب سهرمه عاجیل
 روژا منه عومر چویه نیقار
 هیژا نه بم نه نه نه خوه خه به ردار
 زینا هوه سسا دلای هه وایی
 من داپته ناڤه خوه عه بایی

* ساقی: میگری * بدهستم: خرابم،
 حال خرابه * مه خمور: خومار *
 مهی نه خواره: شهاب نه خواروو *
 مهستم: سرخوهم * مهیا نه لهستی:
 خودی روژا بهی که هیژ لهش چی
 نه کردیون گوته رحان "الست بریکم؟"
 نایا نه نه خودانی وه نیمه؟ نهک گوتن
 بهی، نهک گوتن ته خودانی مه نی، نه
 فی روژی کافر و نیماندار نه هف
 جدابوونه * جهمال: خوه شیکی * ذول
 جهلال: خاوهم شکو، خودی * قینوان:
 هوشی، هیشو * حه دیکه: باخچه *
 صیفات: مه به ست ناکاری خوایه *
 دوه: دوتی * جورعه: قوم، فر * طام:
 تام، چتره * نه شنه: که یف *
 سهره نجام: دوی * مه حض: بی غوش،
 خالیص * که م: چنه د * که یف: چوژ *
 طه یف: نهوی له خه ودا ده دیتری *
 دوشین: دوی شهو، شه فادی * نوشین:
 شیرین * خواب: خه * غافیل: بی ناگا
 * نه جهل: ده می مرگ * عاجیل: ب له نه
 * هیژا: هیشتا، هیمان * عه با:
 بالاپوشی پیوان

مير هاتي ل سهر وي هندي عهسڪهر
 زورنا و نهفير و ڪووس و ميهتهر
 دادايي ل طهبل خان و سازان
 چاوش و صهدا و گازه گازان
 پابهنده ب عيشقئ هردوو جهيران
 دهرمانده ژ پيشئ يه ڪفه حهيران
 قهط صهه نه ڪرن ڪوئف چ پهنگه
 قهط گوھ نه ڪرن ڪوئف چ دهنګه
 مير ڪو ڪو ڪوئف ڪن ئه ٺهان غه زالان
 پابهنده مه ڪن ئه ٺهان شه پالان
 ٽيڪ بهردنه باغي وان وهڪي طهير
 دا ئم بڪرن هه ڀول وان سهير
 خهلقئ ڪو غه زال و گور و خه رگوش
 خواهش ڪرتي ل سهر مل و دهر اغوش
 ٺانين ههمي ميتر و تڙهه رهن ڪر
 ٺاغهل ڪو شفان تڙي ل پهز ڪر
 مير گوته ٺه ڪابير و خه واصلان
 تهنبيه بڪن نهديم و ناسان
 داچين و ده مهڪ د باغي روونين
 لهورا ڪوڙ رمحتي يان زه بوونين
 ٺه و هاتنه دهر سه راڻي عالي
 ديتن دهر ويان ههمي د خالي
 ٺه ما ڪو دهر چه ٽيڪ گوشادن
 رهنګ قورعه يئ تهخته يئ مرادن
 حاضر ڪه ته قهلبئ وي خه يالهڪ
 زاني ڪو نه خالي يه ژ حالهڪ

* نهفير: شه پيوور * ڪوس: ده ٺول *
 ميهتهر: سهر دار و سهر ڍڪ * ميهتهر:
 ساڻسي ٺه سپان: مهتهر * عهسڪهر:
 لهشڪر * طهبل: ده ٺول * طهبل خان:
 طهبل خانه، نه قاره خانه، ٺامراڙي ٺهين
 و ڪوتاني سواران به ٽيڪراڻي * چاوش:
 پيشهنگي سويا * صهدا: دهنګ * گازه
 گان: زمنا زهنا * پابهنده: گير ڍهه *
 جهيران: مامز، خه زال * دهرمانده:
 داماو * حهيران: سهر گهر دان، وڙماو *
 صهه: سه: ههست * ڪه ڪن: بڪه نه وه
 * شه پال: شوخ و شهنگ * هه ڀول:
 ههمو روڙڙي * دهر اغوش: دهباهوش،
 ده همبيز * ٺانين: هٽيان يان * ميتر: پياو
 * تڙهه: پڙپڙ * ٺاغهل: ٺول، زاخه *
 ڪو: چلڻ، هرومڪ * پهز: مهڙ، مٽي *
 ٺه ڪابير: گرھ گرھ * خه واصل:
 تابه تابه ڪان * تهنبيه: ٺاگا، هايداري
 * نهديم: هاوونشين * ناس: ٺاشنا،
 ناسياو * داچين: بابچين * روونين:
 دانيشين * رمحتي: ماندو ويون،
 وستان له ماندو وي * زه بوون: بي
 هٽي * دهر چه: دهر ي بچوڪ *
 گوشاد: قه ڪري * قورعه: پهته، پسوله
 . يان هه رجي نيشانه ي بهشدار بوون له
 گهه و قوماردا بي * تهخته: دھڀ *
 مراد: مه بهست تهخته ي مراد: جوڙي
 ٺاڪاري فالگره وان بووه ڪه ٺه ڪر له
 چند لاهه قه ڪري بوايه نيشانه ي باش
 هٽان بووه * حاضر: ده سبه جي

ميرئ ب و يقار و عقل و فرههنگ
 تاجدين و بهكر خوه دانه بن چهنگ
 ئينانه سهرا كوزين و مهم تئ
 گوھ دانه سهرا كوزير و بهم تئ
 مير هاتي ب سهرقه دي مهمي ژار
 پال دايييه بهلگههئ د زهتار
 كيشايه سهري خوه وي عهبايهك
 ئي قاره نهشمع و نهچرايهك
 مير گو كييه نهف دئي زهماني
 بي روضحهتي من دئي مهكاني
 زينئ كو بهيستي دهنگي ناسي
 فيلحال خوه دايه بن ليباسي
 مهم قهط ژ جيھئ خوه رانهبوگوئ
 صهيدا ته ل من دل و جهگهر صوئ!
 ميرم ته دزاني نهز نهخوش بووم
 هتتا قه دوهئ قهوي نههش بووم
 ئيرق مه بهيست كو خهل دگهل مير
 تيكدا ب تهبايي چوونه نيچير
 صهبرام نهما دناف نفينان
 رابووم و دگهل نهقان برينان
 ناچار ب دهركهتم ژ خاناني
 ناگهه مهخوهدي ل قئ مهكاني
 مير گو نهخوهشان نههن ژ بق قهيد
 باري ته د باغيئا چكر صهيد؟
 گو نهز كو ببئيم بكه تو باوهر
 داوهر ب مهرا كو بوويه ياوهر

* يقار: سهنگيني و بهدهماری *
 فرههنگ: زانست * چهنگ: بال و
 باسك * زير: دهنگي باريكي موسيqa *
 بهم: دهنگي زلي موسيqa * بهلگهه:
 سهرين، سهنير * زهتار: هودا زيرين،
 رايهل زيرين * روضحهت: دهستور،
 نيجازه * مهكان: جي * دوهئ: دوئكه
 * قهوي: زؤد * نههش: بي هوش * ب
 تهبايي: به تيكرائي * نههن ژ بق قهيد:
 قهيدي ناكه بؤيان * باري: دهيسا *
 ببئيم: ببئزم * داوهر: خودئ * ياوهر:
 ئاريكار

من دی دفتی باغیدا غه زاله ک
 نه ممانه غه زاله بوو شه پاله ک
 ناهوی سیپی یو چاف د رهش بوو
 بسکین د سیاه و بیتنه خوهش بوو
 هر له حظه ژ نافه ئید ته تاری
 صه د بار ژ طوره یان دباری
 صه حرای خوتهن تژی بتن میسک
 یهک طایه ژ زلفی وی و یهک بسک
 هر چنده سیپی یو چاف به لهک بوو
 نه ممانه قیاسی من مه لهک بوو
 له ورا کو تو هاتی نه و نیهان بوو
 هندی تو نه هاتی نه و عه یان بوو
 تاج دین ژ ته که للوما وی زانی
 زین هاتی به با مهی نیهانی
 گو گو مه دهنی مهی کو دینه
 مالخولی به وی عقل چو نینه
 ئی عراض کرن ژ وی که لامی
 نه عیان همی فیک که تن ته مامی
 ساقی یو شهراب و شمع خوهستن
 دیوانه کی حاکمانه بهستن

* هر له حظه: هر تاوه * نافه:
 میسکی ناوکی ناسک * ته تاری: مامزی
 ولاتی تاتار * طوره: کهزی و بسک *
 خوتهن: ولاتیکه ئیستا شوتنه واری
 ناواییه کانی له تورکستانی چین به
 میسکی زور باش به ناوبانگ بووه * طا:
 داو، تال، هودا * قیاس: ته خمین،
 به راورد * نیهان: نه پنهی * عه یان: دیار
 * ته که للوم: په یقین * با: کن، جه، نک
 * مالخولی: مالخولیا، کهم هوش *
 ئی عراض: کوئی پینه دان * که لام: قسه *
 نه عیان: پیاوه که وره کان * دیوان:
 دیوه خان، کوپ و کوپونه وه

برای تهنگانه

تاجدين فكري كو به زمه بوشه
 پر ذوق و صفا و عيش و نوشه
 مه زنده ب غوصصه و مه لاله
 چو بالفه و گو برا چ حاله؟
 نه ممما ب نيشارهت و موعه ممما
 پرسى يو مهمى ب ره مز و نيمما
 دهستى خوه ژ هوچكى عه بايى
 كيشا و عه جايبهك نومايى
 ديتن دوو كه زى و ژ ميشكى تاتار
 مانه ندې دووسر ب موهره شه همار
 گهردايى د پاشلا مه ميّدا
 مه مايى د هه بيهت و غه ميّدا
 زانى كو قهوى خرابه نه حوال
 رابوب له ز و به زى و چوو مال
 ناگه ه بغه ضه ب كو چوو ژده ردا
 زانى ستى يى دگهل خه به ردا
 گوته ته چ حاله نه ي ته هه متنه
 ته عجيل چيه كيه ته دوشمه ن؟
 گو رابه ستى كو من دهرهنگه
 ئيرق مه دگهل قى مالى جهنگه
 طفلى خوه خه لاص كه دى بچت مال
 مال بو من و ها ژ بوته مندال
 سه رمايه يى عومرى زينده گاني
 يه عنى مه و زين ب دلگرانى

* بوش: تهف ل ههف، تيكه ل پيكه ل *
 * ذوق: شادى * صفا: خوشى
 * عيش: رابواردن * نوش: فخورن
 * غوصصه: كه سر * مه لال: وهره زى
 * موعه ممما: شتى كه خه لك تى نه گهن *
 * ره مز: نيشاره * نيمما: هيمما * هوچك:
 قوّل، جى دهست له بالا پوشدا *
 * ميشك: ميسك * موهره: مورو، مورى
 * شه همار: شامار * گهردايى:
 به سهره كدا هاتوو، پاږكه خواردوو *
 * غه ضه ب: توره يى * ته هه متنه:
 نازناوى روسته م بووه واتا: زه لامى زور
 به هيز * ته عجيل: په له * دوشمه ن:
 دژمن * جهنگ: شه پ * طفل: زارق،
 سافا * مه ندال: زارق، منال

مـاـيـيـنـه د وەرطه يا به لايـيـ
 من قه صده كو نه بكه م ره هايـيـ
 خـهـل قه دكوژت ئاگرى ب ئافـيـ
 نه ز دئ قه كوژم ب ئاگر ئافـيـ
 مالا خوه ژ رهنكي قه ومي زهردهشت
 داناگر و گازييا خوه راههشت
 ئاگر كو دگرته خانو مانان
 وي گرته بگازي يوفغانان
 نه قوام و قه بایل و عهشایر
 بيلجومله به زينه دهفعي ئاگر
 ئاگاه كو بوون نه مير و غيلمان
 خالي كرن نه و سهرا و ديوان
 نه وژي كو به زينه وي هه واري
 وي موته هه مي وه گوته ياري
 تاجدين ته دي چ رهنك نه داکر
 موسال مه به حرئ غه م زوا كر
 رابه تو هه ره حه رم سهرايـيـ
 دا نه ز چمه ئاگر و نيدايـيـ
 زين رابوو و چوويه خه لوها خاص
 تاجديني نه مانه جل نه پالاس
 نه سباب و ته جه ممول و دهفاین
 نه ملاك و جه واهير و خه زاین
 جومله دهري يا برايـيـ صوـتن
 له و ئافـيـ ب قه نجى تـيـته گوـتن
 مالى مه حه بين تو نه ي نكونام
 حويبا وي دكه م روژي به دنام

* وەرطه: زه لكاو، باتلاخ * ره هايـيـ:
 رزگارى * قه دكوژت: ده كوژينيته وه *
 قه وم: كومه لي په يره و * زهردهشت:
 پيغه مبهري مه جووسان * خان و مان:
 مال و دارايي * گازي: بانگ * نه قوام:
 كزي قه وم: خزم * قه بایل: كزي قه بيله:
 تايغه * عهشایر: هوزه كان * دهفع:
 بهرگري * غيلمان: تازه لاوان،
 خزمه تكاران * موته هه م: خه م داكرتي،
 مه بهست مه مه * نه دا: جي به جي *
 به حر: زهريا * زوا: وشك، زوها *
 حه رم سهرا: ژووري نه ندهروون * نيدا:
 هاوار، جار * خه لوته: ژووري ته نيایي
 * خاص: تايبه تي * پالاس: په لاس،
 به ره، وه رش، رايه خي جگه له مافوره
 * نه سباب: كه لويه لي مال * ته جه ممول:
 شتي مال رازاندنه وه * دهفاین: نه و
 شتانه ي قايم هه لده كيرين له بن خاكدا *
 نه ملاك: نه وانه ي تايبه تي كه سيكن *
 جه واهير: جه واهيرات، به ردي به قيمه ت
 * خه زاین: پاره ي تاقيته كراو * جومله:
 گش * مه حه بين: خوشت نه وي *
 نكونام: خوشت ناو، باش ناو * به دنام:
 ناو خراب

زینهار مەبەل مالى حاریص
 لەورا کۆدین ژ دەست تە واریث
 جەمعاوی ژ بو تە باری زەحمەت
 تەرکاوی ژ بو تە ناری حەسرەت
 رۆژا بجی پێشە دەستێ باری
 دەستێ تە ژ گەنج و مالى عاری
 ئەف جەننەت و ئەف قوماشێ دیدار
 ئەى موفلیسی ئاخیرەت خەریدار
 کەنگی ژ تەرا دین مویەسسەر؟
 دێ بێنە تە موفلیسو هەرە دەر
 رەھ شەبەتێ قی جیھانی فانی
 مەفت نادنە پارێک ژ نانی
 مالى مەدە واریشان تو مەججان
 گەردێ تە ب قی هێساییا جان
 واریث ژ تەرا کەفەن بەهایێ
 حەتتا بکرن دین حەصایێ
 هێژا کو خوەشی تەلەف بکە مال
 بیلجوملە بدە ب حوسنی ئەعمال
 یان صەرف بکە میثالی تاجدین
 پێ نافی ئەبەد ژ بو خوە بستین
 یان پێ بگرە تو یارەکی قەنج
 ئەو چی ترە بو تەرا ژ صەد گەنج

حاریص: دل بژۆک، چنۆک * واریث:
 میراتگر، کە لە پەور بەر * جەمە:
 کۆکردنەوە * زەحمەت: دژواری *
 حەسرەت: داخ و کەسەر * باری:
 خۆدی * عاری: رووت، طازی *
 موفلیس: نەدار، نابووت * ئاخیرەت:
 قیامەت * خەریدار: کرپار * رەھ:
 تەواو، راست * مەفت: بەخۆپایی، بەلاش
 * مەججان: بەلاش، خۆپایی *
 هێسایی: ئاسوودەیی * کەفەن: کفن،
 بالاپۆشی تازە مردی * حەصا:
 حیسصە: بەش * خوەش: ساغ *
 تەلەف بکە: لەبەین بەرە * حوسنی
 ئەعمال: کارانی چاک * صەرف:
 خەرج، بەخت * ئەبەد: تاهەتا

نهټين نايه ته ټه ټارن

سولطاني ويليته تي مه حه بيه ته
 سه رخه يلي ټه ياله تي مه وه دده ته
 گاڤا كو ژمه كمه ني خلوصي
 بنميت ل ته ختي دل جلووسي
 كه نكي دكه تن قه بولي ټه ستار؟
 هه تنه عه له ما خوه ناكه ټيظهار!
 رهه شهبه تي پادشاهي ټه نجوم
 تابه نده ژ طارومي چه هاروم
 ژه وچنده طه به قاتي ټاسماني
 ژه وچنده مه سافه و مه كاني
 ژه وچنده عه ناصر و سه حابان
 ژه وچنده مه وانيع و حيجابان
 ناچار دكه ته نفووذ هه روز
 ټه لبه ته دبته عاله مه ټه فروز
 ټه ف پادشه ټي كو عيشق نامه
 روژي ب وي نيسبه ته كه ته مامه
 ټه ف ژي قه ټه ناشرت چو جاران
 ناچار ب كه ر دكه ته ستاران
 رازي دلي مسمي و زيني
 سازي كو دپه رده يا ټه فيني
 هندي نه گه يشتبو زويانان
 نه دبو چو زيان ژ بو خودانان
 ميضرابي زه باني خه لكئي ناساز
 بي پرده كو بو ته رانه پردان

* سولطان: دهسه لاتدار * ويليته:
 ولاټ، مه لبه ند * سه رخه يل: سه روكي
 سواران، سه روكي قه وم و هوژ،
 سه رخيل * ټه ياله ته: مه لبه ندي والي
 نشين * مه وه دده ته: خوځشه ويستي *
 مه كمه ن: شوټني لي شاردنه وه *
 خلوص: راستي و بي غوشي * بنميت:
 بكت * جلووس: روښتن * ټه ستار:
 كڅي سه تر: پرده * عه له م: نالا *
 ټيظهار: ديارى * طاروم: گونبه رز،
 مه به ست ټاسمانه * چه هاروم: چواره م
 * مه سافه: مه ودا * عه ناصر: ماکه كان،
 كه بريه تن له ناگر، ټاو، خاك، با *
 سه حاب: هور * مه وانيع: بهرگران *
 حيجاب: پرده * نفوذ: لټوه تي پهرين
 * عاله مه ټه فروز: دنيا روښنكه ر *
 نيسبه ته: خزمایه تي * ب كه ر دكه ته: له ته
 ده كا، ده دپرتي * ستار: پرده * هندي:
 هه تا * ميضراب: كلکه په ريان داروکه
 يان ټاسنوکه يه كه كه سازي تال تالي پي
 لي دده ن * زه بان: زمان * ناساز:
 خراب و ناقولا * ته رانه پردان: ټاهنگ
 ساز، سترانيژ

زینى نه‌گونه ه مه‌مى نه سووچه‌ک
 ئاگاه کرن بوزورگ و کووچه‌ک
 زهنگل ب ده‌فا گه‌هان فه زهنگول
 مه‌فتوولئى نه‌نامیلان ژ مه‌رغوول
 عوششاق ه‌زین و بئى نه‌وابوون
 خه‌ل ته‌شنه حوسه‌ینئى که‌ربه‌لا بوون
 مه‌جلیس ب نه‌وایئى زیروبه‌م بوون
 مه‌ملوژ ه‌وایئى زین و مه‌م بوون
 بارئى ل جه‌مازه‌یئى نه‌به‌س بوو
 غه‌مماز د مه‌رته‌با جه‌ره‌س بوو
 به‌عنئى خه‌به‌رئى د ه‌ردوو یاران
 نه‌ممام و ه‌سوود و حيله‌کاران
 ئه‌و چه‌نده دمه‌جلیسان گه‌ران‌دن
 ئه‌و چه‌نده د قه‌مسی یان گه‌هان‌دن
 ه‌تتا به‌کرئى ژ رهنگئى ئیبلیس
 صاحب غه‌ره‌ضئى خه‌بیثئى ته‌لبیس
 ئه‌و ژى ژ وئى حالئى بوو خه‌به‌ردار
 رابوو ژ جیهئى خوه ئه‌و غه‌ره‌ضدار
 ته‌نها خوه گه‌هان‌ده خه‌لوه‌تا میر
 ئه‌لقیصصه کر ئه‌و قه‌ضیه ته‌قریر
 میر هاته ته‌ه‌وورا ب غیره‌ت
 بو غه‌رقه‌یئى به‌حرئى فکر و حیره‌ت
 پرسى ژ ئه‌وئى خه‌بیثئى سالووس
 گوئى ئه‌ف خه‌به‌را خیلافئى نامووس
 ئه‌م دئى کو حه‌قیقه‌تئى عه‌یان کین؟
 سه‌ر رسته‌یئى توه‌مه‌تئى به‌یان کین؟
 گوئى ئه‌مر بکه مه‌مئى بخوون
 هون ه‌ردوو د خه‌لوه‌تئى کو روون

* بوزورگ: مەزن * کوچەک: بچووک *
 زهنگل: زریزه و زهنگۆلەى بچکۆلە که له ده‌فه
 و له‌سه‌ر قۆل قایم ده‌کرتن * زهنگول:
 مه‌قامێکى موسیقایه له پەردەى راستى پێنج
 کادا * مه‌فتول: بادراو * نه‌نامیل: سه‌رى
 قامکان * مه‌رغول: درژ کردنه‌وه‌ى ه‌وای
 گۆرانى به‌ده‌نگى به‌رز، مه‌به‌ستى خانى
 نه‌وه‌یه که رازەکه له پێشدا که‌م ده‌نگ بوو
 وه‌ک زریزه یان زهنگلۆکەى زۆر بچووک.
 هندى ده‌ست‌او‌ده‌ست کرد و ده‌ماو‌ده‌م چوو
 وه‌ک مه‌قامى راستى پێنج گای زۆر پڕ ه‌را
 و به‌کیشى لئ هات و هه‌موو کەس بیهستى *
 عوششاق: ئه‌فینداران * عوششاق: ه‌وار
 ئاهه‌نگێکى موسیقایه * ه‌زین: غه‌مبار *
 بئى نه‌وا: پێچاره * نه‌وا: ده‌نگ و ئاواز *
 خه‌ل: خه‌لک * ته‌شنه: تینو * مه‌جلیس:
 کۆپ * زیر: ده‌نگى باریکى موسیقا * به‌م:
 ده‌نگى قه‌به‌ئى موسیقا * مه‌ملو: تژى *
 ه‌وا: ئه‌فین، ه‌وای ستران * جه‌مازه:
 وشترى خوشرۆ * غه‌مماز: چاو داگر،
 شوفار * مه‌رتبه: پله * جه‌ره‌س: زهنگۆله *
 قه‌مسی: قه‌مصى، ئاراست، ده‌غل، زه‌غل *
 ئیبلیس: شه‌یتان * خه‌بیث: پيس * ته‌لبیس:
 گزیکار و ده‌ره‌وین * غه‌ره‌ضدار: دل ب کینه
 * نه‌ممام: دووزمان و شه‌یتانی‌که‌ر *
 ه‌سوود: به‌ ئیره‌یی، به‌غیل * حيله‌کار:
 گزیکەر * ته‌نها: ته‌نئى * قه‌ضیه: مه‌سه‌له *
 ته‌قریر: باس * ته‌ه‌وور: بێباکى، توو‌ره‌یی *
 غیره‌ت: نامووس پارێزى * غه‌رقه: نو‌قم *
 فکر: ه‌ز * سالووس: شالو‌ود، ریا‌باز *
 خیلاف: دژ
 * حه‌قیقه‌ت: راستى * عه‌یان: ئاشکرا *
 توه‌مه‌ت: گونا‌خ وه‌ پال‌دان * به‌یان: دیارى *
 ئه‌مر که: فه‌رمان بده * بخوین: بانگ بکه‌ن
 * خه‌لوه‌ت: ئۆده‌ى ته‌نیا‌یى و چۆل

مه‌م عاشقی صادقہ بزآن قہنج
 فی‌را بلہیزہ تو ب شہ‌طرہنج
 شہ‌رطیٰ خوہ ژ وی بخوازه دلخوآن
 دئی کشف ببت حقیقہ‌تا رآن
 گا‌ا کوئوی دکی تو مه‌غلووب
 بی‌ راست بی‌ کیبہ ته مه‌طلووب؟
 مه‌م فی‌رس و، به‌طل و سینہ صافہ
 خاسما ب تہ‌راخوہ بی‌ خیلافہ
 حوببا ددلی خوہ ناکتہ ئینکار
 سیرا خوہ دکتہ ژ بوته ئیقرار
 ثابت قہدہ‌مه دئی ئہ‌فینئی
 دئی بی‌ژئی کو عاشقم ل زینئی
 پاشی تویی صاحبی کیاسہت
 لایق وی ببین چیبہ سیاسہت
 حوککام ل جنسی شاہ مارن
 ئہ‌صحابی سموم و موہرہ‌دارن
 موہران کو ددن بزآن کو زہرہ
 میہرئی کو دکن بزآن کو قہرہ
 عاقل حہ‌زہرئی دکن ژ ماران
 غافل دبنہ موحیب و یاران
 ہرچہ‌ندی ل نک بہ‌عیزز و نازی
 ہرچہ‌ندی دگل ب لہ‌عب و بازی
 جوژئی ببتن ژتہ تہ‌غہ‌ییور
 کوللی دکتہ‌تن ل تہ تہ‌دہ‌ییور
 خاصما کو ہبن خہ‌بیٹ و خہ‌نناس
 بہ‌دخواہ و بہ‌خیل بن مینہ‌نناس
 تہ‌حقیقہ خرابترین ژ شہ‌یطان
 یارہب مہ‌کہ وان قہ‌ریبی سولطان

بلہیزہ: گہ‌مہ بکہ * لہ‌یزتن: گہ‌مہ و
 کایہ‌کردن * کشف: ناشکرا * رآن:
 نہ‌ینئی * مه‌غلووب: دقراو * بی‌: ب بی‌ژہ
 * بی‌: بی‌ژہ * مه‌طلووب: داخوآن *
 فی‌رس: پیای زور نا‌زا * به‌طل: پالہ‌وان
 * خیلاف: دہ‌رو * کیاسہت: زرنگی،
 وریایی * سیاسہت: سزا * حوککام:
 میران * شاہ مار: ماری مہ‌زن و ختہ‌ر
 * ئہ‌صحاب: خاومنان * سموم: کوی
 سہ‌م، ژہ‌ر * موہرہ: مورو، بہ‌ ماری
 سہ‌ر زل و ژہ‌ردار دہ‌لین موہرہ‌دار *
 موہر: مؤر * زہ‌ر: ژہ‌ر * میہر:
 دلخوانی * قہ‌ر: توپہ‌یی، غہ‌زہب *
 حہ‌زہ‌ر: پاریز * ب عزیز: بہ‌قہ‌در *
 لہ‌عب: گہ‌مہ * بازی: کالتہ و یاری *
 تہ‌غہ‌ییور: گورآن * تہ‌دہ‌بیور: پشت
 تیکردن * خہ‌نناس: شہ‌یتان و دل
 کرمیکہ‌ر * بہ‌د: خراب * بہ‌خیل:
 چرووک * مینہ‌نناس: من الناس: لہ
 خہ‌لک * قہ‌ریب: نزیک * سولطان:
 دہ‌سہ‌لآتدار

میر و مہم دلہیزن

سالاری مہواکيبی کھواکيب
سہرداری طہوالیع و غہواریب
سولطانی سہریری چہرخی رایبع
وہقتی وکو بوو ژ شہرقتی طالیع
شہطرہنجیی ماہ و جوندی ئہختہ
بیلجوملہ ل سہر بیساطی ئہخضہ
شہہمات کرن ب بہیدہقا نوور
تہدگق ہہمی بوون د تووری مہستوور
میری کو ژ غیرہتی دلہفگار
شیری ژ حہمیہتی بریندار
حہتتا صبہ خو نہہاتہ چافان
ساکین نہدبوو، ژ رہنگی ئافان
روژی کو ژ مہشریقئی نوما نوور
ئافاق کورن ژ ظولہتی دوور
میر رابوو و ہاتہ شہہنشینی
نیزیکی سہرایئی نازہنینی
رونشت و فہگوتہ پیشکاران
ہوون گازی بکھن نہدیم و یاران
تہنہا ژ مرا مہمی بخوانن
تاجدین و دگہل بران نزانن
ئیرۆل مہمی ئہزی غہضہب کم
سووچہک وی ہہیہ ئہزی ئہدہب کم
نابت کو ژ من بن د غافیل
بیلجوملہ ب ئہمیری بن د عاجیل

* سالار: سہردار، مہزن * مہواکيب:
کوی مہوکبہ: دہستہی سواران و
پيادان کہ لہگہل پادشا دہیژن *
کھواکيب: کوی کھوکب، ستیر،
ہہسارہ * سہردار: سہرۆک * طوالیع:
کوی طالیع، ہہلاتوو لہ ئاسق *
غہواریب: کوی غاریب ئاوابووگ *
سولطان: پادشاہ، دہسہلاتدار *
سہریر: تہخت * چہرخ: عاسمان *
رایبع: چوارہم * شہرق: خۆرہلات *
طالیع: دہرکہوتوو، سہرکہوتوو * ماہ:
ہیث * جسوند: لہشکر، مہبہست:
پیادہی شہطرہنجہ * ئہختہ: ئہستیرہ
* بیساط: رایخ * ئہخضہ: کسک *
شہہمات: ماتبوونی شای شہطرہنج *
بہیدق: پیادہ، پیادہی شہطرہنج *
نوور: روژنی * توور: کیسہ، توورہکہ
* مہستوور: پۆشراو * دل ئہفگار:
دلہفکار، دل نارہحت * حہمیہت:
غیرہت و مروّفانی * نوما: خوی نواند
* ئافاق: ئاسویان * ظولہت: تاریکی *
پیشکار: خولامی بہرہدہست * بخوانن:
بانگ بکھن * ئہدہب کم: تہنئی کم *
عاجیل: لہز

ژه‌وپاشی شی‌هاندە نک مە‌می خو‌ه‌ند
 حاضەر کەربوون گولاب و گولقە‌ند
 ئە‌و چە‌ندە شە‌راب و قە‌ند و شە‌ککەر
 ئە‌و چە‌ندە گولاب و میسک و عە‌نبەر
 ئینان و د مە‌جلیسی گە‌راندن
 کە‌یفی د‌خو‌ه سەر ب سەر گە‌هاندن
 ئە‌نجامی تە‌کە‌للوم و خە‌بە‌ردان
 کیشا کو ب شاطرە‌نج و نە‌ردان
 میر گۆتە مە‌می ب کین و کە‌ربە
 ئیرۆ مە‌ دگە‌ل تە‌ جە‌نگ و حە‌ربە
 رابە ژ مسرا وەرە موقابیل
 بی شک ب تە‌را ئە‌زم موجدادیل
 شەرطی مە‌ دگە‌ل تە‌ ئە‌ی سەرە‌فراز
 هەرچی تە‌ بقی ژ بۆ‌مە‌ دلخ‌واز
 لی میر ژ کوپان هە‌بوو جە‌وانە‌ک
 مە‌ح‌بووبی زە‌مانە نوک‌تە دانە‌ک
 یووسوف ژ مە‌لا حە‌تا وی مە‌ح‌ج‌ووب
 روستەم ژ شە‌جاعە‌تا وی مە‌غ‌لووب
 هە‌م ص‌وح‌بە‌ت و هە‌مدە‌می مە‌می بوو
 هە‌م شاهی یو هە‌م غە‌می مە‌می بوو
 سە‌رداری کوپان ب نا‌فی گورگین
 فیلح‌ال خە‌بەر گە‌هاندە تاج‌دین
 ئە‌و بە‌طل کو بو ژ ح‌الی واقیف
 رابوون ب ویرا چە‌کۆ و ع‌اریف
 شێ‌ران فە‌رساندی قە‌ید و زنجیر
 هە‌رسی ب تە‌بایی چوونە نک میر

* شی‌هاند: ناردی * ئینان: هینایان *
 ئە‌نجام: دوایی * نە‌رد: تە‌ختە‌نە‌رد،
 تاوڵە * کین: تووڕەیی * کە‌رب: عاجزی
 * جە‌نگ: شە‌ی * حە‌رب: شە‌ی *
 موجدادیل: بە‌کیشە * جە‌وان: لاو *
 نوک‌تە‌دان: وریا و زۆ‌رزان * مە‌لاحە‌ت:
 جوانی و دل‌کیشی * مە‌ح‌ج‌ووب:
 ژێ‌ڕپە‌ردە * شە‌جاعە‌ت: مێ‌رخاسی *
 بە‌طل: پالە‌وان * واقیف: هایدار:
 فە‌رساندی: رایان پسک‌اند * ب تە‌بایی:
 پێ‌کە‌وه

تاجدین کو دگهل بران ب مهش هات
 كه عبهين ژ بۆ مهى دووشهش هات
 فيل و روخ و كه رگهدهن كو هاتن
 دين مير و موعه لليمى خوه ماتن
 زانين كو مه مۆب بهند و بازه
 مير گوته مهى دوو دهسى تازه
 سى دهست ژ مير برن ته مامى
 موفسيد فكري ژوى مه قامى
 زين دى كول پهنجهرى دياره
 ميه ره ل مهى دكهت نه نظاره
 به دخواه بنى چ حيله راكر؟
 نهف رهنگه به هانه يهك نه داكر
 گو بهند و له ييز و جيه ب دۆرن
 هون ههردوو جيان ب ههف بگوين
 مه دى ببتن فى جارى مه غللوب
 حاصل ببتن ژ بوته مه غللوب
 مير رابو و چو جيهى مهى ژار
 مه هاته جيهى ل پيشقه دلدار
 چاقى دمهى كو دين رووى زين
 مفت دانه ژ دهست خوه فيل و فهرزين
 دل مايه ل پهنجهره و شباكان
 ههسپى خوه ددا ل جى په ياكان
 مير بر ژ مهى تمام شهش دهست
 مه بوژ مهيا ژ پيشقه سهر مهست
 مير گوته مهى مهرب خوه دلخواز
 وى گو كو ببى چيه ته داخواز

* مهش: رهوت * كه عبهين: دوو زارى
 نهرد * بهند و باز: مه بهست سهركهوتن
 و باوخوشييه له كايه دا، به دهستوبرد *
 موفسيد: كارتىكدهر، شيتانيكه *
 فكري: ديتى * مه قام: چيگه * نه نظاره:
 تماشه * بنى: بنقره * بهند: فهند و
 فيلى كايه * دۆر: دهوره * دلدار:
 كراوى * فيل و فهرزين: دوو نامرازی
 له يستنى شهطره نجن * شباک:
 پهنجهره * ههسپ: نهسپ، داشتيكه له
 شهطره نجا * په ياکان: پيادان، پيادهى
 شهطره نج

مير گؤ مه غه رهض نه كه سبئي ماله
مه قصوود ژ ته مه كه شفئي حاله
مه طلويوب ژ له عب و بهند و بازان
قهط نينه ب غه يريي كه شفئي رازان
شه رطي من نه وه بكي توئي قرار
كاني ددني كييه ته دلدار؟
هه رچي پهر يييا ته دل ل باله
حوري صيفه ته مه لك خيصاله
گهر لايقي ته نه وي ببينم
مالي خوه بدم ژ بوته بينم
صاحب غه رهضي د وه قتي فورصهت
طه عنا خوه ژ رهنكي ده فعي توهمهت
گؤ من دييه يا مه مي حه باندی
كيژهك عه ره بانه ليث ده قاندي
سه ر تا ب پتيان ره شه وه كي قير
نه لايقي به حث و خوه ستنا مير
طه عنی د مه مي وهرنگ نه ركر
يه كجاره ي ژ عه قل بي خه بهر كر
به حرا د دلي مه مي ب جوش هات
ناگاه ب گازی يو خرؤش هات
گؤ قهط نه ويه وه كي وي گؤتي
ميرم پهر يييا دلي م سؤتي
شه هزاده ي شه ه نشين مه كانه
عه نقايه بوله ند ناشي يانه
ميران ييه نه و ژ نه سلي پاكه
نوورانييه نه و نه ناب و خاكه

* غه رهض: مه بهست * كه سببردنه وه،
په يدا كردن * كه شف: خوياكرن * دني:
دنيا * ل بال: له نك، ل جهم * حوري
صيفهت: ته رز حوري * مه لك خيصال:
ناكار فريشته * لايق: شياو * صاحب
غه رهض: دلپيس، خاوه ن كينه * طه عن:
تيز و ته شه ر * حه باندی: نه قاندي *
ده قاندي: خال كوتراو * بجوش هات:
كولي * خرؤش: هاوار * عه نقا:
سيمورغ * ناشيان: هيلين

سه‌رده‌فته‌ری حور و نازەنینه
 هەرچه‌ند مه‌له‌که ب ناڤی زینه
 میر ئەف خەبه‌را خیلانی هەیبەت
 گاڤا کو بهیستی هاته‌ غیرەت
 وی گۆته‌ قەبیلەیا غولامان
 هون بوچی گەلی نمەک حەرامان
 فی ناکەسی ناگرن ب زیللەت
 دا ئەز بکوژم ئەوی ب عیبرەت؟
 رابوونە مەمی دووصەد غەضەنفەر
 مەم رابو پییان ب دەستی خەنجەر
 تاج‌دین و چەکو دگەل برایی
 رابوون ب تەعەصصوب و تەبایی
 گۆتن گەلی جندییان قەوەستن
 هون جوملە نەسەر خووش و نەمەستن
 هون قەنج دزانن ئەم کوسانن؟
 صاحب هونەرن د پەهلەوانن
 پانصەد ژ وەحەملەکن ب کەریان
 نادینە وە نۆبەتا چو ضەربان
 گەرچی وە ئەجەل ب دەست مە نینە
 ئەمما وەگەلەک ژ دەست مە دینە
 حەتتا کوپکن مەمی گرفتار
 سی‌صەد ژ وە دی ببت بریندار
 حەتتا نە مە هەرسیتیان ب کەرکن
 هون دی ل مەمی کوسا نەظەرکن؟
 هەرچی کری حاکمی مە فەرمان
 ئەم نابنە مانعی چو حوکمان

* نەسل: رەگەز، بنیچە * ناب: ئاف *
 خاک: ئاخ * قەبیلە: کۆمەڵە * نمەک
 حەرام: نا سوپاس، بێ ئەمەک *
 عیبرەت: پەند، چاوێرساندنی خەلکی تر
 * تەعەصصوب: لاگیری * قەوەستن:
 راوەستن * کوسان: چلۆن، چتۆ *
 حەملە: پەلامار: هێرش * ضەرب: لێدان
 بە تیخ * ب کەرکن: لەت کەن * نەظەر:
 تماش

دهستی د مه‌بسته ل بهر میر
 ها گهردهن و دهست و پی و زنجیر
 میر رابوو و دهست و پی مه‌می بهست
 تاجدین مرنا خوه و پی ده‌می خوه‌ست
 نه‌مما چ بکه‌ت ژ بونه عـاره
 جه‌لاد نه‌میره خوندکاره
 مه‌م گرت و شه‌ه‌انده پیتی سهره‌نگ
 گو‌ه‌بس بکن د قولله‌یا ته‌نگ
 هه‌لگرتن و برنه پیتی دزدار
 مه‌حبوس کرن د قولله‌یا طار
 دیوانی یو مه‌جلیسی به‌لاف بوون
 بیلجومه ژ بۆ مه‌می د مه‌حزون
 دیوانه صیفه‌ت ب‌ناه و فـه‌ریاد
 هه‌میان دکرن ژ بۆ مه‌می داد

* عار: نه‌نگ، عه‌یب * جه‌لاد: میر
 غه‌زه‌ب * شه‌ه‌انده: نارديه *
 سهره‌نگ: سهرکرده‌ی له‌شکر، لیره‌دا
 مه‌بست سهرۆکی زیندانه * قولله:
 بورجی ته‌نگی به‌ندیخانه * مه‌حزون:
 خه‌مگین .

مهم د کهلهيدا

ميهره فلهكې نه زهل عهديمه
 كينا فلهكې نه بهد قهديمه
 هه چي وهكو ئو ژ عهردئ راکهت
 نه لبه تته وي دئ د عهردئ را کهت
 عولوي ژ خوهره عهيان د خوازت
 سوفلي ژ مهرا نيهان د خوازت
 نابيني هه رۆ کو ئافستايي
 دافيتته مغاره يا تورابي؟
 خاصما کو دگهل قه بيلي عاشق
 هم خاين و خواره، هم مونافق
 نه لبه تته دلي مه عيشق بازان
 نه ووهل د به تن ب غه نچ و نازان
 ناخر دکه تن مه لول و مه ئيووس
 مانه ندئ مه مي ذليل و مه حبووس
 دافيتته مه حبه سي ب ناکام
 داتينته مه رقه دئ سه ره نجام
 نه و بهخت ره شي له قه ب ل وي مه
 بي هم نه فسه و هه فال و هه مدهم
 هاغي تنه چاله كي ب زاري
 ته شبیه ب گوړي تنگ و طاري
 مه کروه و هكي دههاني نه ژدهر
 مه نکور و هكي نه کير و مونکهر
 رونشتي د ويغه عابيدانه
 زيندان ل وي بوويه چله خانه

* ميهړ: خوښه ويستی * فلهك:
 ناسمان * نه زهل: هه ره بړي * عهديمه:
 توننه، چونيه * كين: رك * نه بهد: تا
 هه تا * قهديمه: كهونه * عولوي: بلندي،
 عاليه مي بالا * عهيان: ديارى، بهرچاځي
 * سوفلي: ژيري، خوارويي * نيهان:
 ناديار * ئافستاب: خوږ * مغاره:
 نه شكهفت، غار * توراب: ناخ، خاك،
 خوږ * مونافق: دووړو * غه نچ: ناز،
 دهلال * مه لول: چارز، وه پرمز *
 مه ئيووس: بي هيشي * مانه ند: وهك *
 ذليل: زه بوون * مه حبووس: زينداني،
 بهندي * مه حبه س: گرتو خانه *
 مه رقه د: جي خه وي يه كجاري، قهر،
 گوړ * سه ره نجام: له ناخريدا * له قه ب:
 نازناو، ناو * هم نه فسه: هاو هه ناسه،
 ناو دهنگي * چال: زيندان، ژوورتيكي
 ته نيابي له زيندان * زاري: زه ليلي *
 مه كروه: كريت، ناحز * دههان: دهف،
 زار * نه ژدهر: حه زيا، زه ها، هه ژديها *
 مه نكور: رهزاگران، ناحز * نه كير و
 مونكهر: دوو مه ئمووري خودان له
 قه بردا پرسياران له مردوو دهكهن *
 عابيدانه: خوايه رستانه * چله خانه:
 نه و جتي صوفي چل روژان تپيدا
 كروشمه دهكهن * چاه: چالو

نهو جيھ ل وی بوویه چاهئی نهخشه ب
 نهو مهه گه رپيا هيلالی يهکشه ب
 صوفی کو گه هيشته کونجی خهلوهت
 شيخيني گه ها مهقامی ومحدث
 گه ه شبههتي عاشقان ب دلخواز
 گه ه شبههتي عابيدان ب داخواز
 هر له حظه دگهل که لا گريني
 نهف رهنگه هه وی دگـوـته زيني
 که ی ميثلی حه راره تا غه ريزی
 ئيرۆهه د ميصري من دل عه زيزی
 صهه جاری هه رۆل قه لبی غه مناک
 پيراهه ني صه بری من ته کر چاک
 گه ه گه ه چ دهيت وهکی زله يخا
 پرسا مه بکی تو نهی شه کهر خا
 لهيلا تویی نه ز ژ بو ته مه جنوون
 گولگون ژ ته را سرشکی پر خوون
 فه رها دم نه ز و تو بو مه شیرين
 سه يلابی سرشکی جویي شیرين
 دونيا ل مه گه رچی بوویه زيندان
 ئيرۆهه ته ني نه زم موسولان
 له وړا ژ دهقی نه بيیي مورسه ل
 بو نهف خه به ره صه حیح و مورسه ل
 دونيا کو به هشتی کافرانه
 مه نوايي به لايي مونمينانه
 هه رچه ندي قه وی موشه ووهشم نه ز
 نهو چهند ب موشه ووهشی خواهشم نه ز

* نهخشه ب: شاریک بووه چوار رۆژمړتی
 شاری بوخارا * هاشم یان هشام کوری
 حه کیم که نازناری موقه ننه بووه وانا
 روویه نديوش. له چهرخی دووه می کوچی له
 خه ليفی عه بیاسی (المهدی) یاغی بوو.
 سالی ۱۶۹ ژیر کهوت، خوئی و مال و مندالی
 خوئی سووتاند تا نه بنه دیلی عاره بان.
 موقه ننه مانگیکی له چالاوتکه وه دینا ده ری
 و تا چوار فه رسخ ولاتی رووناک ده کرد...
 مانگی نهخشه ب له شیراندا زۆر هاتوه *
 مه قامی ومحدث: جیگه ی یه کایه تی، نهولیا
 له م پله دا یتکه ل به خوا دهین و خوین له بیر
 ده کهن و ته نیا هر خویان له بیر و هیچی
 تر * کهل: کول، کولین، قولت * حه راره ت:
 که رمایی * غه ريزی: سرشتی و بنه رهی *
 ميصر: شار، شاری ميصر * غه زیز: به قه در
 * غه زيزی ميصر: مه به ست حاکمی ميصره
 که شووی زوله يخا بوو * هه رۆ: هه موو رۆژ
 * پيراهه ن: کراس * صه بر: نۆقره و
 سه بووری * چاک: دریاو، له ت * زله يخا:
 ژنه ميصري به کی نه فینداری یوسف بوو *
 شه که رخا: قه ند کرۆژ * گولگون: به رهنگی
 گول * سرشک: فرمیتسک * سه يلاب: له می،
 لافاو * جو: جۆکه * جوی شیر: جۆکه ی
 شیر * ئيرۆهه: نه مړۆکه * نه زم: منم *
 نه بی یی مورسه ل: پیغه مبه ری خودی *
 مورسه ل: نارداو * خه به ر: فه رموده ی
 پیغه مبه ر * صه حیح: راست * مورسه ل:
 حه دیثی مورسه ل: فه رموده ی پیغه مبه ر که
 له چه ندين به لگه ی جیاوه گه رابیته وه *
 مه نوا: جیگه * مونمين: خاوه ن باوه ی،
 نیشاره ته به و فه رموده یه الدنیا سجن
 المؤمنین و جنة الکافرین، دنیا زیندانی
 نیمانداران و به هشتی کافرانه *
 موشه ووهش: په شتو، شه رپه ز

صهه سالی بگپړی من تو مه حبووس
 ما نه ز قه دېم ژ وهصلی مه نیووس؟
 صوڼدی دخوهم نه ز ب سوره یی نوور
 دېما کو نه وه کیتابی مه سطور
 دهه جاری ب حه ققی به ژن و بالی
 چل جاری ب حه ققی زولف و خالی
 ته حقیق ب ئافتابی روخسار
 ته صدیق ب ماهتابی دیدار
 ته وکید ب قیبله گاهی نه برو
 ته عظیم ب سهجده گاهی گیسو
 صهه جاری قه سه م ب هردوو نوونان
 عه هدا من نه وه دگهل عیوونان
 هه تتا ره مه قه که هه بت ژ جانی
 جانا تو د جانیدا نیهانی
 هندى کو ژ هیجرى بى قه رارم
 نه وه چهنده ژ ته ئومىیده وارم
 هه رچهندى کو میر ل من غه ضه ب کر
 نه هف قه هره ل من نه بى سه به ب کر
 هه رچهند خه به رى به کر وی گو ه کر
 نه هف جه به ره ل من نه وی ب جیه کر
 له ورا کو توشاهی نه ز که دا بووم
 نه ز بوته نه کوفى و هم ليقا بووم
 تو میهر جه مال و مه جه بینى
 نه هف چهنده له طیف و نازهنینى
 نه ز خوار و ذلیل و خاکسارم
 نه هف رهنگه ضه عیف و دلفگارم

* مه نیوس: بى هتقى * سوره یی نوور:
 سوره تیکه له قورعاندا، رووی زینی
 شهباندوه بهو سوورته * نوور:
 رووناکى * کیتابی مه سطور: کتیبى
 خهت دراو، ناوی قورعانه * ته حقیق:
 بیتگومان * روخسار: روو * ته صدیق:
 بپرواکرن * ماهتاب: طاف هیف *
 دیدار: دیتن، سیما و ترح * ته نکید:
 سوندی گه وره و پتهو * قیبله گاه:
 رووگه * نه برؤ: برؤ، بره * ته عظیم:
 کرپنوش * سهجده گاه: جى سوژده *
 گیسو: که زى * هردوو نوون: هردوو
 برؤ * قه دیم (ن) سه به روژیر
 دهنووسرا، شاعیران برویان پی
 ده شهباند * عیوون: چاوان * ره مه ق:
 ته رایى که می ژیان * جانا: نهى گیان،
 نهى یار * گو ه کر: بیستى * جه بر:
 زوړى * که دا: پارسهک * کوفو:
 هاوشان * ليقا: توو شبوون * جه مال:
 خو شیکى * جه بین: توپل، نهنى *
 له طیف: نهرم و ناسک * خوار: زه بوون
 * خاکسار: وهک ناخ، خاکه سر *
 ضه عیف: لاواز * دلفگار: دل بریندار

پهروانه مه، تن م دايه ناگر
صو هتيمه ب باطن و ب ظاهر
نهيلوفه ره دل، تو ئافتابي
تن شېهئ كه تن تو ماهتابي
گر تن بړزت، وهيا ببت خه رق
وهر دل ببتن د به حرئ غم غه رق
حه ققئ منه، عه دله، ظولم نينه
خاصييه تي ناگري ئه فينه
ئهف چاله ئه گر چي زنده كووره
ئه مراز عه داله تي نه دووره
صوفي مه و صه ومعه نشينم
خوهش طالبئ نورئ روويئ زينم
حاصل قه ومئ مه قامئ "موتو"
بهر موجبي "قه بله ئن ته موتو"
ته زكييه يئ نه فسي بوو موكه ممل
ته صفييه يئ قه لبئ بوو موحه صصل
ئاينيه يئ روحي بوو موچه لالا
نه فس و دل و جان ب هف موصه ففا
ئهو موعته كيفي د غه ورئ چالي
هيزا نه كه هيشتي ده ورئ سالي
بهلكي نه چل و نه ئه ربه عينه ك
ظه ننا د دلي وي بوو يه قينه ك
مه شهوود بوين ل قه لبئ نه نوار
مه كشووف بوين ل بهر وي ئه سرار
ئاينيه يئ دل وهبو موصه يقه ل
صورهت وه ب مه عنيي موبه ددهل

* نهيلوفر: كولتيكي خوربه رسته *
كه تن: پرزه ي گيايه كه ده كړته جلك
له بهر مانگه شهو داده پړئ * خه رق:
دراو، كون * غه رق: نوقم، خنكاو *
عه دل: داد، حق * ظولم: ناهقي *
خاصييه ت: كرده ي تاييه تي * كوور:
قوول * صه وميعه: جتيگي دور له
ئاوايي بق خوايه رستن * حاصل قه ومي:
كه يشته * مه قام: جي * موتو "موتو":
بمرن * بهر موجبي: بهر مويره ي *
قه بله ئن ته موتو "قبل ان تموتو": بهر
له وي بمرن "حه ديشي پتفه مبه ره" *
ته زكييه: پاكبوونه وه * نه فس: روح *
موكه ممل: ته واو * ته صفييه: پالاوتن *
موحه صصل: پهيدا بووك * موچه لالا:
مشتوما لدر او * موصه ففا: روشن و
صافكراو * موعته كيف: كروشمه
كردو له پرستگادا، نه وي چهند روژ له
مزكه و ته وه ناچي ته وه مال * غه ور:
ته ختي بني قوولا يي * دور: وهر سوران
* ئه ربه عين: چل * ظه ن: گومان *
يه قين: برواي راست * مه شهوود:
دياري * نه نوار: روشناكيان *
مه كشووف: كفش، بهرچاو *
موصه يقه ل: مشتوما لدر او * صوره ت:
شكل، مبه ست ديمه ني دهره ويه *
مه عني: نیاز ليرمه دا به مانا ناوه پړوك و
دهر وونيه * موبه ددهل: گڼراو

نه و هه يکه لى مه پله با مه جازى
 بو مه لعه بى طيفلى عيشق بازى
 نه ف مومکين و ماسيوا سه راسه
 فيلجومه ژ بق وى بوونه مه نظره
 نه ف دار و بهر و دهواب و ئينسان
 نه ف مه عدهن و نه ف نه بات و حه يوان
 هه رچى کوب دل وى لى نه نظره کر
 هه رچى ب خه يال وى لى گوژه کر
 هه ريه ک دنومه ژ بق وى زينه ک
 مه شهوود ژ هه ريه کى يه قينه ک
 گويا ب خوه نهو ره صه د نشين بوو
 نهو چال ژ بق وى دوور بين بوو

* هه يکه ل: قهواره، په يکه ر، لهش *
 مه پله ب: داخواز * مه جازى: به ده ل *
 مه لعه ب: گالته جار، له يستۆک * طيفل:
 زارۆک * مومکين و ماسيوا: هه رچى
 هه يه جگه له خوا * سه راسه: سه ر
 له بهر * مه نظره: ديمه ن، بهرچاو،
 چاوهنداز * بهر: بهرد * دهواب: هه رچى
 به سه ر عه رزا ده روا جگه له مرق *
 ئينسان: مرق * مه عدهن: کان * نه بات:
 رووه ک * حه يوان: زينده وهر * نه نظره:
 تماشه * گوژه ر: رابووړين * دنوما:
 ده مينواند، ديارى ده دا * يه قين: باوه ر *
 ره صه د: روانگه، نهو شوينه ي نجووم
 که ران لتيه وه ده روانه نه ستيره کاني
 ئاسمان

داغا شەئىقنى ل زىنى

زىنا كۈ بدمردى ھىجرى غەمگىن
 بى صەبر و سكوون قەرار و تەمكىن
 ھندى ۋەكۈ مەم نەبووى مەحبوس
 ھىژا نەدبوو ۋ ۋەصلى مەئىوس
 گاڤا ۋەكۈ مەم گەھىشتە چالى
 ئومىد نەما ۋ بۆ ويصالى
 نەزەتگەھ و شەھنشىن و ئىوان
 لى بوونە ھەصار و ھەبس و زىندان
 ھندى ۋەكۈ شەرىت و طەعام بوو
 گۆيا كۈل ۋى ھەمى ھەرام بوو
 جانى نەدكر چو خواب و راحت
 جىسمى نەددى چو تاب و تاقەت
 ئەو رەنگە ضەعيف و ژار بوو بوو
 گۆيا كۈب جىسمى طايى موو بوو
 ئەو مو گەريپا ۋ زەعفەرانى
 تەشبيە ب رەنگ و روويى "خانى"
 شەب تاب سەھر سەھر ھەتا شەب
 فارىغ نەدبوو ۋ نكرى يارەب
 ھەر لەھظە دگۆتە چەرخى دەووار
 كەى ظالمى بى ئەمانى خون خوار
 من قەصد و غەرەض دگەل تە نىنە
 ئايا تو دگەل من ئەو چكىنە؟
 دەورەك تە نەكر دەمەك ۋ بۆ من
 پى دى تە مەگەر مەمەك ۋ بۆ من؟

* صەبر: ئۆقۇرە * سكوون: ئارام *
 قەرار: ھەدا * تەمكىن خۆكۈرتىن *
 مەحبوس: گرتى * مەئىوس: ناھومىد
 * نەزەتگەھ: سەيرانگا * ھەصار: قەلا
 و شورە * شەرىت: قەخوارن *
 طەعام: خوارن * ھەرام: نارەھا *
 خواب: خەو * راحت: ھىسايى *
 جىسم: لەش * تاب: توان * ضەعيف:
 لاواز، كىز * گا: داو، ھەودا *
 زەعفەرانى: زەرد ۋەك زەعفەران *
 فارىغ: والا، ئاسوودە * نكر: باس،
 ناوكۈتن * يارەب: ئەى خوا * قەصد:
 مەبەست * غەرەض: دلمەندى * كىن:
 رك * دەورەك: زۇقرانەك * پى دى: بە
 زەحف زانى

نورړهک د روويي مه کر ته پهيدا
 صوځتن ل مه مي ته پي سوهيدا
 شه وځهک د روخي مه مي ته هل کر
 قه لبي مه ب وي ته صوټ و کول کر
 ثايا ته چ مه صلحه ته دمن دي؟
 نيشاني مه دا ته ئيکه جندی؟
 نه ووهل ته کوسان ل من عيان کر
 پاشي ته چرا ل من نيهان کر؟
 صوځتن ته ب ناگرې فيراقې
 کوشتين ته ب دهردي ئيشتيقاي
 عالم همي پيکفه شاد و خورهم
 دايينه من و مه مي ته ماتهم
 دهردي خواه ژ بو مرا ببيژه
 زه هرا د دلي خـــوه دا بريژه
 يوسف ته ل من شه هانده چالي
 کوستم ته د قې خه رابه مالي
 په عقووب صيفه ته حزين و نالان
 صه برا دل و جان ته بر ب تالان
 نه ز مايمه هه روهکي زه ليخا
 بي يوسف و بي مراد و مه ثوا
 گه شه کوه دکر ژ بو مه مي ژار
 کهي يوسفې بي گونه گرفتار
 دا فکر نهکي کو راحه تم نه ز
 دا ظن نه بري ب طاقه تم نه ز
 وه للامي قه سه هم دکم ب باري
 روژي د سپي شه قيدي د طاري

* مه: ئيمه * سوهيدا: ناوړندی دل *
 شهوق: گر و پيټ * کول: بريندار *
 مه صلحه ته: فايده، بهرره * جندی:
 لاوچاک * کوسان: چلون * عيان:
 دباري * نيهان: قه شري * فيراق:
 جودايي * ئيشتيقاي: تاسه و نارمزو *
 خورهم: خوځ، دلشاد * ماتهم:
 نازيه تباري * شه هاند: نارد * خه رابه:
 کاول، ويرانه * په عقووب صيفه:
 به دهردي ياقووب... ياقووب باوکی
 يوسف پيغه مېر بوو * حزين: غمگين
 * نالان: بناله * زه ليخا: نه وژنه ي دلي
 چووبووه يوسف * مه ثوا: نه ثوا، په نا *
 شه کوه: کلي * کهي: کوټه ي * راحت:
 ناسووده * ب طاقه: خاوهن توانايي و
 صه بر

نین ژ مرا چو خواب و خوارن
 ئیلا کسو دودیده خون دبارن
 بیداریه صهنه تی دوچاغان
 خونخواریه خوارنا هنافان
 ئه ی قیبله یی قهلبی من ب دل خواه
 وهی که عبه یی جان ب که عبه توللاه
 هر لهظه ژ دست ی فیرقه تا ته
 هروهقت ژ دست ی هسرمتا ته
 صه ناھ و دوصه نه نین و نه فغان
 بی گاف مه تین ژ ناف دل و جان
 نهف رهنگیه حال ی من شب و روز
 حال ی ته کوسانه ئه ی دلئه فرووز؟!
 زیندانی ی من ته کی جهلیسه؟
 سه ودایی ی من ته کی نه نیسه؟
 ئه ی دل تو ژ قهلبی من ب دهرکهف
 وهی جان تو ژ بۆ دلی ب بهرکهف
 هوون هردوو هرن مه ی ببین
 لی یهک خه به ری ژ بۆ مه بین
 ئه ی دل تو کو لی دکی سه لامی
 زو بینه فه بۆ مه پا په یامی
 کانی ب چ حاله نهو گرفتار
 دانی چ خه یاله نهو دل نه فگار
 کانی ل مه ناشه یانه زیزه
 باغی وی بوهاره یا په ییزه؟
 خومش رنگ و لهطیفه شبه ی صورگول
 یان ژار و ضعیفه میثلی بولبول

* دیده: چاو * بیداری: شیاری *
 صهنه: کرده * هناف: دهرهون *
 قیبله: رووکه * دلخواه: به دلخوازی *
 وهی: وهی * که عبه: کابه، مالا خودی
 * که عبه توللاه: "کعبه الله" کابهی خودی،
 سوند به کابهی خوا * لهظه: تاو *
 فیرقه: جودایی * وقت: گاف *
 هسرمه: عزهت و تاسه * نه نین:
 ناله * نه فغان: هوار * دل نه فروز:
 رووناکیی دل * جهلیس: هاووشین *
 نه نیس: خه مروهین، هۆگر * لی: لهو *
 په یام: خه بهر، راسپیری * گرفتار:
 گیروده * دل نه فگار: دل خه مین *
 ناش: ناشت * زیز: تووړه * په ییز: پایز
 * خومش رنگ: رنگ و رووخوش *
 لهطیف: ناسک و جوان

نه يوان ل مه بوويه دارې ميحنهت
 زيندان ب مه بوويه باغي جهننهت
 خوهزيا كول من غهضه ب كرا مير
 مانه ندي همي ب غولل و زنجير
 نه ز ږي بشه هاندماي چالي
 روژهك كه تان ل من ژ سالي
 جارهك بديا من نهو گرفتار
 دهرمان بکرا من نهو بريندار
 عومري من نهو گرجي يهك رهمه ق بوو
 حهققا كو مرن ژ بومه حهق بوو

* دار: مال، خاني * ميحنهت:
 نارهمه تي و نازار * خوهزيا: بري،
 كاشكا * غولل: توقي ناسن * كه تان:
 واهل كه وتبا * رهمه ق: كه موسكه يهك
 له ږيان * حهققا: ب راستي * حهق:
 رهوا، دروست

تاجدین دهنده

نه جزای کیتابی عیشقبازی
 صهحافی موجهلله دی مه جازی
 شیرازه و جزوه بهند و ته رکیب
 نه رف رنگه کرن ب نهظم و ته رتیب
 گو زین و مه می د ناز په رومرد
 گاغا وهه دهر فیهوون ل وان دهر د
 نه و دهر د وهبوونه به حرری ناتهش
 نه و ناتهشی غم وهبوویه سرککش
 خهلقی کو هه بوو ل عیشقی ته شویر
 وی ناگری کر ل وان وه ته نشیر
 مه علول بوین هه می ب دهر دان
 یهک جاری ب دهر کهتن ژ پهردان
 خاصما کو موافیقی د دیرین
 هه صوحبه تی وان ستی یو تاجدین
 دهر دان وه ل وان ژ نووفه سهر دان
 نیادی نه دهاته ژئی خه بهردان
 هه رچهندی کو نه و ژفان جودابوون
 دیسان ب وی دهر دی موپته لا بوون
 دهر دی سستی خه یالی زین بوو
 تاجدین ژ غما مه می وه دین بوو
 هه ره لحظه دگه ل بران ب شه پ بوو
 قه صدا د دلی وی نه و خه بهر بوو
 رابت ب غهضه بچیته پیش میر
 داخواز بکهت مه می ب ته قصیر

* نه جزا: کوی جزه، پاژ * کیتاب:
 کتیب * صهحاف: کتیب دهرک گر
 * موجهلله: بهرک تیگراو * شیرازه:
 هه رومیش بهندی لیتواری بنی کتیب *
 جزوه بهند: پاژ پیکه وه گریدان *
 ته رکیب: تیکه ل و لیک قایم کردن *
 نهظم: ته کوزی * ته رتیب: به شوین
 یهک ترا، پله له سر پله * ناز په رومرد:
 به ناز منینی خودان کراو * ناتهش:
 نیگر، ناهیر، ناوی * سرککش:
 سرککش، گر بلند * ته شویر: په شپوی
 * تاثیر: کار تیکردن * مه علول:
 نه خوش * موافیق: مه بهست هه قال و
 هاو دهرده * دیرین: له میژینه *
 موپته لا: دوچار * دین: شیت *
 ته قصیر: دهست لی هه لگرتن

جارهک بچتن مه‌می ره‌جا کهت
 صوچ و گونه‌هی مه‌می ئەدا کهت
 دا می‌ر ژ وی را برایی به‌ر دت
 یا ئەف سه‌رومال تی ب دهر دت
 عارف وهه گۆته روسته‌می زال
 ئەف ئەمر ب من محاله بی قال
 بی جه‌نگ و جیدال و بی ته‌ه‌وور
 قه‌ط فئی شوغولی مه‌که‌ن ته‌ه‌وور
 ئەف مه‌عه‌ره‌که نابتن ب دیوان
 ئەم مانه و صبحه‌ صه‌حنی مه‌یدان
 یا قه‌نج ئەوه ئەم صبه‌ سواربین
 هر سی ب سیلاح و کار و بار بین
 چارانه و جه‌وشه‌نان دبه‌رکین
 زه‌ندانه و مه‌غفه‌ران ل سه‌رکین
 گورزان به‌ه‌ژین رمان ببازین
 ئەف ره‌نگه مه‌می ژ می‌ر بخوازین
 یا دئی ب کوته‌ک مه‌می خوه به‌ردین
 یا جومله ب مه‌ردی سه‌ر ب دهر دین
 گهر وی ب فئی ره‌نگی مه‌م ره‌ها کر
 دهر دئی د دلی مه‌ وی ده‌واکر
 وهر مایی موصیر ل سه‌ر عینادی
 ئەم دئی بکرین وهره‌نگ جیهادی
 ژه‌وه‌لفه‌ بچین به‌کر ب که‌رکین
 وی مودبری ژیره‌ دهر ب دهر کین
 هر به‌رده‌ره‌کی که‌ره‌ک ل به‌ربت
 خه‌سمانه‌یه قه‌نج سه‌ر ب سه‌ر بت

* ره‌جا: تگا * ئەدا: بژاردن، گوتن *
 تی: تیدا * محال: نه‌شیاو * بی قال:
 بی قیره‌ و هه‌را * جیدال: کیشه *
 ته‌ه‌وور: توندی نواندن * شوغول: کار
 * ته‌ه‌وور: هینانه به‌ر دیمه‌ن *
 مه‌عه‌ره‌که: مه‌یدانی شه‌ر، لیره‌ مه‌به‌ست
 شه‌ره‌ * صه‌حن: ناقار، گۆزایی *
 سیلاح: چه‌کی شه‌ر * چارانه:
 چارناینه: جۆزئ به‌رگی شه‌ر که چوار
 پارچه‌ ناسنی مشتومال‌دراوی له
 مه‌خمه‌ر گیراو له‌به‌ر سینگ و له‌سه‌ر
 پشت ده‌به‌ستران * جه‌وشه‌ن: زرتی
 به‌ئالقه‌، وشه‌یه‌کی کوردی بووه:
 که‌وچن، عاره‌ب کردویه به‌ جه‌وشه‌ن *
 زه‌ندانه: ناسنی که زه‌ندی داده‌پۆشی له
 کاتی شه‌ردا * مه‌غفه‌ر: کلّو و خوده،
 کلّوی ناسنین * رم: نیه‌زی درێژ *
 گورز: گۆزایی ناسنی سه‌ر زه‌لام *
 کوته‌ک: زه‌بری کوتان و لیدان به‌زۆری،
 ب خورتی * ره‌ها: رزگار * وهر:
 وهره‌گه‌ر، نه‌گه‌ریش * عیناد: لاساری *
 جیهاد: شه‌ری پیرۆز * بکه‌رکین: له‌ت و
 په‌ت که‌ین * مودبیر: ته‌کبیر که‌ر *
 مودبیر: بی به‌خت

میر نر ژ ویرا بکەت تەعەصصوب
 رابەت ل مە ئەو بکەت تەغەللوب
 ئاشی ئەجەلی و سا بگێڕین
 تەشبیہی حەبان سەرەن بەیڕین
 بوەتەن بکرینە رەقص و گوڤەند^(۱)
 دا بێنە تەماشەیی شەکر خەند
 گاڤا وەکو دەست بێنە حەریان
 مەحبوب تەماشەکن لە ضەرەبان
 هەر لەحظە ببیژن ئەو پەریزاد
 دەستی د وە ئەو جوان مەریزاد
 ھەندەک بگێرن ھەنەک پەنا کن
 ھەندەک بکەن ھەنەک دوعاکن
 دلدار نەظەر بکن ژ بورجان
 دوردانە ب دەرکەفن ژ دورجان
 شەھزادە ژ پەنجەرەن نەظەرکن
 گول پیرەھەنان د بەرخووەکەرکن
 ھەردەم ببیژن ژ نازەنینان
 صد مەدح و ھەزار ئافەرینان
 تاجدین خەبەرە باری گۆھ کر
 مەحکەم د دلی خووەدا بجێھ کر

* نەر: ئەگەر * تەعەصصوب: لاگیرى
 * تەغەللوب: زالبوون * حەبان: دهنكان
 * شەکر خەند: كەن شیرین * حەریان:
 كۆی حەریە، نێژە * مەحبوب: گراوى
 * ضەرەب: لێدان * مەریزاد: نەپۆی،
 نەپۆی * پەنا: پەسن، تاريف *
 دوردانە: مرواریى تاڤانە * دورج:
 صندوقى جەواھیرات * پیرەھەن:
 کراس * ببیژن: ببیسن * مەدح: پەسن
 * ئافەرین: عافەرم، دەسڤۆش * ب
 جێھ کر: بەجێ و عاقیلانەى زانی

(۱) لە دوو نوسخەدا: (بوەتەنە بکێنە) ھاتووە، واتای سەمای بۆتانیانە سازکەین.

مەيدانى مەردان

سەر صېحە کو شەھسەوارى ئەفلىق
 ئەصھەب کو کشاندە جايى ئەبلەق
 ئەدھەم د طەويلەيى نەين كـ
 ئەشھەب ژ خوہرا ژ نووڤە زىن كر
 گورزى خوہيى ئاتەشين دەرانى
 تىغى خوہيى زەرڤەشين كو داني
 دنيا ز مەھابەتا خوہ زەر كر
 تىغ و كەمەرا چيان ب كەر كر
 تاجدين و بران ژ خەلقى لالى
 خوہستن ب دلى خوہ وان خەلالى
 كىشانە دەرئ ب رەقص و بازى
 رەخشى عەرەبى سەمەندى تازى
 مسمار كرن بەدو ژ غەفلەت
 هشیار كرن عەدو ب صەولەت
 مەيدان ب دەوان كۆلان ب دەست كور
 گۆيا ڤەددان ل دژمنان گور
 تاجدين ژ تەوابىعى خوہ يەك پير
 تەعين كر و زوو شىھاندە پىش مير
 گۆتى ھەرە بىژە مير و ئاغان
 بينندە ڤەناكوژن چراغان
 ميرى مە ئەگەرچى دووربينە
 ئىبرق وى د چاقى نوور نينە

* سەرىصە: سەرلەبەيانى * ئەفلىق:
 لەت كەر، قەلشتىن * ئەصھەب: سىپايى
 لەكەل سوردايى: ئەبلەق: بەلەك، بازو
 * ئەدھەم: ئەسپى رەش * طەويلە:
 گەو، پشتير * ئەشھەب: ئەسپى شى:
 رەنگ زەرد * ئاتەشين: ئاگرين *
 زەرڤەشين: زىروەشين * مەھابەت:
 مەترسى * تىغ: سەر و تروڤىك و دوندى
 كىو * كەمەر: قەدىال * چيان: كىوان *
 بكەر: لەت * لالى: سووكەلەي ل ئالى،
 ئەوانەي لايان بوون * خەلالى: كەردن
 ئازايى * رەقص: سەما * بازى: گەمە
 * باز: لوقا و ھاويشتن * رەخش: ناوى
 ئەسپى رۆستەم بوو * سەمەند: ئەسپى
 شى * تازى: عەرەبى مسمار، ئەسپى
 حدوود * بەدو: ئاشكرا * غەفلەت:
 نەشكاف * عەدو: دوژمن * صەولەت:
 ھەيپەت، ترساندن * صەولەت:
 شالۆبردن * ب دەو: ئەسپى غارخۆش،
 چاپك * كۆلان: كۆلىيان * كور: قول *
 تەوابىع: پەيڤەوان، لەكەلان * تەعين:
 ديارى * شىھاندە: ناردىە * بينندە:
 چاوساغ * چراغ: چرا

ئەم چار برا ھەبوون د صـادق
 ھەرچار ل خـدەتا وی عاشق
 ئیـنصافە کو زێدەتر ژ سـالـی
 مەم مایـیە بـی خودان د چـالـی؟
 دژمن ل مە شانە دوست غەمگین
 فەرضە مرنا چەکو و تاجـدین
 مەم گەرچی کو زێدە پر گوناھە
 لـی عاشقە عیـشق پادشاهە
 حوکمی تو مەکە ل پادشاهان
 ظولـی تو مەکە ل بـی گوناھان
 ئەم ھێفی دکن مەمـی رەھا کەت
 دەردی د دلی مەمـی دھا کەت
 ئەم چار برانە چار دیوار
 ئەرکانی سەعادەتا وی ھەرچار
 ھەرچار سەری د مە وەکی گۆ
 چەوگانی ئیرادەتا وی کاشق
 یا مەصلەحتی ژ بۆ مە چـی کەت
 یا نە ژ مەرا بە کـر فەری کەت
 دا ئەم خەبەران ژ بۆ وی بـیژین
 دەردی د خـوہ ئەم ل وی بـیژین
 روومەت مە نەمال رووی عـامـی
 دی نەقل بکین بچینە شامی

* ئیـنصافە: رەوايە؟ * فەرضە: زۆر
 بپوستە * ئەرکان: کۆی روکن: پایە،
 کۆلەکە، ستوون * سەعادەت:
 بەختەوهری * گۆ: تۆپی دارینی شەقـتـن
 * کاشق: گۆچانی گۆیازی *
 مەصلەحت: ناشتی و پیکهاتن *
 روومەت: حورمەت، ریز، ئابروو *
 عـامـی: پراپی خەلک * نەقل:
 کوستنەوہ، مال بارکردن، کۆچ * شام:
 سوریا

شوفار بخوه دههسه

ته قرير كو كر ته مام قاصد
واقيف كه ريبا ب حالي حاسيد
زاني كو ژ بؤ ويرا خرابه
گو عفو ژ بؤ ممي صهوابه
ميرم مه نه گو ژ بؤ ته پيشين
تاجدين و بران ژ خوه مه نيشين
زيني بده وان وميا بكوژ من
يان ئو ب ته رانه خهصم و دوژمن
يا قهنج ئو قهط نه كي ته كه للوم
تاجدين ژ ته ناكه تن ته وه هوم
بيژه مه فيدا كرن مه م و زين
ته زويج كرن مه دانه تاجدين
ظاهير تو مه كه ئه فئ عينادي
جاركه كه كوژ ئاگرئ فسادئ
ژو پاشي تو بيخه ومقتئ فرصه
زينهار مه دي ئه مان و موهله
خهصما كونه شي ببى موقابيل
دهرمان چيه؟ شه ربه تي هه لاهيل
له و لازمه حاكمان دوو فنجان
يهك خاصي خراب و ئي كه قه نجان
دايهك نه خوه شان ژ بؤ وي خودش كه
يا دي ژ ويرا خودشان نه خوهش كه
يهك جاني ژ دوژمنان جودا كه
يادي مرييان ژ نوو فكه راكه

* واقيف: ناگدار * حاسيد: نيره يي بهر
* عفو: به خشين له كونا * صهوابه:
قهنجه، باشه * ته كه للوم: ناخافتن *
ته وه هوم: دلپيسي، خه يالاتي نه باش،
ترس * فيدا: گوژي * ته زويج: ليك
جووت كردن * عينا: لاساري * فساد:
خرابه و فيتنه * موهله: مه ودا، ماوه
* خهصم: دژمن * هه لاي: ژه هريكه له
گيايهك ده كي ري ژوژ تونده * لازم:
پتيوست * خاص: تايبه تي * خوهش
كه: چاك بكاته وه * خوهش: ساغ،
ومش

کهربا خوه مه که تو ناشکارا
 یا قهنج نهوه ئهم بکین مودارا
 شوولن هه نه ئوب کهربئی نابین
 له ورا کوب زۆد و ضهربئی نابین
 ئوسستادی دبیتن و تهئه ممول
 ئیخفا و تهغافول و تهحه ممول
 ئهوقاتی زهمانه گونه گونه
 باری ژ مهرا کـرن نمونه
 یه عنی شەف و رۆژ و صوبیج و شامن
 هن روهنینه هن ژوان ظهلامن
 ئهم ژى د لهیالی و نههاران
 دابین ب نیههان و ناشکاران
 هن ظاهر و هندهکان ب خەف کین
 راکین هه کهکان تهلف کین
 وی مولحیدی شیر و سا سهقا کر
 میصری ژ خوهرا و سا برا کر
 پهندی غهلهط و خیللاف و یالان
 بهندی سهقهط و غیللاف و کالان
 تهصنیع کـرن وی هنده تهشنیع
 بهستن وی ل شیرئی شهبئی تهرصیع
 ئهو شیر ل بن سهری خوه دانی
 ئهو رهنکه فهشار کو کهس نزانی
 میرئی و مکو دل ب کهربئی صۆتی
 هه رچی کو به کر ژ بۆ وی گوئی
 باوه کر و گوته مهردی قاصید
 ئهی پیر مه که تو فکرئی فاسید

* کهرب: دهرد و داخ * مودارا: سازان
 * شوولن: کاران * ضهرب: لیدان *
 ئوسستادی: کارامهیی * تهئه ممول: پشوو
 له سهرخوویی * ئیخفا: وشارتن *
 تهغافول: خۆ گیلکردن * تهحه ممول:
 خۆراکرتن * نهوقات: دهمان * گونه
 گونه: جۆره جۆره * باری: خودی *
 نمونه: وینه * شام: شەف * ظهلام:
 تاریکی * لهیالی: شهوان * نههاران:
 رۆژان * دابین: تابیین * نیهان: نهیانی
 * خەف: بهدزی و نهیانی، نادیار *
 تهلف کین: له بهین بهرین * مولحید:
 خوانه ناس * سهقا: ئاودان * میصری:
 شیرى میصرى * برا: بهپرشت * پەند:
 شیرەت، ئامۆزگاری * غهلهط: ههله *
 خیللاف: پتچهوانه * یالان: درۆ، دهره
 * بهند: بهندوباو * سهقهط: چرووک و
 بئى نرخ * غیللاف: بهرگی شیر * کالان:
 بهرگی خهنجەر و شیر * تهصنیع:
 چێکرن * تهشنیع: خراپه گوتن *
 تهرصیع: پتوهلکاندن * فاسید: خراب

گهر فهوت بکم جه میعی فهرضان
 تاجدین کو ددم ژ دهست خوه ئه رزان؟
 من شه وکته و سه لطنه ت ب وینه
 ئه ف شوهره ت و شانئ من ژ وینه
 ئه ف نام و نیشان و ئه ف مه قامه
 بئ خاترئ وی ل من حه رامه
 ئه و روسته مه گیوه لهنده هایه
 گهنجینه مه ئه ز ئه و ئه ژده هایه
 بیژئ ب دلی خوه من مه م و زین
 هه ردو ب حه لالی دانه تاجدین
 بئ وهجه ل من توو بویی وه حشی
 داخواز ته کر کو من نه به خشی؟
 تاجدین و چه کو ب عیزز و نازن
 دئ هه وه بتن وه کی دخـوازن
 قاصید کو رهوانه بوو ژ پیش میر
 ته قریر کو کر ته مامی ته عبیر
 شیرئ دل شه و هبوون مولایم
 گـۆتن دهم و دهوله تا وی دایم

* فهوت: چوان * جه میعی: هه موو *
 فهرض: ئه رکی خودایی * ئه رزان:
 هاسان * شه وکته: شکو *
 سه لطنه ت: دهسلات و گه ورهیی *
 شوهره ت: ناویانگ * شان: قه در و پله
 * نام و نیشان: پتناس، جئ گه ورهیی *
 مه قام: پله و جئ * حه رام: ناړه وا *
 گیو: پاله وانیکي هه فالی رۆسته م *
 لهنده ها: سووکله ی لهنده هور، زه لامی
 زۆر به یز و تاقه ت * ئه ژده ها: حه زیا *
 بئ وهجه: بئ سه مند، بئ سه به ب *
 عیزز: قه در، ریز * ته عبیر: مانا
 لیکدانه وه، باسکردن، رافه * مولایم:
 دوور له توندی و تیژی، نه رم و ریک
 بوون * دهم: ومخت * دهوله ت: دارایی و
 زالبوون * دایم: هه میشه یی، به رده وام

شیره قنا بن بهشتی یی

ئیشاری کو ئاسمانی مەنقەل
 دانی یول وان قەشاری مەشعەل
 یەعنی کو قەکوشت چراغی زەپین
 وەرگرتی ژ نوو لیباسی رەنگین
 میری کو هەمیشە شاد و خوڕەم
 گویا کەتبوو لیباسی ماتەم
 وی بەختەکی رووسیایە مەلعوون
 گافا ئەوی دی کو میرە مەحزوون
 گو غەم مەخووە ئەی چراغی دەولەت
 گەر عومر بدت ژ بۆمە موھلەت
 ئەو کەرب و ئەلەم ئەگەر تە نافیی
 زینتی و مەمی ژ دل خووە باقی
 ئەو هەردوونە باعیثی فەسادی
 ئەو بوونە سەبەب ژ بۆ عینادی
 گەر ئیذن بدت ژ بۆ مەرا میر؟
 ئەز دئی بکوژم مەمی ب تەدبیر
 تاجدین و بران ب شەریەتەک زەھر
 تو دشی دەمەکی ئەوان بکی قەھر
 ئەمری کو دبت تەداروک ئاسان
 ئاگە مەکە پئی تو خەلق و ناسان
 میرم تو هەرە ببیژە زینتی
 مەم صۆھتیە ئاگری ئەفینتی
 مەم تەشنە تو ئابی زیندەگانی
 مەم مۆردە تو جانی جاویدانی

* مەنقەل: ئاگردان * مەشعەل:
 مەشخەل * چراغی زەپین: چرای
 زێڕین، خوڕ * بەختەک: مۆتەکە،
 کابووس * رووسیایە: رووڕەش *
 مەلعوون: نەفرەکراو * مەحزوون:
 غەمبار * ئەلەم: ئیش، ژان * باعیث:
 هۆ، بۆنە * فەساد: فتنە و شەڕ *
 عیناد: لاساری * ئیذن: دەستوور *
 تەدبیر: تەگبیر * تو دشی: تۆ دەتوانی،
 تو دکاری * تەداروک: پیکھێنان *
 ناس: مۆرف، ناسیاو * مۆردە: مردوو *
 جاویدان: هەمیشەیی، نەمر

بٽڙي ڪو ههڙو مهڻو ڏهڙو
 من ڏاڍييه ته ڙ ٻوڙ خوه بينه
 من ڏاڍييه مهڻو زياده ڙاره
 پهروانهيه مهڻو ڏاڍو نارو
 گاڏا ڪونه نظر بگهت ل زيني
 ته حقيقيه ڪونه ٿي چوڙيني
 فيلحال ڏهڻو ڪو وي ڏيندو
 باوهر مهڻو ٿو ب روح بميندو
 مهڻو گهر ب ڦي رهندي زووه نابت
 ڏي ڪشمه ڪش و نيزاع رابت
 ميرن ههڻو عاقلن عهڙين
 لي شاده ڏنل ڏي ته ميڙن
 ٿو سڌو ڙ ٻو لهو ناتهامي
 دل ڏانهن مهڻو نشه ٿا ڪه لامي
 وان دل ڪوهه ڪوهه ب ڏلفه نينه
 رهش چاڻن و مهڻو ڏهڻو سڀينه
 ههڙي ڪو ڏيڙو غهڙهه ڏنل
 باوهر ڏنل ٿو ب راستي ڏنل
 نابت ٿو ڦه ڦه نه ڦه ڦه خرابه
 نابت ٿو ڦه ڦه نه ڦه ڦه خرابه
 قاصر نه نظر ڏي ته ٿو ممول
 حاضر غهڙهه ڏي ته ٿو ممول
 ٿو غلبه ڏي ٿو ب عهڙي مهڻو
 ٿو ڪٿر ڏي ٿو ڏنل ڏنل
 به ڏخواه و به خيل و به سگالان
 به ٿو ڏنل و سڦيل و به ڏنل

* مهڻو: مهڻو * نار: ناگر *
 نه نظر، تماشا * ته حقيق: ٻي گومان *
 فيلحال: ههڙي * نه نابت: له بهين
 ٻي، توڻي * ڪشمه ڪش:
 ڪشمه ڪش * نيزاع: شهڙ و ههڙ *
 عاقل: به ٿو * عهڙي: به ڏنل * ٻي
 ته ميڙن: ههڙي چاڪو و خرابه ناڪن *
 سڌو: ساڪار * سڌو: ٿاڻا،
 ڪهڙو * مهڻو: ره ڪٿي چاڻو،
 بيبي ٿي چاڻو * خوار: ناراست *
 خهڙه: ههڙه، خهڙا * صواب: راست
 * قاصر: ڪورت * نه نظر: تماشا *
 حاضر: پهڻو، زووه * غهڙهه: رک و
 توڻي * ٿو غلبه: زور ورتو * مهڻو:
 باي * ٿو ڪٿر: پٿر * ڏنل: ڏنل *
 به ڏخواه: خرابه خوار * به خيل: چروڪ
 * به سگال: پير پير، ههڙ خراب *
 نه ڏنل: ره ڪن * سڦيل: سڦيل، ٻي
 ٿو ڏنل * به ڏنل: ناڪار خراب

تین دکنه ره فیک و ره هبه
 به دنام دبن وه زیر و سه ره
 دسپترنه فان که سان ئوموورئ
 ئه و تیخنه دهوله تا قوصوورئ
 میرئ د ب دهوله و فیراسه
 صاحب شهفه قهت خودان سیاسه
 ئه و هر که سه کی خودان ناکن
 هتا وه کو ئیمتیحان ناکن
 چل جاری دکن یه کئ موجه ره
 پاشئ نه وی دئ بکن مسوقه ره
 ئه ف میر و وه زیریا جیهانی
 ئه ف به گم و گزیریا زه مانی
 هه ردو ب میثالی یه کن دلین
 هه ردو د به طال و بی ته میزن
 هتا وه کو کپ نه بی تو نه حق
 کهنگی دبئییه وه زیرئ موطله ق

* رفیق: هه فال * ره هبه: پشهوا،
 پتیه، شارما * به دنام: ناو زپا،
 ریسوا * سه ره: سه رۆک * ئوموور:
 کاران * قوصوور: کو تایی * فیراسه:
 زرنگی * شهفه قهت: دلوفانی *
 سیاسه: رامیاری * ئیمتیحان:
 نه زمون * موجه ره: جه پاندی، تاقی
 کراوه * موجه ره: نزیک بووی، له پوو
 * گه میه ک به جگ ده کئ: به ناوی میر
 و گزیر وه ک پیرمه تیرد ده لئ: شه وئ
 ده س نه هریمن که و خاتمه می مولکی
 سوله یمانی، که چی میر و گزیری پی
 ده کرد، قه دری وه ها زانی... میچ
 هه لداوین نه گه ره لسه لاصافه کی
 وئستا لای قوولی روو به سه ره وه بوو،
 میر هاتوو، نه گه ره لاصافه کی
 له سه ره وه بی گزیر هاتوو دیاره له
 زاراوه ی خانیدا: به گم و گزیری پی
 ده لئ. * دلین: گه مه ده کن، کایه
 ده کن * به طال: بی کاره، بی ته میزان،
 بی ناوه زان * کپ: بی دهنک * نه ز حق:
 له راستی و راست گوئن * وه زیری
 موطله ق: وه زیری سه ره خق

زین ل هه بهرێ میر

ته دبیر کونهنده پیرێ عاقیل
 نه و رهنگه هه بوو ژ بۆ مه ناquil
 گو میر ب مشاوری و رایێ
 وهفتی وهکو چوو ههرهه سه رایێ
 زین گازی کر و ل باخوه دانی
 نه و په رده ژ سهه سه ری هه لانی
 گو بیدلیا مه می مه بهس کر
 ئازوردهنی من ل وی عه بهت کر
 جهو و سته ما کو من ل وی کر
 نه و جهو ته کر ستهه نه وی کر
 عیشقا ته ژ وی عه قل ره فا بوو
 شهیدا و جنوون و مویته لا بوو
 زانی ژ هه کیمه کی مه ته دبیر
 دیوانه دهو دبن ب زنجیر
 لهو من ب غه ضه ب شیهانده چالی
 نه و بهس ل وی گی هانده سالی
 دا عیشق بکهت که مال حاصل
 حویبا وه نه کهت و یصال باطل
 نه ل حال ده ما ب قه لب و جانی
 میقداری مه به بهتا وه زانی
 هون هه ردو د مه رته با که مان
 مه قبولن و قابیلی و یصالن
 مه عاشقی صادق ب ته حقیق
 قه لبی مه دکهت ژ بۆ وی ته صدیق

* ته دبیر کونهنده: ته دبیر کهر * ناquil:
 قسه گیرهوه، نه قل بیژ * ب مشاوری
 له سهه ته دبیر و شیرته: را، هزر *
 ههرهه سهرا: نهنده روون، ژووری مال *
 سهه: راز * ئازوردهن: ئازاردان،
 ره نجانن * عه بهت: له هیچی، بی هووده
 * جهو: ظولم * ستهه: ناههقی *
 هه کیم: بژیشک، هۆزان * دهو:
 چاره سازی * میقدار: نه ندازه *
 مه به بهت: خو شه ویستی * مه رته به:
 پله * که مال: ته وای * مه قبول: قبول
 کراو * قابیل: شیاو * و یصال: پتک
 که یشتن * بهس: زۆر، چیترنا

مهٺمووره ب نه مري پادشاهي
 مهٺمووره ب عوڌري بي گوناھي
 هرچي کول وي بکته عيتابي
 نه لبتته دببنتن عيقابي
 حوسنا تهيه نهو کري گرفتار
 حوببا تهيه نهو کري بريندار
 تيرا وي ل دل که تي ته لي دا
 نهو داروي بي هشي ته پي دا
 نهو سورمه د چاڻي وي ته کيشا
 هتتا تو نهدي وي دل نه کيشا
 زولفا ته ل دهست و پي وي بهستي
 عه قهره صيفه تا دلي وي گهستي
 طه و قاتا ته ل گهردي وي داني
 دافا ته قه دال قه لب و جاني
 چاوا قه کرن ته هردو ناهو
 بهردانه فقيري هردو جادو
 ديسان تو هره دگهل خه بهرده
 قهيدان تو قه که ژ بڅو بهرده
 نه غونچه بي ناشوکوفته صوړگول
 بشکين قه قه صي دهرينه بولبول
 نهو تينه تو کانبييا فوراتي
 نهو خهسته تو چه شمه يا حياتي
 نهو ته شنه تو نابي زينده گاني
 نهو موره تو جاني جاويداني
 نهو په رده گيبي کو پر هه و ابو
 مهضبوط د په رده يا حه يا بو

* مهٺموور: فرمان پدراو * مهٺموور:
 دوور له گله يي * عيتاب: سه رکونه *
 نه لبتته: بيگومان * عيقاب: سزا *
 سورمه: کل * عه قهره: دويشک،
 ده ماره کول * طه و ق: نالقه ي گهرن *
 داف: داو * جادو: سحر باز * قهيد:
 کول و پيوند * خهسته: نه خوش،
 ماندو * چه شمه: کاني * حيات: ژي
 * په رده گي: نازناوي خانمان بوو که له
 پشت په رده بوون و که نه يده ديتن *
 ههوا: نهين * مهضبوط: گيراو،
 راگيراو * حه يا: شهرم

ٺه ٻه ردهءَ برائى ڪو لئ هه لافيت
 خونئ د دهف و ڪه پئ وئ هافيت
 زينا ڪو ٻو صهءَ برين ل جهرگئ
 چو حاله تئ فهوتئ شاده مهرگئ
 به حرا ڪو ڙ جونبوشا هه وائئ
 مه حفوظه ب په ردها هه يائئ
 حاجيز ڪو هه وا رهفا ڙ مابهين
 به رزه ڙ هه يا نه ما د به حرهين
 ٺه ٻو قولزومئ غم ڪه لئ ب سهرجوش
 سهرجوش و ڪه لئ په راندي سهرپوش
 سهرپوش پري ڙ دل په لا خوون
 هافيتئ وهكى فورات و جهيخوون
 ڪوڙيا هه ڙيا هه ڙار پيشه
 مهى بو رڙيا ڙ قهلبئ شيشه
 ميرئ ب غهرهض ڪه تئ ل زينئ
 ٺه ٻو رنڱ رهفا ڪه لا گرئينئ
 حاضر ڙ دوويئ ڪه بابئ ٺولفهت
 ڪه ريا وئ د چافئ ٺهشڪئ شفقهت
 فهوارهئئ مهرحه مهت ب ڪه ل هات
 بيگاف گري ٺه وئ د ڪه ل هات
 ٺه ٻه چند گري با د ڪه ل وئ
 هه تتا صبه هر وهمان د خه لوئ
 زين غهرقه پئ خونئ دل وهكى گول
 مير لئ دگري ميٺالي بولبول
 مه حهره هه مى ڦيٽڪ ڪه تن ل باوان
 بيلجومه به زينه دهست و داوان

* ڪپ: بيٺل، ڪه پڻ، دفن * شاده مهرگ:
 ڪه شڪهئ مردنئ * جونبوش: بڙاو *
 مه حفوظ: پارٽيزاو * حاجيز: نيوان،
 به ربهست * به رزه: به رزهڪ، بلندا يئ
 نيوان دوو ٺاوان * به حرهين: دوو زهريا
 * قولزوم: دهريائى سوور * ڪه لئ: ڪولا،
 هاته جوش * سهرپوش: ده رخنه *
 پري: فري، بلند بو، لاجو * په لاخون:
 پيلا خون، شه پولي خوئن * هه ڙيا:
 راڙتندرا، راوهشيتندرا * هه ڙار پيشه:
 صندرقٽيڪي چاو هه چاوهئ چهرچئ و
 هه تارانه * ڪه ل: ڪول
 * حاضر: ده سبهجئ * دوو: دوو ڪه ل،
 ڪادو * ٺولفهت: هڙگري * شفقهت:
 دل ٺفاني، به زهئئ * فهواره: فيجقه *
 مهرحه مهت: دل ٺفاني * بيگاف: بي
 ومخت، له ناڪاو * خه لوه: ڙووري
 ته نيائئ * غهرقه: نوqm * مه حهره:
 ڪه سوڪاري مائئ * داوان: داوين

کهی خوسره وی حق شناسی عادیل
 ناحق تو ژ بچی بویه قاتیل؟
 زین گولینی باغی عیصمه تی بوو
 زین سهرویی ریاضی عیقفه تی بوو
 پاکیزه دورا صهدهف ژ دورجان
 لایق ته نه بوو بگیری مهرجان
 نازک بهدنا له طیفه مه عصوم
 بی جورم بکی ژ عومری مه حرووم
 نهف رهنګه د خاک و خون توراکي
 بی سوچ ژ جان بهدن جوداکی
 میر گو مه کرن خه یالی باطیل
 نهو بی هشه نه نه بوو مه قاتیل
 زینی د کوژم مه گرب عه مدا؟
 طویایه د جهنه تی حه رهمدا
 نه هلی حه رهمی به زینه سهرو
 جوبار رهوان کرن ل سهرو
 بو شیوهن و شین د خانومانان
 فیه یاد گی هانه ئاسمانان
 یهک هاتی ژ دهر فیه ناګه هانی
 گو مه مرو دا وه زینده گانی!
 زینی مرنا مه می ب گوه کهت
 گو یا مربوو ژ نوو ب رو ه کهت
 رابو فکری د چار که ناران
 دی میر د گریت شېه ی باران
 خه لقی حه رهمی خه واص و عامی
 ماته م زده بوونه بیتته مامی

* خوسرهو: پادشا * شوناس: ناس *
 عادیل: به ینصاف * قاتیل: کوژور،
 کوژوخ * عیصمه: داوینپاکی *
 عیقفه: شهرم و پاکژی * پاکیزه: پاکژ
 * مهرجان: موورووی رهنګ سووره *
 جورم: گوناھ * عومر: ته من *
 مه حرووم: بی بهش * عه مدا: ب قهست،
 له ئانقسه * گوبا: داریکی زور جوانه
 له به هشت هرچی خوا زوری خوش
 بوئی ده بیاته بن سیبهره کهی * حه رهم:
 دیوی ژووره وه، لای ژنان * خانومان:
 مال و خانوو * فیه یاد: هاوار *
 ماته مزده: نازی تبار * بیتته مامی
 بالتامی: به یتکرایي، هموویان

گۆ ئەي سەبەبى سەعادەتا من
 بى كەيف تو مەبە د داوۋەتا من
 ئەي شاھ تە داىە روحي روخصەت
 فەوتتا خوھ وى دى ژ بۆ خوھ فورصەت
 جان چوو و ب جانى موتتەصیل بوو
 ئەو روح ب روحي موزمەحیل بوو
 ھەتتا کونەبوو ژ دەف تە ئیقرار
 ئەو مایی دھەبسى تەن گرفتار
 تەشبیهى مەمى مەلوول و مەحبوس
 بۆ حیفظى رەضا و نام و ناموس
 ئەو لەو نەدچوو ھەتا قە ئیروق
 مابو لژفانییا تە گیرۆ
 روحمى تە ژ دل دەما رەضا دا
 شاھم تە د ملکى دل صەدا
 داجیسى منى بى نەوا گران بوو
 روحي منى ناتەوان رەوان بوو
 دەرھال ژ قالبى ب دەرکەت
 شەوقەک ژ روحي مەمى ب بەرکەت
 وان تەرک کرن سەرايى فانی
 ئەو چوونە جیھانى جاويدانى
 ھەرچى کوقەبوول نەکەت مەکانان
 دى سەیر بکەت د لامەکانان
 ھوون وى سەفەرى غەلەط مەخوون
 شاھید ژ مەرا موقەپەبوون

* داوۋەت: زەماوئەند * روخصەت:
 ئیجازە، مەرمەخەسى * فەوت: نەمان *
 فورصەت: ھەل و دەرفەت * موتتەصیل:
 پێکەوھە لگاو * موزمەحیل: تەرت و
 تونا * ئیقرار: درکەندن * حیفظ:
 پاراستن * رەضا: قایل بوون * ژفانی:
 ژوان: بەلگى پێک گەشتن، شوونى
 پێک گەشتن * گیرۆ: گیرۆدە، چاوەنۆر
 * صەلا: بانگەواز * رەوان بوو: روشت
 * سەرايى فانی: مالى لە پێگەى نەمان،
 مەبەست دنیایە * مەکان: جى *
 لامەکان: بى جىگە: خوا لامەکانە و لە
 ھەموو جىش ھەيە * شاھید: ھايدار *
 موقەپەبوون: نزیکانى خوا، فریشتە
 خۆشەويستە پایە بەرزەکان

گافا وهکو جان ژ تهن رهوان بوو
جانان نهوی دیت و جان ب جان بوو
حاصل کو ژ پاشی ئیتتیصالی
نهو پورتهو و مهشعه لاجه مالی
گافه که سهکنین و موطنه ئین بوون
حینا کو ب یه کفه مونته مین بوون
نهو قه طره د قولزوما صیفاتان
نهو زهرپره د بهحرا موهلیکاتان
دهم هاتنه ساحیلی فه نای
که چونه ب سهر حه دئ به قای
فیلجومه ژ مه رکه زا تورابی
نهو زهرپره گی هانه ئافتابی
قه طعا نه ب ئیتتیصال و تحلیل
مه حضا نه ب ئینفیسال و ته حویل
وان ری کو برن ب جانبی ذات
باقی که پییان ب ذاتی زهرپرات
نین عجه ب نهو خه بهر ژ بق من
هون قی مه کنه هونر ژ بق من
شیخی وهکو نهز ب دل موریدم
نهو روح و رهوانه نهز قه دیدم
هه رچه ندی ل باوه ناخی مه م بوو
لی پادشاهه ک علی هیمه م بوو
بولایقی فه ری پادشاهی
مه قبولی ته قه روبا ئیلاهی
قه لبی ویه وادیبا موقه ددهس
روحا وی ب نووری حه ق موقه ببهس

* تهن: لهش * رهوان بوو: رقیشت *
جانان: یار * پورتهو: تیریژ * مهشعه ل:
مه شخه ل * سهکنین: راوهستان *
موطنه ئین: خاترجه م، نارخه یان * حین:
دهم، گاف، تاو * مونته مین: لیک نه مین
* قه طره: دلۆپ * قولزوم: دهریا *
صیفات: ئاکاری خوایی * زهره:
تۆزقالۆکه * موهلیکات: بهیلاکه ت
بهران، فهلاکه تان، هه تران * ساحیل:
که نار * فه نا: نه مان * به قا: مان *
مه رکه ز: ناومند * توراب: ناخ، خاک،
خۆل * ته حلیل: توانه وه * ئینفیسال:
لیک جیا بوونه وه * ته حویل: گۆران *
جانب: ئالی * ذات: که سایه تی ...
مه بهست لیرمه دا خواجه * زهرات: زۆر
وردیله کان * قه دید: گۆشتی وشک
هه لاتوو * علی هیمه م: هیمه م بلند *
فه ر: شکۆ * ته قه روب: نزیکي *
ئیلاهی: خوایی * وادی: نوها ل *
موقه ددهس: پیروژ، معباره ک *
موقه ببهس: چرووسک وهرگرتی، خوا له
قورئاندا به مووسا دهفه رموئی: تو
ئیکسته نوهای پیروژ به ده ورته وهیه، له
نوهای پیروژدای

هه‌لگرتم و برمه‌طووری سینا
 بیننده کرم دگهل خوه بینا
 نینامه ده‌ری ژ وئی حیجابی
 ئەف زه‌ره گی‌ه‌انده ئاف‌تابی
 حینا کوب جان من ئەف سه‌فه‌ر کر
 ئەف جان مه ژ جان فروشی قه‌رکر
 هه‌رچه‌ند ب ظاهر "ئیکله‌عی" گۆت
 حاضر وی د په‌یفه "ئیرجه‌عی" گۆت
 له‌وه‌اتمە دابکم وه راضی
 مه‌رضیه بېم ل پێشی قاضی
 دا ئەز بکرم د گهل وه ته‌ودیع
 دا هون بکرن دگهل مه ته‌شییع
 دیسا فه‌گه‌رم ژ با وه ره‌ققاص
 مورتاض بېم ب جه‌ننه‌تا خاص

* طوری سینا: چیا‌یه‌که له ساری
 سینا، خوا له‌وتۆه ده‌گهل موسا دواوه *
 بیننده: چاوساغ، چاوبین * بینا: دیتۆخ
 * حیجاب: په‌رده * قه‌ر: قه‌رن، قه‌رد،
 وام * ئیکله‌عی: هه‌لکه‌نی... له
 قورئاندا‌یه خوا له باسی تۆفانی نو‌حدا
 فه‌رمویه: ئه‌ی عاسمان هه‌لکه‌نی واته
 ده‌ست به‌ردار به * د په‌یفه: به‌دوای
 نه‌وه * ئیرجه‌عی: بگه‌رتۆه... خوا له
 قورئاندا‌یه فه‌رمویه "ئه‌ی گیانی
 خاترجه‌م بگه‌رتۆه بۆ لای خودانی خۆت،
 تۆ دلخۆش و خواش له تۆ رازییه، وه‌ره
 ناو جه‌رگه‌ی عه‌بدانی من و بچۆره
 به‌هه‌شتی من" * راضی: قانع *
 مه‌رضیه: به‌رمضا گه‌یشتوو * قاضی:
 حاکم، مه‌به‌ست خوا‌یه * ته‌ودیع:
 خاترخوازی * ته‌شییع: به‌پێکردن *
 ره‌ققاص: سه‌ماکه‌ر * مورتاض بېم:
 تووشی خۆشییان بېم، بگه‌مه رمضای
 خوا * جه‌ننه‌ت: به‌هه‌شت * خاص:
 تاپه‌تی

وهه صیه تا زینتی

زینتی کو نومانه وان کهرامات
 ئەف چەندە مەنازێل و مەقامات
 روونیشت و، وهه صیه تا خوه بۆ میر
 ئەف رەنگەهە کر بهیان و تهقریر
 کهی پادشەهی روحان و قەلبان
 هەمشیره بووی فیدا و قوربان
 قوربانێ تهبن هەرۆ دووصەد زین
 ئەز هێفی دکم نهبی تو غەمگین
 رۆژا وهکو بر مە مە ژ بۆ خوه
 بیلجومله برن مە غەم ژ بۆ خوه
 مەنصور بویم ل کیشوهری غەم
 غەم بوونه ژ بۆ مرا موسەللەم
 مەم بۆ من و ههیمەنەت ژ بۆ ته
 غەم بۆ من و سهلهنەت ژ بۆ ته
 شاهم ب مرا مەبه مونا زیع
 ئەز بوومه ب حیصصهیا خوه قانیع
 روونه تول تهختی شهبی خسرهو
 تاجی خوهی زێ بگێرە کهجرهو
 بهزما طهرهبی بدێره تهرتیب
 زهوق و فرهحی بگێرە تهרכیب
 سهرخووش بکه ساده و روان
 چون خووش که ژنووقه پیر و کالان
 ئەسبابی نیشاط و کامرانی
 نادابی صهفا و زیندهگانی

* کهرامات: کار و حالی دۆستانی خوا
 * مەنازێل: مەزلان * مەقامات:
 دەرەجات و پله و پایه * وهه صیه:
 راسپێری، قەوینتی * کهی: کههێ *
 مەشیره: خوشک * مەنصور:
 یاردهدراو، سهركهوتوو * کشوهر: ولات
 * موسەللەم: تسلیمبووی بێ کێشه و
 قسه * ههیمەنەت: دهسهلات بهسر
 رۆژی و کار و گیانی خه لکدا *
 سهلهنەت: پادشایهتی * مونا زیع:
 بهکێشه و داواکار * حیصصه: بهش،
 پار * قانیع: راضی * خسرهو:
 نازناوی نو شیروان بووه * کهج رهو:
 خوار، وانا تاج بهلاتیلاگی سه رتهوه نێ
 * طهره: خووشی و شادی * بدێره:
 بکه * تهرتیب، رتکویک * زهوق: کهیف
 * فرهح: شادی * تهרכیب: دروست،
 لیکدراو * چوون: رویشتن، مەبهست
 نهوه، پیرو و پهککهوتەش باوخوش بکه
 له رویشتن * چون: چلۆنایهتی *
 حالات: ئەسباب، هۆیان * نیشاط:
 کهیف * کامرانی: بهمراد گهیشتن،
 خووش رابواردن * ناداب: دام و
 دستور، شێوه * صهفا: خووشی، بێ
 خەمی

ناماده که شهر بهت و طه عامان
 نازاده که جاریه و غولامان
 پرکه طه به قان ژ بۆ نیشاری
 دابین فوقه را دقئ هه واری
 مه جموع بکه موفه ریحاتان
 مه خلوط بکه موعه ططیراتان
 مه جلیس ببتن ب وان موهه ذذهب
 ته هنییه ببت ژ نوو مورته ته ب
 دافیک بکه فن ل من شه کهر خهند
 تیکرا بهه ژن ب ره قص و گوڤه ند
 نه قسامی بخورو و عوود و عه نهر
 ماوهرد و زه باد و میسکئ نه ذفه ر
 نه ف جینس ژ نیعمه تان بتر بن
 نه ف قیسم ژ هه ددئ زیده تر بن
 هه یوانییه تا مه بوویه زایل
 روحانییه تا مه بوویه کامیل
 جیسمئ مه نه کهر دچیته چالی
 روحی د مه دئ بکن ویصالی
 عه قدا وه کو داوه تی مه له ک بن
 نه قسامئ بخووری دئ گه له ک بن
 له ورا نه ز و مه مه له ک صیفاتن
 نه م مایلی طیب و طه ییباتن
 عورسا کو فریشه ته داوه تینه
 داماد و عه رووس جه نه تینه
 رۆژا کو سستی ته دایه تاجدین
 چاوا ته د شه هری به ستن ئاین

* جاریه: که نیزی به زێر کراو * غولام:
 به نی، به زێر کراو * طه به ق: سینی *
 نیشاری: زیر وهشانی بووک * فوقه را:
 هه ژاران * مه جموع: گش *
 موفه ریحات: دلخۆشکه ران * مه خلوط:
 تیکه لاو * موعه ططیرات: بهرامه
 خۆشان * موهه ذذهب: رازاوه و بئ
 که موکوری * ته هنییه: پیرۆزیایی *
 مورته ته ب: ته کوژو رتکویک * نه قسام:
 جۆره جۆره * بخوور: سووته مه نی بۆن
 خۆش * عوود: داریکه بۆنی
 دوو که له که ی خۆشه * عه نهر: بۆن
 خۆشیکه له ورکی جۆره ماسیه که په یدا
 ده بی * ماوهرد: گولاو * زه باد: بۆن
 خۆشیکه له جۆرئ پشیله کئوی ده س
 ده که وئ * میسک: میشک، که له ناوکی
 هتندیک مامز په یدا ده بی * نه ذفه ر:
 بۆن بلاو کهر * نیعمه ت: مایه ی خۆشی
 و رابواردن * بتر: زیده تر * هه دد:
 نه ندازه ی باو * هه یوانییه ت: باری
 جانه وه رایه تی * زایل: تونا نه ماو *
 روحانییه ت: هه رگیانی و سه ر به گیان *
 کامیل: بئ که م و کو تایی * ویصال:
 پیک گه یشتن * عه قدا: مار به رانه *
 داوه تی: بووکنی، نه وانه ی دینه سه ر
 زه ماوه ندئ * مه له ک صیفات: ئاکار
 * مایل: ئاره زوودار * طیب: بۆنخۆش *
 طه ییات: پاکژی یان باشان * عورس:
 زه ماوه مند * داماد: زافا * عه رووس:
 بووک، وه ی * جه نه ته تی: به هه شتی *
 ئاین: چراخانی و رازانه وه

تهنبیه بکه دووکان و سووکان
 تهزین بکن ژ رهنگی بووکان
 بوټان تو ببی بلا سوار بن
 جندی تو ببی بلال کسار بن
 سرگرم بین وهکی د عیدان
 هندی کول هف ددن جریدان
 روژا کو تو ئو پهری قری کر
 چندی وهکو کتف خواهشی ته چتکر
 ئهز هیثی دکم بکی عینایهت
 قانونی بکی وسان ریعایهت
 ئیروقه ژ بو مریا دووچهندان
 دیسان تو وسان بی شاد و خندان
 ئیحسان که تداروک و جیهازان
 حاضر بکه موطریان و سازان
 مانندی عماریا سستی تی
 هر شبهه تی محملا پهری تی
 تابووته که زه نیکار و رهنګین
 صندوقه که خورده کاری زه رین
 سه ریوخی ئوئی زه مین طه لابت
 سه یوانی ئوئی خودان جه لابت
 زینهار مه هردوو بووک و زاقان
 بی قهر نه کی ل پیشی چاقان
 گاغا کو دچینه نیف مه زاری
 دا خهلق نه بیژتن ب زاری
 عهقدا سستی چ روژی خواهش بوو
 زینتی ژ نه زهل چ بهخت رهش بوو؟

* تهنبیه: ناگادار * سووک: بازار *
 تهزین: رازانهوه * جندی: له شکری،
 لاجاکان * سرگرم: مژوول * عید:
 جهژن * جرید: جلوت * قری کر: بهرئ
 کرد * عینایهت: چاودیری، چاکه *
 ریعایهت: ناگاداری * تداروک:
 نامه کردنی نه سپان * جیهاز:
 دیاریه که له گهل بووک بهرئ دهکری،
 جیاز * موطریب: بهر مگیر * عماری:
 که ژاوه * محمل: که ژاوه * تابووت:
 دار بهست * زه نیکار: بهرئ نه خشاو *
 خورده کاری: ناسککاری * که لا: سواغ
 دراو بهرئ * سه یوان: سهروهی
 تابووته که سایه دها * جه لا:
 مشتومال * مه زار: کوپخانه * زاری:
 زه لیلی، زاری * نه زهل: روژی بناوان *
 نه عش: جه نازه، ترم * به دهل: له بات ...
 مه بهست برازاویه * شووشین:
 برازاوا

نه عشې مه بلا ستي دگهل بې
 تاجدين دگهل مېمې به دهل بې
 مانه ندې مېمې ژ بويې تاجدين
 تاجدين ب وړېا بگيړه شوشبين
 شوشبين بتن نهو دگهل مېمې من
 شاهي بتن نهو دگهل غمېمې من
 نهې مايلې خه يرې بې موکافات
 وهې باذلې مه قصه د و مورادات
 حه تتا وه کو سالا که ته مامي
 هندي کو ته له ف دی طه عامي
 هندي کو ب دهر ددی لیباسان
 هندي فه دخونی عام و خاصان
 هندي کو ب که ر دکی قوماشان
 هندي کو به لاف دکی مه عاشان
 هر رڼی ب نییته تا غه زایې
 هندي کو گه له ک دکی عطایې
 هندي وه کو تول ته ختی روونی
 هر رڼی تو جندیان فه خوونی
 هندي کو تو پر دکی خه زینان
 هندي وه کو شا دکی حه زینان
 هندي کو غه نی دکی فه قیران
 هندي کو ره ها دکی نه سیران
 هندي د حوکومه تی خه به ر دی
 هندي وه کو گرتیان تو به ر دی
 هرچی کو ژ بو خوه را دکی خه رچ
 هرچی د خه زینه یان دکی دهرچ

* شاهي: شادي، خوښي * خه ير:
 خيتر، چاکه * موکافات: پاداشت، توله
 * وهې: وهنې * باذل: به خشنده *
 مورادات: مرادان، پيداويستان * ب دهر
 ددی: وه دهر دمخه ي * فه دخوونی: بانگ
 هيشتن ده که ي، مه عاش: پژو، مه به ست
 جيره و هه قدمسته * نييه ت: هزري دل
 * غه زا: شه ي رهوا ده گ ل کافران *
 عطا: به خشين * حه زين: خه مبار *
 غه نی: بې نیاز * نه سير: ديل * خه رچ:
 بهخت، صرف * دهرچ: هه لگرتن و
 شار دنه وه

قههرا وهكو دژمنان دكهت دهفع
 زهجره وهكو ظالمان دكهت رهفع
 عه دلا كوژ بۆ خودئى تو خاص كى
 مهظلووم ژ ظالمان خه لاص كى
 سازئى كو د جهنگيدا دبئژى
 خونا ژ موخالييفان درئژى
 ههتا خورهكئى صهئى شكارى
 ههتا عهلهفى كهري د بارى
 شاهم ل تهبت وهصبييهتا من
 وان صهرف بكه ب نبييهتا من
 مهفكر د حهقيقهت و مهجائى
 بنقيس ل دهفتهرا جييهجائى
 دا فهخر بكم ل پيشى زافا
 شهرمهنده نهيم دوهقت و كافا
 ههچهند كو من قهوى درئژ كر
 پر بيژئى سهر ل ته مهگئژ كر
 گۆرى ته مه مهقصه د مه دووره
 دوور بت ژ ته مهرقه دا مهكووره
 له وهنده قههر دبئم ب ديققهت
 دابئته دلى ته رحم و ريققهت
 دهرحهققئى من و مهئى نهكى عار
 كافا دميرت مهئى بريندار
 نهز دئى بجه نازهئى ويرا بم
 ههتا وهكو مهقبرهرا تهبا بم
 وهقتئى دميرم بدى تو دهستوور
 دا من بكرن دگهل وى مهستوور

* دهفع: لادان * زهجر: سزا * رهفع:
 لابردين * موخالييف: دژ * صهئى
 شكارى: تانجى و تولهئى راوئى *
 عهلهف: پوش و گيا * صهرف: خهرج
 * مهفكر: مهروانه، گوئى مهده * فهخر:
 شانازى، خۆه لكيشان * شهرمهنده:
 فهديكار * گۆرى ته مه: بهقوربانى تۆم *
 مهقصه دامه: جيگهئى بۆى دمچين، قوناغ
 * مهرقه: جئى خه، قهر * دبئم: دهلئيم
 * ديققهت: وردى * ريققهت: نهرمى *
 عار: عهيب * جهنازه: تهرم * مهقبرهرا:
 گۆرخانه * تهبا: دهگهل * مهستوور:
 داپۆشراو

من ژالی وی دهر ب دهر نه گتیری
 بی پرده د گهل وی من قه شتیری
 زینتی کو کرن وه صییه ت ناخر
 غایب گه پیا ژ دهر دتی حاضر
 میر گو تو هره مه می ببینه
 گهر دتی مریت نه وی قه ژینه
 باوه پ تو بکه ب صیدق و ئیمان
 بوومه ل ته و مه می په شیمان
 گهر هوون بمرن وه گهر کو رابن
 نابت تو و مه م ژ هه ف جودابن

* دهر به دهر: ناوړه، دوور کهوتو *
 دهر د: ژان و ئیش * حاضر: لهجی *
 صیدق: راستی * ئیمان: باوه پری

بویگا زیندانی

زینتی کو بهیستی ئەف تهکه للوم
 ئەف میهر و وهفا و ئەف تەرەحوم
 رابوو خەمەلی ژ پای تافەرق
 بو بەحرێ حوسن د گەوهەران غەرق
 دایین و سستی یو صەد پەرستار
 خورشید و مەه و نوچومی سەبیار
 بیلجوملە ب دەرکەتن ژ بورجان
 دوردانە ب دەرکەتن ژ دورجان
 صەد جاریه و سستی یو دایین
 هەلگرتن ئەوی ب رەسم و ئایین
 زانی کونەبوو موراد حاصیل
 بێ خەلوەتی خاصی شێخی کامیل
 ئەو زوهره میثالی زەرە رەققاص
 بو مەحرەمی رازی خەلوەتا خاص
 گاڤا کو گیەهانە خەلوەخانی
 دەرگەه فەکرێ ل حەبس خانی
 ئەف پێکفە ب مەشعل و فەنەر چوون
 دایین و سستی هەنک د بەر چوون
 دیتن کۆدسا حیلێ صەدەف وار
 ئەو غەرقەیی بەحرێ عیشقی خونخوار
 دوردانەیی بێ بەهایێ جانی
 دەر دایە ژ دەست خوێ رایەگانی
 فانووسی قەفەص وە مایی بێ تاب
 گولزاری بەدەن وە مایی بێ تاب

* تهکه للوم: ئاخافتن * میهر: دلۆفانی
 * وهفا: ئەمەگ * تەرەحوم: بەزەیی *
 فەرق: تۆقەسەر * نوچوومی سەبیار:
 ئەستێرانی گەڕۆک * رەسم و ئایین:
 دام و دەستوور * خەلوەتی خاص:
 ژووری تەنیاپی و تاپبەتی * شێخی
 کامیل: پیری تەریقەتی گەورە * زوهره:
 ئەستێرە هەر گەشەکە * زەرە: وردیلە
 بەرتیشک * رەققاص: سەماکەر *
 مەحرەمی راز: رازدار * فەنەر: چرای
 ناو شووشە * ساحیل: کەنار دەریا *
 وار: وەکی، وێنە * غەرقە: نوقمی
 خنکاو * بەها: رووناکی * بەها: نرخ *
 رایەگانی: بەخۆراپی، مفت * فانووس:
 شووشە قاپتێکی چرا * قەفەس: پکە،
 مەبەست لەشە * بێ تاب: بێ رەهەنەق،
 بێ تاقەت * ئاب: ئاو

وان پرس کړن ژ خه لقی بهندی
 حالئ وی فه قیر و موسته مهندي
 خه لقی کو دگهل مهنی گرفتار
 گوئن کو مهنی ژ سه طحنی دیوار
 بهر قهک ب عه جهب مهنی ب سه رکته
 شه و قهک ژ سه ری مهنی ب دهرکته
 یهک شهبه تنی رژئی ئیک هیف بوو
 یهک شهبه تنی زپړ و یه کزی زیف بوو
 ئو شه مس و قه مهر کو موته صیل بوون
 دهر حال ب یه کفه موضمه حیل بوون
 گاڤا وه کو پیکفه موقته بیس بوون
 ئو ههر دوول چهوئی مونعه کیس بوون
 ئو رهنګ گه ریپان مونیر و رهوشن
 زیندان ل مه کرنه صحنی گولشن
 مهم ژی ب فی رهنګی بی خه بر بوو
 خونا دلئ وی ب دهر قسه دهر بوو
 نهی دیده یی دل نه بووی مه فتوح
 ئینکار نه کی ته جه لیلیا روح
 دا فکر نه کی کو ئه ف حولوله
 یان نه سخه خوروجه یان دخوله
 دا ظن نه بری کو ئه ف میثاله
 یا قه ولئ ضعه عیفه یا به طاله
 خه ونا تو دبینی ئه ف مه قامه
 شه ینهک ژ شهووده ناته مامه
 هم صوحبه تی یا مهنی موکه پهم
 ناگاه کړن هه قال و هه مدهم

* بهندی: حبسی * موسته مهندي: بی
 چاره * سه طح: بان، روکار * بهرق:
 برووسک * شوق: تیشک و رووناکي
 موضمه حیل: تاوړه و لیک هالو *
 ضوه: رووناکي * مونعه کیس: که وانه
 کردنه وه * مونیر: روینیدم * رهوشن:
 رووناک * صحن: ناقار * گولشن:
 باخچه ی گولان * نهی: نهی که سټکی
 دیده: چاو * مه فتوح: فه کری
 ئینکار: حاشا، دان پیدانه نان *
 ته جه للی: خوئیشاندان * حولوله:
 هاتنی خوا بژ ناو له شی که سټک.
 مه زه بیکی جیایه له مه زمه کانی
 موسلمانان * نه سخ: راکوژانی گیانی
 که سټک بژ له شټکی تر * خوروج:
 دهرکوتن * دخول: چوونه ناو * ظن:
 گومان * میثال: گټیرانه وه له دهمی
 خه لکه وه * قه ول: قسه، په یف *
 ضعه عیف: کز و بی هیز، شل و بی پیز
 * به طال: ناراست و بی ناوړه پوک *
 مه قام: جټکه * شه ینهک: شټیک *
 شهوود: دیتن * ناته مام: به کم و کوری
 * هم صوحبه تی: هاوار، مه به ست هاو
 زیندانییه کانی * موکه پهم: لای خوا
 به قه در

وی مورشیدئ قهنج ل وان نهظه کر
 قهلبئ وی د قهلبئ وان نهظه کر
 هم خهلوهتیا مہمئ گرفتار
 بو پورده گوشایئ یار و نهغیار
 دایین و سستی کو چون ب سہردا
 ہندی کو نهوان دگہل خہبہردا
 گوژتن کو مہمؤ تورابہ زین ہات
 روحا تہیہ بی گومان یہقین ہات
 نهوتہشنہ لہبی زہلالئ دیدار
 شاداب نہبوو ب نافئ دلدار
 ہندی کورہہا دلئ کشاندن
 ہندی کو گولاقئ لی رشاندن
 وان سہ نہکرن د جیسمن جانہک
 ٹیللا ژ سہری دجوو دوخانہک
 وی موروہ چراغئ ناگہہانی
 دووکہل ژ سہری د چوویہ بانی
 زین ہات و ژ پیشقہ بوو حہوالہ
 بہدرئ کو فہدا ژ بہرخوہ ہالہ
 بہرقئ کو فہدا ژ بہر جہمالئ
 خورشید نوما دگہل ہیلالئ
 زینئ وہہہ گسؤتہ وی بہدیہی
 "قوم یا جہسہدن نہفہختو فیہی"
 شہوقا خہبہرئ دقئ شہپالئ
 بہربوویہ سہرئ دویئ شہمالئ
 وی دوی قہبہس ژ شہوقئ راگرت
 قہندیلئ قہفہس قہبہس کو داگرت

* مورشید: پیری طہریقہت * نہظہر:
 تماشا * نہظرکر: کاریگر بوو * پورده
 گوشا: پورده لادہر * نہغیار: نامؤ
 زہلال: روون * دیدار: دیتن، چاوپیکہوتن
 * شاداب: تیراو * رہہا: رگہ *
 رمشاندن: پرژاندن * سہہ: ہست *
 دوخان: دوو، کادو * حہوالہ:
 دہورہگرتن * بہدر: مانگی چارده *
 ہالہ: خہرمانہی مانگ * بہرق:
 برووسکہ * نوما: نواندی، خؤی نشان
 دا * بہدیہئ: راستہ و خؤ و لہ نکاو *
 قوم یا جہسہدن نہفہختو فیہی "قم
 یاجسدا نفخت فیہ" رابہ نہی لہشی
 قوم پتدا کرد... حہزرتی عیسا فووی
 بہ لہشی مردودا کردوہ، زیندووی
 کردوہتہوہ * دو: دووکہل * شہمال:
 فند * قہبہس: چرووسک * قہندیل:
 چرا * قہفہس: پکہ

ئەو خەلوەتیی د ئیعتیکافی
 رابووقە ب نییەتا طەوافی
 ئەووەل ئەوی کر ب صیدق دەردەم
 تەجدیدی وضو ب ئابى زەمزەم
 وەسطا ل موصەللە و مەقامی
 وی جەبەه گیهانده ئیستیلامی
 طەوفەک دو کرن ل دۆری بەیتی
 پەروانەیی پەر گیهانده زەیتی
 گاڤا وەکو پەر ل وی دصۆتن
 وان چەندە کەلام پیکفە گۆتن
 پەروانەیی گۆ تو خووش دەلیلی
 شەمعى وەهە گۆ تو خووش خەلیلی
 پەروانەیی گۆ تو رەهنومایی
 شەمعى وەهە گۆ تو جان فزایی
 پەروانەیی گۆ تو دلفروزی
 شەمعى وەهە گۆ تو سینه سوزی
 پەروانەیی گۆ تو چارەسازى
 شەمعى وەهە گۆ تو دلنەوازی
 پەروانەیی گۆ تو پادشاهی
 شەمعى وەهە گۆ تو قیبلە گاهی
 پەروانەیی گۆ تو حووری ذاتی
 شەمعى وەهە گۆ تو نووری ذاتی
 وان تەشنە لەبى د بى تەکەللوف
 وان سوختەیی د بى تەصەپوف
 ئەف رەنگ دکرن ب یەکفە صوحبەت
 لیک عەرض دکرن کەمالی ئولفەت

* نییەت: نیاز * طەواف: لە دەورە
 گەران * دەردەم: هەرلەجى * تەجدید:
 تازەکردنەوه * وضو: دەستنۆتێ،
 دەستنمیژ * ئاب: ئاو * زەمزەم:
 کانیهکی پیرۆزه لە مەکه * وەسطا:
 راوتستنا * موصەللا: جى نۆیژ *
 مەقام: جیگە * جەبەه: توێژ، ئەنى *
 ئیستیلام: جیگەى ماچ کردن... حاجی
 دەبی بەردە رەشەکه ماچ بکەن یان
 هیچ نەبی دەستی پێدا بساون و دەستی
 خۆیان ماچ بکەن * طەوف: دەورەدان *
 دۆرا: دەورە، چەرخی * بەیت: مال...
 مەبەست مالا خودییه * زەیت: رۆن،
 رۆن زەیتوون... مەبەست رۆنی ناوچرایه
 * خووش دەلیل: شارەزای چاک *
 خەلیل: دوست * رەهنوما: ریتوین *
 جان فزا: گیان زێدەکەر * دلفرووز: دل
 رووناککەر * سینه سۆز: سینگ
 سووتین * دلنەواز: دل لاوتنەوه * قیبلە
 گاه: رووگە * نوری ذات: نووری خوا *
 بى تەکەللوف: بى خۆ زەحمەتدان *
 سوخته: سووتاو * تەصەپوف:
 دەستکاری و گۆرین * عەرض کرن:
 رایان نا * ئولفەت: هۆگری

داین و سستی یو ئه و په رستار
 ئه و به ندی یو حه بسی یو گرفتار
 سه رگه رم بوین ب گف تو گوئی
 سه رمه ست بوین ژ بیهن و بوی
 وان گوته مه می کوئی جه گه رخوون
 ئه م هاتنه دا نه بی تو مه جنوون
 زین بوو سه به بی جنوونیا ته
 میر بوو سه به بی زه بوونیا ته
 میر بوو ب ته را خودان ته ره حوم
 زین هات و دگه ل ته کر ته که للوم
 گه ر ته شنه یی ئه ف هه ئابی حیوان
 وهر خه سته یی هاته سه ر ته لوقمان
 مه جنوونی خو هاته با ته له یلا
 گه ر و امیقی ها چ بق ته عه ذرا
 گه ر بولبولی گول ژ بو ته حاضر
 نه یلوفر ی میهر بویه ناظر
 په روانه یی شه مع وئ ئه ییسا
 وهر مورده یی هاته سه ر ته عیسا
 دیوانه مه به ب فی هه وایی
 بیگانه مه به تو ئاشنایی
 حورا کو ته جان و دل د دهس بوو
 زینا کو ته دایما هه وهس بوو
 چاوا ته دفی شه هاته با ته
 دنیایه فه نایه هات و باته
 ئه رزان مه فروشه عومری ضایع
 بیهوده مه به ل جانی بایع

* به ندی: گیراو * حه بسی: زیندانی *
 دانه بی: هه تا نه بی * جنوونی: شیتی *
 زه یونی: کزی و که نه فتی * ته ره حوم:
 به زه یی * خه سته: نه خو ش * میهر:
 خو ژر * ناظر: تماشا که ر * مورده: مردو
 * هه و: ئاره زوو * ئاشنا: دوست و
 ناسیاو * هه وهس: ئاره زوو * هات و
 بات: هات و نه هات، هه ر رژه له
 بارژکدا * ضایع: وندابوو * بیهوده:
 به خو ژایی، له هیجی * بایع: فروشیار،
 فروتنوخ

جاما ئهجهلى حهتا بنوشي
 ببيني ژ بۆ خوه جان فروشي
 بيسان خوه ب عهقلى ئاشناكه
 رنجيرى جنوونىيى رههاكه
 نهورا قهكرن مه قهيد و زنجير
 رابى ب مهرا بچينه پتش مير
 صاحب كه رهمه، خودان عهطايه
 ظيللاوى سيها پهريى هومايه
 فتيك دانه ژ بۆته يار و ئه حباب
 حاضر كرنه بيساط و ئه صاحب
 ثابت قهدهمه ل دهعهوه تا ته
 روو دايه ته بهخت و دهوله تا ته
 دهر حال دهمما بچى موقابيل
 دى بۆ ته بكهت موراد حاصيل
 چاوا ته ژوى موراده دلخواز
 نهو رهنكه ته دى بكهت سه رهفراز
 وهقتى كو مەمى بهيستن ئهف پهنه
 ئهف رهنكه هه گو ئهوى هونه رهمه
 نهز ناچمه هه ضرهتا چو ميران
 نهز نابتمه بهندهيى ئه سيران
 ئهف مير و وهزيريا مهجازى
 ئهف شوعبده و خهيالبازى
 بيلجومله بهطال و بى بهقانه
 بى عاقيبتهتن ههمى فهنانه
 ميرى كو مرن ههبت نه ميره
 مه عزوولى ههبت نهوى ئه سيره

* جام: شووشه، زهرکيىي فهخوارنى *
 كه رهم: بهخشين، دلاوىي * عطا:
 بهخشش * ظيل: سيبهر * سيه:
 سيبهر * په: بال، چهنگ * هوما:
 بالدارىكى ناو چيرۆكانه دهلۆن سيبهرى
 بهسهه هه كه سدا بى ئه كهسه سهرى
 به پادشايهتى دهكا * ثابت قهدهم: پى
 چهقاو، لانه دهر * بهخت و دهولهت:
 بهخت و ئيقبال * موقابيل: بهرانهر *
 حاصيل: جتبهجى، پتكهاتوو *
 سه رهفراز: سه ريلند * هونه رهمه:
 ژتهاتى، بهجهوههه * هه ضرهت: نزىكى
 و رووبهرووى * بهنده: بهنى * ئه سير:
 ديل * مهجازى: بهدهلى * شوعبده:
 فيل و تهلهكه * خهيالبازى: دواى
 خهيالات كهوتن * بهقا: مان * فهنا:
 نه مان * مه عزوول: دهرکراو، له كار
 لادراو

ئەم چۈنە حضورى مىرى مىران
 ۋى ھاكىمى ھاكىم ۋە قىران
 شاھنشەھى مىر ۋە پادشاھان
 بەخشندەيى توھمەتا گوناھان
 ئى چى كرى ئەينكا جەمالى
 تىرا خۈە نوماب زولف ۋە خالى
 فانووسى بەدەن كرى موطەللا
 تىدا ژمەرا كرى تەجەللا
 ئەم مىرى ھاكىمە ذولجەلالە
 بى عەزل ۋە تەغەيىور ۋە زەوالە
 تەزويج كىرن دى عالەمى غەيب
 تەئىيد كىرن بى ئەمرى لارەيب
 باكورەيى باغى عىزز ۋە نازن
 سەد شىكر كو بىكر ۋە سەرفرازن
 ھاشا كو دى سەرايى فانى
 بى جەننەتتى عەدنى جاويدانى
 ھاىوان صىفەت ئەم بىكىن زىنايى
 بىھودە دىمەسكەنى فەنايى
 تەردامەن ۋە سەرنگون ۋە مەردوود
 شەرمەندە بىچىنە پىشى مەعبوود
 مەعبوود ژ بىق مە حوور ۋە غىلمان
 تەزىن كىرنە دى باغى رىضوان
 ئەم مونتەظىرن ل رىحلەتا مە
 فەخرى دىكن ئەم بى دەعوەتا مە
 لى جەننەتتى عاشقان جودايە
 ميعادى لىقايى كىبرىايە

* حۈسۈور: روۋبەروۋى، نىزىكى
 مىرى مىران: گەورەى گەوان * ئى: ئەم
 كەسەى * ئەينك: ئاۋىتە * جەمال:
 خوشىكى، جوانى * فانووس: شوۋشەى
 قاپلىكى چىرا * موطەللا: زىر مال،
 سۈاغ دراۋ بە زىر * تەجەللا:
 خوشاندان * ھاكىم: زۆر زانا *
 ذولجەلال: خاۋەن شىكى * عەزل: لەكار
 لاچوون * تەغەيىور: گۆران * زەوال:
 كىلابوون * تەزويج: جىووت كىردن *
 عالەم: دىنيا * غەيب: نادىار * تەئىيد:
 لاگىرى بەتۈندى * ئەمر: فەرمان *
 لارەيب: بى گومان، دوور لە گومان *
 باكورە: نۆبەرە * عىزز: رىز ۋە قەدر *
 بىكر: مۆر، دەسكارى نەكراۋ *
 جەننەتتى عەدن: بەھەشتى خۋايى *
 جاويدانى: ھەرھە، ھەمىشە بەر قەرار
 * ھاىوان صىفەت: ۋەك جانەۋەرانى
 جگە لە مرق * زىنا: داۋىن پىسى،
 زىناح * بىھودە: بەلاش، بى بەھرە *
 مەسكەن: جىگە، شوۋىن * تەردامەن:
 داۋىن تەپ * سەرنگون: قىلپ،
 سەربەرواۋى * مەردود: رەتتىراۋ *
 شەرمەندە: فەتتىكار * مەعبوود: خودى
 * رىضوان: بەھەشت * مونتەظىر:
 چاڭ نەپىر * رىحلەت: كۆچ ۋە بار *
 فەخر: شانازى * دەعوەت: بانگ
 ھىشتىن * دەعوەت: زەماۋەند * لى:
 بەلام * ميعاد: ژوانگە * لىقا: توۋش
 بوون، دىتن * كىبرىا: ناۋى خۋايە

عاليتره ئو ژ باغی ريضوان
 اگونجینه وئ چو حوور و غيلمان
 هيقی دکن ئەم ئەوی ژ مەعبوود
 نین مە ب غیری وئ چو مەقصوود
 گاڤا ئەوی کر تەمەننی ئاخر
 مەرگاھ فەبول بەر وی حاضر
 طیری کو قەفەص ژ بەر فەبووی
 ئەو رەنگە فـری وەکی نەبووی
 دەستی خوە ژ قەیدی گل کشاندن
 چەنگی د دلی خوە راوەشاندن
 شەباز ژ قەیدی مەرکەزا فەرش
 پەرواز کر و گەهیشته ذیل عەرش

* عالی: بلند * ناگونجەوی: دوتدا
 جیگەیان نییه * چو: هیچ * غەیر:
 جگە، بل ژ * مەقصوود: نیاز و
 مەبەست * تەمەننی: دوعا، پاراڤەوه *
 دەرگاھ: دەری، دەروازە * حاضر:
 دەستبەجئ، هەر لەجئ * طەیر: مەل،
 بالدار * قەفەص: رکه * قەدی: بەند *
 گل: ناخ * چەنگ: بالی مەل * شەباز:
 بازی سپی * مەرکەز: ناومند * فەرش:
 رایەخ، مەبەست سەر زەمینە * پەرواز:
 فرین، بالگرتهوه * ذیل عەرش: ذی
 العرش: خواوەنی عەرش... مەبەست
 خوابە

شين بۆ مەمى

ئەو ماته مەيى كۈبا خەبەر بوو
 ئەف رەنگە ژ بۆ مە نەو جەگەر بوو
 گۆ جان كۆژ جەبى تەن جودا بوو
 فەرياد و فغان د شەھرى را بوو
 بو وەلۈلە و فغان و زارى
 بوزەلەلە و بەزىن مەھوارى
 بوھتان ژ مەزن مەتا بچووكان
 نيسوان و كەچ و بەنات و بووكان
 ئەعيان و ئەكەبىر و ئەعالى
 مـىـرزا و روال و لائوبالى
 يەك فەردە نەما ژ شەھرى دلخووش
 بىلجۈملە د سەرخووش و موشەووش
 قىكرا د بەزىن ب سەر مەمىقە
 وان دەردى بىر ب سەر غەمىقە
 تاجدىن و بەكر ب ئىتتىفاقى
 بوون ھەردوول ھەردەكى مولاقي
 گۆ ئەي سەبەبى فەسادى عالەم
 شەيطان صىفەتلى شەكلى ئادەم
 ئەي باعىشى فەيتنە و فەسادان
 ۋەي مانىعى مەقصد و مورادان
 ئەي پەردە دېرى مەمى و زىنى
 ۋەي داغ كەشى ل سەر برىنى
 ئىبلىسى خەبىشى پىر نەدامەت
 بەس نىنە ل مەن تە كر قىامەت!

* ماته مەي: نازىھتبار * نەو جەگەر: ئەو
 بەمردوول ھەلەلەت * ۋەلۈلە: ھەرا و
 ھاۋارى خەمناكانە * فغان: ھاۋار *
 زارى: گريان، كىرۋزانەۋە * زەلەلە:
 بوومەلەرزە * بەزىن: بەغار چوون *
 مەھوارى: دەھاۋار ھاتوان * نيسوان:
 ژنان * بەنات: كچان * ئەعيان: پىيا
 ماقولان * ئەكەبىر: گەۋرە پىاۋان *
 ئەعالى: پايەبەرزىن * مىرزا: كۆرە مىر
 * مىرزا: نووسەر * روال: تازەلاۋى دەم
 رووت * لائوبالى: گۆچ نەدەر بە ھىچ...
 مەبەستى جوانى سەر مەستە * فەرد:
 تاك * موشەووش: پەشىۋو *
 بەئىتتىفاقى: بەھەلەكەوت * ھەرد: ھەرد
 * مولاقي: توۋشى يەك * باعىش: ھۆ *
 فەيتنە: شەي ھلايىستىنى * فەساد: خراپە
 * مانىع: بەرگر * داغ كەش: داغ دانەر،
 داغكەر * خەبىش: پىس * نەدامەت:
 پوزمانى * ل مەن تەكر قىامەت: قىامەت
 لە مەن راكر

- در حقه ققئ مه مئ سه قه ط خه به ردا
 حه تتا كول من ته مه م ب دهر دا
 نه ف چه نده مونافيق و نه ياري
 هيـژا تو ب چاقي من ديارى؟
 مه م دئ بمرت تو دئ بمينئ!
 هيژ خواهش بگه پئ ل روو زه مينئ!
 حاضر وئ به كر د عه ردئ راكر
 جيسمئ ب به لا ژ جان جودا كر
 گاڤا كو گه هيشته سهر برايئ
 نووره ك وئ نه دئ د وئ چرايئ
 تاجدين ژ سهرئ خوه تاج و تومار
 هافيتنه سهر له شئ مه مئ ژار
 دين بو ژ ته حه سسورا برايئ
 هرچى كو ددى وئ نه ژده هايئ
 فيلحال دكر كو وئ فه ناكه ت
 نه شبهيئ به كر د عه ردئ راكه ت
 قه ط كه س نه دشى بيت موقابيل
 بئ شوبه ه ب وئ د بويه قاتيل
 ناچار خه به ر برن ژ بو ميـر
 مير هات و ل پئ وئ به ستي زنجير
 گاڤا كو جه نازه وان هلانين
 شاهيد كو ژ مه شه دئ ده رانين
 مه شهوود بوين ل وان عه لامه ت
 رابو ل خه لايقان قيامه ت
 ديئوئ كو قه به ستي وان ب ته دبـير
 بزداندى ل بر خوه قه يد و زنجير

* سه قه ط: ناراست * مونافيق: دووړو
 * نه يار: دژمن * هيژا: هيشته *
 حاضر: ده سته جئ * ب به لا: به به لا:
 زه رنده * تومار: نامه ي پتچراوى
 لولدارو كه نيشانه ي پله ويايه ي
 وه زيران بوو، ده كه ناري كلاو راده كرا *
 ته حه سسور: عه زره ت، خه م و تاسه *
 قاتيل: كوژوخ * جه نازه: تهرم *
 هه لانين: هه ليان گرت * شاهيد: كټلى
 قه بر * مه شه د: گټړى شه يد *
 مه شهوود: به رچاو * عه لامه ت: نيشانه
 * بزداندى: پساندى، پچراندى

زنجير و كه مهند ئه‌وى شكيناڼد
 ده‌روازه و په‌رده وى هه‌ليناڼد
 ئه‌ژده‌ر ژ مفا‌ره‌يى كو به‌ر بوو
 ده‌ر حال به‌زى ب نه‌عشى وهر بوو
 تابووتى ل سهر سه‌رى خوه دانى
 ئه‌فغان د گيه‌انده ئاسمانى
 هندى كو د شه‌هرى ئاده‌مى بوون
 تىكدا ب لىب‌اسى ماته‌مى بوون
 هندى كو هه‌بوون د شه‌هرى مه‌شه‌وور
 خاتوون و موخه‌دده‌رات و مه‌ستوور
 گيسو فه‌كرى ب طايبى طه‌ربووش
 سهر تا ب قه‌ده‌م هه‌مى سيه‌هپووش
 بى مه‌عجه‌ر و به‌رقه‌ع و سه‌ره‌ندان
 ره‌ش گرتى ژ بو مه‌مى ب دلخواز
 نه‌يياحه و ميه‌ره‌بان و داين
 گوينده ب ناله شب‌هې گوين
 وان مه‌رثيه‌ دستران ب ئاهه‌نگ
 زين رابويه پى ب قامه‌تا شه‌نگ
 ناهيد صيفه‌ت ل دهنكى سازى
 ره‌ققاص دچويه به‌ر جه‌نازى
 دام و دهد و ئاده‌مى يو موران
 داروبه‌ر و جاميد و طيوران
 بيلجومله ژ بۆ مه‌مى دنالين
 هه‌ريه‌ك ب مه‌قامه‌كى دكالين
 طه‌لپى ره‌شى وان سياه پۆشان
 ره‌ه شب‌هه‌تى عه‌وره‌كى خرۆشان

* ئه‌ژده‌ر: جه‌زىا، زه‌ها * مفا‌ره:
 ئه‌شكه‌وتى قوول * به‌زى: غارى دا *
 نه‌عش: جه‌نازه، ته‌رمى ناو تابووت *
 تابووت: داربه‌ست، داره‌بان * ئه‌فغان:
 هاوار و گازى * ماته‌م: تازيه *
 مه‌شه‌وور: به‌ناويانگ، ناسياو *
 خاتوون: نازناوى ژنى نه‌جيم زاده *
 موخه‌دده‌رات: ئه‌و ژنانه‌ى له پشت
 په‌رده‌ن و نامه‌حه‌رم نايانبينى *
 مه‌ستوور: پۆشراو * گيسو: كه‌زى *
 طه‌ربووش: فيس: كلاوى ژنانه * سه‌رتا
 ب قه‌ده‌م: سه‌رتاپا * سيه‌هپووش:
 ره‌شپووش * مه‌عجه‌ر: سه‌ريچ *
 به‌رقه‌ع: روويه‌ند * سه‌ره‌ندان: عابا،
 چارشتو ده‌سمالى سهر * نه‌يياحه:
 ژنى مورده‌و لاوتنه‌وه به‌ده‌نگ *
 ميه‌ره‌بان: سه‌رۆكى ژنانى مالى مير *
 داين: تايه‌ن * گوينده: بىژمه‌ر * كوين:
 بالدارتيكه شه‌و هه‌تا روژ دهنالينى *
 مه‌رثيه‌: په‌سنى مردوو * ئاهه‌نگ: هه‌وا
 و له‌حن * قامه‌ت: به‌ژن و بالا * شه‌نگ:
 شوخ و له‌بار * ناهيد: ئه‌ستيره‌ى
 زوهره * ره‌ققاص: سه‌ماكه‌ر * دام:
 جانه‌وه‌رى كه‌دى * دهد: جانه‌وه‌رى
 دپنده‌ى كىوى * مور: ميره‌وله *
 جاميد: كه‌كه * طيور: بالندان * نالين:
 نالاندين * مه‌قام: هه‌وا * كالين: گريانى
 به‌ده‌نگ * طه‌لب: ته‌لب: له‌سنگ دان،
 له‌خودان * ره‌ش: لي‌رده‌ا مه‌به‌ست توند
 و تيز و به‌گريانه‌وه * ره‌ه: راست *
 عه‌ور: هه‌ور * خرۆشان: به‌كرمه‌گرم

ئەو چەندە ژ عارضى دگول گوون
 فېكرا دوهرين سرشكى پرخوون
 گۆيا كود فەصلى نەوبەھارى
 باران ل گولشەنان دبارى
 ئەف ماتەم و ئەف سىياھ پۆشى
 ئەف چار شەف و ئىزار و پۆشى
 بوھتان وى زەمانى كرنە عادت
 بو رەسمى قەدىمى تا قىامت

* گولشەن: مېركى كولان * عادت: دام
 و دەستوود * رەسم: رېوشوین *
 قەدىمى: كەونارا

دېلوانيسيا زینتی

وهقتی وهکو چوونه سهر مهزاران
وان دی مریهک دناف دوو داران
هافیتنه عهردی شېهې مودار
بې نهوچهگر و خودان و غه مخوار
پرسین عهجهب نهو چ بې نهوایه؟
گوتن به کړه خودان جهزایه
تاجدین ژ روی دنی فهنا کر
عالم ب فهنا یسیا وی شا کر
راوی وهه گوتنه من ریوایهت
زینتی کو بهیستی نهف حیکایهت
نهف رنگهه گوتنه میر و تاجدین
نهی شاه و وهزیری عیزز و ته مکین
نهز هیقی دکم نهکن عینادی
دهره ققی وی مهنبه عی فسادتی
لهورا کو خودان تینس و جانان
وی خالقی نهرض و ناسمان
رؤزا نهوی حویبی دا حهیبان
ههنگی نهوی بوغضی دا رهقیبان
مهوجود کرن دهما ژ مهعدوم
نهم پیکفه د لازمین و مهزلووم
نهم صوړگولین نهو ژ بو مه خاره
نهم گهنجین و نهو ژ بو مه ماره
گول حیفظ دین ب نووکی خاران
گهنجینه خودان دین ب ماران

* مهزار: گتړخانه * مری: مردو *
مودار: مردار، مندار، کهوتی، تویو *
نهوچهگر: مردو لاوتنهوه * خودان:
خاومن * غه مخوار: مشوورخوړ * بې
نهو: بیتچاره، ژار * جهزا: سزا *
راوی: چیرېکبیژ * ریوایهت: فهگه رانی
باس * حیکایهت: سهر بهورد * ته مکین:
دهسته لات و پایه داری * عیناد: لاساری
* مهنبهع: سهرچاوه * فساد: خراپه
* تینس: مرؤفان * جانان: روحان،
جندوکان * خالیق: چتکر * نهرض:
عهر د * حوب: خوښه ویستی * حهیب:
خوښه ویست * بوغض: رک و کینه *
رهقیب: چاودیر * مهوجود: پهیدا *
مهعدوم: نهبوو * لازم و مهزلوم: دوو
شت که بې په کتر نهیان کړی * خار:
درک * گهنج: خهزینه * حیفظ:
پارېزگاری

ژمووهلفه نه گهر چی وی جه فاکر
 ناخر ب مهرا نه وی وه فا کر
 ظاهر وی نه گهر موخالهفت کر
 باطین ب مهرا موافهفت کر
 گهر نهو نه بویا دنیف مه حایل
 عیشقا مه دبو به طال و زایل
 وی گهرچی ژ بق خوهر خراب کر
 دهره ققی مه وی قوی صواب کر
 نهو بوو سه به بی حقیقه تا مه
 داخل گهرییا طریقه تا مه
 نهو زی د رییا مهرا شهیده
 تحقیق بکن کو نهو سه عیده
 زینهار ژ مه شهرا کو مه تئ
 نه لبه تته ژ مه رقهرا کو نهو تئ
 مه حرووم مه کن به کر نه مانه
 نهو بوونه ب وی صهی صیانه
 گافا کو دچینه نیف صه عیدی
 که لبی مه بتن ل بهر وه صیدی
 ئینصافه ژ بق خودانی ئینصاف
 نایینه دبیتن نهو قه دهر صاف!
 قهط مومکینه تاب و ئابگینه
 نهو رهنکه نه کهت قه بولی کینه!
 حاشا کو ب غیری پوخته یی عیشق
 که لا کو سیوایی سوخته یی عیشق
 نهو چهنده ل صاحبی جه فایی
 نهو رهنکه که سهک بکهت وه فایی!
 نهو طایفه مه رحه مهت سرشتن
 لهو لایقی نیعمه تا به هیشتن

* موخالهفت: دژایه تی * موافهفت:
 سازگاری * حایل: نتوان، بهر هاست *
 به طال: بیهوده، پوچ * زایل: کلا،
 نه ماو * قوی صواب کر: زور چاکی
 کرد * حقیقت: حه قانییهت * داخل
 گهرییا: هاته ناو * طریقهت:
 ریوشوینی صوفیانه * شهید: کوژاو
 له ریگی خوا * تحقیق بکن: باور بکن
 * سه عید: به ختومر * مشهد: قهر *
 مه رقه: جی خو، جی رازان، گز *
 نهو: ئیمه * مه حرووم: بی بهش *
 نه مانه: ده غیله * صه: سهگ *
 صیانه: پاریزاو، پاراستن * صهید:
 بالا، بهر هوژور * وه صید: بهر دهرانه،
 ژیر دهرانه، ئیشارمه بهو نایه تی
 باسی نه صحابی که هف دمکا وکلبهم
 باسط ذراعیه بالوصید واته
 سهگ که شیان چهنیولهی داداوه له سر
 ژیر دهرانه که * ئینصاف: هق و
 راستی * صاف: بی غوش * تاب: ناو
 * ئابگینه: ناوینه، شووشه * نهو
 رهنکه: نهو جوره * کینه: رک * پوخته:
 کولاو * که لا: هر گیز، نه * سیوا:
 جگه، بل * سوخته: سووتاو، شهو تی *
 طایفه: بهره * مه رحه مهت: دلوقانی *
 سرشت: نیهاد، که رسته یی زیان *
 نیعمه: خوشتی و له زهت

زین ل سەر گۆزێ مەم

ئەلقیصصە شەهیدێ عیشقێ جەللاد
 مەقتوولێ ستم قەتیلێ بێداد
 ئەو کوشتەیی جورمی بێگوناھی
 تەشبیهێ بەراتی پادشاهی
 مەنشوو کەرن ب نووری پاکی
 مەستوو دنیف قبووری خاکی
 ئەو دوو ب خەزینەیی سپارن
 ئەو مار ل بەر پیتیان قەشارن
 دایناندە بەر سەری عەلامەت
 یەعنی ئەو سەرورێ قیامەت
 سەر خەیلی قەبیلێ پاکبازان
 سەرداری جەمیعی سەرفیرازان
 زین هات و ب قامەتا صنەویەر
 بو سەرول سەر وی سایە گۆستەر
 بێ پەردە میثالی ئەبی دنالی
 هێستەر دوەرین عەلەتتەوالی
 عەینی تە دگۆد فەصلی نیسان
 دەریا رزیا ژ عەووری دیسان
 باران کـوـل تۆرپەیی دباری
 هەر دانە دبوونە دەه مـرـاری
 هەردەم کـو دگـر ژ دەودی دل ئاھ
 وان ماته میتیان نەعوذبیللاھ
 وێرا ب ئەوا دگـرتن ئاھەنگ
 هەر نەھ فەلەکان ب سەر دگەت دەنگ

* جەللاد: میرغەزەب * مەقتوول:
 کوشتی، کوشتە * ستم: ناھەقی *
 قەتیل: کوشتە * بێداد: ناھەقی *
 جورم: خەتا، گوناھ * بەرات: حوکم و
 فەرمانی پادشا * مەنشوو: بە لاف
 کری * مەستوو: داپۆشراو * قبوور:
 قەبران * عەلامەت: نیشانە * سەرور:
 سەردار، مەزن * سەرخیل:
 سەرخۆمار، سەرھۆز * قەبیل: قەبیلە:
 ھۆز، گەل * پاکباز: کاریاک * جەمیع:
 گش * سەرفیراز: سەربلند * قامەت:
 بەژن * صنەویەر: دارێکە راست
 ھەلەمچی * سەرور: دارێکی راستە *
 سایە گۆستەر: سێتەر راخەر، سێتەر
 دەر * بێ پەردە: بە ئاشکرا * پەردە:
 ھەوای موسیقا * ئەبی: بلور، بلوێر *
 عەلەتتوالی "علی التوالی" واتە یەک بە
 شوێن یەکدا، بێ وەستان * عەینی:
 ئەواو * نیسان: ھەوێل مانگی بەھار *
 دەریا: زەریا * عەور: ھەور * دیسان:
 دووبارە * تۆرپە، تۆرپەت: خۆل ...
 لێرەدا مەبەست قەبرە * مراری:
 مرواری * ماتەمی: ئازیەتبار * نەعوذ
 و بیللاھ "نعوذ باللہ" خۆد پارێژن بە
 خوا، پەنا بەخوا * ئەوا: ئاواز *
 ئاھەنگ: ھەوای گۆزانی * نەھ فەلەک:
 نۆ عاسمان

جندی یو سپاهی و ئەمیران
 - مرویش و ره‌عییه و فه‌قییران
 دلدار و شـه‌پال و نازەنینان
 حوری یو پەری یو غەم ره‌فینان
 فیکرا دکرن هه‌وار هه‌رکەس
 ئەفغان دگه‌هانه چەرخێ ئەطلەس
 زینتی کونەما قیوام و قووەت
 نالی بریان و کەت ژ قوودرەت
 رونشتی ل بەر سەرێ مەمێ ژار
 مەم کرب تەکه‌للومی خەبەردار
 کەئ مالکی مولکی جیسم و جانی
 ئەز باغچەمە و تو باغەفانی
 باغی تە گیەهاندی بێ خودانه
 بێ رووی تە ئەو ژبو چرانە؟
 ئەف خال و خەط و عودار و گولزار
 ئەف حوسن و جەمال و باغی روخسار
 بادامی سیاھ و چەشمی شەهلا
 نار و بیتە و سیتف و شاخی بالا
 خوەش رەنگ و ب لەذەت و بەطامن
 بێ شەهە ل غەیری تە حەرمان
 نەخەلا بەدەنا خوە راوەشینم
 فێ میوه‌یی جملە داوەشینم
 فان سونبول و لالەیی د غەرا
 ره‌یحان و بنەفشەیی موطنەرا
 یه‌عنی کو عودار و زولف و خالان
 یا قەنج ئەو ئەز بدم ب تالان

* جندی: لاوچاک، چەکدار * سپاهی:
 لەشکرچی * ئەمیر: میر * ره‌عییه:
 بۆره‌پیاک، گوندی * دلدار: ئەفیندار،
 دلپەر * شەپال: شوخ و شەنگ *
 چەرخێ ئەطلەس: عاسمانی نۆهەم *
 قیوام: خۆگرتن * قووەت: هیز و توانا
 * نالی: نالە * قوودرەت: توان و تاقەت *
 تەکه‌للوم: دواندن * کەئ: کەئەئ *
 مالیک: خێو، خودان * جیسم: لەش *
 خودان: خاوەن * ژ بو چرانە: بۆ چینه؟
 بەکاری چی دی؟ * خەط: مووی
 روخسار * خال: نیشان * عودار:
 لاجانگ، جینیک * گولزار: جیتی گولان
 * حوسن: جوانی * روخسار: روو، دیم
 * سیاھ: رەش * بادام: بەهیف، بافی *
 شەهلا: کال * نار: هەنار * بیتە: بەهێ
 * شاخ: لق، لک * بالا: بلند * بالا:
 بەژن * لەذەت: لەزەت، خۆشی و
 شیرینی * طام: تام، چێژە * شەهە:
 گومان * غەیر: بل * حەرمان: ناپه‌وا *
 نەخەل: دارخوڕما، داری بلند بالا *
 داوەشاندن: داوەراندن * لالە: رەهەنۆک،
 گولە میلاقە * غەرا: گەش و بریقەدار *
 موطنەرا: تەپ و تازە و تیراو * عودار:
 جینیک، لاجانگ * زولف: کەزی، بێسک

مانه ندى گولان لیباسی که رکم
 ناخ و خولی بی ب سهر خوه وهر کم
 زولفان همی طا ب طا بکیشم
 حه ققی منه جاب جا بئیشم
 نهو باغ و بهار و بهرگ و نه ثمار
 نه نوار و شکوفه جه معی نه زهار
 نه زرا نه ظهرا ته بوون ب جاره ک
 وه قفا به صهرا ته بوون موباره ک
 تالان بکم نه ز نهوان ته مامی
 دا به هره نه خون ژوان چو عامی
 لاکین خوه ب خوه دکم ته صه وور
 بهلکی توببی ل من ته غه ییور
 نهف جیذعه نه بت ل با ته مهقبوول
 ترسم کو تو من بگپری مهسئوول
 ته ترکیبی وجود جیسم و جانن
 مولکی د ته نه نه بی خودانن
 نوقصان بیتن ژ حوسنی موویه ک
 بهلکی توبکی ل من تو سوویه ک
 گاڤا کول من بکی عیتابی
 زانم کو نه شم بدهم جه وابی
 نیزیکه بیم وهکی ته مهدهوش
 ها وهفته دگه ل ته بم هماغوش
 لایق نه وه طهی بکم بیسلاطی
 پاکیزه بیم ژ ئیختیلاطی
 یا قه نیج نه وه هر ب قی جه مالی
 نازورده نه کم قه زولف و خالی

* کمر: لهت * ناخ: خاک * خولی:
 خولی... خاکی ورد * طا ب طا: تال
 به تال، داو به داو * حه قی منه: شیای
 خومه * جا ب جا: هه موو جیبه که له
 لهش * بهار: هه وهل فه صلی سال *
 بهار: گولیکی زور جوانه * بهرگ:
 که لا، بهنگ، په لک * نه ثمار: کوی
 نه مر: بهر، میوه * نه نوار: گولان *
 شکوفه: خونچه * نه زهار: گولان *
 نه زرا: دهقه بهل، به خشر او * نه ظهرا: دیتن
 * وه قف: مه وقوفه، ته رخان کراو *
 به صهرا: چاو * موباره ک: پیروز *
 عامی: خه لکی ره مهکی * ته صه وور:
 هینانه بهر هزر * ته غه ییور: گوران *
 ته ترکیب: لیک دراو * مولک: مال،
 تایبتهی * نوقصان: کورت هینان *
 جیذع: قهواره و به ژنی دار * مهقبوول:
 بهر دل * مهسئوول: بهر رسیار * سو:
 کومان، دوودی * عیتاب: سه رکونه *
 جهواب: بهر سف * مهدهوش: دل
 بووراوه وه، له هوش چوو * هماغوش:
 هاو هه میتن، دهسته ملان * لایق: شیاو
 * طهی: پیچانه وه، لوولدان * بیسلاط:
 رایه خ * ئیختیلاط: تیکه لاوی *
 نازورده: نازار دراو

تسليم بكم نه مانه تي حق
 تفويض تي بهم ب خهمل و رهونهق
 نهف رهنه نه دا كرن حقايق
 بزاندی ژ عاله مئی عه لایق
 همبیز د مهرقه دی وهرانی
 بیزاری به دهن نوما ژ جانی
 دهستی خوه ب دل ژ جانی شوشتن
 گویا کوشه مال بو فیه کوشتن
 روحا خوه شیهانده پیشی باری
 جیسمی خوه سپاره وئی مه زاری
 وان ماته میی د دل بریندار
 ته کرار ژ نوو فیه کرنه هاوار
 نه فغانی ژ جانی حاضرینان
 فیه ریادی نیهادی ناظرینان
 سی رۆژ و شفقان ژ فیه رشی غه برا
 په یوه هسته دچوونه عه رشی نه علا
 حه تتا و مکزین ب رهسم و ثایین
 ته جهیز کړن و هکی دزاین
 له خدا کو مئی مه لهک نه ظه ر تی
 یه عنی صه ده فا کو نه و گوه ر تی
 نه و چنده ل سهر گرین ب زاری
 بارانی سرشکی لی دباری
 نه و چنده ل سهر بوین گوه ر بار
 سهر لی فیه کړن ژ نوو فیه ته کرار
 نه و هه ردو و گوه ر د بورجه کیدا
 نه و شه مس و قه مهر د بورجه کیدا

* نه مانه: ثامانه تی * حق: خوا *
 تفویض: تسليم * خهمل: خشل *
 رهونهق: جوانی و صافی * حقايق:
 شتانی راستی * بزاندی: پساندی،
 چراندی * عه لایق: هوی پیوهندان *
 همبیز: نامیز، باوهرش * مهرقه: قهبر
 * بیزار: وهریز * شه مال: فندی
 نایسای * فیه کوشتن: کوژاندیه ویه *
 شیهاند، شیانده: نارد * باری: خودی *
 مه زار: قهبر، گورخانه * ته کرار:
 دوویاره * حاضرین: نهوانه ی له وئی
 بوون * نیهاد: هه ناو * ناظرینان:
 تماشا که ران * فیه رش: رایه خ * غه برا:
 هه ر * په یوه هسته: بی وچان * عه رشی
 نه علا: تهختی هه ره برزی خوایی *
 رهسم و ثایین: دام و دهستوور *
 ته جهیز: ناماده * له خدا: گورچه *
 مه لهک: فرشته * نه ظه ر: چار، دیتن *
 صه دهف: قاپتلکی مرواری * گوه ر:
 گوه ر * سرشک: رۆندک * گوه ر بار:
 گوه ر باران * ته کرار: سهر له نوئی *
 دورج: قوتووی گوه ران * بورج:
 مزلگی رۆژ و مانگ له عاسمان

بئی واسیطه وان کرن موقارن
 بئی فاصیله وان ب ههف سپارن
 حاصل شه کرن ژ نوو شه صندوق
 میر گوته مەمی ژ بق ته مەعشوق
 سئی جاری ژ قالبی صەدا هات
 ئاواز ب لفظی مەرحەبا هات
 هەمیان کو بهیستی سیری ته حقیق
 بیلجومله کرن ب عیشقی ته صدیق
 ته حسین و صەدا ئافەزین ژوان را
 قەط مەیلی دئی نەبوو ب وان را
 ئالوده نەبون ب خاک و خاشاک
 ئەف بو ئەئەرا مەحەببەتا پاک
 پاکیزه و پاکباز ئەو چوون
 دوشیزه و سەرفراز ئەو چوون
 لەب تەشنه و بەر ژ هەف نەخواری
 حەسرەت زەده چوونە پێشی باری
 خوەش عەیش کرن ب عیشقی وەللاھ
 خوەش پێکفە مرن تەبارە کەللاھ
 هەرچی ب جوانی شەبھی زینتی
 تەبدیل بکەت ب عیشقی ژینتی
 یا میثلی مەمی ب عیشقی سەردەت
 عەیش و خوەشیی ل ری ب دەردەت
 ئەلبەتتە مرادی دئی هەلینت
 هەرچی کو ئیرادەتی ببینت
 یارەب ب کەلالی عیشقی صادق
 یارەب ب کەمالی صدیقی عاشق

* صندوق: گوریچه * مەعشوق:
 گراوی * قالب: بەدن، لەشی بئی گیان
 * صەدا: دەنگ * لفظ: پەیف *
 مەرحەبا: خوێش هاتی * سیری: راز *
 تەحقیق: بەراستی * تەصدق: بپوا *
 تەحسین: پەسن * مەیل: نازەزوو *
 قەط: هەرگیز * ئالوده: لەوتی، پەلاوی *
 خاشاک: زبیل و زالی، دپک و دال *
 مەحەببەت: ئەفین * پاکباز: کاریاک *
 دوشیزه: کەچ * سەرفراز: سەربلند،
 خاوەن ئابروو * بەر: میوه * ژ هەف:
 لەیه کتر * حەسرەت زەده: دل بەخەم و
 کول * باری: خوا * عەیش: ژێ، ژیان
 * وەللاھ: سوند دەخۆم بە خوا *
 تەبارە کەللا تبارک الله: پاکي و
 گەورەیی بق خوا * ئەلبەتتە: بێگومان *
 هەلینت: وە دەست دینتی * ئیرادە: نیاز
 * کەلال: ماندوویی و رەنج کێشان *
 صادق: راست * کەمال: تەواوی *
 صدیق: راستی

یارەب ب شیرینییا جەمالی
 یارەب ب ئەفینیا جەلالی
 یارەببى ب دەردى هيجرى جانگاھ
 یارەببى ب زەوقى وەصلی دلخواھ
 یارەب ب حەلاوەتا حەبیبان
 یارەب ب عەداوەتا رەقیبان
 یارەببى ب نازى نازەنینان
 یارەب ب نیازى غەم گوزینان
 یارەببى ب ئافى چافى بولبول
 یارەب ب خوناڤى ئافى صۆرگول
 یارەببى ب ئەشكى ئالى مەجنون
 یارەببى ب رووی لەیلی گولگون
 یارەب ب مەمى وى ئەفینى
 یارەب ب تەحەسسورال زینى
 وەقتى کوجودا دكى ژ جانی
 بى بەهرە نهكى ژ عیشقى "خانى"
 یەعنى ژ ویلايه تا موحەممەد
 مەحروم نهكى تو یارەب "تەحمەد"
 چاوا ژ نبووەتتى ب قالە
 مەطلب ژ ویلايه تى وى حالە
 دايم ئەوى گوفتوگۆ وەلايه
 لاكىن ئەوى جوست و جوبەلايه
 قەولتى دوى سەرسەرى گوزافن
 فیعلتى دوى جوملەتەن خیلافن
 ظاهیر ژوہرا سەلیسە گوفتار
 باطین ب وہرا خەبیثە کردار
 مانەندى مەمى ئەوى مە رەنجان
 تەشبیهى بەکر ببەخشە قەنجان

* شیرینی: شیرنایەتى * ئەفینى:
 عاشقەتى * جەلال: شکۆ مەبەست
 خوايه * هيجر: دوورى * جانگاھ:
 گيان گەز، گيان کەم کەر * زەوق:
 شادى و خوشى * وەصل: پێک گەین *
 دلخواه: یار، مەرازی دل * حەلاوەت:
 شیرنایەتى، شیرانى * حەبیب:
 خوشەویست * عەداوەت: دژمنى *
 رەقیب: چاودێر * نیاز: ناتاجى * غەم
 گوزین: خەم هەلبژێر * خوناڤ:
 ئاونگ، شەونم * ئەشک: رۆندک،
 ئەسرین، فرمیسک، هەسر * ئال:
 سوورى ناچ * مەجنون: قەیسى
 عامرى کورى مولەروەح، ئەفیندارى
 لەیلی * گول گون: بەرمنگى گول *
 تەحەسسور: خەم خواردن * ویلايهت:
 کەرەبى، دۆستایەتى، خوشەویستى *
 مەحرۇوم: بى بەش * نبووەت:
 پێخەمبەرایەتى * قال: قەسە، پەیف *
 مەطلب: مەبەست * حال: بارى ناوہوہ
 * وەلا: دۆستایەتى * بەلا: بەلا * قەول:
 گەفت و وتار * سەرسەرى: نەژد *
 گوزافن: قەسەى ھەوايىن، درۆن * فیعل:
 کردە * جوملەتەن "جملتان": بەگشتى *
 خیلاف: دژ و پێچەوانە * ظاهیر:
 بەروالەت * سەلیسە: رەوان و بى گرێه
 * گوفتار: وتار * باطین: وەكى تر،
 لەناوہوہ * ب وہرا: دەگەل خەلکى *
 خەبیث: پەیس * کردار: کردە

چټکي مهم و زبټان

حیکمهت نه وه نه و ژ دارئ دنیا
چون سهر کرن سهرایي عوقبا
وان تهرک نه دا جیبیلله تا خوه
هر یهک خولقین ل خیلقه تا خوه
یه عنی کول سهر مه می و زینئ
شین بو ژ زیراعه تا نه فیئ
رسکین دوو عهده نه هالی سهرکesh
رابوون ب ههوا وه ههردوو سهرخووش
یهک سهروی سهری یو یهک صنهویهر
سهر سهبز و لهطیف و سایه گوستر
وان دهست د گهردنئ د یه کپرا
قهدها خوه دريژ کرن ب یه کپرا
شین بوو ژ نهوی بهری ژ خیرئ
دارهک ل قیافه تا کنیرئ
نه و دار ژ راحه تی بهری بوو
مانه ندئ خودانی ب ستری بوو
رابو خوه گیهانده ههردوو داران
بو مانیمئ وهصلئ ههردوو یاران
راحه تی وی نهشی بکهت مدارا
خه صمانه یی کر وی ناشکارا
ديسان خوه گیهانده وان حه بیبان
نه و لی پچیا وهکی ره قیبان
حاصل ل فرووع و گهر ئو صولان
نه و لی فه تلی وهکی فو صولان

* حیکمهت نه وه: سهر و سه ميره
له ودهایه * دار: مال، خانوو * سهر:
رؤیشتن * سهر: مال * عوقبا: دوايي.
مه بهست قیامه ته * جیبیلله: سرشت،
مایه و کهرسته یی دروست بوون *
خولقین: چئ بوون * خیلقه:ت:
پهیدابوون، سازدران * زیراعه:ت:
چاندن، کشتوکال * رسکین: رسکان،
روان * عهده: ژماره * نیهال: نهام *
سهرکesh: بلند * ههوا: هوا، بهرو
عاسمان * سه می: راست * صنهویهر:
داریکه * سهرسهبز: کهمک * لهطیف:
جوان و شهنک * سایه گوستر:
سپهریلاو * بهری: بی بهش * خیر:
چاکه * قیافه: شکل و بیچم * کنیر:
جؤړئ داره * راحه:ت: ناسوودیمي *
بهری: بی بهش * مانه ند: وهکی * ب
ستری: به دروو، درواوی، دپکاوئ *
مانیع: بهرگر * وهصل: پټک گه یشتن
* راحه:ت: به هاسانی * مدارا:
رابواردن، گوزهران * خه صمانه:
دوژمنانه * پچیا: پیچی خوارد *
ره قیب: چاودیری چاچنؤک * فروع:
لقان، لکان * ئو صول: نه صلان، رهگ و
بنان * فه تلی: هالا * فو صول: خو تئ
ههلقوتین

خه لقی کو ب نهصل بهدسرشتن
 نهو نهصل ژ وان قهتته شوشتن!
 چل سالی تو حه نظهلې بجینی
 صهد ئافې بدی ب ههنگفینی
 پهروهده بکی ب ئافتتابی
 ههردهم بره شینی لی گولابی
 هر روژ رها وی لی ب کهرکی
 وی فاصیله یی تژی شه کهرکی
 خزمهت بکری تو هیند وانه
 نهو بوته دبیتته هیندوانه!
 دا فکر نهکی دهما کو بهردهت
 نهو غهیر ل طه حلییی ته مه ر دت

* نهصل: رهگه ز * بهد سرشت: خراب
 دروست بووک * قهتته شوشتن: قهط
 دمشقوی * حه نظهل: گوژالک، کالهک
 مارانه * رهه: رهگ * کهر: لهت، قه لشی
 * فاصیله: نیوان * هیندوانه: وهک
 هیندو که بهد هوری بتیان دادین *
 هیندوانه: شفتی، شووتی، ههنی،
 شهبش، جه به ژ * طه حلی: تالی *
 ته مه ر: بهر، میوه

بەکر و رەھما خۆدەق

ئاگاھ ژ حالێ دەورێ ئەیلام
 ئەف رەنگەهە گۆتە من سەرەنجام
 گۆ پیرەکی میهردارێ عاشق
 قەولێ وی ژ رەنگێ صوبحێ صادق
 وەقتی وەکوئەو دبو موراقیب
 روحا وی دبو ل جسمێ غالیب
 ئەســـــرار دبوون ل وی دیاری
 نیچیر دکر ل عەرشی باری
 غایب کو دبوول عالما گل
 غالب کو دبوول عالەما دل
 قەلبێ وی ل سڤێ لەوحێ مەحفوظ
 هەر لەحظە دبو ب کەشفێ مەحفوظ
 ظاهیر کو دبوون ژوی کەرامات
 ئاگەھ دکرن خودان مەقامات
 وی پیری ب خەون ئەگەر ب ئیلام
 ئەف رەنگەهە کر حەقیقەت ئیلام
 گۆ چوومە دیاری باغی ریحوان
 من دی دووہزار حوور و غیلمان
 بیلجوملە د قەصرەکی عەمەلدار
 ئەو قەصر بتوون ژ دوڤێ شەھوار
 یەک شەبھێ بەکر ب تاج و بن پەر
 وەسطایی ل بەر دەری موعقەر
 چەوگانەکی حەیزەران دەس بوو
 ئەمما مە نزانێ ئەو چکەس بوو

* حال: چۆنیەتی * دەور: سوڤ *
 ئەیلام: رۆژان، رۆژگار * سەرەنجام: لە
 دواییدا * میهر: دلۆقانی * عاشق:
 ئەفیندار * صوبحێ صادق: بەیانی
 بەراستی * موراقیب: کڕوشمە کردوو
 بق پیر لە دیداری خوا کردنەوہ *
 غالیب: زۆر بەسەندوو * دیاری: بەرچاو
 * نیچیر: راو * باری: خۆدێ * غایب:
 ون، نادیار * عالەم: دنیا * گل: ناخ *
 غالب: زال * لەوحێ مەحفوظ: تەتەلێ
 لای عەرشی خوا * لەحظە: تاو، گاف *
 مەحفوظ: بەختەوەر، بەشدەر *
 کەرامات: کاری شێخانە * مەقامات:
 پلەو پایەئەولیا * ئیلام: کەوتنە
 دلەوہ لەلایەن خواوہ * ئیلام: هایدان
 * دیار: ئاقار * دیار: دیتن، دیدەنی *
 قەصر: کۆشک * عەمەلدار: کارکەر *
 بتوون: سەریاک، بەگشتی * دوڤێ
 شەھوار: مرواری شیاوی شاھان * بن
 پەر: شیرێ جەوہەردار * موعقەر:
 سەنگین و گران و بەویقار * چەوگان:
 گۆچان

من گۆته وی ئهی خودان مه راتیپ
 نایا تو خودانی یانه حاجیب؟
 گۆ شیخ تو نزانى ما کو کیمه؟
 نهز نهو به کری کو قاپوچیمه
 نهز موشته ره کئی مه می و زینم
 نهو لیـره هه ناستان نشینم
 نهف قه صره کو هه شت طه بهق عه یانن
 یهک یا منه ههفت طه بهق د وائن
 نهز لیـره ئه مین و دهست ب دارم
 لاکین دئی مولکی حیصه دارم
 هه رچه ندی ب شکل پاسه بانم
 نهما ب مه کان شه ریکی وانم
 من گۆته وی ئهی نکو سه ره نجام
 واضح بکه حالى بۆ من ئیـعلام
 هه رچه ند که ره ما که ریم عامه
 باری ب چدا ته نهو مه قامه؟
 گۆ شیخ تو هیژ نه بووی عارف
 نهما د دئی تو بویه واقف
 نهز گهر ب خه بهر ره قیبی وان بووم
 لاکین ب نهظر هه بیـبی وان بووم
 من نهو ژ دئی ب پاشقه کیشان
 موعتاد کرن ب دهر د و ئیشان
 خو هشی د دئی ل وان ب دهر دان
 مونقاد کرن ب داغ و دهر دان
 نهو چهنده مه دانه وان سیاسهت
 هه تتا وهکو بوون خودان ریاسهت

* خودان مه راتیپ: خاوهن پله و پایه *
 نایا: ناخۆ * خودان: خاوهن * حاجیب:
 په رده دار * ما: بۆچی؟ * قاپوچی:
 دهر که وان * موشته رهک: هاویهش *
 ناستان: به رده ری * ئه مین: جی متمانه
 * دهس ب دار: کار به دهست، سه رۆکی
 کار که ران * حیصه: بهش * پاسبان:
 پاسدار، قۆلچی * مه کان: جیگه *
 نکو سه ره نجام: ناخر خیر * واضح:
 روشن، ئاشکرا * ئیـعلام: خه بهردان *
 که ریم: به خشین * که ریم: به خشنده،
 خودی * عام: هه مووانی * باری: خوا
 * مه قام: پایه و جیگه * عارف:
 ناسیاری خوا * واقف: ئاگادار، هایدار
 * خه بهر: قسه * ره قیب: چاویر *
 نهظر: فکر لیکردنه وه، دهراستی دا *
 نهظر: چاکه له گه ل کردن، به چاکی لی
 روانین * هه بیـبی: خو شه ویست *
 موعتاد: فیر * مونقاد: جله وراکتشراو،
 به رفه رمان، ملکه ج * سیاسهت: دهر د و
 نازار * ریاسهت: سه رۆکی، گه رده یی

له وړا مه ل ضهړې وان خه بهردا
 هتتا كو سهرې خوه تې ب دهردا
 نهف هردو جيهان ب ههف هوينه
 نهف ضهړه ل ضهړې ههف هوينه
 تا دمست ژ ئيكي بهر ته نادی
 نابیني چوله ذده تې ژ یا دی
 نهو ضهړه ب وان مه دایه بهردان
 کيشانه ب ناسمان ژ عهردان
 من داییه وان بتوون به هیشته ک
 وان داییه من ژباغې خشته ک
 شیخ مایی ل گوټنا وی گوهدیر
 گو ئه ی شه قیې ته عاقیبهت خیر
 تاجدین کو تو کوشتی بې جینایهت
 باری ب ویرا چکر عینایهت!
 گو عهفو کر نهو جهنابی باری
 بو جهننه تی یو نه چوویه ناری
 خه للاق خرابی یو خه بیثی
 به خشینه وی جهننه تی نفیسی
 عالم کو ب دمست خرابییا من
 عاجز کړیو فسادیا من
 کوشتم وی ژ بق نظامی عالم
 بو راحه تییا عوامی عالم
 ظاهیر وی نه گهرچی کر قه باحهت
 باطین بویي نهو قه باحه راحهت
 شوولن هه نه ظاهیرهن خرابن
 فیعلن هه نه صوره تن صهوابن

* ضهړې: زیان، زهرهړ * ههفی: ژنی
 میړدی دوو ژنه بق یه کتر * ضهړه:
 هوی * ضهړې: زهرهړ * قهوی: توند و
 چي، دژوار * بتوون: به ته وای،
 سهړله بهر * خشت: کړیوچ *
 گوهدیر: کوټی دیر، بیسهړ * شفې:
 به دبهخت، یاغی * عاقیبهت خیر: ناخر
 خیر * جینایهت: گوناحی گهره، گوناح
 * باری: خودی * عینایهت: خوتی
 گه یاندن، لی روانین * عهفو: به خشین له
 خهتا * باری: خودا * نار: ناگر *
 خه للاق: چیکر، خودانی عالم *
 خرابی: نه قهنجی * خه بیثی: پیسی *
 نفیسی: نووسی * کوشتم: کوشتمی *
 نظام: ته کوژی * راحه تی: ناسوودهی
 * عوامی عالم: ناپوړه ی خه لکی دنیایه
 * قه باحهت: کاری پیس و کریت *
 شوولن: کاران * ظاهیرهن: ظاهرا:
 بهرواله * فیعلن: کاران * صوره تن
 "صوره": له برجاو، به دیمهن * صهواب:
 راست، باش

بیک عدله ل صوره تی جه فای
 بیک قهره دکیسوه تی وه فای
 تی پرده که شی رموزی حکمت
 بی سیر نه کر نه کنوزی قیسمه
 تهوزیع نه کر ل عامی ناسان
 مه خصوص ئوی دا نه دیم و ناسان
 نه و سیر وی نه کر ژ بق مه معلوم
 هن مه حره من و نه که د مه حروم
 صه د شکر نه زی خراب و تاجدین
 مه حظا ب ته عه للوقا مه و زین
 مه حروم نه بون ب پر گوناھی
 بون مه ظه ری رحمته تا ئیلاهی
 نه ی دۆست ب دل به یاری قه نجان
 یا قه نج ببه نه یاری قه نجان
 نه و قه نجن و قه نجیی دزانن
 نه و غهیری ژ قه نجیی نزانن
 هندی کو ب وان بکی جه فای
 نه و دی بکرن ب دل وه فای
 زینهار مه به موحیب خرابان
 نه دۆست نه دژمنی کیلابان
 گهر دۆست بی دی بکن ته مودار
 وهر دژمنی دی بکن بریندار
 نه ف هیممه تی خاص عاشقانه
 نه ف مه رته به راهی صادقانه
 خه لقی کو وه کی به کر شه قینه
 فیعلی د وی جومله ناحه قینه

* عدل: هه قانییهت * قهر: تووری *
 کیسوه: بهرگ * پرده کهش:
 پرده دادره وه * رموز: هیمایان *
 حکمت: زانستی خوایی * کنوز:
 خه زینان * قیسمه: دابهش * تهوزیع:
 بلاو، دابهش * عام: گش * ناس:
 مهردم، خه لک * مه خصوص:
 به تاییه تی * نه دیم: هاوهم، هاو نشین *
 ناس: ناسیاو، ناشنا * سیر: راز *
 مه معلوم: زاندارو * مه حره من: هاو راز
 خلی * مه حروم: بی بهش * شکر:
 سوپاس * مه حظا: به ته نهایی *
 ته عه للوقا: پتوهند و نزیکي * رحمته:
 دلوقانی * ئیلاهی: خوایی * زینهار:
 ده غیله * موحیب: دۆست * کیلاب:
 سه گان، کوچکان، کسۆکان * مودار:
 مردار، مندار، گلاو * وهر: نه که ریش *
 مه رته به: پله * راه: ریک، ری * شه قی:
 به دفه ری، یاغی و خراب * فیعل: کرده

يان شوبهه تي تاجدين د جه ببار
 قه تتال و دلاوهر و جه گهر دار
 مه غفور بکه تن که رامه تا وان
 مه غفور ببن ژ هيممه تا وان
 ته قوییه تی وان ببت مه ده دکار
 ته بعییه تی وان بکه ت سزاوار
 نهف ره مز حه قیقه تا له طیفه
 ئیذعان بکه نوکته یی ظه ریفه
 ئیذعان بکه مه سئله ی موده پيس
 ته خینی مه ساحه تی موه ندیس
 دژمن کوژ عیشقی به ره ره وهر بن
 بهس دؤست نه دی د موعته بهر بن!
 نهف ره نگه ته عه للوقا ره قیبان
 بهس چهنده ته فه ووقا حه بیبان؟
 خاصما کو موحیب ببیته مه حبوب
 نهو طالبی حهق ببیته مه طلوب
 حهققا کو ته نی وی حهق دزانت
 قهط غهیری وی کهس ب حهق نرانت

* جه ببار: زؤردار * قه تتال: کوژهر *
 دلاوهر: پاله وان * جه گهر دار: به جهرگ و
 نه ترس * که رامه: قهر و حورمهت *
 ته قوییه: هیز پیدان، نالیکاری *
 مه ده دکار: یاریدهر * ته بعییه ت:
 په پره وی * سزاوار: شیاو، لایق *
 له طیف: ناسک و جوان * ئیذعان: پروا،
 سلمان * نوکته: ورده کاری * ظه ریف:
 خوژ و پرمانا * موده پيس: دهر سبیز،
 فیرکار * ته خمین: بهر اورد *
 مه ساحه: پیوانه ی مه ودا *
 موه ندیس: نه انداز یار * به ره وهر:
 پار دیتی، به شدار، فایده دیتوو *
 موعته بهر: به نیحتوبار: جی باوهری *
 ته عه للوق: پیومندی * ته فه ووق:
 باوخوژی، دمه سردابوون * خاصما:
 خوژ خوازا * حهق: خوا * ب حهق:
 به راستی و وهک هیه * بهس: دمئیر،
 که و ابو

نه نين گه نځينه يه

نه ي موسټه ميعي ميثال و ته ټويل
وه ي موجته هيدئ قياس و ته ټويل
خاني كوژ جامي عيشقي دين بوو
نه و شور شهربا پي شيرين بوو
نهف چنده فخر خوار ئوي نه هشيوار
ناگاه نه ما ئوي ژ گوفتار
مه ستانه يه نه و ب كه يفي مه نموور
ديوانه يه نه و ب عورفي مه عذوور
مه خموره و باده نوش و سه رخووش
له و باد فروشه و موشه و ووش
هرچي كو دبئژتن هه وايه
گر گوه بدهني نه وايي نايه
نه و نه ي نه حال و نه حرامه
بي پرده يه، لي نه بي مه قامه
كوردي عه ره بي دهر ي يوتازي
تهركيب كرن ب هزل و بازي
هندهك ژ فسه سانه يي د بوهتان
هندهك د بهانه هن د بوهتان

* موسټه ميع: كوهديز، بيسه * ميثال:
مه سه له * ته سويل: خه يالاتي دل *
موجته هيد: تيكوشه، ماندوي كار *
قياس: بهرورد * ته ټويل: مانا ليدانه وه
به باري باشدا * شور: شور، سويز *
شهربا: فخر خوارن * نه هشيوار: بي
هوش * ناگاه: هايدار * گوفتار:
ناخافتن * مه ستانه: وهك سه رخوشان
* كه يفي: چونيته يي حال، نيشه *
مه نموور: فرمانبر * ديوانه: دين *
عورف: ريو شوين و دابي ناو خلك *
مه عذوور: عوزر قبول، شياوي لي
بوورين * مه خموره: مه ي كه سته،
باده نوش، شهربا خوروه *
سه رخووش: مه ست * بادفروش:
بافروش، وانا قسه ي وهك با بي جيه *
موشه و ووش: شتواو، په شتو * هه و: با
* نه و: دهنك * ناي: بلويز، بلوور *
نه ي: بلويز * حال: ره و * حرام:
ناپه و * بي پرده: ناشكرا * بي
پرده: نه له سه نا هه نكي تايه تي
موسيqa * مه قام: جيه، ريوجي *
مه قام: ستران و نا ههنگ * دهر ي:
فارسي * تازي: عاره بي * تهركيب:
ليكدان و تيكه ل كردن * هزل:
كالته و گه پ * بازي: كه مه و ياري *
فسه سانه: نه فسه سانه چيركي كه ون *
به ها: به نرخ * بوهتان: نه راست،
هه ليه ست

بوهتی یو مههمه دی و سلیفی
 هن له عمل و هنهک ژ زتې و زیفی
 خه رموه ره و مورک و مراری
 هندهک د شه فاف و هن د طاری
 ته رصیع کرن وهکی بچووکان
 نینانه ب قه یصه ری یو سوووکان
 هن قیصه و هن ژوان میثالن
 هندهک د حه رام و هن حه لالن
 هر قیصه ژ حیصه به هره مه نندن
 هر نه مثیله گه بزانی پهنن
 لاکین وی غه رهض ژ گو فتو گو ټیه
 مه قصوود ژ هنده جوست و جو ټیه
 ظاهر کرنا جه مالی عیشقه
 ثابت کرنا که مالی عیشقه
 عیشق نایینه یی خودا نومایه
 خورشید صیفه خودان ضیایه
 غافل مه به عیشقی فیله قیقه
 ئه ی ره ره هوئ نه قه ره بوطه ریقه
 خواهش جه وه ره جینسی کیمیا به
 قه درئ وی بزانی گران به هایه
 طه بعئ وه کو صیفر و بی جه لانه
 قه لبئ وه کو قه لب و یا قولانه

* بوهتی: زاراوه ی خه لکی بوتان *
 مههمه دی: زاراوه ی هوژی مههمه دی
 که نه ویش جوړه زاراوه یه که * سلیفی:
 زاراوه ی هوژه کانی سلیفانی * له عمل:
 گه وه ریکه * خه رموهر: موړوه شینه،
 کوژه که، موړوه که رانه که زوږ بی نرخ
 و هه رزانه * مورک: موړوی شوو شه *
 مراری: مرواری * شه فاف: روون وهک
 شوو شه و ناو * طاری: رهش و تاریک
 * ته رصیع: له ته نشت په کتر ریز کردن
 و پیکه وه نوو ساندن * بچووک: منډال،
 زارووک * قه یصه ری: راسته بازاری
 سه رد اپو شراو * سووک: بازاري *
 قیصه: سه بهورد، هه قایهت * میثال:
 وتاری پيشان * نه مثیله: کوئی میثال *
 په نند: ناموژگاری * غه رهض: مه بهست
 * گو فتو کو: ناخافتن: دان و ستان *
 مه قصوود: قهست و مه بهست * جوست
 و جو: هوئل و کو شش، به شوړتندا
 گه ران * خودانوما: خوا شاندمر *
 ضیا: رووناکي * غافل: کتل و بی ناکا
 * فیله قیقه: نه گه راستت دهوئ، له
 راسته قینه دا * ره ره هو: رتیبوار، رتوگ
 * نه قه ره بوطه ریقه: اقرب الطريق:
 نزیکترین ریگه * خواهش جه وه ره:
 گه وه ری چاکه * جینس: جسن، له
 تیره ی ... * کیمیا: زانستیک که مس
 دهکا به زتې * گران به ها: زوږ به نرخ *
 صیفر: مس * جه لا: صافی و رو شنی
 * قه لب: دل * قه لب: قه لب و نادرست
 * قول: پتست رهش

نو جه وهره وان دكهت موطله لالا
 نهف صهيقه له وان دكهت موجه لالا
 هرچی كو كه سهك بكهت ئيراده
 يا عيشق موريده يا موراده
 نايينه يئ عهكسئ بئ ميثال
 گه نجينه يئ سيريئ بئ زهواله
 كهس نينه ژ عيشقئ بئ ئه ئه ر بت
 مومكين كو ژ دهوقئ بئ خه بهر بت
 هر كهس ب قياسيئ هي ممه تا خوه
 دئ صهرف بكهت ئيراده تا خوه
 لئ ئه كئهرئ عامييان نه زانن
 نه فسا خوه ژ بؤ خوه را نزانن
 نابالغ و ئه بله ه و سه فيهن
 يا زاهيد و صوفي يو سه فيهن
 ئه و جاهيل و ئوممي يو سه فيلن
 بئ مورشيد و ره بهر و دهليلن
 ناچار دبن ل عيشقئ بايع
 نه قديئ خوه ددن ب حوسنئ ضايع
 هن صهرف دكن ب عهيشئ دونيا
 هن پئ دكرن سه را يئ عوقبا
 ئهف هه ردو و جه له ب دبن زيانكار
 مه حرووم دبن ژ دهوقئ ديدار

* موطله لالا: رووكهش به زئي * صهيقه ل:
 مشتومال * موجه لالا: بريقه دار و
 رووناك * ئيراده: بپياردان * موريد:
 په پيرو، داواكار * موراد: رتيه ر،
 داواكارو * عهكس: كه وانه كردن * بئ
 ميثال: بئ وئنه * گه نجينه: خه زئنه *
 سيري: نه يئني * زهوال: لاجوون، نه مان *
 ئه ئه ر: شوئين و شوئنه وار * مومكين:
 رهنگه، وئ دهجئ * دهوق: چيژه،
 تامكردن * قياس: ئه ندازه، گويره *
 صهرف: خه رچ، بهخت * ئيراده: نيازي
 دل * ئه كئهر: زؤربه * عامي: بؤره پياو
 * نه فساخوه: گياني خق * يان: نرخی
 خويان * نزانن: نازانن، نانا سن *
 نابالغ: خق نه ناسيو * ئه بله ه: گيلو كه *
 سه فيه: بئ ئاو مز، نه زان * يا: ئه وانه ي
 * زاهيد: ته ركه دنيا * صوفي: زبريقش،
 سؤفيلكه * فهقيه: مه لای شهرع زان *
 جاهيل: نه زان، ئوممي، نه خوئنده وار *
 سه فيل: نزم و نه وي * مورشيد: رتيه ر
 * ره بهر: شاهه زا * دهليل: رتشاندەر
 * بايع: فروشييار، فروتوخ * نه قدي:
 نه غدينه: زئي و زيوي به رده ست *
 حوسن: جواني * ضايع: زايه، خوئنه گر
 * عهيش: ژين، خوئش رابواردن *
 سه را: مال * عوقبا: روژي قيامهت،
 ئاخه رت * جه له ب: كو مه ل * زيانكار:
 زه ره ر لئ كه وتوو * مه حرووم: بئ بهش
 * دهوق: شادي و خوئشي * ديدار:
 ديتني خوا

ریتکی خودی ناسکرنی

ساقی و مره بیتزه من چله ونه
 ئەف کە ونه خە یاله یانه خە ونه!
 تەعبیر مە کە کو ئەو بە طاله
 تەصویر مە کە کو ئەو خە یاله
 ئاغان ئە گەر چی رەنگ حە یاتە
 ئەنجامی حە یاتی وی مە ماتە
 یە عنی کو و جوو دە بی و جوو دە
 خو هوش خیل قە تە حە یفە بی خولوو دە
 ئە فلاک و عە ناصیر و مە والید
 ئە خلاط و طە با یع و مە قالید
 قی کرا د بە دی عول ئیشتیراکن
 تیکدا د سەری عول ئینفیکاکن
 سەر رشتە یی گە و هەرا بە قانە
 سەرمایە یی عیللە تا فە نانە
 هەندە ک د ئە قیل و هەن خە فیفن
 هەندە ک د خە فی یو هەن لە طیفن
 هەم کار و ژ بو مەرا مە زیجن
 هەر چار ژ بو مە ئاخشیجن

* لەون: رەنگ * کەون: دنیا بە عەرز و
 عاسمانە وە * تەعبیر: مانا لێدانە وە،
 بە هزر بۆ چوون * بە طال: هیچ و پووج *
 تەصویر: هێنانە بەر بیر * ئاغان: سەرەتا،
 دەستی پێک * حە یات: ژێ * ئەنجام: داوی
 * مە مات: مەرن * و جوو دە: بوون *
 خیل قە ت: چێبوون * حە یف: مخابن *
 خولوو دە: هەرمەن * ئە فلاک: عاسمانان *
 عە ناصیر: ماکە کان کە ناگر و با و خاک
 و ئاون * مە والید: ئەوانە یی لەوان دە ژین،
 بەرە مە یان * ئە خلاط: ئەو ماکە تراوانە یی
 لە لەشی زیندوودان کە بریە تین لە خوین،
 بە لغەم، رەشاو (سەودا)، زەر داو
 (صەفرا) * ئە خلاط: تیکە لاوان * طە با یع:
 میزاجە سروشتی یە کان * مە قالید:
 کلێلە کانی ژیان، ئەوانە یی بە هەر بە
 گیاندار دە دەن * بە دیع: زۆر جوان
 چێکراو * ئیشتیراکن: هاو یە شێ *
 سەریع: ب لەز * ئینفیکاکن: لێک
 هە لومە شان * سەریع الانفیکاکن: زوو
 لە بەر یە ک هە لومە شێن * سەر رشتە:
 سەرەتا، سەر داو * بە قا: مان *
 سەرمایە: سەرمە یان، دە سمایە، ماک *
 عیللە ت: سەبەب، سە مەد، هۆ * فە نا:
 نە مان * ئە قیل: قورس، سە نگین *
 خە فیف: سە فک، سووک * خە فی: نە پە نی
 * لە طیف: ناسک و رەوان و نەرم *
 هە مکار: ئالیکاری یە ک و دوو * مە زیج:
 تیکە لاو کراو * ئاخشیج: ماکێ ژیان کە
 بریە تین لە چوارینە یی ناگر، ئاو، ئاخ، با

ناگر ڦه ڪوڙي ههوا ههوايه
 ناف نهو چڪيا ههبا ههبايه
 نه فلاڪ ميٿالي ٿاسيا بن
 هه مواره ب چرخ و ٿينقيلابن
 دهخلي ل وي ٿاشي ٿاده مينه
 مهطمووره پي ٿه رض ٿارده لينه
 نهو دانه ب نهوبهت و ته والي
 دايم درزن ڙ دهف جـ والي
 هه چي رڙيا دبت موجه ززا
 ڙيڪ را دبت و دبن مـ وهه را
 ته خمير دڪن ڙ نووڦه ته ڪرار
 نهو قـالبـي قـابيلوننار
 نهو چهنده دڪيشن نهو سياست
 راجينه ب مهرتبه نهجاست

* ههوا: با * ههوا: هيچ و بي ڪار *
 ٿه: ٿه ڪر * چڪيا: تڪا، چڪا * ههبا:
 ٿوڙ و ڪه ردي ورديله * ههبا: نه تشت،
 له ناوچو * ميٿال: وهڪي * ٿاسيا:
 ٿاش * هه مواره: هه مينه، به رده وام *
 چرخ: سوڙ * ٿينقيلاب: ڪه به
 هه موو لادا، ڪه ران به هه موو باراندا *
 دهخل: دهغل: ڪهنم و جڙ و دانه وڙله *
 ٿاده مي: مرڙڦ * مهطمووره:
 داپوشراو، وهبن دراو * ٿه رض: عهرد *
 ٿاردينه: ٿاردي نهرم * لين: نهرم *
 دانه: دهنڪ * نهوبهت: ٿوڙه * ته والي:
 به شون يه ڪدا * جهوال: دهفري دهخل
 * موجه ززا: پاڙ پاڙ، به لاف * موهه را:
 پليخاو، پليشاو، هه پرستي، هه لا هه لا *
 ته خمير: شيلان وهڪ هه وير، ٿاميان لي
 دان وهڪ هه وير ترش دهه وير دهڪري ...
 راگرتن و هيشتنه وهه تاپي دهڪا وهڪ
 هه لاتني هه وير * ته ڪرار: ديسان *
 قالب: قايڙ * قهلب: دل * قهلب:
 نادرست * قاييلوننار "قابل النار":
 شياوي ناگر * سياست: سزا و نازار
 * راضينه: قانعن، مل ڪه چن *
 مهرتبه: دهرجه، پله * نهجاست:
 پيسايي

فيلجومله نه موره و نه نه حيا
 بهر موجبې "لايه موتو يه حيا"
 ئيللا كو نه فيس و پاك طينهت
 يه عني كو نفووسې نيك سيرهت
 ديهقان ب خصوصيهت هه لينت
 وئ دانه يي خاصصهتن بچينت
 حهتتا نه پرت هه لاک نابت
 نارپسكهت و قه نه چ پاك نابت
 وه قتي ره سيباو بويه خوشه
 وئ دئ بقوطن ژ بويي توشه
 ناشي دهف و چه ق چه قا زه بانان
 ئافا دهه ن و بهرئ ددانان
 ئو چه ند ئه وي دهق ددهن دهيرن
 ئو چه نده د شه هرئ تهن دگيرن
 ئو چه ند دقوتن وي نهف عه مه لدار
 حهتتا وه كو هور ببت وه كي نار
 حاصل كوژ پاشي وان جه فايان
 دئ بيته ته صه روبا قوايان
 كه ه جاذيبه باطني فه كيشت
 كه ه ماسيکه بگفتشت بنيشت
 دهم هاضيمه بيت، ئه وئ بكهت هه ضم
 دهم دافيعه بيت ئه وي بكهت كه ظم
 ته ننوورئ مه عيده وئ بپيژت
 هه رچي كو خرابه ژئ برپيژت
 ته صعيد بكن هه چي له طيفه
 ته نزيل بكن هه چي كه ثيفه

* فيلجومله: پوخته ي و تار * موره:
 مردوو * نه حيا: زيندووان * بهر موجبې:
 به گزده ي * لايه موتو، يه حيا: نامري و
 ناشي... نيشاره ته به نايه تيكي قورعان
 كه خوا فرموويه "ئو كه سه ي به
 گوناخباري دپته وه لاي خوي خوي به شي
 جه هه نه مه، نه ده ويدا دهمرئ. نه ژياني
 هه يه." * نه فيس: به نرخ، هيژا * طينهت:
 سرشت * نفوس: گيانان * نيك: باش،
 قه نه چ * سيرهت: رهوش * ديهقان:
 وهرزير * خصوصيهت: تايبه تي *
 خاصصهتن: به تايبه تي * هه لاک:
 له ناوچوو * نارپسكهت: ناروي * ره سي:
 كه پشت * خوشه: گولي دمخل، هيشوو *
 بقوطن: بکوتن، بهارن * توشه: زاد،
 بژئو، زهواد * دهف: زار، دهم * چه ق
 چه ق: چه قه نه * زمان: زمان * دهه ن:
 زار، دهف * بهر: بهر * دهق: کوتان *
 شه هر: باژئير، شار * تهن: لهش *
 عه مه لدار: دهم به کار، کارکر * هور:
 ورد * نار: نارد * ته صه روبا: کار
 تيکردن * قوايان: هيژان * جاذيبه:
 كيشه ر * باطني فه: بق ژووره وه *
 كيشت: دهكيشي * ماسيکه: گرتوخ *
 بگفتشت: دهگوشي، ريكي دهگوشي *
 هاضيمه: توته نه روه، عه زمکر * هه ضم:
 حه لکردن * دافيعه: پال پتوه نر * كه ظم:
 قوتدان * ته ننوور: ته ننوور * مه عيده:
 ناشك، عور، ورگ * بپيژت: پوخت دهكا
 * ته صعيد: به ره ژوور بردن * له طيف:
 پاك و نهرم و بي خلته * ته نزيل:
 به ره ژيرکردن * كه ثيف: خه ست و

خلتاوي

پاشی ژ وی نه لطفی جودا کن
 تمییز بکن ژ هف به لاکن
 طه بباخی هره ره تا غهریزی
 صه بباغ و مومه ییزی ته میزی
 تهوزیع بکت ل جیسم و نه عضان
 مه عمور بین جیهات و نه رکان
 دیزا جه گهر و دلی زوجاجی
 ته قطیر بکن مهیا میزاجی
 حاصل عهره قاهیا حیاتی
 ته قطیر کو بو وهکی نه باتی
 هیژا ژ گوهری فان شوئونان
 بو قابیلی عالیه ما بوطونان
 گه غوطه دخوت د به حری مائی
 رنگین دبتن ده مکه دیمائی
 ده عه قد دبت ژ بق وی ته ترکیب
 ته صویر دبت ب نه نظم و ته رتیب
 ته ترکیب کو بو میثالی مهرجان
 بو عه کس په زیری پورتهوا جان
 نهو جان چیه! موهجه یا نه باتی
 نهو موهجه به منشه نا حیاتی

* نه لطف: پاک و باشتړ * ته مییز:
 جودا کړدن * طه بباغ: پیژمر *
 هره رت: گهرما، گهرمی * غهریزی:
 سرشتی * صه بباغ: رهنگریژ *
 مومه ییز: جیاکه رهوه * ته میز: خاوین *
 تهوزیع: دابهش * جیسم: لهش *
 نه عضان: نه عضایان، نه دمانان *
 مه عمور: ناوهدان * جیهات: نالییان *
 نه رکان: پایه و نهستوون * دیز: دیزه *
 زوجاج: شووشه * ته قطیر: دلایاندن *
 مهی: شهرباب * میزاج: ته بیات *
 عهره ق: ناروق * نه بات: قهندی که له
 قامیشی شه کر دهیگر، شیلای قامیش
 چند رڼان له بهر گهرمایه کی شیاوی
 نهو دهیلنه وه تا خوی سر به خوی
 دهی به قهند * ظهور: دیاریدان *
 شوون: کاروبار، باروکار * قابیل:
 شیاو * عالیه: دنیا * بطوون: زکان *
 غوطه دخوت: نومق دبت، قوم دهی *
 مائی: نافی * دیمائی: به رنگی خوین،
 خوینی * عه قد: مه ییو، مه یی *
 ته ترکیب: تیکه لکړدن و لیکدان *
 ته صویر: به شکل، بیچمدار * نهظم:
 ته کوژی * ته رتیب: ریکویتیکی *
 مهرجان: شهربابی له ترخی * مهرجان:
 جړی مورووی سوړه له چانه وریکی
 ده ریایی ده گیری * عه کس په زیری:
 که وانه قبول کړدن * پورتهو: تیشک،
 تیریژ * موهجه: خوینی دل، خوین *
 موهجه: گیان، ماک * نه بات: روهک
 منشه: ژیدهر، ماک * حیات: ژی

هندي وهكو ساکيني بوطوونه
 خاموشه و خوارنا وي خوونه
 وهقتي کوژ مهزده عي خه فايي
 نهو سهبزه يي تهر بکته نومايي
 وي سهبزه يي دهم ب دهم ب خووني
 دي ئاف بدهن ژ پاشي بووني
 باران نه ژ فهضي بت مهده دکار
 نهو دانه دبسته نه خلتي بي يار
 سهر سهبز دبت ب بهرگ و باران
 گهر لي بوهرت ژ فهضي باران
 نهو سهبزه کو بو نيهالي سهرکesh
 سهر خواهش گه رپيا ژ ميوه يي خواهش
 نهو ميوه دهما گيها که مالي
 بو مهظه ري پورته وا جه مالي
 گهر لايقي عيززه تا نه ميره
 وهر دهر خوري حه ضرمتا قهديره
 وي هلدگرن ژ بو ديارى
 بي واسسيطه وي دبن ديارى
 فيلحال کو چو دبسته مهجبوب
 ناقي وي ل وي دبسته مهجبوب
 نهو نهخلنه وافيرول فرووعن
 لي زیده د ناديرول وقووعن
 وهر مايي وسان ل بهر هه وايي
 نهو دي چته مهعصه را جه فايي
 لازم نهو پهروهرش ببينت
 تهربييه تي دهر خورش هلينت

* ساکين: نيشته جي * خاموش: بي
 دمنگ، کړ * مهزده: مهزده، کيلگه،
 مهزرا * خه فا: ناديارى * سهبزه:
 شينکه * نوما: ههراش بوون * دهم ب
 دهم: ومخت به وهخت * دهم: خوون
 فهض: مهبهست ريژنه ي روحمي خوايه
 * مهده دکار: ئاريکار * نهخل:
 دارخورما * بار: ميوه * بوهرت:
 بياريت، داوهرى * نيهال: نهام *
 سهرکesh: بلند و شوق * مهظه: جي
 دياريدان * پورته: تيريز * جهمال:
 جوانى * عيززه: ريژ و قهدير *
 دهرخور: شياو * حه ضرمت: پيش بهر،
 نزیک و روپه روو * قهدير: توانا، ناوي
 خوايه * ديارى: سهوقات * واسيطة:
 هو، نيوبزيکر ديارى: بهرچاو *
 مهجبوب: جهزه گرتو، رفيتراو *
 مهجبوب: له زاراوه ي نهوليدادا کهسيکه
 به پايه يک بگا که له هه مو خراپه يک
 پاک و بهدود بوو بي و خوا بق خوي
 هه لي بژارد بي * نهخلن: نهخلان،
 دارخورمايان، داراني بلند * وافير: زقر
 * فروغ: کوي فهرغ: لق "وافر الفروع"
 واته پر لقويو پ * ناديرول وقوع: تادر
 الوقوع: که متر هلدکهون * وهر:
 نهگه ريش * ههوا: با * ههوا: ههوس و
 ئاره زو * مهعصه: گوشينگه، نهوجي
 ميوه لي دهگوشن * پهروهرش: بهخي
 کرن، راهيتان * تهربييه: بهخيکردن
 * دهر خورش: شياو، لايق * نافتاب:
 خور

گه پوخته ب ئافتابى شهرعى
 گه سوخته ب ماهتابى وهرى
 گاڤا پڙيا گيها كه مالى
 وهقتى رڙيا ژ سهر نيهالى
 هتا نه كهفت ژ نه وچى عيززهت
 هتا نه كه هيتنه خاكى ذيللهت
 نه نابتنه سالكى طهرىقى
 وى نابنه مه عصه را حه قيقى
 نه فرنگه دهست ب دهست ب رتفه
 نه مه رته به مه رته به ب وئفه
 نه ميوه بخوت كه مالى ضره بهت
 نه لوقمه يى خواهش ببيتنه شهره بهت
 نه ميوه نه گهر شرينه خامه
 وهر طه حله و طرشه ناتمامه
 هتا نه ب دهستى پيرى مه خومر
 نه هه لكه لتن دخوممى نه كبره
 گاڤا كو دوئفه كهل ب سهركهت
 وهقتى ژ خومى مه زن ب دهر كهت
 يه عنى كوژ كه ترهتا صيفاتان
 نه طهى بكهتن ته جه لليب اتان
 نه لقيصه ژ گهرميا جه مالى
 حاصل كو ب شهوكه تا جه لالى
 جه وهر كو ته مامى موضمه حيل بوو
 ته شبيهى عهرهض كو مونفه عيل بوو
 گهرميه تى وان ته جه لليب اتان
 وان موحرىق و وان موقه ووي اتان

* شرع: رتوشوئنى ئايىنى * سوخته:
 شهوطى، سووتاو * ماهتاب: طاف
 هيف، تريفه يى مانگ * وهر:
 دووره به ريزى له گوناح * پڙيا:
 پيژراو بوو، كولا * رڙيا: داوهرى *
 نه وچ: ههره بلنداىى * عيززهت: قهر،
 ريز * ذيللهت: زهليلى و زهيوونى *
 سالك: رتهر، رتوى، رتبوار * طهرىق:
 رى * حه قيقى: راستى، راسته قينه *
 مه رته ب: پله * ضره بهت: ليدان *
 لوقمه: پاروو * شهره بهت: فه خوارن *
 شرين: شيرين * خام: كال،
 نه كه هيشتى * وهر: ومله گهر * طه حل:
 تال * طرش: ترش، مزر * مه خور:
 شهرا بخور * هه لكه لتن: هه لكولتى،
 بوكلى و هه لچى * خومم: كويه *
 نه كبره: مه زنتر * كهل: قولت و كولن *
 كه ثرت: زمحفى، زورى * صيفاتان:
 ناكاران * طهى: پيچانه وه، رى برين *
 ته جه لليب اتان: خوتيشاندان له خواوه *
 جه مال: جوانى ... مه بهست جوانى
 خوايه * شهوكهت: شكو * جه لال:
 شهوكهت و گهرمى ... مه بهست شكوى
 خوايه * موضمه حيل: تهرت و تونا،
 هه لاندى * عهرهض: رووداو به سهر
 ماكدا * مونفه عيل: كارتىكراو *
 گهرميه تى: تين و گهرمايه تى *
 موحرىق: سووتين * موقه ووى: هيز و
 پيژ بهخش

تهـنزىل بكن ژ وى غــــوېارئ
 تهـصعید بكن ژوئ بوخارئ
 خالیص كو ببت ژ پاشئ تهـصعید
 هیژا دچته مقامئ تهـجرید
 جهـوهر ژ عـرهض كو بو موجهـپـرد
 داتیننه بوتهـی موجهـدده
 نهـو بوته نهـگهـرچى تهـنگنايه
 صهـحرايئ فهـنايئ دلگوشايه
 همـهـرهنگئ صـوراحى يو پهـياله
 هندى وهـكو صـوړه يانه ناله
 هیژا نهـبوويه رهـحقی مـهـختوم
 هیژا نهـچوويه مقامئ مـهـعلوم
 هندى ژ خوـه وى هـهـبت وجوودهـك
 نینن ژ خــــودئ نهـوى نمودهـك
 بئ مـهـشـرهـبهـی وهـفایئ شاهى
 نهـو ناچته مـهـشـرهـبا ئیـلاهى
 فانى نهـبتن فهـنايئ موطلهـق
 نابینتن نهـو بهـقايئ بیلحـق
 فانیـتى ژ بـق ویرا بهـقايه
 باقـیـتى ژ بـق ویرا فهـنايه
 نهـمما نهـب ئیتـتیـصال و ئیلحـاق
 بهـلكى نهـب ئینفـیـصال و ئیـطـلاق
 نهـف رهنـگه دكـهـت مورادئ حاصل
 نانجا دبـته موریدئ واصل
 یارهـب چ دبـت ژ بهـرمه كـوړان
 جارهـك ته فهـدى حـیـجاب و تـوړان

* تهـنزىل بكن: بهـرژور بين * غوېار: توژ
 * تهـصعید: بهـره ژوورېدن * بوخار: هـلم
 * خالیص: پاكو و بئ خوـش * هیژا:
 هـیـشتان * مقام: چـتـگه * تهـجرید: رووت
 بوون... له زاراوهـی شـیـخاندا پلهـی تهـجرید
 بریهـتیـبه له بـتـجـگه له خوا پـتـوهـندیت به
 هـیـچ شـتـیـكـه وه نهـمـیـنئ * جهـوهر:
 كهـوهـر: ماك و رهـگـز * عـرهـض: نهـوى
 له لـوه بهـسر ماكدا هـاتـوه * موجهـپـرد:
 رووت كـراو، رووت * بوته: نهـو قابـلهـی
 زـتـرینـگـران زـتـر و زیـوى تـتـدا دموـتـنـه وه
 * موجهـدده: سـهـرلهـنوئ، ژنو * تهـنگنا:
 تهـنگـبهـر * صـهـحرا: دهـشت، سارا *
 فهـنا: نهـمان * دلگوشا: دلخـوشـكـره *
 صـوراحى: تونگـهـی مل بارىـك * نال:
 سوورى ناچـخ * رهـحـیق: شهـراب، مهـی *
 مـهـختوم: سـهـرمـژر، مـوړـكـراو * مهـقامى
 مـهـعلوم: چـتـگـهـی دیار كـراو * وجوـد: بوون
 * نمود: دیارده و قـهـر و قـیـمـهـت، برهـو،
 رمـین * مـهـشـرهـبه، نامانئ پئ فهـخـورانئ
 * مـهـشـرهـب: چـتـگـهـی فهـخـورانئ * ئیـلاهى:
 خـوايى * فانى: نهـماو * فهـنايئ موطلهـق:
 نهـمانئ تهـواو * بهـقا: مان * بیلحـق
 "بالحق": بهـپـاسـتى، به ئیرادهـی خوا *
 ئیتـتیـصال "اتصال": پـتـوهـندى، لكان *
 ئیلحـاق: گهـیـشتنه شـتـیـكى تر * بهـلكى:
 بهـلكو * ئینفـیـصال: جـیـابـوونـه وه *
 ئیـطـلاق: ئازادى و بهـرهـلـدايى * نانجا:
 نهـوجار * موریدئ واصل: مـریـدى
 كهـپـشتـو به مراد * یارهـب: نهـی خودئ،
 خودیـتـو * كـوړ: كـوړه، كوړر * حـیـجاب:
 پهـرده * توژ: گهـوچن، داو

بیننده بکی نه مئی د عاجیز
 بی پوره و بی حجاب و حاجیز
 دریایی یه قین بکات ته مه ووچ
 نه م ژي بکړین ده مه ک ته فه ووچ
 نه ف ظهن و گومان و عيلم و تهقلید
 تهبدیل بین ب عهیني تهوحدید
 نهسباب و وهسیله قهط نهمین
 جارهک ته موسه بیبی ببین
 نیمان مه هیه ب ذاتی واجیب
 نیمکانیه تا مه بوویه حاجیب
 دیسان ژ مه هرتو مه خه لاص که
 یاره ب مه ژ بق خوهره خوه ناس که
 نه ف سهیر و سلووک و طهی مه نزل
 مه خصوصه ژ بق موریدی موقبیل
 کهنگی ژ مه را دبت مویه سسه
 خالیق ژ نه زهل نه کات موقه ددر
 له ورا کو خرابی یو قه بوولی
 نین ب فهضایل و فضوولی
 عابید ب ریایه کی هه لاکن
 عاصی ب دوعایه کی دپاکن
 عالم کو وه کی خه یالی ظیلله
 صانيع ب خوه هادی یو موظیلله
 نه وتینه ته مه نظره خه یالی
 نه تیخته پهردهیا ضه لالی
 لی دایه مه جوزئی نیختیاری
 نه فسا مه په لید و حيله کاری

* بیننده: دیتوخ، چاوساخ * عاجیز:
 زه بوون * حاجیز: نیوان، بهرگر *
 یه قین: بروای ته وړ * ته مه ووچ: پتلدان
 * ته فه ووچ: سهیران، تماشا * ظهن:
 گومان، دووولی * عيلم: زانست *
 تهقلید: لاسایی * تهبدیل: گورینه وه *
 عهین: چار، خودی حق * تهوحدید:
 بهیه ک زانین * نهسباب: هوپان *
 وهسیله: بونه * موسه بیبی: سه به ساز
 * نیمان: باوهر * ذاتی واجب: خودی *
 نیمکانیه: دهسلات و له دست هاتن
 * حاجیب: پهرده دار * خه لاص: رزگار
 * سهیر: رویشتن * سلووک: رتوه
 چوون * طهی: پیچانه وه * مه نزل:
 قوناخ * موقبیل: بهخته وهر، خاوون
 نیقبال * مویه سسه: پتکها توو *
 خالیق: چیکر * نه زهل: روژی
 هره بهرئ * موقه ددر: بریار دراو *
 فهضایل: زانست و هونه ران *
 فضوولی: له سنوور دهرچوون، حق تی
 هه لقوتانندن

ٺه وڙي برييه ڙ دهست مه ناچار
 ٺم مانه و لوطفي حق مه ده دڪار
 بهس قهنج ڙبڙ مه عاميانرا
 هر ٺف بهسه بڙمه عاصيانرا
 ڙهوهلفه خودي ب حق بناسين
 هرچهندي قوصوور و ڪيم و ڪاسين
 پاشي ب دلي خواه ڙي بترسين
 ديني خواه ڙ عالمان پيرسين
 چاوا ڪو ديتڙن ٺم وسابين
 هتتا ڪوڙ روو دني فه نابين
 پالا خواه بدينه لوطفي باري
 بهلڪي مه ببه خستن ڙ ناري

* عابيد: خوابه رست * ريا: دوروويي،
 رووبيني * هه لاک: له بهين چو *
 عاصي: گوناخبار، ياغي له فرمان *
 دوعا: نزا * ظليل: سڀهر * صانيع:
 دروستڪر، چٽڪر... مه بهست خوابه *
 هادي: ري شانهدر * موضيل:
 گومراڪر، ٺافاري ڪار * مه نظهر:
 ديمه * خيال: هزر و بير * خيال:
 تارماي * ضلال: ري وندا بوون *
 جوزء: پاڙ * نختيار: دسه لات *
 نه فس: نهوس، گيان * پهليد: پيس،
 لهوتي * حيله ڪار: ڪزيڪر * عامي:
 بڙه پياگ * عاصي: گوناخبار *
 قوصوور: ڪڙتايي * ڪيم: هندڪ *
 ڪاس: ڪيڙوويڙ * عالم: زانا * وسابين:
 ٺاوهابين * پال: پشت * باري: خودي *
 نار: ٺاگر

بناشتن ځاني ب قهله مې څوډرا

نهي راكيبې واقيعې پياده
 وهې عاشقې صفحه يې د ساده
 نهې شاعيرې صاغير ونگون سهر
 وهې ساحيرې ساخير و فسوونگر
 نهې هايمې واديې ضلالت
 وهې غاويې دهغوته كه مالى
 نهې خامه يې سهرته راشي به درنگ
 بهس نامه يې خوږش قوماشي خوږش پرنگ
 روږهش كه ب نافي خه طط و خالان
 بهد نام بكه ب بې و دالان
 هندي وهكو خه غوږار و هوره
 نهو خه ط څ له كافه تي نه دووره
 گاځا كو څ رهنكي مه شقي پر بوو
 يا شېهه تي نه سخ و ټولتي گر بوو
 نهو ناسيخي نو سخي يا جه ماله
 بې رهنه ق و رهنې يو كه ماله
 لازم نهو دلبري د ساده
 خه ط لي نه بتن وهكي قه لاده
 خوږش زينه ته خه ط ل ماهي روخسار
 هندي ل روږيان نه بويه هه فسار
 نهې خامه ته څي كه له ك دريژ كر
 نهف نامه بهسه ته پر قريژ كر

* راكيب: سوار * واقيعې: له راستيدا
 * واقع: كه وتو * صفحه: روځكار،
 روږپل * شاعير: ځاوهن هست *
 صاغير: زهليل و زه بون * نگون سهر:
 نخوون سهر، سهرنخوون * ساحير:
 جادوگر * ساخير: گالته گر، تيزكار
 * فسوونگر: سحرپاز * هايم:
 بهرته لدای بې ځاوهن * وادي: گهلي،
 شيو، نوال * ضلالت: نافارتي،
 گومرپاي * غاوي: هه له ي نزان *
 دهغو: نديعا، داوا * خامه: قه لم *
 سهرته راش: سهرتاشراو * بهدرنگ:
 ناحهز، كريت * خوږش قوماش: پارچه
 جوان * خهت و خال: نيشان و موږي
 سهر روو * بهد نام: ناوړپاو * بې و
 دال: ب، د، پټكوه دېنه بد... وانا خراب
 * غوږار: ټوژ * خه تي غوږار: شپوه
 خه تيكي ورد و جوانه * له طافهت:
 نهرمي و جواني * مه شق: له بهر
 نووسينه وهې منالان كه تازه فيره
 نووسين دېن * نه سخ: ټولت: هه ريك
 لهو دووانه شپوه خه تن * گر: درشت *
 ناسيخ: كوژينه وه، له بهينه بهر * نو سخي:
 نووسراووه * دلبر: جواني دلرفتن *
 ساده: بې ريش و سميټل * قه لاده:
 گهردانه، رسته * زينت: جواني، خشل
 * ماه: هيڅ * روخسار: روو *
 هه فسار: ههوسار * قريژ: چه پل،
 چلكن

هر چهندي كه لام شېهې دوې بت
 بې قهر دېت، ده ما كو پېر بت
 نابيني ب قيمه تن جه واهير
 له وړا كـو د هندكن د نادير
 سه هو و غه له ط و خه ط و نيسيان
 مه جمووعه يې ناپه سهندې عيصيان
 ته حرير كرن ته بې ته نه ممول
 كې دې بكه تن ژ ته ته حـه ممول
 كه س نينه بكه ت ژ بو ته ته حسين
 گوینده يې ثافه رين و نه فرين
 نه ي بې نه دها خرابه بې عار
 گوستاخ و سته مگر و سیه هكار
 هندي كو سهرې ته من قه له م كر
 نه و چند ته خطي خطا ره قه م كر
 هندي كو سهرې ته من تراشي
 نه و چند ته كـر كـونه ته لاشي
 فـه حـاشـي ته كـر ب رهنـگـي "خاني"
 نه ققاشي ته كـر مـيـثـالي "ماني"
 مه شغوولي به سه ب له عب و له هوان
 تويا خوه بكه ژ خه طي و سه هوان
 جاره ك و هره سهر طه ريقې تو به
 هندي نه گه هيشتيه ته نوبه
 نوبه كـو گه هيشـته خه صـم خامه
 طه ي كر ل مه نه ف نزاع نامه
 وې به طلي دلاوه رې زه به رده ست
 نه ووهل كه مـهـرا ته هـه وورې به ست

* كه لام: پيښ * دوې: مروارې درشت
 * پې: زړ، زهحف، ژاف * قيمه: نرخ،
 به ها، بايي * هندك: كه م * نادير: كه م
 وېنه * سه هو: هه له، غه له ط، نه راست *
 خطا: سوچ * نيسيان: له بير كرن *
 ناپه سهند: نه هېژا * عيصيان: گوناح *
 ته حرير: نووسين * ته نه ممول:
 بير كړنه وه، رامن * ته حـه ممول:
 تاقه تي قبول كړدن * ته حسين:
 ثافه ريم، په سن * نه فرين: خراپه گوتن،
 تووك ليكړدن * گوستاخ: رووقايم *
 سته مگر: زالم * سیه هكار: رهشكار،
 كار خراب * قه له م كرن: په پانندن *
 خطا: هه له * ره قه م: نووسين *
 فـه حـاشـ: جنيو فروش، قسه ي ناله بار
 بيژ * نه ققاش: وېنه كيش، رهنگرېژ *
 ماني: پيغه مبهري وېنه كيشي قه ديمي *
 له عب: كالته * له هو: گه مـه ي بې تام *
 تو به: گه پانه وه * خطا: هه له * سه هو:
 له بير كرن * طه ريق: ريگه * نوبه: نوره
 * خه صم: دوزمن * خامه: قه له م *
 طه ي: پيچانه وه، لولدان * نزاع: كيشه
 * به طل: پاله وان * دلاوه: نه ترس *
 زه به رده ست: بالاده ست * كه مـر:
 پشـتـنـد * ته هـه وور: هاروهاجي

بو را کيبي دولدولي نه ناميل
 - در حال دگهل مه بو موقابيل
 کيشا ژ زهباني ذول فه قارهک
 بو خه صم دگهل مه شهسه وارهک
 سل بو رکيبا ژوان عيتابان
 نه زمان گه ريبا ب فان جه واپان
 گو نه حمه نه گهر تو نهی خه بيئي
 هر چي کو ته گوته من نهو نفيسي
 قهولي د ته قهنج نه گهر خرابن
 فيعليد ته خه طاه گهر صه واپن
 نهی به ده عمه لو تو قهنج دزاني
 تو قايل و فاعيل و خوداني
 نهی بووم و دعاله مانه ييستان
 مهی بووم نه ب دهستي مهی په رستان
 کافا کو ته نهز بریم ژ ساري
 نه دهنگ د من هه بوو نه گازی
 ته دوور کرم ژ نک هه فالان
 مه هجوور کرم ژ ملک و مالان
 بهند و وهصلي دمن سهرا بوون
 نهووهل ته کرن ب نه مری کون کون
 پاشي کو ته کر د باغي عيشقي
 کون کر دلي من ب داغي عيشقي
 ته پف کره جيسمي من دهما جان
 هاتن ژ دلي من ناه و نه فغان
 نه فخا ته ل من دل و جه گهر صوته
 هر چي کو ته پف کری من نهو گوته

* را کيب: سوار * دولدول: ناوی
 ئيستریکه که ئيمام علی ساری ده بوو
 * نه نامل: کوی نه نموله: سه ريه نجه،
 گهي ساری تبل * در حال: دهسبه جي
 * موقابيل: به رانبر * زهبان: زمان *
 ذولفه قار: دوخدار * ذوالفقار: ناوی
 شمشيریک بووه به قهدي ئيمام
 علييه وه * شههسوار: شاسوار،
 شقرهسوار. سل: توپه * رکيبا: رقی
 هستا، له پکه وه چوو * عيتاب:
 سه رکونه * نه زمان: زمان * جه واپ:
 به رسف * خه بيئي: پيس * قهول: پهيف
 * فيعل: کرده * خه طاه: ههله *
 صه واپ: چاک و راست * به ده مهل:
 کار خراب * قايل: بترمر * فاعيل: کارا
 * خودان: خاومن * نهی: قاميش،
 قاموش، چيتک، زهل * عاله م: دنيا *
 نه ييستان: قاميشه لين، قاميشه لان *
 مهی: شهراپ * کوته نهز بریم: که تو
 منت بری * ساري: ساز و ته ياری *
 ساري: زهله که، قاميشه لين *
 مه هجوور: دوور * بهند: گری * وهصل:
 قهف، گهو * سهرا بوون: سهروين،
 سه رنخوون * نه مر: فه زمان * کون:
 بيه: کون: قول، کونا * پف: فوو *
 جيسم: لهش * ده م: فوو، هه ناسه *
 نه فغ: پف

ٺٺڙ لالڻ و ٻي زباني و خاموش
 بي نهفس و نهفس ڙ قيسمي قاموش
 به زمانا طهره بي ب من ته خوش ڪر
 ديواني ڪونهه ب من ته رهش ڪر
 هرچند ڪو طاهيري هيم ٺٺڙ
 سازنده تويي وهڪي نهيم ٺٺڙ
 ما نهئ ب خواه تشتهڪي ڊيڙت؟
 خامه ب خواه رهشڪي ڊيڙت؟
 ڪاٽيب قهلهمي ڊڪت سيهڪار
 سازندهيه نهئ ڙ دهست ب هاوار
 ناي و قهلم و ڪيتاب و نشان
 تير و ههدهف و ڪمان و ڪيشان
 مهڪوم و علهيهي بون ب تهقدير
 هيڙ ئيسي ڪونهه نه بوي تهسطير
 ياره ب تو دزاني خساني ڙار
 تشبيه ب خامهيا گرفتار
 قهلبئي وي د دهست تهدايه ٺٺٺٺ
 دهستي وي د دهست خواه نينه موطلق
 گاڏا ڪول وي ته سهر قهلم ڪر
 هرچي ته ٺٺٺٺ ڪر رهقم ڪر
 ٺامير توي ٺٺٺ ب ٺٺٺي مهٺٺٺ
 مهٺٺٺٺ ڊبن ههميشه مهٺٺٺٺ
 ڪر دايبه وي ته ٺٺٺٺٺٺٺٺ
 ٺٺٺ ڙي وي سپاره ته ب جارهڪ
 پهيوسته د دهست تهسهر قهدهم بوو
 ٺٺٺ ڪر عهلم و ٺٺٺ ڪر قهلم بوو

* خاموش: ڪري، ٻڌمنگ * نهفس: ڪيان
 * نهفس: ههناسه * قيسم: بهش *
 قاموش: زل، چينڪ، چيت، قاميش *
 طهره: خوشي و شايي * ديوان:
 ڪٽيبي شيعران * هيم: هم *
 سازنده: سازلدهر، سازڪر * نهئ:
 بلور، بلوڙ * ما: ٻڙجي، مڪر *
 رهشڪ: دهلندن، دهلاو، تهرايي ڪم *
 ڪاٽب: نويسر * سيهڪار: ڪارپش *
 ناي: بلوڙ * قهلم: ٺالا، خامه *
 ڪيتاب: ڪٽيب، پرتوڪ * نشان: ڪٽڪ،
 ٺامانج * نشان: نوخته و خت *
 ههدهف: ٺامانج، نيشانه * ڪمان:
 ڪوان * مهڪومو علهيهي * محڪوم
 عليه * حوڪم بهسردا دراو * ب تهقدير:
 به فرماني خوا، برياري خودئ *
 ئيسم: ناو * تهسگير: خت دران،
 نويسران * ٺٺٺٺ: بهراستي، ٻيگومان
 * موطلق: بههيج جوڙ * ٺٺٺٺ: ويستن
 * رهقم: نويسن.
 * ٺامير: فرماندهر * ٺٺٺ: فرمان *
 مهٺٺٺٺ: فرمانبر * مهٺٺٺٺ: عوزور
 قبول، جيگهي چاولي پوئين *
 پهيوسته: ههميشه * قهدهم: پٽ، لاق *
 عهلم: ٺالا

نه‌فع و ضهره‌را خوه ئه‌و نزان
يا قه‌نج ژ بق خوهره‌را چ زانت؟
چاوا كو ژ بۆته‌را ره‌ضايه
ئه‌و نه‌ي صيفه‌ته‌ي ئه‌و هه‌وايه
وه‌للا ژ سفیدی یو سیاهی
وی قه‌صد و غه‌رض تویی ئیلاهی
ئه‌مما ب موره‌ککه‌با قه‌بايح
روو ره‌ش کهنه‌ گه‌له‌ک صه‌فایح
خه‌طی ته‌یه‌ سه‌ر نویشته‌ و سه‌رمه‌شق
سیه‌ سه‌له‌ خه‌طی خه‌طا دکه‌ت مه‌شق
له‌ورا كو ده‌ما ژ غه‌یب فه‌ک بوو
ته‌ئریخ هه‌زار و شپه‌ست و یه‌ک بوو
ئیسال گه‌هیشته‌ چل و چاران
وی پتیشه‌وه‌ی گوناهاکاران
فیکدا ژ مه‌ناهیه‌یان گه‌له‌ک مال
یه‌ک پول نه‌هن ژ حوسنی ئه‌عمال
ئه‌وه‌هل کو ته‌دا ژ عیشه‌قی مه‌طه‌لع
ئاخیر بده‌ وی تو حوسنی مه‌قطه‌ع

نه‌فع: قازانچ، فایده * ضهره‌ر: زیان *
ره‌ضا: رازیبوی * هه‌وا: با * هه‌وا:
ئه‌فین * وه‌للا: سوند ب خودی
سفیدی: سپیایی * سیاهی: ره‌شایی *
قه‌صدا: مه‌به‌ست * غه‌رض: هه‌زی
دلی * ئه‌مما: به‌لام * موره‌ککه‌ب:
ره‌نگی ره‌ش بق نووسین * قه‌بايح: کۆی
قه‌بايح: پیس، خراب و کره‌ت * صه‌فایح:
کۆی صه‌فه: لاپه‌، روویه‌ی * سه‌ر
نویشته‌: چاره‌نووس * سه‌رنویشته‌: ئه‌و
خه‌ته‌ی فیکرا بق زارۆکانی ده‌نووسی
تا له‌به‌ری بنووسنه‌وه * سه‌رمه‌شق:
خه‌ته‌ی مامۆستا بق له‌به‌ر نووسینه‌وه و
راهاتن * ده‌م: ومخت، گاف * غه‌یب:
نادیار * فه‌ک: جیابوونه‌وه، هه‌لپسان *
ته‌ئریخ: می‌ژوو، دیریک، دیرۆک *
ئیسال: ئه‌م سال * پتیشه‌وه‌: ره‌م کیش،
سه‌رگه‌له‌ * مه‌ناهی: ئه‌و کارانه‌ی خوا
گوته‌ویه‌ مه‌یکهن، نا‌په‌وايان * پول:
قۆشه‌ * حوسن: باشی، چاکی *
ئه‌عمال: کۆی عمه‌ل * کرده‌: کار *
ئه‌وه‌هل: سه‌ره‌تا * مه‌طه‌لع: جیگه‌ی
ده‌رکه‌وتن و سه‌رکه‌وتن * مه‌قطه‌ع:
جیگه‌ی برین، برانه‌وه

به‌یاری خوا سه‌عات نۆ و سی و هه‌شت ده‌قیقه‌ی رۆژی یه‌کشه‌مه‌ی ه‌ گه‌لاوێژ ١٣٦٥ شه‌مس
١٩ ناوچیژنانی ١٤٠٦ مانگی ٢٧ ته‌موز ١٩٨٦ خاچه‌رستی له‌ نووسینه‌وه‌ی ئه‌م مه‌م و زی
بوومه‌وه، هه‌زار له‌ شاری که‌ره‌ج.

ئەحمەدى خانى

مەم و زىن

هەزار

کردوویە بە موکریانى - سۆرانى

سەرەتا

۱

شاعیری نەمر و بەناوبانگی کورد پیرەمێرد راست دەکا که دەلی: (نامرن ئەوانە و لە دلی میللەتا ئەزین). میللەتان هەرگیز نامرن، میللەتان هەرگیز ئەستێور و هەجاخ کوێر نابن و شوێنیان کوێر نابێتەو. کەند و کوێسپ لە ڕێگەی هەموو هۆز و تیرە و بەرە و میللەت و نەتەوێهێکدا بوو و دەشبێت، میللەتان وردە وردە و لەسەر خۆ دەبووژێنەو و دەگەشتەو و بەخۆدا دێن و پێ دەگەن لە کاتی تەنگ و چەلەمەدا، لە تەنگانە و لێقەوماندا، لە وەختی ژێر دەستی و دیلی و زەبوونیدا، لە تووش هاتنی کەند و کوێسپ نەتەوایەتیدا، کەسانیک هەڵدەکەون کە تیشکی خۆشەویستی میللەت، نەتەو دەستی، هاوخوازێن پەرستی، رووناکایی جوامێری و پیاوێتی و مەروفاپەتی، عەشق و ئەوینی بێشکەیی باوک و باپیریان، خانە و لانەیی خۆیان و کەسوکاریان، مایەیی ژین و ژانیان دەداتە مەغز و مێشکیان، بیریان روون دەکاتەو، دلیان دەگەشتێتەو ئاسۆی دیمەنگای چاویان هەراو بەرین دەبینن و بە دلی وریا و زیندووێیان زووتر و زۆتر هەست بە ئێش و ئۆف و دەرد و نالەیی میللەتەکیان دەکەن. مەروفاپەتی و جوامێری، وێژدان و گەل پەرستی تین و تاویان دەدا کە بە پەرۆشی ولات و نیشتمانی خۆیانەو بن، خەمی گەلی خۆیان بخۆن و بکەوێنە چارەسەری هۆز و ئاو و خاکیان، لەسەر ولات و نیشتمانیان بکەنەو، مافی خوراوی نەتەوێیان بستیێنەو، خەلک رابەری بکەن بۆ ژانیکی باشتەر و دواڕۆژیکی رووناکتر.

ئاشکرایە کە پێداویستی هەر میللەتیک بە پێی رۆژگار و ناوچە و مەلەبەند دەگۆڕێت. بەلام ئەوانەیی ئەو ئەرکانەیان گرتوووە ئەستۆی خۆیان و لە ڕێگای ئاوات و ئارەزووی میللەتەکانیاندا رەنجیان داوە و ژیانی خۆیان لە پێناودا ناوە چ سەرکەوتووبن و چ تێ شکا بن نەتەوێکانیان رەنج بە خەساریان ناکەن، هەمیشە

له مهري ئهوان نه مهكدار دهبن و له كانگاي دلدا جيتگه يان دهكه نه وه و هه موو به ره يه كه به به ره ي پاش خويان ده سپيرن. پيشينان چهند جوانيان وتووه: (دل ئاگاي له دله). هه روه كو ميلله تان له دلي ئه و جوړه پياوه گه وړاندا حاواونه ته وه، ئه و پياواونه ش له دلي نه ته وه كانياندا دهحه سينه وه. هه لكه وتوويي ئه مه يه و هه لكه وتووش ئه مانن. هه لكه وتوويش وه كو باوي ژيان و پيداويستي عينسان رهنگاورهنگ و جوړاو جوړه، دهرياي ميژوو پره له م جوړه گه وه رهانه كه هه ر يه كه له بيچميك و هه ر تاكه ي له رهنگيكه.

فهيله سووفه كانى يونان كه خزمه تيان به زانيارى كردووه، كريستوف كلومب كه ئه ميريكاى له گهرووي ئاودا دوزيوه ته وه، لنكولن و جوړج واشنگتون كه گهلى ئه ميريكا يان له بيگانه و ديلي رزگار كردووه، يان شكسپير و فيكتور هوگو و دانتي و پوئشكين و مهكسيم گوركي و چيخوف به نووكي قه له م چاوي دوژمنى گه ليان كوژيوه، نمونه يتيكى به رز و به نرخی هه لكه وتوويين.

ميلله تان هه موو له بنه ماله ي ئينسانن، هيچ نه ته وه يه كه له هوژيكي كه گه وړه تر نيبه، ره سه ن و ناره سه نى قسه يه كي پرويووچه. پيشكه وتوويي و دواكه وتوويي سه باره ت به ريگه و جيتگه و پتوه نديي ئابوورييه كه بووه ته هو ي شاره زايي و دهوله مهندي و تيگه يشتن و پتگه يشتن.

ئو ميلله تانه ي له جيتگاي نه رمان و گه رمين و به ريژه و پر پيت و به ره كه ت، يان له قه راخ چه مي گه وړه و له سه ر به نده ران و له په ناي كانگاياندا ژياون زووتر و زووتر بووژاونه ته وه.

ئه مريكا كه ئه مړو خوي به سه رگولي جيهاني ئابووري ده زانيت چوار پينج چه رخ له مه وپيش له سه ر نه خشه ي جيهان ناوي نه بووه، يه كه تبي سوقيه ت(*) كه ئه مړو ئالاي له سه ر پشتي مانگ هه لكردووه نيو چه رخ له مه وپيش له دهرياي چاره پره شي و نه زاني و دواكه وتووييدا په له قازهي بوو.

كوړديش ميلله تيكه له ميلله تان، وه كو نه ته وه كانى ديكه ي جيهان له بنه ماله ي ئينسانه، به كوړاييي چاوي ديكتاتور و كوڼه په رسته كانى ئيران و تورك و عه رب

(*) يه كه تبي سوقيه ت: سيسته مي سياسي كۆمونيژم بوو له پروسيا، سالي ۱۹۹۱ هه لومشايه وه.

دهوتی میژوویی خۆی دهبرێ و دهگاته وارگهی بووژانهوه و بێگهشتن.

نهتهوهی کورد ههچهند جێگاکی - که کوردستانه - کێو و کهژ و سهخت و چر و سارد و سره و پێوهندی ئابووری لهگهڵ دنیا دا کهم بووه و بههۆی چاوچنۆکیی ئیستیعمار هه کوت و چر کراره دیسان له زگوزا نهوهستاوهتهوه و ئهستێور و وهجاخ کوێر نهبووه.

بارامی چوبینه که له پێش ئیسلامدا خهسرهوی ئیمپراتۆری ئێرانی راونا و کردی به مالی قهشه دا، سهلاحه دینی نهیوویی که رۆژهلاتی له دهستدریژی ئهروپا رزگار کرد و کونه مشکێ له (ریچار شیردل)ی ئیمپراتۆری بهریتانیا کرد به قهیسهری، ئهوه هه نیفه ی دینهوه ری و ئین خه له کان له میژووزانیدا، ئامیدی و شاره زووری له ری و شوێنی ئیسلامدا، ئهمه دی خانی و مهولهوی و بیسارانی له جیهانی ئهدهیدا نمونهی بهرز و بهنرخێ هه لکه وتوه کانی کوردن.

له نزیکتر بدوین شیخ مهحمود که به کوێراییی چاوی ئیستیعمار بانگی حوکومهتی پادشایی کوردی دا، قازی موحهمه د که له کوردستانی بهستراو به ئێرانهوه ئالای کۆماری کوردی هه لکرد و خوێنی خۆی کرده هه وێن و رشتیه خاکی پاکی مه هابادهوه، مه لا مسته فای بارزانی که به بنه ماله بهر بهر هکانیی ئیستیعماری عوسمانی و ئینگلیزیان کردووه و خۆشی بهر هنگاری ئیستیعماری بهریتانیا بوو، لووتی نوری سه عید و فاشیسته کانی تورک و ئێرانی دا له بهرد و بۆ یه که مین جار به شاکاره ستراتیجیه که ی له مپهر و سنووری ئاسنینی ئیستعمار و نۆکه ره کانی شکاند و چووه یه که تپی سۆفییه، یان له جیهانی ئهدهیدا پیره میتر و بێگهس و هه مدی و کاک هه ژاری خۆشمان هه ر کامێکیان له بابته کاری خۆیا نهوه نمونهی هه لکه وتوویی گه لی کوردن و له و رۆلانه و هجاخی کوردیان روشن کردووه تهوه.

۲

ئهمه دی خانی یه کێکه له و هه لکه وتووانه له دلی میلیه تی کورد دا ده ژین، له و رۆله بهنرخانه یه وهجاخی کوردی روشن کردووه تهوه، له و ئهستیره گه شانه یه له عاسمانی ئهدهبی کوردیدا هه میشه ده رهوشیته وه.

خانی ناوی ئهمه ده کورپی ئهلیاسه، له عێلی خانییانی ولاتی بایه زید و بۆتانه،

سالی ۱۶۵۰ له دایک بووه و له تهمه‌نی په‌نجا و هه‌شت سالی‌دا له بایه‌زید مردووه و نیژراوه. ئه‌لیاسی باوکی به‌چهند سال پټش له دایک‌بوونی ئه‌حمده له بایه‌زید دانیشتووه، به‌لام پټوهندیی له‌گه‌ل عیله‌که‌ی خۆیدا هه‌ر بووه. ئه‌وان له بایه‌زید گه‌رمه‌مال بوون. ئه‌حمده‌ی خانی له‌مزگه‌وتی مرادیه‌ی بایه‌زید، له‌نۆرغه و له‌ئه‌خلات و بتلیس خۆتندوو‌یه‌تی و سه‌ری له‌میس‌ریش داوه، زانایه‌کی سه‌ربه‌ده‌ره‌وه و به‌ناوبانگ بووه.

***

شاکاری ئه‌حمده‌ی خانی چیرۆکی مه‌م و زینه، ئه‌گه‌ر شاکاری نیزامی گه‌نجه‌وی که‌له‌یلا و مه‌جنونه پاله‌وانی چیرۆکه‌که‌ی عه‌ره‌بن و چیرۆکه‌که‌ش له‌بنه‌په‌ته‌وه عه‌ره‌بییه، ئه‌گه‌ر یه‌کێ له‌شاکاره‌کانی تری که‌شیرین و فه‌ره‌اده پاله‌وانی چیرۆکه‌که‌ی کوردی‌که، له‌چیرۆکی مه‌م و زینی ئه‌حمده‌ی خانیدا پاله‌وانانی چیرۆکه‌که‌ش کوردن و چیرۆکه‌که‌ش له‌بنه‌په‌ته‌وه کوردییه.

مه‌م و زین ره‌واقی می‌شک و شیله‌ی مه‌غز و بیرری خانییه "ئه‌و وتاره شیرانه و ئه‌و بیره جۆراوجۆره پاکی کچی تازه‌بووک و رووسووره"، خانی ئه‌و ته‌لای ده‌سته‌وشار و ئه‌و گه‌نجه به‌نرخ و بێ ئه‌ژماره‌ی له‌ده‌ریای بیرری هه‌راو و به‌رینی خۆی کۆکردوو‌یه‌ته‌وه و به‌لی‌زانیه‌کی هه‌لکه‌وتوانه‌وه به‌هه‌ودای بێ هاوتای هه‌وریشمی شیعر هۆندوو‌یه‌ته‌وه، له‌شار و بازاری هه‌نده‌رانی نه‌ک‌ریوه و له‌خه‌زینه و گه‌نجینه‌ی که‌سی نه‌دزیوه، راست ده‌کا که‌ده‌لتی:

ئه‌م نامه که‌خاوه، یان له‌باوه
سه‌ده‌ره‌نجی له‌ری‌گه‌دا، دراوه
ساوايه، مناله، شیر نه‌مشتوو
تازه به‌ره، تازه پټ‌گه‌یش‌توو
میوه‌ی منه‌خۆشه‌بۆی نه‌ماوم
کۆرپه‌ی منه‌بووه‌ته‌چاوی چاوم
خشل و جل و یار و زێر و زه‌نبه‌ر
نه‌مخواس‌توو ه‌ی من سه‌روبه‌ر

ئەگەر چىرۆكى مەمى ئالانىش لە پىش ئەحمەدى خانىدا گوترايىت ھىچ لە نرخی شاكارەكەى خانى كەم ناكاتەو، چونكە خانى چىرۆكىكى خەيالىي ھەلنەبەستووە، بگرە چىرۆكىكى راستەقىنە و رووداوى بەجوانترىن خىشل رازاندوووتەو و بە شىرىنترىن شىو ھۆندوووتەو. ئەو ھەتا دەبينىن دواى چەند چەرخ تازە لە بازارى ئەدەبدا ئەو شتانە پەسەند دەكرۆن كە بارى راستەقىنەى رووداو نیشان بدات، واتە خانى لە سەردەمى خۆيدا و بەسۆ چەرخ و نىو لەمەويش بە بىرى ورد و چاوى تىژ و دلى رووناكى چىرۆكى ئەمپۆ پەسەندى گوتوو و كارى ئەمپۆى كردوو، سەرەپاى ئەمەش فېردەوسى تووسى دەلەيت: "رۆستەم قارەمانىك بوو لە سىستان من كردوومەتە رۆستەمى داستان". ئايا كەس ھەيە بلۆ: چونكە رۆستەم لە پىشا بوو شانامەى فېردەوسى شاكارىكى ئەدەبى نىيە؟ يان چونكە چىرۆكى قەيس و لەيلا عەرەبىيە و چىرۆكى شىرىن و فەرھاد كوردىيە، لەيلا و مەجنون و شىرىن و فەرھادى نىزامى شاكارنىن!

راستە كە ئەحمەدى خانى چىرۆكىكى دلدارى نووسىو و لەمەدا بە پى داب و داھاتى كوردەوارى بزوتوووتەو، چونكە نەتەوئى كورد بۆ ھەموو جۆرە كارىكى گرنگ چ شەر و شۆر چ عەشق و دلدارى چىرۆكىكىان لى گىراووتەو و پترىش وابوو ئەو چىرۆكانە بە شىعر گوتراون و پىيان گوتوو: "بەيت"، وەكو بەيتى لاسە شۆپى بالەكى، ناسر و مال مال، بەيتى دمدەم، شىخى سەنعان، خورشيد و خاوەر و بەيتى ئەورەحمان پاشاى بەبە و... ھتە، خانى لە پەسنى پالەوانانى چىرۆكەكە و سەريەكخستەوئى بەسەرھاتەكان و رىكويىكىي كارەساتەكان و نەرم و نيانىي وشەكان و جوانىي شىو و خۆشىي راويژ و تەر و پاراويى قسەكاندا، گەياندوووتە ئەوپەرى رەوانى و دادى داو، بەلام جگە لەمەش خانى مەبەستىكى گرنگترى بوو و مەم و زىنى كردوووتە بەھانە، وەك خۆى ئەلۆ:

دەردى دلى خۆم بى لەم وتانە

زىن و مەم، ئەدى چىن؟ بەھانە

مەبەستى راستى خانى دەردى دل بوو، خانى لەو ھەلکەوتوانە بوو كە زۆر زو ھەستى بە ئىش و ئۆفى نەتەوئەكەى خۆى كردوو، ئاوات و ئارەزووى مىللەتەكەى

خۆی به گوێچکەیی دڵ بیستوو، کووت و بچپری و دیلی و کەنەفتیی کورد و
کوردەواری بەوردی سەرنج داوه و گلهیی له بهختی رهشی کورد دهکات و دهلی:

به‌به‌ختی سه‌ری له ئیمه داوه

تۆزکالێ که‌مایه‌سی نه‌ماوه

ئاخۆ ده‌بی روو بکاته که‌مبوون؟

یاخۆ هه‌ر ده‌بی به‌مانی که‌ردوون!

خانی سه‌رده‌می ده‌سته‌لاتداری کوردی بیر ده‌که‌وتیه‌وه و کەنەفتیی پاش
سه‌ربلندی ئه‌بینی و گله‌یی له رۆژگار ده‌کات و ده‌لی:

رێ و شوێنی وه‌هایه‌ چه‌رخێ که‌ردوون

نه‌ویایه‌تییه‌ له‌ پاش به‌رزبوون

خانی وره‌ به‌رنادا و نا‌هومی‌د نابیت و تیشکی هیوا له‌ دلی ده‌دا ئاره‌زووی می‌لله‌تی
کورد ده‌رده‌بڕی و ده‌لی:

تۆ بلێی که‌ هه‌لی چ زوو چ دێرێک

بۆ ئیمه‌ له‌ عاسمان ستێرێک؟

به‌ختی مه‌ له‌ خه‌و هه‌لستی جارێک

جارێک بکه‌وتیه‌ کار و بارێک

خانی به‌ پتی رۆژگاری خۆی ده‌رمانی ده‌ردی کوردەواری ده‌دۆزێته‌وه و دا‌وای
پادشایه‌ک ده‌کات کوردستان بخاته‌وه‌ سه‌ر یه‌ک و کوردان سه‌ربه‌رز کات و له‌
که‌ساسی رزگاریان کا:

بۆ مه‌ش که‌ هه‌بایه‌ پادشایی

خوا تانجیکی پی ببه‌خشیایی

ئیمه‌ی له‌ که‌ساسی ده‌رده‌هێنا

بیستانی هی‌وای وه‌به‌ر ده‌هێنا

مه‌غز و میتشکی خانی له‌و رۆژگاره‌دا ره‌مه‌کی نه‌بووه، بیرى ئه‌م پیاوه‌ له‌ چاو
زه‌مانی خۆی سه‌مه‌ره‌یه‌. خانی بلیمه‌تیکه‌ له‌و زه‌مانه‌دا پتودان و رێ و شوێن بۆ ئه‌و

پادشایه دادهنیت که ئاره‌زووی دهکات بۆ کوردستان و ده‌لی:
 بۆ مه‌ش که ببایه سه‌ربلندیک
 زۆرزان و به‌بیر و مه‌رد و رهندیک
 ئینجا روو ده‌کاته پاره و دراوی حکومه‌ته‌که‌ی و وینه‌ی پادشایه‌که‌ی لی دها و
 ده‌لی:

نه‌خشی له دراوی مه‌ش درابوو
 بی نرخ و چرووک و باو نه‌مابوو
 خانی له ژیر دهستی تورک و عه‌جه‌مان بیزاره و فه‌رمانبه‌ری بۆ کوردان به‌لاوه
 شه‌رم و عاره و ده‌لی ئه‌گه‌ر پادشایه‌کمان بووبووایه:

تورکان نه‌ده‌بوون به‌سه‌رمه‌دا زالی
 بۆ کوند نه‌ده‌بوینه لانه و مال
 چۆن بۆ عه‌جه‌مان ده‌بوینه ژیر ده‌ست؟
 ژیر دهستی شتی وه‌ها نه‌وی و په‌ست
 خانی بیر له هۆی سه‌ربه‌رزی و گه‌وره‌یی ده‌کاته‌وه و سی شت ده‌دۆزیته‌وه، یه‌کیان
 دلیری و ئازایی، دوهمیان مه‌ردی، سێیه‌میان دلئاوایی و به‌خشه‌نده‌یی:

ئه‌م بووکی جیهانه بۆ کوپیکه
 شیریکه‌ی به‌ده‌ست و شیردپیکه
 خشل و جل و شیرینی و نیشانی
 به‌خشینه به‌بیر و رتگه‌زانی
 پرسیم له جیهان ره‌قی له به‌ردی
 نه‌رمیت به‌چییه؟ گوتی: به‌مه‌ردی
 خانی که ئه‌م ئاکارانه هه‌موویان له کورددا ده‌بینیت و ته‌ماشاش ده‌کات هه‌ر ژیر
 ده‌ستن، تووڤه ده‌بیت و گله‌یی له چاره‌نووس ده‌کات:

دنیا که وه‌ها به‌به‌خشش و شیر
 بۆ پیاو ده‌سته‌مۆ ده‌بیت و ده‌سگیر

کورد چۆن دەبی دیل و چاره‌پەش بن
 کەمی راستە لە خوێشی دوورەپەش بن
 دەستەرزایی ئەمانە حاتەمیکە
 ھەر گوردی لەمانە رۆستەمیکە

خانی لە توورەیییەکەمی خاوەن دەبێتەو و دێتەو و سەرلەنوێ بە وردی
 سەرنجی ژبانی نەتەو و کەمی دەدات و ھۆی راستیی دیلییەکیان دەدۆزێتەو و دەزانێ
 کە ئالۆزی و ناکۆکیی ناوخیان و سەرپەقی و دەمارزلییانە، بەلام دلی نایە
 رێوپاست بیلێ و بەشیوەیەکی ھێجگار نەرم و مامۆستایانە دەری دەبێ:

ھێندەمی کە بەجەرگ و دوورەترسن
 کەمتر لە بەیەک گەیین دەپرسن
 کەس بۆ کەسی نابێ چاودەبەر بێ
 ھەرکەس دەیەوێ زل و لەسەر بێ
 لەم سەرپەقییە و دەمارێ زلیان
 بێگانە دەبن سواری ملیان

ئەمجار خانی دوامین دەرمانی دەرد و ئاخوین چارەمی دیلی و ژێر دەستی و ھۆی
 رزگاری و سەرپەزێ دەدۆزێتەو و دەلی:

کوردیش کە ببایە یەک دڵ و دەست
 دەستیان دەکەوت ژبانی سەرپەست
 پەیدا دەبوو باو و گەورەیی و ژین
 ناومان دەردەکرد بە بیر و زانین

***

وەکو لە پێشەو و گوتمان خانی ئەم چیرۆکەمی کردوووە بەھانە بۆ دەربڕینی دەردی
 دلی خوێ، خانی شێوەی زیان و سەنگبایی مێشک و بیر و ئاکاری میر و بەگ و
 خانان و مەزنانی ئەو سەردەمەمی باش ھەڵسەنگاندوو و زۆر چاکیان تی گەشتوو،
 زانیویەتی کە پەیدا بوونی پادشایەک و کۆبوونەوێ دەستەلات لە دەست دەوڵەتیکدا
 بە کەیفی میر و بەگ و خانان نییە، تەنانت ناستوانی ئارەزووەکەشی بێ پەردە و

راسته و خۆ دهربریت، ناچار بووه ئهم چیرۆکه بهۆنیتوه و بهناوی سهرهتاوه له
 بابتهوه بدوئ، جگه له مهش دهیهوئیت مهیگیر رژی نهکات و پیاله ی بۆ پرکا و
 نهپسینیتوه و له پهستا بیداتی تا کار بکاته سهر دهروونی و هیزدار بکا دلای
 زهبوونی، له میر و مهزنان نهترسئ و رازی نهینیی خۆی دهربرئ، جا لێردها به
 شتویهکی بهرزی نهیبانه دهستی وهشاندوه و بهکوئخا و گزیریان ناو دهبات:

مهیگیر له دهسی مهده ههلیکه
 وهک گیانی نهمر مهیگی تیکه
 کوئخا و گزیر بهلان نهزانن
 دهرکهین کوڵ و خهم ئهویش لهوانن
 سهرخۆش بېم و بهخۆم بنازم
 نیازم ههموو ئاشکرا بخوازم

خانی جگه لهوه که مهترسیی له میر و مهزنان بووه، له خوئندهوارانی سهردهمی
 خۆشی دنیا نهبووه، چ بکا چاره چیه و بلئ چی؟ "که له شیریکی بیواوه بخوئنی
 سهری دهربرن"، گوئیکی له زستاندا بروئ سهرما دهیبات، چیکلدانهی خهک
 بیروباوهری بهرز و بلندی خانی ههلهنگرتووه، ناچار پهنا به خوا دهبات و
 دهپاریتهوه چیرۆکهکهی نهکهوئته دهس لاساران و خوئندهوارانیش لئی له ههرا
 نهدهن:

خوایه مهده دهستی پیاوی لاسار
 ئهو دلبره شۆخ و شهنگ و نازار
 پارانه وهمه له خوئندهواران
 بیهوده نهکهومه لێو و زاران

خانی پاش ئهوه که دهزانی کهس گوئ ناداته دهردی دلکهی، کهس قازانجی خۆی
 نانیتته پیناوی گه، کهس ئاماده نییه ههنگاوێک بهرهو ئامانجه بهرزهکهی ههلیتیت،
 تاک و تهنیا ههرا خۆیهتی و خۆی:

مهزنی مهکه ژیر و چاکه ناسه
 بۆم تئ نهگهیندرا چ باسه!

له عاسمانی به رزی ئامانج و ئاره زویه وه دهگه پیتته وه بۆ لای خۆی، ئهرکی خۆی
که ئه دبیتکه ئه نجام دهدات و دهیه وی تا بۆی بکری خزمهتی ئه ده ب و زمانێ کوردی
بکا، و کاریکی وا بکا:

بێگانه نه لێن که کورد نه زانن

بێ نووسهر و هونه ر و زمان

چیرۆکی مه م و زینی خانی وه که گه نجینه ی پر له گه واهیرات وایه، ده کری له زۆر
بابه ته وه لیتی بدوین، به لام له م سه ره تایه دا ئه وهنده به سه، خۆنده واران خۆیان به
وردی سه رنجی بدن و به ئاره زووی خۆیان گه وه ره ی نایابی لی هه لێژێرن.

۳

هه ژار ناوی عه بدوله رحمانه، کوری حاجی مه لا محمه ده، سالی ۱۹۲۱ له دایک
بووه، له بنه ماله یه کی زانای ئاینیه، هه ژار وه کو جاریکی تریش له سه ره تای
دیوانه کهیدا که به ناوی "ئاله کوک" وه چاپ کرا، نووسراوه بیر وردی و باریکبینی له
نالی، میللەت دوستی و نیشتمان په رستی له حاجی قادری کو بییه وه وه رگرتوه.

حاجی مه لا محمه دی باوکی هه ژار هه رچهنده زانای ئاینی بوو، چاو له دهستی
پێ ناخۆش بوو، نهیده ویست به یارمهتی ئه م و ئه و بژی، خه ریکی بازرگانی بوو.
بژێوی خۆی به دهستی خۆی پهیدا ده کرد و کاروباری ئاینی خه لکی به خۆپایی
ئه نجام دهدا. کهس و کاریان له لادی زۆر بوو، هێندیک زهویوزارشیان هه بوو، جا
سه بارهت به مانه، هه ژار له ژیا نی خه لکی ناوبازار و مه لا و فه قی مزگه وت و وه رزێر
و جووتیری لادی شاره زایه، واته له هه ناوی گه لدا ژیا وه به ئیش و ئۆف و ره نج و
ده ردی گه ل ئاشنایه. گرینگترین لایه نی شیعه ره کانی هه ژار ئه مه یه که به زمانی
ساکار و بێ گری و قوړتی گه له، ژیا نی گه ل نیشان دهدات، ئاوات و ئاره زووی گه ل
ده رده بری، ده ردی گه ل ده ناسی و ده رمانی بۆ ده دوژیتته وه.

هه ژار شاعیریکی دل داری نییه، عاشقی چاری که ژال و گه ردنی پر خال نییه،
عاشقی کێ و که ژ و به ندهن و چیا و شیو و دۆلی کوردستانه، شهیدی گه لی
خۆشه ویستی کوردانه، له پێناوی کورد و کوردستاندا گێره و کێشه و چه ره سه ربی
زۆر و زه وهند و بێ ئه ژماری دیوه، به لام شاعیریکی نازا و دل قایمه، سه ری بۆ هێچ

تەنگ و چەلەمەيەك دانەنەواندوو، بەھێزی بیروباوەری خۆی لە بەرامبەر ھەموو تالی و سوێری و سارد و گەرمی رۆژگارددا راویستاو، ھەرگیز لە شیعەرەکانیدا ھاواری خۆی ناکات، ھەمیشە بە پەرۆشی گەلەوھە.

ھەزار مێشک و بیری ھەراو و بەرینە، ئازادیی بۆ نەتەوھێ کورد و گشت نەتەوھەکانی تریش دەوێت. ھەزار لایەنگری ئاشتییە و دوژمنی شەڕ و جەنگە. ھەمیشە نووکی رمی قەلەمی رادەدێرتە چاوی ئیستیعمار و دیکتاتۆری و کۆنەپەرستی و دەرەبەگی. ھەرکەس شیعەرەکانی بخوینێتەو ئەمانەیی بە ئاشکراییی تیدا دەبینێت.

گەلێ شیعەری ھەزار بە زمانی ئازەربایجانی و رووسی وەرگێراون، سەر بەخۆیان لە رۆژنامەکانی ولاتەکانی سۆڤیەت تەنانەت لە رۆژنامە ھەرە گرینگەکان وەکو: "پرافدا" و "ئازفیسیتا" دا چاپ کراون، ھەزار لەم سەفەرەدا کە چوو ھەڵەبەستی سۆڤیەت بە ئەندامی شانازی دەستی نووسەرانی ئازەربایجانی سۆڤیەت دیاری کرا. بە کورتی ھەزار بەکێکە لە رۆلەکانی کورد کە لەباری شیعەر و ئەدەبەو ھەڵەبەستی کوردستانی رۆشن کردووەتەو.

ھەزار لە ھەفائەتیدا راست و بە ئەمەگ، قسەخۆش و دەم و راویژ شیرینە، بێ فیز و بێ فروفیشالە، خۆپەسەند و دەمارزل نییە، لە بابەت بیچمەو ھەز دەکەم و ینەیتکی خۆی لەگەڵ ئەم سەرھاتیەدا چاپ بکات تا خۆتان ببینن و پتووستی بە گێرانیو ھەبێ.

ھەزار کە مەم و زینی خانیی لە راویژی کرمانجییەو بە سۆرانی دەگێرتەو، نەوەرگێراون و تەرجەمەییە، نەبەلگەییە بۆ ئەمە کە ئەم راویژانە وەک دوورمانی جیاوازی وان، بگرە ئاسەوارە بەنرخەکی خانی بەشیوھی رەوان و رێکوپێکی ئەمڕۆ و بەکوردی پەتی ژیاوندووھتەو و گیانی خانی بەم کۆماری دیموکراسیی کورد و عەرەبە و بەم ئازادییە کە ئارەزووی دەکرد شاد کردوو و بەرەیی ئەمڕۆی بە شاکارەکی خانی و رۆژگاری خانی ئاشنا کردوو. بەم جۆرە بەخۆداھاتن و بوورانیو ئەدەبی کوردی نیشان داو. ھەرکەس مەم و زینی خانی لەگەڵ مەم و زینی ھەزار بە وردی سەرنج بدات تی دەگا کە ئەدەبی کوردی چ مەودایەکی بێیو تا

ئاوا گەشاوتەتو و گەشتووتە ئەمرۆ، لە بازاری ئەدەبدا ئەمە کارێکی زۆر گرینگ و
هێژایە و خزمەتێکی گەورەییە بە ئەدەب و کۆلتوووری کوردی، ئیتر هومێد وایە هەزار
بتوانی پتر یاری دەی گەل و نیشتمانی بدات.

حەسەن قەزەلجی

به ركوليك له لايه ن وه رگير ده وه

له مه لبه ندى سوله يمانيدا باوه ده لټن "موكريانى نانې به نانې دهخون"، نيازيشيان نه مه يه نان ده گوشنه شقرباوه و به نان ده بخون، به لام من به مه شه وه نه و تستام چووم كورديم وه رگير اوته سر كوردى! جا بزاني چون و له به رچى؟ مندا ل بووم له ته مېنى سيزده و چارده دا فارسيم ده زانى و تازه ش گړوگالى كوردى خوښندنه وم كه وتبووه سر. له و روژگارهدا له مه لبه ندى نيمه نووسين و خوښندن به زمانى كوردى به رانېهر به ياساى دا گيركېران زور به گونا هيكى گوره ده ژمېردرا.

به لام خوښ گېرمى و مندا لى، زور بير له و ورده وردانه ناكاته وه. هاوړپه كم هېوو، توژيك به ته مېن له من زلتر و به بير و ژيرى زور له من باوه خوشتېر بوو ده مانتيوانى تاق و واز لير و له و ن نووسراوه ي به كوردى پهيدا كېن و خو بكوټينه ناوباخان و ده رى شار و زمانمان به خوښندنه و ميان رابښن.

يه كه م نووسراوېكى زورم لى خو ش هات كو مه له ه لبه سته كه ي حاجى قادر بوو كه ده توانم بلټم چاوى نيشتمان په رستيم به و پشكووت، حاجى هه موو شت بوو له بهر چاوم، داهينه رى كوردايه تى، يه كه م بزيشكى كه باش ده ردى كو مه لى ناسيوه و ريگه ي چاره ي نيشان داوه، ته نيا هونه رمه نديك كه ده ستي له كلكى نووسه ركه انى به رى به رداوه و بارى به ند و باوى له پى ه لگوټنى ناغا و پيرانه وه خستو ته سر رچه ي گهل خو شه ويستي و نيشتمان دو ستي و هوروژم بردن بى سر خوښمزان. تا روژيك گه يشتېنه نه مه لبه سته ي كه ده لى: ته نها نه مه وه ها نين ديباچه كه ي مه م و زين پيتان ده لى چلونن ئاكارى پياوى چازان. هه ياران! له پېش حاجيشدا يه كيكي ديكه بووه كه گه لى كوردى بانگ هتشتووه ته سر خوانى گهل په رستى و دنه ي داوون بى ژيانى سر به خو بوون و سر بېلندى و حاجييه كه ي نيمه ش يه كيكه له شاگرده نه مه گ ناسه كانى نه و.

كه وتينه پى و شوينى مه م و زين، به خوا دېتم وا روژيك هاوړپه كم به گه شكه يه كه وه

پیلی کیشام بۆ دەری شار و مەم و زینیکێ له ژێر بهرۆکی دەرخست و دەستمان کرد به دیباچه خۆتندنهوه، بهلام چت لی بشارمهوه هەر هینده بوو به راویژ تێ گه‌یشتین نیازی چ بووه، ئه‌ویش چونکه فارسییه‌کانمان ده‌زانی له‌وی به‌ولاوه هەرچی به‌ده‌وریا هاتین و چووین چمان بۆ به چ نه‌کرا و هەر ته‌قه‌مان له سه‌ره‌وه ده‌هات. رۆژگار سوورپا و که‌وتینه ده‌ربه‌ده‌ری و کۆلان گه‌پی، سالی ١٩٥٣ که له بوخاریست گه‌پامه‌وه و پازده رۆژ له جه‌زیره مامه‌وه، مەم و زینیکم ده‌ست که‌وت ئه‌مجاره عه‌ره‌بیشم ده‌زانی که خۆتندمه‌وه به‌شی زۆر زۆرتری تێ گه‌یستم، تا سالی ١٩٥٦ که که‌وته کوردستانی داگیرکراوی سووریا و به باشی زاراوه‌ی کرمانجی فێربووم، توانیم هه‌مووی ساغ که‌مه‌وه. تازه بۆم ده‌رکه‌وت خانی کێیه و چیی گوتوو و پله‌ی هونه‌روه‌ری تا کوێ بالا چوو.

مەم و زینی خانی گرینگیه‌که‌ی نه له‌وه‌دایه که چیرۆکێکی ئه‌ویندارییه و هۆنراوه‌توه چونکه چیرۆکه‌که به‌ر له خانی‌ش به‌سه‌تان سال هەر بووه، پایه‌به‌رزیی خانی نه ته‌نیا هەر له‌وه‌دایه که پێش هه‌موو کوردیک هه‌ستی به ده‌ردی کۆمه‌ل کردوو و نیشته‌یمان په‌رستی هیناوه‌ته روو، به بیرى من شتی زۆر گرینگ له‌و ورده‌کاری و بنووس لووسی و بوژییه‌دایه که شانی له شانی نیزامی گه‌نجه‌یی و ئاوره‌حمانی جامی داوه، ته‌نانه‌ت ده‌توانم بلیتم به‌جێشی هێشتوون.

هەر نووسه‌ریک له نووسه‌ره به‌ناوبانگه‌کان که لی‌یان ورد ده‌بیه‌وه هەر له مه‌یدانی‌ک و دوواندا توانیویانه خۆ بنویژن بۆ نمونه فیرده‌وسی له جه‌نگنامه و سه‌عدی له ئامۆژگاری و حافظ له په‌سه‌نی دل‌داری چاره‌په‌ش و باده و نیزامی له په‌سه‌نی جوانی و خه‌مباریدا سه‌رکه‌وتوون، به‌لام خانی به ته‌نیا هه‌موو شتیک بووه.

خانی له باسی خواناسی و په‌سه‌ندی پێغه‌مبه‌ر و پارانه‌وه و ورده‌کاری ده‌رویشانه‌دا ده‌ستی له هه‌موو که‌س نه‌ستاندوه. له په‌سه‌نی جوانی کچ و سروشتی خواکرد و پازاندنه‌وی کۆری به‌زم و ئاهه‌نگدا کێ ده‌توانی له‌به‌ری بکۆخی! له راووشکار و گه‌رمکردنی مه‌یدانداریدا تاقه‌ سواره هەر خۆیه‌تی. له په‌ند و ئامۆژگاری له ده‌ردی دل و لاوانده‌وه له پێک گه‌یشتن و لێک برانی دل‌داراندا ده‌ستی هه‌موو بوژی‌یکێ له ته‌خته به‌ستوه. "هەرچی جوانان هه‌موو لایانه به‌ته‌نیا لاته".

بابگه رینهوه سه نیشتمان په رستیه کې

وهره له گه لم بچینه وه سده ی یازدهیه می ناواره یی که ده بټه چه رخی حه فده یه می خاچ په رستان و له وټوه سه یریکی گه ری گه ردوون بکه ین بزاین باوی گه لپه رستی و نیشتمان خو شه ویستی گه ییووه چ راده یه ک؟

به لئی نهو بیره له ناو روژ ناواییه کاندا تاک و ته را په یدا بوو بوو به لام خو له روژه لاتي ئیمه دا ده توانم بلټم له هه موو ئاسیاشدا که س بونی نه کردبوو، خو به تایبه تی له م روژه لاتي ناوهراسته دا تا په نجا سالیس له مه و بهر سه روینی به ندوباو و نوټز و روژوومان هر به به ژن و بالای پاتشای موسولمانان هه لده گوت که نیازیشمان سولتانه کانی عوسمانی بوو.

فارسه کان بیجگه له شه خسی و وه خسی و جهنگی هه مهر و وه تمانی هزار سال له مه و بهر هیچیان به بیردا نه ده هات، حاره ب هر خه ریکی تالان و برچ و کوچ و کوچبار و مه ی و وستر له وه راندن بوون. تورکیش به ناوی ئاینه وه ده میان تی نابووین و به پیتاکی هه ژاری موسلمان کچ و لووسکه و باده ی کون و خوراکی تازه یان له پیس خویان ریز ده کرد.

له کوردستان ټکی پر له خان و ناغا و میر و بهگ و چه کمه ره قدا، له کورده وارییه کی به هه زاران پیر و مه لا و بوټزی وای تیدا بووه که هر یه کی خوی به نو مانگای زاو نه گوړپوه ته وه، هر گیز هه ستیان به هوره ی تورکان نه ده کرد. که چی له و ناوهدا مه لایه ک له قوژبنی مزگه و ټیکدا له شاری بایه زید که بیرتک له خوی ده کاته وه: هه یاران من خو م ده زانم له نیزامی و جه لاله دینی رومی که متر نیم و چه پټکم ده بهر فیردهوسی و سه عدیدا نییه. بک که س له من ناپرسی؟ بک ناوټرم لای که س بلټم منیش شتیکم؟ پټم ده لټن کوردی و کورتی، به لئی کورتم به لام بویه کورتم چونکه گه له که م دهستی کورته، چونکه هیچ په نا و په سیوټکمان نییه، چونکه که سمان نییه نرخی هونه ر کرده و همان بدا. نه گهر باوه ریش ناکه ن نه و من مه م و زینتک ده هونمه وه که هه زاری وهک له یل و مه جروون و شانامه و مانامه به توژیسی رانه گن با هه موو که س تی بگن که:

کورد هینده نه گیل و گیلز و کاسن
 داخم ئه و بئی که سن که ساسن
 ژیر و به دلن گه لیک دهمانن
 بئی خپویه بئی سهر و زمانن
 بۆمهش که هه بایه خپو و سهر دار
 به خشنده و ژیرو زیت و وشیار
 ژیری و هونه ری به دل کریبا
 ژهنگی له دلی هه ژار سهریبا
 من ئیسته له کۆری و ژه وانان
 ئالام ده شهکا له عاسمانان

خانی سێ سهه سال له مه وه بهر بیرى ئازاد بوونی خستوو ته بیرمانه وه، خانی
 داهینه ری نیشتمان په رستیه له رۆژه لاتى ناوه راستدا، خانی که سێکه شتیکی وا
 به نرخ و گه وهی به کوردی بۆ به جی هیتستووین که به زۆر شانازییه وه خۆی پتوه
 رانیتین و به سه ره به رزی بلتین: ئیمه خانیمان ههیه و گه لیکى خاوه ئی خانی بێ،
 هه رگیز نامری.

ئه وهی منى هینایه سهر بیرى وه رگیزانی مه م و زینی خانی ئه وه بوو: وهک گوته ئاز
 مه م و زینی خانی پریه تی له عاره بیی رهق و فارسى گران، ئه مهش نابێ له خانی
 بگرین چونکه ئه وه ده مه ی ئه وه پتی ژیاوه ئاوا باو بووه، هونه ر مه ندی هه ر کهس
 به وه دا ده رکه وتوووه زۆر وشه ی رهقی عاره بی و فارسى به کار بیتی. جابۆ ئه وه ده مهش
 به پتی ئه م رێ و شوینه خانی دادی هونه ر وه ری داوه.

من هه موو کهس بۆم بلێ، هه ر پتم وایه و لیشم روونه گه لی کورد درهنگ یان زوو
 رزگار ده بی و وهک گه لانى خوا پێداوی دیکه بۆ خۆی رێ و شوینی ژیا نی خۆی ریک
 ده خا و ناچار نابێ وهک ئیستا ته نیا گه لیک و به چه ند زمان بخوینێ و زمانى خۆش
 لێ به ر به ست کرابێ. جا ئه وه پۆژه ی من له بهر چاومه، کۆری کورد هه موو شتیکی به
 زمانى خۆی ده خوینێ و ئه گه ر زمانى بێگانهش فێربێ دیاره هه یج یهک له و زمانانه ی
 ئیستا خه ریک یانه به که لکی نایه و هه ر بیری شیان لێ ناکاته وه. ئه وه رۆژه کورد یکی

وات دەست ناکهوت له مەم و زینه کۆنهکهی خانی بگات چونکه هەر کەس عارەبی و فارسی و زاراوی کرمانجی زۆر باش نەزانێ و تۆزیکیش لە تورکی سەری دەرەچێ و زۆریش لە وشەیی سەیر و سەمەرەیی دەرۆشسانە ئاگادار نەبێ، مەم و زینی خانی بێ گرتوگۆڵ بۆ ساغ نابیتەوه. جا هەموو رۆژ لە کوێ یەکیکی وەک خۆم پەیدا کەین کە لە سایەیی دەر بە دەری و کوێرە وەری و شەپشەقی جیهان و چەرمەسەرەیی ژبانەوه بەناچاری فێری ئەو هەموو وردەکارییانە بکری! لەبەر ئەوە هەلم بەدەرفەت زانی و لە زستانی سالی ۱۹۵۸ دا لە جزیره "لە کوردستانی داگیرکراوی سوریا" مەم و زینی خانیم وەرگێرایە سەر موکوریانی یان بێژین سۆرانی.

بیخویننەوه ئەگەر پێتان باش بوو ئەوا ئافەڕیم بۆ خانی بنێرن، ئەگەر وەبەر دلێشتان نەکەوت ئەوا تاوانی من بگرن. بەلام منیش بۆ پینە و پەرۆی هەلە و چەوتییەکانم دەستە و داوێنی بوێژە کوردەکان دەبم و فەرماشتهکەیی خانی دووپاتە دەکەمەوه:

لێم وەر بگرن بە سینهیی روون
لێمی نەگرن، چ خۆشە خۆشبوون
بۆم پینە بکەن هەلەیی زمانم
بابیننەوه بێر منیش لەوانم

سوپاس بۆ خوا کە بە کوردی دروستی کردم، سوپاس بۆ خانەدانێ حاجۆ ئاغا لە جەزیره کە لە پەنانیشینی ئەواندا توانیم ئەمە بنووسم. سوپاس بۆ بارزانی کە بۆی چاپ کردم. سوپاس بۆ شۆرشێ گەلاوێژ کە دەتوانم بە ئازادی بلأوی کەمەوه.

هەزار

بەغدا ۱۹۶۰/۱/۱۵

مہم لاوی لہ پیسہ تی و گوناہ دوور   زین ٹو کچی وا بہ شہرم و رووسوور

دلداری له لانی زین و مەم بئ
 دەرژیه نمەوه زین و مەم له گۆڤی
 هەرگیز له جیهان نەبن فەرماوۆش
 بو خانی دەنیرئ ئافەرینئ

دل تەنگە دەدەنگی زیر و بەم بئ
 وا بکەم کە جیهانی بئ و بنۆڤی
 دەیکەم بە شتیکی وا تەر و خوۆش
 هەلبەستی وەها هەچی ببینئ

زۆر زانی و بیر و ویزهوانی
خانی وهکو رۆژه تیشکی داوی
ئهو باخی گولان و من بزارم

پارچیکه برا به بهژنی خانی
پیی ناوی بدهم پهسندی تاوی
بیر لهو دهکم و دهلیم ههزارم

ناویشی نه میر زهینه دین بوو

زیانی نه ده دین و بی به زین بوو

دیساجه

سه‌نامه به‌ناوی تۆ خوايه
چی بئی ئەمه پیت و پیتی نایه
سه‌ردیتری پهری ئەوین په‌رستان
جی ناز و نیازی خو‌شه‌وستان
رووناکی دڵ و بیناییی چاوان
گهر تۆ نه‌بی کئی ئەوینی دا وان؟
بئی ناوی تۆ نامه هیچ و پووچه
نه‌تنووسی بنووس که چ و کوروچه
ناوت بووه شه‌وچرا له‌به‌رمان
بق ده‌ردی ده‌روون ده‌بیته ده‌رمان
نه‌دیاری به‌ناوی تۆ دیارن
ئهو هویه که میتشک و دڵ له‌کارن
گیان به‌خشی و ژینده‌ری گیانی
ئاواتی دڵ و له‌به‌ر دڵانی
دڵخوازی و خو‌ت ئەوین و نازی
کارسازی و ساز و بئی نیازی
تۆی چوویه‌ته ره‌نگی به‌رگی سوورگۆل
تۆی بوویه‌ته سۆزی جه‌رگی بولبول
تۆ تیشکی له‌کۆلمی دلبه‌راندا
تینی له‌ده‌روونی دڵ ته‌رانددا
رۆژیت و که‌چی ونی له‌به‌رچاو
رووناکی نه‌چه‌شنی ئاگر و ئاو

هەرچی کـــه دیار و نادیاره
 بۆ تیرهی ئادهمی له کاره
 عاسمانی کهوا زله و بهرینه
 هەرچی که فریشتنه و بهرینه
 دهزگایهکی وا به سوور گهوره
 ساماله مژده ههتاوه ههوره
 تیریزه ستیره رۆژه مانگه
 چی جانهوهره و روا و کانگه
 ریشه و رهگهزیک لهناو زهویدان
 هه لاسک و چل و وهچی لهویدان
 ئهه چهنده شتی بهنرخ و هیژا
 دلخووشی دهدهن له بۆن و چیژا
 چی دل دهیهوی ببیته خوراک
 چی لهش دهیهوی ببیته پوشاک
 هەرچی لهمه دووره یا نزیکه
 بۆ ئیمه به رۆژ و شه و خهریکه
 تۆی ریکخهری هه سهروبهریکی
 بۆمان به تهکووز و ریکوپتیکی
 داوتینی بهبی ژمار و سامان
 لای ئیمه نه بیر هیه و نه پامان
 زۆر بهدنهکین و پئی نهناسین
 نانی تۆ دهخوین و بی سپاسین
 ئهه خوایه به دل نهزانه خانی
 خۆت فیتری سپاسی کهه زمانی

په سندی خوا و پارانهوه

ئەي هينەري هەردوو عاسمانان
ئەي دووری هەموو هەلە و گومانان
بئى رۆلە و داک و باب و کاکى
بئى هاوبەش و تاک و پاک و چاکى
نیتن چ وهزیر و یاریکارىک
لات وهک یه که پادشا و ههزارىک
هەر بووى و دهبيت و پایه داريت
چوونت نییه تا ههتا له کاريت
تۆنه چیه زمانى لال و پالە
بیرت له دلای بئى مشت و مالە
عاسمان و زهوى و مرۆ و فریشته
هەرچی ههیه ورده یا درشسته
دارا و رهبن و بهنىو و بئى نئو
دار و دهوئن و کهژ و بهژ و کئو
چئو و چل و چال و نزم و بالە
چى خوشه چ تال چ پرچ والا
هەرچیکى له ناخى ئاخ و دهريان
هى چووته بناو ئهوى له سهريان
به رهههه بوو بهههه کى و نىگارت
سهه سووپه جیهان له کاروبارت
لهو بهرزیهه کۆشکى ههوت نهۆمه
کۆکۆ له دهوورى ستیره کۆمه

هينديکي چه قيو هيند گه ريدهن
ديارن کهم و زوړی دووره ديدهن
مانگی گهش و روژي روشنيدهر
شينکهي له زهوی دهبيتته راخه
چوار نالي و شهش رهخی هه واکر
ماکی گل و باو و ئاو و ئاگر
خهست و شل و توند و خاو و گشتی
توی دانه و رانه ری له گشتی
هه ریه که له به زهت به پار و پشکه
تیشکت له هه چی نه داوه وشکه
داهینهری پاکی بی نموونه
توی بونه نه گهر نه بوون و بوونه
چی پاشی دهبی و چ هات له پتیشین
چی باوه ری بیت هه یه و چه بی دین
هر گیان و دل و سهر و زمانیک
هه ریه که له تو شان ددها نیشانیک
هیچ شت نییه توی نه تیکه لاوی
به رچاوی ونی خیری بلاوی
چی زیندووه لاشه توی گیانی
تو ژانی نه مانده ری ژیانی
توی خشلی له رهنگی خوشه ویستان
توی کینه له ناو دلی نه ویستان
شیرن دهکویه شه کر له په رویتز
فه رهادی له ژین وه ریتز و پر بیتز
یوسف ده به یه په نای زه لیخا
تا دهست و دلی بدا به تیخا

مهجروون و لهیل دهکەیتە ناکام
 رامین و وهیس له یهک دهکەهی رام
 دات وامقی شەنگ نیشانی عەزرا
 له سوۆی دلی خەو له چاوی دەزرا
 پیری له جیهان به دووری چازان
 بۆ کیژێ دەنێریه بهر بهرازان
 لولوپهری خۆشه‌ویستی نازدار
 وات کرد که له رۆژ ببێته کپیار
 تۆ دات به چنار بلندی بالا
 تاق‌تاق‌که‌ره‌ و له دهووری هالا
 ده‌روینی له‌ناو دپوو و گ‌و‌لی ئال
 بۆی شیت ده‌بی بولبولی ژیان تال
 ره‌نگان ده‌خه‌یه‌ گیا و گل‌ووکان
 چووکان ده‌خه‌یه‌ جرووک و نووکان
 گرپێکی ده‌خه‌یتە سه‌ر چرایه
 ده‌پرووژی په‌پووله به‌م هه‌وايه
 جوانکردنی دل‌به‌ران له تۆیه
 دل‌دار که هه‌زار و دل به‌سوویه
 ئه‌و دل ته‌پی و ئه‌وینی دل‌گی‌ر
 که‌زیه‌ی که له مل ده‌بن به زنجیر
 کێ کردی به یه‌کتی به‌ران‌به‌ر
 کر تن که گه‌ش و ره‌شن سه‌ران‌سه‌ر
 ئاوینه و ئاو که دینه وینه
 جوانیتە له روونیان هه‌وینه
 ئاوینه‌یی پێشی توتییانی
 کێ دیتی شتی که توو تیانی

تۆی دل دهگـریت و بۆ به هانه
 خال و کهزی دهینه داو و دانه
 تۆ هەرچی بلتی ئهوی ده بیژین
 چیمان بدهیهی لهوی ده بیژین
 دلخوازی دلی مه تۆی خوایه
 لهو پتوه شتی له دهست مه نایه
 ریگا ههله بوون و شارهزایی
 سه ر پشته به دهستی تۆن دواپی
 هه ر کهس دهتهوی بجی به تالان
 پابهندی دهکهی به بسک و خالان
 هەرچیکی که خۆت به زهت پیاهاات
 سه ره رزی دهکهی به هات و داهاات
 ئادهم له قوړی پتر نه بوو که
 ویستت له فرشته بوو به روو که
 عیسا له فوړکه دل په سنده
 نازداره له پيشه جی بلنده
 ئیدریس بووه ئاشنا به پازنی
 پیرۆزه به بهختی خۆی دهنانی
 ئه هریمه نی ریزی لی نرابوو
 لای تۆوه بوو هیـزی پی درابوو
 نوێژی به هه زاره داده بهستن
 سه ریچی نه بوو له تۆ په رستن
 رووی دانه نه واند له بهر کهسی دی
 ئادهم په رسی که مایه سی دی
 بیگانه په رستی نه بوو پیشه ی
 به دبهخت و کلۆله بۆ هه میشه ی

کردت به نه مر له ئاگری سوور
ویستی که نزدیک ببی خرا دوور
دهرناچی سه رم له کاروبارت
کئی وا بووه بووبی ئاگه دارت
خواناسی مه زن گوتی به پراسی
تۆمان وه کو تو هه بووی نه ناسی
خانی ده بی چی له تو بوژی
گیژی که سه ری ده خاته گیژی
له و باره خه ریک ببی به هه رجوور
ریگهی هه له یه و له تو ده کا دوور
جا یاری ده ری مه گین خوا بی
په یغه مبه ری سایه دا و په نا بی
تو خوا یه کی گه و ره و گرانی
په یغه مبه ری ئاشنا که خانی

چۆنیه تی و گهۆرهیی پتفه مبه ر

روون بووه ته وه هه رچی هه س دوولایه
یان هه ر هیه یان له هاتنایه
ئه ویا نه که هه ر هیه خوایه
چی دیت و ده چی له ده ست ئه وایه
کر گه ر بوو ده زانی هه یشه کرگار
بو هه ر شتی ساز که ریکه ناچار
بروانی ده زانی ده فر و ئامراز
وه ستایی نه بی چلۆن ده بن ساز
کر رۆچنه یی روونی کرد گاره
بروانی له خو ۆت خوا دیاره
گه نجینه یی گه وه ری وه شیراو
پاش په رده یی کرده دیته به رچاو
چی جوان و به نرخی ئه م جیهانه ن
له جوانیی خوای مه زن نیشانه ن
ئه م چه ند کر و کاری بی بزاره
ویستی له سه ری هه بن ژماره
پیش هه ر شتی کار سازی زانا
هینای ته ته له و بنووسی دانا
خۆی ئیکه م و ئه و یه که م گیانه
زانای یه که مه و نه لیک جیا نه
به روا له که سی نه هه ر یه کیکن
هه رسی وه کوسی گرتی لکیکن

دای جوانی نه‌مر برووسکه یه‌ک له‌م
 پټ‌غه‌مبه‌ری ئټمه‌هاته به‌ره‌م
 نه‌و تیشکی خواجه بۆ‌ه‌میشه
 بۆ‌ه‌ر شتئ بووه‌ته پنج و ریشه
 گیانان له‌ گیانی نه‌و په‌یابوون
 چهند تیره و هۆز له‌ یه‌ک جیابوون
 هی به‌خته‌وهر و به‌ره‌ی به‌خت ره‌ش
 چی ماون و هه‌رچی چوونه ناو له‌ش
 سه‌ریاکی له‌ تیشکی روونی نه‌و بوون
 گش هاتن و بوون له‌ بوونی نه‌و بوون
 هیشتا نه‌ زه‌وی نه‌ عاسمان بوو
 نه‌و سه‌روه‌ری هۆزی سه‌روه‌ران بوو
 عاسمان و زه‌وی له‌به‌ر نه‌وی بوون
 بۆ‌وی بوو فرشته سه‌رنه‌وی بوون
 پټ‌غه‌مبه‌ری بوو له‌لای خوا نه‌م
 پټ‌ خوټیه‌کی قور بوو باوه‌ ناده‌م
 نه‌و په‌نجه‌ره‌یه و خوا ده‌وټ‌پ‌را
 تیشکی له‌ دلی ره‌شی مه‌ گټ‌پ‌را
 شایئ بوو له‌ به‌رگی بی نه‌وايه
 پټ‌غه‌مبه‌ری رۆژگاری دوايه
 دیتی له‌ جیهان نه‌دین نه‌ باوه‌پ‌
 هه‌ر خواری و چه‌وتیه‌ و هه‌له‌ و که‌پ‌
 خوانی له‌ ره‌وشتی چاکی دانا
 دل‌پاکی و پاک ره‌وشتی پ‌انا
 چی بت په‌رسته و چه‌ جوو و چه‌ که‌وره
 بانگ هیشتنی کرده خوانی که‌وره

خاقان له په نای ده هنده یی وی
 ناویانگی دهرچوو به نان نه دیوی
 هیرقل نه گه یی به تۆز و گهردی
 قه یسه سهری خوی دها له بهردی
 قبتی و حبهش و فرهنگ و رومان
 دایانه رچی قه راج و دومان
 ئالای ده سی ئو شه کا له بالا
 کیسرا سهر و لاشی که و ته چالا
 چی دین و گه لن له ناوی بردن
 یان تهرت و تونا و بلاوی کوردن
 ئاورگی مراند و گاوری کوشت
 جیگابتی کش به ئاگری شوشت
 تهورات و زه بوور نه مان له نیوان
 ئینجیل په ریه شکوت و کیوان
 عیسا گوتبووی که مابوو هینگی
 پیغه مبه ری دئ له ئیوه مزگین
 دلخوازی ده ویست به ده ست و به زمان
 شیری له ده سا بوو، دم به قورعان
 هر له ده و مشاوه کار و ئاکار
 ترسینه ر و موژده در به یه کجار
 زورزان بوو له گه ل نه خوینده واریش
 زور نان بده بوو له گه ل هه ژاریش
 شوانتیکی هه ژاری بی که س و کار
 چند تاجی په راند به تیخی مووکار
 بی له شکر و چهک بوو سهرزه ویی گرت
 هر خوژگه به وه ده سی وه ویی گرت

بۆ جهنگى كه له شكرى دهكيشا
 پيشمهركه فرشته بوون له پيشا
 بى خيوت و بارهگاه و هيوان
 هه وران له سهري دهبوونه سهيوان
 دهيدىن چه هه بان له پاش و پيشى
 كهس نهيدى كه لى بنيشى ميشى
 چهند گفى له يهك دهما دهبيستن
 جياوازي نهبوو چه سهد چه بيستن
 سايهى نه دهكهوته سهر گل و خۆل
 وهداوى دهكهوت گز و گيا و گۆل
 دهيدواند لكهدار و بى گيانان
 دهپرسىيه وه دادى بى زمانان
 گياندار و ژى ياوى هه شوينى
 كى مابوو كه باوهري نههينى
 بى جگه له برى كوراني ئاهم
 تا ببه بزوتى ناو جهه ندهم
 ئيتىر له زهوى و له عاسمانان
 له فرشته و ئادهمى و گيانان
 كهس نايهته ريزى سهروهري مه
 بى ئه و نيبه كهس په نادهري مه
 كى په پرهوى ئه و بى سهرفيرازه
 شانازى به خۆى دهكا و به نازه
 رى و شوينى ئه وه كه راسته رپيه
 بيبه يته سهري خوا له وپيه
 پيغمبهري جوولهكان دهزانن
 زاناي مه هه مووى وهكى ئه وانن

پېنسىد زله پالەوانى گاور
 سەرىپاكى لە جەنگ و كېشە ئاور
 بۆ يارىكى ئەو دەبوون بەرەنگار
 مردن بوو دەبوو ھەلەن بە ناچار
 لەوبارەو ھەرچى بەدگومانن
 كېشەى چ دەكەن! گەلەنە زانن
 قورعان و وتارى ئەو بېرۆنن
 ھۆشيان ھەبى تى بگەن كە چۆنن
 چواريارى چلۆنى ھەلبۇراردوون
 فەرمایشى چۆنى راسپاردوون
 ئەى شاى مەزنى بلىندپايە
 عاسمان و زەھويت لەبەر دەسايە
 چۆن رېم دەكەوئى بدەم پەسەندت
 خواى گەورە دەدا پەسەندى رندت
 تۆزى لە پەسەندى تۆيە ياسين
 بەو بۆنەو ە ئىممە تۆ دەناسين
 خۆى سويىندى بە تۆ بخۆت چ ماو؟
 رېگا لە زممانى من بېراو
 گەر ئىمە ھەمان بى سەد ھەلە و سووچ
 سەد جار بگەپتەن لە دووى پرپووچ
 ھېشتا لە بەزەت ھومىدەوارين
 بەخشەندە ئەتۆى و ئەم ھەزارين
 خانى كە گەلەن گوناھكارە
 ناپاكە نەزانە نالەبارە

هيوای ههيه پیت که لیتی ببووری
له و پۆژی ژماره نهگری دووری
ناتوانی له پتوه سهربه خو بی
با پهیرهوی یارهکانی تو بی

پنځه مېږ ده کاته نکا کار

نهی بڼه یی بوونی دوو جیهانان
میوانی خوا له عاسمانان
شابازی و پاتهخت مه دینه
شانازی به تویه نهم زهمینه
له وزه ی هه موو کهس به دووره کردهت
قامک دهنوینی مانگ دهبی لهت
ناماده کراوه نه سپی بالدار
داخوازه به دل که توی بی سوار
تیژتر له برووسکه په که به رهو ته
سهرداری فرشته پیش جلّه و ته
نویه رزی و هرچی وا له و تیه
پیشوازن و گشتی چاوه پ تیه
جی بیلّه بلندی عاسمانی
نیزیکی خوا به ژی که وانی
به و جی که ده چی که سی نه که یوه
بی په رده له که ل خوا بپه یوه
بخوازه نیاز رهوا ده بن بۆت
بیدوینه که لی له مه پ که لی خۆت
دهسکاری نهوین له خاک و خۆلین
که به خسته وهرین و که کتۆلین
نیازی نه وه که هه بین و که ربووین
ریمان که نشان نه دا له دهست چووین

هتیزی ئهوه هتیز و پتیزی پی داین
هر خۆی له بهریتوه ریزی لی ناین
ئهو بهو پله بهرزییهی گه یان دین
خۆی رازی گرینگی تی گه یان دین
دهیزانی زه بوون و ناته وانین
ئهم رازه گه رانه ناتوانین
بو کرده وه مان له رۆژی پتیشا
هر خۆیه تی ری و شوینی کیشا
دهسکردی ئهون به دین و گساور
لای چه شنی به کن به ههشت و ئاور
هه رچه ن به رواله لیک جسیایه
هه ریه ک رهوشیکی ویی تیایه
سوچمانه له بهخشش و بهزه ی ئهو
بیت باوه پی تاوی توو په یی ئهو
ئاوړگ و به ههشت له میژه چی بوون
هر شت به ری ئیمه جتیه چی بوون
هه وری به زه یی که بیت ته ریژن
بو یار و نه یار ده بیت ته جیژن
گه ر توو په یی بیت ته روو به یه کدهم
گر ده گری به ههشت وه کو چه هندهم
گه ر گاور و گه ر گونا هبارین
گه شتمان له بهزه ی هومیده وارین
ده ریای به زه یی ده با بجوشی
چه وتی و هه له یی مه داپوشی
تو شوانی و ئیمه په ز له په یتان
وهک گورگه ددانی چیره شه یتان

رېگه‌ی مه‌ده کيس له ئيمه بينی
هر دهرفته‌ی بی ده‌مانر فیتنی
کاری مه‌که نه‌و به ئيمه خوش بی
گوړی نه‌وه بيبه‌ش و پرؤش بی
هر خو‌ی بکړیتنه ده‌سته چيله
له‌و ناگری پر پره‌نگ و ژيله
رزگاری ببی به‌ره‌ی گونا‌ه‌بار
بو‌یان له خوا ببه‌ تکا‌کار

به دبەختی کوردان دەلی و

به مهردایه تسیان هه لده لی

مه یگێر وهره توخوا دهسا دهی
بۆم تیکه دهجامی جهم قومی مهی
تا پیا له من جیهان نوما بی
دلخوازی مه گشتی ئاشکرا بی
روون بیته وه بۆم شتی نهیتنی
پرسیکی گرانه بۆم هه لیتنی
ریشویننی وه هایه چهرخه گهر دوون
نه ویا به تییه له پاش به رزبوون
به دبەختی سهری له ئیمه داوه
تۆزکالی که مایه سی نه ماوه
ئاخۆ ده بی رووکاته که مبوون
یاخۆ هه ده بی به مانی گهر دوون
تۆ بلی که هه لی چ زوو چ دیریک
بۆ ئیمه له عاسمان ستیریک
بهختی مه له خه وه لستی جاریک
جاریک بکه ویتته کاروباریک
لین هه لکه وێ جیهان په نایه ک
پهیدا بی بۆ مه پادشایه ک
بۆ نووکی بنووس په یابی مایه
شیری هونهری مه بیته کایه

ئەم بەختە پەشەی لەسەر مە راکا
 کوردیش لە جیهان برەو پەیاکا
 بۆ مەش کە ببایە سەرلەندیک
 زۆرزان و بە بیر و مەرد و رەندیک
 نەخشێ لە دراوی مەش درابوو
 بێ نرڤ و چرووک و باو نەما بوو
 بێ سۆیە کە زێر و زیوی ساکار
 نرڤی نییە چەشنی هی نیشاندەر
 بۆ مەش کە هەبایە پادشایێ
 خوا تانجیکێ پێ ببەخشایێ
 پەیدا دەبوو رێز و گەورەیی و ناو
 رەنگ و کری مەش دەهاتە بەرچاو
 ئێمە لە کەساسی دەردەهێنا
 بێستانی هیوای وەبەر دەهێنا
 تورکان نەدەبوون بەسەر مەدا زāl
 بۆ کوند نەدەبووینە لانه و مال
 چون بۆ عەجەمان دەبووینە ژێر دەست
 ژێر دەستی شتی وەها نەوی و پەست
 هەر رۆژی بەرێ خـوای توانا
 رۆم و عەجەمی لەسەر مە دانا
 بێ شەرمییە ژێردەستی ئێمانە
 ئەم شەرمە لە پیاوێ گەرەکانە
 شورەییە لە میر و نامداران
 سووچیان چییە هۆنەر و هەزاران
 کێ دەستی درێژ بکاتە شیرێ
 هەرچی بیهوێ دەخاتە گیرێ

ئەم بووکی جیهانە بۆ کوپیکە
 شیریکێ بە دەست و شیردێکە
 خشل و جل و شیرنی و نیشانی
 بەخشینە بە بیر و رێگەزانی
 پرسیم لە جیهان رەقی لە بەردی
 نەرمیت بە چییە؟ گوتی بە مەردی
 دنیا کە وەها بە بەخشش و شیر
 بۆ پیاو دەسەمۆ دەبێت و دەسگیر
 سا خواپە لە تۆ سەر دەمێنم
 لەو گێژە چلۆن سەرم دەرنم
 کورد چۆن دەبێ دێل و چارەپەش بن
 کە ی راستە لە خۆشی دوورەبەش بن
 بۆ بەخشش و دڵ بەناو و دەنگن
 شیرن لە هەرا پلنگی جەنگن
 دەسترزۆدی ئەمانە حاتەمیکە
 هەر گوردی لەوانە رۆستەمیکە
 بۆ رۆم و عەجەم وەکو دیوارن
 ئەم ھۆیە کەوا کەز و ھەژارن
 گۆپالی دەسی ئەوانە ئێمەین
 بۆ تیری بەلا نیشانە ئێمەین
 خۆیان لە گەپ و ھەرایە دوورن
 کورد بەند و کللی سەرسنوورن
 یەک ھێرشێ بۆ سەر ئیدی بێنی
 ھەر کورده دەبن شەلالی خۆینی
 ئازایی و بەخشیشی بپرسی
 مەردایەتی و دڵ و نەترسی

ھەر بۆكۈرى كوردسان ھەيە و بەس
 نەدراوہ لەبەر ئەوان بەشى كەس
 ھىندەي كە بەجەرگ و دوورە ترسن
 كەمتر لە بەيەك گەيىن دەپرسن
 كەس بۆكەسى نابی چاودەبەر بى
 ھەر كەس دەيەوى زل و لەسەر بى
 لەم سەرپەقييە و دەمارى زليان
 بىگانە دەبن سوارى مليان
 ھەر خۆيەتى زل كەوہ و رەش و بۆر
 ھەر بۆيەيە بوونە ھىزى خۆخۆر
 كوردیش كە ببايە يەك دل و دەست
 دەستيان دەكەوت ژيانى سەر بەست
 رۆم و عەرەب و عەجەم سەر بەر
 بۆ ئىمە بەنى دەبوون و نۆكەر
 پەيدا دەبوو باو و گەورەيى و ژين
 ناومان دەردەكرد بە بىر و زانين
 جياواز دەبوو گەفتى پاك و ناپاك
 پەر نرڭ و بەرئىز دەبوو شتى چاك

هۆی نهم نووسینه و داد له دهست

گهره ووونی چه پگهر

تۆمهز له وړی و نه زانیی خانی
دمشستی هونهری به چۆلگه زانی
واتا نه به زیرهکی و به ژیری
سه ربه رزی هۆزی هاته بییری
لاساری هینایه بهر به سه رچوو
با پیشی بلین له ریگه ده رچوو
پالوی رزاند و تلستی نووشی
وهک فارسی وا زمانی خووشی
هۆنیوه ته وه به بهند و سالتیک
بۆی ماندوو بووه به هۆی خه یالتیک
بیتگانه نه لێن که کورد نه زانن
بی نووسهر و هونهر و زمانن
پیمان نه لێ وێژه وانی بیرو
دلدارای نه بوو له ناو گهلی کورد
کوا ئیوه نه دلته پنه دلته
لهم ریگه نه ریپه ون نه ریپهر
بیبهش له گپی لهشی و گیانی
دلپهش له ئه وینی راسته قانی
کورد هینده نه گیل و گیلز و کاسن
داخم نه و بیتکه سن که ساسن

ژیر و به دلن گه لیک دهزانن
 بی ختویه بی سر و زمانن
 بۆ مەش که هه بایه ختو و سەردار
 بهخشنده و ژیر و زیت و وشیار
 ژیری و هونەری بەدل کەریبا
 ژەنگی له دلی ههزار سەریبا
 من نێستە له کۆری و ژەوانان
 ئالام دهشەکا له عاسمانان
 دەم خستەوه ژین مه لای جزیری
 پێم زیندوو ده بوو عەلی حەریری
 واشاد ده بوو پێم فەقیی تەیران
 گیانی به فرین ده هاته سەیران
 چ بکەم که گەلی کەساده بازار
 کووتاله که باشه نیمه کەریار
 پایە هونەران به پاره بهنده
 هەر کەس که ههزاره کاری گەنده
 هەر کەس له رێگه‌ی دراو و قۆشه
 سه‌رخۆشه نه‌خۆشه دلپەرۆشه
 زانستی هه‌مووی بدهی به پوولتی
 پیت وا نه‌بی کەس ده‌سی بجوولتی
 کەس ناکا به مه‌یتەری خو جامی
 راناگرێ به نوکەری نيزامی
 دیتمان که جیهان وه‌ها شتواوه
 هه‌رجه‌نگ و هه‌را له‌سه‌ر دراوه
 ویستم که بێم به زێر دروستکەر
 لیتی که وتمه کار و بۆم نه‌چۆ سەر

تا بۆم وه گه پێ زیان له نیوه
 چاوم له شتێکی دی بریوه
 چون فیل و فهره ج نه پيشه مان بوو
 بێ نانی بهشی هه میشه مان بوو
 دین پۆیی دراو نه هاته بهر بار
 خۆم داوه ته مسگهری به ناچار
 شێراوه بوو خسته دهه مسی خۆم
 وا په لك و بنووس ههیه و نزاگۆم
 پاڤانه وه گه م رچێکی زانی
 له و رێگه وه گه یه کامه رانی
 ئه و پووله ئه گه رچی پاره ناکا
 تالایی ژيانێ چاره ناکا
 بێ فیل و گه په ئه گه رچی ورده
 کرمانجیه خۆشه و یستی کورده
 رووسوورده مسی مه خو نه زیوه
 یان زێره بڵێن که نیو به نیوه
 پوولی مه به بێ نرخ مه زانه
 هه ر پاره یه سووکه بێ نیشه نه
 جوان بێ کچ و کهس ئهوی نه خوازی
 ئه م ههش به سه ره به چی بنازی
 نووسراوی هه ژار و بێ په نایان
 بێ باشه له زاری پادشایان
 بێ نرخه له لای گه لێک له ژیران
 هه ژایه له کن گه لێک به بیران
 مه زنی مه که ژیر و چاکه ناسه
 بۆم تی نه گه یه ندرا چ باسه

ئەو مېرە كە مېرزايە ناوی
 سەرچاوهی ژین و پیتە چاوی
 تیشکی دلی رهش وه پوون دهگپری
 پوولیکی چرووک دهکاته زتیری
 سه د مس بی که چاو بگپری پيدا
 سهرپاکی دهبن به زتیر لهجیدا
 گهر تووپه بی زل دهخاته بهردهست
 دلخوش بی بلند دهکا شتی پهست
 وهک دیل دهگری ئەوانی پاشان
 وهک رووت بهره لا دهبن له پاشان
 هر رۆژی ههزار نه دار و بی جی
 هر تاوی سهتی گه دا له سه ر ری
 گیرفان هه موو داخن له بهخشین
 بۆ وانه نه له مپهره و نه په رژین
 چاوکی خشاندا به مندا
 دهپسا رهگی بیکه سیم له بندا
 ئەم گفته هه موو دهپوونه هه لبهست
 وردهم وهکو زتیر دهچوو دهمودهست
 چ بکه م دلی هیندی تی خزاوه
 جیگایه کی بۆ مه لی نه ماوه
 ئەو خوشییه بهس بهشی نه زانه
 خوايه ته مه نی بدهی جوانه

پنجدہستہ کی بو چیرؤکی

مہیگیر لہ دہسی مہدہ ہلٹکہ
وہک گیانی نہمر مہیہکی تی کہ
تا بہو مہی گیان و دل بہخٹوکہر
تاوڑکی گہرم بکھین دل و سر
مہیگیر بکہ پیالہ ناوی شابوون
ئو ناوہ کہ چاوی دل دہکا روون
خاوتن بکہوہ مڑی قریژم
سہرخوش کہ دلی نہزان و گیزم
مہیگیر دہ بہ گہوہرین پیالہ
لہو شیلہ رہوان و پاک و نالہ
یاقووتی تواوہ لہعلی ناوہ
خوشاوی دور و دوری خوشاوہ
رہنگخوش و بہچیز و خوش بہرامہ
دہنکی کہمہ بپرسہ کامہ
دہنکی دوری رووتی تی بہاوی
خوہدانہکی رووتی وہک گولاوی
زوزوو بدہ دہستی مہی پەرستان
ئو کوری کہ ہیشٹہ دل لہ دہستان
تا پیالہیی دل بہ مہی بکھن رہنگ
تا ساز و بہدل بی بہزم و ناہنگ
مہپستہوہ بیاندری لہ پستا
تا بی بہش دہبن لہ ہوش و ہستا

لهو به خششی زځر و دوور له هه ژمار
 به شکو له دلوتی بیمه به شدار
 گه شکو می می شیلهداری بی گه
 خوشاوی تری بهری رهزی ته
 کارکی بکاته سهر دهر وونم
 هی—زرداری بکا دلی زه وونم
 تیشکی بکویتته گیانی تاریک
 دل بیتته سهری خه یالی باریک
 دا تیری هه ناسه کاریگر بی
 بیرکم بشکینتی سه د چه پر بی
 چلک و چه پهللی له دل دهر تنم
 دهر چم و مکو بولبولان بخوتنم
 دل مردنی بهس بی هستی بفری
 با شهرمی نه هیلتی پهرده بدری
 کوردانی و لاوکان ببیژی
 چیژی له نه وینی خوش بچیژی
 هاواری بخاته میترگ و باخان
 خونچان بدن بهر وک و یاخان
 گولخونچه بیشکفن له چوقلان
 بولبول بگرین له داخی چقلان
 جار جار بخه نن له خوشی دیمه
 ئاونگ بیژی له دهشت و چیمه
 سویتسه وهزمان بی بیتته باسان
 رزگاری بی له خه وخه وی و له تاسان
 مه یگیر بده پیم مه یه کی گولپهنگ
 سه ننتور چ نه لیت و دهف نه دا دهنگ

کوٲخا و گزیر به لان نه زانن
 دهرکه ین کوٲ و خه م نه ویش له وانن
 دهست رژی مه که تژی که دهفرم
 رهنگیکی جیا به خووه بگرم
 سه رخوش بېم و به خوم بنازم
 نیازم هه موو ئاشکرا بخوازم
 مهستم که نه که ی که لیک نه نازم
 بی مه ی که ری نا که ری زمانم
 مه مه یله به هوش و هیچ نه بیژم
 شیتیم که هه تا دوران بریژم
 بی په رده وهشاردووان وه سه رخه م
 گش راز و نه هینییان وه ده رخه م
 بلویر بی دلم به داخ و سو بی
 وهک تووتی دهم به گفتوگو بی
 تی هه لکه مه لاوک و سیتگا و دهشت
 حهیران و قهتار و بهست و گولگهشت
 بی ورته دلم بنالی وهک چه نگ
 پی په نجسه و پت دهفم بدا دهنگ
 بی ژئی و کهوان بلتیت رو بام
 تو بمدهیه مه ی ده بی وه هابم
 له و بهرز و بلند و له و هه وایه
 زوهره له هه وام بکا سه مه یه
 دلته نگه ده دهنگی زیر و بهم بی
 دلداری له لانی زین و مه م بی
 دهردی دلی خوم بی له م وتانه
 زین و مه م ئه دی چ بن به هانه

وا بکه‌م که جیانی بی و بنوږی
 ده‌ژیه‌نمه‌وه زین و مه‌م له‌ گډوږی
 له‌و دووی له‌ نه‌وین به‌زام و بیمار
 با خډم بکه‌مه‌ بږیشک و زانیار
 با گه‌ش بنه‌وه و به‌خه‌م بلټین به‌س
 ببینه‌ نه‌مر و نه‌چن له‌ بیر که‌س
 داخی جگه‌ری مه‌می گرفتار
 ناخوښی زینی زینی دلدار
 مه‌م لاوی له‌ پیسی و گونا‌ه دوور
 زین نه‌و کچی وا به‌ شهرم و رووسوور
 ده‌یکه‌م به‌ شتیکی وا ته‌ر و خوښ
 هه‌رگیز له‌ جیهان نه‌بن فه‌راموښ
 دل‌به‌ر بو مه‌می بکه‌ونه شینی
 دلدار بخه‌نن به‌ دهردی زینی
 هاوده‌ردبوون شتیکی خوښه
 بی دهرد بگرن که‌نار و گوښه
 لام وایه نه‌وانی راست و پاکن
 دل‌روون و ژیر و بی‌رووناکن
 هه‌لبه‌ستی وه‌ها هه‌چی ببینی
 بو خانی ده‌نږی ئافه‌رینی
 هه‌ر که‌س که‌ خوای بلند و په‌ستی
 پی داوه‌ به‌شیک له‌ خوښه‌ویستی
 با بټن ببه‌ن خو‌یان له‌ بیر که‌ن
 کډویه‌ی دلی هټندی پتوه‌ ژیرکه‌ن
 بیکا بری گوی گیانی لی پر
 مالتیاوا له‌ دل بکه‌ن دوو سی بر

هیوامه له راست و بێ گرتیان
 نه‌بیه‌ن له چنۆک و زۆربلایان
 ئەم نامە که‌ خاوه‌ یان له‌ باوه‌
 سه‌د ره‌نجی له‌ رتگه‌دا دراوه‌
 ساوايه‌ مناله‌ شیرنه‌مشتوو
 تازه‌ به‌ره‌ تازه‌ پتگه‌یششتوو
 پتیش من ده‌سی هیچ که‌سی نه‌دیوه‌
 میوه‌ی ره‌زی خۆمه‌ نه‌مدزیوه‌
 ئەو میوه‌یه‌ خۆشه‌ یانه‌ تاله‌
 دل‌به‌ندی منه‌ وه‌کو مناله‌
 هیوامه‌ بوژی هاوزمانم
 ته‌وسان نه‌گرتته‌ رۆله‌کام
 ئەو میوه‌ که‌ وشکه‌ تفته‌ تلخه‌
 خۆ کوردییه‌ زۆر له‌ لام به‌رخه‌
 ئەو کۆریه‌ ده‌لێی نه‌ نازهنینه‌
 چون نۆبه‌ره‌مانه‌ خۆین شیرینه‌
 میوه‌ی منه‌ خۆشه‌ بۆی نه‌ماوم
 کۆریه‌ی منه‌ بووته‌ چاوی چاوم
 خشل و جل و یار و زیر و زنبه‌ر
 نه‌مخواسته‌وه‌ هی من سه‌ر و به‌ر
 ناوئاخن و پیت و تیپ به‌جاریک
 ریزیکی وشکی یان و وتاریک
 هی خۆمه‌ له‌ که‌س نه‌هاته‌ چه‌نگم
 خۆم خاوه‌نی که‌سم و ختوی ره‌نگم
 ئەو گه‌فتی شیرین و بیری سه‌د جوور
 پاکی که‌چه‌ تازه‌بووک و رووسوور

خوايه مهده دهستی پياوی لاسار
 نهو دلبري شوخ و شنگ و نازدار
 پارانه و مه له خویندهواران
 بیهوده نه که و مه لیو و زاران
 بق گالتنه نه لاین نهو و نه می بوو
 باچاکی بکه نه گهر که می بوو
 چی پاکژ و باشه پرده پوشن
 هر دل چه پلن که گهر فروشن
 هیوام نه ویه له مهر و ژیران
 بق گهر نه بمه نیشانی تیران
 کرم سیکم و هوریشم لیکام
 خوړستم و خوړم له خوړم رواوم
 کوردم له چیا و کهژ و نزاری
 چند گفتم و شتیکی کوردهواری
 لیم و هر بگرن به سینیهی روون
 لیمی نه گرن چ خوشه خوشبوون
 دلپر له رقیش که گوئی بدترین
 چیان لی دئی که مایه سیم و شیرین
 نابرووی بوژی با نه پیرن
 گهر دمکری شتیکی باش بپیرن
 بوم پینه بکه نه لهی زمانم
 بابیننه و بیه منیش له وانم

په سندی میری بۆتان و جووته خوشگه جوانه کدی

رهنگریژی پهرانی میژووانی
دهنگریژی جیهانی خوشخوانی
وانه خشی دهکرد به رنگی چەند جۆر
وای بۆ دهگوتم به بهند و بالۆر
میری هه‌بوو رۆژگاری پیشوو
دلخوازی به‌چی هه‌بوو هه‌مووی بوو
سه‌رداری گه‌لی گه‌لی زل و ورد
تۆوی عه‌ره‌بان و سه‌روه‌ری کورد
پاته‌ختی جزیر و به‌ختی چابوو
زۆر ده‌ستی گوشاد و شاد و شا بوو
رۆم و عه‌ره‌ب و عه‌جه‌م له‌ فه‌رمان
ناوبانگی هه‌بوو به‌ میری بۆتان
خالندی ده‌گسرتنه‌وه له‌ باپی‌ر
پشت پشته هه‌موو زل و جهانگیر
عاسمان له‌وی بی‌ ترس نه‌ما‌بوو
شیریکی خوا بوو ده‌رکشا بوو
زیانی نه‌ده‌دین و بی‌ به‌زین بوو
ناویشی نه‌میری زه‌ینه‌دین بوو
بۆ جه‌نگی که ته‌ختی خوانی زین بوو
ئیتر نه‌ به‌زین و نه‌دابه‌زین بوو
ئازایه‌تی ویت ده‌وی بناسی
ناوبانگی گه‌شته مانگ و ماسی

خواناسیی نهویش به‌دهنگ و ناو‌بوو
 بۆ هه‌ردوو جیهان خوا پێداو بوو
 حاتهم له ده‌هندهیی به‌زی بوو
 رۆسته‌م هه‌په‌شیکی وی به‌سی بوو
 ژیری و هونه‌ر و ره‌کاری و دین
 به‌رده و بگه‌ری به‌داد و به‌خشین
 ده‌تگوت که به‌به‌ژنی نه‌و بپرابوو
 تا نه‌و بوو به‌شی که‌سی نه‌ما‌بوو
 سه‌د جۆره‌ گه‌واهیرات و یاقووت
 نه‌لماس و پیرۆزه‌ لال و زم‌وروت
 دا‌کرابوو به‌کۆ له‌ هه‌ر شو‌پنیک
 دارمال بوو هه‌موو که‌ل و کول‌پنیک
 پیت وابوو که هه‌ندروو به‌هه‌شته
 کی‌ژۆله‌ تژی هه‌موو فرشته
 هیند ساده و لووسکه‌ نۆکه‌ری بوو
 ژوور و دهری هه‌ر پیری پهری بوو
 له‌و باغه‌ دوو نه‌ونه‌مام پوا بوون
 بی وینه‌ له‌ناو به‌هه‌شتی خوا بوون
 سوورگول دوو له‌ پن‌جی شا روا بوو
 دوو خوشکی خوشیک و یه‌ک برا بوو
 ده‌تپوانی نه‌گه‌ر له‌سه‌ر روان‌گا
 دوو رۆژت ده‌دی به‌ ده‌وری مان‌گا
 یه‌ک پیاوی ده‌کوش‌ت به‌چاوی مه‌ستی
 نه‌و ناوی نرابوو خاتوون نه‌ستی
 ئیدی له‌ دل و هه‌ناوی می‌ر بوو
 نه‌و ناوی له‌ نیتوی ناوی می‌ر بوو

خـۆت رهنـگه بـزانی ناوی زین بوو
 بهـس دیتنی زینـی دلتـه زین بوو
 یهـک ناوی جوانی کهـوته شاران
 گیانی بوو نیتـر له کـۆری یاران
 یهـک گهنـدهمی و یهـکی زهری بوو
 یهـک چهـشنی فرشته یهـک پهری بوو
 هرگیز کهـسی جوانی وای نهـدیوو
 نهـمـزانی هـهـوتنی وان له چی بوو
 لاجانگ وهـکو زیو چهـناکه وهـک سیو
 ئاونگی له ناوی زین لهـسهـر لیتـو
 سهـر کولمه وهـکی پهری گولی ئال
 چیتـنـرابوو تیا دهنـک دهنـک خال
 تهـنگی دهـم و دهنـگی پیتـکهـنینی
 برـدیـان برهـوی بـتـانی چینی
 رهـشماری کهـزی له بهـژن و بالا
 وهـک هـوره رهـشی له رۆژ دهـهـالا
 چاوـتنی پهـرین بوو دیری سهـر پوو
 چالی چهـنهـگه پهری له جادوو
 بۆ خۆشی وهـنهـوشه و گولی ئال
 پشکوو بوو له جوقـلی سهـول و شمشال
 سوورگول له سهـری لکان روا بوو
 تاتای موو بهـسهـر یهـکا رزا بوو
 رهـشخـال وهـکو بهـردی حاجیان بوو
 نهـو کۆشکه حهـجی ئهـوان دهـما بوو
 نهـبرۆ چ کهـوانی بی گری و ریک
 پهـیکانی بـزانگ چ تـیری دلپـیک

نازک به لهش و ههلق به چاوان
 تو قییبوو دلی دلان له تاوان
 دایان نا ئهوانی موو قهلیشن
 هر گۆشهیی چاوه گیان دهکیشن
 توئلی سپی بهرچه می رهش و کو
 وهک بالی پهری له سووچی ئاسو
 رۆژ کارهکه ریکی ناوچهوان بوو
 له جوانی به پاس و دهکهوان بوو
 کی کولمی ده دیتن و بنانگوئی
 مردن بوو په نای دهبرده بهر کوئی
 گهر دوون وهکو قومقو موکی باده
 پر بی له گولای روون و سواده
 هر کهس که بیینی پیتی دهزانی
 سه رچاوهی ئاوه کهی زیانی
 سه رپه نجه و نینووکی خه ناوی
 خوئنیان ده پڑا دلان له تاوی
 دینی بهر و که مبهری شل و مل
 چای گهش و روون ده کرد به بی کل
 هه لیان که ده مالی قوئل و بازن
 جیدار بوو له سه ر جیهان بنازن
 ئه و دوو گوله شوخ و شهنگ و جوانه
 هاتبوونه جیهان هه وال دووانه
 هه رچه نده که ئهستی نازهنین بوو
 زین زۆدتری خوشکی خوین شیرین بوو
 هی وان بوو جوانی گشتی شه شدانگ
 ئه ستیره بوو ئهستی زین وهکی مانگ

ئەستى ۋەكو مانگ و زىن ۋەكو خۆر
 چاۋپىس و چنۆكى پى دەبوو كۆر
 ئەو ھەردو ۋەكو دوو شەوچراخان
 كاتى كە دەچوونە سەيرى باخان
 گياندار دەچوو گيانيان بە تالان
 گيا و گز و دار و بەرد دەنالان
 پەرچەم شەو ۋە پەش لە دەورى لاجانگ
 شمشىرى برۆ لەسەر لەتى مانگ
 پەرچوو كە لەسەر ھەنى بەخشى
 كى بى دى و گيانى پى نەبەخشى
 رازانە ۋە يان بە زىر و گە ۋە ھەر
 لەرزانە و گۆبەرۆك و كەمبەر
 ئەو لەنجەيى كۆتەرى بە سەد ناز
 لەو جووتى بەژن نەمامى چاۋباز
 پۆل پۆل كچى شوخ لە دەور و بەريان
 پىر بۆ دى و دىنى خۆ دەگريان
 خواناس و مەلا و بەناو و بى ناو
 خونكارە ھەزارە پىرە يان لاو
 كوانى كە دلى نەچىتە جوانى
 نرخی كە نەزانى زۆر نەزانى
 ھىندىك دى و بىر دەدەن بە تىكۆل
 ھىندى بەخوای چى و گول و دى
 دۆست ھەريەكە بەردەشىوى شىوان
 ۋەكو تىكۆل و كاكتىكە نىوان

ديسان رانانی جوانی نهو دوو چاوبازانهیه

هیندهی که خوای به تاق و تهنیا
پوول و شمه کی رزانده دنیا
قهیسه هر هچی بووی له زتپ و زتیوان
زۆتر له بژاردن و له پیتوان
ههلماس و گهواهیراتی قاقان
تادهچته نقیمه کهی سلیمان
چی نرخه گرانه پیتی دهزانی
ناهینن که مووسکه یه که جوانی
نهو جوانی له رووی سستی و زینن
دهریا بوو له ئاگرری ئه وینن
کاتن که ده که و ته سهر شه پۆلان
سهر پیتی ده کرد له گرد و گۆلان
بقه ره چی پریشکی خۆی ده برژاند
سهه گیانی ده مه و له حاست ده برژاند
دارا و نه دار و کۆک و ره شور ووت
نهو دووانه که هاتبان دهیانگوت
جوان گه یونه یه کدی مانگ و خۆرن
کریار نهو به یه هینده زۆرن
راوکه ره له ریگهی ئه م ئاسکانه
دل به سته یی ئه م دوو ناسکانه
گه ره ور و پلنگ و نیره شیر بوو
هر رۆژی به ری به ناله فییر بوو

گریان بوو هه را بوو رۆژ نه گهر شهو
هه رگیز نه ده هاته خه ونه وه خه و
هه ر جوانیه بی بن و که ناره
دلدارى گه لیکه بی ژماره
دلدار ههیه مه رده گیان ده بازى
ئى واش ههیه ورده ماچ دمخو ازى
یهک یاریی دهوئى له به زم و یاری
یهک گیانى شیرین ده دا به یاری
لیوم شتنه بو ستى و تاژدين
خۆکو شتنه دیته رتیه مه م و زین

نازايه‌تیی تازدین و برایانی و

دۆستایه‌تیی مەم و تازدین

با بێینه‌وه سەر وتارە‌که‌ی پێش
سە‌وداسە‌ری دلبە‌رینی پڕئێش
هەرچە‌نده‌ که زۆر و بێ ژماربوون
گچ‌که و زل و خوێ‌پری و بە‌کاربوون
لە‌و کۆشک و سە‌رایە‌دا بوو سە‌د لاو
خوێن شیرین و ریکوینک و بە‌رچاو
هە‌ریە‌ک بە‌جوانیی رۆژی رووناک
رووخۆش و لە‌بار و دە‌ست و دلپاک
و‌ه‌ک مانگی لە‌ چارده‌، بێ‌یه‌ راستی
مانگ زە‌رد بوو که یە‌ک دە‌هاته‌ حاستی
سە‌وداسە‌ری پێشە‌یان بوو گشتی
بە‌ستبوونی ئە‌وین بە‌داوی گشتی
یە‌ک رازی دلی یە‌کی دە‌زانی
گشتی دلی چووبوو سەر زمانی
سە‌ودا لە‌ دلا نە‌و‌ه‌ک بە‌دیتن
ئە‌م جۆره‌ ئە‌وینه‌ کە‌م بە‌ پیتن
تێ‌یدا بوو لە‌وانه‌ تازه‌ لاویک
سە‌رده‌ستە‌ی گشت و خێوی ناویک
تازدین بوو، بە‌لام چتۆ جوانیک!
گۆ‌ده‌رزی جی‌هان و پالە‌وانیک

میر کامه رهگهز بوو نهو لهوان بوو
 سهر کۆمهل و گهوره و گران بوو
 نهسکهندهری ناو بوو بابی جوامیر
 بیستوومه عه‌ره‌ب پییان ده‌گوت شیر
 چون رۆژی هه‌را به‌تاقه‌ سواری
 ده‌یتوانی به‌رئ سهری هه‌زاری
 تاژدین دوو برای بوو کوا وه‌کی وان
 پیمیردی خوا ده‌گه‌ل چه‌کی وان
 ئازایی له‌ پاش نه‌وان درۆ بوو
 یه‌ک عارفی ناو بوو یه‌ک چه‌کۆ بوو
 تاژدین له‌سهر نه‌و هه‌موو نه‌مامان
 له‌ برای و له‌ خزم و خال و مامان
 لاوێکی تری کسه‌س و برا بوو
 چم وت؟ نه‌برا بوو شه‌وچرا بوو
 هه‌ر رۆژی که‌ نه‌و برای نه‌دیبوو
 وا بزانه‌ به‌شه‌و چرای نه‌دیبوو
 دنیا بوو له‌به‌ر دووچاوی تاریک
 تایی کرژی دلی پساو و باریک
 هاوایی ده‌مانی خو‌ش و خه‌م بوو
 دل‌به‌ندی خه‌مان و ناوی مه‌م بوو
 نه‌و چۆن بوو مه‌میش له‌ پاستی وابوو
 تاژدین نه‌بی چی له‌ بیر نه‌ما بوو
 مه‌م رۆله‌ی نووسه‌ریکی میر بوو
 تاژدین کوپی گه‌وره‌تر وه‌زیر بوو
 هه‌لیان نه‌ده‌کرد به‌بی یه‌ک و دوو

جياوازي به دل نه بوو به له ش بوو
نهم جووته به جوړي دل له يهک بوون
دهتوت که بوو بونه له يل و مه جنوون
زور پیکه وه هڅگرېکي پاک بوون
جووت بوون و له خوښه ويستی تاک بوون
بړيه کدی بوو بونه دوستی گیانی
دەرچوول له زمانی و له نانی
با وایی هواله تی و برایی
بتهووده یه دهممی و هه وایی
هاسان نییه دوستی گرانه
دوستایه تی و نه مگ برانه
که ر دل به گومان گومان دهبی خوټ
دوستی مه که زور گران دهبی بوټ

جیژنی نه وړوژ

بروانه خوای بلند و زانا
چی کردووه له هردوو عاسمانا
بی مشته و رهنده بی گز و گاز
و هستایه که ناگه رهکیه ئامراز
یهک گه وره و یهک دریژ و یهک خړ
والا و به نیتو و نیسووه پړ
دهرکه وتووه گش له کارگای نه و
سهرسووره جیهان له باره گای نه و
سهریش نه و گشتیان له کارن
هیندیکي پیاده هیند سوارن
هیندی به هه ران و هیندی وستن
دهستیک په له کار و هیندیک سستن
یهک دیت و یهک دهچیت و دهستی
هه روا له گهړه و هه شه دهو هستی
هیندیکي دهنووسی و هیندی و هستان
یهک سهربره یهک بوژی بهستان
یهک خه م دهړه ویني یهک کزوولکه و
یهک رڼ دهپرستی یهک چرای شه و
هیندیکي به چه شنی زینی نازار
هیندی و هکو مه م دهن گرفتار
سهرپاکی به رو شنی و جوانن
هیند شاهن و هیند وهزیری و انن

ئەستىرەى ھىندى بۆيە ناردوون
ھىنانى بەھارى پى سىپاردوون
سال تازە دەبىتەو ھە ھاتن
سەرما دەكەوتتە سەر ھەلاتن
گىپرايەو ھە بۆم پىاوەكى پىر
پىرىكى بە بىر و زىت و دلزىر
گۆيا كە لە رۆژگارى پىشين
جەنگە و ھەپەتى كە دەر دەبى شىن
واتا كە دەبوو بەرۆژى سەر سال
ھەركەس دەر دەچوونە دەشت و بەرپال

كىژ و كور و لاو و كۆنە سالان
باپىر و نەنك لە گەل منالان
جىژنى ھەرە زل بوو جىژنى نەورۆژ
تا پىو ھەنووسى جىژنى پىرۆژ
تاكى نە دەمايەو لە ناو مال
دەيدا لە دەر و لە چۆلگە باى بال
نەخووزە كور و كچى گەيشتوو
جى ھىشتە لە يەكدى چىژ نە چىشتوو

رازاو ھە لە خىشل و بەرگى باشا
چاو تىر بوو ھەمووى لە بەر تەماشى
ھەر لاوى لە بىرى خواستنايە
با كىژى بىيىنى چى تىايە
رۆژى كە دەچوونە گەشتى دەشتى
دەشت مشت بوو لە ميوەى بە ھەشتى

هەر جوان بوو له یهك دهبوونه كړپار
سه ودا به دل و به چاوه برپار
هەر تاك بوو له جووتی چاو دهگپرا
تاك بقی دمچوو جووت دههات له وپرا

سەيرانى جىزىن و دەزگىران گرتىن

دىسان كە نواندى جىزىنى نەورۇز
لە گوڭرەي رى و شوڭىنى پىرۇز
گش ورد و درشتى ناو جىزىرى
بىگرە لە شىوانى تا وەزىرى
شارى و رەمەكى و گزىر و ھەرچى
تىيدا بوو شىرە و گەپۇك و چەرچى
پۇل پۇل دەگەران لە كىتو و دەشتى
خەميان دەپەراند لە سەير و گەشتى
ھىندىك بە پەيا دەچوونە باخان
سواران دەگەران لە كىتو و شاخان
ھىندىكى بە يەك يەك و جودايى
دەستىكى بە گەل بە دل تەبايى
ھىند ھاتبوو خانم و ژنى جوان
دنيا پرى گول بووبوو لە بەر وان
تى ھاتبوو ھىند پەرى و فرشتە
تا وابى بە ھەشتى گەرە دەشتە
كىزۇلە و لاو روو بە خالان
لىوقەند و مەك دوو لىمۇ كالان
خونچەدەم و رووبەخال و خوڭ سووك
لاوى تەپ و تازە لووس و بى تووك
كړپار و فروش ھەموو جوان بوو
نرخ و بەنرخ لە سەر روان بوو

نازدارى دههاته باري سههودا
نهك كوڤنه پهړو و كه لاف و ههودا
جوانچاكي دههاته ناو ته رازوو
چاو كاري دهكرد نه زوري بازوو
نه ورژه كه دهبووه جيژني سهر سال
مندالي ده سال و پيري سهه سال
خويان نه دههاته بير چه جاري
ناهنگ و بهزم بوو تا ئيوارى

خۇقۇرىنى تازىدىن و مەم لە بەرگى كىزاندا

برشنگى چراى لە گومبەزى شين
کردى دەمى خاكەلپوۋە رەنگىن
رى و شوتىنى گەلتيك لەمىژ و زوو بوو
حەو پۆژەيى جىژنە پۆپشوو بوو
ھەر رىگە درا بە كىيژ و لاوان
دانتيكى نەمان لە مالى باوان
كچ دەچوو دەرى دلتىكى ببىرى
كوپ دەچوو بەرى گولتيكى بكىرى
تازىدىن و مەم ئەو دوو شىردپانە
پۆشيان شەمەك و جلى كچانە
ھەورى لە ملان بە ئۆيە دەسمال
تافتە كۆلەجە كراس و لىئونال
كاكۆل بوو بووبوو بە بسك و پەرچەم
ھەردوو كچى قۆز ئەگەر ببا مەم
ھەر بۆيە بوو كەس ئەوان نەناسى
باش گوى دەنە بەزم و دەنگوباسى
بيانھىللە بە بەرگى نازەنينان
با بچىنەوۋە لاي ستى وزىنان

گرفتار بوونی مهم و زین و ستی و تازدین

به داوی شهوین

ههردووک دهگه پان به بهرگی گۆپاو
رامان له شتیکی سهیری ناکاو
دیتیان له پپئی له ههردهریکا
ههردووک و کۆشک و پهنبه ریکا
چهند تازهجوان له چهشنی سهروان
پارچهی هه موو جۆر و رهنگ له بهر وان
پۆل پۆل کچ و لاو به دهسته دهسته
هیندهش ئهوه پیری دار به دهسته
هیند زگ زل و هیندی لات و لووتن
هینده پۆشته و هیندی رووت و قووتن
هیندیکی گران و هیندی سووکن
هیندیکی زهلام و هیندی چووکن
یهک کاله له پئی یهکیکه پئی خواس
یهک قیزه دهکا یهکی وپ و کاس
یهک سهرقژنه یهکیکه به کاکۆل
یهک خۆل وهسهره یهکی له سهه خۆل
پیتۆله یهکیکه یهکیکه به تیتۆل
یهک بۆله دهکات و یهک رووهو چۆل
مرکیوه یهکی یهکی له سهه جۆش
هیندیکی خهوالوو هیندی سهرخۆش

هيندي له بلند و هيند له چالن
ههريهك له ههوايهكي دهنالن
گوي پر بوو له نالهيي به زامان
ههرك به وري سهريكي پامان
تاژدين له يهكيكي پيري پرسي
لالچ چييه نه وههرا و مهترسي
پتي وت كچهكم دوو نونهمام كوپ
نمړو له مه بوونه ميري سهريپ
هر كهس كه ببيني نه دوولاه
نيتر نه مه هوشي نا بهلاه
وتيان نه تو ديتن نه چرمنگن؟
فهرمووي به لي دوو كوري چه له نكن
گوتيان كه هه يانه تير و خه نجر!
يان شيري شه ته كدراو له كه مبه!
فهرمووي كه به سيله چاو و ناوړ
له م كومه له بوونه جهرك و دلبر
له و پرس و وهرامه دا له ناكاو
دل ترسي له چي بوو هاته بهر چاو
بي وينه دوو كوړ دوو تازه لاون
سيبهنكي برؤن و مهسته چاون
يهك رهنگ و شمهك گه لي ته يارن
بيگانه و رهنگ نه ناس ديارن
بالا كه له گهت نيان و نه رمن
تا چاو دهيوئي به ناز و شه رمن
هر له و جي كه چاو كهوت به چاوان
يهكجي فري هوش و دل له تاوان

فرمیسک دەرژان له چاوی تاژدین
مهم بوو به به فر له تاوی هاوین
به تاوی جوانی تاس و گیزبوون
بی هوش له چقی ریگا دریژ بوون

ئو هەردوو کۆپی به ناز و نیماز
دیتن دوو پەری شەهینی چاویاز
رۆژن وەکو مانگی رنگ زەردن
دلدار و شکاوی بەردی دەردن
وەک تازە کۆژاو بەهەلبۆقن
بەو تینی ئەوینە هەلدەچۆقن
دوو سوارە بەزینە سەر نیچیران
دیتیانن و کەوتنە چالی بیران
زانیاان کە نیچیرەکان قەلەو بوون
بازگیرە لە داو نەزەرەکەو بوون
وێستان و روانییاان بە گەرمی
دلیان کۆلی کەوتە باری نەرمی
لەو جوانییە بەم دوو ئاسکانە
سووتا دلی ئەم دوو ناسکانە
دلیان بە دلی یەک ئاشنا بوون
دل ئاوینە بوون و روونوما بوون
دل بوونە هەوال لە سووچی چاوا
کوچ کردبوو دوو دلی لە ناوا
خوا هیندی لە خۆشەویستی پی دان
دلدارێ وەهای لەیەک گەری دان

ده تگوت که چوار گیانه یهک لهش
 گیانیکه له چوار له شان بووه بهش
 راستت دهوئ هه ره یهکن لهش و گیان
 رۆژی بهرئ یهکیهتی بوو بهشیان
 گیانان هه موو پیکه وه ته با بوون
 کاتئ که له باره گای خوا بوون
 ناردوونیه ته گرتوو خانه کئی لهش
 ئه و رۆژه جیا وه بوون به دوو بهش
 هیشتا برئ مرچ و مۆر و گرژن
 ئه و تیسره یه ناو نران به دوژمن
 دهستیکی له یه کدی بوونه دلدار
 ئه و دهستی کهوت ژبانی رزگار
 وئ رۆژی له گوئری ئه م سرشته
 تیکه ل بوو دلی دوو جووت فرشته
 کاتئ که گه یینه سه ره دوو زامار
 ئه و دوو کوپری دیده مهستی نازار
 دوو گول دلی دایه دووی وه کو گول
 پشکووت گولی دل رزا کولی دل
 بوو رانی ستئ سه نیری تاژدین
 جئی گرت سه ری مه م له باوه شی زین
 لیویان دهخشانده به کولم و خالا
 چاو تیر نه ده بوون له به ژن و بالا
 وتیان ده بی ئه م کچانه چی بن
 تو بلایی که فرشته یان په ری بن
 ئه و میوه له باخی کئ چناون
 ئه و گول له چ گولبنی راوان

دوو تازە نەمامی کام دەرەون
رەگیان بەگولای ئا و دراون

فرمیتسکی لە چاو و خوە لەسەرسنگ
لەو دوو گولە سیسە بوونە ئاوانگ
سەرخۆشی ئەوین بە بۆنی وا خۆش
پێم سەیرە کە هیچ نەهاتنەوێ هۆش
تاببنە هەوالی دیدەمەستان
ئەنگوستیلە دەرخران لە دەستان
گۆریاننەوێ کلکەوانەیی خۆ
نایانەوێ داو دانەیی خۆ

هەلماسی نقیم دران بە شووشە
کار هەر بە دلە شتی دی پووشە
شیرنایەتی جێژنە بوو بە تالی
قال بوون بە ئەوین بەسە منالی
تاوێ پ بوو و بەجێ نەما لەوێمان
خۆش روین و دووی نەخۆش بەجێمان
تاژدین و مەمی بە دل بریندار
پێوەندی دوو ئاسکی ناسک و نازار
وشیارەبوون شەوێ شەوێ زەنگ
بەس نالەیی دل نەبێ نییە دەنگ
دوو رۆژی بە رۆژ و نەدیون
وەک مانگەشەوێکی رەنگ پەریون
بێ هێز و کز و سێ و کێ و تاس
بێ تین و توان هێ و وێ و کاس

لاواز و زه‌بوون و نی‌وه مردوو
به‌شلیک و دل‌یکی جه‌رده‌بردوو
تاگه‌ینه‌وه مال به لاره‌لاره
لی‌بوونه تختل به جه‌رگی پاره
نه زمان و نه سهر نه خواردن و خه
لایان وه‌کویه‌ک بوورؤژ له‌گه‌ل شه‌و

تازدین و مهم به دهردی خوځیان دهران

ئو باز و شه هینى په پ پرووزاو
تازدین و مهمى دوو دیده درواو
بق پځ و کسه وان دهچوونه راوئ
چون راوئ به جووته کهوتنه داوئ
لئی دان له پر و ناکاو بریسکى
سووتان نه بوو هه لبدن هه نیسکى
حه ورځه یی جیژنه هات و چوو خوځ
ئم جووته له جی نه خوځ و بى هوځ

چهند روژى تریشى هات به شوینا
سهریان که له سهر سهرین هه لیتنا
لیتلاى له چاو و ږهنگ بزړکاو
تارمماى نه بى نه هاته به رچاو
تازدین به مهمى دهگوت نه تق کیتی
مهم سل بوو پتر له راستى هاوړتی
دهرمان و بژیشک و نوشت و یاسین
تا هاتنه سهر یهک و دووناسین
خوځیان دى له پتجی پاچه بهندان
پتچراو لهش و گیان به چهند که مەندان
بى چاو و بى دان و ئاو و بى تاو
بى بال و له دل برین و لهش خاو
وهک چاوى جوان نه خوځ و سهرخوځ
وهک خالى له سهر رووان سیاپوځ

وهك خونچهیی زاری یار دلتهنگ
 نالین له رهگی دلان وکـو چـهنگ
 وتیان دهبی بۆچی ئیمه وابین
 کهی جهنگ بووه ئیمه ههنگوابین
 یان بۆ چی وهها کـز و زهـبوونین
 پـر دهرـد و برین دهر و دهر وونین
 بهو گـیژیـه له گـیژی بیر و خـهـمدا
 تازدین دی له دهستی کاکه مهـمدا
 نهنگوستیلهیهک نقیم له گهـوهـر
 دهرناکا له نرخـی کـهـس سهـرهـودهر
 وهک دهنکی ههـنار و ناگری سوور
 شهوبایه دهرۆیی تیشکی بۆ دوور
 نووسراوه لهسهـر وی ناوی زینـی
 کیشای دهسی باشتـری ببینـی
 مهـم دی لهدهسی نهویش نگینـی
 هـیژای هـموو گـهـنجی سهـر زهـمینـی
 بی ههستی که سهیری کرده دهستی
 رهنگیوه بهناوی خاتوون نهستی
 دورناسی جیهان له راست نهـوانه
 هـیـر و وـر و گـیل و هـیچ نهـزانه
 سهـد هـیـنده به سهنگی گهـنجی قاروون
 هـر زـتـری هـیه و هـهـچی له ناوچوون
 ناهیتـی لهـوانه هـیـشته هـهـشت یهـک
 هـیـچیان بۆ نهـما جیا له پهک پهک
 پهک پهک که چ باشن نهو نقیمه
 ناسییان بهمه یاری دلپـهـقی مه

هەرچییان بهمه کرد سستی و زین بوون
وه دیاره که فیتری دلّ دزین بوون

گۆپییان له مه خو به بهرگی گۆپاو
لاولاو به دوولاو دههاته بهرچاو
ئهو بوون که له رۆژی جیژنه هاتن
وتمان ئهوه مانگ و رۆژ ههلاتن
ئهو دوو پهریانه دهستوهشتین بوون
ئهو خوتین شیرینانه خوتنرژین بوون

ئهو بوون که له ئیمه بوونه دلّبری
ئهو مامزه بوون که بوونه شیردری
ئهو هۆشی سههری مهیان رفاندن
ههرزان بوو له نرخى چاو چراندن
تاژدین کهمى هۆش و بیرى لایوو
مهم نابى بپرسی هه ر نه ما بوو
تیی راخوری مهم ده ههسته بهس بى
تا کهنگى تخیلّ دهبی له ناو جى
شیرین ئه مه ئهو دوو ئاسکی مالین
شوره ییه له دهست ئهوان بنالین
مهم هاته وه لام به ناله نالی
تاژدین وه دیاره هیشتا کالی
زۆتر له ته خوّم شلّوق ده بینم
زۆر کار یگه رن هه موو برینم
مه مبینه کهوا له سه ر زه مینم
کوژراوی ئه وینى چاوی زینم

سینه‌م هم‌وو هه‌نجنه به برژانگ
 گیانم بووه گیر له ماهی لاجانگ
 بێ شوێنه دلم له پرچی رهشدا
 وهک نه‌شته‌ره هه‌رچی موون له له‌شدا
 به‌و شیرری برۆی که تازه ساون
 به‌نده‌ندی دل و جگر پساون
 ئارا له چه جێیه‌کم نه‌ماوه
 تۆ ئه‌و مه‌می دیت نه‌ما تواوه
 دل‌داری به راستی دای به‌سه‌رما
 له‌و هێرشه‌دا نه‌دل نه‌سه‌ر ما
 گیان و جگر و دل و هه‌ناوم
 ده‌ست و سه‌ر و پێ و پشت و چاوم
 سوێندم به‌ خوا نیانه‌ ئارام
 شێتن هه‌موولا له‌لام نه‌ما رام
 تا من به‌ده‌مم ده‌می ده‌کهم شین
 ئه‌و هه‌ریه‌که بق خۆ بانگ ده‌کا زین
 وا دل‌په‌قی به‌و ژبانه‌ تاله
 تووش بووم و ده‌لیی به‌سه‌ و مه‌ناله
 وان بێله‌ به‌ ئاخ و داخ و نالان
 بابێینه‌وه سه‌یری چاوکه‌ژالان

زین و نهستی به ج دهردی چووبوون؟

هر چوونه وه مالتی به و جلانه
رووت بوونه وه نه و که مەر شلانه
هرچه نده جل و شمهک که گۆپان
چۆن دینه وه رهنګ و دل که دۆپان
دلدارى له ناو دلان خـزـیـبـوـو
گول رهنګى له کولم و ليو دزى بوو
که س نهیده گوت نه و سستی و زین
پیت و ابو که خه لکی ژیر زه مین
پیریزنى دتوی نه م جیهانه
تایه ن بوو له کۆشکی نه م کچانه
فه رها دکوژه که ی له لا تکتیک ناو
گه پيازی به ناو و حه یزه بوون ناو
نه و هات به سه را له وان ده ماندا
چاوکی خشانده به رووی کچاندا
دیتی چه ببینی دووی کز و لات
نه ی خوايه نه مانه چیبان به سه ر هات
وا ماتی خه یال و دووره ناگان
به رچیله ونی دهکا چه ناگان
رووی رۆژ چیه بوونه مانگی یه کشه و
چاوباز کړن نه مړو بوونه مټکه و
خوین بوونه ته به فری تازه باریو
پاقتی دوولتو سپین وهکو زیو

کوا کاته که زهره بین گولی سوور
 دهک پۆله له چاوی پیس و بهد دور
 ئەهی هێزی دڵ و کزەهی هەناوم
 هەریەک لەوه رۆشناویی چاوم
 پارتزەری ئێوه هەر خوا بێ
 بالا و هەموو کاتێ بێ بەلا بێ
 وا ئێوه ئەوەند له بهند و بهرچاو
 چۆن چوونه دهری به جووته بۆ راو
 چۆن وا زوو گه‌رانه‌وه به‌ره‌و ماڵ
 چۆن سه‌یرو نه‌کرد له جێزنی سه‌رسال
 بێژن شته‌که چیه و چه ره‌نگه
 سه‌رگه‌یژیه یان خه‌یالی به‌نگه
 گیران به چه داوی چۆن ته‌لێکه
 هۆی ئاگره هه‌رچی دووکه‌لێکه
 ده‌نگی بکه‌ن و نه‌که‌ن کچانم
 من بۆ خو هه‌موو شته‌یک ده‌زانم
 قوم‌یکی ده‌بێژم و ده‌بێژم
 چو دیوه له‌پتوه پێوه ده‌بێژم
 شیشه‌ۆقه و موووه تیکه‌لاو که‌م
 چیتان له دلايه لیو بلاو که‌م
 گوتیان به‌دزی به پیره زالی
 لهو کاته‌وه چوینه دهر له مالی
 هەر که‌س که دووچاری ئێمه بوو زوو
 شیت بوو و دڵ و هۆشیان له ده‌س چوو
 ئەم زۆرییه زۆره هاته رێمان
 پێوه‌ندی ئەوینی هاته پێمان

شیت بوون بهمه زۆر و دای له سه‌ریان
ئیمه‌ش نه‌وه بووینه شیتی په‌ریان

هر بستی له‌مان نه‌مانه دایه
لووسایی زمانی که‌وته کایه
چاومه‌س ده‌سه‌رو گه‌پیم هزار جار
ئیه‌ی کچی پاتشان و خونکار
کئی بی که ببی له ئیه‌ی بی‌باک
کئی بی که نه‌دات به ئیه‌ی پیتاک
ده‌ستان که به‌ده‌ستی هر که‌ستی دا
ده‌یدا سه‌ر و گیان و دل له ریدا
نه‌خوازه که ئیره‌یی بی دلدار
من بیگه‌می ئیسته دیته به‌ر بار
کام داری بلنده دای ده‌هینم
هر شیتی ده‌که‌م دلی ده‌هینم
وتیان هه‌موو وایه هه‌رچی ده‌یلتی
ناسراوی له لای ئیمه‌ تو کیتی
ده‌رمانی برینی مه‌ت له ده‌س دیت
شه‌رمیکه ده‌مانگرئ بلین پیت
ده‌ردی مه‌ که‌لێک به ئیش و ئویه
ری کویره به‌ دپکه‌ پر کلویه
چهنده‌ی هه‌یه کیژ و کوپ له بو‌تان
چهنده‌ی کسه‌ ناو براوه بو‌تان
هه‌رکس به‌جوانی ناوی داخه‌ن
نووسراو له سیایی ئیمه‌دا هه‌ن
له‌م شاره‌ هه‌چیکه‌ مه‌سته‌ چاون

دیومانن و گشتی ناسراون
 ئیمرۆکه دوو کچ به ئال و وال
 وهک یهک بهشمهک به سال و بال
 دوو رۆژ که هه لێن بزانه هه بوون
 هه نییان وهکو مانگی چارده شهو بوون
 تووشیان بوو به تووشمان له ناکاو
 چۆن دل نه په ریت و ئاو نه کا چاو
 هه ر چووینه نزیکى وان به دیمه
 دیمان نه له ئاو و گل وهکی مه
 وه دیاره فرشته یان په ری بوون
 دوو سێوی به هه شتی داوه ری بوون
 ئه و بۆ مه به جووته که تنه داوان
 ئیمهش ئه وه شیت ده بین له تاوان
 روومان وهکو مانگ و رۆژێ و بوون
 ئه و ئاوینه یهکی روونوما بوون
 ئه و شووشه ئه میش چرای به رانبه
 تیشکی مه که پاره بۆ مه له و سه
 شۆقی که که پاره دای له ئیمه
 تاواندی دلی مه های له ئیمه
 سه کولمی مه ناگری به گر بوون
 ئه و وهک دوو چرای له رۆنی پر بوون
 گر گرتی و کهوته هه ردوو لمان
 دل بووته مه کۆی برین و زامان
 سووتاین گش و ئیسته کۆی زوخالین
 لات وایه که نو قمی ناو خه یالین

تایه ن له م وتانه سرگهردانه

دایه ن سه ری سووړ بوو له م وتانه
رووی کرده کچان وتی: چتانه
چۆن ئیوه نه چوون به تیلی چاوان
کوړ راوکه ن و دل بهرن له لاوان
بوڅو و کچ و کچ د مین به یارو
لام وایه شلوقه کاروبارو
دلداریی کچان له ئیوه نایه
که س ناچته سه مایه به و هه وایه
پیویسته کچان به کوړ بنازن
لاویش گهره که کچان بخوازن
بیهودمیه کچ له کچ که جووته
لاو لوی بوئی له هوزی لووته
کچ سوورگولی دهسچنی خوایه
کوړ ئاوی ژیان و ژینی لایه
کوړ خوین و کچیش له شن هه تا جوین
بی خوین له شن و له شانی بی خوین
تا بی کچه کوړ شهوه به بی مانگ
تا بی کوړه کچ نویژه به بی بانگ
کچ بو کچی چۆن به هاوسه ری بی
جا با کچی پاتشای پهری بی
خوسره و که نه با سواری شهودیز
شیرن له شه کر دمبوو به په رویتز

فەرھاد و شیرین ئەگەر نەبوونا
 رووشیک نەدەھات بە بیستوونا
 ئەو گش کوپ و کالە ھەن لە شار
 بەگزادە و سادە ساز و دارا
 چوونو دل و دا بە دوو کچۆلان
 چلکاو چلەپتینی دەرک و کۆلان
 بێ ناو و نیشان و کەس نەناسان
 کاریکە نەھێندە سووک و ھاسان
 مەن دیمەو ھیچ مەبەن ھەراسان
 خەودیتەن و ھێشتە ھەر لە تاسان
 ئەو چەلتە چەلت کە گەیبیە گوئی زین
 تێی راخوپی بەسیە پیری سەرشین
 نازانی دەلتی چی کۆنە فەرتووت
 ھۆشت نیبە چی دەلتی و چت گوت
 نەتگوت کە قوم و گلی بە باکە
 پیت دەکرێ نەیتنی ئاشکراکە
 ئیستا کە دەلتی خەیاڵ و خەونە
 بێرت وەکو خۆت رزیو و کەونە
 ئەو جووتە فرشتە یان پەری بوون
 کچ یان کوپ و کئی و کیتندەری بوون
 دیومانن و دەشتەوێ نیشانە
 ئەنگوستیلەیان لە پەنجەمانە
 گەر جادووگەریت نەھەر زمانە
 بیانبینەو ھیوێ کلکەوانە
 پیریزنی زماندریژ و جادوو
 دەرخەن لە دەسو کوتی دەجا زوو

تا رۆژ ئه‌وه ده‌ست به‌ ده‌سنوێژم
 خه‌و ناچه‌ژم و قومی ده‌پی‌ژم
 خێویان چه‌ به‌ری و چه‌ دێو و خێوه
 ده‌یناسم و پی‌و ده‌لێم له‌ رێوه
 گورجی سستی دایه‌ هه‌نگولیسک
 زین دادی ده‌دا ده‌گه‌ل هه‌نیسک
 پاراوه‌ له‌ تایه‌نی به‌ گـریان
 لێم دووربی جگه‌ر ده‌بیته‌ بریان
 گۆمیکه‌ له‌ خوێن دلی هه‌ژارم
 هه‌رچه‌نده‌ بـلـی ئه‌وه‌نده‌ په‌ژارم
 ئه‌و کاته‌ که‌ گێژی دڵ ده‌جووشی
 گیانم به‌ره‌و چوونه‌ده‌ر ده‌کووشی
 فینکی کولی دلمه‌ ئه‌و نقیمه‌
 لێم ون بی جگه‌ر ده‌بیته‌ قیমে‌
 سوێندت به‌ خوا ده‌ده‌م گه‌لی زووم
 بۆ بی‌نه‌وه‌ تا‌کو بۆی نه‌م‌ردووم

تایه ن دهچته کن نوشته نووس

بیریزنی سه لکه ته پله گوینی
بوولتله که ده رکهوت نه پنی
خوی کرد به کولیتی جادووتکدا
تورتوی دهمی سه لم و تووری لیک دا
من بیتوه ژنیکی بی په سیوم
بی خـاـنـه و لانه و بی بژیوم
په رزینی به گول بی دوو کویم هه
دووی بیتکه سی زود شر و ویم هه
چووبونه گه پانی چول و دهشتی
تووش بوون به رموزنان له گهشتی
هاتوونه شه شیت و رهنک بزیکاو
نه شتیکی دهخون نه لیک دهنتن چاو
بی هوش و زمان له جیوه که وتن
نه مماهه سه سانه وه و سره وتن
دوومینه که یان له دهستی ناون
دهسیان لیوه شاهه هه نگواون
بروانه چیه بلی بزانه
دهردت له کزه دی دل و گیانه
فیدارییه شیتییه دلنیشه
چاره به چیه و چ ریم له پیشه
هرچی هیه له م دووانه پایه
ناله و شه وه دهستیان تیا به

خټویان چ مرق و چ خټو و ډټون
 پټمی بلټی کټن چن و چ نټون
 جادووگهري ژیر و سووک له شانان
 زانا به گهلی وشه و زمانان
 نامراز و پسووله کونی رانان
 دهپروانی له سووپی عاسمانان
 "جووتهی کهوټی گهش نزیکی یهک دین
 دهړچوون نهوه بوون سستی و تاژدین
 سووړاندی گهیشته "لهیل و مهجنون"
 بهریان تهمی خهم بوو زین و مهم بوون
 جادوو کوتی بهسیه پیره دایه
 هیند زوره دروت دواپی نایه
 لیم بووی به گوریسی ناو هه مانه
 راستی بکه پیشه بهس له مانه
 کوانی کوپی چی هلی دهبستی
 هاتووی له دوو کاری زین و نهستی
 لهو دهمشته له روژی جیژنی نهوړوژ
 تووشیان بوو به تووشی دوو کوپی قوژ
 دوو مانگ و دوو روژ بهیهک گهیشتن
 یهکدهم دم و دل دهیهک گهیشتن
 هم جیژنه که دی له کوردهواری
 زوړ پیشه و باوه کوسه کاری
 بوو بهرگی کوپان له نهستی و زین
 له کوپان بوو جلی کچانه په رزین

ئەو بوون لە گەرەى ئەوینى بێهۆش
 ئەم بوون لە مەیی جوانى سەرخۆش
 ئەو سووتەلى گەرەلاى ئەوین
 ئەم تینووى كـەرەبەلاى ئەوین
 گۆرپیانەوه كلكەوانە دوو جووت
 شیشۆقەیی شین بە نرخى یاقووت
 تاین وتى تۆم گەشەى دلانى
 پسپۆرى ھەموو شتیک دەزانى
 ئەو جووتە كۆرەى ئەوەندە قۆزن
 كێهە رەگەزن لە كامە ھۆزن
 بەگزادە و خانەدانى شارن
 یان بۆرەپیـاگ و باب ھەژارن
 فەرمووی لە رەوشتى دلتەپیدا
 سەودایە ھەبە دەلتین لەویدا
 دوو دل كە بەیەكتى گەیشتن
 پێغەمبەر و خواشيان لە پشتن
 نەخوازە ئەوانە دوون شرین كۆپ
 مرواریبە یەك یەكی وەكو دوو
 یەك رۆلەى نووسەرێكى میرە
 یەك خەزى نزیك و باب وەزیرە
 ئەو تاینى پى پى و بەھانە
 پێى گوت كە نیشانە نین ئەمانە
 دلدارى سستى و زین ھەزارە
 ھەى ھو چ ھەزارە بى ژمارە
 كاروانكۆزى چاوى ئەو دووانە
 پیریش دەكوژى چە جاي جوانە

لیت روونه که چهنده لهه چزیره
 به‌گزاده و خان و مه‌زن و میره
 چاکه‌ی بکه په‌رده‌پو‌شی لاده
 کین نه‌م دووه ساده گه‌وره زاده
 بریاربی بزانه و بی‌اندوینم
 چل زیری بس‌ینم و بو‌تی ب‌ینم
 جادو گوتی خو‌ت و مینه شو‌ین
 بی‌پشکنه گش که‌ل و کول‌ین
 هرکه‌س که ده‌لین کزه و نه‌خو‌شه
 بو‌ دیتنی گورجی تی بکو‌شه
 گه‌رخو‌ت بکه‌یه بژیشک و زانیار
 چاوت ده‌که‌وئی به‌ هر دوو دلدار
 نه‌م جووته فرشته بو‌ جوانی
 بیان‌بینی ده‌مه و له‌ حاست ده‌زانی
 نه‌خو‌ازه له‌ ده‌ست نقی‌می رهن‌گین
 رهن‌گینه به‌ناوی نه‌ستی و زین
 له‌ و کاته‌وه پیره بوو به‌ لوقمان
 توور‌بین پری شووشه‌ ئاو و ه‌توان
 ده‌رمان ه‌مه‌رهن‌گه‌ تو‌ز و نه‌شته‌ر
 کولانی ده‌پشکنین سه‌رانسه‌ر
 ه‌یدی و مرو‌وچ و کوو‌ و چاو‌زیت
 پتی و ابو‌ بژیشکه‌ هرچی ده‌یدیت
 گورجیکی گه‌یشه‌ پیشه‌ کاران
 زووی دیت‌وه جی ته‌مالی یاران
 پرس‌ییان چه‌ که‌سی نه‌ری پیر‌یژن
 فه‌رمووی ژنی چی بژیشکی بی‌ژن

چاری ههـمـوو دهردي باش دهزانم
 پسپوڤي دوو ژاني زۆر گرانم
 چي ئيشي دلان و ژاني گيانه
 دهستی منه چارهسازي وانه
 گوتيان چيبه ژاني گيان چه جوړه
 ژانیکه وتی نیششانی زۆره

دهرديکي گهلي گران و سهخته
 چابوونی گریدراوی بهخته
 نهو ئيشه له ئيوه دوور گهلي گوڤ
 تيشکيکه له پروی کچا جگه رېږ
 کاتي دهردهچي وهکو برووسکه
 بي گلپ و گرپ و بهبي ترووسکه
 بي زام و شکست و بي برينه
 نهو ژانه نهوينه زۆر بهتینه
 دهیکا به خه لووز دل و ههناوان
 خويښ فيچقه دهکا له دل له چاوان
 وتيان وهره سهر دوو چاوی ئيمه
 بهو ژانه دهژين دوو لاوی ئيمه
 دهی بيخه ره روو ههچيکي پيته
 چاوی مه له پيتي دهست و پيته
 هر چيت بوئي گورجي دپته بهردهس
 هيند زيتي ببهوه ههتا دهليتي بهس
 تايهن که گهيشته سهر نه خوشان
 زاني به نیاز گهیی نه پوښان

فهرمووی به تهنیو دهبی بیینم
وا باشته شاره زای ئه وینم
جاری دهبی تیو بگم له پاشی
دهرمانو بگم بکهونه پاشی
هاوپی هه مسوو چوونه دهر له لایان
تایهن تهکی دا به تهک برایان

درگاندنی رازی دل له لای تایه ن

دوو لاهه کسه چاویان هه لاینا
چاوی مه له وان له گۆمی خوینا
دیتیان به کی پیره هه لئرووشکاو
وهک لانکی شپۆل شهق و شر و شکاو
وا ورته ورت شتیک ده بیژئی
فرمی سکی له چاوی کز ده پیژئی
گوتیان چ که سیک پیره دایه
بۆ دهگری وه درخه چت له لایه
فهرمووی به سهری سستی و زینی
بۆ ئیوه ده کهم گرین و شینی
نه خوازه له کن سستی و زینان
دیم پیم هیه شه لته بۆ برینان
ئه نگوستیله کانو ئهم دووانه ن
باوهی که نه کهن ئه وهم نیشانه ن
کوا بمره نئی هی ئه وان به مه ردی
ئابرووی دوو کچان مه دن له به ردی
راسپاردهم و تایه نی ئه وانم
نامنێرنه وه ناهومێد ده زانم
کاتیکی که پیره یان وه ها دی
هه ستانه وه گه شکه بوون له شادی
یهک ماچی ده دان له دهستی چرچی
یهک بۆنی ده کرد له تیسکی پرچی

يهك دهستی له بهژنی کوور وهرتينا و
 يهك كهوشي دهخته سهر سهر و چاو
 تايهن بهمه جهرگی بوو به بريان
 دهیگوت به دوو چاوی پر له گريان
 رۆلهم به خواي له ژووری سهرمان
 بۆ دهردی دلو دهم به دهرمان
 بالداري هوميډ به داوي دهگرم
 دلخوشو دهكهم بژيم و نه مرم
 ههر چوارو وهكو دهكهم وهكو كو
 كار پتيك دي به ئارهزووی دلي نگو
 ئهنگوستيله بۆ بهژن نه مامان
 ههر بهرمهوه دینمهوه وهلامان
 تاژدين له دهسی دهرانی هی خوئی
 پتي وت وهره فهرموو بيبهوه بۆي
 مهم روانی بهبي نقی می زیني
 ناژی به ژيان لهسهر زهمیني
 بمبه خشه گوتي سهرم له بهر پيت
 ههر دامهوه پيت له جي دهم شيت
 ئهوناوه كه چوهته ئه و نه قيمه
 پتوهندی له بهندی جهرگ و سيمه
 گهر بتدهمی بهندی دل پساوه
 بي ئه و له ژيان بهشم برپاوه
 ئه ی دايه له پتي جوانی زیني
 با بيت بهزه ييت به دلبريني
 گهر چوويهوه زين دهبیني ههردهم
 پرسى كه له من بلتي دهلي مهم

ئەو شايە ئەگەر چى من گەدا بىم
لېم روونە كە ناھومىدى نام
با خواستن و ديتنى نەوتىرم
دلخوش بە خەيالى رادەبوتىرم
ئاخ خۆزگە لە پىش ئەوھى دەمردم
دەمگوت ئەوھ زىنە يادى كىردم
زۆر جوانە لە ناھى دل بترسى
جار جارە چلۇنەيەك بپرسى

گهراڻه ودي پيرڙن بؤ لاي چاومهستان

ئو هه ردوو به ژن نه مامي وا شهنگ
دانښتو له چه شني خونچه دلتهنگ
خاوي مه يي خهويه پټني دوتن
به هومتيدي مه يه كي خه مړه وټن
چاويان دهگه پړاند دييان له ناکاو
وا تايه نه دئ به ورده ههنگاو
سهيري بوو که پيره هاته ژوورئ
پوورده بوو پهری له دهوري پوورئ
پيروزه گه شته ديده مهستان
ماچ گه ييه هزار له لاق و دهستان
وتيان بلئ ئو فرشته کامن
دوون له وزه ي تو يانه رامن
ئهم دوو پهریه ته له تهپکه هالا
يان هاتيه وه هر به دهستي والا
ئو تيري له جهرگي ئيمه راجوون
هاوټزهري وان دهزاني كي بوون
سوټندم به دووچاوي مهستي ئيوه
وا ديم وتي لاي ئه وان له ريوه
چهندم به زه يي به وانده دا دئ
چو کـردوو به ژنو بي به لابي
هر جاري ستي و زين ده پټن
چاويان دوو پلووسکه خوټن ده پټن

تايەن دەبەرو مەري کچانم
 چەند سالا ئەوتستە پتو دەزانم
 ئەو جووتە کوپەو چلۆن بژاردن
 چۆنتان بە خوای ئەوين سپاردن
 بەو خوایە کە کەس نییە لە رەنگی
 ئەو جووتە لە باری شوخ و شەنگی
 سەرتۆپی کوپانی ئەم جیھانەن
 تاي ئیوہ ئەگەر بکەن ئەوانەن
 دوو سیتی بەهەشتی لەت کراون
 دوو لەت ئەوەتا دوو ئەو دوو لاون
 وای گەرتنەبەر بە چاو و راوان
 ھەر ھێندە بوو شیت نەبوون لە تاوان
 ئاوری دەگەیانندە نەوت و پووشوو
 ھەر خووشی دەکرد و گری بلند بوو
 دل تۆرە ئەوين گریکە داگر
 دل چەند تەرە ھێندە دەگری ناگر
 وەک تاقە لەش و ئەوين چرایە
 گیان رۆنە پلیت نە ئاشکرایە
 گەر رۆن و پلیتە گەر چرایە
 بەسراوہ ھەمووی بە تاقە تايە
 بەم ئاگرە گشتیان سەروپەر
 سووتان و یەکی دەری نەکرد سەر
 گوتیان دەبی ببیە چارەسازمان
 کاریکی بکەن نەشیوی نازمان
 ئاودیتری و ئیمە ھیشتە کالین
 تۆ زمان نەبی ئیمە لال و پالین

تۆمان نەبىي وشك دەبين و بىي بەر
 ھۆشمان نەدەيەي دەكەين خەزەلۈەر
 تۆي بۆمە بەراستى سەرپەرشتى
 ھەر تۆكەس و كار و گشت لە گشتى
 نەتوت ۋەككو دوو پەپوولە ئەو لاو
 بۆمەن پرووكاۋ و ھەلپرووزاۋ
 دەيسا دەبىي چەندە چاۋەرپىت بن
 زو نەچىھو ۋۆر نزيكە شىت بن
 ھەراكە بەلەز بلىي بە تاژدين
 ئەو ئەستى ئەگەر دەۋىت و مەم زىن
 مزگىنى لەوان بىي ئىمە سازىن
 ئاۋاتى مەشە و بەدل دىخۋازىن
 بۆۋان دلى ئىمە گەرم و نەرمە
 دركانى گرانە كچ بەشەرمە
 ئەو پەردە لە روۋى كوپان نەماۋە
 شەرمىيۋنى دىبەكى دراۋە
 خۋازبىنيكەران بىيىرنە پىشى
 ھىۋا ھەيە كەس پرى نەكىشى
 توخوا بلىي بەو دوۋلاۋى دلبەند
 چەندىان ھەيە دۆست و دەستۈپتۈەند
 ھەرچى كە دەلپن نزاى رەۋايە
 گشتى لە خوا بكن تىكايە
 ئەم دوورىيەمان لەناۋ ۋەلابات
 پىكمان بىپىي و بگەينە ئاۋات

خوازبىنىي نەستى بۇ تازەدىن

چەند خۆشە نەخۆش نەخۆشى دىل بى
كەم مابى نىكى گۆپ و گل بى
لەو كاتە بژىشكى بۇ پەيابى
دەرممانى دلى بكات و چابى
چەند خۆشە وەلام بگاتە دىلدار
مىزگىنى بداتى ساز بوو يار
دىسان وەرە سەيرى پىرە تايەن
فيللويىكە فىلى لە بنە نايەن
بۆي كەوتەو ناو جلى بژىشكان
چاويلكە لە چاو و دەس بە پىشكان
خۆي كىردەو لەنى جووتە لاوا
خۆشى و بزه وا لە لىو و چاوا
مىزگىنى لە چەشنى ئاگرى گەش
رووناكى دەكرد لەوان شەوى رەش
فىنكايى دەدا دلى بە كوليان
سارپىژ بوو ھەموو برىنى دلىان
كۆيۈنەو ھەر يەكەي لەلايە
چەند پىر و ردىنسپى و مەلايە
ھەرچى كە لە پىش و كەيخوا بوو
گىشتى بەروروى لە مالى شا بوو
گوتيان دەسەرت گەپى سەر و مال
پىشكەشتە ژيان و زيچ و مندا

مه‌زنی گه‌لی کوردی مه‌رد و په‌ندی
 خاوه‌ن ده‌سه‌لات و گه‌یرویه‌ندی
 سه‌رمان هه‌موو پرده‌بازی سه‌ر ریت
 چی سارد و گه‌رم نه‌یته به‌ر پیت
 تۆی سایه چه‌ر له‌سه‌ر سه‌ری مه
 تۆی هانده‌ری بۆ په‌نابه‌ری مه
 رووت نا له که‌سێک گه‌لی به‌هخته
 کێ تۆ نه‌تووی ژیا‌نی سه‌خته
 تاژدین که‌ نزیکه‌ خ‌زمی تۆیه
 به‌نده‌ی هه‌ره چه‌وک و ن‌زمی تۆیه
 ساوا بوو له که‌وشی دایک و باوا
 زاوا بووه ئه‌سه‌سته بیکه‌ زاوا
 هیوا ئه‌وه‌یه ره‌وای بب‌ینی
 ئه‌ستی بده‌یه‌ی به‌ هاوسه‌رینی
 فه‌رمووی چ ده‌لێن ده‌با وه‌ها بی
 جێ گیره شتێکی پێ‌وره‌وایی
 ده‌مه‌راست و مه‌لا پ‌لا نه‌وه‌ستن
 تاژدین و سستی له‌یه‌ک بب‌ه‌ستن
 زۆر شاده د‌لم به‌ کاری ئاوا
 پ‌ی‌ر‌و‌ژی‌ ژیا‌نی بووک و زاوا
 هه‌ستا ده‌م و ده‌س چه‌کۆی به‌د‌ل ژیر
 به‌سه‌پاسه‌وه که‌وته ده‌ست و پ‌تی میر
 خوا‌ز‌ب‌ێ‌ن‌یکه‌ران له به‌گ له میران
 دارا و نه‌دار و لاو و پ‌ی‌ر‌ان
 پا‌پ‌انه‌وه مه‌زنی ک‌ورده‌واری
 زیندوو بی به‌ کام و پایه‌داری

فەرمووی بکوتن دەھۆلی شادی
 وەك ئەو ھەلە كێیە بێتە یادی
 مەگێڕ نە دەمی تنۆك - تنۆكە
 مە ی كۆنە لەزاری كوویە رۆكە
 ھەل ھاتوو ھەم بەدەین بەبادا
 ھەلکەوتوو ھەس لە دەستی نادا
 كێ زانی و چانی با نەخەینی
 شەو ئاوسە چێ دەبی سبەینی
 دلشادی و شین بەرە ی زگێكن
 گریان و كەنین بەرە ی لكێكن
 بێكھاتی گەری ئەم ئاسمانە
 جارێکی ژیا نە دووی نەمانە
 رووناكە بەرێك سەرێك تەپومژ
 كچ بەخشە چەلێك ھەلێكی كور كور
 دنیا وەكو شیرە لێی بترسی
 گەر ھاتە بڕین لە كێ دەپرسی
 ھەل ھاتوو ھەم خۆشە چاوەڕێی چین
 بڕیاربی سەبارەتی بە تازدین
 مەزنایی لەوئ بوو ھستی ئێو
 دامنێن وەكو خۆ لە ئێستە پێو
 زۆر ھاتوو ئەو بە دەوری مندا
 دەستپاك و بەكار بوو ھەر لەبندا
 شێرێكە لەجەنگ گولە لە ئاھەنگ
 دەنگ داو ھەیکە ژیر و بێدەنگ
 پێویستە لە رێی كورێکی ئاوا
 ئەمنیش ئەمەگم ھەبی لە چاوا

نۆرهی منه جا له سه رمه هه ستم
 بۆ كۆمه گى ئه و كه مه ر ببه ستم
 كۆ بۆ و كه سى واى هه بۆ گيانى
 نابه خشى له رتت به كامه رانى
 كه ر بمبۆ نه هه ر سه رت ك هه زار سه ر
 گه نجينه ی سه رزه وى سه رو به ر
 نه يده م له رت گای كه سى كى وا دا
 مه ردايه تى من بچۆ به با دا
 تاژدين كه له وى ده سه و كه مه ر بوو
 به روانكه ی كار كه رى له به ر بوو
 ئه و خى وى شكۆيه هه ر له جى دا
 لى كرده وه خۆى له خۆى گریدا
 رازانديه وه جوړه نان و خوانى ك
 خوان هه ر مه لى بوو بووه عاسمانى ك
 پى ت وا بوو له سه ر سه لان له جى نان
 كو لى ره ی مانگ و روژى هى نان
 ئه و له نگه رى به ی له زى و زى پران
 عاسمانى له سه ر ده سان ده گى پران
 تا كا و و گى سكى عاسمانان
 برژان و نرايه به ر مـيـوانان
 هه ر قا پى زه لام له رهنگى بورجى
 سه رپۆشى فـرـپـى درابوو گورجى
 كو جيله و پىاله كانى فه غفور
 ئه سـتـپـره و روژنى ده دا دوور
 شاكاشى هه مووى له چه شنى عه نبار
 سه ررپژ وه كو نه وسى پىاوى به دكار

خواردن ھەمەپەنگە چەور و شیرن
نەرمیش بۆ بەشی ئەوانی پیرن
ئاوخورە و قومقوמוکی چینی
ناو ژوور دەگەپان بە نازەنینی

ئەستیرە گەپیدە بوون ئەوانە
دەتدین ھەموو دەم نە ھەر شەوانە
ھەرمی و ھۆلۆ شەلانی و سێو
دەتوانە ھەر دەگەینە سەر لێو
نارنج و بەھی و ھەنار و لیمۆ
چەرخیان بوو لەبەر شەقا و ھەکو گۆ
ماستاو و گولۆ خوشاو و قەنداو
فینکاییی دلان و جوان لەبەر چاو
ئەسپەندەر و داری بۆن دەسووتان
بۆنیککی بە ھەشت دەھاتە لووتان
دەنگخۆشی بەناو و دەنگ سەماکەر
دنبە گژەن و تەپل و دەفە لێدەر
دەتروانی ھەمووی بە شتو ھاو پەنگ
لەو بەزمە ھەمووی بوو بوونە ھاو دەنگ
شمشال و کەوان و تار و تەنبوور
زورنا و کەپنا و ساز و سەمتوور
حەیران و نقام و خالی رێبوار
پایزە و نیو ھەشە و ئەرئ یار
وێکرا دەر دەچوو بە رێکوپێکی
بێ قەرت و گری بە لووس و لێکی

بلوئیر که دهسی دهکرد بهنالان
 دهبرد دل و هوش و بیر به تالان
 مهیگیر به بهرامه گیز و ویر بوو
 مهیخوژ وهکو کوویه ویرگی پر بوو
 بانگی بوو له کوویه خویر خویری مهی
 سهرخوش به خهم و کهسه رهتا کهی
 شت هیند ههبوو کی له چی دهپرسی
 کی بییری دهکردهوه له برسی
 سهرنووسه ری عاسمان له ویدا
 رامابوو بنووسی خوئی فری دا
 دیتی که ههزار یهکی بنووسی
 نابریتهوه تا بنووس دهخوسی
 زوهره له سهما کهوت شکاویال
 خوئی شاردوه مانگ له کونجی قیرزال
 کهیوان چووه دۆلجه ریتی نهناسی
 کپیار سه ری برده ویرگی ماسی
 کوهمال هه موو دوور له دهر و ناخان
 پیریزنی عاسمان له داخان
 کویم بوویووهوه رهنگ په ریو و جاپز
 هیچ کاری نه مابوو بوویووه کاذ
 شاری و رههکی و نه ناس و کهرناس
 دارا و نه دار به کهوش پیخواس
 گشتی دلی خوش له بهزم و ناههنگ
 پهیدا نه دهبوو بهتیت و دلتنهنگ
 کاتیکی له کویری چوونه دهر پیر
 لاهاته جیگه بانگی کرد میر

تۆی لایى بزارده مــــم له ناوا
ههـر خــــۆت ببــــه ئاریکاری زاوا
رازاو له چهـشنی یهـک له بهـرگا
یهـک بهـبزهیه یهـک کـزهـی له جـهـرگا
دهـرچوونه دهـری کــــه رابوێـرن
گــــوئ تاوئ له رازی یهـک بدیـرن

رازاندهوډی کچان و گواستنهوډی ستي

نئو کاته که تازه بووکی رووسوور
سه ریڅشی رهشی فری ددها دوور
راز او وهسهر کهوت له ئاسو
رازانديیه وه دهشت و دهر کهژ و کو
بووک جوانکه ر و تایه ن و په رستار
سه رگه رم و خه ریک له بار و پرکار
چون سازی بکه ن ستي و زینان
چون ناز دهری به نازهنینان
روانیان له رهشایی بسک و خالان
دیپانن که دلان دهبه ن به تالان
هر گهینه نزیک بروی کهوانی
گیژ بوون له کری خوای جوانی
سهر روومه تي سوور چ هاته بهر چاو
سوور بووه وه له شهرمی وانه سووراو
توانای نه بوو کل بگاته چاوان
هر بوو به خه لووژی رهش له تاوان
سهرتاپی که پان له چه شنی شانه
دهستیان که وی مووی بؤ نیشانه
شیوان وه کو پرچیان و نه شبوو
چم وت ته نی گهینه تاقه یه ک موو
نئو مووش نه په ریوی پرچی سهر بوو
تای ژین و ژیان و مووی که مهر بوو

بشتین نه دبه ستر له سهر موو
 گيان ترسی پساندنې له بهر بوو
 کي تواني که تيوهرا بميني
 ترسی بوو له ديني بي شکیني
 سهر به نجه له رهنګي گول دهره نجان
 رهنګ و خه نه چوڼ له وځي ده گونجان
 رهنګي څو هلي برتري
 گواندنې کي هيه بو تري
 وان و خه نه پاشي ناهوميدي
 چاريان به تهنې له ماچي پي دي
 نه و خشي که بوو له دوو گولي شهنګ
 تيشکهي له زهوي ددها به حوت رهنګ
 پيروزه کلاوي گهييه سهر سهر
 رووناکي درا به تانجي گهوههر
 سهر دتري له روپه پي خوا کرد
 نه و رهنګي به خشي و زيتي پيا کرد
 رازانه و هيه که له وان کرابوو
 خه رمانه بوو دهوري مانګي دابوو
 ليزگهي دوپ و لال و بهندي گهوههر
 بسک و خهت و خالي رندي دلبر
 نه خش و خهت و تيب و پيتي قورعان
 نيشانه به خال کرابوو نيشان
 رهنګي له خواوه يه که له دهستان
 چاو روونکه رهوي خوا په رستان
 بي باوه پي نه م دووهي بدببا
 بي چاره ده بوو به باوه پي با

رازایه وه شار له چهشنی بووکان
 بازار و شهقام و مال و دووکان
 پۆشرا بوو هه مووی به ئال و وال
 سهه خوانچه به لاله بان به نالا
 چهند سهه کوپ و کیژی نازیه روهر
 خوانچهی دوپ و گهوهه ری له سهه سهه
 بار به ربووه ریز و زێر به باران
 هه رچی به نرخ هه بوو له شاران
 جیاژنکی به دهه له سهنگ و ههژمار
 هه لۆک بوو نکهی دههات له بن بار
 قورسای ئه وهنده گهیییه عهرزی
 بووله رزه بوو دار و بهرد دهله رزی
 دنیا یی وه کو بوو بۆ ته ماشا
 ده ریای له مرۆ بوو جهوشی پاشا
 جارتک به شه پۆل و گا به پهنگاو
 جیتی ده رزی نه ما هه لینی ههنگاو
 ده روازه یی خوشی بیان کراوه
 له پرتکه وه هاته دهر کسه ژاوه
 گیت ژاوه که ژاوه کهی سستی هات
 کۆشکی په ریبان به راستی هات
 پیتشه وه کوپ و کیژی دهس له که مبهه
 سهه رتا به پی زیتو و زیت و زه مبهه
 ته ختی وه کو به ختی ئیمه رهش بوو
 بهس ئه وه نه وه کو مه دووره بهش بوو
 لال و دوری بهندی دهه و بهه بوو
 به لکیسی له سهه بوو به خته وهه بوو

سهه تاسهفی بهرخیات بدیبا
 تهختی دهرفاند بهشان وهکی با
 نهو تهختی رهوانه وهک گهمی بوو
 دهریاکهشی گشتی ئادهمی بوو
 دهریای نهوینی تیک بههاللی
 ناچاره دهگهاللی یان دهناللی
 وهک پۆلی پهپووله له دهوری شهمدا
 سووتانی دهوی بهدل له دهمدا
 پیت وابوو گیانه نهو کهژاوه
 گش نهو لهشه هینده دهوری داوه
 دهرویش و مهلا و ههزار و پاشا
 کهس هۆشی نهما له بهر تهماشا
 نهو رۆژه که سهر ببا به دهرمان
 دیاری نهبوو ون بووبوو له شهرمان
 هیند نهسپ و پیاده تی کشا و هات
 بیتچاره پهزاره کهوته شامات
 کیتی وابوو بمایه هۆش نهبردوو
 هینایه سهمایه کۆنه مردوو
 شمشال و گهوال و تپل و شهپوور
 ئاوازی بلوور و ساز و سهمتوور
 گۆرانی و بهزم و چهپله پیزان
 قاقا و ههرای منال و خیزان
 لهرزانه و خشلی ههوری لاران
 رمبازی و ههوهوی سواران
 لهو رۆژهوه سههر زهوی زهوی بوو
 تا ویتسه شتیکی وای نه دیبوو

دهریا و گهمی و پهری له ناوا
بهو زهمزهمه گهینه مائی زاوا
تاژدین له بهریک و مهم له لایی
مانگی له تهنیشتی پادشایی
چهند میر و مهزن به چوستی هستا
گش سینی و یال تهبهک له دهستا

هر سینیهکی له زتی و یاقووت
هر یال تهبهکی له زتیو و زهمپرووت
سهپاکی له زتی و لییره دارمال
داباری له سهر کز و نه دار مال
ریژنه ی به تهوژمی ئه و دراوه
لیزهمی وهتهکانی خست که ژاوه
زۆرتتر له چلیسی نهوسی بهدکار
جی هیشتبوو دهسته لاتی زۆردار
رابرد له دههندهییی دههندان
دهرچوو بوو له فیزی خوڤه سندان
رووت و رهبنی دراو وهکو که
گیرفانی دهئاخنین له دوو سهر
بی جووت دهیه ویست که تو بچینی
دهمپرووت دهگهرا ژنیکی بینی
پرکار و نه دار و رووت و تهپپوش
دارا و ههزار و مات و دلخوش
دهتدین ئهوی رۆژی ریکوپیکن
پیت و ابو هه مووی برا و بهشیکن
جیایی نه بهدل هه بوو نه به شمهک
دلخوش و بهدل هه مووی وهکو یهک

گچکه و زلی مهستی بادهیه و مهی
 گوئی پر بوو له هه ی هه ی و له ئۆخه ی
 دار و دهوینیش دههاته سه رجووش
 دارووغه و پیر بووبوونه سه رخووش
 هیند مهستی ده بهنگ هه ناسه تهنگن
 هیندیک به گه شه و کهن و جه فهنگن
 هاتبایه ته سهیری لات و لووتان
 خویان ده نواند به شات و شووتان
 مه قلاتی ده دا یه ک و یه کی باز
 زۆرانی ده گرت یه ک و یه کی گاز
 له ولاشه وه نه ونه مامی دل بهند
 شیرین و به زه رده خه ند و ده مقه ند
 روومه ت گوڵ و له ش گوڵ و کراس گوڵ
 پاکی گولی سه رچل و له بهر دل
 زیر که مبه ر و لار کلّو و موو ره ش
 مانگ هه نیه و مه سه ته چاو و رووگه ش
 هیند توئیلی گوشاد و هیندی ده م تهنگ
 خوشدهنگه که لیک و گشتی خوشه رنگ
 لاجانگ وه کو زیو بژانگ وه کی تیر
 پرچی ره شه مار برق وه کی شیر
 مه مکۆله هه نار چه ناگه سیوان
 سه رچاوه ی ئاوی ژین له لیوان
 کیل گه ردن و به رز و روو به خالان
 که م تی ده به رپین له چارده سالان
 هیندی که لی لووسترن له گوئی زیو
 هیندی که می گهنده موو له سه ر لیو

به کویری جهانی پیری پشت کویر
 گشتی به سه‌ماوه بوی دها سویر
 کچگل وه‌کو‌کۆ و هه‌وته‌وانان
 کوپ‌گل خولی پی دها به شانان
 کۆزێلکه له‌لای ره‌و له‌ لای
 ریز دوور و درێژ دواویی نایی
 هه‌و رۆژ و شه‌وان که رۆژ نه‌گه‌ر شه‌و
 گۆهند و به‌زم بوو تار بوو بوو خه‌و
 ئاهه‌نگی وه‌ها له‌ کۆرده‌واری
 نایته‌وه‌ رووی جهان چه‌ جاری

زاوا دهچيته پەردە بۆلای بووک

زاواى بە ش—ۆقى رۆژ بەيانى
ميوان بوو لە بووكى عاسمانى
بىگانه بەدەر بە رۆشنایى
کش بوو کشوماتى تاريکايى
ئەو رۆژى دەکەوتە پاشى حەوتوو
ئەستى گرى خۆى گەيانده پووشوو
لێک دوورى و لێک نزيكى ئاوا
وەک ئاگرێ کەوتە بووک و زاوا
زوو بێک نەگەيىن هەناسە دینى
گلپەى لە ئەوينى هەلەسەستى
هياوا و ئەوين کە بوونە هاوړى
فريای نەکەون هەناوێ دەبرى
سووتاوێ بەيەک نەگەيىن سالان
سووتان لە پەلەى لە يەکدى هالان
دەريای ئەوينى هاتە ج—ۆشين
ئارامى و هۆش و خۆشى پۆشين
چەندى لە کچ و ژن و لە بەريبووک
چەند لاوى لەبار و قۆز و خوين سووک
دەتيان بەسە دوورى ئيش و دەردە
هەل هاتووە زاوا بچتە پەردە
بەگوێرەى رى و شوێنى جاران
رێک کەوتنە کاروبارى ياران

رازايهوه پەردوو و چەشنى بووكان
 پەردووى چى بلى بووبوو بە دووكان
 پى بۆن و بەرامى خوښ سەرانبەر
 مەى كۆن و مەزەى نوچى بەرانبەر
 دەفر و هەور و پىالە سەرپىژ
 پى شيرن و ترش و چەور و خوښ چىژ
 هەرچى دل و زار و سەر دەكەن خوښ
 هەرچى خەم و كۆل دەكەن فەرامۆش
 ئامادە و رىز كـراو لە ناوا
 چاويانە لە دەستى بووك و زاوا
 چەند دۆست و برادەرىك هەلستا
 مۆمدانى لە زىرى سوور لە دەستا
 مۆمىك لە بەرى لە دوور شەوانە
 هۆنباتەوه لىزگە زەنگيانە
 دايان نا لە كۆڤ لە بانى سىنى
 دەيگوت بە زمانى ئاگرىنى
 زاوا بەسە هێندە شەرمە شەرمە
 تۆش رەنگ و دلت پەريو و گەرمە
 بولبول چتە خۆت لەگۆل دەكەى سل
 بفرە و بگە سوورگۆلى لەسەر چل
 پەروانە ببينە مۆمەكەى خۆت
 فرمىسكى دەپىژى وا ئەويش بۆت
 تاكەى وەكە من سووتان و ساچان
 راكە و بگە دەمدەمان و ماچان
 وا رووگە و كـابە لىت نزيكە
 حەج كەوتە سەرت دەهەستە بيكە

حەو جار بگه پێ له دهوری یاری
 خال ماچ که ههزار چه لان نه جاری
 چاوتیر که له سهیری شه کره سیوان
 تیر ههلمزه ئاوی ژین له لیوان
 دهس بگره به بسکی لولدرای
 بخوازه نیاز به راشکاوی
 تاژدین له نیاز گهیی به بی دهنگ
 دی به سیهتی کات و دل بکا تهنگ
 ده رکوت و مه میش له گه ل وی ههستا
 دل به دله وه چه سپ و دهس له دهستا
 نهو چوو له ستی بیسته هاو دهه
 بو پاسدهری ده رکه ما له وی مه
 هه رچه نده که خوشه ویستی خه لکه
 پیاو هوشی له خو بی زۆر به که لکه
 داخوازی پهری له دیو بترسه
 درکیش ههیه هه ر له گول مه پرسه
 ئی وا ههیه چقل و هه ن گلووکن
 هه ن پیاوی به نرخ و هه ن چرووکن

پنگ گه‌یشتنی زاوا و بووک

زاوا که وهژوور کهوت له پهردوو
بووه جیژنی به راستی له هر دوو
بووک بۆ ئەم و ئەم به‌رانبه‌ری بووک
بۆ یه‌کدی چرا و په‌پووله هه‌ردووک
له‌ولاوه سستی به‌باوهشی واز
پیش‌سوازی ده‌هات به‌ناز و نیمناز
ماف‌ووره‌یه زوور له لاقی د‌ل‌خواز
پرچی ره‌شی راده‌خا له ر‌ی‌ب‌از
دوو چاوی کزی شه‌وانی دووری
گه‌ش بوونه‌وه خه‌و به‌جاری بووری
پیش‌ان وه‌کو ری و شوونی چهند سال
بۆ شیرنی ده‌م به‌مه‌ی کرا تال
قوم قوم مه‌یی قوم‌مۆکی باده
ده‌یگوت که به‌باده خه‌م به‌با ده
هه‌ریه‌ک به‌پیه‌یه‌کی سه‌ر‌پ‌ژ
سه‌رخۆش و به‌گه‌شکه بوون نه‌ سه‌ر‌گ‌ژ
شه‌رم‌یونی ده‌ر‌که‌وت به‌باده
به‌ربوونه گیانی یه‌ک دوو ساده
باوی گه‌شه‌کردنی دلانه
بۆن‌کردنی خه‌رمه‌نی گولانه
م‌ی‌لاقه‌یی کو‌لم و لیوی تیراو
شه‌وبۆی سه‌ر و بسک و نه‌رگسی چاو

سټوى چنه مهكى زمرده ليمو
 هر يهك يهكى بانگ دهكرده لای خو
 ئى وا هه بوو تيكيان دههستن
 هينديكي دهگهستران به گهستن
 ماچ گهيبه هزار بلټى نه زوره
 بو ماچ نه ژماره ما نه زوره
 دهخستنه جټوه بټى گوړ و هټز
 دهسته و مل و هه لگوشين له نامټز
 دهتلانوه يهك به سهر يهك ټدا
 بازاری گهرم بوو ماچ له وټدا
 كولمى كول و لټوى قه ندى دلټه ند
 تيكل ده بوو دم به دم كول و قه ند
 وټك كه وټن و لټو له لټو خشانندن
 دوو ناگري دوو له شى گه شانندن
 چه سپان به يهكا نه وهك پسو وټن
 خوش ئيسته به جووت و پروت و قو وټن
 پټچيان بوو له يهك وهكو دوو لاولاو
 جووت بوون و به تاق دههاتنه بهرچاو
 وهك شير و شهكر له يهكدى هالان
 دز ويسټى گهنج ببات به تالان
 پټلوى گهش و سوور به جوش و پرتين
 دام — ركي به لولو له ناوى زټوين
 كلچوكى سپى و ستوور و سهر سوور
 رټ تهنگ بوو به گټر گهيبه كولتوور
 لهم تهنگيه كوټره مار به سهر رهنج
 زورى سمى تا گه پشته سهر گهنج

دهر دی دی هه تا گه یشته ناوی
 خه ستاوی رزان له تاقه چاوی
 تیری له گوپی کورپکی کرمانج
 بی ری هه له بوون گه یشته ئامانج
 یه ک خوی ده چکا له گه رمیی ریگه
 یه ک خوینی تکا له تهنگی جیگه
 جهنگی بو دژی تیا شکا بوو
 له و ناوه دلۆپی خوین رزابوو
 هه و رژی له دهرهینان و تینان
 به ولوه شتی وهبیر نه دینان
 نه پشو نه وچان نه خواردن و خه
 چه سپین بوو له یه ک که رژی بوو گه شه
 جار جاره به هیمنی و له سه رخو
 ده بزوتوه بهینی ناوک و ئه ژنق
 ده توت که دوو زپگره ری هونه روهر
 لیکیان گری داوه جووتی گه وهه
 زاوا له بهیانی رژی هه شتی
 ناچار چووه دهر له ناو به هه شتی
 دیتی نه وه مه هه تا ئه ویتا
 ویتاوه له دهر که شیر له ده ستا
 پاسداری دهر و دهر و نه هه ر گا
 گیانی له ده سایه چاو له دهر گا
 مه دیتی برای له په رده دهرهات
 وا شاد بوو مه پرسه چی به سه رهات
 گهش بووه وه گری دلی کراوه
 پتی وابوو جیهانی پی دراوه

يارت كـــه ههبي دهبي وهها بي
گهر وانهبي كهك و سوودي نابي
يارتي بهراستي گهر ههبي پياو
سهه خزمي بهدي دهنن له پيناو

تیجانندی به کمر مهرگهوه‌ری شوفار و دووزمان

دایناوه خوا که ئەم جیهانه
بئی گیانی تیایه یان به گیانه
سهرپاکی به‌په‌نگ به‌کار و ئاکار
جیاوازه له چه‌شنی نه‌خش و ساکار
عاسمان و زهوی گه‌پیده و سست
هیندیکی به زێره هیند کپ و ست
تاریکی و روونی کفر و باوه‌ری
یان گهرمی و سهردی و وشکی و ته‌ری
برپوانه به‌هه‌شت له ته‌ک جه‌ه‌ه‌نم
ره‌ش لای سپی جووته شادی و خه‌م
لێک دووره‌وه بوون و پێک گه‌ه‌ه‌شتن
زیندوو له نه‌بوو کران و کوشتن
روژ و شه‌وه‌زنگ و سێ‌به‌ر و تاو
با و بژ و خاک و ئاگر و ئاو
مالدار و هه‌ژار و تال و شیرین
گریان و که‌نین و شادی و شین
پیاو هه‌ن گولی سهر سه‌وه‌ی جیهانن
ئی واش هه‌یه پیس و دووزمانن
ئی وا هه‌یه راست و چاکه‌ خوایه
ئی وا هه‌یه خوار و رووسیایه
گه‌شتی دژی یه‌ک له یه‌ک خه‌ریکن
لێک دوور و به‌ده‌م له‌یه‌ک نزیکن

کاکل چیه لیک جوین نه مانه
 شاراوه چیه له ناو هه مانه
 تا يهک به يهکى بدا ديارى
 يار ديارى دهکالا له کن نه يارى
 هوى دهرده دهزاني نرخی ساغى
 هوى به فره که دوستى ميگر و باغى
 دهس بهرده دريژ دهکيشى بۆمان
 بابيینه وه سه ر وتارى خو مان
 مير لای هه بوو يهک به ده رکه وانی
 ناويانگی هه بوو به دووزمانى
 له پياوه تيبيا چرووک و رووپهش
 دلپيس و له شهرم و شووره بى بهش
 فيتلباز و بهراز و رق له سينه
 به دخواز و نه ساز و دل به کينه
 شهيتان و شوقار و دهم دپاو بوو
 سهگ بيزى دههات نه وهند گللو بوو
 رووزهرد بوو درق له راست وتارى
 سه رتاپى که ماري لى دهبارى
 خوينتال و دزيو که مال و سه رپهق
 گۆرى بوو نه چيته دهر له بهر شوق
 دهسترژد و چنۆک و گونه کهر بوو
 بى دوست و قزه و نهزان و کهر بوو
 رووترش و گزۆک و گوئى نه بيستوو
 گرژ و مي و مۆچ و کهس نه ويستوو
 به دفه پ بوو به گه پ بوو دهم گه وه پ بوو
 نه م بيزووه به کرى مه رکه وه پ بوو

تاژدین گهلی دهیگه یاند له میری
 تو خواوهنی ناو و دهنگ و ژیری
 کئی بخوازی که خپوی نیوی چایی
 زۆر شهرمه سهگیکی وای له لابی
 چم وت سهگی پاسدهری نه مه گدار
 بهدفعه دههیری مرن هزار جار
 هر جار له وهرامی پهندي تاژدین
 دهیگوت نه مه باشتیری دهزانین
 ئیمه وهکو خپوی ناشی باشین
 بهرداشی له بهردی رهق دهتاشین
 ناشی مه ههمیشه سهربه خویه
 بانیه ژه پری له گال و جویه
 پیسم دهوئی ناشی وا بگپیری
 هر زهمهیری بیته بهر بهتیری
 گول چقلی دهوئی که پاسدهری بی
 گهنج ماری دهوئی له بهر دهری بی
 ئیمه که به دهسته لات و زۆرین
 جاریک سپیواش و زۆری بۆدین
 هر نه رمی بهکاری ئیمه نایه
 مهزنایه تی بانی دوو هه وایه
 جارجاره یهکی دههینه بالا
 زۆر جار گهلی ون دهکهین له چالا
 جاریکی دروست و راست کارین
 سهه جاری بهپیچ و لار و خوارین
 تا یهک دهکری بهخانی خانان
 زۆر کهس دهبی بینه توژی بانان

نەتبىستووۋە پىس بە پىسى دەپوا
 كـار يـكى نەبا درۆ نەدەپوا
 دارۆغە ئەگەر نەزۆل و زال بن
 خونكار ھەيە تووشى رۆژى تال بن
 ئەم كارە نەكارى ئىمەيە و بەس
 سەي پاسى ھەيە لە دەركى ھەر كەس
 بپوانە تەنانەتى خـىـواۋەند
 ئەم دەور و دووكانە چۆن دەكا بەند
 تا پاكى دەخاتە سەر زەمىنى
 پىساو چاۋى ھەزارى پىس دەبىنى
 بى ھوودە بوو گەفت و پەندى تازدىن
 نەيتوانى لە مير ۋەكا پەپۆى شىن
 ئەو يا نىگرەي بەكىن و بەدبىن
 زۆر ترسى بەدل ھەبوو لە تازدىن
 نەخۋازە كە جى بلند بوو ئاۋا
 مير كردى بە يار و خزم و زاۋا
 ۋەك ئاگرى گەرتى ۋەھابوۋ
 ھەر مردبوو رەنگ و روۋى نەھابوۋ
 مەردى لە دلا نەماۋى بى پىر
 دىتى ھەل و خۆى گەياندە كن مير
 دەرچوو لە دەست بەھىچى ئەستى
 تۆ چۆن دەبوو تۆزى رانەۋەستى
 ئەو گەۋھەرى تانچ و تانجى گەۋھەر
 ئەو شـۆخى بەناز و نازىرۋەر
 جوانتر لە پەپەي گولى بەھارى
 سەرتۆپى كچانى كوردەۋارى

چووی داوتە بە نۆکەرێک بە تالان
چۆن ناودەبریتی لە گەورە مالان
سولتان دەبوو خوشکی تۆ بخوازی
شا بایە دەبوو بەخۆی بنازی
پێی گوت سەگی پیسی زۆلی پرکین
دوو چاوی من مەمق و تاژدین

رۆژی شەرەکم لەگەڵ عەجەمدا
کاتی کە سەرنجی ئەو دووهم دا
تاژدین لە بەرێک و مەم لەلایە
دوژمن هەموو کەوتە هەلوەلایە
دووسەد عەجەمی بە تیر و پەیکان
بە کلۆ زری و بە شیر و قەلغان
دیل بوون بە دەس ئەم دوو بە تەنیا
ئەم دووانە چلۆن دەدەم بە دنیا
شا کام سەگە تا ببی بە خزم
پیت وایەتی هێندە پووچ و نزم
سولتان رەگەز و بنیچە حیزە
رێی ناکەوی خۆمی بێنمە ریزە
ئەم رێوییە دی بە لا نزیکە
رووی گەفتی گەپانەدە باری دیکە
گەورەم بژی هەر بە کامرانی
هەر خۆتی لە گەورەیی دەزانی
ژێردەستی کە خۆت دەنتی لە پیناوی
چاکەیی دەبی و نەبی لەبەر چاوی

پيويسته ئەمەگ بېي لە گۆرا
 كەس نەبوو مە يارى كەس لە خۆرا
 بۆ تۆ كەسى تال و سوپىرى نۆشى
 شيرن كە دەمى لە رۆژى خۆشى
 چووكەش دەبى شوئىنى خۆ نەگۆر
 وەك پيشوو لەخۆ و لە تۆ بنۆر
 با بادى ھەوا نەبن بە جـيـگە
 بۆ فـيـكەيە دەر نەچن لە پـيـگە
 دژوارە نەدى و بدى نەگـۆـيـى
 سەر ئاو دەكەون بە تاقە چۆي
 تازدين كە ئەمەى لە گەل كراوە
 لەو رۆژەو شۆي لى ھەل كيشاوە
 گـرتـوويەتە دەم لە لای ئەو و ئەم
 زين ھى منە دەيكەمە ژنى مەم
 ئەى بۆچى گوتى لە مەى نەپرسى
 واديارە لە من نەمـاـوـە ترسى
 گەورەم وتى لاو نۆجـواـنە
 ميرزادەيە شـيـرە پالەوانە
 ھەرچى بلى دەسبەجى رەوايە
 ترست پى بمىنى لەو ھەوايە
 ھىواى بەشە تاج و تەخت لە تۆ كا
 مير لەو وتەدا شـلـەژا پەشوكا
 نيازەم بوو گوتى كە زينى مەم بى
 پىم خۆش نەبوو بەخشيشى وى كەم بى

وا سوتندى دەخۆم بەگۆرى بابم
 تا من لەسەر ئەم زەمىنە مايم
 نىرىنە لە رىچە لاكى ئادەم
 كى لىمى بوى بەمىردى ئادەم
 ھەر كەس لەسەر و گىيانە بىزار
 وا زىن و دەبا بىتە كرىار
 كى قەلس و ۋەرەز بوو لە ژىنى
 بخوازى لە ئىمە دەستى زىنى
 خونكار ۋەكو ئاگرن دەر و ژۆر
 وا باشە توخن نەبىن بەھىچ جۆر
 رەنگيان گەشە ۋەك پەرەنگ و پۆلوون
 دلىان رەشە ۋەك خەلووز و كولوون
 زۆردار كەبرا و كور و كەست بى
 چىت لى نەوى دوورى ئەو بەست بى
 نەخوازە كە پىسى لى ۋەكو بن
 ۋەك بىزنى بەدەم لەناو چىرۆ بن
 بۆ خواردن و بۆ كرووسنە ۋەى خۆ
 بەر سم دەدرى ھەزارى ۋەك تۆ

گریان و شیوهنی زینن له تاو و توئی نهوینن

تاژدین و سستی بهیهکدی شابوون
لهو بهندی جودایهتی جودا بوون
بی یار و ههوال له گۆشهیی خهه
بۆ دهردی جودایی مایهوه مهه
دلسۆزێ نهبی ببیتته هاودهه
ههه رۆژی به سال دهچی دههی خهه
زین تا سستی لایوو ههیبوو ئارام
ئهو شیتتی ئهوینه بهو دهبوو رام
تاژدینن ههبوو مههی دهلاواند
چوونی گری گرت و جههرگی تاواند
دابشه بووبوو خهه لهناو ههماندا
دووی خۆش بهشی خۆشیان بهمان دا
ئهو شاد و ئهمان مهکۆی خهمان بوون
دامان دوو که ئهو دوو دهمدهمان بوون
وهک ههوری بههاری چاوی زینن
فرمیسکی دهپشت له رینی ئهوینن
گریان بوو به رۆژ و ناله بوو شهو
چل رۆژی بڕا له خواردن و خهو
خوینن دلی مایهیی ژیان بوو
ئاو بۆ چیه ئاوی چاو رهوان بوو
دلتهنگ بوو له چهشنی زاری تهنگی
رهنگی مههی زهردی پهپیه رهنگی

وهك مووی كه مەری لەشی بوو باریك
 رۆژی وهكو پرچه كانی تاريك
 چەند تايەن و دۆست و هاوئشینان
 هاواراز و نیااز و نازەنینان
 دلیان بوو بە ئاهی سەردی بریان
 ویستیان بەسی كا له شین و گریان
 گوتیان كه به ئاه و ئالە ئالت
 رۆژی مە رهشه له رهنگی خالت
 بهس بگری به ئاوی چاوی كالت
 كال بوونهوه كۆلم و لیوی ئالت
 جا چ بووه له تۆ بپاوه ئەستی
 داخواری دلی گەیشته دەستی
 ئەو وایه خەریکی بەزم و خۆشی
 تۆ بۆ كه سەر و زووخاو دەنۆشی
 تۆش خۆش به بهوهی كه خۆش و شاده
 وهك پرچی بڵاو خەمان به با ده
 ها شهو شهوی پرچی سەر وهبەر خه
 لاجانگی هەوالی مانگ وەدەر خه
 كیشیان بدهوه برۆی كه و انت
 هەلبێتەوه مانگی ناوچه و انت
 هەلیان برهوه مژۆلی دلبەر
 سەد دل بپرە به نیوه ئاوپر
 نازان بدهوه به چاوی مەستت
 زەردەیی به دوو لیوی كهس نه گەستت
 بهو خەنده كه خونچه پیتی دەپشكووت
 تیراو بكهوه پەرەیی گۆلی رووت

دهوړی ده به بسک و پرچی پر چین
 شه وېږیه له گول بکه به پرژین
 هر بسکې سهری گه یانده گونه
 که رتی بکه لټی مه پرسه چونه
 بسپیره به تیپی ورده خالان
 با گیانی کوران بیهن به تالان
 با بی به زهیت به بولبولانت
 هلبینه تهری له سهر گولانت
 خوش پی که نه با هزار دهستان
 دهست پی که نه وه به بهند و بهستان
 با هاره بگاته گوئی له گواران
 پیستی بده تیپی شیت و هاران
 سرخوش که هزار مه لا به نازان
 سهد پیری بنیره بهر به رازان
 تییان بگهینه گیز و کاسن
 بیانهینه وه ریچکه ری نه ناسن
 چاوبه ستو چلون دهبینی روونی
 بونیان به خه یال چیه نه بوونی
 تا دور له جوانی و ئه وینن
 با تی بگن ئه و نه دینه دینن
 گومران له جوانی به شبیراون
 دلیان که و کویر و دهمدراون
 وهک گویره که پت پساو له دهشتا
 بیهوش دهگه رین به شوین به ههشتا
 بتبینن و ری له خو نه گورن
 بونه خشی خوا له رووت بنورن

بێهـووده بوو په‌ندی وان له زینى
 هه‌ر نه‌یشیده‌بیست له‌به‌ر گرینی
 دل‌داری له ریزی ئاگـرايه
 سه‌رکۆنه‌ی باوه‌شین و بایه
 هه‌ر چه‌ندی به‌سه‌ر ئه‌وا ده‌هاتن
 ئه‌م بی‌ری ده‌کرد له ریی هه‌لاتن
 فرم‌ی‌سکی هه‌لی نه‌دان به‌چاوان
 رێ بینى له‌ناو بجى له تاوان
 هیند زۆر بوو هه‌نیسک و ئاهى سه‌ردى
 نه‌یتوانی شتى بل‌یت له ده‌ردى
 وایان دی ئه‌وانی په‌ندگـۆ بوون
 بێهـووده‌یه له‌م هه‌زاره کۆبوون
 بیریان بۆ بیات له تاوی ئه‌ستی
 ده‌گری، چووه هاوده‌می له ده‌ستی
 روون بووه‌وه که ئه‌م گرین و شینه
 پنچ و ره‌گه‌زی له‌سه‌ر ئه‌وینه
 وا ده‌ردى ده‌روونه گـی‌ژى داوه
 ناچار هه‌مـوو کـردیان بل‌اوه
 زین مایه‌وه خۆی ته‌نى له‌گه‌ل خه‌م
 هه‌ر خه‌م ده‌می وا ده‌بـێته هاو‌ده‌م

زین لەگەڵ پەژاردەدا داخۆی

دەبیوت بە خەم ئەو هەوالی ژاریم
فریارپەسی زام و دەردی کاریم
پۆشاکی نەدار و خاکەساران
خۆراک و بژێوەکەی هەژاران
هاوێز و نیسانی دەردەداران
هاودەنگی نەخۆش و لەشبەباران
پێخۆری لە بەردەمی گەدایان
هاوێزێکی کۆری بێ نەوایان
دەلدارە بە تۆ دەگاتە دڵبەند
دەروێش دەبێتە نزیک خواوەند
تۆی لێ نەبێ دڵ وێرانەمالە
بیابانەکی قاقەر و کەرالە
لێی دەر مەکەوێ دەری ببەستە
هێ خۆتە کلێلەکەت بە دەستە
خەم بۆیە بەنرخە بۆ هەوالی
جێت نایە لێ یارە رۆژی تالی
شادی چییە یاری جاری خۆشە
خەم دۆستی دلی کز و پەرۆشە
خەمخۆری کە نەکرێ لەم جیهانە
تێکچوون بەشی هەردوو عاسمانە
دڵ هۆگری تۆیە ئەو خەمی دڵ
بێ گەنجی تۆ دڵ چییە کەمێ گۆ
جارەجارە کە زۆر دەکەوتە پەستی
بەگلهیییەوێ رووی دەکردە ئەستی

سکائی دوور به دوور له گهل خوشکيا

نهی هیزی گیان و تیشکی چاوم
فینکاییدهری گپړهی هه ناوم
هاوهیلکه و هاوهیلان و هاوونین
هاوبال و پهر و رهگ و دل و خوین
هاوشادی و هاونیاز و هاونا
هاوگالت و بازی یار و هاوپاز
ناکاری مه وهک یه که به لان بهخت
بو تو شلی گرتووه له من سهخت
بو تو دسه مو له من چه مووشه
بو تو گوله بو مه درک و پووشه
هستیره ی تو هه لاتووه گهش
بو بهخته وهریت نه بوومه هاوبهش
له و خوايه گه لیک سوپاسگوزارم
له و بهخته ره شه نه بووی به یارم
چارم چیه خوايه بوم دهنیری
کیتی وایه به بهختی رهش بویری
تازدین بهشی تویه شادی هه ردهم
نه منیش بهشی خوم هیه خه م و مه م
چوون مه م به هه والی خه م ده زانم
پیم خوشه که هاودهمی خه مانم

زین بوخجہی دلی

لای مۆمی داگیرساو دهکاتهوه

جاریکی به زاری مۆمی دمدواند
دهردی دلی زاری زاری دهنواند
ئهی هاوهم و راز و هاونشینم
من تۆش وهکو خۆم بهسۆز دهبینم
فرمیسک له گهڵ مندا دهپێژی
چۆن وا دهبی هیچ شتێ نهپێژی
نازانی دلم بهخۆم دهمیتنی
یهک بگری له گهڵم و نهمدوینتی
دهردی من و تۆ لهیهک جودایه
وهک خاومر و زهردهپهر وههایه
تۆ خاومر و شۆق دهمیتیه چاوم
من رۆژپهر و ئاگرین ههناوم
ناسووتی له تۆ مهگهر زمانت
وهک من نی بسووتی تای زیانت
شۆقت که له سههر سههری دیاره
سهو داگری سههر سههری دیاره
من گیان به بلتسه دل به پشکۆم
سووتاو جگهر و ههناسه بۆسۆم
تیشکی سههری تۆ له تۆ زمانه
گریبهی دلی من به ئیش و ژانه

هی من به له هی و به گیتزه لووکه
ناکوژیتته وه هی تو بچووک و سووکه
شهو ده بیه هه والی شهو بیداران
روژانه دهنووی هه تا ئیواران
من روژ و شهو سبه و ئیوارم
یهک لانییه ئایسانه کارم
جارجاره له دهست دلی بریندار
جارجاره له ژیان ده بوو به ناچار
په روا نه ده ما له ناگری خه
په روانه ده ما ببیته هاو ده م

زین رووی گشتوگۆی دهکاته پهروانه

بالدارى هه‌ژارى شووخ و رهنگين
دلدارى به دهر د و ئيش و خه‌مگين
ئهى سه‌روه‌رى هۆزى سینه داغان
ریشاندهرى مهرگى راست و ساغان
مه‌ردانه ده‌به‌خشی گیان له ریتی دل
هر تۆی له مردنێ ناکه‌ی سل
له‌و رێگه‌یه‌ خێوی نیوی به‌رزى
داخم که ده‌چیته به‌ر ده‌له‌رزى
ناویستی گه‌لێک له رووی ئه‌وینى
هر کالى ده‌پۆی له رۆی زه‌مینى
زۆر شه‌رمه‌ په‌له‌ی ده‌که‌ی ئه‌وه‌نده
له‌رزینه که تۆزى ناپه‌سه‌نده
خۆ رانه‌گرى له کاتى تالى
مه‌رگت بوئ پوخته‌نیت و کالى
دلدار نه‌مه‌ره له رووی زه‌مینى
که‌ی سووتن و مردنێ ده‌بینى
گه‌ر پوخته به‌ن له ریتی ئه‌وینى
کاتى ده‌مهرن ده‌که‌ونه ژینى
له‌شیان که نه‌ما یانى پاکن
به‌م بۆنه‌وه به‌یگومان و باکن
هرچى که ده‌دی دلى ده‌بزواند
ده‌تدی که هه‌موو شتیکی ده‌دواند

ته نیا له کهسانی پیس و ناپاست
نیوانی دهگرت و خوی دهپاراست
له زمانشپری دووړو و بهدگومان بوو
هاوړازی همیشه بی زمان بوو
سهرتا به پی نوقمی گومی خه م بوو
ژینی هموو بڅ خه یالی مه م بوو

سووتانی مەم لە دەردی دووری زینتی

مەم زۆرتەری زینتی دەردەدار بوو
خەم لەم کە یەکی بوو لەو هەزار بوو
رەنگ زەرد و بەدەرد و بار لە لیوان
دیوانە و شیت و دایە کێوان
پەتیارەیی وای لەسەر بووبوو زāl
ئارامی نەما لە شار و ناو مال
وای گرتبوو ئاگری کلی دڵ
چاوی بە یەکی دەدین گول و گل
دووی تینوو لە دەشت و دەر لەبەر تاو
بێ هێز بکەون لە تاو قومێک ئاو
لە پریکی بە تاوی ئاوی ژيانی
داباری لە هەوری عاسمانی
یەک چۆنی بوێ هەلێنجی بۆ خۆی
یەک تاقە دڵپەیهک نەچی بۆی
یەک ژینی نەمر بخاتە بن دەست
یەک بمرێ هەتا هەتایە بێ هەست
تاژدین کە نیازی هاتە بەر دەست
ئەو رۆژە گیانی مەم گری بەست
برژابوو بە ئاگری ئەوینی
گریان بوو بە دۆست و هاوئشین
دڵخۆشیی لە بیر نەما کە چۆن بوو
لاوینی لە لا شتیکی کۆن بوو

کاتى که دههاته بهرده مى میر
 وهک بهندییه کی به کوټ و زنجیر
 دلگهرم و هه ناسه سهرد و بى پهنگ
 دیوان هه موو له سوټیانی دلته نگ
 جاره جاره که دهچووه مالى تاژدین
 بیچاره له بهر گرین و نالین
 مه و دای نه بوو دهردی دل ببیژی
 باری دلی ژاری هه لب پریژی
 ناچار ده بوو دهرکه ویتته دهم چه م
 دهیدواند و له خوی ده کرده هاودهم

په یویننی مەم له گەل چەمی دەجلەدا

دەجلە چتە هیندە بێ وچانی
وێک ئاوی دوو چاوی من رهوانی
تۆش وێک دلی ئیمه پر شه پۆلی
تۆش هۆگری دهشتی چۆل و هۆلی
شیتێ وهکو من به پیچ و گیتی
هه ر ناله ته هاته ران ده بیژی
وێک من نه پشووت هیه نه وهستان
تۆش داوته دلت به دیدمه ستان
کت هیندە له ناو خه یال و بیره
گرتووته هه میزی خۆت جزیره
ئهم شارمه گه ر نیاز و دلخواه
خۆش به ختی گه یشته ویت به ئاوات
جه رگه ی دلی تۆیه نیشتمانی
هه رده م له گه لی ده سه و ملانی
دلخواش بکه به سیه داد و زاری
له خوایه بکه سوپاسگوزاری
شیتێ که ده می به جیتی به یلی
به غدا چییه تۆ له شوین چ و یلی
به هره ی منه گریه و هه ناسه
درواه به به ژنم نه و کراسه
جاریک به دلی منا ببووره
بابزانی که دۆزه هیش چه جووره

سەرچاوهی چاوی من ببینه
خوێناو ده‌پژێ له گۆله شینه
بۆ ده‌ردی دلم کسه دووره چاره
چاو بۆچی له چی هومێده‌واره
وه‌ستانه و نێرگزان و سه‌قلان
ده‌روازه و هۆمه‌ران و مه‌یدان
سه‌یرانگهی تۆن و لیتی ده‌که‌ی گه‌شت
من ماوم و هۆگری چیا و ده‌شت

رووی وتاری دهگاته شنه با

هیچی نه دهگوت که سی دهگه ل با
ناخافتنی بوو ته نئ دهگه ل با
ئه ی ناسکی نادیار وه کو گیان
په روه رده ی تۆن هه چی گول و گیان
رنگه ت هه یه بجیه لای هه موو که س
هیوامه که گیر نه بی ده موده س
نامه م بگه ی نه کۆشکی یارم
به گرانى مه زانه دهرده دارم
کۆشکی به له که و مه زن نشینه
شازاده ی کورد ببینه زینه
پیشان که ده چی به چاپووکانه
ماچی بکه دهرک و سه رده رانه
کاتئ که ده گه یته روبه رووی یار
سه ر دابنه وینه بۆی گه لئ جار
رووی تئ که به هیمنی و له سه رخۆ
تای بسکی نه له رزئ با له به ر تۆ
راوهسته له پیشی ده ست به سینه
خۆشی له تۆ تیر گولم ببینه
کولمی مه ده به ر گری هه ناسان
زۆر ناسکه با نه بی هه راسان
نووسراوه که به خوونی دل مه رهنگی
لیکی که وه سووکی بیده چهنگی

گەر خوتنديه وه كهه له دهه بنهۆري
 راسپاردهي چابه دل نه گهۆري
 له زمان منه وه بلي به زاري
 نه ي روژي به تيشكي كوردهواري
 سه رهچاوهي ئاي ژيني لاوان
 رووناك يه سدهري گلينه چاوان
 جوانتر كر و رهنگي دهستي يه زدان
 و نه ي تو له كامه باخ و ره زدان
 په سنت چ بدهه نه وهنده جواني
 وهك هه رچي بليم جواني واني
 نه ي شاهي جواني پادشايان
 واباشه له بير نه كهه نه گه دايان
 تا ده رچي به دادپه رستي ناوت
 بيانكوژه به تيلي مهستي چاوت
 له گوناھي هه زاري خوت ببووره
 ليم روون نيهه گه رچي نه و چ جوړه
 هه هينده هيه دليكي من بوو
 روژگاري له لام بوو ئيدي ون بوو
 گوايه پهري دهستي لي وه شاندم
 تاي ژينمي بري و دلي رفاندم
 كاتي له گه لم هه وال و جووت بوو
 زور بادي هه وا و به شات و شووت بوو
 لاسسار و بزوز بووه دياره
 گش كهس به شي خوي گوناھباره
 بو دانه يي خال چوو كه وه ته داوا
 گيراوه له بهندي بسكي خاوا

هه‌رچی له‌گه‌ڵی بکه‌ی ره‌وایه
بم‌بووره که بۆی ده‌که‌م تکایه
بیه‌خشه که‌ڵی نه‌زان و خاوه
به‌و پرچه ره‌شه‌ت په‌نای هه‌یناوه
به‌خشینی گونا‌ه هه‌رچه‌ند که‌میشه
به‌خشه‌نده‌یی خۆشته‌ره هه‌میشه
ئه‌ی س‌روه‌ی نه‌رم و پاک و خاوی‌ن
به‌سپایی هه‌لسته‌ ماچ که داو‌ین
توخ‌وا شه‌ کاتی ده‌رده‌چی و د‌یی
بۆم ب‌ینه که‌میک له‌ تۆزی به‌ر ب‌یی
تۆزێ که له‌ س‌ۆلی ئه‌و س‌واوه
ده‌رمانی د‌له و س‌ۆمای چاوه

سەرکۆنەى دلى ھۆى دەگات

جەنگى بوو چەلىك دەگەل دلى زار
ئەى ناكەسى پىنەزانى لاسار
تۆ دلى لەگەل منا نەىارى
داد ناگرى فەىد و شەرمەزارى
بۆ كۆى چو ئەوندە سوئند و پەيمان
خۆت چووى و ھەزار گوتەت لە پەيمان
ھىچ بى ئەمەگ و نمەك ۋەكى تۆ
ھەرگىز نەبوو و نىيە تەكى تۆ
بى گەت و بەلىنى چەوت و چىلى
برىار ئەو بوو بەجىم نەىلى
دەتوت كە لەگەل تۆ راست و پاك
ئازام و بەدوور لە ترس و باك
ئەى بۆچى لەبەر ئەوين ھەلاتى
ئەى بۆچى دەپۆستى خەم نەھاتى
بۆ خۆشى و شادىيان ھەوال بووم
نامناسى كە تووشى رۆژى تال بووم
بروانە گيان چ مەرد و رەندە
بى ھىز و زەبوون و كز ئەوندە
جىگىرە لە گرتووخانەكەى لەش
شايىم چ بە تۆ بى ئەى دلى رەش
تۆ چۆن دەبوو گيان بەجى بەىلى
گيانەت نەبى پارچەپەك لە سىلى

زیندووویه تی تۆ له پیتی گیانه
 رووناکیی زهوی له عاسمانه
 بئ مۆم و چرا چلۆن دهوتری
 تاریکییه رینه زان و کووتری
 بۆ یار دهچی یار له ناو گیاندا
 هانای بیه بهر که پیت نیشان دا
 تۆ ئاوژنهیه کی روونوژنی
 گیانت که له بهر نه بئ چ دینی
 لئی دوور مه که وه دهسم به دامان
 هیچ ناکرئ پاشه روژ به دامان
 هر دهرجی له ریگه نایه سه ره ری
 چاری سه ره خۆت که چاری ده برئ
 پئ مه بره له ده رکی نه و به هیچ جۆر
 تا بال نه شکاوه بفهره بۆ ژۆر
 بۆ کوئ دهچی چیته بۆچی ون بووی
 یادت نییه تۆش به شیک له من بووی
 خۆ ون مه که خۆ نه گێژ و کاسی
 خۆ ناس بکه تا خواش بناسی
 پیت وایه به بئ مه چوویه لای گول
 گول لای منه تۆ گه ییت به پیکول
 به ژن و که زییه که له تۆ دیاره
 راکیشته ده کاته پای قه ناره
 چی وێلێ له شوژنی نه و خه یاله
 بۆ یار ده گه پیت و یار له ماله
 بروایی مه که به ورده خالان
 مالت مه ده زهنگی یان به تالان

پتوهند مه که خوت به داوی بسکان
 بهس بق دهم و لیو بده هه نیسکان
 زه ردهشت ده پهرستی ئه ی به لاگر
 نیتزکی بهسه ده کهویه ناگر
 جوړی تو هه زار مهلی بریندار
 شینگیری بکه ن به داد و هاوار
 من جوړی په پووله ده بمه قه قنهس
 تی ناگه ینم له رازی خوم کهس
 ئه ی دل ده ته وی له خوشییا بی
 تا وایی هیوات نه بی که جابی
 پرسیم له بژیشکی ژیر و چازان
 بق تو وتی: داخ و دهرده دهرمان
 پاریزی بکه ی له خوش و خوشی
 شیین بریژینی تال بنووشی
 چیت ئاره زووه زیانه بق تو
 خهم چاره ته ژان زیانه بق تو
 هیند دهرده دلی له کن دلی گوت
 به و خاکه سه ره دلی دلی سووت
 وهک ئاگری به ربه یته هه ژگهل
 دای گرتنه چره چه مان و دوو کهل
 قورمی رهشی خسته بان مه لاشوو
 میشک و سه ری ناخنی ته پ و دوو
 ئاوینه ی روونی هوش و ژیری
 وا لیل بوو چشت نه ما له بییری
 وهک هه وره ره شیککی سه ربه خق بوو
 هه وراز چوو له عاسمان وهکو بوو

خویناوی ههناو و چاوی پر ته
 داباری به پێژنهیهکی کهه کیهم
 ته رزه کوتی و وردی جهرگ و سی هات
 لهه شهسته ره هیتله دا لهه هات
 لافاوی له دهردی دل هه لست
 مهه پیتی نه ده وهست و پیتی نه وهستا
 پیت و ابو که دهجله و فوراتن
 جه یحوون چووه پال و هه ر سی هاتن
 هه رچه نه به شینی نه و ئه ویندار
 شین بوو له دهه مه چمه سپیندار
 نه و دهشته بوو بوو به باخ و گولزار
 تا چاو بر دهکا هه مووی گول و دار
 نه و بولبولی هیتنه ئاره زوومه نه
 بهندی لهشی لی بوو بوو به پیه وهند
 تولی رکه لیتی وهراند په ر و بال
 پوشر ابو به مووی سپی سیاخال
 بالای وهکو سه ولی بوو که وانی
 ئاوا بوو بوو مانگی ناوچه وانی
 سه رکولمه یی سیوی زهرده بی بوون
 شوین داخی له ناوی چاوی لی بوون
 وا بوو بوو شه لال له ئاو و خوینا
 ئاوینه ی رهنگی ژهنگی هینا
 چی تین و توان و هیژ و بیر بوون
 هه لیان نه ده کرد و لیتی زویر بوون
 چل رژژ و شه وان کهوت له دهه مه
 زیندوو بوو به دهه مه به لام به حاسته مه

دهرچوونی میری بۆتان بۆ راو و نیچیری

نیچیرگری دهنګ و باس و خواسان
وا ریزی وتاری خوئی دها سان
روژی هه پمتی به هار که خوئی
دار و دهر و بهرد و ههردی پوئی
به گیا و گول و چلووکی به کلووک
رازاوه جیهانه پیره وهک بووک
هه ره که له نوال و کیو و دهشتی
بووینه بره و بهری به ههشتی
هه باخچه وهک به ههشتی گه وره
سه رچاوه ئاوی ژین له ده وره
هه کیوه له جوئی کیوی تووئی
موسا ده بوو پاپهتی ببووئی
هه چومه له جوئی هه ژدیهایهک
هه داری به زاری خوئی خوایهک
هه سووره گولئ گریکی بی تین
هه چیمه نی شین و شادی بی شین
چی بولبوله کردبوویه گاله
هه رچی مه له بوو بووه هاویاله
گاکوئی و ناسک و مامز و گور
که و قاز و قورینگ و کوتر و پور
که لگه له ده چین له کیو و شاخان
پولپول ده فرینه میترگ و باخان

ئەو كاتەيە باوى گەشت و راوه
 ھەر كەس كۆلى دۆل دەنیتە لاوه
 فەرمانى سەرۆكى كوردەوارى
 وابوو كە بەيانى خەلكى شارى
 گەش خۆرت و جوان و پیر و لاوئ
 بابێن لە گەلم بچینە راوئ
 زوپنا و كەپنا و دەھۆل و دنبەك
 بێن ھەموو بێن بە چەك چ بئ چەك
 نێرینە بمیننەوہ لە مالاڤان
 مال و سەریان دەدەن بە تالان
 ئامادە بە چەك ئەوانى بوویان
 ھەر كۆن دەبیان نەبوو ھەموویان
 كۆبوونەوہ گەشت لە دەورى شارا
 رووت و بەشمەك ھەزار و دارا
 پێخواس و بەكەوش و میر و ئاشپز
 سەربەرز و نەوى و بە پئ و شەل و گێز
 ھێندێك چەكە چەك بێك بە پرتاو
 بەو بەزم و ھەرایە گەیینە جێراو
 دابەش بوو شكار لە ماھ و زەنۆتەر
 جئ لەق بوو وێج رەوین گور و شێر
 ھەوھەو گورەگور لە جۆرى ھەوران
 پێى تۆقى دلى پلنگ و بەوران
 بەگزادە و پالەوان و سەردار
 ھى گورز گران و سووكەلە سوار
 دەگرن سەرى كێو و دەشت و قەدپال
 دەكوتن دەجن بە گورز و گۆپال

ده گرن ددپن وهزير و ميران
 ناسك به كه مهند و شير به شيران
 تازي و تووله پيش به پيشي پيرهو
 راويچكه ده كن كه هه لفرن كهو
 ده گرن به ره گه به باز و ته رلان
 كه رويشكي وه دهر ده نين له سه ر لان
 ژي ده كشن و تير به گه ل ده هاوین
 بالنده ده كه ونه دهشت و داوین
 كي دي به زه ييي به بي زمانان
 ده مرن ده مي به زمه بو مه مانان
 نه سپي ره سه ني حدوودي گوته ل
 گرتييه خه نه كلک و يال و چوار په ل
 با كيشه وه كن له گوشت هه ژاران
 ساغان به خورا به رن سواران
 ئيواره كه هات و راو به تال بوو
 دلخوش هه موو لايه روو به مال بوو

ژوانی زین و مہم لہ باغی میردا

نہو ئاسکی نیچیری راوگری خہم
چاوسوور و تہری نہدیتنی مہم
نہو تازہ نہمامی باخی جوانی
سیس و کزی دوور لہ باخہوانی
پتوہندی نہوین بہکوت و زنجیر
مامزکی مہمی دہکرده نیچیر
نہو رۆژہ کہ دہرچوو کاکي بۆراو
شوفار و نہیار بران لہبہر چاو
نیرینہ نہمالہ باخ و مالآ
خہرمانی خہیال لہ دہوری ہالآ
تا ہل ہہیہ ہہستہ نہم جیہانہ
چہپگہرہ نہسازہ بی وچانہ
تا دہرفتہ سہیری گول کہ نہی دل
ترسم ہہیہ زوو بچیتہ بن گل
گہشتیکی بکہ لہ دہم دہراوی
تاوی لہ مالان بگتیرہ چاوی
بیستوومہ ہہیہ یہکی بہخترہش
وہک ئیمہ بہ ئاخ و داخ و بیتبہش
رۆژ نالہ دہکسات و داد و ہاوار
بہخوینی دلی دہژی بہ شہوگار
بتچارہ لہ دہوری گول دہدا خول
ئاوارہ مہلیکہ ناوی بولبول

دهرمــــــــــــــــانی دلی منی له لایه
 بیــــــــــــــــینم و لیتی بکه م تکایه
 وا خوایه ده لیم به گفتم و په ندی
 ریم پی بلای دهر کوم له به ندی
 خوی دزییه وه که و ته باخ و گولزار
 بی تایه و سهر سپی و په رستار
 که م سهری گولان ده هاته بیري
 زږتر دلی ده چووه گۆشه گیری
 باخ بویه بوو چول و دووره خه لکه
 بق گریه و داد و شین به که لکه
 بالای وه کو سهر وی خسته سهر گل
 فرمیسکی رڼانده بن گول و چل
 میلاقه له تاوی په رپه پی کرد
 خونچه له که لی به روک دری کرد
 هر داری وه کی وی له ش به باری
 پشکو بوو هه موو گولی هه ناری
 لایان که ده سی ده کرد به باسان
 خویان ده هه ژاند له که ل هه ناسان
 له سویتی وی له سهر لک و له هر په ل
 کاله ی بوو که لا به ناله بق مه ل
 فرمیسکی نه وهنده رشت له چاوان
 نال و گهش و سوور بوو رهنگی ناوان
 سیس بوو گول و شینکه که و ته ناو هه ش
 ناهی له هه وا بووه په له و که ش
 بولبول خه می خوی له بیر نه ما بوو
 بق نه و له په ژاره و و خه ما بوو

زۆر چاوی گهړاند له دوست و هاودهرد
 دایهسته وتار له گهل گولی زهره
 توش وهک منی رهنګ له پ و پهړیوی
 توش ئاخو ئه وین دلی بریوی
 تیـراوی هزار پهړی ته یاری
 ئهی چیته که زهره و کز دیاری
 توش دل به کول و خه می وهکی من
 توش دیاره که بی مه می وهکی من
 بولبول له گولی گولوه کریار
 توش وهک منی دوور له دل بهر و یار
 پیم خوښه که بویه همدمه می خوښم
 دهردی مه یه که و منیش وهکی توم
 خوشکینکی منیش وهکو گولی سوور
 دل داری گه یشته و ما له من دوور
 من ماوم و بولبولینکی داماو
 بویه کدی جگه رپړاو و سووتاو
 بیچاره م و چاره رپړهش وهکو ئه و
 رهنګ زهره م و روژ و به ختمان شه و
 هر جار ئی که بمدیایه تنیا
 برپاره گله م نه بی له دنیا

مه‌میش به‌ردو باغ دهره‌وا

چی دیته سهرت له راست نه‌گهر چه‌وت
هۆیه‌ک هه‌یه دیته ری به هه‌لکه‌وت
دوو یار هه‌یه دلس‌ووتاوین بۆ یه‌ک
له پرێکی بۆیان دهره‌مخسێ هۆیه‌ک
ریکه‌وتی ده‌بی و ده‌گه‌ن به دل‌خواز
نیازیان چیه تووشی دین له ریباز
مه‌م هینده له‌شی گهرانی ئازار
روژێ که نه‌مابوو که‌س له‌ناو شار
که‌وته سه‌ری بی‌ری دینی زینی
بیماری نه‌هتشت گهری ئه‌وینی
هه‌ستی نه‌ده‌کرد به له‌ش به‌باری
چاک بوو به هه‌وای دیداری یاری
ش‌ی‌واوینی که‌وته ناو دهره‌وونی
دهرچوو بوو له ده‌ستی دهرنه‌چوونی
ئاواتی دلی ده‌چوو له پت‌ش‌شا
وه‌ک خدری نه‌مر ده‌سی ده‌ک‌ش‌شا
سه‌رک‌ش‌ش بوو دلی پساندی هه‌وسار
هیدی نه‌بوو تا گه‌شته گول‌زار
زینیک که به‌روژ و شه‌و ده‌م و ژه‌م
گیرابوو ناو ته‌می خه‌می مه‌م
ده‌یوست هه‌ر ئه‌وه‌ند بژی به ژینی
جاریک به‌ته‌نی مه‌می ببینی
روانی له نه‌کاو مه‌مه و له‌ده‌ر هات
وا داری هوم‌یدی بۆ وه‌به‌ر هات

وټنهي له جيهان نيبه يه كي تر
 نايبي زهوي چه شني زيني چي تر
 دلداري گولتيكي وا كه نه مري
 چ بكا و به چ باري چاري ده كړي
 سهرگيژ ده گه را به دهم گريني
 له پريكي گه شته به ژني زيني
 نهو زينه كه بووي دوو سهد پرستار
 نهو به ژني له پهلكي گول به نازار
 خوي داوخته سهر گياوه بي هوش
 تومهن له مهی نهوینه سهرخوش
 نهو گه وهري بي هواله لهو شوين
 بهرچاوي كهوت مهی جگه رخوين
 له رزي وهكو ناو و چوو له سهر هوش
 پتلووي چه می بوون له زيني پاپوش
 فرميسكي په پينه لاقی زيني
 دارگول وهگه شا به ناوي زيني
 ناونگي تكاند و خونچه پشکووت
 زين ژيايه وه مه به تيسري نهنگووت
 برواي نه بوو چاوي مهستي زيني
 پتي وابوو مه می به خه و ده بيني
 هر تاكو مژي گوماني لاجي
 ويستي دهمي ته پر بكا به ماچي
 خوي هيشته گه ليك نزيك نه كړدو
 بوي ژياوه نيچيري نيوه مردو
 چون زيني گه شته مه به كه هستا
 زين له تهنشت و دهست له دهستا

لهو خوښييه ههردوو گيڙ و وړې مان
 بڼې ورته و لال و پال و کړې مان
 داخسواز به دلته و بهلین به چاوه
 تا کاتې گړتې زمان کراوه
 هم جاره به گازنان و نازان
 بهربوونه گله و نياز و رازان
 ديتيان گله يې له دهردي دووړي
 بڼې بههره بوو کاتې پي دهبووړي
 با دهسستي دهبهژني يهک وهرين
 ريشه ي کول و کول له رهگ دهرين
 دوو تازه نه مام له يهکدي هالان
 تالانه مژيني ليو و خالان
 نوښيان مه ي دلته پي له ليتوان
 نه ژماره لهوئ هه بوو نه پيتوان
 کولم و چن و ليو و سنگ و گهردن
 ههريهک دم و دهسستي بڼ دهبردن
 سهر بوونه گران له سووکه ماچان
 هر دهر و کهسهر بڼ داده پاچان
 زين بوو بووه گړ ناگړيکي هسته م
 پر تين و دهنايسا له بهر م م
 م م بوو بووه په پوله يهک مهرگ کړ
 په روانه بوو خوئ دهخته سهر گړ
 بيگويزنه وه ناشکرايه جي و شوين
 زور خوښه تلانه وه له سهر نوين
 له و باخه هه بوو چ سهر سهر ايهک
 ناوينه ي جهم جي هان نوم ايهک

مهم پیاده و زین له باوهشی مهم
وا دهسته ملان و دهم له ناو دهم
سه رکه وتن و گهینه شانشینان
هه لچوو گپړی دل له دل به تینان

زین وا دهمی مهم دهمژه لیوان
مهم وا مهمی زین دهبوگشه سیوان
با چاو به به فر کهوئ له سهر سنگ
با پر ببی قسولکی مل به ئاونگ
خوی گهردنی یه کتری بنوشن
مست بین و له شهرمی چاو بیوشن
تولهی دهمی دوری سستیندراوه
هر نویژئ که رویبوو گه پراوه
ئو نویژه که ماچ دهچیته جیگهی
هه لده گری سهرت بجی له ریگهی
نازاد بوویو لهش له پی هه تا سهر
بیجگه له نیوانی چوک و که مبه
پاوان بوو نیوانی رانی هه ردوو
پاسداری له پاکژی له سهر بوو
دلداري به راست و پاک و خساوین
چاوی ته پ و سوور دهبی نه داوین
ژهنگ ناگری هه رچی زیتری چاکه
پیس نابی که سی بنیچه پاکه
نه خوازه ئه وین و هه ببیت زال
روژیک هه لی هه لکهوئ به چند سال
چون په سنی بدهم دهبی چ بیژم
تی ماوم و کاس و گیز و ویزم

میر و راوگەر به سه‌ریاندا دین

مه‌یگێر نه‌چی ده‌ست له ئیمه به‌رده‌ی
سه‌رخۆشم و مه‌ست به‌لانی به‌ی مه‌ی
مه‌ستی که گه‌شته نازمه‌نیان
ورتانده‌ی له من ده‌می برینان
هه‌رچه‌ند به‌ رواله‌ت مه‌ی په‌رستین
راستی به‌ مه‌ی ئه‌وینه مه‌ستین
سه‌وداگه‌ر و مه‌ستی ده‌ستی تو‌ن
مه‌ستی مه‌یه‌کی له‌مێژ و کۆن
ئو مه‌ی نه‌ به‌ رنگ و بۆ دیاره
ئو مه‌ی له‌ جوانی کردگاره
دل‌مان به‌ خواوه به‌ستراوه
هێشووی مه‌ له‌ باغی ئو چناوه
مه‌یگێر ده‌وه‌ره له‌ پتی خوادا
بۆم تی که‌ په‌ژاره ده‌ین به‌ بادا
له‌ باده که‌ ده‌تگه‌راند دو‌ین
سه‌رخۆشی هه‌تاه‌تا ده‌مین
بێهۆشی تیا سه‌ره‌وه‌نخوونه
به‌په‌ریشکی ده‌روون هه‌میشه‌ روونه
هه‌ر تاقه‌ قومێکی لی بجێژم
یه‌کجاری خه‌م و خه‌یال بنێژم
لاده‌م له‌ سه‌رم سه‌رئێشی دو‌ت‌شه‌و
وشیارمه‌وه له‌ گێژی و خه‌و

هۆشم له دهسم نه چى وهكو مه
مه رگم به سهرا نهيه وهكو هم
روژى ته مه نم گه يشته ئيوار
ناگام نه برى له خوم بهيه كجار
هيوای دلى ژار و هه رزه كارم
جى گايه هه بى كه لى و هشارم
ئيواره كه مير له راو گه پاره
له و باخه به له شكر و سوپاوه
فه رموى به هه والى ديوه خانى
با دابى زىن بدهين و چانى
لى دهن كه پهنا و دهوئل و شه پوور
ناهنگ بگه پى به ساز و سه متوور
بهريان دهنه ميتشه ئاسك و گوران
بريان ببى بو مه سنگى پوران
هاوپياله و باده گى نه كه ن ره
به زمى مه له كو شكى باخه نه مشه و
ديتيان دهر و په نجه رهى له سه ريشه
پرسى رى ده هاته سه ر ده مى گشت
كى پيه له سه ر و ژيان بووه زویر
پى ناو هته كو شك و سه ر سه راي مير
ئه و دلت ه و دلسووتاوى په كتر
گى رژه دهى به ند و داوى په كتر
له و بگره و به رده له و هه رايه
له و زرم و كووت و زهنا زهنايه
وشيار نه بوو بوون پى يان نه زانى
گوپيس نيه مه ستى كامه رانى

میر راسته خق که و ته شانشینئ
 جیژوانی مەمی هەژار و زینئ
 گۆراندی که کئ له ژین بووه تیر
 وێراویهتی پئ بنیته جیی شیر
 تاریک بوو نه کاری کهس بیینی
 کوژایه وه تیشکی کوئمی زینئ
 مەم چوو له نوئنی پالی داوه
 زینیشی وهشارت له ژیر عەباوه
 بهچرا دەر و ژوور که روون کراوه
 به کزیکه وه مەم وهرامی داوه
 بمبه خشه نهخۆش و بئ برهستم
 هیچ هیززی نه وهم نییه که ههستم
 که ورم تۆ دهزانی چەند نهخۆش بووم
 تا دوئنی به دوور له بیر و هۆش بووم
 ئەمڕۆ که ئەتۆ دهچووئته راوئ
 من خۆم نه دهگرت له جیگه تاوئ
 مەم شۆره سواری پیشیرهوی میر
 بێبهش بئ له گەشت و راو و نیچیر
 سووتا جگهرم نه ما سره و تم
 په تیاره و شیت وهچۆلی که و تم
 شل بوو له پریکی هیززی ئەژنۆم
 خۆم دیته وه وا له باغه کهی تۆم
 بئ ئەرکه نهخۆش وتی به مەم میر
 تووشت نه بوو هیچ به تووشی نیچیر
 میرم وتی تووشی مامزیک بووم
 چۆن مامزئ تووشی دلدزیک بووم

سهرميگه لي پولي چاو كه زالان
 رهوتی دل و هوش دهبا به تالان
 بوی خوشی دهدا به ناسکی چینی
 چم دی وهکو من چ كهس نه بیني
 دهپروانی هه رچهند به نیوه ئاوړ
 جهرگم دمتوا دلم دهبوو سړ
 پیم وابوو فریشته بوو نه ناسک
 له کوئی هیه ناسکی هینده ناسک
 پیش پتی تو له ناو هه میزی من بوو
 تو هاتی و نهو فریشته ون بوو
 تازدین له وړینه کانی زانی
 زین گه ییو هته ئیره بو ژوانی
 مه شیتته وتی هه لهی بپوشه
 نازانی دهلی چی زور نه خوشه
 با لهو بگه یتین ببیتته ئاههنگ
 با مهی بگه یت و دهنک بدا چهنگ
 با تاوی به باده سه رگه رم بین
 بو دهردی ئه ویني دلنه رم بین

برای چاک بۆ رۆژی تهنگانه بهکاره

ئەو جۆش و خرۆش و بهزم و ئاههنگ
زۆتر مەمی کرد زەبوون و دلتهنگ
تاژدین دی که مەم گەلی که ساسه
لێی پرسی به چاو برا چ باسه
مەم دەستی له ژێر شەهک دهرانی
بسکی رهشی زینی دا نیشانی
پاپوکەیهتی له پشت مەمی ژار
جووتی کهزی رهش وهکو دوو شامار
دی کارهکه گەند و ناله باره
بۆ رۆژی وهها برا بهکاره
هەر لاق و دەسێکی بوو بهبالی
هەرچی زوو خۆی گەیانده مالتی
ئەستی وتی رەنگ له روو نه ماوی
کیت دوزمنه جیتە داشلەژاوی
تاژدین وتی ماله دوزمنی من
کووتیکه له پیل و گەردنی من
سەرمایهی گهوره و گرانم
بیبیلەئێ هەردوو چاوهکانم
مەم بوو ئەو وزین له گیتی کهوتوون
سامانی مه گەر نهچی ئەوان چوون
گەر ئاگرێ بهرنهدهینه خانوو
بۆ چاری ئەوان نه ما بیانوو

مالّ بۆ من و بۆ تۆ كۆرپە ساوات
 ئەم پیاوەتییەم دەویست بە ئاوات
 بیستوو مە کەسانی خانە سووتاو
 ئاگر دەکوژتەنەو بەهۆی ئاو
 من ئاوی بەلا دەری براگر
 ئەم شەو دەکوژتەنەو بەئاگر
 مالّ ئاگری گرت لەسەر هەتا خوار
 تازدین ملی نا لە داد و هاوار
 خزم و کەس و کار و هۆز و هاوال
 یەک جێ هەموو بازی دا روو و مال
 هەرکەس کە لە باغ و سەرسەرا بوون
 تاقیکی نەما بەرەو هەرا چوون
 مەم موژدە دەدا بە زین کە تازدین
 بپوانە کە چی لەبارە کـردین
 دەریای خەمی لێ وشک هەلیناین
 بە گـرێکی لە دۆژەهی دەرتیناین
 تۆ هەستە بچۆرە کۆشکی شایی
 من توو پـدە ئاگری جـودایی
 تازدین هەچی بووی هەمووی سەروبەر
 لە شەمەک لە بەرگ لە خـشـل و زەنبەر
 لە پیاوەتییە کە گشتی دانا
 ما ناوی نەمر لە رووی جیهانا
 لە دلی خۆدراو دەراوی کاکە
 کارت کە هەیه بەناوی چاکە
 قالۆچە وەکو دەکەن شیاکە
 گەر پاکی نەپاک لە خۆت جیاکە

بهختی که دراو بیبهخشه بیخو
 دهیبهن کهلهپوورکپان به فیرو
 ئهوکاته گیان دهچیتته بالا
 نه دراو نه شمهک به دهستی والا
 بازاری ئهویش وهک ئیتره وایه
 هیچت نه بی چت له دهستی نایه
 که ی نرخی بههشته دوو وته ی روت
 که ی ری هیه بچته پیشی نابوت
 خوشیت گهره که له رۆژی داوی
 پیشباری به پئی که تا کو ماوی
 یان بهختی بکه له رتی هه والان
 پاش مردنی خوت دهچی به تالان
 تازدینی چ خوشه هه لکه وی بوت
 ناوکی نه مر بسینی بو خوت
 دهستت که وی دۆستی راسته قینه
 هیزای هه موو گهنجی سه رزه مینه

رازی دلداری زین و مەم بە گۆتی میر دەگا

شای پایە بلندى خوشەوێستى
خونکاری جیهانى دلپەرستى
ئەو سەرورەى خێوى تەخت و بەختە
و نبوونى لە چاوشتیکی سەختە
وەک رۆژ کە لە عاسمانى چوارەم
لەم جیگە و رێگە دوورە هەردەم
بى بەرگر و پەردە تیشکی داوى
کام چاوه نەبینى تیشکی تاوى
دلداری و خۆر وەکو برانە
شێرانە و میان گەلى گرانە
تیزبەل دەفرین نێوانى دەپین
لە مەپەر دەپەرین و پەردە دەپین
رازی دلى زین نەپینى یى مەم
هەر هیندە ژیا کە هاتە سەر دەم
بلوێرى شپى زمانى ناساز
ئاوازی دەدا لە چۆل و رێباز
لەو جووتە وەها بلۆ بووبوو دەنگ
بەو بوو گەپى کۆپى بەزم و ئاھەنگ
لەو مۆم و پەپوولە بى برەو بوون
بەر هەر و توێرەیکە هەر ئەو بوون
وەک شەوچەرە بوو لە دیوێ خانان
دلخۆشکەرە بوو لە نێو جوانان

دووی دور له هه موو گونا ه و سووچیک
 ناویان چوو هه که لاین و سووچیک
 هه زاری وه کو بنیشته خوشه
 دهیجو له هه موو که نار و گو شه
 هه رازی که جاری که وه زاری
 و بزانه که که وه زاری شاری
 و شتر نه به سی بوو بارگرانی
 و زهنگوله شی خرا ملانی
 بیکار و زمانش و نه زانان
 مندا ل و ژنان له دهرک و بانان
 گفتیان گر و ور که زور و که م بوو
 دل پیکه وه بوونی زین و مام بوو
 بوو بوو سه روین له بهند و بهیتان
 تا ته نیه وه که بییه به کری شهیتان
 دهسته و بهی ری و ری نه بوو گیر
 نووک و به دی نایه به رده می میر
 میر پرسی که چون ده زانی وایه
 بوم دهر بخه له م گل لوله تایه
 بوم روون که وه بیخه بناوان
 چونی بگرین به سووچ و تاوان
 هاسانه وتی بنیره مام بی
 تاق ببنه وه خوت و ئه م له یه ک جی
 شه ترنجی بکه ن له مهر جی دلخواز
 لیم روونه که دینه روو نیو پاز
 دور اندت و برده وه له جی وه
 لیتی پرسه بلتی دلت به کی وه

ئازايە نەترسە پالەوانە
 سىنە دلى پاكره و جوانە
 دلدارەكى راست و بى درۆيه
 دەيللى كە دلى لە خوشكى تۆيه
 خۆت ئەو دەمە خىوى بىر و ژىرى
 خاوەن دەسلالت و بەند و شىرى
 خونكار وەكو ماري ژەهردارن
 جوان ديارى دەدەن لە بن نەيارن
 ماچت كە دەكەن بترسە ژەهره
 زيانيان پتره لە سوود و بەهره
 خۆت توخنى مار نەكەى كەم و زۆر
 مار مارە چووزە و سپی و رهش و بۆر
 هەرچەندە لەلای بەنرخ و نازی
 پێك بێنى هەچىكى لى بخوازی
 تۆزىك لەگەلت دلى كە گۆرا
 جىت چا دەكرى لە تەنگى گۆرا
 نەخوازە كە پيس و دوورمانيش
 لای بن چ دەكەى لە چنگ ئەمانيش
 ئەى خوايه نەكەى نزىكى سەردار
 نەپىاوى هەزار و پاك نەبەدكار

میر و مہم شہزادہ پنج دہلہ یزن

شاسواری بناری خاوەرستان
خوای بہرز و بلندی رۆژپہرستان
رۆشنکەرہوہی بہژ و کسہژ و کسۆ
کاتئ کہ وەسەر کہوت لە ئاسۆ
تیریزئی کہ رشت و دابہشی کرد
دہوری شہوہزہنگی دا و کشی کرد
مانگ بہو کشہماتہ کۆی ستیران
وہک پیادہ لە گۆرئ ہلۆہژیران
میر ئەو شہوہ چہشنی شیرزی زامار
ہەر جینگل و پتچی دا وەکو مار
شہوکاری گہیانہ رۆژ بہبئ خہو
خہم کہوتہ دلئیکی خہو دہکا رہو
شای تاوئ کہ ہاتہ سہر زہمینئ
شای ئیمہ گہیشتہ شانشینئ
فہرمووی ئہوی نۆکہری بہکارن
ہەرچی لە چہک و شمہک تہیارن
کئ دہس کسہرہوہن ہلئ بژیرن
دہورہم دہن و پاسی من بدیرن
ئہمپۆ دہمہوئ بہسہر مہما بیم
با بزانی کہ ئەو چییہ و ئەمن کیم
بۆم بانگ کەن و نابئ پی بزانی
تاژدین و ئەوانی سسہر بہوانن

مەم دى لە تەلارى مىرى دوو رەنگ
 رازايەو ە كۆرى بەزم و ئاھەنگ
 ھەر جى پرى خۆش و بۆنى خۆشە
 مەيگىر دەلى خۆش بە مەى بنۆشە
 پاش تاوئ بە مەى كە سەر گەرم بوون
 شەرمەن كە بەبادە بى شەرم بوون
 ھىچ دوانى نەما لە دىو و لە درنج
 كىشاي وتە تا گەيشتە شەترنج
 رووى كرده مەمى ئەگەر بخوازى
 ويستم لە گەلم بکەوئە بازى
 ئامرازى لەيستنەت لەپەيشە
 كىشەى من و تۆيە دەست بکيشە
 كى بردىەو مەرجى ئىمە وابى
 ھەرچى بىـــــوئ دەبى رەوابى
 لاوتكى لە لا بوو مـــــىر چ لاوتك
 ئازا و بەكار و خـــــىوى ناوتك
 رۆستەم دەسى بەسترا بوو لای ئەو
 بۆ جوانى نەبوو يەككى تاي ئەو
 سەرتۆپى كوردان و ناوى گورگىن
 مەرد و بەئەمەگ گران و سەنگىن
 ھاوبازى و ھاودەمى مـــــمى بوو
 ھاوشادى ھاوخەمى مـــــمى بوو
 زانى چىيە خۆى گەيانە تازدىن
 تازدىنى ەكـــــو پلنگى بە برىن
 ئاگايى بە عارف و چەكۆدا
 ھەر شىرە چەكى ھەراى لە خۆدا

رازاوه که مهر به خنجر و شیر
 دلگیری برا گه هانه کن میر
 له هاتنه مه دووباره بوو گهش
 مۆدهی له دووباره بوونه دووشهش
 ئهسپ و روخ و فیل له ده رکه هاتن
 دییان میر و وهزیر شاش و ماتن
 مه دیاره له وازی کاری سازه
 میر بۆیه ده لۆ دوو دهستی تازه
 ئه دهستهشی برده وه ده مه و جار
 دیتی له روانگه به کری شو فار
 وا زینه له پهنجه ران دیاره
 چاو و دلی چاوه نۆری یاره
 رۆژتکه له مانگ دهگ پۆی چاوی
 بپروانه چ داوی کوهته داوی
 کایه وتی میری من به جییه
 نابیهته وه تا کو مه له ویتیه
 با جیگهی خۆی به تو وهگ پۆی
 لیم روونه ده دهستی مه ده پۆی
 میر گۆرییه وه جی به جی مه می ژار
 جیگهی مه می کوهته روویه پرووی یار
 هر چاوی مه می کوهته به پرووی زین
 گورجی له دهسی چوو فیل و فه رزین
 چاوپرکه به جۆری هۆشی گۆراند
 ئهسپی به پیادهیه که ده پۆراند
 له و دیمه نه مه وه ها بوو بوو مهست
 هۆشی نه بوو دای له دهستی شه شدهست

ها مه وتی میر دهینه دلخوام
 فهرموو چ دهلی وتی له ریدام
 فهرمووی نه شتیکی وایه دلخوان
 ویستم له گهلت بېم به هاوړان
 رازی دلی خۆت که ئاشکراکهی
 لای ئیمه گریتی دلت رههاکهی
 کیت دلبره کی دلت له سه ریه
 هرکی بئ فریشته یانه پهریه
 هر ناوی بهیښی بۆتی دینم
 گهر خواهیش و زۆره بۆت دهسینم
 هل هاتوو دهتی به کوری به دفه
 قل هاته قرین و کهوته سه ر گه
 هر کهس وتی یاری مه بناسی
 واقعی وپ دهبی و سه ری ده ماسی
 زۆر بۆ مه می چاره رهش که ساسم
 له و رۆژه وه دیومه هیږ و کاسم
 بیتچوو قهرمجیکه لیو کوتاوه
 کرمه و له قورم دروست کراوه
 به ژنی و هکسو داری ژهقنه بووته
 وهک سه لکه بزووته رووته پووته
 ریتی ناکه وئ تۆی بی به داخوان
 تووشم دئ هه زاری و له رتبان
 نه و ته وسه شتیکی وای له مه مه کرد
 تاس وپی کرد له هۆشی ده برید
 گه وره وتی راست نییه درۆیه
 هه لبه سته یه گفتی سه ربه خۆیه

ئەو شوخە كە بوومە تۆزى رىگەي
 سازادەيە شانشىنە جىگەي
 ھىلانى بلندە توخمى پاكە
 رووناكییە نەك لە ئاو و خاكە
 بى ھەمبەر و وینە نازەنینە
 شانازی زەمینە ناوی زینە

ئەو گۆتتى نالەبار و ناخوش
 كینە و رقى میرى خستە سەرچوش
 گوراندی لە پۆلى دەست و پتوهند
 بۆ ناىخەنە بەند و بىگەنە پەند
 خوتخۆرى كە ئەشكىنى نەكدان
 زىندانى دەوى لە تەك شەتەكدان
 دووسەد كورى پالەوانى ھەستەم
 يەك جارە ھوروژمى كرده سەر مەم
 تازدىن و چەكۆ و براى لەدوو بەر
 ھەستان وەكو شىر و دەس بەخەنجەر
 وتیان گەلى نۆكەران بووھستن
 چۆن ئتوھ دەسى مەمى دەبەستن
 بپواننە مە خو نەگىژ و كاسن
 خو و ھىز و گورى مە باش دەناسن
 ھەرىك لە مە بى و لە ئتوھ پىنجسەت
 دەوكەين بەدەمى دەبان لەتوپەت
 تا ماوھ تنۆكى خوین لەنىورەگ
 یارىدەرى دەبىن و كۆمەگ
 ھەركەس لەوھ چەپ لە مەم بنۆرى
 گۆر گۆرىتە رى لە لەخۆ نەگۆرى

میر سهروهري گشته خټوي فرمان
گفتي وي له باني چاو و سهرمان
خټوي هرچي له مهم بکا رهوايه
گيان و سهري مهش له دهس نهوايه
دهس بهسته و بي دهستين له بهر مير
وا گهردن و پيل و پټو و زنجير
مير بهستي به دهستي خټوي دهسي مهم
تاژدين بهري چاوي گرت ته مي خه
چاري چييه مير خاوهني کار
نانخوريهتي چوني بيت بهر هنگار
خونکار مهمي دايه دهستي دژدار
زيندان بووه جيگه بو مهمي ژار
نهو شاره همووي جوان هه تا پير
بو گرتني مهم په شټو و دلگير
له ورځوه له هرکس و له هرکوي
هر تووک و نزا دههاته بهرگوي

مەم لە گرتوو خانەدا بووئەتە چلەکتیش

بپوانە لە رووی گەپانی گەردوون
جاریک بزەپە و دە جار گەرزبوون
هەرچی کە بپێک برەو پەیاکات
گورجی دەپەوی لە خاکی راکات
نزمە و هەرچی بەرزی سەر زەوی بێ
پێی خۆشە کە چەشنی وی نەوی بێ
نابینی کە رۆژی سەر زەمین
هەر رۆژە دمخاتە خۆرنشین
چەوتە دزە لارە خوارە دوورو
وا هاتوو و دەبی و هەما چوو
نەخوارە نەپاری دلتەپانە
هەر ئێمە دەهێرێ لەم گەپانە
دڵ مان دەگرێ بەداوی نازان
پێخوستی دەکا لەبەر بەرازان
پێشان بە هومێد و شاد و خوشین
پاشان لە دەسی زووخاو دەنۆشین
مەم دەگرێ بەداوی بسکی زینی
رۆی دێلی لە چال و ژێر زەمین
ئەو چارەپەشی کزی بەخت کەم
بێ دۆست و هەوال و یار و هاو دەم
ئەو بولبولی وێلی دەشت و چیمەن
زیندانی رهشی کرا نشیمەن

ھاوړاږزی خه م و کول و که سهر بوو
 زیندان نه بوو گوږی ته نگه بهر بوو
 توووشی بوو بوو دهردی گوږه شاری
 هر تاوه هزار چهلان نه جاری
 چال لپی بووه چالی مانگی نه خشه و
 نه مانگه دووچه و ته بوو به یهک شه و
 بی خواردن و خه و له رهنج و ئیشا
 بووه گوږه نشین چله ی ده کیشا
 دهر ویش که کورشمه کا له قوژبن
 دوستی نه بی هر شستیک ده کا ون
 جاریک وه کو خواپه رستی به نیاز
 گاگا وه کی دلته پان به دلخواز
 هر تاوه له گه ل کولی گرینی
 به و وینه یه رووی ده کـرده زینی
 نه ی بهندی دل و چرای دهر وونم
 نه ی به سته به تو نه بوون و بوونم
 مه زنی و له راست گه دا به فیزی
 ناپرسی له ئیمه چیته زیزی
 له دلم دهر پی کراسی ئارام
 گیـر ژده ی تو م و نایه ی بـق لام
 له یلی وهره شیتی خوت ببینه
 چاوی ته پ و سووره ژینی شینه
 شیرینتری شیرنی که میک داد
 یادیک به دلت بگا له فـرهـاد
 دنیا که له من بووه به زیندان
 نه مړو به تهنی منم موسلمان

فەرمايشى خۆشەويستى خوايه
 فەرماوودەي ئو دياره وايه
 دنيا كه بههشتى گاورانه
 زيندانى دلى به باورانه
 هرچهنده دلم گهلىك پرۆشه
 چونكه له رىگهئى تهدايه خۆشه
 سوتندم به دوولتوى تهنك و ئالت
 بهو بسكى رهشت به ورده خالت
 سوتندم به بهرى بهيانى لاجانگ
 بهو ههنيه كه شوق دهدا به روى مانگ

سوتندم به دوو چاوه مهستهكانت
 سهه جارى بهشيوى ناو مهمانت
 سوتندم به نهمامى بهژن و بالا
 سهه سالى تريس بژيم له چالا
 تا ماوه ههناسهيهك دهزانم
 تو ناچيه دهري له ناو گيانم
 لهو بهنده كهوا شهتهك دراوم
 پيت وا نهبي ليت هوميد براوم
 روشم كه ببهن بهناخي گلدا
 دهري ناچي هوميدى توتم له دلدا
 هرچهنده كه مير بهسەر منا هات
 ئهم جاره بهلانى دوژمنا هات
 بي جي نهبوو زور سوپاس كه وابوو
 ئهوجل نه به بهژنى من براوو
 شازادهي و من گههه و ههزارم
 چون ريم دهكهوي ببیته يارم

تۆرۈڭى بە تېشىك و من گلى رهش
 من چقل و دپوو نه تۆ گولى گەش
 تۆى تازه نه سامى باخى ژينى
 تۆى گەوهەرى شهوچراى زەمينى
 مەم سىسە پەپوولەيەك لە پېدا
 ويستى كە بسووتى خۆى لە گر دا
 تۆ مانگى گەشى و لە بى بەشى من
 دادەپزى بە تېشىكى تۆ لەشى من
 من لولوپەپ و ئەتۆى هەتاوم
 لىت دوورم و نوقمى ناوى چاوم
 با يادى گولم دلم دەرینى
 دلدارى هەزار ئەوهەندە دینى
 با پېزى لەشم لە گىرتووخانە
 ئەسەرىن لە گلین بېنە تانە
 دەرۈشم و ئەشكەوتنشىنم
 دلخۆشى ئەوينى رووى زینم
 مەم بەر لەو بەمى مەردنى دى
 ئەم مەردنە ژینە مەردنى چى
 پابووبووه كەوتە رىزى چاكان
 دەرچووبو لە چىنى ناو و خاكان
 تېشىكىكى گەيشتە ناو دەرۈنى
 روونى دلى بووبووه رینم روونى
 هېشتا چلەيەك نەبووبو تېپەپ
 سەپاكي گومانى بوونە باوہ
 سووربوونەوہ بوى شتى نەپنى
 راستى وەرپى هات و كەوتە شوپنى

هاویشستی له دل ئه وینى تیکول
گول هاته بهرى له باتى تیکول
گیان باویهى چى له لاشى پووچه
گه پجارى مناله دارى کوته

گولگهشت و بههشت و دهشت و چیمه
له و چاله وه بووى بوویونه دیمه
دار و دهوین و چل و چیا و کهژ
بى گیان و ژیاو له ئاو له سه ره
هه رچى که به دل له وى ده نوڤى
هه رچى که به بى ریا ده نوڤى
زینى که ده هاته پى شى چاوان
دلدارى به راستى راسته ئاوان
ئه ستیره گهرى ده کرد له چالا
چاره ی رهشى خو ى ده دی له خالا

زین گلەیی لە گەردوون و

چارەڕەشیی خۆی دەکا

ئەو زیننی بەداوی دڵ گەرفەتار
ئارامی لە لای ئەما بە یەكجار
تا مەم نەخراپە گەرتوو خانە
هێواى نەبەری لە پێكەپرانى
لەو كاتەو یاری كۆت لە پێ دى
دەورەى دلى دابوو ناھومى پى
سەیرانگە و شانەشینی دڵگیر
بۆ ئەو بوو بەند و كۆت و زنجیر
دوژمن بوو لە خواردن و لە خەوتن
ئارای نە بەرۆژ نە شەو سەرەوتن
بى هیز و توان و دەستەوئەژنۆ
ھەر مەم مەمى بوو بەداد و پۆرۆ
دەتواپەو بۆی دلى رەقى بەرد
لاواز بووبوو بووبوو مەوێكى زەرد
زەردێك وەكو رەنگوڕووی خانى
بارێك بووبوو چەشنی بێرەكانى
گەر لێی نەدەبوو ھەچ دەرووی روون
ھاواری دەكردە چەرخى گەردوون
چم كەردەو بۆچی بوو دەوژمن
تۆلەى چ دەستینی دیتە گز من

مه‌م بووبووه به‌شم نه‌وند به‌قینی
 هت‌شتا به‌منت ره‌وا نه‌بینی
 تو‌تاقه مه‌م‌تیک به زۆر بزانی
 لیم بدزی براده‌ری دزانی
 تو‌ی ئاگری هه‌لده‌که‌ی له کولمه‌م
 تا گر بگری به من دلی مه‌م
 خوتنشیرن ده‌که‌ی مه‌می له زینتی
 تا بی‌خه‌یه بهر گر‌ه‌ی نه‌وینتی
 سوودت چ وه‌چنگ که‌وت له بندا
 ئه‌م قۆزه کوپه‌ت نیشانی من دا
 بق تووشی کچ‌تکی وه‌ک منت کرد
 سووچم چ بوو پاشی بق و‌نت کرد
 دوو دل که به ئاگرت پرووکان
 چیت پی‌گه‌یی تو‌جگه له تووکان
 لای هه‌ر که‌سی به‌زم و پیکه‌نینه
 هه‌ر لای من و مه‌م شه‌پۆر و شینه
 ده‌ردی دلی خۆت به من بب‌یژه
 هه‌ر ژه‌هری که پ‌یت‌ه رۆی بر‌یژه
 تو‌یوسپی من ده‌خه‌یت‌ه چال‌ی
 گو‌ئی ناده‌یه ئاخ و ناله‌نالی
 بو‌ی تانه له چاو و دل که‌ساسم
 هه‌ر چاوه‌پوانی بو‌ی کراسم
 من بوومه گه‌دایه چاو له ریگه
 بی‌یوسپ و بی‌په‌ناو و ج‌یگه
 یان بی‌یری له ده‌وری مه‌م ده‌هالا
 ده‌م ده‌م ده‌گه‌لی ده‌کرد سکا‌لا

پیت وا نهبی من بهبی تق خوشم
سهه هیندهی تق منیش پهروشم
نارام نییه رۆژ و شهو له دووری
سووچی منه باشه لیم بیووری

بهو خوايه كهوا له ژووری سهرمان
دهس ناكهوی لیم بزیک بهدهرمان
هر ناوه كه ماوه خۆم نه ماوم
بیدارییه بووته كاری چاوم
رۆژان و شهوان له چاوی گریان
خویناو دهپژئی ههناوی بریان
سویراوی سوروشكه بووته شهونم
خهو نایهته چاو كه بییه خهونم
ئهو زینی كه دیوته وا نه ماوه
ژاكاوه پهپ و پهلكی ههلههراوه
ئهو جوهریه دهردی من شهو و رۆ
بی تق ئهوه ژيانمه نهدی تق
لهو جیگهیه کییه هاووشینت
چۆن دهیبهیه سهه بهدوور له زینت
هیچ كهس هیه ناخۆ بتدوینتی
تووشهت بووه یار و خهمرهوتنی
گیرۆدهی ئیمه چۆنه بهندت
تۆش كهوتوو بهار له لیسوی قهندت
ئهی دل وهره دهر له لهش بهبی ههست
ئهی گیان وهره بیخه سهه لهپی دهست

پاریزی بکهن گهلیک لهو و لهه
 چوستی بکهن و برۆنه کن مهه
 له زمان منهوه بهرن پهيامی
 بۆم بیتننهوه زوو له مهه وهلامی
 داخو له چدایه یاری دلدار
 ناوی منی جارئ دیته سه زار
 داخو له گهلم ته بایه یان زیز
 لهو کولمه گه شهی نه بووته پایز
 ئیستهش وهکو سوورگولی به هاره
 یان وینهی بولبولی هه زاره
 کۆشک له مه بووته بهندیخانیک
 پیم خوشه که هه لکه وئ به هانیک
 هه رچۆنی ببی هه لیک سه ری دهه
 خوشتر له به هه شته چال له گه ل مهه
 خوژیا له منیش قه لسه ببا میر
 وئرای مه می پیم دهخسته زنجیر
 هه ر جاره کی تر مه مه بدیبا
 گویم لی نه بوو با ببا هه رچی با
 چهند خوشه له کاتی گیانه لاوم
 په نجهی مه می لیک نئ په لکی چاوم

تازدین و برایانی له بیرى چاره‌دان

بیرى که له دهردى دل بوو بوو بیر
خوش گف و شیار و زیت و دلگیر
ناگا له جیهان گه‌راوى شاران
گیرایه وه سه‌ریت‌هاتی یاران
گیرانی مه‌م و گرینی زینى
وهک ناگرى که‌وته رووى زه‌مینى
هر تیرهره وه‌ز و ریز و چینى
هر خیتوى نه‌وین و دل‌برینى
کى بوو بوو زه‌ده‌ی ده‌سى نه‌وینى
بو نه‌م دووه که‌وته کۆرى شینى
نه‌م ناگره ته‌نییه‌وه له لاوان
سووتا دلى دل‌ت‌ه‌پان له تاوان
بى چوون نه‌وى دۆستى دوور و کۆن بوون
تازدین و ستى مه‌پرسه چۆن بوون
بو زینى به‌ده‌ردى چووبو نه‌ستى
گریان و شه‌پۆل برى بره‌ستى
تازدین کولى مه‌م به‌جۆرى گه‌ستى
شیت بوو دل و هۆشى چو له ده‌ستى
هاواری ده‌برده به‌ر برایان
ئیه‌وه و دووستى پیر و که‌یخوايان
ملکه چ هه‌موو روو له کۆشكى شا که‌ین
با بو مه‌مى چاره‌په‌ش تکا که‌ین

میر به شکه نهرم ببی به جۆرئ
 له گوناھی مهی هزار ببوورئ
 عسارف وتی ئه و له ژیری دووره
 دهوپیکی پلاری شهرم و شووره
 کاریکی نهیته چنگ به گهرمی
 بی هوودهیه نووکه نووک و نهرمی
 خوتان دلی مهزنو باش دهناسن
 کئی بیستی به فوو نهرم بی ئاسن
 پیک نایه شتیک له کۆر و دیوان
 مهیدان هیه لیتی ببینه میوان
 که بمانهوی بۆ مهی بکۆشین
 پیوسته بهرگی جهنگ ببۆشین
 چوار ئاوینه و زری له بهر کههین
 خود بچه سهر و په ری له سهر دهین
 ههلسووړنه وه گورزی پاله وانان
 بسووتنه وه دووده می ده بانان
 یان مه م دهبی بیته دهر له ناو چال
 یان ههرسی دهخینه چال سهر و مال
 میر ئه و ده مه باش نه هاته پیشی
 ههریه که له مه شیریه دهر بکیشی
 تاقیبان که نه وه له لاشی به کرا
 نه که ئه و سه گه با له مه م چ ده کرا
 ئه و بکری به خه نجه ران له توپه ت
 بۆ تۆله ی مه م ده بیته دهر فته
 میر بیت و له سهر سه گئی وه دهنگ بی
 پاداشتی کلویه گاشه سهنگ بی

ھەرسىڭكى مە ئاشى شەھەر دەگىرىن
 ۋەك دەنگە گەنم سەران دەھىرىن
 ھەرچى وتى لەل بىجىرى پەل پەل
 ھەر سەر كە بىزوت بىچىتە شاكەل
 سازكەين لەھىيەك گەرەك لە خوئىنى
 كى سەر بپەپىنى بىررىنى
 بىرپىن بپەپىن بە شىر و نىزان
 سواران و سەران زگان و رىزان
 ئەو چەك و گەمارى زۆرى زۆرى
 لاناچى بەخوئىنى گەش نەشۆرى
 پاكەينە ۋە جى لە نالەباران
 بىكەينە جەئەن لەنا ۋە ھەزاران
 دىل بىنە دەرى لە كۆت و پىۋەند
 دىلان بگەپى و بىپىتە گۆۋەند
 نازدار و جوان لەسەر تەلاران
 دەستتان نەپىزى بلىن ھەزاران
 بۆۋ بىۋ بىيەن لە نازەننان
 چەپلە ۋە گول ۋە دەنگى ئافەرىنان
 تاژدىن ۋە چەكۆۋ لە ئەم وتارە
 زانىيان جگە لەۋ نىيە چ چارە

راسپاردهیه‌ک زاده‌سپترنه لای میر

کاتی شه‌وه‌کی شه‌وی به‌رئ کرد
روژ زینی له پشتی ئه‌سپی شی کرد
ئه‌سپی ره‌شی شه‌و براهه سه‌ر خاو
شی زهرده‌ی تاوی خسته پرتاو
گرتیه ده‌سی گورزه ئاگرینی
زهرد بووه‌وه له ترسی روی زه‌مینی
کیشای له که‌مه‌رگه تیخی زترین
نیستی دهره‌وین که خو وه‌شپرن
تاژدین و برای له‌گه‌ل گزنگی
ئاماده‌ی کار و سازی جه‌نگی
شمشیر له که‌مه‌ر جگهر وه‌کو شیر
کیشرا‌نه دهرئ ئه‌سپ له پشتیر
ئه‌سپانی ره‌سه‌ن عه‌ره‌ب نه‌ژادان
پیت وابوو‌فرین له‌خو حه‌وادان
ره‌خشان به‌چه‌پووک و کۆل و سمکۆل
پتیا‌ن ده‌هه‌ژا دلی چیا و چۆل
خاریان دهری و دلی نزاران
بو ناشتنی جه‌نده‌کی نه‌یاران
زرم و کسوت و هه‌وه‌و و گوراندن
هه‌رک‌ه‌س له خه‌وا بوو رای په‌راندن
گوتیان به‌ کوران به‌ره‌ی که‌سوکار
یان بمرن و یانه مه‌م بی‌رزگار

وا گهر دنی ئیـوه دهـکـری ئازا
 خوـشی له کوـپـکی بـمـری ئازا
 تاژدین بهـکی خـزم و کهـخوا و ژیر
 له کوپانهـوه رای سپارده کن میر
 تا کهـنگی بهـسی بی زۆر و بـیـداد
 دۆستان کز و دوژمنان دهـکا شاد
 پیتی و نهـبی مهـم گوناـهـباره
 دیلی دهـسی دلـیه نهـم ههـزاره
 نازانی که پاتـشـای نهـوینی
 دای گرتـوه رووی ههـموو زهـمیـنی
 دلـداری لهـسهـر کهـسیـک بیـی زāl
 چاو بهـستهـیه گوئی کهـره زمان لāl
 ئیـمه که لهـگهـل مهـما چوارین
 بۆ بهـختهـوهـری وی چوار دیوارین
 ههـرچوار سهـری مهـ ههـمیشه وهـک گو
 ئاماده و چاوهریتی شهـقی تو
 یان دهـرکهـوئی له بهـند برامان
 یان بهـکری بنـیری بیـته لامان
 چیمان له دلایه پیتی ببـیـژین
 توژی کول و کو بهـوی دهـپـژین
 نایکا گلهـیی له خوئی دواچار
 ناخوـشی نهـگهـر ببـیـته سهـر بار

میر له بهریان داده نویتن

راسپارده گه یاندی راسپیږی
جییهک نه بوو به کړی لی وه شپږی
بو کله وله ده بینن راوه ریوی
چالیکي ده کولی که وته نیوی
داخوازی ژبانی شیري رووته
چاری نه بوو که وته کلکه سووته
میرم وتی شل بچوره پی شنی
نابی دلی نه م کورانه پی شنی
زږد هسته مه بېنه به ره لست
نهرمی که نه که ی ده چم له ده ست
فهرموو که له ری دوو چای تاژدین
به خشم مه و بېته هاوسه ری زین
نه م ناگره دامرینه جاري
تا چاری ده که یین هلیک به باری
کینه نه هه میسه ناشکراکه
نالوژی به هیمنی ره ها که
دوژمن که له تو پتر به هیزه
جی مهرگی له باو هس و هه میزه
پی ناوی که بهرگی جهنگ پیوشی
ژههریان له که روو بکه به خوشی
دو پیاله ده بی هېن له کن میر
یهک شیر و یه کی ژهر له گیل شیر

يهك خوڅشى له دوستان پهيا كات
 يهك ژينئ له دوژمنان جيا كات
 يهك فينكي بدا بهتوي لهش و دل
 يهك زيندوو بهرئ بكاته بن گل
 پټك نايه چ شت بهتوند و گهرمي
 وهستايبی دهورئ و دهوق بهنهرمي
 سوورپی شو و روژ له ناو جيهاندا
 پروانه خوا بهمهي نيشان دا
 تاريخيـه لايه لايه روونه
 دايناوه له بهرمـه بق نمونه
 كارتيكي بهروژ نه هاته بهرچنگ
 پټك دي له شهوي رهشا به بیدنگ
 نهو زولي چرووكي دوزمـانه
 بق ميري نه و منده رست له مانه
 رتي بيري له پيش بري به جاريك
 خونكاري له بارئ برده باريك
 هټنايه وه هټند شـير و رتيوي
 رازانديه وه پيسـدلي و دزيوي
 مير بووبووه هساني ژير زماني
 پتي داسـووه وه نه و منده تواني
 زوو باوهري كرد به گفتي بهدفي
 گه پناسي له بيرچوو كه و ته سرگهري
 فهرمووي به سپارده بيژه تازدين
 من بقچمه بي نهوان سر و ژين
 نهو مايهيه بق شكوه و به ختم
 له ورايه كه خيوي تاج و ته ختم

ئەو ھۆيە كە من بۆلەندە ناوم
 لىم بېرىن منىش لە ژين براوم
 گەنجىنەم و ھەژدىھامە تاژدىن
 تارىكە شەوم چرامە تاژدىن
 خۆي دانى و ھەكو براپەشى من
 زين و مەمى ويستووھ پىشكەشى بن
 چى خواستووھ من بەجىتى نەھىنم
 لىم زىز بووھ من سەير دەمىنم
 ھەرچى بەدل و دەمى ئەوا بى
 بىرپارى بى دەسەولەجى رەوا بى
 راسپارەدە گەراوھ كن برايان
 گىراپەوھ گەفتى مىر لەلايان
 شىرانى بەكىنە وا نەرم بوون
 بۆ مىر بە نزاپە سەركەرم بوون

به گری شۆنار داوی مهرگ بۆ مهه ده نیته وه

نێواره که رۆژ چرای کوژاوه
په دهی رهشی شهو که دادراوه
عاسمان وهکو سیلی پر له پشکو
ئهستییه تیا درهوشی کو کو
ئهو میری هه میسه شاد و دلخۆش
ئهو رۆژه په رۆش و مات و خامۆش
دلپییسی گلاوی زۆلی به دناو
مه زنی به کزی که هاته بهرچاو
که ورهه وتی دامه نیشه خه مبار
کار وانییه بۆت نه ییته به ربار
دهخوازی که شادی بێته داوی
تۆ زین و مه می له دل دهراوی
هۆی ناگری کیشه ئهه دووانه
ماکهی کول دهرد و خهه ئهوانه
گهر ریگه بدهی گه پکی واکهه
بێ کیشه مه می له ناخی راکهه
ژههراوی له تۆ که لێ نه کهه سل
تاژدین و برای دهخاته بن گل
کاریکی که پیک دێ سووک و هاسان
پێی ناوی ههرا و گوپین و راسان
تۆ ههسته برۆ و بلی به زینی
مهه بووته خه لۆوز له بهر ئهوینی

مهـم تينووه تۆي كه ناوي ژيني
 هـتوان دهـسي تۆيه بۆ بريني
 تۆ خۆت هـپه مهـم له چال دهـرينه
 ئهـو بهـندي له دهـسيه بيـچرپنه
 زانيومه كه مهـم كهـلي نزاره
 پهـروانهـي ژاره چاـو له ياره
 هـر چاوي كهـوي بهـزيني چاومهـست
 ناژي دهـمى گيان دهـدا دهـمودهـست
 سووتاوه زووخـاله جـهـرگ و ناوي
 خۆ ناگرئ لهـحاندي مهـستبي چاوي
 بهـو بۆنه گيانى مهـم بـكيشـه
 ژير گل بـكه ماـكي دهـرد و كيشـه
 سهـردار هـنه باش و كار دروستن
 كهـميان ئهـويه كه گويى لهـمستن
 خۆشـباوهـر و سـادهـيي لهـباوان
 ريشـاندهـره بۆ گـوناـه و تاوان
 گويى نـادهـنه دل كه زۆر بهـجـيـه
 گوچـكهـي دلى وان بهـدهـستي گوچـه
 بهـگلپنه سپين كهـليـكي چاـورهـش
 پيسـان بهـجـوان دهـگرـنه باوهـش
 باوهـرـكهـري پياوي دووـزماـنن
 راست لار و خـوار بهـراست دهـزانن
 چـيـيان پى بـلـتي دهـلـين بهـچاوان
 ناـيـكوـلـنهـوه بيـخـهـنه بناوان
 خۆ رانهـگـرن دژن بهـكـين
 هـيـمـنايي و پـشـوو بهـكهـم دهـبين

گوئی نادهنه راستی و دروین
 زوو بایی دهبن به بییری خوین
 کاریان دهسپیرنه دهس چرووکان
 بی بنیچه و هیچوپوچ و سووکان
 دهزگای مه زنان که رژد و بهدغه
 لیتی کووه بوو بوو بهداری بی بهر
 سهرداری که ختوی بیر و هوشه
 بو چینی هه ژار دلی پهروشه
 باش تاقی دهکاته وه دهراوان
 دانانی له دهوری خوئی گلوان
 چل جار دهگرن چه لیکی دهبرن
 گوشتیکی گه نیوه چونی دهکرن
 هه رکس که ده بیته کار به دهستی
 با هوشی هه بی و به خوئی بووهستی
 له و گفتی ژبانی گهل دهکهن تال
 با گوئی کپ و کهر بکا و زمان لال

میر بهو بیردوه دهچیته لای زین

زانایی شییار و ژیر و بیر ورد
وای پهرده له رازی میسر وه لا برد
شوفار وهکو بووبووه رینموونی
بهه بیهرهوه چووهوه نهندهروونی
دلداریی زیننی داوه تاوئی
فهرمووی کۆل و کۆ له دل دهراوئی
تا ئیسته ئهوی کرا براره
نازاری مههم به هیچی داوه
به خواری بزوتمهوه له گهلان
بمبوورن و مهیگرن له دلتان
ئهه کاره که کاری سهربهخۆ بوو
تۆزیککی گوناهای چاوی تۆ بوو
بیچاره ئهوهنده چاوی لیت بوو
هۆش و دلی لا نههابوو شیت بوو
بیستم له بزیشکی ژیر و پر بیر
شیت چار دهکرین بهکۆت و زنجیر
ئهو میوهی کال بوو خستمه چالئی
ماوهی گهیینم گهیانده سالتی
خۆشتر بووه ئیسته تیگگهیشتن
جوئی نابنهوه کاتئی پیک گهیشتن
وا ئیسته که بوونه یهک دل و گیان
بۆ یهکتیری ههردوو بوونه بریان

نرخی دل و دلتسه پری دهزانن
 دل چه سسپی یه کن له بهر دلانن
 ریتان دهکوهی بین به ئاوال
 یه کتر بمژن له جیی ده می تال
 دلداری له سهر وه پاتشاهه
 مه سووچی نه کرد و بی گوناها
 سهر کوئه می مه بکه نه گهر من
 پیم وایه خوام ده بی به دوزمن
 مه بق ئه وینی تو گرفتار
 جهرگی به بزانگ تو بریندار
 تیری ده می توی له دل چه قیوه
 کو لمت دل و هوشی لی دزیوه
 تا توی نه بوو چی نه بوو له پیشا
 نه سورمه یه کی له چاوی کیشا
 بسکت وه کو ماری رهش مه می گهست
 پرچت دهس و پی و دلی نه می بهست
 زنجیری که زیت له گهر دنی خست
 گیان و دلی بۆت بووه ته پتخوست
 تو کرتی نه چیری بازی چاوت
 خاوپت چه به تالی بسکی خاوت
 هر خۆت بچو لای و بیدوینه
 زنجیری له دهست و پی دهرینه
 نه خونچه می سوورگولی نه بشکووت
 رزگار بکه بولبولت بین جووت
 نه تینووه چاوه که می فوراتی
 توی واکه ئاوی توی بگاتی

ئەى ئاوى ژيان بچۆ بۆ كن مەم
 ھەر نامرىڭ كە پىتتى تەپ بكا دەم
 زىنىڭكى دووسەد برىن لە جەرگى
 بەو واتەيە كەوتە گىژى مەرگى
 ئەو ئاپرۇومەند و خىوى شەرمە
 ئەم دىل بە ئەوين كولاو و گەرمە
 لەو گىفتە كولاىەو بەرىنى
 يەكجارەكى ھاتە جۆش ئەوينى
 خوتناوى دلى لە چاوسەرى كرد
 زووخاوى ھەرچى ھەبوو دەرى كرد
 دلدارى بە پىلى چەشنى دەريا
 شەرمىئونى پەردەبوو لەبەريا
 لەمبەر كە ۋەلا برا لە نىوان
 سەرپىژ بوو زووخاوى دىل لە لىوان
 دەرياي كەسەرى كە ھاتە سەرچۆش
 بەكولتەكى بە گور پەراندى سەرىۆش
 ۋاى زۆربە ستاندى شەپۆلى خوتنى
 كەم مابوو كە خۆشى راپىڭنى
 ئاومالكى رقى دلى رەقى مىر
 پا بۆ ۋە چلەك چلى نەبوو گىر
 دووى ئاگرى جەرگى زىنى برژاۋ
 باراندى لە چاوى مىر تەكەى ئاۋ
 پىتت ۋابوو ھەژا ھەزار پىششە
 مەى سوورە رژا لە زارە شىشە
 پا بوو دلى لە كىمى كىنى
 گىرتى بەزەيى بەدەردى زىنى

زین بی دل و دەم شەلالی خویتی
 بیتەودە بوو ویستی بیدویتی
 گریا لەسەری درێژی شەوگار
 کۆبوونەوه لێی بەرەوی کەسوکار
 وتیان ئەمە چی بوو بۆچی کوشتت
 ئەم خوینە بەجێ نەبوو کە رشتت
 زین گولبەنی باخی شەرم و پاکی
 زینی لە جیھان کە نەبوو تاکێ
 بی سووچ و گوناھە پاک و خاوین
 ھەرگیز نەکەوت پەلەئێ لە داوین
 ئەو گەوھەری شەوچرای جیھانە
 چۆن وردی دەکەئێ بەبی بەھانە
 کەئێ وا بوو مەزن و پاتشامێ
 ھەلکاتە ھەزار و بی گوناھێ
 بەم جۆرە لە خاک و خوینی راکا
 بەم زۆرە گیان لە لەش جیاکا
 چی ئێتەو دەلێن وتی نە وایە
 کەئێ کوشتنی زین بەمن رەوایە
 کوشتەئێ مەمی بیکەس و ھەزارە
 بۆ یارە نەخۆشە گەشکەدارە
 زین تاقە گولتێکی باخی شایێ
 من چۆن لە دەسی دەدەم ھەوایی
 دەستەئێ کەسوکار بەجاری شێوان
 ئەسیرین لە دووچاو و بار لە لیوان
 بوو شین و شەپۆر لەناو جوانان
 ھاوار دەگەشتە عاسمانان

له پړئ وتی یهک دههات له رتوه
 مهم مرد وژیانی دا به ئیوه
 زین پېشئ که مردبوو ژیاوه
 هستا و له سهنیرئ پالی داوه
 دهپروانی له هاوډهم و له یاران
 دی میر دهگری بهتاوی باران

هرچی کس و کاره دمردهداره
 خه مباره هه ژاره لیو بهباره
 رووی کرده برای وتی سهری من
 گوړی ته که بوو یته رتبه ری من
 گیرا بوو گیانی من له له شدا
 مابوو وهکو مهم له چالی ره شدا
 هر چاوی له لیوی تو بوو جاری
 چاریکی بکهی که پتی بچاری
 بق هیشتنی نابوو دلی تو
 دهرچوونی نه دی هه تاکو نه مړو
 وا ئیسته که خوت رچت نیشان دا
 گیانم دهفرئ بهدووی گیاندا
 روژی رهش و لهش له ناو و خاکی
 رابرد و گیان گه شته پاکی
 چندهی له شه کهم له خوی وه پز بوو
 گیانم ده نه وند زه بوون و کز بوو
 رتی دهرنه دکرد له دهر و ئیشی
 گیانی مهمی گه ییه که وته پتشی

دەرچوون له جیهانی پوچ و بهرباد
 وا گهینه ژبانی خوښ و نازاد
 بهربوون له کهمندي دوزمانان
 دهمته ملی پهکن له عاسمانان
 گیانیکي که پاک فری لهسهر جی
 بی جی نییه جی هیه له هر جی
 هاوجووتی پهکین مهلین جودا بوون
 بوکنی مه فریشته یی خوا بوون
 گیانی مه که پاک و پاکړهوشتن
 نه مړو له بهه شتې پیک که یشتن
 وا ئیسته به جارې دلیا بوون
 مانیان نه مره و نه ما جیابوون
 تینوو له زهوی که ماوه له شمان
 دهریای به زهوی خوا به شمان
 قاپلکی گلین که خاکه سه رمان
 گیانمان گهینه هه واری هه رمان
 ئیتر نییه ترس و خووه شاردن
 نه ژبانی خوشک به کاک سپاردن
 نه توانه وهیه له وی و نه گـوړان
 مایه ی نه وی بی به شه له دوړان
 توژی مه که یشته رژی روشن
 هم خوښ و ئیوه بو په روشن
 مه یکه نه به کر و هونه روهی من
 هم پېشپړه وه بوو ته رتبه ری من
 نهو پیری که من دهم بهوی دا
 چیم دیتووه نهو نیشان منی دا

گهرچی له رواله تا گه دا بوو
 زوږد پایه بلندتریش له شا بوو
 جی بهرزه له باره گای خوایی
 پیخوستییه تانجی پاتشایی
 گیان و دلی بوو هته شیوی پیروژ
 بی ترسه له گیز و توژ و باهوژ
 کیشای دهسی من به پتی نهوینا
 دواي که وتم و گه یه کیوی سینا
 مه بوو له بهزه ی خوای گه یاندم
 نه بوو له گیزی رای په یاندم
 هینامیه دهری له پرده که ی خاک
 پاکانه می کرد له کن خوای تاک

پتو وانه بی من نه ویسته زیندووم
 له و کاته وه مه نه ماوه مردووم
 خوازراوه یه نهو گیانی نیسته
 مه یم دهلی توژی تر بوسته
 مالوا بکه م له نیوه گشتو
 پی خو شه خه مو نه بی که کوشتو
 ته نیا هر نه وهنده راس پیرن
 تهرمی مه به ناو و داو وه شپرن
 دیسان ده گه یمه وه به هشتی
 هه مدهم به مه له به زم و گه شتی

زین دوا راسپیری خۆی به کاکسی دهلت

راسپیری زینتی وابوو بۆ میر
ئهی مـهـزنی بلندیپایه و ژیر
گوریت بـی گـیان و دل سهر و ژین
هر دهم له بهرت مرن دووسه زین
ئو به کدو هه ناسه دوا پشوومن
هیوام ههیه خهم نه خۆی له دوو من
هر رۆژی بهرئ که من مهم گرت
شهش دانگی که ساسی و خهم گرت
مهم بۆ من و کامر هویایی بۆ تۆ
خهم بۆ من و پاتشایی بۆ تۆ
چاوت له بهشم نه بـی کـه سی من
بۆ تۆ هه مووشت کزی به سی من
دانیشه له تهختی سهروهیری خۆت
لار دابنئ تانچ له سههر سههری خۆت
سازى بده کۆپی به زم و ئاههنگ
گۆههه بگه پیت و چهنگ بدا دهنگ
سهرخۆش بکه ساده و رواڵان
دل خۆش بکه پیر و کۆنه سالان
گش مایه ی به زم و شادومانی
چی خۆشیده رن به زینده گانی
له خواردن و خواردنهوه بین ساز
دهنگ داتهوه دهنگی ساز و ئاواز

نازاد بکرتن کهنیز و بهندان
 رزگاری دری به دیل و بهندان
 پهخشان بکه زیر و پوول و پاران
 کویان بکهوه گهلی ههژاران
 لیم خپرکوهه پۆلی نازهنینان
 خوتنشیرین و دهم به پیکهنینان
 جوان بپن و بچن له دهووبه رمان
 با بپنه سه ما له دهووری تهرمان
 با گه وره و که یخووش له ناوا
 پیـرۆزی بکهـن له بووک و زاوا
 بۆنخۆش و گولابلا گه لیک بن
 پیویسته پتر له هر شتیک بن
 بۆ ئیمه نه باوی ئاو و خاکه
 بیتک گه یشتنی دوو گیانی پاکه
 له شمان که دهچیته گۆر و چالی
 گیانمان له بههشتی لیک دههالی
 لهو بهزمه فرشته تی دهکۆشن
 داخوازی بهرام و بۆنی خووشن
 رۆژی که ستیت دهدا به تاژدین
 ئاواش بکه ئیسته بۆ مهـم و زین
 بازار و شهقامی شار و دهم چهـم
 با جوان بکرتن به چهشنی ئهـو دهم
 بۆتانی لیبیان ببیته جیژن
 دل خووش بن و لاوکان ببیژن

وهك نهو دهمه خۆت ستیت به پئی کرد
 چۆنت به دلی مه جیب به جی کرد
 هیوامه له گهڵ منیش وهماپی
 بۆ منیش وهکو نهو چرا و برابی
 بۆ تهرمی منیش دوو سی نهوهنده
 دلخۆش بی و شاد و دهم به خهنده
 پيشمان خه گۆرانیبیژی خوشدهنگ
 ریکیان خه به چهپک و بهزم و ناهاهنگ
 دهر به سستی وهکو که ژاوهیهک بی
 جیی دوو کهس و تاقه چاوهیهک بی
 زیتر کفتی بکهن هه مووی دهر و ناو
 بترووسکی له دوور هوه له بهر تاو
 په لکی گولی رابخه ن له ناوا
 دلایان له گولانه بووک و زاوا
 بمگۆتزنه وه چهشنی بووکی شایان
 کارئ مه که سووک بیم له لایان
 کیژۆله به دلپیری نه بیژن
 زینی نه به ناو و دل دهنیژن
 بهزمی سستی خۆش و رۆژی گهش بوو
 زین مـردن و ژینی چاره پـهش بوو
 با ئه سستی جل و خـشـل له بهرکا
 خۆی بیت له گهلم گلم وه سه رکا
 تاژدین دهری خا ئه سپ له خاوا
 سوار بی و بجی شان به شانی زاوا

مه‌م چۆن بوو که نه‌و سستی درایه
 مه‌م بی‌کسه‌هه‌ر نه‌وی برایه
 له‌م رۆوه‌نه‌تۆش هه‌یا به‌سالی
 هه‌ر مالی که ده‌رده‌خه‌ی له‌ مالی
 هه‌ر خواردنێ ده‌یده‌یه‌ه‌زاران
 هه‌رچی‌کی به‌خت ده‌که‌ی له‌ یاران
 چهند دالده‌ ده‌ده‌ی به‌بی‌په‌نایان
 ده‌سپه‌ر که به‌پێ ده‌که‌ی گه‌دایان
 هه‌ر به‌رگێ ده‌که‌یه‌ته‌ به‌ر شپۆلان
 پیت دینه‌ گه‌شه‌و بزه‌ کلۆلان
 هه‌ر چهنده‌ ده‌بی به‌کسه‌ له‌ بیکسه‌س
 هه‌ر رۆژێ که ده‌گری ده‌ستی بیده‌س
 هه‌رچه‌ندی ده‌که‌ی به‌دادی داماو
 نه‌سهرین ده‌سپه‌ر له‌ چاوی گریاو
 هه‌توان که ده‌خه‌یه‌ته‌ سه‌ر برینیک
 شادی که ده‌ده‌ی به‌دلخه‌مینیک
 دیلان که وه‌ده‌رده‌خه‌ی له‌ زیندان
 دلخۆشی ده‌ده‌ی به‌وی له‌ شیندان
 تا پیت هه‌یه‌ پیتی کورده‌واری
 چهند هه‌لده‌که‌نی ره‌گی هه‌زاری
 ده‌رمانگه‌ و فیه‌رگه‌ ریگه‌ و پرد
 مزگه‌وت و میوانگه‌ چیت دروس کرد
 چهند ریز ده‌نرێ له‌ ته‌خت و تاجت
 چهند کۆوه‌ ده‌بی پیتاک و باجت
 مانگانه‌یی کاربه‌ده‌ست و نووسه‌ر
 پێشمه‌رگه‌ و نه‌فسه‌ران و نوکه‌ر

چەند خوینتی له دوژمنان دەپێژی
 هەرچەندی که خوینمژان دەنێژی
 تالان و برۆ له دوژمنی کـــورد
 چی دێتە دەست هەمووی گر و ورد
 با گشتی لەسەر نیازی من بێ
 وای دانێ بەناو جیازی من بێ

بێم ناگرێ هیچ بەرم لەگەڵ خۆم
 پاشبەری بۆلەن بەرێ کرێ بۆم
 شانازی بکەم لەکن ئەو و ئەم
 کەس نەوشتی شتی کەمە ژنی مەم
 پەردووی مە ئەگەرچی گۆڕی تەنگە
 بۆ بووکی کەبا بەچەنگە نەنگە
 ئەو جێگەیه دوور لە بەژن و بالات
 بۆ ئێمەیه جێی نیاز و ئاوات
 راسپێری کە زۆرە لێم ببوورە
 یەكجارییه کۆچ و رێگە دوورە
 چەندی له دەست دێ زۆر ئەگەر کەم
 دەر ماوێ له بیرى خۆت من و مەم
 خزمایەتیی مەم بەکەم مەزانی
 مەم تاج بەسەرێکی ئەو جیهانە
 تەرمی کە دەچێتە گۆڕخانان
 هەڵدەگرێ هەلی گرن بە شانان
 هەرچەندە منیش لەلای ئەو جێم
 بۆ گۆڕ و بەرهو مەرگ بەپێ دێم

خواکەى نەچى چىدى بى بەشم کەى
 لەم مردنەشا بەخت پەشم کەى
 بىنەزە لە ژىر گەلە گەلە مەم
 روومان لەپەک و دەسى لە مل کەم
 ميانى مەم چ خوشە مردن
 بۆ ئىمە نەجى پەروشە مردن
 مەرکەوتە گرین و داد و رۆڤۆ
 فەرموى دڵەکەم سووتاوه بۆ تۆ
 سوێندەم بە خوای خویا و نەدیوان
 بۆ ئىسە لە دڵمەوهم پەژىوان
 خۆت هەستە سەرى دە بیدوینە
 بیهێنە لە مردنى بىستە
 زیندووبن و بچنە ناخى خاکا
 کەس نابى لە يەکتريو جوداکا

زین سهری کوشتی خوی ددها

زین نهو بهزه‌ی له رووی برا دی
سهردانی مەمی گەلی رهوا دی
رازایهوه هەر له پێ هەتا سهر
دهریای له جوانی کهوته گهوهەر
ئەستی و به سەتان له دیده کالان
ئەستێره له دهوری رۆژی هالان
چاومهست و به‌له‌ک خړ و که‌زی شۆڤ
دهرچوون وەکو دوو دهرین له قاپۆڤ
دهرویتشه دهچیتته دیدهنی پیر
کوا ماوه کوپی گەدا و کچی میر
هیاوا نه له کۆشکه وا له بهنده
دل به‌سته‌یه زین و مەم که‌مه‌نده
دهرگا که کرایه‌وه له یاران
زیندان بووه باخی نازداران
چوو هەر مەمی بهر له زینی ئەستی
دی مردوو نایه دهنگ و خوستی
گیان چووته دهری له به‌ژن و بالا
مال بیکه‌سه که‌س نییه له مالا
والایه قوتووی دوری گیانی
کوژاوه‌ته‌وه گپی ژیانی
گولزاری وشک بووه به‌بی ئاو
بی رۆنه چرا و پلایته سووتاو

پرسی له کهسانی هاودهمی بوون
 هاوبهندی گران و هاوختهمی بوون
 وتیان له دهرتوه هات ترووسکی
 دهرچوو له سهری مه میش برووسکی
 یهک وینهی مانگ و رۆژ و ئهوی تر
 هالا ئهوی ژوور لهوی نهوینتر
 یهک بۆ یهکی کهوته تیشکه رشتن
 تا بوونه یهکی و پیک گهیشتن
 بهم جوړه درهوشی سهردهمی چاک
 شهوپهش لهمه بوو به رۆژی رووناک
 لهو کاتهوه مه نهما له سهر هوش
 پتی خوڅ نییه رابی لهو خهوی خوڅ
 تا چاوی دلت له سهه ریه تانه
 پیت وایه که نه بووه ئهو شتانه
 گیان تیشکی خوایه سهه به خویه
 راگه ویتزن و توانه وهی درویه
 خوین لانه به بوی نه خوئی گیانه
 چی دی له گیان بلایی زیانه
 هاوپی که له گه له مهما گرابوون
 لهم رازه گرنگه شارهزا بوون
 ری نیشاندری باش بوو بۆ ههوالان
 بردنییه دهری له ناو خهیا لان
 ئهستی چووه بن سهری مهمی ژار
 تا کهنگی دهنووی له خهو به بیدار
 تینووی چووه له مپهرو له نیوان
 وا ئاوی ژیان و تهپکه لیوان

له مـردووه به و تار و باسه
 هه لچوو تهپ و دوو كه لي هه ناسه
 زين دهستي گه يانده دهستي ياري
 فرميسكي له چاوي مهستي باري
 ئه سريني رفاندي پووشي شهرمي
 سه ريوشي دراند له سنگي نه رمي
 گريه ي به كول و كزه ي هه ناوان
 جهرگي كه فري رهقي دهتاوان
 بای گهرمي هه ناسه و هه نسكي
 رای مالى له دهوري كولمه بسكي
 روپوش كه وه لا درا له رووي زين
 رژ تيشكي گه يانده مانگي بي تين
 تاريخي مهرگ هه لات له جيـدا
 پيت وابوو كه رژ هه لات له ويدا
 ئه ي مه م وتي بۆت گه لي به تاسه م
 گيان بيته وه بهر به بای هه ناسه م
 بۆي ژيايه وه مه م به گفتي زيني
 بووژايه وه به شـبـراو له ژيني
 دای تيشكي نه وين له ناو دهرووني
 هـپـز كه وته وه گوپ رهوي زه بووني
 هه چاوي كه وت به مهستي چاوي
 تين هاته وه بهر دل و هه ناوي
 فرميسكي كه هات به چاوي رهشدا
 له وـردووه بوونه خوین له لهشدا

نهی مههم وهره رابه لاوی چابه
 خالی رهشه بق ته بووخته کابه
 رووم تی بکه رووگه خوڅشه من بم
 لیو بمژه له باتی ناوی زمزم
 لهم بهژنه که نه خشی دهستی خواجه
 هر سووړی بدهی حاجت رهوايه
 باومش و مکریم و چاوه پتی توّم
 مههم چه شنی په پووله چوو به رهو موّم
 هیتشتا نه بوو بوو نزیکی زینتی
 سووتاندی په یری گری نه وینتی
 سرخوڅشی په کن به پرنګ و بویه
 جیتی راز و نیاز و گفتم و گوږیه
 زین نیژتی په پووله رینومامی
 په روانه وتی تو شـه وچرامی
 مههم خوڅشی و فینکی دلمه ناوت
 زین گیانی مهمی به کوړی چاوت
 مههم داومه به تو دلم به شه شدانګ
 زین دلبری تو به تیری برژانګ
 مههم داوی خه می مه گشته بی تو
 زین جهرګ و دلم برشته بی تو
 مههم سینه ی من به هه شستی توږیه
 زین بی تو هه موو شتیک دروږیه
 مههم نهو مههم سیوی دهسته بق تو
 زین گهر دنی دل له رسته بق تو
 مههم بومه نه وسته رووگه یه رووت
 زین بهسیه گیان له تاوی تو سووت

نەستی و کەسوکار کە بوون لە گۆڤا
خوێنیان لە هەناو و چاو دەچۆڤا
وتیان بەدە موژدە بەختە یارت
پێک هاتووە رێکە کـارویارت
بۆ زین کە زەبوون بووبوو گیانت
کەر میر دەگەڤا لە دووی نەمانت

وا میر بەزەمی دەکاتە پیشە
زین بۆت بوو هاسەری هەمیشە
وا ناوی ژیان ئەگەر دهنۆشیت
لوقمان ئەوتە ئەگەر نەخۆشیت
مەجروون ئەو لەیلە سەرتی داو
بۆ دەستەملان فرەیی نەماو
بولبول ئەوتە ئەوی گۆلت بوو
لولویەری رۆژەلات بپـشـکوو
پەروانە بی مۆمتە هەلگیرسا
مردووش بی ئەوا لەسەر تە عیسا
دیانەیی دەرە رابە چا بە
بێگانەیی بەردە ئاشنا بە
ئەو پەریبە کە تۆی بە ئارەزوو بووی
ئەو شۆخی هەمیشە چاو لەوو بووی
هەرچۆنێ دەهاتە بەر خەیاڵت
دەرچوو لە خەیاڵ و بوومە مالت
دەستت مەخە بەر بەشی خوادا
بێهـوودە مەدە ژیان بە بادا

دهم نى دهمى زين و دەس له گەردن
 رابوێتره پەلەت چييه له مردن
 خۆ ژيركه رههاكه كۆت و زنجير
 وا باشه له گەڵ مه بێيه كن مير
 پيرۆزه سيبهري ئهوه له سههر مه
 بۆتان دلى ئيستە گهرم و نهرمه
 نازايه گەللى له چاكه كردن
 بهخشندهيه مهرده خيوى بووردن
 ههرجى كهس و دۆسته بانگ كراوه
 چى مايهئى بهزمه سازدراوه
 خوشبهختى و خوشى روى له تۆيه
 مير دوورهدرويه راستگوويه
 ههه بىگهيه ههچ دلت نه ميينى
 ئاواتى دلت به جى دههيينى
 زينت دهوئى چى تريس دهخوازى
 دهتداتى هه مووى به سههرفرازى
 مهه بيستى ئه مانه تۆزى رامما
 دركاندى دهمى له جى وهرامما
 لاتان ئهوى مهزن و پاتشايه
 لام بىكهس و ديل و بى پهنايه
 تهختى وى بنى له سههر خهيا له
 خانووچكهيه جى گهمهئى مناله
 دهزگايهكى دوور له مان و پووچه
 زيانباريه جى گوناھ و سووچه
 خونكارى به مردنى نهوێرى
 پياو چون دهبى خوى بهوى سپێرى

خۆم داوخته دهستی باتشاهیک
 بهخشندهیه بۆ هه موو گوناھیک
 خونکار و هه زار له لای یه کیکن
 ئاکاری به جین و ریکوپیکن
 هاوینهی رووی زینی چی کـرد
 نهخش و کری خال و بسکی لی کرد
 لهو ئاوینه دا ئوم دی جاریک
 ئیتر به کهسم نه ماوه کاریک
 وهستای من و زینی دلمی نهستاند
 گیانی له خهوی نه زانی ههستاند
 ئهو خـیوی شکۆیه پاکه تاکه
 بی مردن و چوون و ترس و پاکه

هه لهو دهکری سوباسگوزاری
 خستینیه بههشتی نازداری
 دهستی بهزهیی درێژه بۆمه
 خوشی و گهشی گشت بۆمه کۆمه
 زۆر باش بوو نهگهینه یهک له رووی خاک
 مۆرین و دهچین دل و دهرهون پاک
 دوو نۆبهری باخی ناز و خوشین
 مهی پیک گهیی نی لهوئ دهنۆشین
 دلدار که لهسه زهوی دهمین
 زۆریان ههیه تۆوی پیس دهچین
 داوین تهپ و شهرمهزار و سه رشۆر
 بی ئابروو پهله دهن به رهو گـۆر

کۆمەندى مە خۆشە لەو بەهەشتە
 رازاوتەو پەرى و فرىشتە
 مەزگىنى دەدەن لە چوونى ئىمە
 شانازى دەگەن بەبوونى ئىمە
 کوا ئىمە دەچىنە گەن فرىشتان
 جىي ئىمە بۆلەندترە لە گەشتان
 جىي دلبەر و دلبەرەن جودايە
 بۆ ئىمە ژوانگە لای خوايە
 هەموام هەر ئەوەند هەيە لە لای ئەو
 هەرچى زوو بەچمە بارەگای ئەو
 کاتى کە نەزى لە دەم بپراوە
 دەرگای بەزمىيى خوا کراوە
 هەروا نەژىيى لای ئەو تالا
 بەلدارى گىيانى فرىيە بالا
 گىيان دەستى لە ئاو و گل کە بەربوو
 بەنيازي گەيشت و بەختەوەر بوو
 پەروانە لە رۆشنایى هالا
 جى ما لە زەوى لەشپەکی والا

شین بۆ مەمى ھەزار و

كوژرانی بەگري بەدكار

دەيگوت ئەوى شىنى بۆ مەمى کرد
ئەو رۆژە کە ئەو ھەزارە پى مرد
بوو شىن و شەپۆر لە ناو جزيرى
گش پىاو و ژنىک و لاو و پىرى
بۆتانی لە گەورە تا بچووکان
زاوا و خەسوو خەزور و بووکان
دارا و نەدار بلند و نزمـان
زانا و نەزان نەناس و خزمان
دەرویش و بەریش و مەستى بادە
پاک و بەچلک بەکولک و سادە
کوئخا و بەرەلا و ھەلە و شەل و گىر
گشتى وەکو يەک بووبوونە شىنگىر
چاويان تەر و قور بەشان و رەشپۆش
پەيدا نەدەبوو يەکی دڵخۆش
بىگانە و دوورەدەست و خۆیى
ھەركەس بەرەو تەرمى مەم دەپۆیى
بۆ شوئنى دەپۆیى بەگري پر کین
تاگوم ببى کەوتە داوی تاژدین
بۆ کوئ وى سىسەماری بەدفعە
ئەى ماکی ھەموو بەلا و گزی گەر

ئەى لەمپەرى بەر دڵ و نیازان
 پیستر لە ھەموو سەگ و بەرازان
 ئاوردووبەری دلتە پانی دلدەر
 خوێ پێوھەری دلی بریندار
 کۆستت کەوێ وەک مەمت لە من کرد
 چی دیت دەوێ کەتنی خۆت بە من کرد
 ئو دەر دەدە کە دات بە مەم لەسەر چی
 ھێشتا دەتەوێ لە دەس مە دەرچی
 بگرە لە دەسم دەبانی دوو دەم
 بتکەم بەیەکەم لە تۆلەى مەم
 یەک بر سەری بەکری پێ نەوی بوو
 لاشەى سەگی چەسپی سەر زەوی بوو
 کاتیکى کە ھات بەلای برادا
 رووناکیی نەدی لەناو چرادا
 دای گرت لەسەری کلاو و تۆمار
 ھاویشتییه سەر لەشی مەمی ژار
 دیوانە و ھار لە تاو برایی
 شالۆی دەبرد وەک زەھایی
 نیازی ھەبوو چی بێتە پیشی
 بۆ تۆلە گیانی ویش بکێشی
 کێ لەو دەمەدا بباتخوونی
 پاپای بوو لە مەردن و نەبوونی
 ھاوار لە دەسی برایە کن مەیر
 زوو پێ و دەسی خستە بەند و زنجیر
 تەرمی مەمی کەوتە رێ بەرھو گۆر
 کۆمەل لە دواوھ مات و سەر شوێر

کۆتەل که له پشته ئهسپی مهه بوو
بو هه رکهسی ماکی دهره و خهه بوو
تاژدینهی له بهند شهتهک درابوو
ئاگای که له بردنی بره بوو

زنجیری له دهست و پی چراندن
دهروازه و بهندی تیک شکاندن
ئهنگوچکی سپی نیایه ناوههش
تهرمی مهی گرتی میژ و باوهش
خزم و کهسوکار و دۆست و یاران
گریان له کهلی بهتاوی باران
شلپهی دهس و سینهی جوانان
دهنگی دهگهشته عاسمانان
ههرجی ژن و کیژه پۆی کراوه
روویان دهپنی بهدهم سهه ماهه
گشتی لهپ و پهجه سوور و ئال بوون
بی رهنگ و خهه له خوین شهلال بوون
ریژیک له کچان پهکی له لاوان
پتیان ههلهگوت به بهند و باوان
پۆلیک له دوايهوه لهخهوه
هیندیکی له پیش تهرم سهه ماکه
پیر کهوتنه ناو بهتاو دهکهن شین
میر دهسره بهچاو و چاو به ئهسرین
زین هاته سهه له پیشی تهرما
چنگی دهکوتا بهسنگی نهرما

پهخشان بووبوو مووی بهسهر لهشیدا
 وهک ناوی زیان له ناو رهشیدا
 نهو کاتۍ سهمای دهکرد له تاو مهم
 زوهره بهسهماوه کهوته ناو ته م
 روږقۍ که دههاته دهر له لیوان
 له سوټی دهتاوه جهرگی کیوان
 دار و دهومنی دهگل دهنالی
 گریانی زیانی کړده تالی
 لهو شینه مرقه وښود وهکو بوو
 جهرگ و دلی ری بهکند و کو بوو
 رهوتیان دلی غرزی پی دهله رزی
 بووله رزه دهکهوته نزم و به رزی
 هیند دادهوهرینه رووی وهکو گول
 فرمیسکی کچان بههوی کولی دل
 پیت و ابو له هه وره کی بههاری
 بارانه لهسهر گولان دهباری
 چارشپیوی رهشی زنان نهوی دهم
 پهیدا بوو نیشانی شینه بق مهم
 روویوش له رووان کرایه په رزین
 رهشیان له بهردایه بق مهم و زین

زین دلی به بهکر دهووتی و

بۆی دهپارێتهوه

دیوان کاتی که گهینه قسنی بهر شار
لاشیکێ تخیل له بهینی دوو دار
زانیمان نهوه بهکری مهزگهوهی بوو
نهو لاکه کهلاکی ماکی گهه بوو
تاژدینه سهری له لهش جیا کرد
کیشهی له زهوی ته ره و توونا کرد
چیرۆکی بهکر که گهیبیه کن زین
پاراپهوه بۆی له میسر و تاژدین
پیاوچاک له رق و له کینه دوورن
ههڕچهنده بهسووچه لیتی ببوورن
بێ فهی که بهچاکه نهدری پاداش
جیاوازی بهچی بێ باش و ناباش
خوای سازدهری ههردوو عاسمانان
داینا له بهریوه بق مهمانان
رۆژی که ئهوینی دا بهدلدار
نهو رۆژه بهدیشی دا به بهدکار
چۆن دهکری که پاک له پیس وهشترن
زۆر ههسته مه لیکێ ههلوهرین
لای سووره گولان دپوو رواوه
گهنجی ههبی ماری وا بهلاوه

گول سيسي به دور له دړک و دالان
 مار هڅه که گهنج نه چي به تالان
 گهر پيسي وهکو به کر نه بويا
 هيچ دور نه بوو نابرووی مه چوپيا
 هرچند به رواله ناتبا بوو
 راستيو دهوي بڼه د دوستي چابو
 گهر نه و نه ده بوو به له مپهري مه
 گومرپاي ده بوو به رتبهري مه
 وا دمرنه ده چووين له شهرمه زاري
 پيروز نه ده بوووين له کورده واري
 نه و ريگه ي پاکی خسته بهرمان
 زور زور نه مگی هيه له سهرمان
 هرچنده به خوي گه شت زيانی
 دقړاندی له پتي مه دا ژيانی
 پتم خوش نييه هيچ گرتي وه بهر بي
 هیوام هيه شاد و به ختوهر بي
 نیدی به سه نابرووی مه پيژن
 له و جتي که من و مه مي دهننژن
 نه و بوو بووه سه گيکی پاسدهري مه
 با هر بگوئي له بهر دهری مه
 لای نيمه بنپيژني با گيانی
 پاسي مه بدپيژني له و جيهانی
 بروانه به زه ي دل و دهر وونی
 ناوینه به زینه نه و بهروونی
 ناوینه و ناو گهماري ده گري
 کي به خشي که سي له دهستی بمری

ههركهس كه بهزهى خوا نهبينى
نهپرووكى به ئاگرى ئهوينى
نهكولابى لهناو ئهوينى پاكا
پتتى وايه كهس نهو شتانه ناكا
پاكان كه بهزهى خوا دهبين
وهك هۆزى فرشته دووره كين

زینیش له سوینی مهم دلی دهتوتی

دل گه سته هی هژدیهای نهوینی
کوژراوی دوو چاوی مهستی زینی
گیراوی گوناھی بیگوناھی
سووتاوی گر و دومانن ئاهی
نهو تازه نه مامی وا له بهر دل
به ژنی به نه کامی که و ته بن گل
وهک که وهری گه نهج به خاک سپیرا
ماریشی له پتینی وهشیرا
نهو کیلی چه قا له بن سهری مه
دهیگوت که سهرم بلند و گه وره
کوا کیلی که شان له شانی من دا
کئی نوستوو وهک مه می له بن دا
شای کو مه ل و هوژی سهر فیرازان
میوانمه دهم به جیتی نیازان
زین هات و له دهوری کیلی هالا
لیتی کرده نسی به به ژن و بالا
خوین هه لده وهری له چاوی نالی
دهتوایه وه دل له ناله نالی
چاوی وه کو هوری خاکه لیوه
ریژنه ی به گوری ده پشت له جیوه
فرمی سکی له گوری مه که باری
رهنگا به ممراری گوری باری

چهندهی دهکشاند له دل هه ناسه
 تیکرا نهوی خزمه یا نه ناسه
 فریادی بلند ده بو به گریان
 کئی بوو دلی بقی نه بی به بریان
 پيشمه رگه و نهفسه و وهزیران
 دهر ویش و له پیش و لاو و پیران
 دلدار و جوان و نازنینان
 دارا و هزار و دلبرینان
 ویکرا وهکو زینتی دل به خه م بوون
 رۆډ ده گه یشته چه رخی گه ر دوون
 هاوار و گرین و داد و شیننی
 بردی گوړ و هیز و تاو و تینی
 رۆنیشته له پهنای سه ری مهمی ژار
 دهیگوت به سه د ئاخ و زاری نهی یار
 نهی خپوی دل و لهش و گیانم
 باخ بووم و بووبوویه باخه وانم
 له و رۆژه وه باخی خوت نه دیوه
 وشکه کزه زهرده په لوهریوه
 شلیړه ی لیو و پسته ی دهم
 بادامی دوو چاو و سیوی کولمهم
 دوو مهمکی برهوشکینی لیمو
 بی ناز و له هه لوهرینه بی تو
 لیت روون بی که نادریته دهس کهس
 تقی خاوهن و تو دهناسن و بهس
 نه م به ژنه له سه ر تو راوه شینم
 میوه و گول و په لکی داوه شینم

شه ويۆن و وهنه وشه و هه لالان
 بسک و خهت و خال بدهم به تالان
 وهک گول شمه کی دروو له بهرکه م
 بو تو قور و خوژ و گل وه سهرکه م
 بسکان هه موو تابه تا بکيشم
 وهک گيانی په ژار و پر له ئيشم
 نه م باغی گولم بهر تکیوکی
 هر په لک و شکوفه و چلیکی
 بو تو بوو کهه بی لی بنوری
 توش جیگه ده گوری جی له گوری
 من جوانی چ لی ده که م به بی تو
 بو تو نه بی با بجی به فیرو
 ترسم که نه با دلته ده مینتی
 هر پارچه یه کم ده خسته شوینتی
 جوانیم و منیش که بووینه مالت
 کاتی که ده مرمر و دیمه پالت
 لیتم دهوی رهنگ و بوی جوانیم
 چاوی به لک و برقی که وانیم
 سر کولمه به سووری لیو به ئالی
 سر سینه به نه رمی مه م به کالی
 بسکی رهش و به ژنی وهک نه مام
 نه م مابی ده بی چ بی وهرام
 چی لامه ده بی بگا به خیتیوی
 نه یگاتی که مایه سی و په شیتیوی
 بو وهی که له دیده تا نه بم سووک
 رازاومه به بۆت له چه شنی نوبووک

وهك پيشووه بهژنى شوخ و شهنگم
 سهرخوشت دهكهم به بون و رهنكم
 نامادهى ماچى تون دوو لىوم
 تورت و شقه مهكى شهكره سىوم
 هه رچونى منت دهوى تهيارم
 بمگويزهوه سـازـه كاروبارم
 گوړپچهى تو دهكهمينه پەردوو
 ترسى نهگهين بهيك بهسه رچوو
 هامپزى له كىلى مەم وهرينا
 ناخـيـكى دواى بهژينى هينا
 گيان ههلفرى چوو بهلاى خواوه
 لهش كهوته زهوى و چراى كوژاوه
 لهو كوومهلى پر پەروش و نازار
 نوى بوو دووباره داد و هاوار
 تويزالكي برينى كوونه لاپوون
 ديسان له قورى پهژاره راپوون
 ژان چوووه دلان بهمهركى زينى
 گيرايهوه كۆز و كۆپى شينى
 وهك جو و پلووسك و چه م هه موو چه م
 فرميسكى و مرانده سهركلى مەم
 شـوـرايهوه گل بهتاوى باران
 بارانهى چاوى خـسـزم و ياران
 قاپۆره دوى كه داخرا بوو
 نهو گوړپچه وا مەمى تيا بوو
 سهريوشى سهرى كه هه لدراره
 بوخچهى گول بونى خوښ كراوه

زینی شل و مل خرا تەنیشستی
پێک گەینەوه دوو مەلی بوهیشتی
پیرۆز بێ لە تۆ و لە دەزگی رانت
رابواردنی خوۆشی ئەو جیهانت

لەو گۆرەوه مەم وەرانی داوه
خوۆش هات و جێگای لە بانی چاوه
ئەو رازە گرینگە هەرچی بیستی
زانی چیبە نرخێ خوۆشە و بیستی
بۆ وانەیە ئافەزین کەوا چوون
دلتەنگ دەژیان و دلتییا چوون
خاکاوی نەبوون و چوونە ژێر خاک
دۆراندنی بۆ نییە دلی پاک
ئەو یاری کە پاک و پاک رهوشتن
ژیانیان نەمره و لە ناو بەههشتن
لێو توونی و کام لە یەک نەدیوان
ئامادەیه لای خوا بەشی وان
ژیان خوۆشە لە گەڵ ئەوین برابێ
گیان خوۆشە بەهۆی ئەوین جیا بێ
هەرکەس بەجوانی چەشنی زینی
دلداری بوێ لەباتی ژینی
یان وێنەیی مەم لە رێی ئەوینی
خوۆش و گەشەیهک لە ژین نەبینی
سەر دانی لە پێی نیازی پاکا
خوا یاری دەبێ و زیانی ناکا
ئەو خەوایە بەنازی نازەنینان
بەنیاز و نزای جگەر برینان

ئەى خىوايه به شىرنىي جوانى
 بهو دلتەرى دوور له كامەرانى
 خىوايه بەدلى ئەوين دەچىژى
 بهو چاوه فرىشكى ئال دەپىژى
 ئەى خىوايه بەنالە نالى بولبول
 خىوايه بەخوناي ناوى سوورگول
 ئەى خىوايه بەئاهى لەيلى بى رەنگ
 بهو شىتى هەژارى لەيلى دلتەنگ
 ئەى خىوايه بەئاهى لىو بەباران
 ئەى خىوايه بە پىكگەيىنى ياران
 ئەى خىوايه لە رىي كولى دلى مەم
 بهو زىنە كە كەوتە سەر كلى خەم
 بى بەش لە ئەوين مەهەللە خانى
 ئەو كاتە كە دەردەچى گىيانى
 پىغەمبەرى خوش بوئ هەتا سەر
 بۆ دوايى نەبىتە دارى بىبەر
 بى كىن و لە دۆستى پرى كە
 گىيان و دلى فىرە باوەرى كە
 سەرزارەكى زۆر بەچاودراوە
 خاوتن دەمە كەردەوى گلاو
 ئاكارى لە كارى چاك نەبانە
 سەرگەرمە بەكارى پىچەوانە
 مەهەللەو هەندە بۆ كول و خەم
 با بەر بەزەيبىت كەوئ وەكو مەم
 هەرچەندە نەچووتە رىزى پاكان
 بىبەخشە وەكو بەكر بە چاكان

چقلى مەم و زىنان

زۆر سەھىرە ئەوانە چۆن ژىابوون
دوای كەوتنە ژىر گلىش وەھابوون
كى فىرى چ بوو لە كاتى ژىنا
پىشەى ئەمە بوو لە ژىر زەمىنا
لەو گۆرە كە زىن و مەم تىابوون
تۆمەز بە ئەوينى ئاودرابوون
رسكابوون دوونق نەمامى سەركەش
راست و شل و شىن و ناسك و گەش
تورت و شەق و پىر گەلا و بە سىبەر
يەك شەنگەبى و يەكلىش سىنۆبەر
ئالان بەيەكا ئەمانە چىن چىن
وەك دەستەملان دەبوون مەم و زىن
گلكۆى بەكرى چنۆكى بەدكار
دارىكى رواند دىوون و چقلىدار
تىكۆل گىر و پەل پەل و رەش و خوار
وەك كوتى بنى لە بەھرە بىپار
ھاوېشتى پەلى بەرەو نەمامان
پىچاى سەر و بن لە رەگ لە دامان
ھەر تەنپىشەو پىچى دا ھەتا سەر
نەوانى تەنن و بوو بە لەمپەر
ھىدى نەبوو تا لە يەكدىي كردن
چقلى مەم و زىن بە ژىن و مردن

ھەر خویە کە دەبگرت بە شیرى
 ناچیتە دەرئ دەلین بە پیرى
 وا دیارە لە مردنیش دەمیتنى
 بەد خۆى چووہ خووی دەنگ دەچیتنى
 پتوازە سەگانە یەک بکەى شین
 سەد ئاوى بەدەى بە شیر و ھەنگوین
 پەرورەدە ببی لەناو گـولـاوی
 رای گوێزە لە سێبەر و ھەتاوی
 ھەر رۆژە لە لایەکی لەتى کـە
 قەلشاوی پری گەزۆى سپی کە
 شەکرى لە پەلانى داببیتزە
 دوشاوی لەسەر گەلا بریتزە
 پیت وانەبى بۆت ببیتە شووتى
 بە ھەرت ئەوہ بۆ گەنیو لە لووتى

پیاوچاکنی ههون به به کرده دههینی

ئاگا له جیهانی پیر بهکێ پیر
گیرایهوه بۆم شتیکی دلگیر
گۆیا ههبوو پیرێ دووره دنیا
دهژیا له چیاپه کدا بهتهنیا
سه رگه رمی ههواى خواپه رستی
دای گرتبوو بیرى خوشه و رستی
خواناسی به دل نه سه رزمانی
دلروونی ئه وینی راسته قانی
چه وسابوو له رتگه دا گه لی ساڵ
تا گیانی له سه ر له شی بوو بوو زāl
تیكه ل به خوا بوو بوو به جارێ
بی ئه و به که سی نه مابوو کارێ
خواخوا بوو هه موو دلۆپی خوینی
دهیزانی گه لیک شتی نه یینی
هه ر لیکى بنایه په لکی چاوان
دهیدی لمی سه ر به ژ و بن ئاوان
جاریک له نیوانی رۆژ و شه ودا
یان نیوه شیار بوو یان له خه ودا
بالداری گیانی که وته گه شتی
چوو گه رده شی کرد له ناو به هه شتی
کۆشکیکی له زیر و گه وه رى دی
زۆتر له هه زار کوپ و په ریی دی

پارچەى ھەمەرنىڭەيان لەبەر بوون
 لەو كۆشكە كەنىز و كاركەر بوون
 وا تاج بەسەرئىكى شۆخ لە دەرگا
 زۆر قۆز و تەيار لە رەنگ و بەرگا
 وىستاۋە بەھىمنى لە جىۋە
 روو خۆشە گەشە و بىزەى لە لىۋە
 ئەى پاىە بلىند وتى ئەتۆكىتى
 ئەو كۆشكە بەكى دەگا كە تۆى لىتى
 بەكەرم وتى مامى پىرى زانا
 بەخشىمى بەزەى خۋاى توانا
 ئەو دەرچۈۋە كە بووم دىل و بەختىرەش
 لاي زىن و مەمى كراۋمە ھاۋبەش
 ئەو كۆشكە دەبىنى ھەشت نەۋمە
 ھى ۋانە ھەوت يەككىكى خۆمە
 لىتەرەش ئەۋە چاۋەدىرى ۋانم
 پىشەم ۋەك پىشە دەرگەۋانم
 زۆر بەختەۋەرم گەلى بەنازم
 دۆستىانم ۋ پاسەۋانى رازم
 لام ۋايە كە لىتەرە رادەمىنى
 لەۋ بارەۋە دوۋدلى دەچىنى
 ژىن تالگەرى زىن و دوزمنى مەم
 چۆن رۆ نەبىتت لەناۋ جەھەندەم
 ئاگات لە جىھان ھەيە نە لىتەرە
 جىم ئىرمىە گوى لە من بدىتەرە
 ھەرچەندە بەدلى بەۋان نەيار بووم
 ماكەى گەر و بەدەفەر و گەمار بووم

نهمه‌یشت که به‌یه‌ک بگهن به‌خۆشی
 هر یه‌ک له‌دهسم زووخاوی نۆشی
 خۆم کرده‌چوقل له‌به‌ینی وانا
 خۆشم له‌سه‌ر ئەم شتانه‌دانا
 بروانی به‌لام به‌چاوی دووربین
 ئەم تالییه‌دای به‌رێکی شیرین
 کێ زۆر له‌جیهان ژیا‌نی خۆشه
 زۆر وایه‌که‌لێره‌دلپه‌روشه
 کێ ره‌نجده‌ر و دلپه‌ده‌رد و ئیشه
 دوا‌ی کۆچی دوا‌یی زۆر له‌پیشه
 بۆ ئێره‌ئهوێ وه‌کی هه‌وێیه
 وه‌ک دوژمنی سه‌ختی خوێنه‌خوێیه
 تا تو له‌یه‌ک‌یک‌ی چاونه‌پۆشی
 بۆ وی دی بکۆشی با به‌کۆشی
 لای وا نییه‌هیچ به‌بیر و ژیری
 دوو شووتی به‌دهستی هه‌لده‌گیرئ
 من زین و مه‌م له‌سه‌ر زه‌مینی
 تووش کرد به‌په‌زاره‌و گرینی
 کێشامنه‌به‌رئ به‌داخ و ده‌ردان
 ده‌ستم له‌جیهانی ئیوه‌به‌ردان
 ئەو چه‌رمه‌سه‌ره‌م که‌داوه‌پێیان
 وا ئیسته‌ده‌بینی چۆنه‌جێیان
 هۆی من بوو به‌وان درا به‌هه‌شتیک
 دایانمئ نه‌ویش له‌هه‌شتی م‌شتیک
 تازدین وتی چۆن ده‌بی که‌تۆی کوشت
 چی دێته‌وه‌رئ که‌خوێنی تۆی رشت

پٽي گوت که خوا له ویش دهبوړئ
 به خشینی کړی به قه لتي شوړئ
 بۆتان که وهرز بوو یو له دهستم
 خستم ه چی دهبووه به ره لستم
 وهک مار نه وی هاته پیشی گهستم
 رزگار نه دهبوون له بهند و بهستم
 وهک دهر دی گران له گهل په یا بووم
 وهک کونده به بوو ژیاوم ه یا چووم
 نهو دهستی که نهو له من وه شاندي
 هر دهر دی له دل هه بوو په راندي
 ئاسووده کران هه ژار له چه نگم
 دهر چوون دلی ته نگ له چاوی ته نگم
 گيـرا بووه بۆ نزای هه ژاران
 نووسراوه نه ویش له چاکه کاران
 کـار هن به پواله ناله بارن
 دهیکۆلـیه وه زوری به هرمدارن
 خوا رازی گرینگی خوی به هاسان
 ناداته نیشانی خونه ناسان
 پروانه دهبه خشی به کر و تاژدین
 دووی دوژمن و دوست له بهر مهم و زین
 نه م رازه گه لی نه یـن و کـووره
 بیـری من و تو له وانه دووره
 هه رچونی ببی نزیکي باشان
 هر باشییه دیته ریت له پاشان
 گهر یاری به دل له ریت ده کوشن
 پیت شادن و کزبی بۆت په روشن

گهر دوژمنی نهو له كينه دووړن
 له گوناو و هـلهـی نه زان دهـبووړن
 ناكـهـس نه چي هـر بـبي تخـوونـي
 گـهـر يـار و نه يـاري سـهـرنـخـوونـي
 مـرـدـارـه له شـت كـه سـهـگ پـهـر سـتي
 گـهـر دوژمنـي راكـه قاچـي گـهـسـتي

دلـداری گـهـلـي بـلـند و بهـرزه
 گـهـر دووړ بـي له كـاري پـيس و هـهـرزه
 هـهـر كـهـس كـه دـهـبي نـزيك نـهـوینـي
 هـهـر چـون بـي بهـزهـي خـوا دـهـبـينـي
 بهـخـشـينـي خـوا بهـدووړ مـهـزانه
 هـهـر بهـنده لهـسـهـر بـرـيـك بهـهـانه
 نهـخـوازه لهـگـهـل هـهـزاري دلـدار
 هـهـر خـوي كـهـسي بـي كـهـسه و بـزي كـار
 لهـم شـيـوه بهـسـهـر بـري مـهـبووړه
 باش وړد بهـوه تـي بـگـه چـ جـووړه
 دوژمن به نـهـوینـي بهـهـر مـوړ بـن
 دؤسـتـان دـهـبي چـهـنده بهـخـتـهـوړ بـن
 تاژدینـي دـهـبهـخـشـي يـاري يـاره
 بهـدكـاريـيه بـو بهـكـر بهـكـاره
 دلـداريـيه كـي پـاك بـكه به پـيشـه
 هـانـات بـبه بهـر خـوا هـهـمـيشـه

جی نووسیه و بۆچی نووسی

ئەي گۆيگري ژير و زيت و پيتۆل
پسپۆي وتەي بەنرخ و کرمۆل
خانی لە مەي ئەوينی مەستە
بێهۆشە وتارپەپتە پەستە
سوێراوی بەشیرنی دەچێژئ
سەرخۆش بوو هاتەران دەبێژئ
نازانئ کە تیـرە یان تراوہ
دیوانەي باده بیـــــر بلآوہ
هەرچیکي کە پیت دەلئ هەوايە
وہک دەنگي نہیەکە دەنگي نایە
بئ جئ نییە خوۆشە دەنگي بلوێر
گەر شوپئ بخاتە سینگی گوێدیر
لەم نامـیەدا بەچەشنی منداڵ
چۆن تازە دەکەونە سەر گپ و گال
هەرچیکي دەسم کەوت متوموور
بۆر و کەوہ زەرد و رەش سپی و سوور
هیندیکي چرووکە، هیندئ چیرۆک
هیندئ شرپ و رووتە دەستەيەک کۆک
زاراوہي بۆتییان و گۆزان
ویژەي موکری و لوپان و سۆزان
کۆم کردەوہ گش درشت و وردی
هۆنیومە بەبەند و باوی کوردی

بووچیشی ههیه و پر و به کاکل
 بئ جیشی ههیه و شتی له بهر دل
 بروامه گه لیکى دل په سندن
 بروانه دهزانى زۆرى په نندن
 ئاواتى دلم چ بوو له مـانـه
 دهرخستنى رازى دلتـهـرانه
 جوانتر له هه موو شتیک ئه وینه
 دلدارى به هه شتـه بینه ژینه
 گیانى که ئه وینى بوو ته مایه
 وهک ئاوینه یه و خـوانـومـایه
 وهک رۆژه ئه وین به تیشکه روونه
 خـاـوـنـکـهـرـهـوـهـی دل و دهر وونه
 هه ر پیره وئى رووى له لای خوا بئ
 با بئ و به ئه وینى شارمزا بئ
 گیان و دلى سهخت و رهش له ئاسن
 ئاوینه دهبن ئه وین بناسن
 توژیک له ئه وین به سهه مساکه
 پاش توژئ بنۆره زيرى پاکـه
 هه دل که ئه وین بکا به پیشه ی
 دلدارى بگا به پنج و ریشه ی
 گه نجینه ی رازى بئ نیازه
 کارسازى له لایه کارى سازه
 هیچ کهس نییه بئ بهشى ئه وینى
 که متر ههیه زۆر به کهم نه بینى
 دوو تیره یه چى له سهه زه مینه
 بهک چاوى له ژینه بهک له دینه

بهک چاو دهبریتته سه رکچولان
 بازارپی نه دیوه چووته چولان
 نهو گوهه ری دل دها به ماچی
 پی وایه به هیچی دیکه ناچی
 خولایی له دهستی دهردهینن
 کوشکیکی به پووشکه لی دهسینن
 نی دیش بههوا بههشتی دهکپی
 فیزیکی دهگاتی دهستی دهبری
 خوا لای وی له کولکه بووته چرچی
 دهیداتی بههشت به ریش و پرچی
 جا هرکه له وانه یان له مانه
 بی رتبه ره کویره رینه زانه
 له زیانی دهته کنه وه و که چووشن
 بی چاره بهجاری دم له پووشن

وردەکارىيەكى دەرويشانە

مەيگىر بده پىم مەيەكى كۆنە
پىشم بلى ئەم جىھانە چۆنە
ئەم رايەل و پۆ و چىن و تەونە
پىت وا نەبى هيجوچ و خەونە
ژىنمان لەبەرا سەرىكى بەرگە
لەدوايە نەمانە گۆرە مەرگە
هەر مانى كە دىتە بەر نەمانە
ریشەى دلى خۆش لەسەر خەمانە
ئەستىرە و مانگ و رۆژ لە بەرزى
دەسمايەى ژىن و بوون لە عەرزى
هەندىكى گران و هەندىكى سووكە
هەندىكى درشتە هەندى چووكە
دەزگايەكى جوانە رىكويىكە
داخم كە نەمر نىيە و سەرىكە
عاسمان بە روشنى و زەوى شىن
وەك رىكى دەخن كە رستە بۆ ژىن
وەك مايەى ژىنى خۆش ئەمانن
دىسانە ئەون كە ھۆى نەمانن
ئاگر وەكـوژى ھەوا ھەوايە
گەر ئاوانەبى تۆزى خۆل بەبايە
عاسمان كە گەرۆكە ئاش دەگىرپى
ھەر لاش و سەرى مەرق دەھىرپى

نيزراوى له بن گلا كه مردوون
 توژاشى نه وه كه وردى كردوون
 هر لاش و سهرن له وتوه دهرژن
 هر كه وتنه بهربلاو و پرژن
 هم جاره دهشتيلدرين هويرن
 لاي ناگره گشتى په كديگيرن
 تووش بوونه به دهردي داتوليوى
 هر مانه وميه به بؤگه نيوى
 فرموويه خوا كه دهچنه ناوړ
 نه مر و نه ژيبه ژيانى كاوړ
 نهو گيانى كه پاك و پاك سروشتن
 خاوړن به هويتن و چاك رهوشتن
 جووت بنده به تايبه تى هلتينى
 نهو دهنكه به ناو و داو دهچينى
 دهرزيت و بلاو دهبى له بن گل
 لتي دهردهكون پهل و گول و چل
 بهر دهگرى هزار نه وهندى پيشوو
 گيرهى دهكن و دهبى به تيشوو
 بيزنگه ژيان جيهان وهكو كهو
 تل پى دهرى له گيزى گيزهو
 بهرداشى خاينه و ددانان
 ليكى دم و چه قچه قى زمانان
 بانيزميه ليو و زاره ناشه
 هر چهرخ و خوليك و ورد و خاشه
 رزگار بوو كه له م كه پ و گزه شدا
 دابهش دهكرى به هيزى له شدا

گا کیشہری ژووری رای دهکیشی
 گا گتیرمی دیکوشیت و دیشی
 جارتکی له قووتدهریکی بهنده
 جارئی بهه لینهری بلنده
 تهنووری ورگ نهوی دهپیژئی
 هرچی خت و خاله لئی دهپیژئی
 خاوتنی هه موو دهچی بهرهو ژوور
 پیسای دهریژنه جتیهکی دوور
 کیهی گهلی باشه با جیا بن
 هر نابئی نهویش له گهل یهکا بن
 دابهشکهری گهرم و ساردی ناو لهش
 چی بق چی دهبی لهوی دها بهش
 رهنگریژی لهشان بهمانه چند جوور
 هه ندائی وهرنگ دمخا دهر و ژوور
 دل شووشیه جهرگه بووته پالوین
 روون بیتهوه خسته بادهی خوین
 هیچ پووش و په لاشی تی نهچووئی
 نابئی بهگری و گلوگلو بی
 هیشتا دهبوئی هتا دهگاتی
 بتکیتهوه تاوئی بو کلی کاتی
 جارتکی بلق بدا له ناوا
 جارئی بهه ژیندرئی له ناوا
 هیزی له گیان دهبی بسینئی
 تا گیان هیه وا نهویش دهمینئی
 بیدمنگه هتا له مائی لهشدا
 ناواتی نههاته جی لههشدا

گەر بهو له شه وه خرايه بن گل
 دوباره به شينى دېته سهر چل
 بارانى به زهى خوا ببسارئ
 نهو سهوزه دهې به شهنګه دارئ
 په لک و گولئ لئ ده بن به سه ريؤش
 بهر ده گري به ميوه ي تهړ و خوؤش
 نهو ميوه که باش بگا له پاشا
 بؤ ديارى ده چي ته مالى پاشا
 گهر بيچنئ ده ستى پاكي پاكي
 دوورى خه نه وه له توؤ و خاكي
 جي بدرئ له باره گا دروسته
 ميؤيكي به ناز و خوؤشه ويسته
 نه م چـؤره به نرخن و نه يابن
 که م هه لده که ويؤ شتيكي و ابن
 چي کاله له بهر هه وا ده ميؤنئ
 پيؤيسته که گهرمي بيگه پيؤنئ
 باشتري ده گه هن هه يا پترمان
 چاوديري کرين له مئش و کرمان
 پهرومرده کرين به تيشكي ديني
 وديان که ويؤ تاويؤ خو نه بيني
 نه وسا نه ويؤ زؤر پوخت که يشتن
 وا داده ورن نه گـهـر درشتن
 تا دانه که ون له پؤي به رزي
 تا دانه نه ويؤنه ريكي عـهـرزي
 تا دانه ته کين له فيز و مينگه
 رتيان نيه بچنه سهر گوشينگه

زۆږ پان و فـلـچ دهبـن له رڼدا
دهـفـلـيـقـنـهـوه له ژيـري پـتي دا
ريـك ليـكي دـهـمـن سـهـر و بهـر و ناو
خوښـناوـي دـلـان دـهـيـتـه خوښـاو
نـهـو مـيـوه نـهـگـر رـهـگـيـكي كـاله
خوښـاوـمـكه تـفـته تـرـشـه تـالـه

نـيـشـان دـهـدـريـځ به پـيـري مـهـيـخـوږ
پـيـوـيـسـته كه خـوـي بـدا هـل و نـوږ
نـهـم جـار دـهـكـرـتـه ناو بهـروښـي
گـهـر مـايـي دـهـويـځ هـتا دـمـجـوښـي
تـيـشـكي بهـزـمـيـي خـوـاي بـگـاـتي
تـيـنـي له شـكـوـهي خـوـي بـدـاـتي
پـوـخـتـايـي بهـسـهـر يـهـكـا بـتـاوـي
مـاـك و رـهـگـهـزي لهـناو دـهـراوـي
نـهـو تـيـنـه گـهـلـيـك بهـهـيـز و تـوـنـد بـي
بـوـكـلـيـنـدريـځ هـلـمـي لـي بـلـنـد بـي
نـهـو هـلـمـه بـيـي له چـلـكـني دـوـر
بـي تـوږ و هـوا بـجـي بهـرـهـوږوږ
له و ژوړه پـلـيـكه ناوـي رـوـت بـوون
دـهـتـكـيـنـي لهـويـځ دـلـوـيـي دـلـ روون
گـهـر مـاـك و رـهـگـهـز هـمـووي تـواوـه
بـهـو بـوـنـه بهـشـي له بـوون بـراوـه
جـيـي دـهـشـي نهـبـوونـي دـلـگـوشـايـه
نـاـمـيـنـي لهـويـش هـتا هـتـايـه
دـيـسـاـنـهـوه جـيـي له دـهـفـري تـهـنـگـه

نه مجاره لهوئ نه بڼه رنگه
 نهو مهی که به رنگی سوور و ناله
 رنگی کی دمداته ناو پیاله
 نهو هیڅته نه که یومه که یشتن
 رزگار نه بووه له ترسی پښتن
 تا بونی له بوون و مانی مایی
 بڼ کڅړی خوا نموودی نایی
 تا رنگی هیه نه بوومه باده
 چهوسانی به هیچه رهنج به باده
 مانت که ره که بهی نه مانه
 ماو نهو که سیه له خوی نه بانه
 تا ماوه له بهندهدا وشه من
 بی دڅسته له خوی ده بی به دڅمن
 دلداري ده گاته باره گای یار
 دهرچووی له ونده قوړتی دژوار
 نه م ریگهیه سهخته بڼ مه نایی
 رتبه له بهرئ مه گین خوا بی
 نهی خواجه دهمانی نیمه کوټرین
 تو بهرزی و نیمه چاو له ژیرین
 دهریای به زه ییت دها شه پلان
 سرگرمی مه له له کوټره گولان
 چاوساغي به زه یییه که ت بنیره
 تاریکه شه هوم چرا بدیره
 تم با برهوی له سهر دلی ژار
 بینام که ره وه به شه وقی دیدار

ناسینئ که بۆ مه بوو ته یاسا
 هر دوودلییه و گومان و لاسا
 دلمان بখে دهه له به دگومانی
 شانمان ده ئه وینی راسته قانی
 باوه هیه لام و تۆش ده ناسم
 له و پیوه که ساس و گیتۆ و کاسم
 زۆر دل به نیازی باره گاتم
 چ بکه م نه به خۆمه ده سه لاتم
 گرتو وتم و خۆت کلیل به دهستی
 ریگه م بده بیسمه تۆ په رستی
 ئه م ژین و نه مانه له م جیهانه
 هه رچهن دی که ئاشکرا و نیهانه

تاپۆیه له تۆ به تان و پۆیه
 تاریکی و روشنی له تۆیه
 چاوت نه له کاری چاکه یان چهوت
 به خشین به به هانه یه و به ڕیکهوت
 زۆر نوێژکهری پاکی ریتی خوا گر
 روبینییه کی کرد و کهوته ناگر
 زۆری به گونا ه له کاتی مه رگا
 ده بیه خشی و ریتی دمه دی له دمه رگا
 که به خته و مه ره و که ره نه چه رۆیه
 سه ره شته هه مووی به دهستی تۆیه
 هر رۆژی به ری هه لت بژاردن
 چی بۆچی ده بوو بهوت سه پاردن

پالپتووه نه ریشی له مپه ریشی
 گومرا که ره و رینیشاند ریشی
 سه ریشکیه که ت که داوه پیمان
 نه و نه و سی چنوک رفاندی لیمان
 ماوین و به زه ی خوا ببی یار
 هر هینده یه چاره بۆ گونا هکار
 پروای به خوا ببی و به سی بی
 هر چنده فرهش که مایه سی بی
 با بیش یه پرستی لئی بترستی
 ریشوینی له پیاوی ژیر بپرستی
 نه و ریی که دهوژنه ئیمه بگرین
 خومان نه گرین هیا که دهمرین
 چاومان له به زه ی خوا بدوورین
 نه ومان بی له ناگری به دوورین

سکالایهک له گهل بنووسه کهیدا

ئهی سواری له راستی پیاده
دلدارى پهری دهلووس و سـاده
خوبیژی ههژار و سهـر دهر خو
جادووگهر و گه پدهر و به داهو
ههزانی به گفتی سهـر زمانی
شیواوی له شیوی رینهزانی
تاشیوسهری رووپهشی زمان شـی
والا دل و دهمپیری جـی و وـی
وهک تۆ چه نه وهر بی هـر بنووسی
زاری شـل و کول دهبی و دهخووسی
بهس نامه بهناوی بسک و خالان
رووپهش بکه بهرده وان خـهیا لان
نووسینی فرهی منال چ دینـی
خووی دهیدپی وازی لی دههینـی
جوانن خهتی ورد و ناسک و کهـم
نهک بگرئ بهری ههیف مـژ و تهـم
خهت کاتی که زبر و زۆر و بۆره
شۆراوه خهتی جوانی شۆره
خهت جوانه ته نک له لیوی لاوان
نهک بهرگنی پهستهک و کولاوان
دلخۆش که ره گهندهموو له رووی یار
نهک ریشی وهک گوریس و ههوسار

ئى وا ھەيە دل دىمخاتە گەشكە
 ھەن دىمىكەنە كۆينە كۆن و رەشكە
 دەم تىژ و پەل و زمان دىژى
 يەكجار چەنە باز و چەلتە بىژى
 چىشتى كە ھەمىشە بىتە رىژى
 خۆشيش بى مەرقى لى دەبىژى
 گەوھەر چىيە بى نرڭ كە نابن
 زۆر نابن و زۆر كەم و نەيابن
 تۆكى كى نووكى تۆ بىبىنى
 تووكى ھەيە بۆت نەئافەرىنى
 بەد رەوت و بەكەوت و چەوت و لارى
 بەدكارى نەيارى نالەبارى
 شىت و سەرەرۆ و ھەلە و گلۆكى
 شەرمەت نىيە بى فەدى و چنۆكى
 ھىندەى سەرى تۆم پەپاند و تاشى
 ھەر تووشى گوناھ دەبم لە پاشى
 با بەس بى گزە و جنىو فرۆشى
 رەنگى بدە با ھەلەن بىپوشى
 دەس بەردە لە كارى ھىچ و پوچت
 بەس باركە لە من گوناھ و سووچت
 لەم چەپگەرىيەت ببە پەشىمان
 بەشكو برەوئى بەخت رەشىمان
 لە پىركى بنووسى وا زىردەست
 بۆ كىشە لەگەل مە كەمبەرى بەست
 كىشای لە زمانى شىرى دوودەم
 رۆستەم بووھ سواری رەخشى پەنجەم

گەئى قامكى تۆسنم مىلى دا
 شىل بوو لە سىلى و تلى تلى دا
 وەك ھەژدەرى ھاتە سەر و ھرام
 خانى بەسە دڵ لە تۆ بە زام
 خۆت گىل و نەزان و گوێنە بىسى
 تۆ ھەرچى گوتت ئەوم نويسى
 بىرى تۆ كە پند و بە ھەدارە
 گفىتى تۆ كە چەوت و نالە بارە
 نەمخستە سەرى شتىك لە مە پ خۆم
 من بەستە زمان لە بەردەستى تۆم
 قامىشى كۆلۆ لە قامىشاوا
 دەژيام شىل و مىل لە شىنك و ئاوا
 گوێدارى مەلى چەلەنگ و خۆش دەنگ
 دڵدارى كەلى چلى شىل و شەنگ
 لەو جىگەئى بەزۆر دەرت پەيراندم
 بەرگ و شىمەكت لەبەر دىراندم
 لەوساوە بىرام لە ژين و مانم
 ئاوارە كىرام لە نىشتەمانم
 تىخى تۆ سەر و بنى بىريوم
 تالۆ و رەشاو كىرا بژيوم
 پىچاتە سەرم ھەواى ئەوينى
 سووتام وەكو مەم بە دەردى زىنى
 چارەم رەشە دڵ بە ژان و تاسەم
 برش و رەشى دووكەلى ھەناسەم
 گەوبەند و قەفم بە تىنى ئاخان
 كۆن كۆن بوو ھەموو لە دەرد و داخان

ھوت کون له لهشم کرا سەر و ژیر
 دەرچووم له بنووس و بوومە بلویر
 تۆ ھاتی دەمی بە دەم دەماند
 چی بەندی دلم ھەبوو پساند
 گیرا بەمە کۆری بەزم و ئاھەنگ
 ریکخستن و فوو له تۆ له من دەنگ
 گا دەمکە یە سازى پاتشاھان
 گا رەشکەری رووپەری گوناھان
 چبتم یەکی دیلی بەردەسی تۆم
 لال و کپ و دەنگ بلۆکەری تۆم
 نووسەر نەبی کەى دەم گەراو
 نەیزم نەبی دەمبەگم دپاو
 بلویر و بنووس نە سەر بەخۆنە
 ھەر کارى له چارەنووسی کۆنە
 سووچی چیبە تیر برینی بێشی
 دەستیک ھەبە ژى و کەوان دەکیشى
 ئەى خواپە ئەتۆ دەزانی خانى
 تیریکە له تۆ کشا کەوانى
 گەر دلرەشە یان زمانى لووسە
 چیرۆکی وەکو نەى و بنووسە
 دەست و دلى نەک بە دەستی خۆیە
 ھى تۆیە کە راستە یان درۆیە
 کاتیکى کە دات دەدا زمانى
 لیت فیر نەبووایە چى دەزانی
 تۆی بەم ھەلە کاریبەت سپاردم
 سووچم چیبە خۆزگە نەتەناردم

سەرپشکێیهکم ههیه به لای خۆ
 گیره سهرهتای ئه ویش له لای تو
 هیندهی چ بنووس بووه و چ بلوێتر
 گیراوه له پهنجه تا سه ره و ژێر
 بێ سه ره دهگه را سه ره و زمانێ
 رتێ سوود و زیانی خۆی نه زانی

بلوێتر بوو چلۆنی لیت بدایه
 ئاوازی ده داوه لهم هه وایه
 هه رچنده په پی سپیم سیایه
 هه وای به ته نیم ئه تۆی خه وایه
 رووبه ر گه لی رووبه شن له چه نگم
 ژێرباری گه رانی شه رم و نه نگم
 به دخووم و له راسته خۆم چکووسم
 سی ساله گونا هێ خۆم ده نووسم
 گه ر هاتنه سه ره زهوی مه رێک بوو
 مێژوو له هه زار و شپه ست و بێک بوو
 ئێسته به ته مه ن چل و چوارم
 پێشهنگی به ره ی گونا هه کارم
 مه ست بووم و نه زانی پێلی به ستم
 بۆ چاکه هه زاری با به ده ستم
 وهک دات له ئه وین به رێ توانام
 له برانه و مه شا بگه ی به هانام

مهم و زینی خانی لێره دا دوا یی هات

هەزار نامۇزگارى بۇ

شېركۆي كۆپى خۇي دەكات

شېركۆي كۆپى خۇشەويست و ژىرم
زاخاوى مژىم و ھۆش و بىرم
پنج و رەگەزى دل و گىيانم
خونچەي شەقى باخەكەي ژيانم
ھېشتا بە تەمەن منال و كالى
وەك دەربەدەرىم دوازە سالى
ھەرچەندە كۆپى منى ھەژارى
دوا رۆژى ھەژارە نادىارى
لېم روون نىيە پاشى چت بەسەر دى
ھىوام گەلى پىتە بىيە مەردى
مەردىكى بەكار و چاپك و زىت
بىررى بىكەي و بزانى تۆ چىت
دەردى گەلەكەت بزانى چۆنە
بۆت دەركەوى چەند برىنى كۆنە
خانى لە ھەزار و سەد ژياوہ
ئەو كاتە لە ئىمە چۆن دواوہ
خەفتا و خەوت لە سىسەتەش چوون
پىستەر لەوہ كوردى ئىمە مردوون
ئەودەم كە ھەيانبوو مىررى بۆ خۇ
ئەمىرۆكە پساوہ رايەل و پۆ

بووین ئەو دەمه پشکی تورک و تاران
 زۆر ئیسته خراترین له جاران
 نهوت کسه زیانی ئەوروپایه
 بۆ تۆ نییه تیری شهوچرایه
 بیگانه له نیشتمانی ئیمه
 تیر و قهڵون به نانی ئیمه
 خۆمان ههموو کوێر و کوێر و برسی
 ژین کورت و نهویش له گهڵ مهترسی
 نابێ بهزمانی خۆ بخوینین
 ناشی که ههناسهیهک ههڵینین
 کـوژران بههزار ههزار له لاوان
 ئازادیخوازی بووبوو تاوان
 ئیستهش لهسهه ئهم زیانه تالەش
 پاش رزتنی هینده خوینه تالەش
 کورد ههه له خهوی نهزانیادیه
 ههه پێکهوهیان گهه و ههرايه
 بیگانه پهسته خۆ نهویسته
 بۆ هاورهگهزی کهه و نهبیسته
 بۆ پهکـتـری دوژمن و نهیارن
 بۆ نۆکهـری تا بـلـسی لهبارن
 ئەو چاخه که خانی پێی ژیباه
 فهرموویه ههه لهسهه دراوه
 ویستیکه ههزار نهوهند چرووکن
 بۆ پوولی لهتای تهرازوو سووکن
 خۆ هههچی دهخوینێ پیت و نیوێک
 ئەو دهچیته که لێک و گهه له شیوێک

لای شهرمه که هەر به کوردی بدوئ
بۆ چاره پەشی مه بۆگه نه خوئ
خوئ ناودهنئ مل به زهنگی پيش پەو
دهتاته دهسی دژت وه کو کو

زۆرزانه له کاروباری ههركهس
ئاگای له ژيانی خوئ نییه و بهس
رهنگن هه موو کهسک و سوور و شین
کوردایه تی زۆر به کهم ده بین
کئ هۆنه ری کورده یان هونه ره
کهم بایه تره له توور و گێزهر
وا بیر مه که وه ئه مه درۆیه
بۆ راسستی نمونه بابی تۆیه
کاتم ئه وه گه ییه سی و نۆ سال
هه ر ساله له پار پتر ژیان تال
دلخووشی له روپه ری ژیانم
هه ر هینده ناوه که ی ده زانم
ئاواره له نیشتمانی خۆم
ئاواته خوواز به ژینی دۆم
والادهس و دلپه ر و په ژارم
سه ره باری هه ژاری دهرده دارم
هه ر مانگه له دێکه و له جێکه
هه ر رۆژه میوانی خانه خوێبه ک
دهرکئ نییه دادی بۆ بنێرم
هه ردئ نییه خۆمی لی وه شێرم

کوردایه تییه گوناھ و سووچم
 وهک مۆمّی دهساچم و دهسووچم
 هه رچهنده که نیمه هیچ دهرووی روون
 هه ر دژ دهگه پئی که پانی که ردوون
 دهستم له هوم پیدی بهرنه داوه
 چاوم له پسسانی بهند و داوه
 پیم وایه دوا به رۆژی رهش دئی
 زۆر ناچئی که باو و رۆژی مهش دئی
 جا با پتریش بهدمرد و کولّ بم
 با رووت و کولّ و داخ له دلّ بم
 سهه هینده پهزاره لیم وهکۆبی
 کورد هه ر دهبی رۆژی سه به خۆ بی
 با من به ههزاری بچمه بن گل
 کورد رۆژی دهبن به کولّ له سهه چل
 هه ر هینده تکام له تۆیه رۆلهم
 مه روانه که نهه شری و شریۆلهم
 زۆرتر له منیش کز و ههزار بی
 بی یار و نزار و لیو به بار بی
 ده بهس مه به بۆ گهلت بکۆشه
 ژه هراوی له سهه بنۆشه خۆشه
 باوکی تۆ چلۆن بوو شوونی بگره
 حیزانه مهژی به مهردی بمره

پیرت

- 5 ..... مەم و زینى خانى جییه؟
- 25 ..... پەسنى خودى
- 28 ..... گازى و لافايى
- 33 ..... پەسنى پىتفەمبەر
- 39 ..... خواستنامە ھەمەر ژ پىتفەمبەر
- 42 ..... کول و ھەردى مە کوردە
- 46 ..... چما ب کوردى نفىسىيە؟
- 50 ..... مەى ژ مەگەر خوەستن
- 56 ..... مەرى بۆھتان و خويشکيت وى
- 62 ..... رندى و ئەفەن
- 64 ..... تاجدين و مەم
- 67 ..... سەر سەل
- 69 ..... سەير و گەشت لە دەشتى
- 71 ..... چلکەد کەچکان ل لاوان
- 72 ..... دوو کوپى ئەنياس
- 78 ..... ژانا برينى ئەفەينى
- 82 ..... نىچىر بوونا نىچىر ھانا
- 86 ..... ھەيرينا داين
- 89 ..... رەمل و مەندەل
- 91 ..... بژيشکا دەرھوين
- 95 ..... ئەفەندار کەفشن
- 98 ..... چاف نەپىرى!
- 101 ..... خوارگىنى
- 108 ..... شامى و گۆفەند
- 115 ..... قالا شەمال
- 118 ..... بويک و زافا
- 122 ..... بەکر ھەوان
- 129 ..... زین و مەم و ھەم
- 134 ..... زین ژ ھەمپرا دبێژە
- 135 ..... ب خوەھا خوەرا
- 136 ..... ل فەندى ب گازنە
- 137 ..... گلى ل منمنۆکى

139	مهم و ژانا نه‌فینتی
141	په‌یفینا مهم دگه‌ل چه‌م
143	لافایی مهم ل بهر بایی
146	گلی و گازن ژ دلی کول
151	دما بوهارئی و گا‌فا شکاری
154	باغ و به‌خجا میر
156	گول ب گول‌را داخ‌توه
160	ژوان
165	میر و مه‌زن سه‌ردا دچن
169	برای ته‌نگانه
172	نه‌فین نایمه‌ ته‌شارن
175	میر و مهم دله‌یزن
181	مهم د که‌له‌یدا
186	داغا نه‌فینتی ل زینتی
190	تاج‌دین دغه‌یده
193	مه‌یدانی مه‌ردان
195	شوفار بخوه دهمسه
198	شیرم‌تا بی به‌ختی بی
201	زین ل هم‌به‌ری میر
208	ومصیه‌تا زینتی
214	بویکا زیندانی
222	شین بی مهمی
226	دل‌وفانییا زینتی
228	زین ل سه‌ر گزئی مهم
234	چقلی مهم و زینان
236	به‌کر و رم‌حما خودی
241	نه‌فین که‌نجینه‌یه
244	ریکی خودی ناس کرنی
253	بناشتی خانی ب قه‌له‌می خوم‌را
259	مهم و زین به موکریانسی - سقرانی
261	سه‌رم‌تا
273	به‌رکولیک له‌لایمن وهرگیرم‌وه
283	دیباچه
286	په‌سه‌ندی خوا و پارانه‌وه

- 291 ..... چۆنیه تی و گوره یی بیغه مبه ر
- 297 ..... بیغه مبه ر دهکاته تکا کار
- 300 ..... به به ختی کوردان ده لئی و به مردایه تی بیان مه لده لئی
- 304 ..... هۆی ئه م نووسینه و داد له دهست گهردوونی چه بگه ر
- 308 ..... بێشه دهسته یه ک بۆ چه یۆک
- 314 ..... به سندی میری بۆتان و جووته خوشکه جوانه که ی
- 319 ..... دیسان رانانی جوانی ئه و دوو چاوبازانه یه
- 321 ..... ئازایه تی تاژدین و برایانی و دۆستایه تی مه م و تاژدین
- 324 ..... جیژنی نه ورۆژ
- 327 ..... سهیرانی جیژن و ده زگیران گرتن
- 329 ..... خۆ گۆڕینی تاژدین و مه م له بهرگی کیژاندا
- 330 ..... گرفتار بوونی مه م و زین و سستی و تاژدین به داوی ئه وین
- 336 ..... تاژدین و مه م به دهردی خۆیان دهزانن
- 340 ..... زین و ئه سستی به چ دهردێ چووبوون؟
- 344 ..... تایه ن له م وتانه سه رگهردانه
- 347 ..... تایه ن دهچته کن نوشته نووس
- 353 ..... درکاندنی رازی دڵ له لای تایه ن
- 356 ..... گه رانه وه ی پیرێژن بۆ لای چاومهستان
- 359 ..... خوازیبنی ئه سستی بۆ تاژدین
- 366 ..... رازاندنه وه ی کچان و گواسته نه وه ی سستی
- 373 ..... زاوا دهچیته په رده بۆ لای بووک
- 376 ..... پێک گه یشتنی زاوا و بووک
- 380 ..... تێ چاندنی به کر مه رگه وه ری شوڤار و دوو زمان
- 387 ..... گریان و شیوه نی زینێ له تاو و توێی ئه وینێ
- 391 ..... زین له گه ل په ژاردا داخوێ
- 392 ..... سه کالای دوور به دوور له گه ل خوشکیا
- 393 ..... زین بوخچه ی دلی لای مۆمی داگیرساو دهکاته وه
- 395 ..... زین رووی گه فتوگۆی دهکاته په روانه
- 397 ..... سووتانی مه م له دهردی دووری زینێ
- 399 ..... په یوینی مه م له گه ل چه می دهجله دا
- 401 ..... رووی وتاری دهکاته شنه با
- 404 ..... سه رکۆنه ی دلی خۆی دهکات
- 408 ..... دهرچوونی میری بۆتان بۆ راو و نه چیرێ
- 411 ..... به سنی باغی میری بۆتان ده دا

- 412 ..... ژوانی زین و مەم لە باغی میردا
- 415 ..... مەمیش بەرمو باغ دەپوا
- 420 ..... میر و راوکر بەسەریاندا دین
- 424 ..... براڤ چاک بۆ رۆژی تەنگانە بەکارە
- 427 ..... رازی دلاری زین و مەم بەگوێی میر دەگا
- 430 ..... میر و مەم شەترەنج دەلەیزن
- 436 ..... مەم لە گرتووخانەدا بۆتە چلەکیش
- 441 ..... زین کلەیی لە گەردوون و چارەڕەشی خۆی دەگا
- 445 ..... تاژدین و برایانی لە بیرى چارەمان
- 448 ..... راسپاردەیک رادەسپێرنە لای میر
- 450 ..... میر لەبەریان دادەنوێنێ
- 453 ..... بەکری شۆفار داوی مەرگ بۆ مەم دەنێتەو
- 456 ..... میر بەو بیرەو دەچتە لای زین
- 463 ..... زین داوا راسپێری خۆی بە کاکى دەلێ
- 469 ..... زین سەری کوشتەى خۆی دەدا
- 477 ..... شەین بۆ مەمى هەزار و کوژانی بەکری بەدکار
- 481 ..... زین دلی بە بەکر دەسووتی و بۆی دەپارێتەو
- 484 ..... زینیش لە سوێی مەم دلی دەتۆقی
- 490 ..... چۆلی مەم و زینان
- 492 ..... پیاوچاکێ خەون بە بەکرەو دەبینێ
- 497 ..... چی نووسیوە و بۆچی نووسی
- 500 ..... وردەکارییەکی دەروێشانە
- 508 ..... سکالایەک لە گەل بنووسەکەیدا
- 513 ..... هەزار نامۆزگاری بۆ شێرکۆی کوپی خۆی دەکات

یۆدابه‌زاندنی جۆرمها کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەڕەي دانلود کتایبهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربي ، فارسي)